

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 14. jaanuar 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku büroo rahastuse kohta (nr 213)
2. Arupärimine rahvaloenduse kohta (nr 214)
3. Arupärimine Soomes toimunud salajase kolmepoolse kohtumise kohta (nr 250)
4. Arupärimine elektri hinna tõusu leevendamise kohta (nr 251)
5. Arupärimine riigihangete seaduse kohta (nr 255)
6. Arupärimine julgeolekuasutuste kontrolli kohta (nr 232)
7. Arupärimine järelevalve teostamise kohta seoses Eesti Energia põlevkivielektrijaama hankega (nr 254)
8. Arupärimine "Eesti jäämurdmise arengukava 2006–2013" elluviimise või selle täitmise lõpetamise kohta (nr 225)
9. Arupärimine tervishoiusüsteemi rahastamise kohta (nr 229)
10. Arupärimine visiidi- ja voodipäevatasu tõusu ning töötutoetuse tõstmise järjekordse edasilükkamise kohta (nr 236)
11. Vaba mikrofoni

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister! On meeldiv teid jälle siin saalis näha. Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku esimese töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna üheksa seadus-

eelnõu. Esiteks, riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Kolmandaks, Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Neljandaks, kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Viiendaks, kemikaaliseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Kuuendaks, jahiseaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Seitsmendaks, Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Kaheksandaks, kaubandusliku meresõidu seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Üheksandaks, välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Arupärimine on teadmata kadunud isikute teemal. Mõni aasta tagasi ilmus Õhtulehes artikkel, millest selgus, et 513 Eesti peret ootavad koju lähedasi, kes on jäänud teadmata kadunuks. Seis oli selline, et 2001. aasta juuliks oli teadmata kadunud 300 inimest, kuid 2007. aasta juuniks juba 513 inimest. Arupärimise sisseandmise hetkel paluti Politsei- ja Pii-rivalveameti kodulehel abi 52 teadmata kadunud isiku leidmisel. Juhiti tähelepanu, et kasulikuks võib osutuda igasugune teave, mis selgitab isiku praegust võimalikku asukohta jne. Keskerakond leiab, et inimeste teadmata kadunuks jäämine on tragöödia eelkõige lähedastele, kuid samuti on tegemist sisejulgeoleku ohuga, millele tuleb ühiskonnas tervikuna väga tõsiselt tähelepanu pöörata. Arupärimine on koostatud kodanike pöördumise alusel. Palun selgitada, mida peab tegema teadmata kadunud inimese sugulane, kui ta näeb, et tema elukoha politseiametnikud tegelikult ei otsigi kadunud isikut. Siin on veel neli küsimust, millele palun siseministril vastata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Nüüd, kui minust on saamas valija, kuulake mind, palun, tähelepanelikult! Sellel teemal, millest ma nüüd rääkima hakkan, on olnud selle aasta alguses veidikene juttu, aga kui mälu teritada, siis selgub, et eelmisel aastal oli sellest palju juttu. Nimelt sellest, et Riigikogu valimise printsiipe peaks ühtlustama nii, et valijatel oleks selge, keda valida ja kes saab valitud. Valituks peaks saama see, kes saab valimistel rohkem häali. Loomulikult on vaja võrrelda ka ringkondade suurust, aga põhimõte peaks olema see, et kes saab rohkem häali, sel on ka rohkem võimalusi Riigikogu liikmeks saada. Selline avatud nimekirjade printsiip töötab hästi valimisringkondades, paneme selle siis tööle ka üldnimekirjade puhul. Suvest peale on tundunud, nagu oleks selleteemaline täiesti iseseisev seaduseelnõu juba kaua aega menetluses olnud. Tõepoolest, suvel oli juttu ühest muudatusettepanekust, hiljem on juttu tehtud

ka komplekselt paljude muudatuste tegemisest. Kui suvel olid näiteks sotsid väga evelil, et see ei saa õige ettepanek olla, see on kindlasti tehtud ühe erakonna sisemistest huvidest lähtudes, siis nüüd on ka sotsid sama meelt. Järelikult võiksid ka nemad avatud nimekirjade printsiipi toetada. Siis, kui see hääletus toimus, jättis suur osa Riigikogu liikmetest seisukoha võtmata. Järelikult on täiesti olemas tellimus, et arutelu avatud nimekirjade sisseviimise üle jätkuks. Andres Herkel, Juku-Kalle Raid ja mina esitame Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega teeme ettepaneku ka üldnimekirjad avada. Mina lahkun Riigikogust ja minust saab valija, kuid Andres Herkel on selle teemaga juba pikalt kursis olnud ja kaitseb seda seaduseelnõu edaspidi uhkusega.

Esimees Ene Ergma

Täna! Palun, kolleeg Eiki Nestor, protseduuriline küsimus!

Eiki Nestor

Mul on protseduuriline küsimus. Täna Tõnist selle hea valijaeelnõu eest, küsin, miks oli tema nime taha kirjutatud IRL, miks ei olnud sinna kirjutatud ERM.

Esimees Ene Ergma

Vabandust, lugupeetud Eiki Nestor! Veel nädal aega on Tõnis Lukas IRL-i ja Riigikogu liige.

Riigikogu juhatusel on olnud vastu võtnud kümme seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan ta otsekohe adressaadile.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid: Eesti Keskerakonna fraktsiooni eelmise aasta 19. detsembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon, Vabariigi Valitsuse eelmise aasta 20. detsembril algatatud töötusheite seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon, Riigikogu kultuurikomisjoni eelmise aasta 20. detsembril algatatud erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu,

mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon, ja Eesti Keskerakonna fraktsiooni eelmise aasta 20. detsembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse eelmise aasta 20. detsembril esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu fluoritud kasvuhoonegaaside kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma keskkonnamisjonile. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. jaanuar kell 16. Teiseks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi eelnõu kohta arvamust andma keskkonnamisjonile. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. jaanuar kell 16. Ka Vabariigi Valitsuse s.a 3. jaanuaril esitatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, milles käsitletakse meditsiiniseadmeid ja millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ, määrust (EÜ) nr 178/2002 ja määrust (EÜ) nr 1223/2009, on edastatud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõude kohta arvamust andma sotsiaalkomisjonile. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 24. jaanuar kell 16. Lisaks on väliskomisjonile esitatud Vabariigi Valitsuse eelmise aasta 21. detsembril esitatud Euroopa Liidu Nõukogu määruse eelnõu, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukoha ning määruse eelnõu kohta arvamust andma õiguskomisjonile. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. jaanuar kell 16.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

Enne kui me läheme päevakorra kinnitamise juurde, peame päevakorda täpsustama, kuna Keskerakonna fraktsioon on võtnud tagasi järgmised arupärimised. Esiteks, Riigikogu

liikmete Aivar Riisalu, Mihhail Stalnuhhini, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo ja Mailis Repsi 14. novembril 2012 esitatud arupärimine finantstehingute maksustamise kohta (nr 212, päevakorrapunkt nr 7). Teiseks, Riigikogu liikmete Tarmo Tamme, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Vladimir Velmani, Mihhail Stalnuhhini, Marika Tuus-Lauli, Aivar Riisalu, Ester Tuiksoo, Yana Toomi, Viktor Vassiljevi ja Aadu Musta 14. novembril 2012 esitatud arupärimine kodutarbijate kaitsmise kohta (nr 226, päevakorrapunkt nr 10). Kolmandaks, Riigikogu liikmete Kalev Kallo, Olga Sõtniku, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Mihhail Stalnuhhini, Aivar Riisalu, Ester Tuiksoo, Viktor Vassiljevi ja Priit Toobali 15. novembril 2012 esitatud arupärimine ilma avaliku hanketa eraettevõtetele eraldatud 2,635 miljoni euro kasutamise kohta (nr 244, päevakorrapunkt nr 11). Neljandaks, Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Marika Tuus-Lauli, Aivar Riisalu, Ester Tuiksoo, Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Aadu Musta, Priit Toobali, Kalev Kallo, Olga Sõtniku ja Tarmo Tamme 15. novembril 2012 esitatud arupärimine kodukulude vähendamise kohta (nr 245, päevakorrapunkt nr 12). Viidendaks, Riigikogu liikmete Peeter Võsa, Enn Eesmaa, Kalev Kallo, Aadu Musta, Priit Toobali, Ester Tuiksoo, Tarmo Tamme ja Lauri Laasi 15. novembril 2012 esitatud arupärimine Eesti eluasemevaldkonna arengukava täitmise kohta (nr 249, päevakorrapunkt nr 13). Kuuendaks, Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Lauri Laasi, Valeri Korbi, Aadu Musta, Kalev Kallo, Marika Tuus-Lauli, Olga Sõtniku, Vladimir Velmani, Heimar Lengi, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo, Tarmo Tamme, Eldar Efendijevi ja Jüri Ratase 22. novembril 2012 esitatud arupärimine elektri hinna tõusu leevendamise kohta (nr 252, päevakorrapunkt nr 14). Seitsmendaks, Riigikogu liikmete Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Olga Sõtniku, Peeter Võsa, Mihhail Stalnuhhini, Lauri Laasi ja Eldar Efendijevi 14. novembril 2012 esitatud arupärimine peretoetuste reformi kohta (nr 227, päevakorrapunkt nr 15). Kaheksandaks, Riigikogu liikmete Heimar Lengi, Marika Tuus-Lauli ja Aivar Riisalu 14. novembril 2012 esitatud arupärimine pensionide tõusu kohta (nr 228, päevakorrapunkt nr 16).

Üheksandaks, Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Heimar Lengi, Mihhail Stalnuhhini, Vladimir Velmani, Eldar Efendijevi, Jüri Ratase, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi ja Ester Tuiksoo 14. novembril 2012 esitatud arupärimine arstiabi kättesaadavuse kohta (nr 230, päevakorrapunkt nr 18). Kümnendaks, Riigikogu liikmete Viktor Vassiljevi, Aadu Musta, Priit Toobali, Peeter Võsa, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Mihhail Stalnuhhini, Marika Tuus-Lauli ja Mailis Repsi 15. novembril 2012 esitatud arupärimine hooldusravi rahastuse kohta (nr 237, päevakorrapunkt nr 20). Üheteistkümnendaks, Riigikogu liikmete Valeri Korbi, Priit Toobali, Marika Tuus-Lauli ja Vladimir Velmani 15. novembril 2012 esitatud arupärimine puuetega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavuse kohta (nr 243, päevakorrapunkt nr 21).

Nüüd on Keskerakonna fraktsiooniga ühel pool. Järgmine täpsustus. Sotsiaalkomisjon on teinud ettepaneku – palun tähelepanu! – arvata päevakorras välja Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse, karistusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 332 esimene lugemine, mis on selle nädala päevakorras kolmapäeval, 16. jaanuaril viienda päevakorrapunktina.

Head kolleegid, koos kõikide nende täiendustega panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Poolt hääletas 70 Riigikogu liiget, vastu oli 8, erapooletuks jäi 1. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku büroo rahastuse kohta (nr 213)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Algab arupärimistele vastamine. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Mihhail Stalnuhhini, Ester Tuiksoo, Aadu Musta, Priit Toobali, Olga Sõtniku, Eldar Efendijevi, Lauri Laasi ja Aivar Riisalu 14. novembril 2012 esitatud arupärimine soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku büroo rahastuse kohta. Palun kolleeg Yana Toomi kõnepulti!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud peaminister! Head kolleegid! 14. novembril 2012. aastal andsime üle arupärimise, mis käsitleb soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku büroo rahastamist. Lühidalt tuletan meelde selle sisu. 2008. aasta detsembris võeti vastu võrdse kohtlemise seadus, millega laiendati soolise võrdõiguslikkuse voliniku pädevust võrdse kohtlemise seaduse järelevalve kohustusega. Kui soolise võrdõiguslikkuse volinik tegeles ainult ebavõrdse soolise kohtlemise juhtumitega, siis soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik peab jälgima, kas on ebavõrdset kohtlemist soo, rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, puude või seksuaalse sättumuse tõttu. Pädevuse laiendamisel lubati volinikule, et suurendatakse tema büroo rahastust. Seda paraku juhtunud ei ole. Sellest ajast, kui see lubadus anti, on möödas natuke rohkem kui neli aastat. Eelmisel aastal andsime samasisulise arupärimise juba üle. Sellele vastati, et kohe varsti tuleb Norra raha, vähemalt 700 000 eurot, ja sellega rahastatakse ühte osa soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku büroo tegevusest. Just täna enne siiatulekut võtsin taas ühendust Mari-Liis Sepperiga ning sain teada, et raha on endiselt teel ja jääb natuke hiljaks. Raha on tõesti lubatud, aga paraku on olukord selline, et see Norra raha on mõeldud ainult nende tegevuste jaoks, mis on seotud soolise võrdõiguslikkuse tagamisega. See ei ole mõeldud n-ö diskrimineerimise või mittediskrimineerimise valdkonna jaoks. See tähendab, et isegi kui see raha saabub, jääb täpselt pool voliniku ülesannetest siiski riigi rahalise katteta. Seoses sellega on meil peaministrile kuus küsimust. Ma ei hakka aega raiskama ja loodan, et peaminister loeb need küsimused ise ette. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun lugupeetud härra peaministri kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Kuidas Te hindate soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku tegevust? Kas Teie hinnangul aitab see kaa-

sa probleemide lahendamisele ja on tõhusaks instrumendiks diskrimineerimise vastu?" Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik seisab põhiseaduse §-s 12 sätestatud võrdsuspõhiõiguse kaitse ja järgimise eest. Voliniku üks peamisi ülesandeid on jälgida soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse nõuete täitmist. Oma teisi ülesandeid täites aitab volinik kaasa mainitud seaduste tõhusamale rakendamisele. Voliniku antud arvamus, et isiku arvates toimunud diskrimineerimine on tõesti aset leidnud, ning tema pakutav nõustamine ja abi võib julgustada inimest oma õiguste kaitseks pöörduma ka töövaidluskomisjoni või kohtusse. Voliniku arvamuse edastamine konkreetsetes olukorras diskrimineerimise eest vastutavale isikule võib aga ära hoida kohtusse pöördumise vajaduse, kui isik saab voliniku arvamuse põhjal aru oma senise tegevuse diskrimineerivast iseloomust ning astub samme olukorra parandamiseks.

Teine küsimus: "Kuidas Te hindate riigi toetust voliniku tegevusele?" Voliniku institutsiooni on loonud riik ja see on osa riigist. Mis puutub Vabariigi Valitsuse rolli seoses voliniku tegevuse toetamisega, siis arvestades asjaolu, et seaduse kohaselt on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik sõltumatu ja erapooletu iseseisvalt tegutsev asjatundja, näeb valitsus lisaks seaduses sotsiaalministrile või valitsusele volinikuga seoses pandud kohustustele oma peamise ülesandena toetada voliniku institutsiooni tema tegevuse jaoks vajalike vahenditega. Nii näiteks võimaldab Sotsiaalministeerium volinikul ja tema kantseleil tasuta kasutada tööks vajalikke ruume, samuti pakume tasuta tugiteenusena raamatupidamis- ja IT-teenust. Eesti ESF programmi "Soolise võrdõiguslikkuse edendamine 2011–2013" raames (selle programmi elluviija on Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakond) on ette nähtud vahendid voliniku kodulehekülje uuendamiseks. Voliniku töö tõhustamiseks on valitsus Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi kaudu aktiivselt otsinud ka muid välisvahenditest rahastamise võimalusi.

Kolmas küsimus: "Miks ei ole valitsus viiendat aastat järjest leidnud vahendeid täita oma 2008. aasta lubadust ja tagada voliniku büroole piisav rahastus? Millal plaanitakse se-

da teha?" 2013. aasta riigieelarvest on volinikule personali- ja majandamiskulude katteks eraldatud 62 351 eurot, mis on veidi enam kui 2012. aastal, kui see summa oli 59 786 eurot. Volinik oli kaasatud ka 2013. aasta eelarve läbirääkimistesse Rahandusministeeriumiga. Lisaks kiitis Norra Kuningriik 2012. aasta 30. oktoobril heaks Eesti esitatud soolise võrdõiguslikkuse edendamist ning töö- ja pereelu tasakaalu käsitleva programmi rahastamise Norra finantsmehhanismist aastateks 2009–2014. Programmi operaatoriks olev Sotsiaalministeerium nägi taotluses ette, et ühe eeldefineeritud projektina, mille maht on 700 000 eurot, rahastatakse programmist ka soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku tegevusi. Eesti riigi kaasfinantseerimine moodustab projekti eelarvest 15%. Lisaresursside abil plaanib volinik võtta meetmeid, et tõhustada diskrimineerimisvastast õiguskaitset teadlikkuse tõstmise, diskrimineerimise ohvrite abistamise ja nende ohvritega tegelevate ametnike võimekuse parandamise abil. Projekti elluviimiseks on ette nähtud kuue inimese palgakulu, kaasa arvatud projekti juhi ja assistendi oma. Volinik planeerib meetmeid ka soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ning soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise toetamiseks. Praegu on programmi lepingu läbirääkimised Rahandusministeeriumi ja Norra Kuningriigi vahel lõppfaasis. Samas on Sotsiaalministeerium palunud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikul esitada juba ka täpsustatud ja ajakohastatud projektaotlus, mille põhjal on pärast hindamist võimalik sõlmida asjakohane kokkulepe ning alustada projektis ettenähtud tegevusi.

Neljas küsimus: "Kas valitsuse prioriteetide seas ei ole mittediskrimineeriva keskkonna loomine ja reaalse võrdõiguslikkuse saavutamine? Milline roll on selles tegevuses soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikul?" Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015 sisaldab mitmeid võrdse kohtlemise, võrdsete võimaluste ja võrdõiguslikkusega seotud eesmärgi ja tegevusi, mis aitavad kaasa tegeliku võrdsuse saavutamisele ühiskonnas. Näiteks peetakse vajalikuks edendada Eesti ühiskonna üldist avatust ja sallivust, tõsta inimeste haridustaset ja parandada nende kutseoskust, vähendada varast koolist väljalangevust ning suurendada elukestvas õppes osale-

mist, toetada aktiivsena vananemist, toetada hoolduskohustuse tõttu pikka aega kodus viibinud naiste tööturule naasmist, arendada töö- ja pereelu ühitamise võimalusi, muu hulgas lapsehoiuteenuse parandamise abil, võtta meetmeid puuetega inimeste elukvaliteedi parandamiseks ning naiste ja meeste tervena elatud ja oodatava eluea näitajate parandamiseks, samuti lähisuhtevägivallaga võitlemiseks ning ühiskonna kõigi liikmete paremaks lõimumiseks. Seega võib väita, et mittediskrimineeriva keskkonna loomine ja tegeliku võrdsuse saavutamine kuulub valitsuse prioriteetide hulka.

Viies küsimus: "Kuidas hindate olukorda, kui selleks ajaks, kui tööga ülekoormatud volinik jõuab diskrimineerimise ära tuvastada, on kohtusse kaebamisega juba hiljaks jäädud? Kas selline töökorraldus ja rahastamisskeem ei õhnesta Teie arvates kodanike usaldust riiklike institutsioonide vastu?" Sellise ebasoovitava olukorra vältimiseks ongi Sotsiaalministeerium astunud võimaluste piires samme, et voliniku institutsioonile lisaressursse leida.

Kuues küsimus: "Kas Teie valitsusjuhina ei arva, et valitsuse liikmed peaksid voliniku tegevust ka moraalselt toetama ja kriitika kõrval oleks mõistlik teda ka tunnustada kas või selle pärast, et volinik on suhteliselt lühikese ajaga ära teeninud Eesti inimeste usalduse?" Valitsuse jaoks on oluline riigi institutsioonide tõhus toimimine ja hea maine. On oluline, et need oleksid tagatud ka soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku institutsiooni puhul. Samas, põhjendatud kriitikat peavad taluma kõik riigiametnikud, kaasa arvatud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Soolise võrdõiguslikkuse seadus võeti meie riigis vastu aastal 2004, kui meist sai Euroopa Liidu liikmesriik. Seal on ära toodud selline klausel, mis räägib soolise võrdõiguslikkuse nõukogu moodustamisest. Ma küsin, härra peaminister, kes on selle kogu liikmed, kes peaksid nõustama soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikku, et

tema töökoormust veidigi vähendada. Kui sellist nõukogu pole, siis küsin, miks peaminister peab end seadusest kõrgemal seisvaks, kuna ta ei suvatse Riigikogu kui seadusandja tahet täita.

Andrus Ansip

Aitäh! Kindlasti ei pea ma ennast seadusandjast kõrgemal seisvaks. Ma ei ole praegu valmis teie esitatud küsimusele vastama. Ma ei ole sellest informeeritud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Minu küsimus tuleb natuke kõrvalt, aga samas haakub see selle teemaga väga hästi. Täna me arutasime sotsiaalkomisjonis sookvoote, mis tuleks börsil noteeritud ettevõtetes justkui kehtestada. Seoses sellega ja selle arupärimisega tekib mul üks küsimus. Te olete ilmselt inimene, kes tajub, et sooline võrdõiguslikkus on hea asi, mida tuleb igati kaitsta ja arendada. Miks siis teie juhitas valitsuses on ainult üks naisminister?

Andrus Ansip

Minu juhitud valitsustes on olnud ka rohkem kui üks naisminister, isegi kolm naisministrit on olnud, aga ma tunnistan, et ka seda on muidugi vähe. See on üldiste hoiakute küsimus. Naised võiksid rohkem pürgida juhtivatele ametikohtadele nii poliitikas kui ka ettevõtluses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Kui voliniku institutsioon raha juurde ei saa, siis peab volinik valima mingid prioriteedid oma tegevusvaldkondade seast, milleks on näiteks sugude võrdsus, puudega inimesed, rahvusvähemuste kaitsmine, seksuaalvähemuste ja usuliste vähemuste olukord, vanemaealiste diskrimineerimisega võitlemine jne. Millised valdkonnad peaksid teie arvates olema prioriteedid? Nii vähese raha ja nii väikese koosseisuga ei jõua ta lihtsalt kõigea tegelda, ta jääb hätta.

Andrus Ansip

Aitäh! Nagu ma oma vastuses ka juba nimetasin, käesoleval aastal on voliniku eelarve maht 62 351 eurot, möödunud aastal oli see 59 786 eurot, kuid Norra vahenditest lisandub 700 000 eurot, mis on päris märkimisväärne summa. Nagu juba öeldud, see tähendab ka kuue uue ametikoha loomist. Minu meelest on see märkimisväärne tegevuse laiendamine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Ma kuulasin, kuidas te viiendale küsimusele vastasite, aga te ei öelnud, kuidas te hindate seda situatsiooni, mis praegu on ja mida on tulevikus oodata. Tõesti, teema on küllaltki aktuaalne. Kuidas te seda situatsiooni hindate?

Andrus Ansip

Ma hindan seda situatsiooni just nimelt nende 700 000 euroga, mis lähevad täiendavalt soolise võrdõiguslikkuse voliniku tegevuse laiendamiseks. Iseenesest ei ole ju kellelegi mitte mingisugune uudis, et lisavahendeid läheb vaja igas eluvaldkonnas. Kõnealune valdkond ei kujuta endast mingisugust erandit. Vahendeid läheb vaja õpetajate palkade suurendamiseks, tervishoiuteenuste osutamiseks, kohalikele omavalitsustele – igale poole. Riigieelarve on koostatud vastutustundlikult ning lähtub soovist hoida valdkondade vahel tasakaalu ja arendada Eesti riiki parimal viisil, arvestades meie käsutuses olevaid rahalisi vahendeid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Eesti on maskuliinne maa: sookvoote me ei toeta, ettevõtete nõukogudesse naisi väevõimuga panna ei saa, valitsus pole seda ka toetanud. Ometi ka teie ütlete, et naised võiksid olla aktiivsemad. Kas te oskate soovitada, mida peaksid siis Eesti naised tegema, et rohkem osaleda poliitikas ja olla rohkem ka ettevõtluses juhtivatel kohtadel?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma juba andsin selle soovitusel: nad peaksid olema aktiivsemad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud peaminister! Minu küsimus on see: kas te kolmapäeval infotunnis osalete?

Andrus Ansip

Jah, ma osalen.

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Marianne Mikkole ma sõna ei saa anda, sest arupärimiste puhul saab esitada ainult ühe küsimuse. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine rahvaloenduse kohta (nr 214)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Vladimir Velmani, Ester Tuiksoo, Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Aadu Musta, Eldar Efendijevi ja Peeter Võsa 14. novembril 2012 esitatud arupärimine rahvaloenduse kohta. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra peaminister! 31. märtsi keskööl lõppes Eestis rahva ja eluruumide loendus, seekord juba üheteistkümnendal. Viimasel rahvaloendusel loendati Eestis 1 294 236 püsielanikku. Võrreldes 2000. aastal tehtud loendusega on Eestis püsielanike arv vähenenud 75 816 võrra. Samuti on muutunud Eesti rahvastiku koosseis. Kui 2000. aastal moodustasid kuni 14-aastased rahvastikust 18%, siis 2011. aastal oli nende osatähtsus vähenenud 15%-ni. Arvestades Vabariigi Valitsuse poliitikat, on eespool toodud rahvaarvu vähenemine ning rahvastiku vananemine ootuspärane, kuid hoopis huvitavam on Statistikaameti koduleheküljelt leitav loendajatelt andmebaasi laekunud ankeetide sta-

tistika. Loendatud elanike arv päevade kaupa 1. jaanuarist kuni 30. märtsini on arupärimise juures olemas, selle kohta on esitatud ka graafik. Nendest andmetest järeldub, et 2.–22. veebruarini ei sisestatud süsteemi ühtegi ankeeti. Mõistetav on see 2.–16. veebruarini, mil elektrooniline loendus oli juba lõppenud ning küsitlusloendus polnud veel alanud, kuid 16.–22. veebruarini toimunu on pisut müstiline.

Ma loen mõne küsimuse ette. Kuidas on võimalik, et 7. märtsil said loendajad ühe päevaga loendatud 106 187 inimest, kuid järgmise 24 päeva jooksul said nad kodudest kätte vaid 1500 kuni 31 500 inimest? Millega on tegemist? Kas teile ei tundu imelik 7. märtsi tulemus, arvestades, et järgmise 24 päeva jooksul laekus süsteemi keskmiselt 8000 ankeeti päevas? Teine küsimuste plokk. Miks ei sisestatud 16.–22. veebruarini süsteemi ühtegi ankeeti? Loendus ju käis. Kas süsteem ei toiminud või tegeldi kokkukogutud ankeetide kontrolliga? Veel üks küsimuste plokk. Kuidas jõudsid küsitlusankeetid süsteemi? Kas see toimus kohe pärast ankeedi täitmise lõpetamist loendatava juures kodus või hiljem? Siia juurde lisan veel sellise informatsiooni, mis jäi kõrva, kui me fraktsioonis kuulasime Statistikaameti esindajaid, kes rääkisid meile rahvaloendusest. Seal oli nimelt juttu sellest, et ankeetid sisestati süsteemi samal päeval, mil need vormistati, mingit viivitust olla ei saanud. Lähtuvalt sellest on need arvud, millest ma praegu rääkisin, väga ja väga imelikud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Palun nüüd kõnepulti lugupeetud peaministri!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Jälgitavuse parandamiseks loen siiski veel kord küsimused ette. Esimene küsimus: "Kuidas on võimalik, et 7. märtsil said loendajad loendatud 106 187 inimest, kuigi järgmise 24 päeva jooksul said nad kodudest kätte 1500 kuni 31 500 inimest? Millega oli ikkagi tegemist? Kas ei tundu Teile imelik 7. märtsi tulemusi arvestades, et järgmise 24 päeva jooksul laekus süsteemi keskmiselt 8000 ankeeti päevas?" Siin ei ole midagi imelikku. Teie viidatud and-

med ei kajasta päevase täpsusega loendatud inimeste arvu. Seda ka ei taotletud. See märge on lausa punase kirjaga toodud ka Statistikaameti koduleheküljel. Osundan: "Küsitlusloenduse ajal (alates 20.02.2012) kajastab tabel loendajatelt andmebaasi laekunud Eesti elanike isikuankeete. Tehnilistel põhjustel ei pruugi nende arv sisaldada kõiki vastaval kuupäeval loendatud inimesi." E-loenduse ajal 31. detsembrist 2011 kuni 1. veebruarini 2012 oli andmete avaldamisel oluline osa avalikkuse teavitamisel, suuresti ka üleskutsena iseennast loendada. Kuna loenduse kulgemise vastu oli suur huvi, jätkas Statistikaamet loendatud isikute esialgse arvu avaldamist ka küsitlusloenduse ajal. Koduleheküljel avaldati üksnes lõpuni täidetud isikuankeetide arv, alustatud, kuid pooleli jäetud ankeetid selles arvus ei sisaldunud. Küsitlusloendusel kajastas loendatud isikute arv neid isikuankeete, mille küsitlejad olid lõpetanud ja sülearvutitest Statistikaameti infosüsteemi edastanud. Loenduse infosüsteemi suure koormuse tõttu ei toimunud andmete uuendamine koduleheküljel automaatselt ning andmetes tekkis ajalisi nihkeid. Teie arupärimises esitatud tabeli uuendamine toimus 7. märtsil ja viis loendatud isikute arvu vastavusse hetkeseisuga. Sellega seoses suurenes tunduvalt ka loendatud isikute koguarv. Teisiti öeldes on selle 107 000 taga see, et võeti arvele 29. veebruarist kuni 7. märtsini n-ö alasisestatud ankeetid.

Teine küsimus: "Miks ei sisestatud süsteemi 16. veebruarist kuni 22. veebruarini ühtegi ankeeti? Kas süsteem ei toiminud või tegeleti kokkukogutud ankeetide kontrolliga?" Eesti elanike eeldatust oluliselt suurem huvi e-loenduse vastu pani rahvaloenduseks loodud infosüsteemide koormustaluvuse mitmel korral proovile. See tõi kaasa ka muudatusi loenduse ajakavas. E-loenduse aega pikendati ühe päeva võrra, 1. veebruarini. Kuna e-loendusel täidetud ankeetide hulk oli väga suur, olid planeeritud mahukamad ka küsitlusloendusele eelnenud andmekorrastustööd, mis olid vajalikud duplikaatide eemaldamiseks ja loendajate töönimekirjade koostamiseks. Algselt 16. veebruarile kavandatud küsitlusloenduse algus nihkus teatavasti nelja päeva võrra edasi, s.o 20. veebruarile. Küsitlusloenduse alguses tutvus loendaja oma tööpiirkonnaga ning leppis piirkonna elanikega kokku küsitlusaegu. See-

tõttu oli küsimustike täitmine välitööde esimestel päevadel minimaalne. Lisaks oli loenduse esimestel päevadel tõrkeid rahvaloendajate sülearvutite ja serverite andmevahetuses.

Kolmas küsimus: "Kuidas toimus küsitlus-ankeetide jõudmine süsteemi? Kas see toimus kohe pärast ankeedi lõpetamist loendatava juures kodus või hiljem?" Küsitlusloenduse ajal ei liikunud loendajate täidetud ankeetid kohe pärast andmete sisestamist automaatselt Statistikaameti infosüsteemi. Pärast andmete kogumist tegeles loendaja aadresside korrastamise, aruandluse ning selle edastamisega, milleks oli vajalik internetiühendus. Kuna kogu Eesti ei ole kaetud turvalise andmesidevõrguga, mis oli andmete edastamise eeldus, ei olnud andmeid võimalik igal ajal süsteemi laadida. Üldiselt lähtusid loendajad põhimõttest, et ankeete laaditakse süsteemi kord ööpäevas. Andmesidega seotud probleemide tõttu, samuti seoses töökoormuse ning süsteemi ülekoormatusega võis vahe ankeedi täitmise ning andmete infosüsteemi jõudmise vahel olla mitu päeva, mõnes Eesti piirkonnas isegi nädalaid. Andmed olid loendaja sülearvutis krüpteeritud kujul ning turvariski andmeedastuse edasilükkamisega ei kaasnenud. Kord juba suletud ankeete polnud teadupärast võimalik enam arvutis avada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teie küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Eeldan, et valitsus teab alati veidi rohkem kui meie. Meie siin peame võib-olla selle aasta lõpuni ootama, et teada saada, kui paljud nendest 1 294 000 inimesest, kes loendusest osa võtsid, on ennast loendada lasknud, olles samal ajal kuskil välismaal, kusjuures paljud neist töötavad seal täiskohaga ja on seal pikemat aega elanud. Kas teile on teada nende inimeste arv, kes osalesid loenduses välismaal?

Andrus Ansip

Aitäh! Vabariigi Valitsuse liikmetel pole kindlasti rohkem informatsiooni, kui on Riigikogu liikmetel. Statistikaamet avalikustab oma informatsiooni kõigile ühel ja samal ajal. Tüüpiliselt toimub see mingi tööpäeva hommikul

kell kaheksa. Mingit eriligipääsu Vabariigi Valitsusel veel töötlemisjärgus olevale informatsioonile ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Kui vaadata üldse laiemalt, kui paljud on taasiseseisvumise ajal Eestist lahkunud, kui palju me oleme inimesi kaotanud, siis on neid üle veerand miljoni inimese. Kas seda tundub teile olevat palju või vähe, on see mõistlik suurus, ja mis ikkagi selle põhjus on olnud?

Andrus Ansip

Aitäh! Küllap te seda kõige suuremat põhjust teate suurepäraselt isegi. Kui Eesti iseseisvus taastati, siis lahkusid Eestist Nõukogude väed ja Nõukogude sõjaväelaste perekonnaliikmed. See oli peamine põhjus, miks taasiseseisvunud Eestis 1990. aastatel rahvaarv oluliselt vähenes.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid, palun kiiremini reageerida! Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Ühe-teistkümmes rahva ja eluruumide loendus ei tähendanud mitte ainult inimeste loendamist. Kui rahvastikus toimunud muutuste kohta on pressi kaudu olnud võimalik saada rohkem informatsiooni, siis informatsioon eluruumide kohta on jäänud nagu tagaplaanile. Ükskord oli infotunnis sellest juttu, küsiti, millal me selle informatsiooni teada saame. Siis nagu mainiti, et 17. detsembril saab ülevaate, mis on meie riigis eluruumidega toimunud. Kas te võite meid informeerida, kuidas on praegu olukord selles sfääris?

Andrus Ansip

Selliseid küsimusi oleks kohane esitada otse Statistikaametile. Peaminister seda informatsiooni ei valda ega vahenda. Statistikaamet teeb oma tööd väga korrektselt, ülima põhjalikkusega. Siis, kui nad on veendunud informatsiooni korrektsuses, nad selle Eesti rahva-

le, sh Riigikogu liikmetele ja valitsusliikmetele meediakanalite kaudu esitavad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kas te mäletate veel sellist asja nagu keskmine palk? Kunagi oli see väga tähtis asi, sest lähitult sellest määrati kõrgete ametiisikute palku. Kusjuures tollal, kui te mäletate, eksisteeris kaks keskmist palka. Üks oli täiesti objektiivne ja selle arvutas välja maksuamet. See oli täiesti täpne, sest maksuamet teab maksudest kõike, ta teab, kui palju te teenite, ja oskab seda keskmist palka välja arvutada. Samas eksisteeris ka see keskmine palk, mida arvutas Statistikaamet. See oli 25–30% kõrgem reaalsest keskmisest palgast. Alati, kui ma selle teema tõstatasin, kuulsin vastuseks mingit ime-like juttu. Põhjus oli muidugi see, et selle väljamõeldud ja täispuhutud keskmise palga alusel arvestati kõrgete ametnike palku. Sellega olid kõik rahul. Kõik teadsid, et Statistikaameti väljaarvutatud keskmine palk ei vasta tõele, aga kõik olid selle täispuhutud arvuga rahul.

Kuidas ma saan, teades seda praktikast, uskuda juttu, mis praegu kõlas vastuseks minu küsimustele? Ma toon teile näiteid ainult viimasest kuust. Detsembris (võib-olla te mäletate) ilmus Statistikaameti ülevaade, milles räägiti nendest omavalitsustest, kus elanikkond väheneb, ja nendest, kus elanikkond suureneb. Kõigis lehtedes trükiti selle kohta ära graafikud ja värvilised tabelid. Ülevaates märgiti, et Tallinna elanikkond väheneb ja Tallinnas elab 393 000 inimest. Möödus kaks nädalat ja äkki me kuulsime, et rahvastikuregistri täpsete andmete alusel elab Tallinnas ligi 420 000 inimest. Kas vahe reaalsuse ja selle arvu vahel, mida annab Statistikaamet, pole liiga suur? Kusjuures nihe on sinnapoole, mis on võimupoliitikutele hetkel kasulik. Ma võtsin ja liitsin kokku kõik selles tabelis toodud elanike arvud. Ma panin kokku 226 omavalitsust ja sain arvu, mis erines rahvaloenduse tulemusest 2000 võrra. Õelge, palun, kuidas see võimalik on! Ma saan aru, et 2000 inimest pole isegi Eesti

mõistes eriti suur hulk, aga tegelikult on see kahe või kolme keskmise valla elanikkond. Kuidas saab ühe riigiameti koduleheküljel olla informatsioon, mis välistab teise sealsamas oleva informatsiooni?

Räägin veel ainult ühest asjast, sest mul on vähe aega ja ma pean seda kuidagi kokku hoidma. Täna hommikul tegin lahti Statistikaameti kodulehekülje. Te kõik teate, et rahvaloenduse põhjal on Eesti rahvaarv 1 294 000 inimest. Teate, mis arv seisab seal kodulehel praegu? Eesti elanikkond aastal 2012 oli 1 339 000 inimest. 45 000 on see vahe. Selgitage mulle, palun, kuidas saab uskuda selliseid arve! Milline sinisilmne pioneer ja optimist peab olema, et uskuda, et see arv, mis saadi rahvaloendusel, vastab tõele? Ma kardan, et asi pole mitte arvutites ega infosüsteemis. Nagu elektroonilise hääletamisega on praegu asi selles, et meid petetakse. Meile moositakse lihtsalt seda situatsiooni: "Vaadake, meil on parem kui Lätis ja Leedus!" Me kõik teame suurepäraselt, et ainult Helsingis ning selle lähedal elab ja töötab juba üle 30 000 Eestist pärit inimese. Tohutult on Eestist pärit inimesi Rootsis, Norras, Inglismaal, Iirimaal. Ja siin selline vale! Mõnikord hakkab häbi. Valetada võib vist suurtes küsimustes ja kui on suur eesmärk, aga selline väiklane vale on häbiväärne. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Härra peaminister soovib läbirääkimistes osaleda. Palun!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Hea Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin! Teatavasti korraldataksegi rahvaloendusi selleks, et korrigeerida registre andmeid. Üldjuhul on igal pool Euroopas, aga ka mujal maailmas tavaks rahvaloendusi korraldada iga kümne aasta tagant. Kui registrid oleksid kõik usaldusväärsed, siis ei oleks põhimõtteliselt mitte mingisugust vajadust korraldada veel eraldi rahvaloendust, ammugi poleks vaja korraldada seda rahvaloendust ükselt uksele käies küsitlusloendusena. Mõned riigid on suutnud oma registrid muuta nii usaldusväärseks, et enam ei pea käima inimesi ükselt uksele küsitlenes, seal kasutataksegi registripõhist rahvaloendust. Me aga ju teame, et meie registrid sellise usaldusväärs-

suse lähedalegi ei küüni. Sellel on omad ajaloolised põhjused.

Kunagi nõukogude ajal represseeriti inimesi, viidates sellele, et inimesed on rikkunud passirežiimi, viibides registreeritud elukohast eemal kauem kui kolm päeva. See oli teatavasti küllalt laialt levinud ülekuulamisele kutsumise põhjus. Seetõttu oli siis, kui taastati Eesti Vabariigi iseseisvus, väga suur emotsionaalne vastuseis elukoha registreerimisele. Võttis aega, enne kui ka Eestis jõuti tõdemusele, et riigil on õigus ja vaja teada oma kodanike vähemalt ühte legaalselt aadressi ning selle teadasaamisel ja elukoha registreerimisel pole mitte mingisugust seost nõukogudeaegse represseeriva sissekirjutamise süsteemiga. Paraku peab tunnistama, et me maksame siamaani lõivu selle eest, et me alustasime elukohaandmete registreerimist suhteliselt hilja. Soomes, Saksamaal, Taanis – igal pool on täiesti loomulik, et kui inimesed elukohta vahetavad, siis väga täpse arvu päevade jooksul nad oma elukohavahetuse ka registreerivad. Eestis see paraku veel nii loomulik ei ole.

Kui te rääkisite valedest, siis ilmselt tuleks rohkem kahelda registrites, sest paljudel puhkudel on kodanikel lihtsalt kasulik ühte või teise omavalitsusse kuuluda. Kuna registreerimine on inimesele sageli kasulik, siis ei kajasta registrid tegelikkust nii tõeselt kui rahvaloenduse tulemused. Kui peaks milleski tõsiselt kahtlema, siis pigem registrites, aga mitte rahvaloenduses. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan läbi-rääkimised.

3. Arupärimine Soomes toimunud salajase kolmepoolse kohtumise kohta (nr 250)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Heimar Lengi, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi ja Lauri Laasi 15. novembril 2012 esitatud arupärimine Soomes toimunud salajase kolmepoolse kohtumise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Heimar Lengi!

Heimar Lenk

Lugupeetud eesistuja! Võtab palju aega, kuni arupärimistele vastama tullakse, mõned sündmused võivad selle aja jooksul isegi uneneda. Ma meenutan, et laupäeval, 3. novembril 2012 kogunesid Helsingis trilateraalse ehk kolmepoolse komisjoni Euroopa regiooni koosolekule paljude riikide tippjuhid. Soome ajakirjanduse andmetel oli kohtumisel osalejaid 150. Nende hulgas olid paljude riikide esindajad, nimelt peaministrid, ka Eesti peaminister. Kohal oli ka Eesti Vabariigi president. Kohtumine oli rangelt salajane, selle toimumispaika ei avaldatud ja seda ei tea me siiani. Kohtumist võõrustanud Soome endine peaminister Esko Aho kaitses salastatust, öeldes, et madala profiili hoidmise eesmärk on võimaldada avalikkuse tähelepanu all olevatele isikutele vabas vormis arutelu. Tol ajal oli päevakorral just Euroopa Liidu tulevik. Kriisist väljatulemise retsepti ei osanud keegi eriti anda. Liikus kõmu, et sellel kohtumisel vahetati väga salajasi mõtteid just selle kriisi ja Euroopa Liidu tuleviku kohta, mida rahvas ei tohiks teada.

Kuna ka Eesti ajakirjandus sellest kohtumisest peaaegu midagi ei kirjutanud, kui mitte arvestada mõnda rida Delfis, siis mõtlesime, et küsiks õige peaministri käest, kes seal viibis, mis selle kohtumise eesmärk oli, millest seal räägiti ja kas seal olid arutusel mõned salajased (mõne arvates võib-olla "salajased") programmid või retseptid Euroopa Liidu kriisi lahendamiseks. Ühtlasi tahame peaministri käest teada järgmist. Kas teile ei tundu, härra Ansip, et sellistelt kohtumistelt tulles võiks mõnda parlamendikomisjoni või parlamendiliikmeid pisutki informeerida, et me saaksime teada, mis toimus ja mida meie tuleviku kohta räägiti? Seda enam, et kuna üks uudisekene selle kohta siiski läbi jooksis, on valijad tihtipeale meilt selle kohta küsinud, arvates, et meie Toompeal peaksime seda teadma. Aga meil on tulnud vastata, et ei tea ka meie seal Toompeal mitte midagi. Nii et äkki on peaminister lahke ja mõne sõnaga valgustab seda küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Heimar Lenk! Palun lugupeetud peaministri veel kord kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Kas võite pisut lähemalt selgitada, millest siiski kohtumisel räägiti? Millisena hinnati seal Euroopa Liidu lähitulevikku?" Trilateraalse komisjoni ehk valitsusvälise erapooletu diskussioonifoorumi eesmärk on alates 1973. aastast olnud dialoogi arendamine Euroopa, Põhja-Ameerika ja Aasia Vaikse ookeani regiooni vahel. Ühenduse eesmärk on kaasa aidata oluliste rahvusvaheliste küsimuste lahendamisele. Esmalt rõhutan, et midagi salajast trilateraalses komisjonis ja minu osalemises sellel kokkusaamisel küll ei ole. Kohtumine toimus Helsingi raekojas 3. novembril vahetult enne seda, kui ma lendasin Helsingist Laosesse, kus toimus Euroopa ja Aasia tippkohtumine. Ma osalesin trilateraalse komisjoni Euroopa grupi kohtumisel korraldatud spetsiaalsel paneeldiskussioonil Balti piirkonna arengu teemal. Kutse Euroopa grupi kohtumisele sain Soome peaministrilt Jyrki Kataiselt. Balti piirkonnale pühendatud paneeldiskussiooni juhtis Esko Aho. Lisaks minule tegid ettekande Läti peaminister Valdis Dombrovskis ning Soome eurominister Alexander Stubb. Mina ei ole sellest üritusest mingit saladust teinud. Ma julgustan küsijaid korrektsema info saamiseks lugema trilateraalse komisjoni ametlikku veebilehekülge, kus on väga palju detailset infot. Eelinfo minu osalemise kohta sellel kohtumisel Helsingis oli kõigile kättesaadav juba 26. oktoobril nii valitsuse kui ka peaministri kodulehel. Selle põhjal avaldati infot ka Eesti meedias, näiteks teie viidatud Delfi artiklis 29. oktoobril. Põhjalikum pressiteade trilateraalse komisjoni kohtumise kohta avaldati valitsuse koduleheküljel kohtumispäeval ehk 3. novembril. Minu sõnavõtt keskendus infrastruktuuri ehk ühendusteede väljaehitamise vajadusele Euroopas. Lühidalt öeldes oli minu sõnum see, et Euroopa Liidus ei saa rääkida tõeliselt ühtsest turust seni, kuni lisaks õigusraamistikule pole välja ehitatud Euroopat ühendavat korralikku taristut. Pikemalt on minu sõnavõttu refereeritud ametlikus pressiteadaandes.

Teine küsimus: "Kas on alust juttudel, et salajase kohtumise tonaalsus oli seoses majanduskriisi jätkumisega üsna pessimistlik ja konkreetsete ettepanekuteni olukorra paranda-

miseks ei jõutudki?" Minu osalusel toimunud paneeldiskussiooni tonaalsus oli igati konstruktiivne. Kindlasti ei olnud tonaalsus pessimistlik.

Kolmas küsimus: "Kas Teile ei tundu, et sellistest salajastest kohtumistest peaks osavõtjad siiski vähemalt koduriigi parlamendile aru andma?" Veel kord ütlen, et müstifitseerimisega ei ole vaja üle pingutada. Ei saa nimetada salajaseks arutelu, mille kohta on olemas avalik info nii korraldajate kui ka valitsuse koduleheküljel ja kus teiste hulgas osalesid maailma juhtivate meediaväljaannete ajakirjanikud.

Neljas küsimus: "Kas Eestile tuli sellel salajasel kohtumisel mõni kohustus Euroopa Liidu või mõne kolmanda riigi suhtes juurde või vähemalt räägiti neist? Poliitikaringkondades taolised jutud liiguvad." Vastus on ei. Ma soovitan korrektsema informatsiooni saamiseks suhelda usaldusväärsemate poliitika-ringkondadega.

Viendale ja kuuendale küsimusele olen ma eelnevate vastustega juba vastuse andnud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Teile küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

4. Arupärimine elektri hinna tõusu leevendamise kohta (nr 251)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Kalev Kallo, Priit Toobali, Lauri Laasi, Enn Eesmaa, Tarmo Tamme, Viktor Vassiljevi ja Olga Sõtniku 20. novembril 2012 esitatud arupärimine elektri hinna tõusu leevendamise kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Arupärimine käsitleb elektri hinna tõusu ja selle leevendamist. Nimelt on juba mõni nädal Eestis ka väikestele ja keskmistele ettevõtetele ning kodutarbijatele osaks saanud elektriturust tulenev hinnatõus. Kui see arupärimine 20. novembril üle anti, siis oli see hinnatõus veel

oodatav. Mitmed asutused hoiatasid, et hinnatõus ei tule raske ainult kodutarbijatele, vaid see mõjutab ka meie majanduskasvu eeloleval aastal. Näiteks teatas Eesti Pank oma 5. oktoobri pressiteates, et 2013. aastal annab olulise panuse hinnakasvu jaanuaris tõusev elektri hind. Eesti oli möödunud aastal eurosooni kõige kiirema hinnatõusuga riik ja hinnatõus jääb teiste eurosooni maadega võrreldes ka sellel aastal tõenäoliselt üheks kõrgemaks. Eesti Pank rõhutas samuti, et elektri hinna tõusul on ka üldiselt majanduskasvu pärssiv mõju, kuna see vähendab eelkõige majapidamiste reaalses sissetulekut ning seeläbi tarbimise ja sisenõudluse kasvu. Majanduse kehvema väljavaate tõttu vähenevad edaspidi nii investeringud kui ka nõudlus tööjõu järele. Seetõttu on elektri hinna tõusu leevendamine väga oluline samm, mis on aga valitsusel siiani tege mata.

Majandus- ja kommunikatsiooniminister on lahendusena välja pakkunud küll taastuenergia toetuste kärpimist, aga paraku muudaks tema pakutud eelnõu ka siis, kui kõik läheks nii, nagu pealkirjadest lugeda võib, elektrituruseaduses taastuenergia ja koostootmise tasu järgmisel aastal vaid 0,17 eurosendi võrra ning see leevendaks tarbijate elektriarve 20%-list hinnatõusu vaid 1,6%. Samas on Konkurentsiamet juhtinud tähelepanu, et majandusministeriumi pakutud muudatuse puhul võivad mõned taastuenergia tootjad hoopis suuremat toetust saada hakata. Elektri hinna tõusu leevendamiseks on üks võimalus vähendada ka elektriaktsiisi, mis Eestis praegu ületab Euroopa Liidu kehtestatud alammäära üle nelja korra. Elektriaktsiisi määr oleks võimalik viia juba kas või sellel aastal Euroopa Liidu miinimumtasemele, milleks on üks euro. See vähendaks elektriarvete tõusu veerandi võrra.

Keskerakond on selle eelnõu kaks korda Riigikogu menetlusse andnud ja mõlemal korral on eelnõu välja hääletatud. Kolmas kord ootab sellel aastal ees.

Tänaseks päevaks on elektrituru avanemine fakt. Fakt on ka see, et mitmed väikesed ja keskmised ettevõtted maksavad neile osaks saavaid suuremaid elektriarveid kinni teenuste ja kaupade hinda tõstes. Samas ei ole paratamatu see, et Euroopa Liidus peaks elektri kõrgem hind saama osaks kõigile. Vastupidi, Euroopa Komisjoni energeetika peadirekto-

raadi värskeim elektrituru kvartaliraport ütleb selgelt, et samal ajal, kui jaeturud on avatud konkurentsile, jätkab enamik liikmesriike hindade reguleerimist valitud kodu- ja tööstustarbijatele. Me näeme, et reguleeritud hinnad kehtivad näiteks kõigile Hollandi kodutarbijatele, aga ka päris suurele osale Prantsusmaa kodutarbijatest (96%) või Taani kodutarbijatest (92%). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2009. aasta direktiiv nr 72, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju, ütleb artikli 3 punktis 7 üheselt, et liikmesriigid võtavad meetmeid, mis tagavad vajaliku elektritarne kaitsetutele klientidele, et lahendada tuvastatud energiavaesuse küsimusi, sh küsimusi vaesuse laiemas kontekstis. Seda lubatakse liikmesriikidel teha energiakavade abil, energiatarbimist parandades ning sotsiaalkindlustussüsteemi soodustuste kaudu. Mitmes riigis saavad vaesemad inimesed kasutada reguleeritud hinnaga elektrienergiat.

Lõpetuseks. Meie üks küsimus puudutabki seda, mida Eesti valitsus teeb nende inimeste abistamiseks, kes on kõige vaesemad ja kellel juba enne hinnatõuse kulus nende käsutuses olnud sajast eurost üheksa eurot elektriarve maksmiseks. Teisi küsimusi ma ette ei loe. Peaministril endal on mugavam lugeda ette küsimus ja vastus. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun lugupeetud peaministri veel kord kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Eesti Energia pakub praegu tähtajalist lepingut kestusega 6 kuud hinnaga 4,76 senti/kWh. Täna reguleeritud hind on 3,15 senti/kWh. Miks on valitsus elektriaktsiisi vähendamise ja seeläbi elektri hinna tõusu leevendamise vastu?" Kahjuks ei ole maksupoliitikaga võimalik tulemuslikult võidelda ei elektri ega muu energia kallinemise vastu. Energiiahinnad jääksid paratamatult tõusma ka siis, kui energiat saaks päris maksuvabalt müüa. Elektriaktsiisi alandamine ei aitaks suurt neid, kes abi kõige rohkem vajavad, sest elektrit tarbitakse rohkem just jõukamates leibkondades. Statistikaameti uuringute kohaselt kulutavad pered, kes ei kasuta elektrit otseselt

kütteks, elektrile 2,8% pere eelarvest. Küttepaketti kasutab Eesti Energia andmetel 5,5% tarbijatest. Võrdluseks toon fakti, et keskmise leibkonna eelarvest kulub näiteks transpordile 11% ning toidule koguni 24% ehk mitu korda elektrist rohkem. Kehtiv aktsiis moodustab kodutarbija elektrienergia hinnast umbes 4%. Seega võib aktsiisi osakaalu elektrienergia lõpphinnas pidada väga väikeseks. Kõige madalamates tulu- ja kuludetsiilides saaksid leibkonnad tänu aktsiisi langetamisele miinimummäärani aastas keskmiselt vaid kaks-kolm eurot kokku hoida. Elanike elujärje parandamiseks jääb sellest väheks. Küll on neile inimestele ja paljudele teistele suur kasu neist 33 miljonist eurost, mis kava kohaselt laekuvad 2013. aastal riigieelarvesse elektriaktsiisist. Raha vajavad haridus, tervishoid ja paljud muud valdkonnad.

Teine küsimus: "Paljudes riikides on küll elektriturg avatud, kuid kodutarbijaid käsitletakse neis riikides kaitsetute tarbijatena, mistõttu on neis riikides kasutusel hinnaregulatsioon, mis võimaldab väikese sissetulekuga tarbijatele teatud mahus madalama tariifiga elektri müümist. Miks Teie valitsus kui vajaduspõhiste toetuste suur eestkõneleja ei ole sellise regulatsiooni kehtestamist Eestis kaalunud? Kuidas näiteks Rootsi lahendas avatud elektriturule ülemineku?" Valitsus peab tõepoolest õigeaks suunda vajaduspõhiste toetustele, mitte aga ebaefektiivsetele maksusoodustustele. Inimeste sissetulekud ja elektri hind on toimetulekutoetuse arvestuses juba seotud. Kehtestada lisamehhanism, mille järgi elekter oleks odavam neile, kes parasjagu kehvemini toime tulevad, oleks ka tehniliselt ebamõistlik. Pigem leiame Euroopast vastupidiseid näiteid, kus madalamat aktsiisi maksavad ka eraisikute hulgas just suuremad tarbijad. Näiteks maksavad Hollandis need, kes tarbivad elektrit kuni 10 megavatt-tundi, aktsiisi 114 eurot, kuid need, kes tarbivad üle 10 000 megavatt-tunni, maksavad vaid 0,5 eurot megavatt-tunni kohta. Nendes riikides, kus kodutarbijate kasutatava elektri hinda reguleeritakse, nähakse alati ette ka hinnavahe kompenseerimise mehhanismid müüjatele, mis on kaasa toonud ülejäänud tarbijate maksukoormuse tõusu. Eesti on seni järginud põhimõtet, et seadustega ei nähta vähekindlustatud tarbijatele ette eritariife, vaid neid inimesi toetatakse sotsiaalhoolekande sea-

duse kaudu. Oleme regulatsiooni koostamisel soovinud tagada, et elektriturg oleks läbipaistev ja toimiks efektiivselt. Kui küsijad peavad Rootsi puhul silmas aktsiisi, siis ainus kodutarbijat puudutav eriootsus on seal olnud see, et Põhja-Rootsis on kehtestatud kolmandiku võrra madalam aktsiisimäär. Üldise määra asemel, mis on 31,66 eurot megavatt-tunni kohta, on seal määr 20,96 eurot, mis on Eesti aktsiisimäärast peaaegu viis korda kõrgem. Sellele lisandub universaalsena 25%-line käibemaks.

Kolmas küsimus: "Riik on Eesti Energiast võtnud viimaste aastate jooksul välja väga suures mahus dividende. Nende dividendide pealt laekub riigieelarvesse hulk tulumaksu ning pärast liigutatakse see raha läbi kapitali suurendamise ettevõttesse tagasi. Kas sellise skeemi kasutamine ei ole peidetud maksustamine?" Omanikupoolne lisakapital uuteks investeringuteks ja dividend kasumilt on ettevõtluses tavapärased nähtused, niisamuti tulumaks väljavõetud dividendilt. Eesti Energia kasum on teatavasti olnud ka vajalik lisaallikas riigieelarve tuludele.

Neljas küsimus: "Eesti on viimasel ajal juhtinud kurba edetabelit: inflatsioon on olnud Eestis kas Euroopa Liidu kõige kõrgem või üks kõrgemaid. Kas valitsus võtab Eesti Panka kuulda ning kasutab enda käes olevaid võimalusi elektri hinna tõusu leevendamiseks?" Eesti on käesoleval ajal üks kiirema majandus- ja palgakasvuga Euroopa riike. Paratamatult toob see kaasa kiirema hinnatõusu. Hindade kiiremat kasvu soodustab asjaolu, et Euroopa Liidu keskmine hinnatase on teatavasti ka praegu üle 25% kõrgem Eesti tasemest. Samuti pean veel kord rõhutama, et suurenev nõudlus ja piiratud ressursid teevad energiahindade edasise tõusu paratamatuks kogu maailmas. Pikemaajalises plaanis ei suuda seda tõenäoliselt väärata ei kildagaasi kasutuselevõtt ega muud tehnoloogilised uuendused, ammugi mitte energiamaksude vähendamine. Igapäevased harjumused on meie elanike elektriarvele suurema mõjuga kui elektriaktsiis ja käibemaks kokku. Tuleb jälgida oma igapäevaseid harjumusi: uue kodumasina või lambipirnide soetamisel tuleb silmas pidada energiaklassi ja lahkudes kustutada tuled. See kõik võib säästa palju rohkem raha, kui kulub maksudeks. Olgu veel kord öeldud, et kõige odavam elekter on kokkuhoitud elekter. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea peaminister! Muu hulgas teeb elektri hinna meil kõrgeks ikkagi võrgutasu. Võrgutasu ehk elektri edastamise tasu on meil tunduvalt kõrgem Euroopa Liidu keskmisest, ligi kolm korda kõrgem kui Soomes, isegi Läti omast on see meil kõrgem. Sel aastal tõuseb see 13%, eelmisel aastal tõusis 9%. Kui me oleme küsinud majandusministri käest, miks see siis ikkagi niimoodi on, siis ta ütleb, et meil on hõredalt asustatud riik. Tegelikult on Soome veel kaks korda hõredamalt asustatud, nii et see ei ole argument. Miks meil on võrgutasu ikkagi nii kõrge? Tegelikult on see üsna palju ju valitsuse haldusalas, kes saaks neid asju reguleerida.

Andrus Ansip

Aitäh! Ega te ilmselt ei ootagi, et sellele oleks olemas üks vastus. Aga kui ma peaksin ühe vastuse andma või ühe põhilise argumendi välja tooma, siis see on aastate ja aastakümnete jooksul tegemata jäetud investeeringud. Praegu tuleb meie elektrivõrku üksjagu palju investeerida, selleks et tagada tarnekindlus. Analoogilises situatsioonis on olnud näiteks Ida-Saksamaa elanikud. Kunagi oli Ida-Saksamaal suur rahulolematuse selle pärast, et joogivee ja heitvee puhastamise tasu oli seal umbes neli korda kõrgem kui märksa kõrgemat palka saavatel Lääne-Saksamaa elanikel. See sõltus loomulikult ka kohalikust omavalitsusest, kuid seletus oli kahjuks lihtne ja karm. Kui Lääne-Saksamaal oli tehtud piisavalt investeeringuid, et tagada joogivee hea kvaliteet ja reovee piisav puhastamine, siis Ida-Saksamaal 50 aasta jooksul neid investeeringuid tehtud ei olnud, aga loomulikult olid keskkonnastandardid ühel päeval võrdsed nii Ida- kui ka Lääne-Saksamaa jaoks. Eesti elektriga varustatus ja tarnekindlus on viimastel aastatel palju paranenud. On investeeritud reservtootmisvõimsustesse, ikka selleks, et ei oleks ohtu elektrist ilma jääda. Me teame, et käib Estlinki teise kaabli ehitus, mis ei ole odav, aga mis tarnekindluse seisukohast on Eesti jaoks ülioluline. Selliseid investeeringuid on praegu Eesti ülekandevõr-

kudesse tehtud väga palju ja need ei ole olnud kuidagimoodi liigsed. Need on hädatarvilikud investeeringud, mida oleks tulnud teha juba varasemate aastakümnete jooksul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Praegusel ajal peab väga ettevaatlik olema, kui mõnda ajalehte tsiteerida. Sellepärast on mul lihtsalt täpsustav küsimus. Kas vastab tõele, et kui teilt küsiti, kuidas vastu panna elektri hinna tõusule, siis te soovitasite elektrit vähem kasutada?

Andrus Ansip

Ega hinnatõusule vähema kasutamisega vastu ei saa, aga kulutused elektrienergiale vähenevad tuntuvalt, kui vähem tarbida. Kindlasti eksivad need, kes väidavad, et Eestis enam energiasäästuks ruumi pole. Vastupidi, vaadates energiantensiivsuse võrdlustabeleid ehk elektrienergia kasutamist elaniku kohta, me näeme, et me oleme Euroopa Liidus nende riikide hulgas, kes kasutavad kõige enam elektrienergiat näiteks sisemajanduse koguprodukti ühiku loomiseks. Seega, kokkuhoiuvõimalusi on Eesti majanduses tervikuna väga palju. Palju on räägitud ka küttekuludest. Eestis kulutatakse ikkagi veel ühe kuupmeetri kas büroopinna või eluruumi pinna – siin pole väga suurt vahet – kütmiseks kaks korda rohkem energiat, kui seda kulub näiteks Soomes. Võiks eeldada, et Soome on külmem maa, ometi kasutavad nad ruumide soojendamiseks energiat kaks korda efektiivsemalt, kui teeme seda meie. Seega, üleskutset pöörata senisest enam tähelepanu sellele, et energia kasutamise efektiivsust suurendada, tuleb võtta väga tõsiselt. Muidugi on ka Eestis teatud edu saavutatud. Tänu Kyoto lepingu alusel toimivale saasteühikute müügile on meie käsutuses lisavahendeid suurusjärgus 6 miljardit krooni ehk 400 miljonit eurot. Sellest küllalt arvestatav osa on läinud riigile ja kohalikele omavalitsustele kuuluvate hoonete ning ka kortermajade soojapidavuse parandamiseks. See on märkimisväärne võit nendele inimestele, kelle kortermaja on tänu sellele programmile saanud soojustatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea peaminister! Teie juhitud valitsuskoalitsioon on kahel korral lükanud tagasi Keskerakonna ettepaneku alandada elektriaktsiisi. Seda on tehtud väitega, et need, kes on hädas, sellest aktsiisi alandamisest justkui abi ei saa. Sellega ei saa kindlasti nõus olla. Aga teie valitsusele meeldib väga vajaduspõhiseid toetusi kehtestada. 2005. aastal, kui Keskerakond koos Reformierakonnaga valitsuses oli, tõusis toasooja hind oluliselt. Tol ajal otsustas Keskerakonna ja Reformierakonna ühine valitsus kodutarbijaid täiendavalt toetada. Toetati kõiki kodutarbijaid, kelle kaugkütte hind tõusis üle 20%. Kas te ei ole kaalunud, et lisaks toimetulekutoetuse maksmisele võiks sarnast mehhanismi kasutada elektri hinna tõusu leevendamiseks?

Andrus Ansip

Aitäh! Nagu ma juba ütlesin, me toetame hädasolijaid sotsiaaltoetuste, eriti just toimetulekutoetuse kaudu. Ei ole põhimõtteliselt õige maksuleevendustega ebaefektiivset energiakasutust stimuleerida. On meist märksa rikkamaid riike, kus loodusliku gaasi või ka elektrienergia maksumäärad on mitu korda kõrgemad kui Eestis. Näiteks on elektriaktsiis Taanis 24 korda kõrgem. Ma arvan, et maksutulude saamine võib-olla ei olegi nendes riikides peamine eesmärk, miks energiat maksustatakse suhteliselt kõrgete määradega, võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, sh Eestiga. Peamine eesmärk on maksupoliitikaga stimuleerida säästlikumat energiakasutust. Meie saame elektriaktsiisist 33 miljonit eurot. Selle 33 miljoni euroga saame aidata neid, kes on tööpoolest kõige suuremas hädas ja vajavad riigi abi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Eestis kehtiv elektriaktsiis on 4,47 eurot megavatt-tunni kohta, koos käibemaksuga on see 5,36 eurot megavatt-tunni kohta. Samas on energia maksustamise direktiivis ette nähtud, et miinimum-

määr võiks olla 0,5 eurot megavatt-tunni kohta ärilise ja 1 euro megavatt-tunni kohta mitteärilise kasutuse puhul. See kõrgem aktsiisimäär hakkas kehtima 2007. aastast, 2009. aastal tõusis see veel. Teie valitsuse majandusminister Juhan Parts on ettevõtjate ees esinedes jäänud hätta selgitusega, mis arvutuste põhjal selline aktsiis Eestis kehtestati. Kas teie oskate öelda, millised olid need kalkulatsioonid, miks on Eestis kohane elektrile just selline aktsiis lisada?

Andrus Ansip

Aitäh! Teatavasti oli enne seda, kui Eestis kehtestati elektriaktsiis, elektri tootmine maksustatud õhusaastetasuga. Tulenevalt Euroopa Liidu direktiivist muutus elektriaktsiisi kehtestamine kohustuslikuks ka Eestile. Kui me elektriaktsiisi sisse viisime, siis me sisuliselt asendasime õhusaastetasu elektriaktsiisiga. Õhusaastetasu maksustas kohalikku elektritootjat ja tekitas parema konkurentsioolukorra imporditud elektri jaoks. Kindlasti ei peaks Eesti maksupoliitika kohalike tootjate tootmis-tingimusi halvendama. Seetõttu oli ka maksupoliitiliselt õige asendada õhusaastetasu elektriaktsiisiga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea peaminister! Teatavasti tänu sellele, et elektri müügihind tõuseb, kasvab ka käibemaksusumma, mis riik elektri pealt saab. Kas te oskate öelda, kui palju tänu sellele, et avatud turu tingimustes elekter kallineb, riik täiendavalt käibemaksu saama hakkab?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma konkreetset summat ei ole valmis praegu siit kõnepuldist nimetama. 33 miljonit eurot on see summa, mis riigieelarvesse elektriaktsiisist laekub. Et teada, kui suur võiks olla summa, mis on elektri hinna tõusu tõttu käibemaksu näol eelarvesse laekumas, tuleb teha lihtsad arvutused. Täna ei ole võimalik väga konkreetset öelda, kui suur see summa on, aga ma eeldan, et eelarve koostamisel on seda arvesse võetud. Põhimõtteliselt kõnelesid prognoosid sellest, et elektrienergia hind kasvab tulenevalt süsinikdioksiidi emissiooni

kvootide ostmise kohustusest, mitte tulenevalt elektrituru avanemisest. Seda kasvu prognoositi suurusjärgus 20%.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Te nii rahustavalt ja positiivselt seletasite siit puldist, et viimasel ajal on investeeritud elektri tootmisse ja võrkudesse, on ehitatud kaableid ja riik on kõige sellega hakkama saanud ning ka elanikud on siiani hakkama saanud, nad on tublisti oma elektriarveid maksnud, aga see, et elektriturg pidi avanema ning võrgud ja elektrijaamad lahku löödi, tuleneb Euroopa nõudmistest, direktiivist. Milleks on meil siis Brüsselis inimesed, kes Eestit esindavad? Kas ei oleks võinud ikkagi seda asja edasi lükata või rääkida meile eritingimused välja? Oli ju teada, et kõik see tõstab elanike kasutatava elektri hinda nii, et nad enam maksta ei jõua. Võib-olla tuleks Euroopa Parlamendi liikmete palkade pealt kokku hoida ja nad tagasi kutsuda?

Andrus Ansip

Nagu juba eelnevalt öeldud, elektri hind ei tõuse mitte sellepärast, et elektriturg avaneb, vaid elektri hind Eestis on tõusnud sellepärast, et meie peamine elektritootja Eesti Energia peab nüüd raha eest soetama elektri tootmiseks vajalikud süsinikdioksiidi emissiooni kvoodid. See on põhjus, miks elektri hind kasvab. Muidugi oleks Eestile märksa parem, kui me oleksime tihedamalt ühendatud teiste Euroopa Liidu turgudega. Palju on küsitud, kas ei oleks olnud mõistlikum avada elektriturg alles pärast seda, kui Estlinki teine kaabel juba töötab. Sellele on väga ühemõtteline vastus: selline võimalus Eestil puudus. Teatavasti saime selleks, et Estlinki teine kaabel ehitada, Euroopa Liidult sada miljonit eurot lisavahendeid. Ehitamiseks on vaja loomulikult kahe poole, nii Eesti kui ka Soome tahet. Soomlased ei olnud hoolimata küllalt märkimisväärsest Euroopa Liidu toetusest nõus sellesse projekti ühtegi senti investeerima enne, kui Eesti elektriturg on seaduse kohaselt avanenud. See on niisugune nokk-kinni-saba-lahti-situatsioon. Aga olgu veel kord öeldud, et see hinnatõus, mis meid kõiki praegu tabanud on, ei tulene elekt-

rituru avanemisest, vaid kohustusest osta süsinikdioksiidi emissiooni kvote. Kui süsinikdioksiidi emissiooni kvote oleks pidanud ostma juba aasta tagasi, siis oleks see hinnatõus leidnud aset aasta varem. Asjaolul, kas turg oleks olnud suletud või avatud, poleks elektri hinnale olnud kuigi märkimisväärset mõju. Kaugemas perspektiivis sellel muidugi on mõju, sest avatud turg tagab tarnekindluse ja ka kõige madalama hinna.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kõne all olev teema annab võimaluse arutleda selle üle, kui järjepidevad on mõned erakonnad. Nimelt tuleb mulle praegu meelde, kuidas mälu järgi öeldes 1999. aastal, kui esimest korda sai selgeks, kui suur oht on Eestile HIV ja aids, mis hakkasid tollal levima, tuli siia pulti üks peaministri erakonnakaaslane, reformierakondlane, ja andis soovitus, kuidas HIV-ist ja aidsist mööda lipsata. Siit tribüünilt ütles ta välja soovitus, et tuleb oma kukeke püksis hoida. Ta sai selle lausega kuulsaks. Väga hea soovitus, et ära tee midagi. Kui elektri hind kasvab ja sa ei jaksa enam maksta näiteks korteri eest, sul tekivad lisakohustused panga ees (neid inimesi, kes kodust tõenäoliselt välja tõstetakse, on sellel aastal veidi alla tuhande ja see arv kasvab iga aastaga), siis ära lihtsalt tarbi. Ära lihtsalt tarbi ja ongi kõik! See näitab järjepidevust Reformierakonna poliitikas. Arutletav teema annab ettekujutuse ka sellest, et mõni erakond ei ole järjepidev. Isamaa ja Res Publica Liidu lubadus kodukulud kaks korda väiksemaks teha kõlas alles kaks aastat tagasi. Sellele ei vasta kuidagi see poliitika, mis praegu siin meie eluks muutub. Sellised väga erinevad jõud on valitsuses üheskoos. Mis siis imestada selle üle, mis meil praegu majanduses toimub.

Neile, kes meid kuulavad, vaatavad ja võib-olla pärast loevad, millest me siin rääkisime, tahan selgitada, et valitsusele on elektri hinna tõus kasulik. Sellised meetmed on ainsad, mis aitavad hakkama saada meie majanduse väga kehva olukorraga. Kui mingi kaup või teenus

maksab 100 eurot, siis riik saab sellelt käibemaksu 20 eurot. Kui inflatsiooni või mingite rahvusvaheliste lepingute tagajärjel hakkab seesama kaup või teenus mingi lühikese aja jooksul maksma juba 150 eurot, siis saab riik meie taskust juba 30 eurot käibemaksu. Mida kallimad on kaubad ja teenused, seda kasulikum on see valitsusele, kes ei soovi tegelda mitte millegagi ei tööhõive valdkonnas ega reaalse majanduse ja tööstuse loomisel. See on iseendastmõistetav. Väga huvitav oleks vaadata kahe aasta pärast, kui mitut tuhandet Eesti inimest on nad suutnud veel petta oma lubadusega hinnad maha lasta (nii on siin vist kõige õigem öelda, mitte allapoole tuua, vaid maha lasta) või jõuda milleski viie parima hulka. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Elektri hinna tõusu võib suhtuda nii, nagu suhtub sellesse rahandusminister Jürgen Ligi, kes on öelnud, et küll see hinnatõus läheb inimestel meelest ära ja selle pärast ei tasu muretseda. Aga kui suhelda inimestega, kes tõsiselt ja iga päev muretsevad kommunaalarvete maksmise pärast, siis on näha, et see ei lähe meelest ära. Liiga palju on peresid, kes on mõne aasta eest, mitte väga kauges minevikus, oma koju paigaldanud näiteks elektrikütte ja kellele see elektrienergia hinna tõus on nii valus, et hakatakse mõtlema, kuidas see talv üle elada. Paraku asub Eesti sellises kliimavöötmes, kus elekter ei ole luksuskaup, mida võib tarbida või mitte. Kuna meil on pime ja külm talv, siis on elekter üks osa ellujäämisstrateegiast. Liiga paljud pered juba nagunii kasutavad seda nii vähe, kui üldse võimalik on.

Mitmed uurimis- ja muidu mõjukad asutused on juhtinud tähelepanu, et riik ei kasuta selleks, et elekter ei oleks nii kallis, neid hoobasid, mis tal on. Alustada võib sellest, et Eesti Energia investeeringud on mitmel juhul olnud enam kui arusaamatud. Selles võib-olla ei olegi süüd peaministril, sest majandus- ja kommunikatsiooniminister ei käi kõigest oma valdkonna allasutustest üle ega tea, kuhu ja miks investeeringuid tehakse. Küll aga vastutavad valitsus ja valitsusjuht selle eest, kuidas on

Eesti Energiast aastate jooksul dividendi välja võetud, kindlasti ka selle eest, et elektri kõrgemast hinnast planeeritakse aastast aastasse aina paremaid käibemaksulaekumisi. Isegi siis, kui tarbimine ei kasva, vaid inimestel tuleb sellisama teenuse eest lihtsalt kõrgemat hinda maksta, saab riik raporteerida, et käibemaksu laekub rekordiliselt.

Seda teemat sisse juhatades tutvustasin ma Eesti Panga seisukohta. Eesti Pank on öelnud, et kui elektri hinna tõusuga midagi ette ei võeta, siis mõjub see halvasti Eesti majanduskasvule ja töökohtade loomise võimele. Ka uuringufirma Praxis on öelnud, et riigil on võimalik elektri lõpphinda mõjutada. Teadupärast moodustavad 35,9% tavakasutaja elektriarest võrguteenused, järgneb vabaturul kujunev elektrienergia hind (laias laastus 32,5%), käibemaks (16,7%), taastuvenergia tasu (10,3%) ja elektriaktsiis (4,7%). Riigimaksud on riigi otsus ja riigimakse vähendades on riigil võimalik ka lõpphinda vähendada. Me oleme väga palju rääkinud elektriaktsiisist, mis Eestis on 4,47 korda kõrgem, kui Euroopa Liit nõuab. Lisaks elektriaktsiisile on elektri lõpphinna mõjutamiseks võimalik alandada ka käibemaksu. Eestis maksustatakse elektrit kõrgema maksumääraga ehk 20%-ga, sh lisandub taastuvenergia tasule ja elektriaktsiisile tavamääraga käibemaks, 20%. Aga kui vähendatakse taastuvenergia tasu ning elektriaktsiisi, väheneb ka laekuv käibemaks. Mõnes Euroopa Liidu riigis ei lisata elektrile käibemaksu täie rauaga. Näiteks lisatakse Suurbritannias kõigest 5%, kuigi tavaline käibemaksumäär on 20%. Majandusminister on reklaaminud taastuvenergia tasu alandamist, mille mõju hinnatõusule on aga vaid 1,5%, mis ei ole sellise hinnatõusu puhul piisav. Seega kasutatakse praegu elektri hinna tõusu riigieelarve täitmiseks. Kompensatsioon kõige vaesematele peredele, kellel juba enne hinnatõusu kulus sajast eurost üheksa eurot elektriarve maksmiseks, ei ole ilmselgelt küllaldane. Neid peresid lööb omakorda ka toiduainete ja teenuste hinna tõus, sest väikesed ja keskmised ettevõtted peavad enda suuremad tootmiskulud ju ikka tarbija taskust tagasi saama.

Riik võiks kasutada hoobasid, mis tal maksude näol on, et see hinnatõus Eesti elanikele ja ettevõtlusele pehmem oleks. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine riigihangete seaduse kohta (nr 255)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Priit Toobali, Yana Toomi, Enn Eesmaa, Kalev Kallo, Aadu Musta, Valeri Korbi, Mariika Tuus-Lauli ja Ester Tuiksoo 10. detsembril 2012 esitatud arupärimine riigihangete seaduse kohta. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Möödunud aasta 10. detsembril esitasin üheskoos kolleegidega peaministrile arupärimise, mille teema on riigihangete seadus. Riigihangete seaduse § 1 sätestab seaduse eesmärgiks tagada hankija rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine, isikute võrdne kohtlemine ning olemasolevate konkursitingimuste efektiivne ärakasutamine riigihangetel.

Möödunud aasta viimastel kuudel jõudsid eri meediakanalite vahendusel avalikkuse ette mitmed kahetsusväärsed juhtumid, kus riigihangete korda oli rikutud. Probleemid riigihangete korrast kinnipidamisel on osutunud lausa nii suureks, et ka Riigikontroll on pidanud korduvalt vajalikuks avalikkuse tähelepanu sellele teemale juhtida. Möödunud aasta 3. veebruaril valmis Riigikontrolli aruanne "Vabadussõja võidusamba rajamise korraldus". Auditis nenditi, et monumendiga seotud puuduste peamine põhjus seisnes poliitilise surve tõttu toimunud liigeses kiirustamises. Samba projekteerija ja ehitaja valiti liiga kiiresti ehk ilma sisulise konkursita. Suure ajalise surve tõttu ei järgitud mitme hanke korraldamisel riigihangete head tava ning kokkuvõttes läks võidusamba rajamine algul eeldatust ja kavandatust ligi 2,1 miljoni euro võrra kallimaks.

Möödunud aasta 3. detsembril vastas riigikontrolör Mihkel Oviir Riigikogu liikmete arupärimisele Eesti Energia uute põlevkivienergiaplokkide kohta ning nentis, et Riigikontrolli hinnangul rikuti uute põlevkivikatelde ehitamisel riigihangete seadust vähemal kahel juhul.

Möödunud aastal 7. detsembril ilmus Eesti Päevalehes artikkel "Rein Raud ja Ignar Fjuk ehitasid TLÜ maja ilma konkursita". Artiklis kirjeldati, kuidas 2000 ruutmeetrit hõlmanud eskiisprojekt kasvas 11 000 ruutmeetri suurusse ehitusobjektiks ning 90 000 krooni suuruse eskiisprojekti hanke pakkumuse teinud arhitektuuribüroole tasuti lõpuks 75 000 eurot. Asjaosalised ise kommenteerisid, et hoone ehitati ilma täiendavat eskiisikonkurssi korraldamata ajapuuduse tõttu, sest Euroopa toetusraha oli vaja kiiresti kasutusele võtta.

Ülaltoodud juhtumid on vaid mõned ajakirjanduses kajastatud näited selle kohta, kus on toimunud või võib olla toimunud riigihangete seaduse ja riigihangete korraldamise hea tava rikkumine. Selline olukord aga kahjustab arupärijate hinnangul oluliselt Eesti riigi mainet ning võib peletada ettevõtjaid riigihangetel osalemisest eemale.

Möödunud aasta 10. detsembril esitasime peaministrile sel teemal kokku kuus küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun lugupeetud peaministri vastamiseks kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Kas euroraha "kiire vastuvõtmine" vabastab edaspidi kõik projektid avalikust konkursist?" Riigihangete seadus peab kehtima eranditeta ka kõigi struktuuritoetuste kaasfinantseerimise teel teostatavate projektide kohta. Struktuuritoetuste kasutamisel on väga oluline järgida riigihangete seadust, kuna selle seaduse rikkumine ei too kaasa mitte ainult rikkujate karistamist, vaid ka rikkumisega seotud kulude tunnistamise abikõlbmatuks ning selles mahus vähendatakse ka toetuste summat.

Teine küsimus: "Kui palju on neid avalikke ehitisi veel, mille puhul on jäetud avalik konkurss välja kuulutamata?" Riigihangete statistika andmetel korraldati 2011. aastal 6266 riigihanget kogumaksumusega 1 miljard 885 miljonit eurot. Ehitustööde tellimine moodustas 2011. aastal kõigist riigihangetest 19%, s.o 1221 hanget, ning riigihangete kogumaksumusest 49% (924 miljonit eurot). 2011. aasta

riigihangetest vaidlustati riigihangete vaidluskomisjonis 4%. See näitaja on Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas madalaim. Riigihangete registrist nähtub, et 2012. aastal ehitustööde tellimine oluliselt kasvas. Detsembri seisuga oli korraldatud 2022 riigihanget ehitustööde tellimiseks, riigihangete kogumaht oli 8780 hanget. Vaidlustuste maht aga 2012. aastal vähenes, jäädes 2,9% tasemele. Rahandusministeeriumil kui riigihangete alal riikliku järelevalve tegijal puuduvad andmed avalike ehitiste kohta, mis oleks ehitatud riigihangete seaduse regulatsiooni eirates. Samuti pole järelevalvele laekunud kohaseid taotlusi järelevalvemenetluse algatamiseks. Struktuuritoetuste kasutamisel kontrollitakse väljamaksete tegemisel üle kõik tehtud hanked ja sõlmitud lepingud. Seda tehes avastatakse pidevalt suuremaid ja väiksemaid reeglite rikkumisi ning sellest tulenevaid abikõlbmatuid kulusid. Struktuuritoetuste andmisega seotud avastatud rikkumiste ülevaated on avaldatud Rahandusministeeriumi koduleheküljel.

Kolmas küsimus: "Kuidas ja millised on need konkreetset sammud edaspidiseks, et vältida analoogsete juhtumite kordumist?" Võimalust, et hankija teadlikult või teadmatusest rikub riigihangete seadust, ei saa kunagi täielikult välistada. Õigusvastast käitumist aitavad vältida eelkõige hankijate paremad teadmised riigihankeõigusest ja tõhus kontroll hankijate tegevuse üle. Rahandusministeerium tegeleb iga päev hankijate teadlikkuse parandamisega. Hankijaid, pakkujaid ja huvitatud isikuid nõustatakse telefoni ja e-posti teel. 2012. aasta novembri seisuga oli kirjalikult vastatud 1375 nõustamispäringule. Korraldatakse tasuta koolitusi, tagatakse riigihangete registri kasutajatugi. Pidevalt tänapäevastatakse riigihangetealast informatsiooni e-riigihangete keskkonna infoportaalil. Preventiivset mõju riigihangete seaduse rikkumisele avaldab kahtlemata riiklik järelevalve ning väärtegade kohtuväline menetlemine. 2012. aasta novembri seisuga oli Rahandusministeerium teinud 52 järelevalvemenetlust ning 8 väärtetõnetlust. Muu hulgas kontrollivad eurorahaga finantseeritavate projektide raames korraldatud riigihankeid rakendusüksused ja rakendusasutused. Struktuuritoetuste puhul on nii rakendusasutused kui ka -üksused pidevalt toetuste saajaid teavitanud. Enamasti ei ole probleem

info või teadmiste puudumises, vaid toetuse saajate üksikutes valikutes.

Neljas küsimus: "Kas Vabariigi Valitsus on plaaninud välja töötada eelnõu, mis muudaks hanked läbipaistvamaks?" Kehtiv riigihangete seadus põhineb asjakohastel direktiividel ning tema eesmärk on tagada riigihangete läbipaistvus ja kontrollitavus. Õiguskuuleka käitumise korral on riigihangete läbipaistvus kehtiva regulatsiooniga tagatud.

Viies küsimus: "Millist eeskujut annab Tallinna Ülikooli selline käitumine avalikkusele, kas see ei kutsu üles ka teisi edaspidi sama skeemi kasutama?" Tallinna Ülikool on avalik-õiguslik juriidiline isik, kes tegutseb autonoomselt ülikooliseaduse, teiste õigusaktide ja oma põhikirja alusel ning vastutab oma juhtimisotsuste eest iseseisvalt. Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul olid projekteerimisehitudhankete eelnenud tegevused ebakorrektsed. 2006. aastal tehti eskiisprojekti hange, mille eeldatav maht oli umbes 2000 ruutmeetrit. Samas muutus lepingu maht töö käigus oluliselt ning kasvas lõpuks 11 000 ruutmeetri. Mahu ja maksumuse olulise muutumise korral tuleb seaduse kohaselt kaaluda uue konkursi korraldamise vajadust. Riigihangete seaduse kohaselt on hankelepingute muutmine objektiivsetel asjaoludel lubatud, aga kindlasti ei tohiks seda teha seaduses toodud menetluse vältimiseks. Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul oleks rektor Rein Raud käitunud seaduse mõtte kohaselt, kui ta oleks valinud uue konkursi korraldamise tee.

Kuues küsimus: "Kas Teie hinnangul oli õigustatud Tallinna Ülikooli Astra õppehoone avaliku konkursi korraldamata jätmine?" Kindlasti on oluline, et avalik-õiguslikud ülikoolid oleksid oma valikuid tehes avatud ja läbipaistvad. Kui rektor Rein Raud otsus uut avatud hanget mitte korraldada oli ka formaalselt korrektne, siis ülikooli missiooni ja rolli silmas pidades oleks protsess pidanud olema avatum ning hanke mittekorraldamise põhjendused avalikkusele selgemad. Ma olen nõus nendega, kes leiavad, et nii silmatorkava asukohaga, Tallinna kesklinna rajatava uusehitise puhul pole õigustatud jätta avalik konkurss korraldamata.

Lõpetuseks. Pean tunnustama, et selle juhtumikohta oli küllalt raske selgust saada ja tõendeid leida. Mitmelgi korral väideti, et kõiki

asjaolusid lihtsalt ei mäletata. Küllap võib see ka nii olla. Tõendatud näib olevat, et Tallinna Ülikooli teadusmaja kavandatav maht kasvas 2000 ruutmeetrist üle viie korra suuremaks, muudetud lähteülesande järel uut avalikku konkurssi ei korraldatud ja kogu projekteerimistöö sai lõppkokkuvõttes endale algselt väiksemahulist eskiislahendust tegema palgatud arhitektuuribüroo. Kindlasti on tegu avalikus ruumis olulise hoonega, millest läheb mööda tee nii lauluväljakule, Kadrioru parki kui ka jääkeldrisse. See hoone väärinuks avalikku konkurssi. Rahandusministeerium on aga seisukohal, et toimunu on juriidiliselt korrektne ja kui polegi, siis on võimalike järelevalve ja väärteomenetluste tähtajad aegunud. Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul on tegu vähemasti seaduse mõtte suhtes kaheldavate tehingutega. Kogu protsess pidanuks olema märksa avalikum ja põhjendatum. Eesti Päevalehe andmetel oleks avalikku konkurssi ausamaks pidanud ka tellimused saanud arhitektuuribüroo ise. Nüüd on Tallinna Ülikooli rektor vahetunud ja võimalikud menetlustähtajad aegunud. Kui peetakse vajalikuks anda Tallinna Ülikooli Astra õppehoone projekteerimisele eetiline hinnang, siis oleks õige, et oma eestkõnelejate suhtes teeks seda eelkõige vabakond ise. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Mul on järjekordne täpsustav küsimus. Te vahepeal ütlesite, et riigihangete seadus peab kehtima eranditeta. Kui me vaatame kirjeldatud situatsiooni, siis milline on see rahasumma, mis oleks seaduse alusel teinud hanke läbiviimise kohustuslikuks?

Andrus Ansip

Praegu ei ole minu arusaama järgi tegemist seadusrikkumisega. Hanked on korraldatud, kuid minu hinnangul oleks tulnud arhitektuurse lahenduse leidmiseks korraldada esiteks arhitektuurikonkurss ja teiseks ka avatud hange. Seda ei tehtud. Korraldati avatud hange eskiislahenduse leidmiseks. Selle võitis üks arhitektuuribüroo, nende pakutud hind oli mälu järgi öeldes 90 000 krooni. Edasi tehti juba

suunatud pakkumine sellelesamale eskiislahenduse teinud firmale ja maksti talle välja üle miljoni krooni. Tavaliselt on nii, et linnades ei ehitata silmapaistvatesse kohtadesse uusi hooneid lihtsalt ühe tellija ilumeelest lähtudes, vaid korraldatakse avalik arhitektuurikonkurss, selleks et saada parim arhitektuurne lahendus. Avalik arhitektuurikonkurss tähendab ühtlasi seda, et kõigil linlastel on võimalik oma arvamust avaldada. Praegu jäi linlaste kaasamine lihtsalt ära. Kui lõpuks korraldati ühine projekteerimis-ehitushange, siis, ma kujutan ette, ega sel ehitusettevõtjal enam väga palju valikuid ei olnudki. Kui ta oleks tahtnud alustada päris nullist, oleks pidanud hakkama jälle korraldama arhitektuurikonkurssi, avatud hanget arhitektuurse lahenduse leidmiseks jne. Ta oli juba sundolukorras. Eelnev protsess oli viinud selleni, et projekteerimis-ehitushanke võitnud firmal oli kõige otstarbekam jätkata tööd sellega, kes oli välja töötanud eskiislahenduse ja arhitektuurse lahenduse.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud peaminister! Ütlesite, et kõikvõimalikud kaebetähtajad on tänaseks juba aegunud või mööda läinud. Rektorgi on ülikoolis vahetunud. Kes oleks tollal pidanud rektori üle järelevalvet tegema, kui ta need otsused langetas? Mis on teie isiklik arvamus, miks rektor otsustas selle kasuks, et uut konkurssi mitte välja kuulutada?

Andrus Ansip

See oli rektori isiklik valik. Juriidiliselt võib see valik tõepoolest korrektne olla. Ehkki endine rektor on viidanud sellele, et ta on need toimingud teinud kooskõlas Haridus- ja Teadusministeeriumiga, on minul suisa vastupidine informatsioon. Haridus- ja Teadusministeerium ei kinnita endise rektori Rein Raua väiteid selle kohta, et oleks järgitud nende juhiseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, peaminister Andrus Ansip! Avan läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Ma vahepeal vaju-tasin nuppu "Sõna", sest arvasin, et ma võin oma avalduse esitada ka koha pealt.

Aseesimees Laine Randjärv

Kui te juba siia tulite, siis võite siit rääkida.

Mihhail Stalnuhhin

Igal esmaspäeval, kui me siin istume ja kuulame vastuseid oma küsimustele, veendun ma järjekordselt, et on olemas kaks Eestit, millel on formaalselt küll ühed ja samad seadused, aga üks pool on nende täitmisest vabastatud ja teisel ei ole mitte ainult kohustuslik neid täita, vaid tal tuleb neid täita punktipealt.

Ma olen üle kaheksa aasta olnud riigihangete komisjoni liige oma armsas Narvas. Ma ütlen teile, et kohalikes omavalitsustes, eriti seal, kus ei ole võimul reformistid või Isamaa ja Res Publica Liit, järgitakse seadusi niimoodi, et sajabrotsendilisel täidetakse iga punkti, jälgitakse iga tähte ja iga nõuet, mis seaduses on, et vältida mingitki vastuolu seadusega, sest mitte keegi ei taha ju pärast kapos käia ega mingeid tühje süüdistusi kuulda. Seadus on üks ja sama, aga seda täidetakse täiesti erinevas stiilis, sõltuvalt sellest, kus kohas elatakse ja kes on seal võimul. Siin ei ole tegemist mingi huumoriga. Ma tean täpselt, et kui mingi selline lugu oleks juhtunud meil, siis oleks see lõppenud läbiotsimise, käeraudade ja muu jamaga, nagu toimub isegi siis, kui kirjeldatud situatsiooni ei ole, vaid kõik on palju lihtsam ja labasem.

See oli lihtsalt repliik ja ühe fakti tõdemine. Reaalselt on olemas kaks Eestit. Kuigi nad asuvad geograafiliselt ühes ja samas kohas ning neis kehtivad ühed ja samad seadused, on need kaks täiesti erinevat Eestit. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Lõppsõna-soove ei ole. Läbirääkimised on lõpetatud ja selle päevakorrapunkti arutelu samuti.

6. Arupärimine julgeolekuasutuste kontrolli kohta (nr 232)

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. See on Riigikogu liikmete Priit Toobali,

Tarmo Tamme, Eldar Efendijevi, Heimar Len-gi, Enn Eesmaa, Ester Tuiksoo, Vladimir Velmani, Valeri Korbi ja Marika Tuus-Lauli 15. novembril 2012. aastal esitatud arupärimine justiitsminister Hanno Pevkurile julgeolekuasutuste kontrolli kohta. Arupärijate nimel tuleb kõnepulti Priit Toobal.

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Möödunud aasta 15. novembril esitasin koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist arupärimise justiitsminister Kristen Michalile. Täna on minister vahetunud ja arupärimisele vastab justiitsminister Hanno Pevkur. Jälitustegevuse seaduslikkuse problemaatika aktuaalsusele viitavad mitmed Eestis viimaste aastate jook-sul jälitustegevuse seaduslikkust puudutavatel teemadel kirjutatud uurimis- ja teadustööd, artiklid ning ka möödunud aastal eriti eredalt esilekerkinud konkreetsete kaasused. Viimaste aastate jooksul on avalikuks tulnud mitmed jälitustegevusega seotud sündmused, näiteks rohkelt meedia tähelepanu pälvinud jälitusasutuste ametnikega seotud korruptsioonijuhtumid ja jälitusasutuste ametnike ebaseaduslik jäli-tustegevus. Need viitavad samuti jälitustege-vuse seaduslikkuse kontrolli teema olulisusele. Olemasolevad kontrollimehhanismid on formaalsed ja nende tõhusust on korduvalt kritiseeritud. Kõige enam on kriitilisi märkusi saanud kriminaaljälitusliku eesmärgiga jälitus-tegevuse valdkond. Arutletud on jälitustege-vuse olemuslike piiride, jälitustegevuse laiene-mise, tegeliku hädavajalikkuse, ohtlikkuse, kehtestatud formaalse kontrolli tõhususe ja ka teiste küsimuste üle. Tõhus ja süsteemne kont-roll julgeolekuasutuste üle Eestis sisuliselt puudub. Euroopa Inimõiguste Kohus on tõde-nud, et isikute salajase jälgimise lubamine, mis on iseloomulik politseiriigile, on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konvent-siooni järgi talutav üksnes sel määral, kui see on demokraatlike institutsioonide kaitseks hä-davajalik. Samas otsuses märgib Euroopa Inimõiguste Kohus, et jälitustegevus on erand-tingimustel demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku huvides ja korratuse või kuri-teo ärahoidmiseks.

Arvestades kas või neid juhtumeid, mis möödunud aastal ilmsiks tulid, leian ma, et see

Julgeolekuasutuste kontrollimise mehhanism, mis praegu Eestis on (pean silmas parlamendikomisjoni, kus liikmeteks on üksnes parlamendiliikmed), ei toimi. Ma ei soovi kritiseerida komisjoni koosseisu ega selle tööd. Olemasolev mehhanism lihtsalt ei tööta ja komisjonil ei ole piisavalt ressursse.

Seoses kõige sellega esitasin möödunud aasta 15. novembril koos kolleegidega justiitsministrile kokku viis küsimust. Me ootame justiitsministrilt küsimustele vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Tere õhtust! Mul on hea meel vastata arupärijate küsimustele, mis on esitatud justiitsministrile. Alustan esimesest küsimusest, mis puudutab seda, kas Eestis on kontroll julgeolekuasutuste üle teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes piisav, et oleks tagatud isikute põhiõiguste kaitse. Sellisele küsimusele vastates tasub ikka alustada Eesti Vabariigi põhiseadusest ja vaadata, mis seal kirjas on. Põhiseaduse § 4 ütleb, et Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevus on korraldatud võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttel. Riigi kolm võimuharu – täidesaatev, seadusandlik ja kohtuvõim – täidavad riiklikus julgeolekupoliitikas tähtsaid rolle ning määravad kohased ja tõhusad vastuabinõud, kui julgeolekuasutused on oma volitusi ületanud või kuritarvitanud. Seadusandlik võim rakendab parlamentaarset järelevalvet, võttes vastu seadusi, mis määravad kindlaks julgeolekuasutused ja reguleerivad nende volitusi, ning kiidab heaks vastavad eelarveeraldised. Juhtimistegevuse alla võib kuuluda ka parlamendikomitee määramine, kes võib julgeolekuasutuste suhtes uurimist alustada. Kui vaadata täpsemalt julgeolekuasutuste seadust, siis § 36 järgi on see erikomisjon Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve komisjon. Järelevalvet täidesaatva riigivõimu asutuste üle julgeolekuasutuste ja järelevalveametkondade tegevuse ja põhiõiguste kaitsega seonduvalt teeb komisjon nendes küsimustes, mida ma just mainisin. Sel eesmärgil on ka peaminister ja asjaomane minister kohustatud vähemalt

kaks korda aastas komisjoni teavitama julgeolekuasutuste ja järelevalveametkondade tegevusest ning järelevalvest nende tegevuse üle. Kui vaadata komisjoni õigusi, millele arupärijad viitavad, siis komisjonil on õigus oma tööga seotud ülesannete täitmiseks välja kutsuda isikuid ja nõuda tutvumiseks dokumente. Komisjon arutab muu hulgas julgeolekuasutuste eelarveid ja esitab vähemalt kord aastas Riigikogule ülevaate oma tegevusest ning tulemustest. Juhin siinkohal tähelepanu, et kui komisjon avastab seadusrikkumise, on ta kohustatud edastama need materjalid uurimisasutusele või õiguskantslerile.

Kui rääkida õiguskantsleri rollist, siis temal on õigus kontrollida julgeolekuasutuste tegevuse vastavust põhiseadusele ja teistele seadustele. Õiguskantsleri seaduse § 19 mõttes on igal õiguskantsleril õigus pöörduda oma õiguste kaitseks õiguskantsleri poole taotlusega kontrollida, kas julgeolekuasutus järgib põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava. Õiguskantsler alustab menetlust isiku avalduse või talle laekunud teabe alusel omal algatusel.

Prokuratuur omakorda kontrollib järelevalvetest kriminaalmenetluses. Inimeste põhiõigusi enim riivavaid järelevalvest tegevusi saab teatavasti teha vaid kohtu loal ja prokuröri põhjendatud taotlusel. Igal õiguskantsleril on õigus seaduses ettenähtud korras pöörduda ka kohtusse ja nõuda kahju hüvitamist, kui julgeolekuasutus on tema õigusi rikkunud.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika järgi ei ole täitevvõimu selline otsus, mis ei saa materiaalselt kuuluda vaidlustamisele kohtusüsteemis, legitiimne riive Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 suhtes, mis sätestab, et kohtumõistmisele on ligipääsuõigus. Oluline aspekt siinkohal on isikute teadlikkus oma õigustest. Nende kaitsmine kohtusüsteemis tähendab ühtlasi võimalikult efektiivset, objektiivset ja sõltumatut kontrolli julgeolekuasutuste tegevuse üle.

Kui vaadata eeltoodule tagasi, siis Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kontekstis on Eestis määratud valitsusvälised institutsioonid, mis teostavad sõltumatut ja iseseisvat kontrolli julgeolekuasutuste üle. Selliseid põhimõtteid järgitakse julgeolekuasutuste järelevalve ees-

märgil ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.

Teine küsimus: "Kuidas saaks julgeolekuasutuste tsiviilkontrollile kaasa aidata avalikkus?" Tuleb kindlasti möönda, et avalikkusel on julgeolekuasutuste kontrollis oluline roll. Kui vaadata täpsemalt meediat, siis on selge, et meedia tähtsus julgeolekuasutuste tegevuse kajastamisel on käesoleval sajandil oluliselt tõusnud nii Eestis kui ka maailmas laiemalt. Ajakirjanduse tähtsus julgeolekuasutuste tsiviilkontrollis seisneb näiteks põhiõiguste kaitse olulisuse teadvustamisel ühiskonnas. Samamoodi suurendab inimõiguste käsitlemine meedias otseselt või kaudselt kodanike teadlikkust oma õigustest ja meetmetest, mida saab võtta oma põhiõiguste kaitseks. Meedial on suur tähtsus julgeolekuasutuste tegevuse valgustamisel, sest tavaliselt ei ole julgeolekuasutuste tegevus avalik. Salastatuse tingimustes on tsiviilkontroll aga loomulikult vajalik, muidu ei pruugi salastatuse tõttu ilmsiks tulla põhjendamatud vead luure- ja jälitustegevuses või asutusesisene korrupsioon. Kokku võttes võib öelda, et julgeolekuasutused loomulikult vastutavad avalikkuse ees ja peavad ka talle aru andma.

Kolmas küsimus: "Millised järeldused olete teinud seoses käesoleval aastal (See on siis eelmisel aastal. – H. P.) toimunud uurimistegevustega, kus on rikitud inimeste põhiõigusi?" Julgen uskuda, et järeldusi tegema selle kohta, kas uurimistegevuse käigus on rikitud inimeste põhiõigusi, on pädevad siiski kohtunikud, kes annavad õigusliku hinnangu konkreetsetele asjaoludele. Mina ei hakka siinkohal kindlasti neid hinnanguid andma. Mainin siiski, et isikute põhiõiguste riive ei tähenda veel inimõiguste rikkumist. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika järgi on era- ja perekonnaelu puutumatus riive õiguspärane, kui see on kooskõlas seadustega ja toimunud seaduste alusel ning demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Samasugust põhimõtet on kirjeldanud ka Eesti Vabariigi põhiseaduse § 26, kus räägitakse perekonna- ja eraelu puutumatuses. Vajalikkuse kriteerium ei ole Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika järgi samatähenduslik terminiga "asendamatu", kuid sellele ei ole omane ka paindlikkus, mis iseloomustab selliseid sõnu nagu "lubatav", "tavaline", "kasulik" või "mõistlik". Piirangute kehtestamine inimõiguste ja põhivabaduste

kaitse konventsiooniga sätestatud õigustele peab vastama tungivale ühiskondlikule vajadusele ja olema proportsionaalne taotletava legitiimse eesmärgiga. Seejuures tuleb inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni norme, millega nähakse ette erandid kaitstavatele õigustele, tõlgendada Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika järgi kitsalt. Ühtlasi tuleb silmas pidada, et riikidel on küll teatud kaalutusõigus piirangute kehtestamisel inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga sätestatud õiguste suhtes, kuid üksnes Euroopa Inimõiguste Kohus võib anda lõpliku hinnangu nende õiguspärasusele ning kooskõlale inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Riigisisiseses õiguses peab olema seaduslik alus, mis sätestab konkreetse meetme võtmisele tingimused ja piirid. Julgeolekuasutuse võetava meetme tagajärjed peavad olema seaduse alusel isikule ettenähtavad, seadus selgelt sõnastatud ja isikule kättesaadav. Kontrolli tegevale asutusele antud diskretsiooniõigus peab olema selgelt piiritletud, samuti peab igasugune jälitustegevus vastama seaduse sätetele ja olema erapooletu. Kui vaadata julgeolekuasutuste seaduse § 3 lõiget 2, siis selle järgi peab julgeolekuasutus oma ülesannete täitmiseks kasutama ainult vajalikke abinõusid. Mitme võimaliku abinõu olemasolu korral tuleb kasutada sellist, mis isikute põhiõigusi seoses julgeolekuasutuse ülesande täitmisega võimalikult vähe piirab. Kasutada võib abinõu, mis ei piira üksikisiku põhiõigusi ülemäära, võrreldes julgeolekuasutuse taotletava eesmärgiga.

Neljas küsimus: "Milliseid muudatusi seadustes kavandab Justiitsministeerium, et anda inimestele kindlustunne, et nende õigusi ei rikuta, ja tõhustada kontrolli julgeolekuasutuste üle?" Siinkohal saan juhtida teie tähelepanu valitsuse tegevusprogrammi punktidele "Põhiseadus ja demokraatia", "Turvaline Eesti / Õiguskord", "E-riigist i-riigiks". Nendest selgub, et Justiitsministeeriumi 2013. aasta tööplaanis on ülesanne täpsustada kehtiva tausta- ja julgeolekukontrolli, jälitus- ja luuretegevuse ning julgeolekuasutuste järelevalve regulatsiooni kooskõlas põhiseaduse ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Justiitsministeeriumil on kavas julgeolekuasutustealase regulatsiooni pinnalt teelda järgmiste küsimustega. Esiteks, täitev- või muuorganite meetmed isikute tausta kontrol-

limiseks ja riigisaladusele juurdepääsuõiguse andmiseks või muudel eesmärkidel. Teiseks, täitevvõimuorganite teabehankelised meetmed põhiseadusliku korra kaitse menetluses, sh riigi seest või väljast lähtuvate ohtude suhtes. Kolmandaks, järelevalve täitevvõimuorganite põhiseadusliku korra kaitseks kohaldatavate teabehankeliste meetmete õigus- ja eesmärgipärasuse üle. Sellest tulenevalt on 2013. aastal Justiitsministeeriumi eesmärk koostada põhiseadusliku korra kaitse regulatsiooni kontseptsioon. Kontseptsiooni peamised alateemad on tausta- ja julgeolekukontroll, kriminaalmenetluslik jälitustegevus, korrakaitse jälitustegevus ja järelevalve julgeolekuasutuste üle. Oleme plaaninud vaadata siinjuures ka võrdlusriike. Nendeks riikideks oleme valinud Saksamaa, Soome, Sloveenia, Suurbritannia ja Ameerika Ühendriigid. Loomulikult oleme võtnud uurimise alla ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika.

Viies küsimus: "Kuidas Te suhtute julgeolekuasutuste tõhusama ja süsteemsema kontrolli teostamiseks rohkemate ressursside ja professionaalsema segakomisjoni moodustamise, mille töösse oleksid kaasatud lisaks Riigikogu fraktsioonide esindajatele spetsialistid-ekspertid, kes oma varasema töökogemuse tõttu on tuttavad julgeolekuasutuste töö spetsiifikaga, ja põhiseaduslike institutsioonide esindajad?" Pikk küsimus. Aga vastus on järgmine. Kui vaadata Euroopa Liidu riike üldiselt, siis nagu ma ka Eesti puhul välja tõin, levinud praktika on just nimelt parlamendi erikomisjoni moodustamine, kes vastutab kontrolli eest kõigi julgeolekuasutuste üle. Samas on siin erinevaid näiteid. Näiteks on Tšehhis, Rumeenias ja Slovakkias loodud iga julgeolekuasutuse jaoks omaette parlamendi erikomisjon. See tagab suurema spetsialiseerumise, kuid siin on oht, et mõned järelevalve seiskohalt olulised küsimused võivad jääda välja poole erikomisjonide mandaati. See võib tekitada sellised hallid alad ja seega võivad komisjonide pädevuse jaotusest tingitud võimalike lünkade tõttu jääda asutuste kontrolli aspektist olulised küsimused käsitlemata.

Mis puudutab eksperte, siis nende kaasamisel erikomisjonide töösse tuleks arvestada asjaolu, et erinevalt rahva poolt otse valitud esindajatest puuduks spetsialistil demokraatlik legitimatsioon julgeolekuasutuste kontrollimi-

seks. See on kindlasti selline miinuspool. Kui vaadata Euroopa Parlamendi 2011. aastal avaldatud julgeolekukontrolli võrdlevas analüüsis märgitud asjaolu, et spetsialistide-ekspertide julgeolekuasutuste erikomisjoni töösse kaasamise eelis on võimalus rakendada nende ekspertiisi, mida omakorda on vaja julgeolekuasutuste tegevuse mõistmiseks ja hindamiseks, siis kindlasti on siin ka positiivseid mõjusid. Kui vaadata Eesti praktikast, siis meil on järgitud üldist põhimõtet, et julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liikmeteks on nimetatud varasemad siseministrid või selles valdkonnas eksperditeadmisi kogunud isikud. See on kaasa aidanud julgeolekuasutustega seotud teemade paremale mõistmisele. Aga kui vaadata veel korra Eestist välja, siis võib öelda, et Saksamaal on parlamendi erikomisjoni kõrvale loodud ekspertidest koosnev julgeolekuasutuste komisjon. Tulen veel kord kokkuvõtvalt tagasi Euroopa Parlamendi 2011. aasta kontrolliaruande juurde. Kolmveerand Euroopa Liidu liikmesriikidest on moodustanud ka erikomisjoni ainult parlamendiliikmetest. Aga põhiseadusliku korra kaitse regulatsiooni kontseptsiooni koostamisel me kindlasti vaatame veel täpselt üle teiste riikide praktika ja alternatiivid ning seejärel otsustame, milline on Eestile parim mudel. Kuid loomulikult tuleb seda, milline on parim võimalik mudel, otsustada parlamendi suures saalis. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me läheme küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Härra minister! Mul on teile praktiline ja minu arvates üsna hea ettepanek. Mina olen siiralt veendunud (nagu on veendunud ka suur osa minu kolleege siin Riigikogus), et meie telefone ja muid sidevahendeid kontrollitakse, meie kõnesid kuulatakse pealt. Mul ei ole aega teile selgitada, miks ma olen teinud selle järelduse, aga mul on selleks alus olemas. Äkki ostaks siia Riigikogusse sellise tehnika, et igäüks saaks kontrollida, kas tema mobiiltelefon ja lauafone on pealtkuulatavad? See tehnika ei maksa suurt midagi. Mõni ametnik peab jätma küll Lõuna-Ameerika komanderingu ära, aga meie saame siin rahu majja ja

kas selgitame välja, milline on olukord, või lihtsalt need kõhklused lõpevad.

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui teil on selliseid kõhklusi või kahtlusi, siis on teil alati õigus pöörduda julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni poole. Samamoodi tasub meenutada, et selleks, et telefoni salaja pealt kuulata, on vaja kohtu luba. Aga ma usun, et teie Riigikogu liikmena saate kindlasti üle kontrollida, kas teie telefoni on pealt kuulatud ja kas seda praegu tehakse või mitte. Teile antakse kindlasti vastus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud minister! Ma küsin jätkuküsimuse arupärimise viienda küsimuse kohta, mis puudutas parlamendikomisjoni. Ma olen ka praegu seda meelt, et üksnes parlamendiliikmetest koosnev julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon, kus töötab kaks-kolm ametnikku, ei ole tõhus ega suuda oma tööd teha nii, nagu seadusandja on seda mõelnud. Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond on teinud ühe lühiuuringu, kus selles küsimuses on analüüsitud kõiki Euroopa riike. Mulle väga sümpatiseerib Belgia julgeolekuasutuste järelevalve süsteem. Seal on parlament nimetanud suuremas osas kohunikest koosneva komisjoni. Kuidas te Belgia süsteemi suhtute?

Hanno Pevkur

Aitäh! Eri riikides on tõesti erinevad skeemid ja süsteemid julgeolekuasutuste järelevalveks ja ka mitte ainult julgeolekuasutuste järelevalveks. Kui me vaatame uurimisasutusi laiemalt, siis on meil ju erinevaid kontrollimehhanisme küll. Me oleme siamaani valinud selle tee, et meil on parlamendiliikmetest koosnev erikomisjon. Nagu ma mainisin, kui eksperdid on selle komisjoni liikmed, võib tekkida legitiimsuse küsimus, kas ja kui palju on mittevalitud liikmetel õigusi ja ka kohustusi. Teiselt poolt, nagu ma ütlesin, me praegu analüüsime seda teemat laiemalt ja oleme pannud selle oma tööplaani. Ma usun, et me arutelude käigus jõuame kindlasti sinnamaale, et kui on vaja, siis tuleb pakkuda ka muudatusi.

Ma ei hakka siin praegu väljendama sumpaatiat või antipaatiat ühegi riigi mudeli vastu, sest riikides on mitmesuguseid mudeleid.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, justiitsminister! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Selle päevakorrapunkti arutelu on ammendatud.

7. Arupärimine järelevalve teostamise kohta seoses Eesti Energia põlevkivielektriijaama hankega (nr 254)

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Jevgeni Ossinovski, Jaan Õunapuu, Kajar Lemberi, Helmen Küti, Jaak Alliku, Rein Randveri, Eiki Nestori, Kalev Kotkase, Rannar Vassiljevi ja Sven Mikseri 7. detsembril 2012. aastal rahandusminister Jürgen Ligile esitatud arupärimine järelevalve teostamise kohta seoses Eesti Energia põlevkivielektriijaama hankega. Arupärijate nimel tuleb kõnetooli Rannar Vassiljev.

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Üksteist sotsiaaldemokraati on esitanud rahandusminister Jürgen Ligile arupärimise seoses järelevalvega Eesti Energia põlevkivielektriijaamade hanke üle. Eelmise aasta detsembris oli Riigikogu ees riigikontrolör Mihkel Oviir, kes vastas arupärimisele, mis käsitles Eesti Energia Narva Elektriijaamad AS-i riigihanget põlevkivielektriijaama rajamiseks ja ka üldkoosoleku pädevuses oleva Juhan Partsi rolli selles. Riigikontrolöri hinnangul rikuti selle hankega seoses riigihangete seadust ja minister Juhan Parts oli sellest teadlik. Ka ajakirjanduse andmetest selgub, et minister sekkus aktiivselt otsustusprotsessi, andes selgeid juhtnöore, et hankeleping tuleks sõlmida. Riigikontrolöri lähenemisest tulenevalt võib öelda, et riigihangete seadust rikuti kahes osas. Esiteks ei vastanud ainuke pakkumus, mis tunnustati tingimustele vastavaks, tegelikult neile tingimustele, kuna pakkuja Alstom soovis oma pakkumuses hankedokumentides toodust erinevaid makse- ja trahvitingimusi. Teiseks asuti pakkujaga läbirääkimistesse selle üle, mille üle tegelikult läbi rääkida ei oleks tohtinud. Pärast

neid läbirääkimisi sõlmiti hankeleping. Seejuures nähtub Eesti Energia nõukogu koosoleku protokollist, et nõukogu mõistis, et hankemenetluses tehtud otsused on seadusega vastuolus ja leping sõlmiti nõukogu heakskiidul ning üldkoosoleku pädevuses oleva majandus- ja kommunikatsiooniministri teadmisel. Eesti Energia juhatus kinnitas riigikontrolörile, et ministrit informeeriti enne lepingu sõlmimist kõikidest riskidest.

Tulenevalt sellest, et riigihangete seadus sätestab Rahandusministeeriumi kohustuse ja pädevuse teostada riiklikku järelevalvet riigihangete korraldamise üle ja ka väärtegade kohtuvälist menetlust, on üksteist sotsiaaldemokraati esitanud rahandusministrile üheksa küsimust, millele palume vastust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Ma tänan selle arupärimise eest ja tänan ka neid paari arupärijat üheteistkümnest, kes on tulnud vastust kuulama! Kõigepealt ütlen küsimuste kohta, et minu arust on võimatu üksahaaval vastata esimesele, teisele, kolmandale, viiendale, seitsmendale ja kaheksandale küsimusele. Need on omavahel nii seotud ja minu hinnangul välistab osa vastuseid järgmised küsimused. Küsitakse, kas Rahandusministeerium on teadlik, kas ta tutvus, kas ta tuvastas, kas ta algatas järelevalve, miks ta kohtleb eri subjekte erinevalt ja kas nii hakkabki olema, et rikutakse seadust. Aga proovin siis neile küsimustele koos vastata.

Kõigepealt, Rahandusministeerium ei saa kõigist riigihangetest kõike teada. Me kuulsime Narva Elektriijaamade hanke suhtes esitatud kahtlustest ajakirjandusest 10. oktoobril 2012. Põhjus on lihtne: see hange ei kuulunud plaaniliselt järelevalvatavate hulka ja selle kohta ei olnud esitatud taotlust, ka ei olnud laekunud muud olulist informatsiooni. Juhin tähelepanu, et Rahandusministeeriumi järelevalvepädevus riigihangete korralduse üle on sätestatud seaduses. Seaduse kohaselt võib ministeerium teha ettekirjutuse hankemenetlus enne hankelepingu sõlmimist kehtetuks tunnistada. Kui informatsioon selle probleemi kohta

12. oktoobril meile laekus (see oli ajakirjandusest pärit informatsioon ja Lilleküla Seltsi järelevalvetaotlus), siis oli hankeleping juba peaaegu kaks aastat tagasi sõlmitud. See sõlmiti 14. jaanuaril 2011. Ministeeriumil poleks olnud mõtet palju ressursse raisata, ta oleks saanud konstateerida fakti, aga mitte enam midagi muuta. Meil on nende allikate põhjal ka võimatu tuvastada, kas seadust rikuti või mitte. Aga avaliku sektori vahendite kasutamise seaduslikkust ja tulemuslikkust kontrollib seaduse kohaselt Riigikontroll. Kui Riigikontrollil on kahtlusi, et tegemist on õigusrikkumisega, siis peab ta esitama materjalid uurimisorganile, kes teatab Riigikontrollile, millised on materjalide läbivaatamise tulemused. Ma võin kinnitada, et Rahandusministeerium ei kohtle ühtegi hankijat erapoolikult ja loomulikult on kõik kohustatud seadust täitma.

Neljandale küsimusele proovin eraldi vastata: "Kas hiljem edukaks osutunud pakkumuse vastavaks tunnistamine oli teostatud vastavalt seadusele? (Pange tähele sõnastust: "Kas vastavaks tunnistamine oli teostatud vastavalt seadusele?!" – J. L.) Kas võitjaga asuti läbi rääkima neid hanketingimusi, mis ei olnud läbivõetavad ja mida poleks seadusest tulenevalt tohtinud muuta? Kas neid tingimusi muudeti?" Nimetatud riigihange kuulutati välja läbirääkimistega hankemenetlusena. Kapo selles asjas kriminaalmenetlust ei alustanud, kuigi ta avalduse põhjal seda küsimust uuris. Kapo hinnangul on läbirääkimistega hankemenetluse lahutamatu osa läbirääkimiste pidamine tingimustele vastavaks tunnistatud pakkumuste esitajatega. Kapo hinnangul ei selgu Lilleküla Seltsi avaldusest ega telesaates esitatud andmetest, milles seisneb riigihangete seaduse nõuete rikkumine, kas ja kellele on sellega olulist varalist kahju tekitatud ning milles kahju tekitamine täpselt seisneb. Kui riigihankel tehakse olulisi vigu või soositakse mõnda pakkujat, siis teised pakkujad tavaliselt vaidlustavad selle hanke. Seda hanget pole vaidlustatud. Iseenesest on ju sellel menetlusel kaks suurt eesmärki, et ei oleks rikutud kellegi huve ega oleks tekitatud riigile kahju. Praegu ei ole kumbagi tuvastatud.

Kuues küsimus: "Kas seoses hanketingimustele mittevastavate pakkumuste vastavaks tunnistamisega, mitteläbivõetavate hanketingimuste läbirääkimiste või nende muutmisega

on varem Rahandusministeerium algatanud järelevalvemenetluse? Millistel juhtudel viimase viie aasta jooksul?" Selle põhjal, mis ma küsimusest aru sain, võin öelda, et on küll. Riigihangete järelevalve ülesanded anti Rahandusministeeriumi pädevusse 1. juulist 2010. Rahandusministeeriumi finantskontrolli osakond tunnistas 26. oktoobri 2010. aasta otsusega kehtetuks Maanteeameti väljakuulutamise läbirääkimistega hankemenetlusega riigihanke. Praegu on Riigikohtu menetluses Nordecon AS-i ja Ramboll Eesti AS-i kaebused Rahandusministeeriumi otsuse tühistamiseks.

Üheksas küsimus: "Kas Teie hinnangul on riigikontrolöri õigus, et antud hankemenetluse käigus rikuti seadust ning antud pakkumust ei oleks saanud edukaks tunnistada ning Alstomiga lepingut sõlmida?" Vastus on, et järelevalvemenetlust läbi viimata ei ole mul võimalik sellele küsimusele vastata. Ma arvan ka teadvat, et riigikontrolör ei väljendanud siit puldist esinedes muud kui isiklikku arvamust ja ta ei ole sellesse asjasse tegelikult energiat panustanud. Kas tema selline isiklik hinnang oli korrektne, seda ma ei tea. Aga minu informatsiooni kohaselt toetus ta Eesti Energia koosoleku protokollidele ja tõlgendas neid isikliku arvamuse põhjal. Eesti Energia võib riigihanke alati läbi viia väljakuulutamise läbirääkimistega hankemenetlusena – seda ütleb riigihangete seadus ja ka võrgustikega seotud valdkondades tegutsevate hankijate direktiiv, millele Eesti Energia allub. Peab eraldi nimetama, et Riigikohus pöördus Euroopa Kohtu poole küsimusega, kas läbiräägitavad on ka need tingimused, mis olid hanke alusdokumentides selge sõnaga esitatud või mis ei olnud lahtised. See on see küsimus, mida riigikontrolör on siin isiklikult ja suusõnaliselt kommenteerinud. Võib öelda, et see on õiguslikult natukene keeruline teema, aga ootame ära Euroopa Kohtu otsuse, et oskaks selle kohta midagi öelda. Mainin veel, et see Riigikohtu küsimus ei toetunud sellele kaasusele, vaid ühele teisele.

Tahan üle rõhutada, et kaitsepolitsei jättis MTÜ Lilleküla Seltsi avalduse alusel kriminaalmenetluse alustamata ja leiab, et esitatud avalduse ega muude materjalide põhjal ei ole võimalik tuvastada, et mõne ametiisiku käitumises oleksid ilmnenu kuriteo tunnused. Kaitsepolitsei arvates ei ole võimalik avalduse

pinnalt tuvastada riigihangetele esitatavate nõuete rikkumist ega olulise varalise kahju tekkimist. Kaitsepolitsei ei teinud ka ettepanekut algatada väärteomenetlus. Nii et organid, kes selle teemaga tegelda said, ei ole siin seadusrikkumist tuvastanud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Riigikontrolöri ettekandest, mis ta meie ees pidas, tuli välja, et Eesti Energia nõukogu koosoleku protokollist nähtub, et nõukogu mõistis hankemenetluses tehtud otsuste vastuolu seadusega. Eesti Energia juhatus kinnitas Riigikontrolõle, et ministrit informeeriti enne lepingu sõlmimist kõikidest riskidest. Majandus- ja kommunikatsiooniminister on teie kolleeg valitsuses. Te ütlesite, et Rahandusministeeriumi ei jõudnud informatsiooni selle kohta, et selle hankemenetluse puhul võiks olla seadusrikkumise kahtlusi. Kas majandus- ja kommunikatsiooniminister jagas teiega seda informatsiooni, mida Eesti Energia juhatus temaga väidetavalt jaganud oli?

Jürgen Ligi

Aitäh! Valitsus seda ei arutanud. Me ei ole majandusministriga mingid dialoogipidajad, me arutame neid teemasid valitsuse istungil, kus sellist teemat üles ei tõstetud. Põhjus on lihtne: riigivalitsemises kirjeldatakse riske kogu aeg, iga päev. Need riskid on nii majanduslikud kui ka juriidilised. Seadusi saab tõlgendada nii ja teisiti. Et selline oht ja tõlgendamise võimalus on, seda koosolekul tõepoolest räägiti, aga seal ei räägitud (ma olen seda protokollilt vaadanud ja kommentaare küsinud), et oleks olnud teadmine, et seadust rikutakse. Keegi ei ole ka seda kinnitanud, et seadust rikuti. Mitte keegi, ma veel kord ütlen, ei ole seda kinnitanud. Mis ma siin veel öelda saan? Riigikontrolör minu arvates sisuliselt toetus (ma olen lugenud ta esinemise stenogrammi) ühe nõukogu liikme arvamusele, kes tegelikult pidas silmas seadusrikkumise riski, mida ta pidas vähetahtsaks, võrreldes võimaliku kahjuga, kui leping sõlmimata jäetakse. Aga see on nõukogu liikme suveräänne seisukoht, siin ei ole mingit tuvastatud seadusrikkumist, vaid on

ainult kaalutlus. Kahju ei tekitatud, kahju jäi tõenäoliselt selle lepingu sõlmimise tõttu tekimata ja kellegi õigusi ei rikutud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Ma küsin kohe üle. Ma saan aru, et kui riigikontrolör siin puldis on, siis võib tal olla isiklik seisukoht, aga samas esindab ta ikkagi institutsiooni kui niisugust. Te täna vastasite, et puudub just nagu võimalus vastata sellele küsimusele, kas riigikontrolöri oli õigus, kuna järelevahtemenetlust ei ole ikkagi olnud. Vastustest tuli välja, et seni ei ole seda menetlust kaalutudki. Aga kui mõelda sellele, et äkki on riigikontrolöri õigus, kas siis ei ole plaanis mingi järelevahtemenetlus algatada? Või on teie ja Rahandusministeeriumi arvates see hange pigem lõpetatud ja lugu otsas?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma kordan veel, et riigikontrolör ütles siin saalis välja oma isikliku seisukoha. Keda ta sel hetkel veel esindas, seda ta ei öelnud. Tal oleks olnud võimalus selle "seadusrikkumise" suhtes algatada kontroll. Tal on ka Eesti Energia auditeerimise õigus, aga ta ei ole seda teinud. Seda kontrollis avalduse alusel kapo, kes samuti seadusrikkumist ei tuvastanud. See on minu vastus. Ma ei tea, miks ma peaksin olukorras, kus Rahandusministeeriumi roll, potentsiaalne võimalus sekkuda lõppes juba jaanuaris 2011, midagi muud arvama, lihtsalt sellepärast, et Mihkel Oviir kodanikuna midagi arvas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Mis on teie isiklik arvamus, miks on ühte konkreetset ministeeriumi tabanud lugematu arv jamasid? Võtame kas või sadama konteinerterminali lood, teedehanked, EAS-i jamad, elektrijaamad, Estonian Air. Mulle tundub, et issanda päike läheb enne looja, kui see loetelu lõpule jõuab. Miks just ühes ministeeriumis on sellised ebaõnnestumised hommikust õhtuni?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega see rida ei ole ju lõppenud. Neid probleeme kuhjub. Sellel on üks kindel põhjus: seal on väga palju majandushuve ja väga palju erinevaid valdkondi, väga palju ärriske jne. See on domineeriv põhjus. Majandusministrid elavad piltlikult öeldes miiniväljal. Alati võib kuskil mingi jama tekkida ja on suur kunst neid kõiki hallata. Ma arvan, et majandusministritele peab siin ainult jõudu ja pädevust soovima, mitte nende vastu liiga kuri olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Härra minister! Kas te oleksite nii lahke ja natuke seletaksite seda väljendit, et härra Oviir esines selles puldis kodanikuna? Minu meelest saavad sellesse Riigikogu kõnetooli tulla ainult teatud inimesed. Mitte ükski lihtsalt kodanik ei tule siia oma arvamust avaldama, seda saab rahvakogus teha. Minu meelest oli see väike liialdus, kui te ütlesite, et Riigikogu puldist avaldab Oviir kodaniku mõtteid.

Jürgen Ligi

Aitäh! Ta ei kasutanud sõna "kodanik", ta ütles, et tema isiklikult arvab nii. Aga ta ei ole selle teemaga süvitsi tegelnud. Kui ta arvaks, et see teema on tõsine, siis peaks ta just nimelt ametiisikuna sellega tõsiselt tegelema. Mina ei tea, et ta oleks sellega tõsiselt tegelnud, küll aga andis ta Riigikogu puldist väga tõsise kommentaari minu hinnangul kodanikuna ehk isikuna või isiklikult, nii nagu oli stenogrammis must valgel kirjas, ma vaatasin järele. Mul on väga raske nii särava inimese puhul vahet teha, millal ta esineb inimesena ja millal ametiisikuna. Aga neid juhtumeid on tema puhul teisigi olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Teatavasti oli Eesti Energia nõukogu ühel hetkel seda meelt, et Alstomiga lepingut mitte sõlmida, pidades seda majanduslikult ebaotstarbekaks. Aga seepeale saatis majandus- ja kommunikatsiooniminister Parts nõu-

kogule lausa käsu, et see leping tuleb kiiremas korras ikkagi sõlmida. Kui teie oleksite majandusminister, kas te oleksite seesuguse korralduse nõukogule saatnud või oleksite selle siiski saatmata jätnud?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega ma täpselt ei tea, millal ja millises olukorras ta selle kirja saatis. Tegemist on üldkoosolekuga, kellel on õigus anda juhtnõore nõukogu liikmetele. Ma ei oska ennast täie kindlusega sellesse olukorda panna. Valitsuse nimel võin öelda, et meil oli tahe valmis teha see Eestile, nagu tundus, energiapuudoleku seisukohalt oluline ehitus, vähemalt selle üks plokk. Pakkujaid oli üks. Pakkumise tingimused ei töotanud järgmisel korral paraneda. Turg on selles valdkonnas hästi keeruline ja konsolideeritud. Nii et ma küll ei välista, et ma ei oleks samamoodi teinud. Kindlasti ei saa ma seda välistada.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, rahandusminister! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Selle päevakorrapunkti arutelu on lõppenud.

8. Arupärimine "Eesti jäämurdmise arengukava 2006–2013" elluviimise või selle täitmise lõpetamise kohta (nr 225)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise teema juurde. Riigikogu liikmed Kalev Kallo, Olga Sõtnik, Tarmo Tamm, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Lauri Laasi, Vladimir Velman, Aivar Riisalu, Ester Tuiksoo, Yana Toom, Viktor Vassiljev ja Aadu Must esitasid 14. novembril 2012 majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile arupärimise "Eesti jäämurdmise arengukava 2006–2013" elluviimise või selle täitmise lõpetamise kohta. Palun arupärijate nimel kõnetooli arupärimist tutvustama Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud ministrid! Lugupeetud kolleegid! Meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu menetlemisel Riigikogus asendati eraldi võetavad tuletorni-

ja navigatsioonitasud ühe tasu ehk veeteetasku. See eelnõu nägi ette tõsta mõne laevagrupi puhul tasu kuni kuus korda. Ootamatu, väga lühikese etteteatamise ajaga ja ebamõistlikult suure tasu tõstmise peamise põhjusena toodi välja vajadus tagada kiiresti jäämurdevõimekus. Eelnõu Riigikogus menetlemise ajal pöördusid Riigikogu majanduskomisjoni ning samuti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi poole ligi 20 logistikaklastris tegutsevat firmat ja nende katusorganisatsiooni. Nad väljendasid protesti ja oma arusaamatust majanduskeskkonna suhtes ebanormaalse käitumise pärast ja tuletasid meelde, et 2003. aastal valmistati ette riiklike laevandustasude väga olulised muudatused, mis jõustusid 1. jaanuarist 2004. Jäämurdetasu asemel kehtestati navigatsioonitasu ja, nagu seegi kord, suurendati kõikide laevagruppide tasu, mõningal juhul isegi kuni 60%. Sellega taotleti riigi tulu juurdekasvu 50 miljonit krooni, mis on tänases vääringus 3,2 miljonit eurot. Peamine põhjus oli talvenavigatsiooni parem korraldamine. Kas ei tule tuttav ette? Tundub, et esialgu olid plaanid tõsised, sest valmistati ette ja kinnitati "Eesti jäämurdmise arengukava 2006–2013", milles teatavasti nähti ette kuni kolme jäämurdja hankimine. Erinevalt eespool mainitud nüüd juba eelmise aasta, 2012. aasta eelnõust eelnes tol korral arengukava väljatöötamisele ja kinnitamisele väga põhjalik analüüs. Tundub, et tol ajal suhtuti töötegemisse ja otsuse langetamisele vastutustundlikumalt. Arengukava peatüki 3.5.2 "Rahastamine" sissejuhatuses on öeldud: "Efektiivse jäämurdeteenuse osutamine ei suurenda üheselt riigipoolseid väljaminekuid, vaid tagab samaaegselt ka tuluosa suurenemise läbi teenustasude. Ainuüksi riigi omanduses olevatest äriühingutest dividendidena riigile laekuv tulu on võrdluses küllaldane finantsbaas jäämurdjate soetamiseks." Minu arvates väga kuldsed sõnad. Kas pole? Eriti kui võtta arvesse, et selle aja jooksul on AS-ist Tallinna Sadam välja võetud dividendid vähemalt kahe jäämurdja maksumuse jagu.

Sellest tulenevalt on meil mitu küsimust, millele palume vastata. Aga ma küsimusi siin ette lugema ei hakka. Minister loeb küsimused ette ja annab ka vastused. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Esimene küsimus: "Miks Te ministrina ei pidanud selle arengukava elluviimist prioriteetseks?" Vastupidi, jäämurdmise temaatika, sh jäämurdekontseptsioonis kirjeldatud eesmärkide täitmine on olnud majandusministeeriumi transpordivaldkonna üks suuremaid ülesandeid, samuti on see kõik need aastad olnud Eesti merendus- ja transiidisektori suure tähelepanu all. Julgen öelda, et selle nimel on aktiivselt töötatud ja nüüd on olemas ka mõned märkimisväärsed tulemused. Oluline on rõhutada, et kuigi oma laevade soetamine on viibinud kauem, kui arengukava ette nägi, on jäämurdevõimekus olnud tagatud kõikidel talvedel tänu prahitud mitmeotstarbelistele jäämurdjatele ja puksiirlaevadele. 2006. aasta märtsis valitsuses heaks kiidetud jäämurdmise arengukava kuni aastani 2013 nägi ette Soome lahele vähemalt kahe jäämurdja soetamist. Kolmanda laeva vajalikkuse kohta tehakse analüüs kahe laeva valmimise järel, arvestades reaalseid vajadusi ja majanduslikke võimalusi. Sellest põhimõttest on ka lähtutud. Jäämurdmise arengukava kõige suurem probleem on see, et see jättis lahendamata rahastamise küsimuse. Arvestades selliste investeeringute suurust, peab ütlema, et olukord, kus arengukava ja kontseptsioon määravad kindlaks küll suured investeeringud, kuid ei sisalda reaalseid otsuseid rahastamise korraldamiseks, on üsna ebapraktiline.

Nüüd võime öelda, et tänu Riigikogus vastuvõetud meresõiduohutuse seaduse muutmise seadusele, mida olete teie ja on mitmed teised siin saalis viibijad palju kritiseerinud ja mis pärast turuosalistega arutamist sai kindlasti paremaks, on Eesti laevaregistris registreeritud mitmeotstarbeline jäämurdja Botnica. Selle omanikul Tallinna Sadamal on kümneks aastaks lepinguline kohustus murda Soome lahel jääd. Ettevõttel on üsna realistlik plaan, kuidas selle investeeringu majanduslikku tasuvust parandada ka muul ajal. On olemas ülevaade turunõudlusest seda laadi mitmeotstarbeliste jäämurdjate teenuste järele meie lähivetes, on olemas ka reaalsed kontaktid. Seega võime

öelda, et tänu valitsuse, majandusministeeriumi, Veeteede Ameti ja Tallinna Sadama tegutsemisele on astunud oluline samm jäämurdmise arengukava realiseerimise suunas, mis tähendab, et üks kahest Soome lahel vajaminevast jäämurdjast on soetatud. Kuna lähiaastatel ei ole võimalik riigieelarvelistest vahenditest jäämurdjat ehitada, siis oleme muutnud esialgset laeva ehitamise finantseerimise plaani. Praeguse seisuga oleme planeerinud teise Soome lahele vajamineva uue jäämurdja ehitamist rahastada Euroopa Liidu eelarveperioodi vahenditest. Me ei näe põhilise rahastamisallikana mitte niivõrd Eesti riigile ettenähtud Euroopa Liidu vahendeid, vaid selle jäämurdja funktsionaalsust arvestades sobib see kokku Euroopa ühendamise rahastuga, juhul kui selline rahastu veebruaris jätkuvatel Euroopa finantseerimisraamistiku läbirääkimistel tekib.

Teine küsimus: "Kas Teie arvates ei olnud arengukava piisavalt hästi ja põhjalikult ette valmistatud?" Ma esimesele küsimusele vastates mõneti seda juba selgitasin. Ma arvan, et see arengukava oli heal tasemel ette valmistatud ning võttis arvesse sel ajal olnud võimalusi. Kontseptsioonis kirjeldatu on põhimõtteliselt suures osas asjakohane ka tänapäeval. Samas on seitsme aasta jooksul toimunud olulisi muutusi majanduses ja äritegevuses, samuti tehnoloogilisi arenguid. Kõige suurem probleem seoses jäämurdmise arengukava ja kontseptsiooniga oli see, et sisuliselt jäi tegemata siduv otsus rahastamise kohta. Tolleaegne arengukava viitas, et jäämurdja võib soetada, rahastades seda riigieelarvest ja võttes laenu. Nähti lausa ette, et raha võib võtta stabiliseerimisfondist ja võib kasutada ka Euroopa Liidu vahendeid. Me kõik saame aru, et meie riigi areng on sellisel tasemel, et seesuguste investeeringute rahastamise otsused tuleb realselt ette valmistada, mitte näha lihtsalt ette võimalusi, viidates erinevatele rahaallikatele. Iga selline allikas vajab eelarvestrateegilist vaadet, Euroopa Liidu rahalised vahendid eeldavad programmilisi kokkuleppeid, rääkimata prioriteetsusest võrreldes teiste samasuguste, praegusel juhul transpordinvesteeringutega. Selles osas, kui palju meil on vaja jäämurdjaid Soome lahel ja Väinamerel, on arengukava enam-vähem adekvaatne ka praegu. Aga kuna me oleme ühe jäämurdja kaudselt riigi kontrolli

alla saanud ja on olemas pikaajalised lepingud, siis tuleks nüüd keskenduda teisele jäämurdjale. Praegu mingisugust põletavat probleemi ei ole. Viimase 15 aasta omapära on olnud see, et jäämurdevõimekuse hankimine on alati olnud ehku peale minek, kuna turul pakutakse selliseid võimekusi suhteliselt vähe ja hinnad on kõrged. Me oleme alati otsinud lahendusi, kuid need ei ole olnud kindlad isegi siis, kui jääperiood on juba alanud olnud. Nüüd oleme jõudnud natuke paremasse seisusse, aga arvestades jäämurdja Tarmo vanust see teema päevakorrast kindlasti maha minna ei saa. Teine uus jäämurdja Soome lahel on samuti vajalik.

Kolmandaks küsite, kas mul on paremaid lahendusi. Jäämurdeprobleem on saanud tänu jäämurdja Botnica soetamisele praegu lahenduse. Oluline on rõhutada, et jäämurdeteenus on väga kallis. Inflatsioon, kütusehindade tõus ja olukord jäämurdeturul on aastatega jäämurdeteenuse hinda tõstnud. Näiteks, kui 2004. aastal oli jäämurdja prahihind ilma kütusekuludeta 25 000 eurot päevas, siis 2011. aastal oli see 40 000 eurot. Botnica puhul on prahihind 37 500 eurot päevas. Need hinnad ei sisalda kütuseks kulunud summasid. Seega ei olnud ka 2005. aastal kehtestatud navigatsioonitasu ja tuletornitasu määrade põhjal kogutud summad samas suurusjärgus kui raha, mis kulutati aastaringse navigatsiooniohutuse tagamiseks. Siia hulka kuulub ka jäämurdetööde finantseerimine. Sellest tuleneski vajadus korrigeerida veeteetasude skeemi.

Neljas küsimus: "Kas kavatsete uute, järsult tõstetud veeteetasude abil jätkata arengukavas toodud ülesannete täitmist pikemas perspektiivis ja pikendada arengukava kehtivust või tunnistada arengukava kehtetuks ja töötada välja mõni uus dokument?" Me praegu koostame transpordi arengukava kuni aastani 2020. Selle käigus tahame kindlasti selgeks teha ka jäämurdevõimekuse Eesti vetes. Lisaks on meil olemas merenduspoliitika dokument, mis on ju valitsuse tasandil kinnitatud ning määrab kindlaks jäämurdmise põhimõtted ja jäämurdevõimekuse arengu vajadused kuni aastani 2020.

Viies küsimus: "Milline on garantii, et kõrgemad veeteetasud kasseeritakse küll sisse, aga 5–6 aasta pärast tuleb asuda jälle sama probleemi lahendamisele, sest midagi pole tehtud?" Nagu ma eespool püüdsin kirjeldada,

võime täna öelda, et midagi on siiski tehtud. Küll aga on tõenäoliselt oluline mõelda selle peale, et vajaduse korral tuleb leida ka mingid pikemaajalised kokkulepped merendussektoriga, kuidas veeteetasude määrasid võiks tulevikus üle vaadata. Me ei näe mingit vajadust neid lähiaastatel puudutada, arvestades Riigikogu otsuseid, aga elu tõenäoliselt muutub ja vaja oleks mingisugust pikemat ühtset arusaama, kuidas veeteetasud võiksid sõltuda inflatsioonist või muude kulude tõusust. Mis puudutab teenuste osutamist Eesti vetes, siis on jälle mingil hetkel ees hinnahüppe risk. Seda tuleks muidugi vältida. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kalev Kallo, palun, teie küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Oma vastuse alguses tõite ühe olulise põhjendusena esile, et ei olnud välja töötatud selget finantseerimiskava, kuigi arengukavas on viidatud, et kui finantseeritakse riigieelarvest, siis katteks võiksid kindlasti olla ka sadama dividendid, mis on välja võetud. Kes pidi siis selle kava suhtes initsiatiivi näitama? Peaaegu arengukava kehtimise teisest aastast olete olnud majandusminister, kes selle initsiatiiviga oleks pidanud valitsusse minema ja katsuma teha finantseerimise kava 2007. või 2008. aastal. Nüüd oleks siis juba kolm-neli aastat olnud võimalik seda kava kasutada. Mulle tundub, et see, et seda finantseerimiskava pole tehtud, on mingil määral kivi ka teie kui ministri kapsa-aeda. On see nii?

Juhan Parts

Ma ei taha sellega päriselt nõustuda. Eraldi finantseerimiskava peaks olema selle põhiarengukava koosseisus. Mis mõtet on arengukaval, kui ei ole tegelikult finantseerimislahendust? Kui öeldakse, et finantseeritakse riigieelarvest, Euroopa Liidu vahenditest jne, siis see on niisama hea vastus nagu see, kui ma vastan kodus lapsele, kes küsib: "Kust sa, issi, raha saad?", et pangast võtan. Kui 2006. aasta otsuse alusel taheti rahastada riigieelarvest, siis oleks pidanud olema see uue jäämurdja ehitamise investeering ette nähtud riigi eelarvestrateegias, mida teadupärast koostatakse vähemalt nelja aasta peale ette. Sellist investee-

ringut seal ette nähtud ei ole. Kui me võtsime välja 2007.–2013. aasta Euroopa Liidu vahendite n-ö transpordile suunatud osa, siis seal ei olnud ette nähtud sellist võimalust, et asuda finantseerima uue jäämurdja ehitamist suurusjärgus 1,1–1,5 miljardit Eesti krooni. Selline oli see finantseerimise seis. Me loomulikult tegime merenduspoliitikat, rääkisime sektori esindajatega, näitasime seoseid. Praeguseks oleme leidnud lahenduse ühe jäämurdja saamiseks. Ma arvan, et teist uut jäämurdjat võiks osaliselt finantseerida Euroopa Liidu vahenditest. Järelikult tuleb jälgida Euroopa uut finantseerimisperioodi, milles lähiajal loodetavasti kokku lepitakse, ja edasi vaadata, et Eesti-sisesed otsused arvestaksid selle jäämurdja ehitamisega. See on see vastus. Ma seda kivi päris enda kapsaaeda küll ei võtaks. Ma arvan, et 2006. aastal oleks pidanud olema leitud mingisugune tagasipööramatu rahastamislahend. Jutt, et võtke raha riigieelarvest, ei maksa ausalt öeldes mitte midagi. Me teame seda, sest me oleme Eesti riigi erinevate probleemide lahendamisel liiga palju niimoodi toimetanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Just enne teid esines siin Jürgen Ligi. Ma küsisin tema kui valitsuskabineti liikme käest, mis on tema arvamus, miks ühte ministereeriumi on tabanud laviinina erinevad jamad, näiteks sekeldused EAS-i ümber, probleemid elektrijaamadega, Estonian Airiga jne. Tema oma vastuses ütles, et neid – pidades silmas jamasid – tuleb veel. Kas te oskate majandusministrina öelda, mida ta silmas pidas? Kas on tulemas veel mingid jamad, mida meie siin veel ei tea, aga teie ministrina juba teate?

Juhan Parts

Aitäh! Ma arvan, et teie oma sisemise hoiaku tõttu defineerite tõenäoliselt jamaks ka seda, et te peate siin elama ja töötama ning muretsema oma heaolu ning oma lähedaste ja perekonna eest. Ma soovitan ellu siiski positiivsemalt suhtuda. Iga elu juurde käivad ka probleemid ja mured ning olukorra muutused. Neid probleeme tuleb vajaduse korral lahenda-

da. Ma ei nimetaks kõike, mis praegu majanduses ja sellega seonduvates sektorites sünnib, lihtsalt jamadeks. See tekitab niisuguse vale mulje.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Hea minister! Tean, et selle uue jäämurdja tegemise peale on juba päris palju ka finantse kulutatud, sest on tehtud projekt ja kõik muu sinna juurde kuuluv. Aga kas te julgete täna välja öelda, millal umbes see uus jäämurdja võiks olemas olla? Küsimuse teine pool on järgmine. Mis siis saab, kui seda ei õnnestu Euroopa rahast finantseerida? Kas me ikkagi suudame ka ise vähemalt selle ühe laeva oma jääd murdma tuua?

Juhan Parts

Aitäh! Me peame vaatama reaalseid asju. 2006. aasta kontseptsioon nägi ette, et seda on võimalik rahastada riigieelarvest. Võib-olla oleks see isegi võimalik olnud, kui majandus oleks kasvanud 10% või 12%. Me peame arvestama, et kui valitsus 2006. aastal selle kontseptsiooni heaks kiitis, siis kujutati ette, et majandus kasvab ja on võimalik selliseid investeeringuid otse eelarvest rahastada. Ma arvan, et ei ole mõtet väga palju lootusi panna sellele, et me suudame seda rahastada riigieelarvest tavapärasel teel kas teiste kulude all või investeeringuna. Loogiline on, et kaasrahastama peame seda investeeringut niikuinii, Euroopa Liidu vahendeid võiks aga olla selleks kavandatud kokkulepetest sõltuvalt kas 75% või 85% ulatuses. Praegu spekuloida sel teemal, et mis siis, kui see ei ole võimalik, ei ole tõenäoliselt asjakohane. Püüame parem nii Brüsselis kui ka siin Eestis jõuda sellistele otsustele, et see oleks võimalik. Kui see osutub võimalikuks, siis me saame tõenäoliselt selle poolelioleva projekteerimisprojektiga edasi minna. Võib eeldada, et teine jäämurdja võiks kõige varem olla valmis aastal 2018 või 2019. Ehitamine iseenesest võtab kaua aega. Kui Euroopa vahendeid ei ole võimalik järgmisel perioodil saada, siis tuleb selle küsimuse juurde tagasi tulla ja vaadata, millised on alternatiivsed rahastamisvõimalused. Praegu ma selle kohta rohkem mõtteid ei avaldaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Te ütlesite, et kui majandus oleks igal aastal kasvanud 10%, siis oleks võinud ehitada veel jäämurdjaid ja mida iganes kõike. Miks see majandus siis ei kasvanud, kas valitsus ei saanud sellega hakkama või kes on selles süüdi? Vahepeal meile 50 aastat räägiti, et süüdi on rahvusvaheline imperialism. Aga kes siis praegu selles süüdi on, et meie majandus ei taha kasvada nii, nagu meil vaja oleks?

Juhan Parts

Ma arvan, et süüdi on rahvusvaheline imperialism, aga erinevalt sellest imperialismist, millest teie räägite, on selle esile kutsunud kindlasti Eesti valitsus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Ma küsin täiesti siiralt. Me kõik teame, et arupärimistele vastata ei ole alati kõige meeldivam, sest need käsitlevad mitmesuguseid kitsaskohti. Viimasel ajal on minu arusaamist mööda, kes ma olen ka ikkagi mõne päeva praktilisel töö käinud, teie töökoormus majandus- ja kommunikatsiooniministrina muutunud üle mõistuse suureks. Selge on see, et sellistes oludes inimene aeg-ajalt ei suudagi enam kõiki oma haldusala asju õigesti hinnata. Kas te ei arva, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tuleks uuesti lahutada kaheks, majandusministeeriumiks ja kommunikatsiooniministeeriumiks, et tekiks normaalne töökeskkond ka ministrite jaoks? See, mida teilt praegu eeldatakse, on ebamõistlik.

Juhan Parts

Ma ei tea, kust te võtate, et mu töökoormus on ebamõistlik. Te peaksite seda väites teadma, kui suur see töökoormus on. Ma ei usu, et teil on ettekujutus majandus- ja kommunikatsiooniministri töökoormusest. Ma ei arva, et uute ministeeriumide loomine lahendaks mingi probleemi, mis Eesti ees on. Kunagi pandi need valdkonnad kokku ja ma arvan, et küllap

on mõistlik, et need ka koos on. Meie eeskuju käivad tudeerimas riigid, kellel on nendes valdkondades tihtipeale neli-viis ministrit, seda ka meie lähipiirkondades. Aga meie oleme väike riik, siin on 1,3 miljonit elanikku. Usun, et on mõistlik, kui ministeeriume on ikkagi piiratud arvul.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, minister! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Ka kaheksanda päevakorrapunkti arutelu on lõpetatud.

9. Arupärimine tervishoiusüsteemi rahastamise kohta (nr 229)

Aseesimees Laine Randjärv

Üheksanda arupärimise esitasid Riigikogu liikmed Viktor Vassiljev, Aadu Must, Tarmo Tamm, Eldar Efendijev, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Vladimir Velman, Marika Tuus-Laul, Ester Tuiksoo ja Yana Toom 14. novembril 2012. aastal sotsiaalminister Taavi Rõivasele tervishoiusüsteemi rahastamise kohta. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Niisiis, head saalis viibijad! Ma tutvustan arupärimist tervishoiusüsteemi rahastamise kohta. Nimelt moodustati arstide ja tervishoiutöötajate streigi tulemusel sotsiaalministri initsiatiivil (nüüdseks juba eelmise sotsiaalministri initsiatiivil) tööühm, kes hakkas tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks koostama koostöökokkulepet. Seal on mitu osapoolt või osalejat (neid on ligi paarikümmend), kes käivad koosolekutel ja esitavad oma ettepanekuid. Meili teel ja võrgus käib väga vilgas ideevahetus. Kogu see asi on jäänud selle taha, et arstide liit ja tema sabas ka tervishoiutöötajate kutseliit ei ole nõus sellele koostöökokkuleppele esialgu alla kirjutama. Nii et ma ei tea, mis koostööst ja leppest siin üldse juttu saab olla, kuid küll ükskord jõutakse mingitele kompromissidele ja kindla peale saavad ka allkirjad sinna alla. Jutt on sellest, et kui tervishoiutöötajad alustasid läbirääkimisi (tanki lükati küll haiglate liit, st tervishoiutöötajad tahtsid läbi rääkida sotsiaal-

ministriga, aga pidid rääkima haiglate liiduga), siis nende nõudmine oli, et mitte mingil juhul ei suureneks patsientide omaosalus. Nagu me tookord kartsime, nii me nüüd ka näeme, et visiiditasu ja voodipäevatasu on tõusnud. Endine minister Hanno Pevkur (kahjuks endine – hea minister oli) seletas siin, et tegelikult on omaosalus väga kompleksne nähtus, see ei ole üldsegi mitte suur ja tema jõuab küll arstiabi eest maksta. Kui aga arvestada meie inimeste elatustaset, palkade ja pensionide suurust ning meeles pidada, et haigemad inimesed on ikka need, kes on kas pensionil või teenivad vähem, siis nende jaoks on see küllaltki suur koormus. Hambaravi maksumusest ei maksa rääkidagi. Minu meelest on sellest juba nii palju räägitud, aga tolku ei ole. Eesti inimese tunneb igal pool maailmas ära. Nii kui ta suu lahti teeb, siis mitteprofessionaal ütleb, et hambaid pole, aga professionaalne hambaarst vaatab eestlase suhu ja küsib, kas see on ise oma hambaid lap-pinud. Nii see paraku on.

Tervishoius on krooniline rahapuudus, kusjuures raha on täiesti olemas, seda on hunnikute viisi. On olemas haigekassa reserv, mis konsolideeriti riigikassasse. Seal see nüüd vedeleb. Minister Ligi lubas, et seda ei sööda ära. Seda ei olegi ära söödud, see on lihtsalt mööda eelarvet laiali määratud nagu või leiva peale. Ka kadunud see ei ole. Aga seal see on, kasutada seda ei saa, kuigi see on meie kõigi raha, mida me oleme maksnud selleks, et meile osutataks tervishoiuteenust. Häda sunnil on haigekassa tekitanud endale veel ühe reservi. See on jaotamata tulem ehk tegelikult on see kasumit mittetaotleva organisatsiooni kasum. See saab tekkida ainult sel viisil, et meie maksuraha eest meile tervishoiuteenuseid ei osutata ja see raha hoitakse alles. Mingi reserv peab olema, see on teatud määral arusaadav. Aga sellise olukorra kohta oligi meil, Keskerakonna liikmetel, endisele sotsiaalministrile Hanno Pevkurile neli küsimust, millele nüüd vastab õnneks juba praegune sotsiaalminister Taavi Rõivas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Küsimus nr 1: "Kuidas saab avalik-õiguslikul, kasumit mittetaotleval juriidilisel isikul nagu Eesti Haigekassa tekkida kasum?" Eesti Haigekassa reservide moodustamine on reguleeritud Eesti Haigekassa seadusega. Eesti Haigekassa kasum ei ole klassikalises mõttes kasum, vaid majandusaasta tulem, mis akumulereeritud moodustab haigekassa jaotamata tulemi ning koos reservidega moodustab haigekassa netovara. Haigekassa majandusaasta kasum tekib juhul, kui ravikindlustuseks ettenähtud sotsiaalmaksutulu ning muud tulud on suuremad kavandatud kuludest. Tuletan siiski meelde, et nii 2012. aastaks kui ka käesolevaks aastaks kavandati haigekassa eelarve selliselt, et kulutatakse rohkem, kui laekub. Ehk haigekassa ei ole mitte kasumis, vaid vastupidi, me võtame osa varem teenitud tulemist kasutusele. Prognoositav kahjum 2012. aastaks oli 10,1 miljonit eurot ja 2013. aastaks on see 9,2 miljonit eurot. Tegelikult ei ole tõsi see, mis sellest küsimusest võis kõlama jääda, et haigekassa tegutseb väga kasumlikult ja osa sellest rahast, mis sotsiaalmaksu ravikindlustuse osast laekub, läheb kuhugi müstilistesse reservidesse. Ma olen, muide, täiesti nõus doktor Vassiljeviga, et tõepoolest on arusaadav, miks reservid on vajalikud. Kuid käesoleval aastal me opereerime ja ka mullu opereerisime väikese puudujäägiga. Samas juhin tähelepanu, et haigekassa eelarve tasakaal on väga lähedalt seotud riigieelarve ja kogu avaliku sektori tasakaaluga. 2009. aastal oli suur miinus, 2010. aastal väiksem miinus, 2011. aastal oli väike pluss, aastatel 2012–2013 oleme väikeses miinuses. Nii et see liikumine on igati korrelatsioonis ja loogiline.

Küsimus nr 2: "Kas jaotamata tulemi või kasumi tekkimine on planeeritav ja milliseks otstarbeks planeeritav?" Viitan taas kord Eesti Haigekassa seadusele. Sellest ja samuti ravikindlustuse seaduse sätetest lähtuvalt peab haigekassa korraldama ravikindlustust, tagades ravikindlustusraha efektiivse ja otstarbeka kasutamise, kindlustamaks ravikindlustuse jätkusuutlikkuse. Jaotamata tulem on kulude kateallikas, mis aitab tagada tervishoiusüsteemi stabiilsust, hoolimata majanduses ja tööturul toimuvatest muutustest ning sellest tulenevast

sotsiaalmaksutulu muutumisest (praegusel juhul siis vähenemisest). Selleks et tagada tervishoiu rahastamise stabiilsus, koostab haigekassa igal aastal koos majandusaasta eelarvega ka haigekassa nelja aasta kulude ja tulude katteallikate prognoosi. Sõltuvalt Rahandusministeeriumi majandusprognoosist ja laekuvast sotsiaalmaksu ravikindlustuse osast võib haigekassa jaotamata kasumit kas Eesti Haigekassa seaduse §-s 36¹ lubatud ulatuses kasutusele võtta või suurendada. Seega peab haigekassa eelarve planeerimisel arvestama ka jaotamata tulemi muutumisega. Haigekassa eelmiste perioodide jaotamata kasumit on majandusaastas lubatud kasutusele võtta kuni 30% ulatuses, kuid mitte rohkem kui 7% ulatuses eelmisel kalendriaastal haigekassa eelarves ettenähtud tervishoiuteenuste kuludest. (Kõrvalmärkusena olgu öeldud, et praegu piirabki meid pigem see 7% eelmisel kalendriaastal haigekassa eelarves ettenähtud tervishoiuteenuste kuludest.) Haigekassa eelmiste perioodide jaotamata kasumi kasutuselevõtu otsustab nõukogu juhatuse ettepaneku alusel.

Küsimus nr 3: "Mille poolest erinevad haigekassa jaotamata tulemi ja reserv?" Erinevus seisneb reservide ja tulemi moodustamise otsarbes ja kasutusele võtmises. Eesti Haigekassa seadusest tulenevalt peab haigekassa moodustama reservkapitali ja riskireservi. Reservkapital moodustatakse ravikindlustussüsteemile makromajanduslikest muutustest tulenevate riskide vähendamiseks ja selle suurus on 6% eelarve mahust. Reservkapitali võib kasutusele võtta ainult erandkorras Vabariigi Valitsuse korraldusega sotsiaalministri ettepanekul. Riskireserv on haigekassa eelarvevahenditest moodustatav reserv ravikindlustussüsteemile võetud kohustustest tulenevate riskide vähendamiseks ja selle suurus on 2% haigekassa ravikindlustuse eelarve mahust. Riskireservi võib kasutusele võtta haigekassa nõukogu otsusega. Jaotamata tulemi seevastu on haigekassa majandustegevuse akumuleeritud tulemi, mille eesmärk on tagada ravikindlustussüsteemi jätkusuutlikkus. Mitterahandusnimestele võib see jutt tunduda üksjagu keeruline, aga väga lihtsalt ja ülevaatlikult on see ära toodud haigekassa eelarve seletuskirja viimasel lehel. Ma usun, et kõik arupärijad, kes selle teema vastu detailsemalt huvi tunnevad, saavad sealt päris hea pildi ette. Eelarve seletus-

kiri on haigekassa kodulehel täiesti olemas. See eelarve on värskest vastu võetud. Samuti soovitan detailsema pildi saamiseks haigekassa kodulehelt vaadata haigekassa eelarve tulude ja kulude detailsemat ülevaadet. Seal on toodud finantsnäitajad ka laiemalt, sh reservide kogumaht. Nii et saate vaadata ka reservide dünaamikat, kuidas see ajas on muutunud. Ma usun, et kui neid kahte dokumenti vaadata, siis tekib igal huvilisel päris hea ülevaade sellest, milline on haigekassa rahaline seis ja kuidas haigekassat on juhitud.

Küsimus nr 4: "Milliseid ülesandeid täidab haigekassa reserv riigikassas?" Riigikassa haldab Eesti Haigekassa kassatagavara ja reservkapitali vahendeid riigiga sõlmitava hoiulepingu alusel riigi kontsernikonto koosseisu kuuluval arvelduskontol. Hoiuleping peab võimaldama haigekassal igal ajal teha väljamakseid, loomulikult õigusaktides sätestatud tingimustel. Kassatagavara vahendeid paigutab Rahandusministeerium koos riigi rahaga riigieelarve seaduse § 32 lõike 4 alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud rahavoo ja finantsriskide juhtimise põhimõtete kohaselt. Rahandusministeerium maksab haigekassale riigi kontsernikonto koosseisu kuuluval arvelduskontol hoitava kassatagavara jäägilt intressi, mille suurus on võrdne riigikassa reservi tulususega. Haigekassa jaoks ei erine reservi hoidmine riigikassa kontsernikonto koosseisus reservi hoidmisest pangas. Haigekassa reservide kasutamine on reguleeritud, nagu öeldud, Eesti Haigekassa seadusega, kust leiame reservkapitali (§ 38) ja riskireservi (§ 39¹) puudutavad sätted, mille sisu ma edastas juba eelmisele küsimusele vastates. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! See oli niisugune teksti mahavuristamine, eks me saame neid asju ka ise lugeda. Aga ma küsin teilt niimoodi loovalt. Eelmise ministri maailmavaade oli selline, nagu me mäletame, et tervishoidu tuleb raha juurde saada patsiendi taskust, omaosalust suurendades, ning paljusid summasid tuleb kärpida. Milline on teie seisukoht? Kas teie tahate seda suunda jätkata? Kas te näete ette, et võib-olla kunagi

peaks hakkama siiski ka hambaravi tööealistele inimestele mingil määral kompenseerima, mida praegu ei tehta? Ja mis ravijärjekordadest saab? Me teame, et need on tunduvalt pike-mad, kui ametlikult on ette nähtud. Keegi ei ole osanud seda õieti öelda. Millised on teie maailmavaatelised seisukohad? Mis hakkab saama piirkonnahaiglatega?

Taavi Rõivas

Aitäh selle väga põhjaliku ja kõikehõlmava küsimuse eest! Ma igaks juhuks stenogrammi huvides ütlen, et kui ma vastasin, siis ma suurema osa ajast vaatasin küsijate poole, mitte paberile, just selleks, et paremini selgitada neid üsna keerulisi reserve jaotuse põhimõtteid ja seda, kust täpselt te leiate oma küsimustele detailsed ja ülevaatlilikud vastused.

Nüüd vastus küsimusele, milline on minu maailmavaade selles osas, kas Eesti tervishoiusüsteemi tuleb raha juurde leida. Kindlasti tuleb. Ei ole kahtlust, et kõige kestlikum lisarahaallikas on majanduskasv, aga tervishoid on valdkond, mis paljuski tulenevalt demograafilistest arengutest, kuid ka tervishoiusüsteemi sees toimuvast pidevast arengust vajab veel lisaraha. See on täiesti selge. Kust neid vahendeid kõige otstarbekam leida on? Ma arvan, et see on iga ministri, valitsuse ja parlamendi kõige raskem ülesanne. Nagu me kõik ühiselt teame, neid valdkondi, mis Eestis lisaraha vajaksid, on küll ja veel. Sellegipoolest pean ma oma kohuseks seista sotsiaalvaldkonna eest, sh kindlasti tervishoiuvaldkonna eest.

Mul on väga hea meel öelda, et Eesti Haigekassa 2013. aasta eelarve, mis sai värskelt, eelmise nädala lõpus kinnitatud, on suurem kui kunagi varem. See eelarve on selles mõttes kestlikult suurem kui kunagi varem, et ka laekumised on suuremad kui enne. Mullu olime haigekassa kulude poolest 2008. aasta tasemest umbes miljon krooni maas, nüüd oleme tervelt 7% jagu suuremas mahus. Mida see inimeste jaoks tähendab? See tähendab väga paljusid asju. See tähendab loomulikult ka täna siin mitme arupärimise kõneaineks olevat tervishoiutöötajate palgakorralduse muudatust, lihtsamalt öeldes palgatõusu. Ka seda rahastame suures osas haigekassa rahast. Aga sellega kaasnevad väga olulised muudatused ka patsiendi jaoks. Esmatasandi arstiabi kõige olulisem muudatus võiks olla see, et rahastatakse

teise pereõe töökoha loomist perearstide juurde. Lühenevad mitmed tähtajad, mis on oluline signaal. Väga palju on ridasid, kus meil on võimalik lisavahendeid eraldada. See kõik tegelikult aitab kaasa sektori olmele ja motivatsioonile ning muudab teenuse patsiendile kindlasti kättesaadavamaks, teatud juhtudel ka kvaliteetsemaks. Lisaraha eraldada on loomulikult vaja, aga me peame nägema kurja vaeva selle nimel, et see raha läheks sinna, kus seda kõige rohkem vaja on. Kui mõnda valdkonda esile tõsta, siis täiesti loomulikult ja loogiliselt läheb väga palju lisaraha näiteks hooldusravile, aga neid valdkondi on muidugi veel. Ma ei tahaks kellelegi liiga teha, jättes midagi mainimata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Nagu me teame, seda jaotamata tulemit võis kasutusele võtta ligi 40 miljonit eurot, võeti aga 10 miljonit. Sina endise rahanduskomisjoni esimehena ei ole sotsiaalministri rolli veel väga hästi sisse elanud. Patsiendist kui meditsiini peategelasest sa eriti ei rääkinud. Ega me ei räägi täna siin saalis ainult palgatõusust, vaid ka sellest, et järjekorrad eriarsti juurde, eriti järjekorrad silmaarsti ning kõrva-nina-kurguarsti juurde on ju seadusvastaselt pikad. Kuidas on kavas neid küsimusi lahendada?

Taavi Rõivas

Aitäh, hea küsija! Ma saan aru, et see küsimus oli varem ette valmistatud. Ma oma vastuses just sellest rääkisingi, et me eelmise nädala teises pooles haigekassa otsusega mitmeid järjekordi lühendasime. Samuti rääkisin ma just nimelt patsiendist. Ka varem ettevalmistatud küsimusi saaks ju kohapeal täpsustada. Aga räägime sellest reservi kasutuselevõtu maksimumist. Üks asi on tõepoolest seadusega lubatud piir. Ma usun, et pikaajalise sotsiaal-komisjoni liikmena mõistad sa hästi, et see piir on seadusesse ajalooliselt tekkinud eeskätt seetõttu, et meil oleks kriisiaastatel, kui riigi majandusolukord halveneb ja sotsiaalmaksulaekumised oluliselt vähenevad, võimalik minna eelarvega miinusesse. Me räägime praegu eelarve üsna tuntavast kasvust, 7%-st haige-

kassa eelarve kasvust. Kui te ütlete, et see kasv võiks olla veel palju kiirem, eelarve võiks minna ka miinusesse, siis tekib küll tõsine küsimus, kui mitmeks aastaks te Eesti Haigekassale tulevikku ennustate. Kas paneme viie aasta pärast ukсед kinni? Kui me võtaksime 40 miljonit eurot aastas, nagu on seaduses ette nähtud maksimumpiir, siis meil jätkuks seda raha umbes viieks aastaks. Majanduskasvu tingimustes, olukorras, kus haigekassa eelarve kasvab 7%, nii et me saame ulatuslikult tõsta tervishoiutöötajate palka, parandada patsientide olukorda ja tagada teise pereõe perearstile, ei pea mina ministrina kindlasti õigeks kasutada küllaltki lühikese ajaga ära kõik varem kõrvalepandud reservid ning jätta järgmistele valitsustele miinuses eelarve ja tühi reserv. Seda ma kindlasti vastutustundlikuks läheneamiseks ei pea.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Eesti elanikkond väheneb, kuid samas ka vananeb. Arste ja üldse meditsiinitöötajaid meil vähem vaja ei ole, pigem vastupidi. Samas on viimaste aastate jooksul selgelt näha olnud, kuidas nii arstid kui ka meditsiiniõed (võib öelda, et eriti just meditsiiniõed) massiliselt Eestist lahkuvad. Seda protsessi rahaga peatada ei ole võimalik. Üks seda laadi eksperiment viimase aasta jooksul andis tulemuseks ainult ühe noore arsti, kes nõustus nende tingimustega, mida talle pakuti. Kas te näete peale rahastamise või palgaga seotud meetmete veel abinõusid, kuidas peatada arstide ja meditsiiniõdede lahkumine Eestist?

Taavi Rõivas

Aitäh! Väga hea küsimus. Kindlasti ei ole palk ainus, mis inimesi motiveerib, aga see on kahtlemata oluline. Kestlikult ja pikemas vaates saame taas rääkida palgatõusust ja sellisest palgatasemest, mis oleks Eesti tervishoiu rahuldav eeskätt siis, kui meil on majanduskasv. Need on otseselt seotud. Ka käesoleval aastal tõusevad Eesti tervishoiu palgad keskmiselt kiiremini kui ühiskonnas tervikuna. Aga on selge, et kestlikuks kasvuks vajame eeskätt majanduskasvu ja kogu ühiskonna jõukuse

kasvu. Lisaks palgale on kindlasti olulised töötingimused, sh nii olme, lihtsustatult öeldes kinnisvaralises võtmes, kui loomulikult ka eneseteostuse võimalused, see, milliste seadmetega millises kollektiivis kui keeruliste ravijuhtudega saab tegelda. Need on valdkonnad, kus me samuti peame tugevalt pingutama. Rääkides seadmetest, millega tööd tehakse, ja ka kollektiivist, kus seda tööd tehakse, siis võib öelda, et seis on päris hea. Ma usun, et te nõustute minuga. Aga investeeringuid on jätkuvalt vaja ja investeeringuid on vaja nii nendest vahenditest, mis haiglad on ise kavandanud, kui ka nendest vahenditest, mida on võimalik saada Euroopa toel. On selge seegi, et tuleb tasa teha aastakümnetepikkust teatavas mõttes alafinantseeritust või teist laadi investeerimist. Nii nagu ka kõikides teistes valdkondades ei toimu see tasategemine siingi paraku üleöö. Aga kui käia haiglates üle terve Eesti – ma ei räägi ainult Tallinnast või suurematest keskustest –, siis on näha, et ka väiksemates kohtades on väga palju investeeritud sellesse, et keskkond, milles töötatakse, ning seadmed ja võimalused motiveeriks arste, õdesid, hooldustöötajaid ning kõiki teisi tervishoiutöötajaid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud minister! Minu küsimus tuleneb kolleeg Heljo Pikhofi küsimusest. See küsimus ei ole ette valmistatud. Tahan öelda sedagi, et kindlasti suudab Heljo Pikhof sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonda tundva inimesena ka kohapeal küsimusi välja mõelda. Aga küsimus on selles, kas ministriumil on ülevaade visiidi- ja voodipäevatasude tõusudest haiglates üle Eesti. Kui seda täna ei ole, kas siis oleks võimalik seda ülevaadet hiljem saada? Teine küsimus on see, kas teil on ülevaade ravijärjekordadest. Kui pikad need kõige pikemad järjekorrad on? Kui täna seda ülevaadet ei ole, siis järsku oleks võimalik ka seda hiljem saada.

Taavi Rõivas

Aitäh! Loomulikult, kõik teie soovitud materjalid teile meili teel laekuvad. Visiiditasu on küll järgmise arupärimise teema. Aga ette-

ruttavalt, enne kirjaliku materjali saatmist, võin öelda niipalju, et ega see veel lõpuni selge ei ole. Haiglatel on võimalus iseseisvalt otsustada, kas ja millistel erialadel visiiditasu muudetakse. Riigikogu seadusandjana on kehtestanud maksimumpiiri. Sellest üle minna ei saa. Ma arvan, et ammendav tabel selle kohta, kas ja kus maksimumpiiri raames tõusud toimuvad, on teile võimalik saata alles mõne kuu pärast, siis, kui haiglad need otsused on teinud. Täna on juba teada mõned kohad, kus muudatusi tehakse, ja on teada ka mõned kohad, kus muudatusi tehtud ei ole. Aga me lepime teiega kokku, kas te soovite ülevaadet saada kohe või soovite, et ülevaade oleks ammendav. Vastavalt sellele ministeerium kindlasti käitub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea minister! Tervishoiusüsteemi kuuluvad ka haiglate hooned. Tõtt-öelda on viimastel aastatel päris suurt tööd tehtud, aga ma saan aru, et teil ministrina on selle lühikese ajaga olnud raske süveneda kõikidesse probleemidesse, mis on Sotsiaalministeeriumiga seotud. Aga ikkagi tahan küsida, kas teil või teie meeskonnal on juba ülevaade, kuhu lähivad põhilised rahalised vahendid järgmise seitsme aasta jooksul.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui teid huvitab euroraha kasutus, siis korrektne vastus on see, et meil ei ole ju veel Euroopa Liidu tasemelgi kokkulepet, kui suur hakkab eelarve olema ja kuhu täpselt raha suunatakse. Loomulikult on meil omad eelistused ja ideed ettevalmistamisel ka sotsiaalvaldkonnas, aga kõik otsused, mis Eesti-sisest rahajaotust puudutavad, olgu sotsiaalvaldkonnas või mis tahes muus valdkonnas, saame teha ikkagi siis, kui valitsusjuhid eelarvekavas kokku on leppinud. Ma loodan, et see juhtub juba lähikuudel. Siis on meil võimalik Eesti prioriteete ja täpsemat rahajaotust kokku leppida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Mis puudutab haigekassa võimekust ja seda, kuidas asjad edasi lähevad, siis meenutan, et kunagi tehti haigekassas majandusanalüüsi, mille järgi tuli välja, et jaotamata tulemit jätkub aastani 2001, kui ma ei eksi, ja pärast seda saabub täielik kollaps. Ma ei usu, et Danilov selle analüüsi kaasa võttis, kui ta ära läks, see peaks haigekassas olema olema. 7% eelarve suurenemist tähendab seda, et 4% sööb ära inflatsioon, veel 4% söövad ära aktsiisitõusud ja energia kallinemine ning 1% jääb igal juhul puudu. Kui perearst saab juurde teise õe, siis ka see raha juurde ei too. Teie eelkäija üritas vähemalt kuidagi midagi otsida ja kuulata ära, mis talle räägiti, aga Ligi muidugi midagi teha ei lubanud. Kas teie ikka saate rahandusminister Ligiga hakkama?

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea küsimus. Küllap me saame omavahel väga hästi hakkama. Aga mis puudutab haigekassa rahalist seisut, siis te ei viidanud, mis aasta seisuga esitati see hinnang, et reserve jätkub 2001. aastani. Kuid ma arvan, et tolles ajas võis see ka täiesti tõene olla. Eriti arvestades seda, et ainuüksi 2004. ja 2008. aasta vahel kasvasid haigekassa reservid enam kui 2,6 korda. See on see periood, kui tegelikult valdav osa nendest reservidest, millest me täna räägime, üles said ehitatud. Arvestades haigekassa reservide praegust mahtu, on tõesti nii, et kui me võtame neid igal aastal kasutusele maksimaalses seadusega lubatud ulatuses, siis jätkub neid viieks aastaks, aga kuuendal aastal oleme ikkagi olukorras, kus eelarve on miinuses ja reservist raha enam võtta ei ole. Seda peab arvestama. Sellist olukorda, ma usun, ka teie haigekassa nõukogu liikmena kindlasti ei soovi. Mis puudutab seda, kui palju ühe või teise tervishoiuteenuse osutamiseks lisaraha juurde tuleb, siis siin ei ole päris nii – te teate kindlasti haigekassa nõukogu liikmena väga hästi, et see ei ole nii –, et võetakse ravijuhud ja tervishoiuteenused ning korrutatakse need inflatsiooniga. Tervishoiuteenuste puhul on teatud juhtudel inflatsioonist tingitud muutus ka negatiivne. Näiteks vähenes viimati ortopeediliste operatsioonidega seonduv tarvikute kulu ja tänu sellele on võimalik sama eelarvemahu piires tegelda suurema arvu ravijuhude-

ga. Selliseid näiteid saab kindlasti ka mujalt tuua. Sellest samast haigekassa eelarve seletuskirjast, millele ma korra olen juba viidanud ja mis on haigekassa kodulehel avalikult kättesaadav, leiab väga täpselt, rida-realt infot selle kohta, milliste teenuste kättesaadavus ja kui palju täpselt paraneb. Ma soovitan seal seda vaadata. Tegelikult parandab see 7% eelarve kasvu sel aastal, võrreldes eelmise aastaga, väga mitmes valdkonnas olukorda väga tuntuvalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Tervishoid on niivõrd lai valdkond, et sellest võib väga kaua ja pikalt rääkida, aga ma ütlen välja ainult kõige väärtusama, mis mul endal hinge peal on. Kõigepealt ütlen austatud ministrile täpsustuseks, et see uuring, millest ma rääkisin, tehti natuke vähem kui aasta tagasi. Hannes Danilov kandis selle tulemused ette ja rahandusminister sellega üldse rahul ei olnud. Aga veel rohkem kripeldas rahandusministril südamel see, et oli kõva tahtmine nii haigekassa kui ka töötukassa reserv riigikassasse tirida ja Hannes Danilov oli sellele resoluutselt vastu. Siis muidugi vahetati Danilov välja, aga see ka kerge ei olnud ja haigekassas toimus päris pikalt lausa tsirkus. Selleks pidi isegi osa nõukogust välja vahetama, kuid lõpuks tehti see asi ära, mis parata.

Haigekassa reserv, mis on praegu riigikassas, on, nagu minister ütles, mõeldud selleks, et siluda ettenägematuid majanduslikke mõjusid. Minu meelest on arstide streik ja sellest tulenenud patsientide omaosaluse suurenemine täiesti mõjus majanduslik tegur. Oleks ju võinud võtta midagi reservist, mitte võtta töötutelt, mitte ajada tülli haiglale liitu arstidega, arste patsientidega, patsiente töötutega ning mitte tekitada igavest segaputru ja kogu ühiskonnas päris kõva nõrdimust. Hanno Pevkurist olen ma alati lugu pidanud, aga juhtus niimoodi, et olles tekitanud selle igavese segapudru, ta ise, näed, laskis jalga. Ma saan aru, et ega see ei olnud tema otsustada, aga sellest pudrust tiriti ta kõrvupidi välja ja istutati kuskile mujale. Vaatame, millega ta seal siis hakkama saab.

Aga nüüd tulen selle juurde, et tervishoid vajab raha juurde. Neid allikaid on küll, kust raha saab. Kõigepealt alkoholi- ja tubakaaktsiis, seal võiks suunata raha tervishoidu. Hoonete kulumine peaks katma riigieelarvest, mitte haigekassa rahast. Nendele kohtadele, kust raha saab, on siin saalis täiesti avalikult näpuga näidatud. Kõik, kes on tahtnud, on sellest aru saanud, aga rahandusminister ei luba, sest talle on tähtis see, et tema armas, kallid, pisikene eelarvekene, mida Brüsselis tuleb näidata, oleks ümarik, roosa ja nunnu ning jumala pärast ei tohiks seal mingit puudujääki olla.

Praegune sotsiaalminister ütles väga ilusasti, et tervishoiu rahastamise peab tagama majanduskasv. Samas rääkisime pool tundi tagasi majandusministriga ja leppisime kokku, et Eesti majanduskasv sõltub siiski sellest, kuidas Vabariigi Valitsus saab hakkama rahvusvahelise imperialismiga, milles ta kõvasti kahtles. Mina küll ei lugenud tema väitest välja, et lähiajal oleks oodata mingit majanduskasvu, mis parandaks ka haigekassa seisut. Aga ma arvan, et praegune sotsiaalminister on väga võimekas isik. Me oleme temaga korduvalt kokku puutunud ja igasuguseid vahvaid üritusi korda saatnud. Muidugi, haigekassa sellest jamast välja tirida ja tema majanduslikku seisut parandada on tunduvalt raskem kui õngitseda mingi pink Õismäe tiigist välja, aga küll me ka sellega hakkame saame. Me näitame kindlasti ministrile näpuga ette, mis tal tegemata on, ja soovitame, mida ta tegema peaks. Ta on noor inimene, ehk ikka kuulab teiste tarka juttu. Loodame, et saame koos hakkama haigekassa, riigieelarve ja ka rahandusminister Ligiga. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole. Arupärimine on ammen-datud.

10. Arupärimine visiidi- ja voodipäevatasu tõusu ning töötutoetuse tõstmise järjekordse edasilükkamise kohta (nr 236)

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kümnes päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Valeri Korbil, Vladimir Velmani, Peeter Vösa, Enn Ees-

maa, Eldar Efendijevi, Priit Toobali, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo ja Mailis Repsi 15. novembril 2012. aastal sotsiaalminister Taavi Rõivasele esitatud arupärimine visiidi- ja voodipäevatasu tõusu ning töötutoetuse tõstmise järjekordse edasilükkamise kohta. Ma palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli, et ta arupärijate nimel arupärimist tutvustaks!

Marika Tuus-Laul

Austatud eesistuja! Head kolleegid! See arupärimine esitati eelmise aasta 15. novembril veel tollasele sotsiaalministrile Hanno Pevkurile. Aga nagu me teame, vastuse saame täna uueltsotsiaalministrilt Taavi Rõivaselt. Praeguseks on muutunud ka arupärimise sisu, võiks öelda nii, aga ma usun, et minister vastab neile küsimustele n-ö tänase päeva seisuga.

Juttu tuleb visiidi- ja voodipäevatasu tõusust ning töötutoetuse tõstmise vähendamisest. Kui arupärimise esitamise ajal oli eriarstiabi visiiditasu veel 3,2 eurot, siis nüüd on see tõstetud 5 eurole. Voodipäevatasu piirmäär oli 1,6 eurot, aga nagu me kõik teame, on see nüüd hoopis kõrgem – 2,5 eurot. Me mäletame samuti, et riigieelarvega lubati tõsta töötutoetuse päevamäära 2,11 eurolt 4,68 eurole. Tegelikult on töötutoetust tõstetud hoopis vähem. Minister käis tol korral välja, et arstide ja õdede palgakokkuleppe täitmiseks tuleb inimeste omaosalust suurendada. Jutt oligi nendest samadest visiidi- ja voodipäevatasust. Samas mäletame, et arstide liit ja tervishoiutöötajate kutseliit sellega nõus ei olnud, sest streigi lõpetamise eelkokkuleppes oli väga täpselt kirjas, et arstide nõudmisi täidetakse haigekassa rahast ja riigieelarve muudest vahenditest. Omal ajal, ma mäletan, nimetasid arstid ministri ütlust selle kohta koguni valetamiseks. Me palume heita pisut pilku ka tulevikku ja selgitada, mis ikkagi patsiendi omaosalusest saab ja mis suunas see uue ministri arvates liikuma hakkab. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivasele!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Küsimus nr 1: "Kuna streigi lõpetamise eelkokku-

leppesse on sõnaselgelt kirja pandud, et meedikute palgatõusu ja koormuse vähendamise raha tuleb haigekassast ja riigieelarvest, siis miks Te väidate praegu vastupidist, et palgatõusu raha tuleb saada töötute ja patsientide omaosaluse tõstmise arvelt?" Hea arupärija proua Tuus-Laul viitas õigesti, et võrreldes arupärimise esitamise hetkega on olukord muutunud. Ma tõesti hea meelega vastan tänases kontekstis. Hea on öelda, et olukord on muutunud selles mõttes soodsas suunas, et tervishoiutöötajate ja Eesti Haiglate Liidu vaheline kollektiivleping on saanud allkirjad. See sai allkirjad 19. detsembril ehk pisut enam kui kuu aega peale arupärimise esitamist. Kollektiivlepingus võeti muu hulgas teadmiseks, et Vabariigi Valitsus kehtestab alates 1. märtsist s.a haigekassa tervishoiuteenuste loetelus palgakomponendi, mis arstidel on vähemalt 7,6 eurot tunnis, õdedel 4,2 eurot tunnis ja hooldajatel 2,4 eurot tunnis. Kollektiivlepingus aga leppisid pooled kokku ka selles, et alates 1. märtsist on arsti töötasu alammäär 8 eurot tunnis, õe-ämmaemanda või tervishoiu tugispetsialisti töötasu alammäär 4,5 eurot tunnis, kiirabitehniku töötasu alammäär 3,83 eurot tunnis ning hooldustöötaja töötasu alammäär 2,6 eurot tunnis. Miks ma neid arve järjest ette loen? Põhjus on väga lihtne: kokkulepitud palga alammäärad on märgatavalt kõrgemad kui need, mis on haigekassa tervishoiuteenuste loetelu alusel jõukohased. Seda kokkuleppe sõlmimisel ka aduti. Seetõttu on täiesti arusaadav, miks tekib vajadus täiendavate tuluallikate järele. Tervishoiusektori täiendavatele tuluallikatele väljastpoolt haigekassat viitas eelmise arupärimise läbirääkimiste vóorus Viktor Vassiljev. Siin just seda ongi tehtud: on võetud kasutusele muu hulgas lisaallikaid.

Küsimus nr 2: "Miks on vajalik visiidi- ja voodipäevatasu hinnatõus, kui haigekassa jaotamata kasum pole kasutusele võetud?" Ka siin on olukord muutunud. Riigikogu on seaduse visiidi- ja voodipäevatasu piirmäärade kohta juba vastu võtnud. Nagu ma enne kolleeg Helmen Kütile vastasin, terviklik mõju selgub lähikuudel, kui me saame teada, kui paljud tervishoiuasutused ja millises ulatuses tegelikult visiidi- või voodipäevatasu tõstavad. Riik on otsustanud üksnes ülemmäärad. Aga Eesti haigekassa seaduse kohaselt, nagu ma eelmistele küsimustele vastates korduvalt viitasin ja

selgitasin, on väga selged piirangud haigekassa jaotamata tulemi kasutuselevõtuks. Sealt tuleb ka see põhjus, miks on vaja arvestada täiendavate tuluallikatega. Veel kord rõhutan üle selle, mille ma tõin välja, vastates eelmisele arupärimisele, et nii nagu oli mullu, nii on ka käesoleval aastal haigekassa eelarve planeeritud defitsiidiga. Seda hoolimata sellest, et tänu paranenud maksulaekumistele haigekassa eelarve maht oluliselt kasvab ja ületab 7%-ga senise kõige suurema eelarve mahu, mis oli 2008. aastal. Mullune aasta oli 2008. aastaga üsna sarnases mahus.

Küsimus nr 3: "Miks tahate juba ammu planeeritud patsientide omaosaluse tõusu ajada streikijate kaela?" Kuna küsitakse sama asja natuke erinevas sõnastuses, olen sunnitud taas ennast kordama. Kuna kollektiivlepinguga lepitati tervishoiutöötajate tunnitase osas kokku suuremas summas, kui haigekassa eelarve võimaldab, siis tuleb tervishoiutöötajate palgakokkuleppe täitmiseks leida lisavahendeid.

Küsimus nr 4: "Miks petate taas inimeste ootusi saada suuremat töötutoetust, mis oli planeeritud pooleni miinimumpalgast? Kuna valitsus on seda korra juba ka varem edasi lükanud ja vastavalt seadust muutnud, siis paistab, et kiirabitöötajate ja arstide-residentide palga tõstmine on toodud vaid kunstlikuks ettekäändeks. Kuidas mõjutab selline vassimine sotsiaalministri usaldusväärust?" Siin on oluline rõhutada, et muudeti veel jõustamata seadust. Ei saa öelda, et juba kehtima hakanud olukorda halvendati. Hoolimata kuvandist, mis sellest teemast võib-olla on jäänud, töötutoetus aasta alguses siiski oluliselt kasvas: 65 eurost 101 euron. 2012. aastal oli töötutoetuse päevamäär 22,6% töötasu alammäärast, nüüd on see 35%. Taas kord ütlen, et muudatuse vajadus tekkis just sellest, et oli vaja leida katteallikas 3,5 miljonile eurole, mida oli vaja streigi tulemusel kokkulepitud töötasude täiendavaks tõusuks. Seda ma juba selgitasin eelnevates vastustes põhjalikult.

Suuliselt küsisite lisaks omaosaluse kohta laiemalt. Ma soovin rõhutada, et isegi kui kõik tervishoiuasutused tõstavad täiel määral vastavalt Riigikogus vastuvõetud seadusele visiidi- ja voodipäevatasu määrasid – praeguse info kohaselt küll tundub, et päris kõik seda ei tee ja see ei rakendu sajaprotsendiliselt –, siis mõju patsientide omaosalusele tervikuna on um-

bes 1,2% kogu omaosalusest. Miks nii vähe, võite küsida, ja õigustatult. Seetõttu, et visiidi- ja voodipäevatasu ei ole kaugeltki mitte kõige suurem osa patsiendi omaosalusest. Patsiendi omaosalus koosneb väga mitmest komponendist. Üks olulisemaid neist on loomulikult ravimid. Mul on hea meel öelda, et ravimite kohta me tegime päris palju olulisi otsuseid ka haigekassa nõukogus. Kui võtta kõik ravimid kokku, siis on meil kasutada üle 7 miljoni euro ehk kaks korda rohkem kui seoses selle teemaga, mille kohta te otseselt aru pärite. Aga kuna te selle kohta suuliselt küsisite, siis on võib-olla kohane öelda, et 7 miljonit eurot tekib lisaraha ravimite jaoks kokku. See on umbes 7% ravimite kompenseerimise kogukulust, aga kõige suurem on see lisa loomulikult 50%-lise soodustusega ravimite puhul, kus lisaraha on tervelt 14%. Seda põhjust te ilmselt teate ka hästi, selleks on ülempiiri kadumine. Patsiendi omaosalus on teema, millega tuleb loomulikult tegelda. Aga omaosaluse koondmäära mõjutavad väga paljud asjad. See ei koosne kindlasti mitte ainult visiidi- ja voodipäevatasust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Kuigi omaosaluse kasv ei ole nüüd nii tohutu suur kui omaosalus üldse ravimite ja hambaravi puhul, on see ikkagi üsna oluline. Mis te arvate, kui paljud patsiendid jätavad praegu häda korral eriarsti juurde minemata? Ma pean silmas töötuid, paljulapselisi emasi, üksikemasid jne. Kui palju olukord seetõttu muutub?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma rõhutan, et ravimite puhul rääkisin ma lisarahast, mitte kallimaks muutumisest. Kui rääkida ravimitest üksikute toimeainete järgi, siis selle pisut enam kui kuu aja jooksul, mis ma olen minister olnud, ei ole olnud vist ühtegi nädalat, kui ma ei oleks taas mõne ravimi kas omaosaluse vähenemisele või piirhinna langusele alla kirjutanud. Nii et ei ole sugugi nii, et omaosalus saab igas aspektis ainult suureneda. On ka väga selgeid ja tunnetatavaid vastupidiseid trende, eriti mis puudu-

tab haigekassa järgmise aasta eelarves lisasummasid ravimite soetamiseks. Kui te küsite selle kohta, milline hakkab olema teenuste kättesaadavus, siis usun, et Riigikogus seda seadust vastu võttes te analüüsisite seda põhjalikult. Selle tõttu, et visiidi- või voodipäevatasu tõuseb, ei jää küll kellelgi arsti juurde minemata. Seda enam, et esmatasandi arstiabis otsustas sotsiaalkomisjon visiiditasu mitte kehtestada ja perearstiabi on igapäevase ka edaspidi kättesaadav.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Tervishoid läheb järjest kallimaks, sest meditsiin muutub tehnoloogilisemaks. On ju teada, et praegu on haigekassa eelarves tervishoiuteenuse kallinemise komponent nulli tõmmatud. Üldeelarve maht on küll 7% suurem, aga teenuste kallinemist ei ole haigekassa eelarves üldse arvestatud. Samas töötab haigekassa n-ö miinusega, eelarve defitsiit hakkab aastast aastasse suurenema. Arvestades ka seda, et elanikkond vananeb, sotsiaalmaksu maksjate hulk hakkab vähenema, aga tervishoiuteenuste tarbijate hulk hakkab suurenema, on selge, et raha tuleb kuskilt juurde leida. Majanduskasv, see on nagu taevariik, me ei tea, tuleb ta või ei. Aga kas teil isiklikult on olemas mingisugune visioon, kust tervishoidu raha juurde saada?

Taavi Rõivas

Aitäh! Erinevate arupärimiste või isegi erinevate arupärijate puhul lähevad küsimused üksteisega üksjagu vastuollu. Te heidate selles arupärimises ette, et tervishoiukulude rahastamiseks kasutatakse ka alternatiivseid allikaid. Samal ajal ütlesite suulist küsimust esitades, et see on väga oluline eesmärk ja seda tulebki teha. Jah, loomulikult, ma kavatsen ministrina seista hea selle eest, et tervishoiu rahastamine oleks tagatud. Aga samas ei saa me luua illusioone. Te eelmise arupärimise läbirääkimiste käigus ütlesite, et raha tuleks lihtsalt võtta riigieelarvest. Me ei saa luua illusioone, et riigieelarves on kuskil üks tühi, katteta koht, kust saab lõputult lisarahastust võtta. Niipea kui maksulaekumine tekib, nii päris mitu valdkonda sellele rahale kohe ka pretendeerivad.

Minu asi sotsiaalministrina on ära põhjendada, miks peab kasvust osa saama tervishoiuvaldkond, aga mitte ainult. Ka perepoliitikale on raha vaja, ka sotsiaaltoetustele on lisa vaja. Eelarves optimumi leidmine ei ole mitte ainult minu ja valitsuse ülesanne, vaid see on meie kõigi ühine ülesanne. Selles poliitika suurem olemus seisnebki, et tasakaalu leida. Kui on häid ettepanekuid ja need on kattega, siis olen mina küll valmis neid arutama nii haigekassa nõukogus kui ka siin saalis.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, minister Taavi Rõivas! Avame läbirääkimised. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Kui tagantjärele vaadata, siis on küll niisugune tunne, et meie valitsus oskab kasu lõigata isegi arstide ja õdede streigist. Ma meenutan, et tegelikult juba mitu aastat tagasi räägiti vaikselt, et peaks ikkagi visiiditasu tõstma. Seda ei julgetud siis välja käia, aga nüüd leiti põhjus, millele toetuda.

Meenutame pisut ajalugu. Maailma Terviseorganisatsioon tegi 2009. aastal väga mahuka uuringu Eesti kohta ja leidis, et kui rahastamine paremaks ei lähe, siis satub Eesti tervishoid mõne aasta pärast kollapsisse: järjekorrad kasvavad, inimesed ei pääse arsti juurde ja halveneb ka teenuste kvaliteet. Hanno Pevkur ei tahtnud seda uuringut palju meelde tuletada ega sellest rääkida. Aga mis seal siis välja toodi? Ühelt poolt see, et teie valitsus tahab tervishoiu toetada vaid sotsiaalmaksule, sellele 13%-le. Mul on meeles, et selles uuringus mitte mingil juhul ei soovitatud suurendada inimeste omaosalust, mis on meil tõepoolest väga suur, võrreldes Euroopa teiste riikidega. Eraldi toodi välja näiteks hambaravi, mida paljud inimesed ei saa endale üldse lubada. Toodi välja, et privilegi ei saa vaesem osa rahvast osta. Me teame, et juba ammu kulutab kõige rikkam viiendik Eestis hambaravile 20 korda rohkem raha kui vaesem viiendik, kes sellele peaaegu ei kulutagi. Uuring tõi ka välja, et taastus- ja hooldusravi vajab hinnatundlikule patsiendile kättesaadavamaks tegemist, nagu ka loomulikult retseptiravimid pensionäridele (seda toonitati eraldi) ja vaesematele leibkondadele.

Tuletan meelde, et retseptiravimite omaosalus Eestis on ikkagi ligi 40%, meist suurem on see vaid Taanis, igal pool mujal on see tunduvalt väiksem. Kui me räägime arstirohtudest, siis ma arvan, et ministeerium peaks kindlasti paremini hinnakokkuleppeid sõlmima ja võtma selle töö peale rohkem inimesi. Kui uskuda ajakirjandust, siis töötab meil selle peal praegu üks inimene. Kaks kohta on ette nähtud, üks koht on tühi. Aga vaatame Euroopa poole, seal on kokkuleppijaid hoopis rohkem.

Mida tegi meie valitsus peale seda WHO uuringut? Hoopis kärpis. Tervishoius tehti tohutud kärped, vähendati piirhindu, pikendati ravijärjekordi, hooldusravis suurendati, nagu te mäletate, omaosalust, inimene hakkas ise voodipäevale juurde maksma üle saja krooni päevas (see oli veel krooniaeg), kärbiti haigushüvitisi, tõsteti ravimite käibemaksu, kaotati hambaravihüvitised jne. Vähe sellest, kui me vaatame, mida tehakse nüüd, kui elu on hakanud justkui paremaks minema, siis selgub, et siis, kui arstid streikisid, millest me täna räägime, tõsteti veel kord visiidi- ja voodipäevatasu ning alandati ammu väljakuulutatud töötutoetuse tõstmise määra. Me mäletame, kuidas töölepingu seadus vastu võeti. Siis oli üks põhilisi kokkuleppeid, et töötutoetus tõstetakse pooleni alampalgast. Aga juba järgmisel aastal sellest taganeti. Nüüd lubati seda lubadust täita, aga seda raha võeti jälle vähemaks. Nii et siin on palju petmist olnud. Nagu arstide liit on öelnud, lubati neile raha mujalt võtta, aga lõpuks võeti see ikkagi patsiendi taskust.

Me näeme praegu ainult seda, et parempoolsed valitsused on pidevalt suurendanud inimeste omaosalust ja võtnud raha inimeste taskust, unustades ära, et tegelikult on ju 13% sotsiaalmaksust see, mida makstakse töötajate palgafondist. Miks me siis topelt maksame? Aga kuna maksu ei taheta tõsta, siis täiesti vaikselt ja, ütleme, varga kombel võetakse patsiendi taskust raha ära ja öeldakse, et maksudega ei mängita. Kui me vaatame Euroopa poole, siis peale maksuraha ...

Aseesimees Laine Randjärv

Kas te soovite lisaega? Kolm minutit.

Marika Tuus-Laul

... paneb riik muudest vahenditest tervishoiu oluliselt raha juurde. Mul ei ole praegu

kaasas andmeid, kuidas see teistes riikides täpselt on, aga need protsendid on oluliselt kõrgemad kui Eestis, kus see on vaid 6–7%. Me peaksime ikkagi ükskord teistele järele jõudma.

Mõelge sellele, mis toimub praegu PERH-is ehk Põhja-Eesti Regionaalhaiglas. Seal hakatakse inimestelt valikuliselt raha võtma ka siis, kui nad lähevad kõrva-nina-kurguarsti juurde. Ma ei tea, kes need valikud teeb, ma kardan, et mingeid valikuid seal ei tulegi. Tegelikult on seda juba ammu vaikselt planeeritud. See ei ole juhuslik, sest LOR-arsti juurde on tõesti kõige pikemad järjekorrad, nagu silmaarsti juurdegi. Väga paljud LOR-arstid on välismaale suundunud, neid siin enam õieti ei olegi. Need, kes siin töötavad, on peaaegu kõik eraarstid. Nüüd tahetakse hiilivalt muuta LOR-arsti teenus inimestele tasuliseks. PERH on siin esialgne näide, aga ilmselt on suund sellele võetud.

Ma kardan küll, et kui inimeste omaosalus tervishoius ikka järkjärguliselt ja pidevalt kasvab, siis muutub arstiabi väga paljudele inimestele kättesaamatuks, tegelikult ongi juba ammu muutunud. Ma kardan, et kahjuks ka tulevikus jätkub see suund, et vaesemad inimesed ei pääse enam arsti juurde. Aga meil on ikkagi uus minister ja meil on lootust, et võib-olla siiski selle probleemiga tegeldakse ja hakatakse rohkem patsiendi peale mõtlema. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Minister soovib läbirääkimistel osaleda. Palun!

Taavi Rõivas

Head arupärijad! Täpsuse huvides tuleb siit puldist rääkida pigem faktidest kui hinnangu-test. Eelmises sõnavõtus oli väga palju selliseid hinnanguid, mis tuleks faktidel põhinedes ümber lükata. Väideti, et omaosalus pidevalt kasvab, korduvalt on tõstetud visiidi- ja voodipäevatasu jne. Neid väiteid oli rohkem, kui ma jõudsin meelde jätta. Head ametikaaslased! Ma soovin teiega nendel teemadel väga tõsiselt diskuteerida. Ma kindlasti soovin, et see diskussioon oleks hästi argumenteeritud. Seetõttu on mul siiras palve, et me räägiksime faktidel põhinevalt, siis on sellest diskussioonist ka

tolku, nii et Eesti tervishoius saavad asjad paremaks minna.

Lihtsalt üks fakt siia juurde. Keskmise Eesti leibkond kulutab tervishoiule 3,65% oma sissetulekust. Nagu ma ütlesin, kui eeldada, et tervishoiuasutuses, mille patsiendiks sellesse leibkonda kuuluvad inimesed on, tõusevad seaduses lubatud ulatuses visiidi- ja voodipäevatasu, siis see suurendab nende inimeste kulutusi 1,2% ehk kui nende sissetulekut arvestada, siis tuleb 0,046% lisaks. Paneme need asjad konteksti. Kui me vaatame kvintilide kaupa, nagu te välja tõite, siis ka nendes kvintilidesse kuuluvad leibkonnad, kes kõige rohkem tervishoiule kulutavad ehk teine ja kolmas sissetulekukvintil, kulutavad sellele vastavalt 4,34% ja 4,3% pere sissetulekust. Olgu ka need arvud mõtteaineks.

Ma arvan, et mis puudutab tervishoiuteenuste kättesaadavust ja patsiendi omaosalust, siis pigem on need vastused mujal kui visiidi- ja voodipäevatasus, mida umbes kümme aastat pole tõstetud. Nagu te hästi teate, kui neid oleks seadusest tulenevalt, nii nagu seal kirjas on, igal aastal indekseeritud, siis oleksime nüüd ligilähedaselt samasuguses olukorras, nagu selle seadusega, mille te siin eelmise aasta lõpus vastu võtsite. Tõsi, see toimus küll enne minu ministriks saamise aega, aga Eesti Vabariik on järjepidev. Ma arvan, et see otsus, mis toona tehti, tähendab iseenesest loogilist tervishoiusektorisse raha juurdetoomist. Selles mõttes on see omamoodi kooskõlas selle eesmärgiga, mida kolleeg Viktor Vassiljev on korduvalt välja toonud. Peame ka seda aspekti meeles! Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem läbirääkimissoove ei ole. Kas protseduuriline küsimus või repliik kohalt? Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Mul on repliik, et voodipäevatasust rääkides pidasin ma silmas just hooldusravi voodipäevatasu. Minister rääkis siin üldisest voodipäevatasust, aga mina rääkisin sellest, mida tõsteti siis, kui olid rasked ajad. See oli just see.

Aseesimees Laine Randjärv

Selge. Nüüd on ka see täpsustatud. Sulgen läbirääkimised ja lõpetan selle punkti arutelu. Suur tänu ministrile! Päevakord on ammen-datud.

11. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Peale haamrilööki on võimalik registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma olen küll harva kasutanud vaba mikrofonit võimalusi, aga täna sain ma jälle hariduslikku lisateavet ja seetõttu otsustasin siia pulti tulla. Nimelt väitis majandus- ja kommunikatsiooniminister minu küsimuse peale, kas järsku ei oleks mõistlik tema töökoormust vähendada ning ministerruum taas jagada majandus- ja võib-olla näiteks kommunikatsiooniministerruumiks, et ta saab hiilgavalt oma tööga hakkama ja mitte mingisuguseid probleeme ei ole. Siis hakkasingi mõtlema, et elukestev õpe on ülioluline.

Ma hakkasin ilma abivahendeid otsimata meenutama asju, millest ma majandusministeeriumi haldusalas aru ei saa. Mulle tuli meelde näiteks Tallinna Sadama mitu aastat kestnud luul, et Hiina konteinerite lühim tee Venemaale on läbi Tallinna Sadama, mis tundus mulle olevat Punamütsikese muinasjutu moodi. Probleemid 17. kai ehitusel, millele juhtis tähelepanu Riigikontroll, jäid vastuseta, aga probleemid olid seal arvestatavad. Kui eraettevõtluses mõni raudtee-ettevõtte saab 30 miljoni euro suuruse aastakasumi, siis Eesti Raudtee vähendab töötajaid umbes 150 võrra, kuna veomahud on vähenenud. Hiljuti tuli välja, et terve Väo ristmik jääb ehitamata, sest Maanteeametis toimus projekteerimine kütusefirma näpunäidete järgi. Estonian Airist ei viitsi ma enam üldse rääkida, sest jumala päike läheb enne looja, kuni ma kõik need hädad üles loen. Eesti Energiast vist ei ole ka mõtet enam rääkida. Me kõik teame, et börsianalüütikud ütlevad, et me hakkame elektri eest maksma 7% rohkem kui soomlased. Samas ütlevad analüütikud, et Eestis energia tootmise maht väheneb, sest meil ei olegi enam kuskile toota, kuna meie toodetud elektrienergia kipub olema

teiste tootjate elektrist liiga palju kallim ja selle tõttu pole meil seda kuhugi müüa. Pigem hakkame selles kauplemispiirkonnas elektrienergia börsihinda ülespoole kangutama, mis ei ole väga palju võimalik, sest vabaturg üldiselt armastab ennast ise reguleerida. Siis tuleb mulle meelde EAS, kus on toimunud kurat teab mis ja ettevõtjad peavad hakkama valesti väljamakstud raha tagasi maksma. Kusjuures üks kõige suurem probleem on seal seotud sellega, et üle 700 000 euro suuruse toetuse sai nõukogu liige. Minule teadaolevalt on tehingud lähikondsetega Eestis justkui kogu aeg keelatud olnud.

Siis tuli mulle veel meelde, et mina olen Eesti kodanik ja riik, see olengi mina ehk kodanik. Me oleme valinud endale parlamendi, kes on justkui nõukogu, ja siis oleme parlamendist nimetanud ametisse valitsuse, kes peaks olema selle minu armsa riigi justkui juhatus. Valitsuse liige mängib mingis minu tütarettevõttes – sest riik, see olengi ju mina – üldkoosolekut ja tegelikult selle funktsiooniga absoluutselt hakkama ei saa ehk ei saa aru, mis tema kui üldkoosoleku juhitud ettevõtetes tegelikult toimub. Aga ta tuleb ja ütleb mulle, et hoopis mina ei saa mitte millestki aru, tema saab hiilgavalt oma tööga hakkama, tal ei ole mitte mingisuguseid probleeme. Siis mulle tundubki, et mina ei saa enam mitte millestki aru.

Esmaspäeva õhtul mitte millestki aru saada on aga tervisele päris kahjulik. Sellepärast, et nüüd lähen ma koju ega suuda uinuda. Kui mina oleksin kümmeaastane, mis ma siin üles lugesin, nii kehvasti hakkama saanud, siis ma arvan, et mulle küll keegi armu ei annaks. Veel hullem, kui ma oleksin selle raha, nagu öeldakse, teenimata jätnud või valesti kulutanud, näiteks oma naise teadmata. Ma arvan, et mul oleksid siis väga suured probleemid. Aga see raha, majandusminister, mis ma siin üles lugesin, on kulutatud rahva teadmata, aga rahva teadmisel. Mina arvan, majandusminister, et kui sul tõepoolest ei ole probleeme ja sa saad oma tööga nii hästi hakkama, siis kõik see, mis ma siin üles lugesin, tähendab küll seda, et jätkka mõnes teises kohas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Head kolleegid, meie uue istungjärgu esimene tööpäev on lõppenud. Soovin kõigile kena õhtu jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 19.26.

Istungi kestus 4 tundi ja 26 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 15. jaanuar 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri ettepanek kodakondsuse taotlemise tingimuste kohaldamise kohta isiku suhtes, kelle õiguslik staatus jäi alla 15-aastasena määratlemata (nr 21)

2. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (290 OE) esimene lugemine

3. Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine omavalitsusliku halduskorralduse arengusuundade väljaselgitamiseks" eelnõu (302 OE) esimene lugemine

4. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (337 OE) esimene lugemine

5. Jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu (328 SE) esimene lugemine

6. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) esimene lugemine

7. Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (292 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu esimese töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on au anda Keskerakonna fraktsiooni nimel üle kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Me teeme seda kahel põhjusel just täna. Esiteks, täna tuleb siia saali õiguskantsler. Ta räägib sellest, kuidas kaitsta mittekodanike lapsi, kelle vanemad on mingisugusel põhjusel jätnud nendele 15 aasta jooksul kodakondsuse taotlemata. Teiseks, me arutasime seda teemat

eelmise sessiooni jooksul kodakondsuspoliitika arutelu käigus. See seaduseelnõu puudutab nimelt võimalust taotleda kodakondsust lihtsustatud korras ehk naturalisatsiooni korras ka nendele lastele, kelle üks vanem on mittekodanik, nn halli passi omanik, ja teine vanem mõne teise riigi kodanik. Nagu ma rääkisin ka eelmine kord sama küsimuse arutelul, aastas "kingib" Eesti riik näiteks Venemaa Föderatsioonile keskeltläbi 350 imikut. Miks me seda teeme, on arusaamatu. Võrdse kohtlemise põhimõtte dikteerib meile justkui seda, et kui me anname kahele mittekodanikust vanemale võimaluse saada oma lapsele lihtsustatud korras kodakondsus, siis võiks samasuguse õiguse anda ka lapsele, kelle ühel vanemal on hall pass, mis tähendab, et see vanem ei ole teinud valikut teise riigi kodakondsuse kasuks ja ilmselt tahaks, et tema laps oleks tulevikus Eesti kodanik. Ma tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle kaks arupärimist. Üks neist on majandus- ja kommunikatsiooniministrile kodukulude vähendamise kohta. Eile võtsin selle arupärimise menetlusest tagasi, sest ei tahtnud seda arutada keset ööd tühjas saalis. Siin on ka nii mõnusad pildid juures, et seda peab arutama ikka kaine peaga ja heal päevaajal, selleks et mõnu saada.

Teine arupärimine on siseminister Ken-Marti Vaherile. See on Narva piiripunkti rekonstrueerimise peatamise kohta. Ma tuletan meelde, et igal aastal räägitakse vähemalt kaks korda, kuidas Eestisse tuleb palju Vene turiste, mis on Eesti majandusele väga ja väga kasulik. Aga kui on tegemist tõesti vajaliku asjaga, näiteks piiripunkti rekonstrueerimisega, mille jaoks võib saada ka Euroopa raha, siis hakatakse seda asja peaaegu saboteerima. Olukor-

ras, kus projekti lõpuni on kaks täisaastat, sellest keeldutakse, selgitades, et midagi pole võimalik teha. Lähtuvalt sellest esitan siseministritele neli küsimust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetluse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Samuti olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees need adressaatidele viivitamatult.

Nüüd teated. Kolmapäeval, s.a 16. jaanuaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Urmas Reinsalu ja välisminister Urmas Paet.

Head kolleegid, nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

1. Õiguskantsleri ettepanek kodakondsuse taotlemise tingimuste kohaldamise kohta isiku suhtes, kelle õiguslik staatus jäi alla 15-aastasena määratlemata (nr 21)

Aseesimees Laine Randjärv

Nüüd asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on õiguskantsleri ettepanek nr 21 "Kodakondsuse taotlemise tingimuste kohaldamine isiku suhtes, kelle õiguslik staatus jäi alla 15-aastasena määratlemata". Tutvustan selle päevakorrapunkti arutelu käiku.

Kõigepealt on õiguskantsler Indrek Tederi ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, seejärel on põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku ettekanne, mis kestab samuti kuni 20 minutit. Iga Riigikogu liige võib mõlemale ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Seejärel on läbirääkimised ja pärast läbirääkimisi toimub lõpphääletus.

Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetavad parlamendiliikmed! Ma ei hakka ümber jutustama oma ettekannet, rõhutan ainult mõningaid aspekte. Kodakondsuse seaduse kohaselt peab inimene enne Eesti kodakondsuse saamiseks sooviavalduse esitamist olema elamisloa alusel elanud Eesti riigis vähemalt kaheksa aastat. Lisaks on vajalik pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse olemasolu. Neid nõudeid aga ei ole võimalik täita inimesel, kellel puudus enne 15-aastaseks saamist elamisluba või polnud seda tema seadusliku esindaja tegevusetuse tagajärjel õigel ajal pikendatud, kuigi ta on faktiliselt püsivalt Eestis elanud.

Käesolev ettepanek on esitatud seetõttu, et minu poole pöördus avaldusega noor inimene, kellel jäi elamisluba taotlemata. Tema ema sai 1990. aastate alguses Eesti kodakondsuse ning tõenäoliselt eeldas, et laps omandas Eesti kodakondsuse koos temaga. Kui laps läks 16-aastaselt taotlema Eesti kodaniku passi, selgus, et tema kodakondsus oli jäänud määratlemata. Tollane kodakondsus- ja migratsiooniamet teatas lapsevanemale, et seaduse kohaselt oli laps elanud Eestis seadusliku aluseta ning seda aega ei saa kodakondsuse taotlemisel arvesse võtta.

Olen seisukohal, et kirjeldatud asjaolusid arvestades on kodakondsuse seadus vastuolus põhiseaduse § 12 lõikest 1 tuleneva võrdsuspõhiõigusega. See näeb ette, et sarnases olukorras olevaid isikuid tuleb kohelda sarnaselt. Samuti võib võrdsuspõhiõiguse rikkumisega olla tegemist juhul, kui õigusliku regulatsiooni kujundamisel ei võeta arvesse olulisi erinevusi ning faktiliselt erinevaid olukordi reguleeritakse ühetaoliselt. Kõnealusel juhul koheldakse kodakondsuse taotlemisel erinevalt 15-aastaseks saanud püsivalt Eestis elanud isikuid, sõltuvalt sellest, kas lapse seaduslik esindaja taotles alla 15-aastasele lapsele elamisluba või ei.

Tuleb silmas pidada, et lapsel ei ole üldjuhul võimalik oma käitumise või tahtega mõjutada asjaolu, kas tema seaduslik esindaja taotleb talle õigel ajal elamisluba ja pikendab seda. Seetõttu sõltub laps täielikult sellest, kas tema seaduslik esindaja on teadlik vastavatest kohustustest ning astub samme elamisloa taotlemiseks ja pikendamiseks. Eeltoodust tulenevalt leian, et kodakondsuse seaduse § 6 punktides 2, 2¹ ja 2² toodud tingimuste kohaldamine

on vastuolus põhiseaduse § 12 lõikest 1 tuleneva võrdsuspõhiõigusega, kui isik on seaduses toodud perioodi jooksul faktiliselt püsivalt Eestis elanud, kuid talle jäi alla 15-aastasena elamisluba taotlemata või see jäi õigel ajal pikendamata seadusliku esindaja tegevusetuse tõttu ning isik ei ole asunud hiljem püsivalt elama teise riiki. Kuna isikud, keda kõnealune regulatsioon puudutab, võivad tänaseks olla jõudnud juba täisikka, on seaduse põhiseadusega kooskõlla viimisel vaja ette näha ka üleminekuregulatsioon nende taotlejate suhtes.

Austatud Riigikogu, palun see säte viia põhiseadusega kooskõlla! Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu arust ei ole see viimase aasta jooksul esimene kord, kui te tulete siia ettepanekuga viia kodakondsuse seadus vastavusse põhiseadusega. Kas see on mingi tahtlik strateegia, et tuleks hakata seda seadust jupikaupa muutma, või tuleb neid juhtumeid tõesti nii palju ette? Äkki on aeg võtta kodakondsuse seadus ette, selgitada, kas see vastab tänapäeva oludele, ja vaadata kriitiliselt üle, kas see on ikka põhiseadusega vastavuses või mitte?

Indrek Teder

Tänan küsimuse eest! Alustan natuke kaugemalt. Teatavasti ei ole olemas sellist põhiõigust nagu naturalisatsiooni korras kodakondsuse saamine. Küll aga peab riik kodakondsuse andmisel arvestama teisi põhiõigusi, näiteks nimetatud võrdsuspõhiõigust, mille ma praegu välja olen toonud. Just sellest esimesest põhjustest tingituna ei saa ma tulla siia pulti ja öelda, et kodakondsuse seadus ei vasta põhiseadusele. Sellist volitust mul ei ole. Küll aga leian, et asja tuleks vaadata natukene laiemalt. Kui minna ajas tagasi, siis 2009. aastal oli Eestis kodakondsuseta lapsi ligikaudu 2000. Ma tegin Riigikogule põhimõttelist laadi ettepaneku, et riik pakuks neile teatud, n-ö lihtsustatud korras kodakondsust. 2012. aasta seisuga oli Eestis 1520 alla 15-aastast last, kelle kodakondsus oli määratlemata. Ma arvan, et seda probleemi on võimalik tõesti laiemalt käsitleda ja siin teatud

muudatusi teha. Küll aga annavad minu volitused mulle õiguse tulla siia ainult väga selge õigusliku alusega. Selle tõttu käsitlen ma kodakondsuse seadust just selliste konkreetsete ettepanekute kaudu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma mäletan, et te olite paar aastat tagasi selle teema initsiaator. Sel teemal oli küll mitte väga pikk, aga kasulik diskussioon ajalehtedes ja üldse meedias. Nüüd te tulite välja konkreetse ettepanekuga. Aga minu küsimus on selline. Kas see situatsioon, mis praegu Eestis selles valdkonnas on, on lokaalne, Eesti-pärane või on võimalik ka teistest riikidest selliseid näiteid tuua ja võib-olla rääkida ka sellest, kuidas nemad neid küsimusi on lahendanud? Ma Lätist ei räägi.

Indrek Teder

Tänan! Nagu ma ka enne, vastates eelmisele küsimusele, ütlesin, see on riigi otsustus, kuidas ta oma kodakondsusregulatsioone kujundab. Põhimõtteliselt on ka inimõiguste kohus sellele osutanud, et siin on riigil lai kaalutusruum. Aga nagu ma ütlesin, see kaalutusruum ei tohi minna vastuollu teiste põhiõigustega. Just selle tõttu olengi ma tegemas seda tööd konkreetse kaasuse põhjal. Küll aga on Riigikogul loomulikult õigus kaaluda laiemalt, kui seda tegi õiguskantsler. Teie valik!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Austatud õiguskantsler! Ma sain aru, et teil oli üks selline pöördumine, kuid tegelikult olen ma absoluutselt kindel, et neid juhtumeid on olnud muidugi rohkem kui üks ja ka rohkem kui kümme või parkümmend. Ma saan aru, et ühelgi seadusel ei ole tagasiulatuvat jõudu. Aga mis hakkab juhtuma siis, kui me seda ettepanekut toetame ja see seaduseks saab? Mis nendest lastest saab? Kas neil tekib õigus tagantjärele taotleda, kuidas öelda, selle ülekohtu korvamist või kuidas te olete seda mõelnud?

Indrek Teder

Ma arvan, et kui auline parlament minu ettepanekut toetab, siis võiks teatud üleminekusätted ette näha. Minule saadetud Siseministeriumi andmetel puudutab see probleem ligikaudu 500 inimest. Neist osa on juba täisealiseks saanud, järelikult oleksid sellised üleminekusätted mõistlikud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Kuulates teie ettekannet, sain ma aru, et see probleem tuleneb sellest, et lapse seaduslik esindaja on olnud tegevusetu, ta ei ole mingil põhjusel astunud mingisuguseid õiguspäraseid samme. Kas te oskate neid võimalikke põhjuseid välja tuua, miks on jäänud selline õiguspärane ja suhteliselt lihtne samm astumata? Küsimuse teine pool on järgmine. Kui muuta reegleid niimoodi, et isiku õiguslik seisund ei muutu halvemaks sellest, et mingisugune õiguspärane toiming on tegemata jäetud, kas teoreetiliselt võib siis edaspidi analoogia põhjal öelda, et mingisugune tegevus ei olegi oluline, sest selle inimese õiguslik seisund, kes on midagi tegemata jätnud, on ikkagi niisama hea kui sellel, kes on seda teinud?

Indrek Teder

Täna! Kõigepealt pean ütleva, et on raske oletada, miks see nii juhtus. Aga ma arvan, et lapse seaduslik esindaja lihtsalt eeldas, et kui tema saab naturalisatsiooni korras kodakondsuse, siis saab selle ka laps. See oli vääreeldus, sest tegelikult see nii ju ei ole. Teiseks, praegu on küsimus selles, et me peame lapsi võrdselt kohtlema. Siin on kaks gruppi: lapsed, kelle seaduslik esindaja ei taotlenud õigel ajal elamisluba, ja lapsed, kelle seaduslik esindaja seda tegi. Just lapse huvidest lähtuvalt ei saa panna neid ebavõrdsesse olukorda, sest see oleks vastuolus põhiseaduse §-ga 12. Äärmärgusena ütlen veel, et tegelikult on valitsus seda probleemi tunnistanud. On inimlik, et asjast on püütud üle saada tõlgenduse kaudu, et see konkreetne isik on ju kodakondsuse saanud. Aga tõlgendada saab ikkagi kehtivat normi. Kui norm seda ei võimalda, siis järelikult tuleb

normi muuta, et see oleks selline, et selliseid küsitavusi ette ei tuleks.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, õiguskantsler Indrek Teder! Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku!

Andrei Korobeinik

Lugupeetud õiguskantsler! Hea eesistuja! Kolleegid! Kuna õiguskantsleri ettekanne oli hästi põhjalik ja ka vastused küsimustele olid põhjalikud, siis piirdun ma selle edasiandmisega, mis meil komisjonis toimus.

Põhiseaduskomisjon arutas õiguskantsleri ettepanekut nr 21 kahel istungil: eelmise aasta 3. ning 6. detsembril. Esimesel istungil osales õiguskantsler ja teisel istungil palusime kommentaare Politsei- ja Piirivalveametilt, mida esindasid Ruth Annus ning Koidu Mesilane.

Oma ettepanekus juhtis õiguskantsler tähelepanu asjaolule, et naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse saanud isikute lapsed ei saa automaatselt Eesti kodakondsust. Kui lapse vanemad ei taotle talle elamisluba, siis tekib olukord, kus selle lapse õiguslik staatus jääb 15-aastaseks saamiseni määratlemata. Nagu ka õiguskantsler mainis, see võib juhtuda sel põhjusel, et lapsevanem ekslikult eeldab, et kuna tema on Eesti kodanik, siis on ka tema laps Eesti kodanik. Tegelikult see nii ei ole.

Olukorra lahendamiseks tegi õiguskantsler ettepaneku, et sellised inimesed võiksid automaatselt Eesti kodakondsuse saada. Arutelu käigus selgus, et neid lapsi on Eestis umbes 500. Aga see ei tähenda, et nad oleksid kõik Eesti kodakondsuse saamisest huvitatud. Samuti on nende seas alla üheaastased lapsed, kes ilmselt kodakondsuse ka saavad.

Politsei- ja Piirivalveameti esindaja selgitas, et Vabariigi Valitsus on oma istungil võtnud seisukoha, et kui laps on faktiliselt elanud Eestis kaheksa aastat, siis võib ta Eesti kodakondsuse siiski saada ka siis, kui vanemate vea tõttu tal elamisluba puudub. Seni on olnud 13 sellist juhtumit, mis on leidnud ka positiivse lahenduse. Tegemist on seaduses oleva lüngaga, mille valitsus on küll avastanud, aga mis on senini likvideerimata. Selle põhjuseks, miks see lünk ikkagi alles on, pakkus Politsei- ja Piirivalveameti esindaja, et kuna kõik koda-

kondsuse seadusega seonduv on küllaltki tundlik teema, siis on seda seadust keeruline muuta. Oma pöördumises komisjoni poole mainis õiguskantsler, et kuna ta ei saa teha ettepanekut kodakondsuse reeglistikku põhjalikult revideerida, siis jätkab ta ettepanekute esitamist üksikute kaasuste pinnalt ja see on üks nendest ettepanekutest.

Komisjon tegi ettepaneku kohta järgmised otsused: komisjon soovis toetada õiguskantsleri ettepanekut ja määras ettekandjaks minu. Need otsused tehti konsensusega. Ma tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Tänan, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Võib-olla teie oskate vastata küsimusele, millele härra Teder paraku vastata ei osanud. Kas te olete arutanud, mida tuleks ette võtta nende inimestega, kes on kodakondsusest juba varem ilma jäänud ja kes võib-olla on siiski huvitatud Eesti kodakondsuse saamisest? Kas teil on mingi mehhanism arutlusel olnud?

Andrei Korobeinik

Nagu ma mainisin, positiivse lahenduse on leidnud 13 sellist juhtumit ehk kõik need kodakondsusest ilma jäänud inimesed on kodakondsuse saanud. Me ei ole küll arutanud seda, mis hakkab juhtuma nendega, kes nende 13 hulgas ei ole ja kes näiteks nüüd lehte lugedes avastavad, et selline võimalus on tekkinud. Aga mul ei ole põhjust eeldada, et nendega läheb kuidagi teistmoodi. Ma julgen küll loota, et ka nemad saavad soovi korral Eesti kodanikuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Andrei Korobeinik! Avan läbirääkimised. Kas on kõnesoove? Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Proua juhataja! Eesti Keskerakonna fraktsioon toetab õiguskantsleri ettepanekut. Me peame alati positiivseks, kui muudetakse üht või teist kodakondsuse seaduse sätet, mis on seganud Eestis sündinud ja

elavatel inimestel saada Eesti Vabariigi kodanikeks.

Ma tulin kõnepulti sellepärast, et öelda teile välja Eesti Keskerakonna seisukoht ja rääkida veel kord demograafilisest olukorrast, mis Eestis praegu on. Kodakondsus on võib-olla küll illusoorne, kuid siiski mingi niidike, mis seob inimest tema sünniriigiga. Minu arvates peaks praegu andma endast parima, selleks et seonduvalt kodakondsuse seadusega püüda kõiki neid võimalusi siiski kasutada.

Heidame pilgu ajalukku. Enne teist maailmasõda, vähemalt 1921. aastast 1939. aastani, oli loomulik iive Eestis positiivne, välja arvatud üksainus kriisiaasta – 1929. Ka peale sõda oli iive positiivne ning seda väga kaua, 1947. aastast 1990. aastani. Olukord muutus 1991. aastal, mil iive muutus järsult negatiivseks. Siin on olnud ainult üks erand – 2010. aasta, kui iive oli 35 inimesega plussis. Ei ole võimalik, et need rahvastikus toimuvad muutused ei häiri. Viimasel ajal on toimunud väga negatiivsed muutused abielude ja lahutuste statistikas. Enne sõda oli abielusid 10–14 korda rohkem kui lahutusi, praegu on see koeffitsient 1,5–2. See on selgelt väga negatiivne liikumine, kusjuures mõnel aastal on lahutusi olnud peaaegu niisama palju kui abielusid.

Seda, et rahvastik iga aastaga väheneb, teavad kõik. Viimase 22 aastaga oleme jõudnud peaaegu 300 000 inimesega miinusesse, kusjuures selle 300 000 sisse ei ole arvestatud neid inimesi, kes püsivalt ja ammu elavad välismaal, kuid võtsid osa elektroonilisest rahvaloendusest. Nad vastasid positiivselt üheleainsale küsimusele ja seetõttu peetakse neid põliselanikeks.

Kõik see kajastub ka meie koolisüsteemi väga kurvas olukorras. Viimase 10–12 aastaga on õpilaste arv vähenenud umbes 80 000 võrra ja see protsess jätkub. Arvestades, kui palju lapsi sündis seitse aastat tagasi ja kui paljud neist eelmisel aastal kooli lõpetasid, oleks õpilaste arv meie koolides pidanud tänava kasvama 2500 võrra, aga selle asemel see vähenes 2700 võrra. Elanikkond vananeb, noori inimesi on iga aastaga vähem ja vähem ning üha suurem on nende soov Eestist ära sõita. Kes hakkab meie majandusega tegelema 10, 20, 30 aasta pärast, see on suur küsimus.

Nii et iga liikumine kodakondsuse seaduse muutmise suunas, kui leitakse uusi võimalusi

saada Eesti kodakondsus, on meie arvates positiivne. Me toetame selles küsimuses õiguskantslerit. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel läbirääkimissoove? Ei ole. Sulgen läbirääkimised. Peale läbirääkimisi asume lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele õiguskantsleri ettepaneku nr 21. Kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt? Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Seega on õiguskantsleri ettepanek vastu võetud. (Tabel 1.)

Kuna Riigikogu toetas õiguskantsleri ettepanekut, teen Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152 kohaselt põhiseaduskomisjonile ülesandeks algatada eelnõu kodakondsuse seaduse kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega.

2. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (290 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me jätkame tööd meie päevakorra punktidega. Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Austatud juhataja! Head kolleegid! Meie ees on eelnõu 290, Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille sisu on see, et tervishoiu rahastamise paremaks korraldamiseks ning haigekassa jätkusuutlikuks majandamiseks tuleks algatada seadusmuudatus, mille alusel saaks suunata 20% alkoholi- ja tubakaaktsiisist otse haigekassa vahenditesse.

Millest siis selline eelnõu? Võiks alustada sellest, et konjunktuuriinstituudi andmetel tarbisid Eesti elanikud 2011. aastal 18,29 miljonit liitrit alkohoolseid jooke, arvestatuna 100%-lises ehk absoluutalkoholis. Et see oleks natuke arusaadavam, ütlen, et kui see absoluutne alkohol õllesse arvestada, siis on see neljan-

dik Ülemiste järvest. Iga elaniku kohta tarbiti aastas 10,2 liitrit absoluutalkoholi. Võttes arvesse konjunktuuriinstituudi andmeid, võime väita, et alkoholi tarbimine Eesti Vabariigis mõjub Eesti rahva genofondile hävituslikult. Alkoholi tarvitamine põhjustab üle 60 haiguse ja tervisekahjustuse, sh õnnetusi, vigastusi, vaimseid ja käitumuslikke häireid, rääkimata südamehaigustest. Eestis sureb otseselt alkoholi tarbimisega seotud haigustesse igal aastal 500–700 inimest, kusjuures üle 500 neist on mehed. Ligi kolmandiku surmadest põhjustab maksa alkoholitõbi, millele järgnevad alkoholimürgistus ning alkoholist tingitud psüühika- ja käitumishäired. Aga on ka neid haigusi, mille tekkimises mängib alkohol olulist osa. Need on osaliselt alkoholist tingitud haigused. Nendesse sureb meil igal aastal 9000 – 10 000 inimest, üle poole nendest on naised. See annab päris korraliku sõja mõõdu välja, ainult et pooled hukkunutest on naised.

Eesti Perearstide Seltsi, Eesti Tervishoiutöötajate Ametiühingute Liidu ja Eesti Õdede Liidu pöördumises Riigikogu poole on juhitud tähelepanu vältimatule vajadusele Eesti tervishoidu lisarahastada. Sellest rääkisid juba mitu aastat tagasi väliseksperdid. See on kõigile selge, et meie tervishoid vajab raha juurde.

Alkoholi- ja tubakaaktsiis on riigieelarve täitmise vahend, mille eesmärk on vähendada inimese tervisele kahjulikku tarbimisharjumust. Kuid lisaks karistusvahendina kasutamisele tuleb alkoholi- ja tubakaaktsiisi suunata sihtotstarbeliselt tervishoiusüsteemi, et ära hoida alkoholist ja tubakatoodetest tingitud tervisekahjustusi ning ravida alkoholi ja tubaka tarbimisest tingitud tagajärgi. Selline otsene aktsiisi suunamine ravitegevuseks ja tervishoiutöötajate palga tõusuks võimaldab Eesti tervishoiusüsteemil efektiivsemalt ja sihtotstarbelisemalt ravitegevust korraldada.

Kõigest eeltoodust tulenevalt teeb Keskerakonna fraktsioon ettepaneku algatada seadusmuudatus, et suunata 20% alkoholi- ja tubakaaktsiisist otse haigekassa vahenditesse. Järgmise aasta eelarves oleks 20% alkoholi- ja tubakaaktsiisist 74 miljonit eurot. Sellise summa saaksime igal aastal oma tervishoiusüsteemi lisaks. Ma arvan, et on mõistlik seda ettepanekut toetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Aivar Sõerd, palun!

Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Eesti riigieelarve ja maksudega on selline probleem, et maksud on juba enne teie algatustki suuresti eelnevalt ära suunatud. Mitmed eksperdid on tähelepanu juhtinud sellele, et meil on fikseeritud kulude osa suur. Ainuke maks, mis ei ole ette ära suunatud, on käibemaks (vist raskeveokimaks ka), aga ülejäänud maksud on ära suunatud ehk see, kuidas me saame kasutada umbes 70% maksudest, on juba ette kindlaks määratud. Riigikogu saab eelarve kujunemist väga vähe mõjutada. Miks te tahate süvendada seda tendentsi, et maksutulu kasutamine oleks juba ette veel rohkem ära määratud?

Viktor Vassiljev

Täna, hea küsija! See on väga hea küsimus. Asi on ju selles, et kuna alkoholi ja tubakatoote tarbimine kahjustab inimeste tervist, siis on täiesti mõistlik, kui osa sellest rahast, mida inimesed kasutavad nimetatud toodete ostmiseks, suunatakse nende kahjude korvamiseks, mis inimesed oma ebamõistliku käitumisega iseendale tekitavad. Kuna aktsiisid lähevad meil kõik ühte patta nagu musta auku, kus ei ole mingit selgust, mis nimelt mille jaoks läheb, siis ongi meie ettepanek, et just ebamõistliku käitumise tõttu kogutud aktsiisid läheksid selle ebamõistliku käitumise tagajärgede parandamise heaks. See tegelikult ju ongi alkoholi- ja tubakaaktsiisi üks mõte. Aktsiis ongi alkoholile ja tubakale peale pandud selleks, et korvata kahju, mida inimesed ebamõistlikult käitudes endale ja oma riigile tekitavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! See, et te muretsete ning valutate südant alkoholi ja tubaka tekitatud kahjude pärast, on väga positiivne. Aga nagu me riigieelarvet tehes näeme, iga euro ja sent on arvel. Lisaks haigekassale tegelevad selle probleemi ennetamisega mitmed organisatsioonid. Nii et

küsin: millelt te võtaksite ära selle 74 tuhat või miljonit või mis iganes ühikut eurot?

Viktor Vassiljev

Ma täna teid! Eksperdid arvavad, et kui alkoholi tarbimine suureneb veelgi, ligi 12 liitri absoluutalkoholini inimese kohta, siis see on see piir, kus alkoholist saadav tulu – siin mõeldakse nii reklaamitulu kui ka aktsiise – hakkab kõvasti alla jääma kahjule, mida ühiskonnale tekitatakse. Asi peaks toimuma sellisel viisil, et kui me suuname osa alkoholi- ja tubakaaktsiisist haigekassa eelarvesse (nagu te õigesti märkisite, peaks seda raha suunama ka ennetustegevusse, haigekassa ju ennetusprojektidega tegelebki), siis annaks see meile märkimisväärse kokkuvõtte just nimelt riigieelarve nendes lõikudes, mis kannatavad alkoholi ja tubaka tarbimisest tekitatud kahjude tõttu. See peaks tegelikult andma kokkuvõtte. Muidugi mitte kohe ega mitte otse. Ega me ei räägigi kehtiva riigieelarve muutmise, vaid seadusmuudatusest, mis looks mõistliku tendentsi.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh! Hea ettekandja! Ka mina jagan täiesti muret alkoholi ja tubaka tarbimise kaasnähtude pärast. Põhimõtteliselt on teie mõttel, et suunata aktsiisist saadavat raha ka tervise parandamise, ju jumet. Aga mul on üks küsimus. Eelmine küsija tundis huvi, mille arvel see toimub. Teatavasti saab kultuurkapital oma raha alkoholi- ja tubakaaktsiisist. Kas ja kuidas tuleks teie arvates selle raha jaotamist ümber korraldada, milline peaks olema see protsentuaalne suhe? Või likvideerime siis kultuurkapitali?

Viktor Vassiljev

Ma täna teid väga selle küsimuse eest! Jumala pärast, eelnõu autoritel ei olnud mingit kavatsust minna kultuurkapitali kallale. Kultuurkapitalil oma sissetulekute ja väljaminekutega on Eesti ühiskonnas kindel koht ning selliseks peab see jääma. Kultuurkapitali ei ole me kavatsenud puutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Minu küsimus tuleneb kahe kolleegi, nimelt Aivar Sõerdi ja Kaia Iva küsimusest. Ma küsin, kumb on sinu jaoks olulisem ja tähtsam, kas rahva tervis ja püsijäämine või näiliselt tasakaalu aetud ja kenasti välja paistvad eelarveread.

Viktor Vassiljev

Aitäh! See ei ole kerge küsimus. Mingil määral on see küsimus filosoofiline, aga ka eksistentsialistlik. Siin tuleb otsustada ja ilmselt peab iga Riigikogu liige otsustama, mis on primaarne: kas eelarve on inimeste jaoks, riigi elanike tarbeks, või on elanik, kodanik, maksumaksja see substraat, mille peal eelarve elab oma mõistatuslikku elu. Mina olen kindel, et eelarve peaks teenima inimeste vajadusi, sest ilma inimeseta ei oleks riiki, eelarvet, rahandusministrit ega üldse valitsust.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas te arvate, et kõik teised meetmed on juba ammendatud ja me peame hakkama liigutama selliseid hiiglama suuri summasid nagu 74 miljonit eurot? Ma ei tea, kas te eile õhtul juhtusite vaatama Eesti Televisiooni saadet "Ringvaade", kus näidati tabelit alkoholi kättesaadavuse ja alkoholi pruukimise vanuse kohta. See olukord on lihtsalt kohutav, kui me võrdleme seda näiteks Soome ja Rootsi olukorraga. Kui meil on 100 000 elaniku kohta 196 poodi, kus alkoholi müüakse, siis Soomes on neid kuus ja Rootsis neli. Kas need meetmed, mida kohalikud omavalitsused ja riik võivad võtta, on siiani ebapiisavad olnud, et me peame minema kultuurkapitali kallale ja võtma sealt ära 74 miljonit eurot, mis on hiigelsuur summa?

Viktor Vassiljev

Aitäh, hea küsija! Ma kardan, et kultuurkapitalist ei anna võtta 74 miljonit eurot, sest seal seda raha lihtsalt ei ole. Ma kordan veel, et me ei kavatse minna kultuurkapitali kallale. Kuid te märkisite täiesti õigesti, et alkohol on Eestis, jah, liialt kättesaadav. Konjunktuuriinsituut, mida ma juba oma ettekandes mainisin,

tegi 2012. aastal uuringu, mida on ajakirjanduses tutvustatud. Sealt tuleb välja, et 90%-l Eesti elanikest on lähim alkoholimüügipunkt kümminutilise jalutuskäigu kaugusel. Loomulikult peavad meetmed, mis pidurdavad alkoholi- ning tubakatoodete suuremat tarbimist, olema kompleksed. Selleks töötatakse välja arengukavasid. Kuid ega see meede, mida meie pakume, et suunata osa alkoholi- ja tubakaaktsiisist haigekassasse, ei ole mitte ainus, mida me pakkunud oleme. See on kompleksne lahendus, mis on suunatud nii alkoholi tarbimise vastu kui ka meie rahapuiduses vaevleva tervishoiusüsteemi olukorra parandamiseks. Me oleme pakkunud ka teisi meetmeid, millest on siin saalis juttu olnud. Mis puudutab summa suurust, siis kultuurkapitalile on see loomulikult väga suur summa, aga alkoholi- ja tubakaaktsiisist on see kõigest 20%. Haigekassa vahenditest on see alla 10%, aga annaks siiski tublisti juurde, selleks et Eesti elanike tervist parandada. Võib-olla veelgi tähtsam on see, et kui alkoholiaktsiisist suunatakse osa otseselt tervishoidu, siis see mõjutab mingil määral ka tarbijate käitumist. Kui inimene, kes ostab pudeli alkoholi või paki sigarette, teab, et 20% aktsiisist läheb tema haiguste ravile, eks see teda siis natuke ikka ka distsiplineerib. Tihtipeale teadvustab inimene oma tervist ja võimalikke terviseprobleeme just rahakoti kaudu.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu aseesimees! Austatud ettekandja! Ma saan aru mõne inimese murest kultuurkapitali pärast. Tõepoolest, kui sinna hakkab natuke vähem raha laekuma, siis on vähem seda ka jagada. Aga ikkagi, 74 miljonit eurot on väga suur summa. Kui see laekub haigekassasse ja haigekassa võtab meetmeid, selleks et inimesed hakkaksid vähem alkoholi tarbima, ning inimesed saavadki aru, et alkoholi tuleb vähem juua ja seda ostetakse vähem, siis nii või teisiti aktsiisi ju ei laeku ja kultuurkapital kuivab kokku. Kas see tulemus on teie arvates hea või halb, et inimesed ka ilma alkoholita oskavad kultuuri teha ja seda tarbida?

Viktor Vassiljev

Aitäh! Siin tuleb jällegi otsustada, mis on primaarne, kas me laseme igal aastal tuhandetel inimestel ennast surnuks juua ja toetame selle kaudu kultuuri või toetame kultuuri, ilma et laseksime sellisel kodusõjal Eesti pinnal toimuda. Vaadake, seesama konjunktuuriinstituudi uuring, mis tehti aastal 2012, näitas ka seda, et inimesed on probleemist teadlikud. Näiteks oli enamik küsitletutest selle poolt, et tuleks kaotada alkoholireklaam televisioonist ja avalikust ruumist. Samas, kui me olime selle saali ees eelnõuga, mis oleks keelustanud alkoholireklaami avalikus ruumis ja televisioonis, oli koalitsiooni liikmete üks vastuväide see, et niimoodi võivad väheneda Eesti kohalike tootjate tulud ja kaduda töökohad, mis on seotud viina ja õlle tootmisega. Vaadake, tulud võivad ju väheneda. Tookord jäigi kuidagi õhku see küsimus, on see siis hää või halb, kui töökohti hoitakse selle abil, et inimesed ennast haigeks ja surnuks joovad. Aga hiljem selgus, milles oli asi. Asi oli selles, et juba tookord, peaaegu aasta tagasi, kavatseti tõsta alkoholiaktsiisi ehk täita riigieelarvet. Tuligi välja, et riik on huvitatud alkoholi reklaamimise jätkamisest ja alkoholi läbimüügi suurenemisest. Siin tuleb ikkagi otsustada, mis asi on riik, kas riik on rahandusminister või on riik siiski need inimesed, kes on valinud Riigikogu ja kaudselt ka rahandusministri enda tema kohale pannud.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Erki Noole!

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Rahanduskomisjon arutas seda otsuse eelnõu 6. detsembril 2012. aastal. Eelnõu eesmärk on teha valitsusele ettepanek algatada seadusmuudatus, et suunata 20% alkoholi- ja tubakaaktsiisist otse haigekassa vahenditesse. Teema arutelu oli komisjonis suhteliselt elav. Toon mõne näite, mida komisjonis arutati.

Põhiline küsimus oli see, mille kolleeg Aivar Sõerd juba ka siin tõstatas, et riigieelarve kulud on mitme seaduse ja teiste õigusaktidega juba kuni 80% ulatuses ette määratud, iga-aastane otsustamisruum on suhteliselt väi-

ke ning selle ettepaneku arvestamise korral väheneks see veelgi. Tulude kuludega sidumise negatiivne pool eelarve kavandamisel on ka laekumiste mahu mõju eri aastatel. 20% on väga suur summa, mis jagatakse valdkonna peale laiali. Majanduskasvu aastatel tehakse suuremaid kulutusi, kuid majanduslanguse aastatel ei suudeta katta planeeritud tegevusi ning vajatakse täiendavalt riigi abi kulude katteks, et näiteks tervishoiutöötajatele palka maksta. Ressursse selle muudatusega juurde ei teki. Samas peaks hindama ka muudatuse tagajärgi. Kehtiva seaduse kohaselt kantakse riigieelarvesse laekunud alkoholi- ja tubakaaktsiisist 3,5% üle kultuurkapitalile, sh 0,5% Eesti Kultuurkapitali koosseisu kuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile. Hasartmängumaksud laekuv tulu kantakse riigieelarvesse ja jaotatakse hasartmängumaksu seaduse § 7 lõikes 2 sätestatu kohaselt.

Oli veel arutelusid. Näiteks ütles kolleeg Stalnuhhin, et meditsiin on vaja päästa, oleks vaja teha muudatusi ravikorralduses ja näha ette tegevusplaan kolmeks kuni viieks aastaks. Kolleeg Nestor tõi välja, et tervishoid on defitsiidis ja vajab lisavahendeid. Ta küsis ka seda, kuidas tervishoiule lisaraha saada. Toodi välja arstide vähesuse probleem, eriti Ida-Virumaal. Oli ka emotsionaalsemaid arutlusi. Näiteks öeldi, et keegi ei sunni inimesi sel määral alkoholi tarvitama, et neid pärast ravima peab.

Suurtes piirides selline see arutelu oligi. Komisjon tegi järgmised otsused. Esiteks, võtta eelnõu päevakorda s.a 15. jaanuaril. See otsus oli konsensuslik. Teine otsus nii konsensuslik ei olnud. Tehti ettepanek lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi. Selle poolt oli 6 ja vastu 4 komisjoni liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Viimastel aastatel on alkoholi- ja tubakaaktsiis pidevalt tõusnud, see ootab meid ees ka tulevikus. Kuhu need lisavahendid riigieelarves lähevad?

Erki Nool

Kui me vaatame hasartmängumaksu laekumist, siis siin on protsendid ära määratud. Kui tulla selle muudatusettepaneku ja minu isikliku seisukoha juurde, siis mina näen siin ühte väga konkreetset ohtu. Selline näide on Eesti ühiskonnas juba olemas. Ka Eesti sporti rahastatakse suures osas hasartmängumaksu laekumisest. Nendel aastatel, kui hasartmängumaks ei laekunud nii hästi, olid spordis suhteliselt keerulised ajad. Siin räägitakse hinnanguliselt 74 miljoni euro suurusest lisarahast. Haigekassa teeb eelarve kindlasti aasta peale ette. Kui nii suurt laekumist ei tule, laekumine väheneb näiteks 10 miljoni euro võrra, siis on suhteliselt keeruline eelarvet täita. Need on minu isiklikul hinnangul selle ettepaneku kõige suuremad ohud.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Ma sain teie jutust aru niimoodi, et sportlased hoiavad põialt, et Eesti rahvas rohkem jook, siis saaksid nemad rohkem trenni teha ja võistlustel käia. Kas ma sain õigesti aru?

Erki Nool

Ei saanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Vabariigi Valitsusele on tehtud ettepanek arutada seda küsimust, mis käsitleb tervishoiu rahastamist, aga komisjon võttis vastu otsuse eelnõu tagasi lükata. On niisugune tunne, et valitsus on seda teemat juba arutanud. Kas komisjonis arutati, on valitsus seda üldse teinud ja kui, siis millal ta seda tegi?

Erki Nool

Kuna tegemist on Riigikogu otsusega, siis ei ole valitsus andnud oma hinnangut ega kommentaare. See on Riigikogu otsus ja nii seda komisjonis arutati. Valitsuse hinnang sellele puudub.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh! Lugupeetud Erki! Kas on ikka päris õige võrrelda inimesi, kes vajavad terviseabi, tippspordlastega?

Erki Nool

Ma arvan, et ei ole. Ma sellepärast ei saanudki Heimar Lengi küsimusest aru. Aga ma ei saa tegelikult päris hästi aru ka sellest seosest, kui alkoholiaktsiisi suunatakse haigekassasse, selleks et võidelda alkoholi liigtarbimise vastu. Kuidas see haigekassa poolt vaadates välja näeks, seda me komisjonis kahjuks ei arutanud. Igasugune selline võrdlus on siin pisut meelevaldne ega ole asjakohane.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Hea ettekandja! Unustades ära, et arstid saavad meil nii ja nii palju palka, küsin ma, kas komisjonis oli arutelu ka sellel pinnal, et kui arstid saavad kuus näiteks 200 eurot rohkem, kas siis eestimaalane joob vähem.

Erki Nool

Miks?

Tarmo Leinatamm

Sellepärast, et Vassiljev ütles, et selle eest saab arstide palka tõsta. Ma küll ei usu, et kui näiteks minu perearst saab 200 eurot rohkem, siis mina lähen alkoholipoest kaarega mööda.

Erki Nool

Nii laiaks me seda arutelu komisjonis ei ajanud. Aga ma arvan, et selle eelnõu kontekstis ei saa me üldse rääkida alkoholi liigtarbimisest või alkoholi kättesaadavusest. Kui me räägime alkoholiprobleemist, siis kindlasti võiks rääkida sellest, et noored saavad suhteliselt lihtsalt alkoholi kätte ja joovad seda liiga palju. Noored joovad liiga palju just lahjat alkoholi. Miks nad selle nii lihtsalt kätte saavad? Kui me alkoholiaktsiisist räägime, siis minu arust võiks rääkida sellest, et kui lahjemal alkoholil oleks protsentuaalselt veelgi suurem aktsiis, siis võib-olla ei oleks see nii kättesaa-

dav. Kui me räägime alkoholi vastu võitlemisest ja alkoholi kättesaadavusest, siis minu arvates võiks need 74 miljonit eurot anda hoopis politseile. Oleks kindlasti tõhusam, kui politseinik istuks alkoholipoe ees ja jälgiks, kas alaealised saavad alkoholi kätte või mitte. Võitlusmooduseid on erinevaid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Te ütlesite, et te ei näe seost alkoholi tarbimise ja haigekassa vahel. Aga kas te näete seost siin, et praegu makstakse alkoholi tarbimise tõttu tekkinud haiguste ravi kinni kõigi maksumaksjate rahast, kuigi võiks olla hoopis niimoodi, et need, kes alkoholi tarbivad, maksaksid kaudselt aktiivsi kaudu kinni omaenda tekitatud haiguste ravi?

Erki Nool

Aitäh! Ma arvan, et inimesed peaksid üleüldse rohkem oma eluviiside eest vastutama. Mida rohkem see mõjuks nende rahakotile, seda paremini nad oma käitumisest aru saaksid. Teie, kes te olete meditsiinifääris töötanud, saate väga hästi aru, et haiglatel ja meditsiiniettevõtetel on eelarve, mis kinnitatakse aastaks ette. Kui me räägime sellest seadusmuudatusest, siis see näeb eelarvele ette konkreetse raha. Kui nii palju raha ei laeku, siis peaks selle raha kuidagi leidma. Aga kust? Me räägime, et riigieelarve on eri seaduste ja õigusaktidega juba 80% ulatuses ette ära määratud. Kui aktiivsi nii palju ei laeku, siis on ülikeeruline leida 74 või 20 miljonit eurot või mis iganes see puudujääv summa võiks olla. Seetõttu võiksid kannatada patsiendid, kes ootavad lõikust, mida haigekassa ei saa enam haiglate käest tellida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Aitäh! Kas selles eelnõus ei ole see vastuolu, et meditsiinitöötajad oleksid siis huvitatud sellest, et rahvas võimalikult palju jookse? Mida rohkem inimesed jooksid, seda paremini meedikud ju elaksid.

Erki Nool

See on niisama meelevaldne võrdlus nagu see, et sportlased loodavad, et inimesed hästi palju jooksid ja suitsetaksid, et siis neil läheks väga hästi. Kindlasti see nii ei ole. Ma loodan, et ükski arst, ükski sportlane ega üldse ükski Eestis elav inimene ei looda, et inimesed kuritarvitaksid alkoholi, arvates, et tema elu on siis ilusam ja parem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sul oli üks tore mõttevälgatus, kui sa vastasid ühele küsimusele. Ütlesid, et lisaraha ei oleks vaja mitte tervishoiusüsteemile, vaid vist politseile. Politseinik võiks istuda poe juures ja vaadata, et alaealistele alkoholi ei müüdataks. Mitu müügipunkti Eestis on, kus alkoholi müüakse? Mitu politseinikku peaks sinna pukki istuma panema? Kui palju see maksma läheks? Mis sa arvad?

Erki Nool

Ma ei oska seda öelda. Ma ei tea, mitmes poes Eestis alkoholi müüakse. Seda ei ole ilmselt võimalik ka väga lihtsalt kokku lugeda. Ma tõin lihtsalt näite. Kui me räägime tõsiselt, kuidas võiks piirata alkoholi tarbimist noorte seas, siis toon ühe näite Ameerikast, kuigi see näide on Eesti seadustega natuke vastuolus. Kui Ameerikas jääb baar, restoran või ööklubi vahele sellega, et müüb alaealisele alkoholi, siis kaotab ta alkoholimüügilitsentsi ja lisaks peab maksma trahvina ära kogu päeva käibe. Kui me läheneksime Eestis sellele teemale samasuguse loogikaga, siis, ma arvan, meie suuremad ööklubid lõpetaksid peale esimese trahvi määramist päevapealt alaealistele alkoholi müümise ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Sa räägid iseenesele vastu. Sinu näidetest võib teha järelduse, et ei ole suurt kasu, kui politseinik trepi peal istub ja vaatab, kas alaealine ostab alkoholi või mitte. Pigem toob sõna otseses mõttes reaals-

seid tulemusi see, kui raha eraldatakse haigekassale ja haigekassa ise tegeleb preventiivse tööga, et alaealine ei läheks mitte kunagi alkoholi ostma. Aga sina kui pikaajaline rahanduskomisjoni liige peaksid teadma, et Eesti riigis on selline tore mees nagu Jürgen Ligi, kes oskab rahasummasid välja võluda, kui eelarvesse parajasti küllaldaselt raha ei laeku. Sa ütlesid, et 20 miljoni euro leidmine olevat ülikeeruline. Ei ole. Mida sa arvad sportlasena, kas on tõesti õigem eraldada raha politseile või on parem, kui me eraldame raha haigekassale ja arstidele ennetustöö jaoks, et alaealised üldse alkoholi ei ostaks?

Erki Nool

Esiteks, niikaua kui mina olen olnud rahanduskomisjoni liige, ei ole ma küll Jürgen Ligi võlurimütsiga komisjoni istungitel näinud. Aga ma arvan, Inara, et sa said väga valesti aru. Ma ei võrrelnud politseinikke ja arste, ma ütlesin lihtsalt, kumb variant oleks efektiivsem, kui me räägime võitlusest alkoholi joomise vastu just noorte seas. Ma veel kord toonitan: selle seaduseelnõu kõige suurem oht on see, et kui aktsiisilaekumine väheneb, siis jääb haigekassa eelarvesse lihtsalt auk sisse. See on minu meelest kõige suurem oht ja nõrkus. Ma kordan, et spordi rahastamine toimub analoogselt. Kui olid majanduslikult raskemad aastad ja hasartmängumaksu laekumine kukkus väga suurelt, siis ka näiteks olümpiakomitee eelarve vähenes peaaegu 30%. See on keeruline olukord. Kuna olümpiakomitee eelarve on suhteliselt marginaalne ja väga väike, võrreldes selle 74 miljoni euroga, millest me siin hinnanguliselt räägime, siis oli võimalik sellest üle saada. Aga ma ei kujuta ette, mis siis saab, kui haigekassal 10 miljonit eurot puudu jääb. Kust võetakse see puudujääv raha, et teha näiteks aasta lõpus viimased kaks kuud operatsioone või ambulatoorseid vastuvõtte?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh! Austatud kõneleja! Mis puutub Jürgen Ligi võlurimütsi, siis sa ei ole lihtsalt tähelepanelikult vaadanud. See on tal olemas küll. Kui näiteks ESM-i on vaja 30 miljonit eurot, siis palun! Kui on vaja 60 miljonit eurot,

siis palun, kohe leitakse! Aga kui on arstidele raha vaja, siis ei leita. Nii et võlurimütsist on võtta nii et mühiseb. Kuid minu tähelepanu äratas hoopis sinu näide Ameerika kohta. Sa oled ise nüüd koalitsiooni poole peal. Kas sa ei võiks võtta initsiatiivi ja välja tulla sellise seadusalgatusega, et kui avastatakse, et alaealisel on alkoholi müüdud, siis võetakse kaupluselt ära alkoholimüügilitsents ja päeva tulu kantakse riigieelarvesse? Koalitsiooni poole peal peaks olema võimalik seda läbi viia. Kas sa võtaksid selle initsiatiivi enda peale?

Erki Nool

Aitäh! Võtan selle initsiatiivi kaalumisele.

Aseesimees Laine Randjärv

Igal Riigikogu liikmel on õigus esitada üks küsimus, nii et Kadri Simsonil kahjuks küsimise võimalust enam ei ole. Kes veel soovib küsida? Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Erki Nool! Avame läbirääkimised. Kas on kõnesoove? Läbirääkimistel saavad kõnega esineda fraktsioonide esindajad. Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Läheme otsuse eelnõu lõpphääletuse juurde. Enne seda on tarvis teha kohaloleku kontroll. Nii et valmistume selleks protseduuriks.

Head kolleegid, otsuse eelnõu lõpphääletuse nõuab Riigikogu koosseisu enamuse kohalviibimist. Me teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 67 Riigikogu liiget, puudub 34.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 290. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 28 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. (Tabel 2.)

3. Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine omavalitsusliku halduskorralduse arengusuundade väljaselgitamiseks" eelnõu (302 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Rii-

gikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine omavalitsusliku halduskorralduse arengusuundade väljaselgitamiseks" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt räägin teile ühe mõistujutu advokaadist, kes oma praktilise pojale üle andis ja pensionile läks. Kui poeg oli nädala töötanud, teatas ta isale, et on vaid ühe nädalaga lahendanud ühe püsikliendi väga pikaajalise probleemi, mida isa polevat suutnud kümne aasta jooksul katki hammustada. Isa aga kurvastas selle jutu peale väga ja küsis poja käest, millest poeg kavatses elama hakata. See lahendamata küsimus oli perekonda kümme aastat toitnud, aga millest poeg nüüd oma peret toitma hakkab?

Viimasel ajal ei ole vist ühtegi aastat mööda läinud niimoodi, et haldusreform ei oleks ühiskonna tähelepanu keskmesse tõusnud. See tundub olevat nagu igavene teema, mille kõne all püsimisest võivad need, kes seda pooldavad, sest saavad pooldada, ja ka need, kes sellele vastu on, sest saavad vapralt vastu olla. Kannatavad selle tõttu aga omavalitsused ja inimesed. Samal ajal, kui meie siin Toompeal üksteisele mõistujutte räägime, võitlevad omavalitsused oma inimeste eluolu eest ning seda üha napimate vahenditega.

Ma ei arva, et igavus ajas Raplamaa Omavalitsuste Liitu ja üleriiklikke omavalitsusliite eelmise aasta kevadel pöördumisi kirjutama ja riigireformi hädavajadusest rääkima. Ma ei arva ka, et suvine hapukurgihooaeg ajas eelmise aasta suvel justiitsministri omakorda riigireformist rääkima ja kolmeaastast arutelude sarja planeerima.

Justiitsministri kava kohaselt oli üks idee muuta ministriumide struktuuri ja kaotada maavalitsused. Tollase ettepaneku kohaselt peaksid senised maavalitsused ümber korraldatama teeninduspunktideks. Kõik ülesanded, mis on seotud piirkonna ehk maakonna üldise arenguga, antakse aga üle maakondlikele omavalitsusliitudele.

Siinkohal üks näide. Saaremaal on 16 omavalitsust, neist 12 kuulub omavalitsusliitu. Neli omavalitsust (Kuressaare, Kaarma, Lümanda ja Kärla) omavalitsusliitu ei kuulu, aga nende territooriumil elab 61% Saaremaa rahvastikust.

Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadusest tulenevalt on maakondliku liidu eesmärk aidata kaasa maakonna tasakaalustatud ja jätkusuutlikule arengule maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühistegevuse kaudu, aga samuti edendada maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste koostööd ja luua liikmetele seadusega ettenähtud ülesannete paremaks täitmiseks võimalusi. Kuidas peaks Saaremaa Omavalitsuste Liit täitma seadusest tulenevaid ülesandeid, kui maakonnalinn ja lisaks kolm omavalitsust ehk 61% elanikkonnast liitu ei kuulu?

Omavalitsused on kord omavalitsusliitudest välja, kord sinna sisse astunud peaaegu kõigis maakondades. Kus rohkem, kus vähem. Hea näide on Võru linn, mis lausa mitmel korral on koostöölaua tagant ära läinud ja siis jälle sinna tagasi tulnud. Praegu Võrumaa keskus koostööorganisatsiooni liige jällegi ei ole. Kui kellegi arvates võib see olla näide omavalitsuste vaba tahte ja enesemääramise õiguse kohta, siis mina küsin, kui tugev on see organisatsioon, kellele tollane justiitsminister kavatses möödunud suvel maavalitsuse funktsioonid üle anda.

10. oktoobril pöördus regionaalminister parteide ja partnerite poole oma nn kuue variandi kirjaga. Kirjale oli lisatud ajagraafik, mille järgi oleks võimalik omavalitsusreformi läbi viia koos 2013. aasta kohalike omavalitsuste valimistega ja mille kohaselt peaks parlament 2013. aasta jaanuaris ehk käesoleval kuul menetlema omavalitsusreformi läbiviimist käsitlevat seaduseelnõu. Juba 2011. aasta lõpust tegutseb regionaalministri juures omavalitsuste arengu mõttekoda. Harva, aga siiski käiakse koos ja arutatakse asja. 22. oktoobril, vastates Riigikogus aupärimisele justiitsministri ja regionaalministri tegevuse seoste kohta, vastas regionaalminister niimoodi: "Nende kahe ajaleheartikli ilmumisse, kus justiitsminister on avaldanud soovi korraldada ümber suur osa riigi toimimisest, ei ole regionaalminister ega ka meie mõttekoda olnud kaasatud. Seetõttu ei oska ma hinnata, mida täpsemalt on viidatud ajaleheartiklites silmas peetud. Kui vaadata seda küsimust laiemalt, siis Eesti avaliku halduse korraldamise ja korrastamise eest vastutab meil Rahandusministeerium." Rahandusminister andis siinsamas puldis möödunud sügisel vägagi põiklevaid vastuseid küsimustele Rahandusministeeriumi rolli kohta riikliku

halduskorralduse kujundamisel. Kui see kõik kokku, mis toimub omavalitsustega ja selle teema käsitlemisega, ei ole probleem, siis mis see on?

Lõpuks tekib küsimus, milline on kõige selle juures Riigikogu roll. 23. oktoobril andis Sotsiaaldemokraatlik Erakond menetlusse Riigikogu otsuse eelnõu Riigikogu probleemkomisjoni moodustamiseks. Nüüd on käes jaanuar. Ma arvan, et mitte keegi ei kahtle enam sisuliste muudatuste vajalikkuses. Tõenäoliselt on järele jäänud väga vähe ka neid omavalitsusjuhte, kes usuvad, et meetod "Andke meile raha juurde" võiks olla lahendus. Et erakondadel on erimeelsusi, on arusaadav, erimeelsusi on ka ühe erakonna sees. Me peaksime siin Riigikogus kokku istuma ja saatma välja signaali, mida võiks pidada suuniseks, mitte ühe erakonna või ühe arvaja seisukohaks. "Võtame raha ära ja küll nad ennast ise kokku panevad" või "Ärme tee miskit, pole neil häda midagi" või "Paneme kõik kokku, küll läheb paremaks" – need ei ole head suunised.

Regionaalminister on jõudnud selgusele, et liikuma peaks tõmbekeskuste Eesti poole. Mis selle teadmise põhjal nüüd juhtuma hakkab, kui koalitsioon siin koostöövõimeline pole? Üleüldse, meie dokumendikapis ei peaks haldusreformi puudutavad küsimused asuma mitte lahtris "Poliitiline kasum", vaid hoopis lahtris "Ratsionaalne halduskorraldus" või "Parim praktika". See ei tohiks sõltuda konkreetsest valitsevast koalitsioonist. Koalitsioon, teadagi, on ju muutuv nähtus.

IRL-i esimees Urmas Reinsalu saatis siseministrile hiljuti kirja, kus märkis, et reformi edukaks läbiviimiseks peavad nad ülioluliseks riiklikult paika pandud ühtset raamistikku, milles omavalitsused ise saavad langetada neile sobivaimad valikud. Väga õige! Ma tahan nüüd küll küsida, millal ja kuidas võiksid tekkida selle raamistiku alged ja kuidas võiks tekkida omavalitsustes kindlustunne, et see raamistik kehtima hakkab ja ka pikemaks ajaks püsima jääb. Praegu otsivad omavalitsused ükshaaval võimalusi, ükshaaval sõlmitakse ka kokkuleppeid. Keegi läheneb koostööle, aga keegi hoopis kaugeneb sellest. Selgust pole aga kellelgi ja pilt läheb aina segasemaks.

Jah, see teema on põhiseaduskomisjoni pädevuses. Kuid vaadates põhiseaduskomisjoni problemaatikat, mis on praegu keskendunud

parlamentaarsete demokraatia tugevdamisele Eestis, ei tahaks küll neid sellel teel olulisel määral eksitada. Jah, komisjonide moodustamine ei ole populaarne tegevus. Siiski on komisjonid, nii alatised kui ka ajutised, Riigikogu põhilisi töövorme täiskogu istungite kõrval.

Sotsiaaldemokraatide eelnõu, mis näeb ette moodustada Riigikogus haldusreformi probleemkomisjon, on tehtud täie vastutustundega. Selle eesmärk on kutsuda kõiki osapooli laua taha, et leida erimeelsuste hulgast ühine osa ja teha omavalitsusliku halduskorralduse reformi teel ära need sammud, mida on võimalik teha, kas või näiteks sammud kõne all olnud omavalitsusliitude tugevdamiseks. Kindlasti vajavad eelnõu mõned punktid juba kohendamist, sest selle esitamisest on möödunud kolm kuud. Parandusi saaksime aga teha siis, kui eelnõu läheks teisele lugemisele. Igal juhul väärivad omavalitsusliku halduskorralduse teema Riigikogu tähelepanu ja kindlasti väärivad see eelnõu kõikide kolleegide toetust.

Lõpetuseks ütlen veel üle, et eelnõu näeb ette probleemkomisjoni moodustamise, kus oleks üheksa liiget ehk kaks liiget igast erakonnast, mis on parlamendis esindatud, ja üks liige fraktsioonidesse mittekuuluvate rahvasaadikute hulgast. Sellel probleemkomisjoni tööle oleks kindel tähtaeg: kuus kuud alates otsuse jõustumisest. Kindlasti oleks tal aruandekohustus parlamendi suure saali ees.

Palun kõikide heade kolleegide toetust sellele eelnõule! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Hea ettekandja! Tegelikult on see teema nii vana, et ma ei oskagi öelda, kui vana see on. Sellest on räägitud juba 1990. aastate algusest saadik, aga midagi ei ole juhtunud. Igal inimesel on oma arvamus, igal kohalikul omavalitsusel on oma eesmärgid, sõltuvalt sellest, kui rikas või kui vaene, kui suur või väike ta on. Kas sa tõesti usud, et see probleemkomisjon suudab selle kuue kuu jooksul tulla millegi sellise üllatava peale, mida enne ei ole siin kõnepuldil maha öeldud, mida minister, ajakirjandus ega kohalike omavalitsuste liidud pole maha öelnud? Kas siin saab veel midagi

leiutada? Minu arvates on see tühja tuule tallamine.

Neeme Suur

Mis puudutab tühja tuule tallamist, siis seda väljendit kuulda oli väga kurb. Kui me siit mäe otsast alla läheme, siis ütleb iga meile vastu tulev omavalitsustegelane, et sisulisi muutusi on vaja. Kui me küsime ükskõik millise inimese käest, kas oleks vaja teha ümberkorraldusi riiklikus või omavalitsuslikus kohahalduses, siis inimesed arvavad, et oleks vaja küll. Nii et see on väga kurb väljend, mida sa kasutasid. Aga kas meil oleks võimalik midagi üllatavat leida? Minu arvates on olnud üllatav see, et kui me viimaste kuude jooksul oleme tihedalt omavahel ja mitme teise erakonna esindajatega suhelnud, oleme kirjeldanud neid viise, kuidas võiks läheneda omavalitsuslikule korraldusele, siis on selgunud, et erakondadel on päris palju ühiseid seisukohti. Võtame kas või hea kolleegi Aivar Koka kirjutised ja mõtleme sellele, mida me oleme rääkinud omavalitsusliitude tugevdamisest. On kohti, kus meie arusaamad langevad kokku. Isegi kui need ei lange kokku 100%, vaid 60% või 40%, siis mingi ühine osa on ikkagi olemas. Sellisel veendumusel ma praegu tõesti olen. Ma olen veendunud, et probleemkomisjon võimaldaks selle ühise osa formuleerida ning omavalitsustele ja valitsusele öelda, et see on ühisosa ja sellega saab edasi minna. Muidu on nii, et igaüks räägib oma juttu, aga asjad tegelikult paremaks ei lähe.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Me räägime probleemkomisjonist, mida oleks vaja selleks, et arengusuundi arutada. Aga sina oled ka ise ju oma elus päris palju omavalitsusjuhi-na töötanud. Kas sulle ei tundu, et tegelikult peaksid omavalitsused praegu peeglisse vaatama ja natukene mõtlema, nad peaksid õppima kümne piires ilma vigadeta arutama ja mõtlema sellele, kuidas ratsionaalselt Eesti haldussuutlikkust tagada? Me võime siin ju mida iganes teha, aga ega sellest raha juurde ei tule. Nemad tahavad probleeme lükata mujale, aga oma väikest vürstiriiki käest mitte ära anda.

Kas sa ei arva, et kohaliku omavalitsuse juhid peaksid olema nii arenenud, et nad ise leiaksid selle tee, kuidas Eestis oleks normaalne elada, ilma et meie sekkuksime?

Neeme Suur

Hea kolleeg Aivar teeb praegu sellise ettepaneku, et ükskord, võib-olla siis, kui meie Riigikogus olemise aeg otsa saab, me astume rõõmsalt mäe otsast alla ja näeme üllatuseks enda ees uut ilusat Eestit, milles on need inimesed, kes seal põllu peal toimetavad, omavahel kokku leppinud ja selle kokku pannud. Üldiselt näeb parlamentaarne riigikorraldus ette, et õigusruumi loob parlament ja halduskorraldusega tegeleb valitsus. Kohalik omavalitsus saab igal juhul teha ettepanekuid, ta saab kellegagi liituda ja teha kõike seda, mida praegused seadused ette näevad ja milleks võimalusi annavad. Kui seadused on mingis osas nõrgad, näiteks omavalitsusliitude koostöö osas, siis on see parlamendi probleem. Kindlasti saavad omavalitsused teha igasuguseid kokkuleppeid ja töötada välja lahendusi. Nad teevadki seda. Praegu toimub mitmeid liitumisläbirääkimisi üle Eesti. Need toimuvad näiteks Viljandi ümber, Pärnumaal räägib läbi kaks omavalitsust, ka pool Läänemaad peab praegu pingelisi läbirääkimisi. Aga see tähendab seda, et meie omavalitsusmaastik läheb aina segasemaks. Kuski tehakse niimoodi, kuski tehakse teistmoodi ja keegi ei tea, mis on üldine suund. See ongi see probleem. Oleks hea, kui me oleksime suutelised mingisugusegi süsteemi või korra selles asjas looma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Ma ei küsi küll konkreetselt selle probleemkomisjoni kohta, aga minu küsimus puutub kindlasti sellesse teemasse. Küsimus on seotud parlamendi alatiste komisjonide tööjaotusega. Praegu on kohalike omavalitsuste teema põhiseaduskomisjoni pädevuses. On arutatud selle üle, kas parlamendis peaks olema eraldi alatine komisjon, kes tegelekski ainult kohalike omavalitsuste küsimustega, või võiks nendega tegelda näiteks maaelukomisjon. Milline on teie seisukoht? Missugune töö-

vorm peaks alaliselt parlamendis kohalike omavalitsuste küsimusi arutama?

Neeme Suur

Omavalitsuste üleriiklikud liidud on teinud ettepaneku, et regionaalpoliitika ja kohalike omavalitsuste valdkonna arutamiseks võiks parlamendis olla püsikomisjon. See võib osutada natukene keeruliseks, sest regionaalpoliitika ja kohalike omavalitsuste teema haarab väga paljusid eluvaldkondi. Kui neid küsimusi arutatakse maaelukomisjonis, siis ei ole sellest midagi hullu. Kui see toimub statsionaarselt põhiseaduskomisjonis, siis ei ole ka sellest midagi hullu. Probleemkomisjoni moodustamise ettepanek tulenes eelkõige sellest, et peaaegu iga kord enne kohalike omavalitsuste valimisi tuleb keegi välja mingi suurepärase ideega, siis käib ajakirjandusest läbi üks suur tuul ja pärast seda on jälle vaikus. Oleks hea, kui me saaksime leida mingisuguse suuna, mingisuguse ühise osa, hoolimata erimeelsustest, mis erakondades on. See tähendab, et see probleemkomisjon oleks piiritletud tööaja, väga kindla eesmärgi ja aruandekohustusega. Ta peab tulema Riigikogu ette ja ütleva, mis on ühisosa ja mis on eriosa. Püsivaks töökorralduseks on erinevaid võimalusi, aga probleemkomisjoni oleks praegu vaja selleks, et see teema erilise tähelepanu alla tõsta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea eestkõneleja! Mis takistab kohalike omavalitsuste ja regionaalpoliitika toetusrühmal neid arengusuundi selgitada? Te rääkisite parteide ühisosast ja härra Koka üllitistest. Miks te toetusrühmas seda ühisosa ei leia ja sellega suurde saali ei tule? Miks on vaja eraldi probleemkomisjoni?

Neeme Suur

Toetusrühm on, jah, tõesti olemas ja käib koos. Harva, aga käib. Probleemkomisjon oleks selgemalt piiritletud töövorm kui toetusrühm. Selle moodustaks Riigikogu juhatus, tal oleks kindel tööaeg ja kindel ülesanne ning ta annaks Riigikogule aru, kuhu ta on välja jõudnud. Toetusrühm on pigem mõttekoda, aga

parlamendi probleemkomisjon on väga kindel parlamentaarse töö institutsioon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Selle komisjoni idee on tõesti saanud hoogu omavalitsusliitude ettepanekutest. Ka praegustes demokraatiatemalistes aruteludes räägitakse hästi palju kaasamisest. Kuid küsimustest on näha, et koalitsioon selle komisjoni moodustamist ei toeta. Mis sa arvad, kas halduskorralduse muutuste põhiline pidur Eestis on see, et IRL-i kuuluv ja valdkonna eest vastutav minister ei suuda seda kõike teha, või see, et valitsust juhtiv Reformierakond arvab, et omavalitsuste teemaga tegelemine on tühja tuule tallamine? Kumb põhjus on olulisem?

Neeme Suur

Aitäh! Kõige suurem probleem on tõenäoliselt see, et keegi loeb Eestimaal väga hoolikalt kokku üksikuid parteipoliitika tugipunktes, ja mida suurem see arv on, seda vahvam. See on ilmselt kõige suurem probleem. Aga ma ei arva, et kogu see temaatika oleks n-ö surnud või et koalitsioon seda ei toetaks. Väga paljud koalitsiooni esindajad on selge silmavaatega ning peavad omavalitsuste ja haldusreformi teemaga edasiminemist oluliseks. Ma ei usu, et tegemist oleks lootusetu teemaga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andre Sepp!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Meile on teada, et regionaalminister on kokku kutsunud ümarlaua, kuhu on kaasatud väga laiapõhjaline seltskond, et seda temaatikat arutada. Kas teile mõtte algatajana on teada, milliste tulemusteni on see täitevvõimu tasemel moodustatud ümarlaud jõudnud?

Neeme Suur

Samasisulise arupärimise esitasime regionaalministrile paar kuud tagasi. Regionaalminister kinnitas, et see mõttekoda on koos käinud ja teemasid käsitletud. Seda, et on koos käidud ja teemasid käsitletud, me saamegi

nimetada tulemuseks. Samas on regionaalminister välja tulnud oma kuue variandi ettepanekuga. Sel hetkel, kui ta sellega välja tuli, oli tema pöördumises kirjas, et Riigikogu võiks jaanuaris käsitleda seaduste paketti, mis võimaldaks haldusreformi läbi viia 2013. aasta kohalike omavalitsuste valimiste ajal. Ma ei ole enam väga veendunud, kas need seadused jaanuaris Riigikogusse tulevad, et me mingil moel jõuaksime need sellel aastal toimuvateks valimisteks ära menetletud. Aga ükskõik, kas seda jõutakse teha või ei, esimesed sammud peaks siiski tegema. Peaks tegema mingisugused suunitletud sammud, mitte sellised sammud, mis tekivad iseeneslikult kohaliku initsiatiivi baasil. Ma ei ole kohaliku initsiatiivi vastu, kohalik initsiatiiv on kõige põhilisem asi, millel Eesti püsib, aga meie Riigikoguna peaksime olema suutelised looma sellele kohalikele initsiatiivile mingisugusegi soodsa kasvupinna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Haldusreform on peaaegu kõikide meie naabrite juures läbi viidud. Viimaste kohalike omavalitsuste valimiste ajal oli see ka Soome Vabariigi üks põhiteema. Kas te oskate tuua ajaloost ühe näite, kus parlamendi nn probleemkomisjon on selle küsimuse mõnes meie naaberriigis ära lahendanud?

Neeme Suur

Kahjuks mul sellist näidet tuua ei ole. Ma ei vaadanud eelnõu ette valmistades naaberriikide parlamentide käitumist. Aga me kõik oleme jälginud, kuidas meie naabritel haldusreform läheb. Iseenesest see asjaolu, et 2013. aastal on Viljandi- või Pärnumaal toimumas omavalitsuste ühinemisi, on tore. Kindlasti aitavad need kaasa omavalitsuste paremale suutlikkusele. Niimoodi vaikselt, ükshaaval tilkudes on ka Soome 60 aastat liikunud. Nüüdseks on nad aga jõudnud selgusele, et vist ikkagi peab mingisugused suunatud tegevused ette võtma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tiina Lokk-Tramberg!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh! Hea ettekandja! Võimalik, et ma trügin nüüd sisse lahtisest uksest ja aknast, lähedes talupojaloomikast, mitte poliitikast. Te ka ise viitasite sellele, et meil on olemas kaks komisjoni, põhiseadus- ja maaelukomisjon, kes mõlemad võiksid seda teemat käsitleda, ja nende komisjonide koostöös võiks midagi sündida. Ma suhtun skeptiliselt järjekordse komisjoni loomisesse. Kui ma ei olnud veel siin mäe peal, lugesin piisavalt nende probleemkomisjonide loomise kohta, aga ma ei ole suurt resultaati sealt tagant eriti leidnud. Millega te seda komisjoni vajalikkust põhjendate?

Neeme Suur

Ütlen niimoodi, et võib-olla ei ole nende alatiste komisjonide fookus olnud nii täpselt suunatud omavalitsuste toimimise temaatikale. Fookustamine on teoreetiliselt võimalik ka nendesamade alatiste komisjonide tegevuse raames. Nagu ma oma ettekandes ütlesin, praegu on põhiseaduskomisjonil käsil niivõrd tähtis töö, et ma neid küll heameelega selle asja juures ei eksitaks. Kuna see teema on juba probleemiks muutunud, siis meil oleks lihtsalt vaja tõsta see püsikomisjoni igapäevasest tegevusest eraldi ja käsitleda neid küsimusi intensiivselt. Edasi võib sellega minna ka mõni tavakomisjon.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Neeme Suur! Ma palun kaasettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Auväärt istungi juhataja! Auväärt kolleegid, Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu oma kahel istungil: läinud aasta 20. novembril ja 22. novembril. Mingit mõistujuttu me seal ei ajanud, vaid haarasime kohe, kui nii võib öelda, härjal sarvist. Kuna umbes samal ajal oli jõudnud põhiseaduskomisjoni regionaalministri allkirjaga Siseministeriumi kiri omavalitsuskorralduse reformi algatamise kohta, siis võtsime need kaks asja korraga arutelule. Olime kohale palunud eelnõu algatajate esindajad, samuti Siseministeriumi ase-kantsleri, Siseministeriumi kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakonna juhataja,

Eesti Maaomavalitsuste Liidu tegevdirektori Ott Kasuri ning Eesti Linnade Liidu nõuniku Tiit Kirsi.

Põhiküsimus oli see, kas moodustada eraldi probleemkomisjon, nagu on pakkunud head kolleegid Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonist, või mida siis selles küsimuses teha. Ühtlasi arutasime neid kuut ettepanekut või kuulasime ära edaspidise halduskorraldusliku reformi kuus erinevat teed, mida regionaalminister oma kirjas põhiseaduskomisjonile oli esitanud. Meenutasime üheskoos, et kaks aastat tagasi, 2010. aastal, toimus Riigikogus riiklikult tähtsa küsimuse arutelu, mille olid ette valmistanud põhiseaduskomisjon, omavalitsusliidud ja teadlased. Ka seal esitati palju seisukohti, millest osa on nüüdseks ellu viidud. Üks seisukoht oli see, et ega omavalitsustel ja omavalitsusliitudel ei ole praegu Riigikogus niisugust kodukomisjoni, mille poole nad võiksid oma probleemidega pöörduda või kus nad saaksid oma arvamustega esineda. Võin oma kogemustele tuginedes öelda, et seda lünka on seni täitnud Riigikogu põhiseaduskomisjon. See päris üheselt meie ülesannetest võib-olla välja ei tule, aga lähtudes sellest, et kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse eelnõu ettevalmistamine on olnud alati põhiseaduskomisjoni pädevuses, on ka omavalitsustega seonduvad muud probleemid olnud sageli meie komisjonis arutelul.

Mis puutub probleemkomisjoni, siis oli küsimus, kas kuus kuud on piisav aeg või mitte. Oli komisjoni liikmeid, kes leidsid, et see on piisav, osa siiski arvas, et see ei ole piisav. Komisjoni esimees Rait Maruste sõnas, et oleks otstarbekas hoopis kaaluda ka alatise Riigikogu komisjoni moodustamist omavalitsuste ja regionaalpoliitika valdkonnas. Oli ka aramus, et uue komisjoni moodustamine Riigikogus ei pruugi väga tõenäoline olla, tõenäolisem oleks ühele või teisele komisjonile ülesannete lisamine.

Aga mis lõppkokkuvõttes otsustas selle ka suks, et põhiseaduskomisjoni enamus ei toetanud seda eelnõu, mis näeb ette moodustada probleemkomisjon halduskorraldusliku teemaga tegelemiseks? Selle ütles komisjoni istungil välja hea kolleeg Mart Nutt. Tema leidis, et probleemkomisjoni puudus on just selles, et teemad võidakse seal küll läbi arutada ja, nagu eelnõus on kirjas, kuus kuud pärast komisjoni

moodustamist peaks ta esitama Riigikogule ka raporti, aga kui rääkida seadusandlikust initsiatiivist ja eelnõude menetlemisest, siis sellist pädevust probleemkomisjonil ei ole. See tähendaks heal juhul ainult topelttööd, sest mõni alatine komisjon peaks ikkagi selle teemaga edasi tegelema või sealsamas kõrval seda asja läbi viima.

22. novembril me veel täiendavalt arutasime probleemkomisjoni moodustamist. Komisjoni enamus jõudis siiski arvamusele, et oleks otstarbekas kas muuta mõne Riigikogu komisjoni pädevust, mis iseenesest ei pruugi olla väga raske töö, mis on ilmselt võimalik ka juhatuse tasandil ära teha, või siis luua uus alatine komisjon, mis eeldaks juba Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmist. Mõnikord viidatakse, et koalitsioon rullib mingist küsimusest üle, arvestamata eelnõu põhiasjaolusid või neid plusse, mida sellega tegelikult üritatakse välja tuua. Me ei kasutanud seda taktikat. Täna on ilmselt kõik Riigikogu fraktsioonid, demokraatide ühendus ja juhatuse saanud põhiseaduskomisjoni esimehe allkirjaga kirja, kus on ära toodud need võimalused, mida peaks Riigikogu kaaluma, millisele Riigikogu alatisele komisjonile võiks funktsioone ja pädevust juurde anda, kas see nõuaks ka komisjoni nime muutmist ning kuidas me ikkagi omavalitsuste problemaatikat Riigikogus peaksite arutama. Täna on viidatud konkreetselt maaelukomisjonile. Me andsime endale aru, et poolel teel on väga raske hobuseid vahetada, see on talupojatarkus. Ilmselt ei pruugita Riigikogu praeguse koosseisu ajal väga suuri muudatusi selles küsimuses teha. Küll aga on otstarbekas arvestada seda juba Riigikogu järgmise koosseisu tarvis, kui rääkida mingist uuest komisjonist või komisjoni pädevuse laiendamisest ja nime muutmisest. Mingeid seisukohti põhiseaduskomisjonile minu teada selle kohta laekunud ei ole, aga kui on tarvis, siis on põhiseaduskomisjon alati valmis omavalitsuste probleemidega tegelema.

Komisjon otsustas 22. novembril (poolt 6, vastu 2, erapooletuks ei jäänud keegi) teha Riigikogu täiskogule ettepanek lükata tagasi ettepanek probleemkomisjoni moodustamiseks. Sellega ma lõpetan. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma mõnikord mõtlen, kuidas ometi niiviisi juhtub, et me istume siin koos, 101 inimest, ning oleme intelligentsed ja sõbralikuks suhtlemiseks võimalised inimesed, aga kõik koos moodustame mingi halli massi, mis töötab hästi ainult pidurina. Mida halba on selles, kui saavad kokku üheksa asjast huvitatud Riigikogu liiget ja arutavad läbi probleemi, mis meie kaelas on olnud juba kümme aastat? See ei nõua mingeid lisavahendeid. Miks loobutakse debatist? Miks on vaja järjekordselt moodustada rahvakogu, selleks et mõtestada kõigile arusaadavat probleemi ja leida lahendusteid?

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Ma ei ole nõus nende väidetega hallist massist ja rahvakogu ülimalikkusest, ka selles küsimuses kindlasti mitte. Aga ei ole kedagi siin Riigikogu saalis, kes keelaks headel kolleegidel kokku saada ja debateerida mitmesuguste küsimuste üle, ka omavalitsuste, halduskorralduse ja haldusreformiga seonduva üle. Selles küsimuses on moodustatud ju toetusrühm, kus kindlasti saab neid asju väga täpselt arutada. Selle teemaga tegelev komisjon, tegelikult küll ümarlaud, on moodustatud ka regionaalministri juurde. Nii et neid kooskõimise kohti on juba küll ja küll. Aga lähtudes väidetest, mis ma siin välja tõin, ei pidanud meie komisjon õigeks probleemkomisjoni moodustada. Kui see resultaat, mille see probleemkomisjon võib lõpuks esitada, viib ka mingi eelnõu algatamiseni, siis tegelikult jõutakse ikkagi välja mingi Riigikogu alalise komisjoni juurde, on see siis põhiseaduskomisjon või õiguskomisjon. See tähendaks neile topelttööd. Me ei pidanud õigeks seda ettepanekut niisugusel moel praegu toetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh! Hea komisjoni esindaja! Äkki sa täpsustad Siseministeeriumi esindaja ja regionaal-

ministri seisukohta probleemkomisjoni moodustamise kohta?

Väino Linde

Väga õige ja hea märkus. Oligi plaan seda teha, aga ilmselt unustasin. Regionaalminister oma esindaja suu läbi oli selle Riigikogu probleemkomisjoni moodustamisega lahkesti nõus. Tema ei pidanud seda sugugi paljuks. Täheandan siinjuures, et Riigikogu põhiseaduskomisjon Vabariigi Valitsuse kui terviku arvamust ei küsinudki. Ma võin päris kindlalt väita, et sellist praktikat on meil varem olnud ja nii on ilmselt ka tulevikus, et parlament ei küsi oma tööorganite moodustamise või mitter moodustamisega seonduvate eelnõude puhul valitsuse või täitev-korraldava võimu arvamust ja täitev-korraldav võim ei saa sellesse sekkuda. Aga jah, regionaalminister oli truualamlikult nõus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, Riigikogu aseesimees! Hea komisjoni ettekandja! Sinu ettekandest tuli välja, et kui te arutasite seda otsuse eelnõu, siis samal ajal arutasite komisjonis ka regionaalministri pakutud kuut varianti halduskorralduse muutmiseks. See regionaalministri plaan tuli ilmsiks juba 10. oktoobril. Sa ütlesid, et seda probleemkomisjoni pole tarvis, kuna seadusalgatustega saavad välja tulla ainult alatised komisjonid. Ma küsingi, missuguste seadusalgatusteni te regionaalministri kuut kava vaadates jõudsite.

Väino Linde

Aitäh! See küsimus on esitatud natuke teise nurga alt, mitte päris nii, nagu komisjon regionaalministri kirjast tulenevaid võimalikke variante vaatas või kuidas neid meie komisjonile tutvustati. Meile ei tutvustatud seda osa, mis oleks tähendanud ühe või teise seaduse muutmist või seaduseelnõu algatamist, küll aga esitati meile teadmiseks kuus varianti, korralduslikku mudelit. Minu arvates ei ole see mingi riigisaladus, seda teavad vist kõik fraktsioonid ja komisjonid, kes on selle vastu huvi tundnud. Ei räägitud isegi seda, millist varianti me võiksim komisjoni esindajatena eelistada, vaid räägiti lihtsalt nendest võimalikest tee-

dest, mida regionaalminister on oma bürooga selles küsimuses välja haudunud. Aga et ma ei jääks väga üldsõnaliseks, võin stenogrammist ette lugeda, et üks Reformierakonna liige ütles selles komisjonis sellel päeval, et alatise komisjoni moodustamine Riigikogus omavalitsuste problemaatika kohta on väga hea ettepanek, see oleks Riigikogus vajalik, aga Reformierakonda kuuluvad kohalike omavalitsuste juhid leiavad, et regionaalministri pakutud omavalitsusreformi läbiviimise ajakava on väga lühike ja ebareaalne. Nii et omavalitsusreform on vajalik, kuid siiski ilmselt mitte sellisel kujul, nagu on ministri kirjas pakutud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Hea kaasettekandja! Palun ütle, mida teie komisjon on nende peaaegu kahe aasta jooksul halduskorralduses teinud!

Väino Linde

Aitäh! Nii mõndagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea ettekandja! Ma lugesin praegu IRL-i ja Reformierakonna koalitsioonilepingut. Seal ei ole väga palju kirjas omavalitsuste ja halduse temaatika kohta. Väga lakooniliselt on räägitud tulubaasist, regionaalsest tasakaalustatusest ja millest iganes, aga midagi ei ole välja toodud riigihalduse ümberkorraldamise kohta. Ma tean, et Reformierakond toetas 2007. aastal südamest toleaege regionaalministri Vallo Reimaa ettepanekuid. Kui Reimaa enam minister ei olnud, siis te kogu seda temaatikat enam ei toetanud. Kas komisjonis arutati seda, et midagi võiks muuta? Kas Eestis on haldusega kõik praegu hästi?

Väino Linde

Aitäh! Ei regionaalministri selles kirjas, kus erinevad halduskorralduse variandid välja olid toodud, ei olnud sellist arvamust ega ka põhiseaduskomisjoni liikmed ei olnud seisukohal, et praegu on kõik eeskujulik ja briljantne ning midagi muuta või täiendada ei ole vaja. Küsi-

mus on ikkagi selles, millal, kes ja kuidas peaks selle kõik läbi viima. Meie seisukoht oli selline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Palun ütle midagi "nii mõndagi" kohta!

Väino Linde

Aitäh! Ei ütle.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kajar Lember, teine küsimus!

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Kas sa arvad, et põhiseaduskomisjon võiks olla valmis halduskorralduses siiski nii mõndagi ette võtma? Kas me ootame ministri initsiatiivi või katsume ise komisjonis initsiatiivikad olla?

Väino Linde

Aitäh! Kõik Riigikogu 101 liiget on seaduse järgi õigustatud olema initsiatiivikad väga erinevates seadusloome valdkondades, kaasa arvatud neis, mis käsitlevad kohaliku omavalitsuse korralduse võimalikku muutmist. Nad võivad esitada eelnõusid, töötada välja uusi seadusi jne. Siin ei ole põhiseaduskomisjon ja tema liikmed kindlasti mingid erandid. Aga siiski ootaks suuresti initsiatiivi ühelt büroolt ja ühelt ministrilt, kes on minu arusaamist mööda täitev-korraldava võimuna ellu kutsutud just selleks, et tegelda Eestis regionaalpoliitikaga.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Eiki Nestor, protseduuriline küsimus!

Eiki Nestor

Ma teen protseduurilise ettepaneku kaasettekandja välja vahetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Seda me tegema ei hakka. Neeme Suur, palun, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sa ütlesid, et komisjon tõi selle probleemkomisjoni puudusena välja asjaolu, et see komisjon iseenesest ei ole võimeline eelnõusid algatama ja selle algatuse peaks tegema ikkagi mingisugune alatine komisjon. Ega probleemkomisjoni moodustamine ei võta üheltki praeguselt alatiselt komisjonilt ära tema toimevaldkonda. Kus siis komisjoni silmis see loogikaviga oli? Probleemkomisjon kirjeldab situatsiooni, toob välja ühisosa ja erimeelsused, toob mingisuguse selguse majja ja siis edasi hakkaks alatine komisjon välja töötama näiteks seaduste muudatusi. Kus see loogikaviga on? Kus sellises tööskeemis avaldub probleemkomisjoni nõrkus?

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Ma sain aru, et põhiseaduskomisjoni kuus liiget, kes olid seisukohal, et seda eelnõu mitte toetada, lähtusid järgmisest loogikast. On juba vana rahvatarkus, et mingi küsimuse lahendamiseks tuleb moodustada komisjon ja siis kõik usuvad, et formaalselt on kõik korras, kuigi sisuliselt ei pruugi see sugugi nii olla. Ilmselt oli see ka põhjus, miks me niimoodi hääletasime. Ei ole vaja lihtsalt formaalselt näidata, et me oleme järjekordselt midagi korda saatnud, siin on vaja tööd teha hoopis põhjalikumalt ja sisulisemalt. Ma arvan, et selleks ei pea moodustama mingit uut probleemkomisjoni. See ei ole nüüd küll vastus sellele küsimusele, aga ma siiski ütlen, et mulle meeldib kolleeg Eiki Nestor endiselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Tegelikult on mul protseduuriline küsimus. Päevakorra teise punkti arutelul soovisin ma esitada Viktor Vassiljevile kaks küsimust. Jüri Ratas saatis siis minu juurde ühe meeldiva neiu, kes ütles, et *shut up*, ühesõnaga, ta ütles, et ära torgi. Aga nüüd ma vaatan, et härrased esitavad Väino Lindele juba teist ja mõni isegi kolmandat küsimust, nimelt see, kes soovis kedagi välja vahetada. Kas Jüri Ratas tegi mulle liiga?

Aseesimees Laine Randjärv

Jüri Ratas ei teinud teile liiga. Need on erinevad menetlused. Ühe otsuse eelnõu lõpphääletus toimub esimesel lugemisel, teise lõpphääletus aga teisel lugemisel. Kas ettekandjale on veel küsimusi? Ei ole. Suur tänu, Väino Linde! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 302 tagasi lükata, siis me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Me valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 302 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu oli 29, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 302 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 3.)

4. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (337 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Hea juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Selle eelnõu kohta midagi väga pikalt rääkida ei ole ja ma ei hakka seda juttu siin ka välja mõtlema. Reformierakonna ettepanek teile on järgmine. Riigieelarve kontrolli erikomisjoni liige Arto Aas on avaldanud soovi loobuda oma kohustustest selles komisjonis, kuna ta on Euroopa Liidu asjade komisjoni liige ja valiti selle komisjoni esimeheks, mistõttu tema töökoormus on suurenenud. Meie fraktsiooni ettepanek on see muudatus ära teha ja nimetada riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmeks Andre Sepp. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Head kolleegid! Komisjon arutas seda Reformierakonna fraktsiooni ettepanekut 18. detsembril. Väga pikka arutelu ei olnud. Tegime ettepaneku, et see eelnõu oleks saalis 15. jaanuaril ehk täna. Meie ettepanek on esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata lühike tähtaeg, kaks päeva, et komisjon saaks täiskoosseisus võimalikult kiiresti tööle asuda. Nii et ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 337 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 17. jaanuari 2013. aastal kell 17.15.

5. Jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu (328 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde. See on Riigikogu liikmete Aivar Riisalu, Helmen Küti, Karel Rüütli, Lembit Kaljuvee ja Rein Randveri algatatud jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Rein Randveri!

Rein Randver

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu liikmed Helmen Kütt, Aivar Riisalu, Lembit Kaljuvee, Karel Rüütli ja siinkõneleja esitasid eelmise aasta novembris jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu 328, mille eesmärk on anda oma panus meie riigi jahinduspoliitikasse ja hoida ära olukorda, kus selle aasta 1. märtsist võib jahipidamine teatud Eesti regioonides seiskuda.

Jahiseaduse § 6 lõike 3 kohaselt kohustub keskkonnaminister moodustama seaduse tingimustele vastavad jahipiirkonnad. Jahiseadus

jõustus 1. märtsil 2003. Sellest tulenevalt peavad jahiseaduse nõuetele vastavad jahipiirkonnad olema moodustatud ja jahimaa korraldatud 1. märtsiks 2013. Head kolleegid! See tähendab, et 1994. aasta jahikorralduse seadus on 1. märtsist 2003 tunnustatud kehtetuks ja uue seaduse alusel tuleb rendijahipiirkondade baasil moodustada jahimaakorralduse käigus jahipiirkonnad. Jahiseaduse §-ga 65 on kohustuse täitmise tähtajaks määratud kümme aastat seaduse jõustumisest arvates. Seega, 1. märtsist 2013 muutuvad kehtetuks jahikorralduse seaduse alusel antud keskkonnaministri määrused rendijahipiirkondade suuruse ja piiride kirjelduse kinnitamise kohta.

See tähtaeg on saabumas, aga olukord on selline, et 64 rendijahipiirkonda on jahipiirkondadeks muutmata. On oht, et jahipidamine nendes piirkondades 1. märtsist seiskub. Kolleegidele teadmiseks, et need 64 rendijahipiirkonda jagunevad maakonniti järgmiselt: Jõgevamaal on 4, Järvamaal 10, Läänemaal 12, Valgamaal 18 ja Viljandimaal 20 piirkonda. Jahipiirkondi ei ole moodustatud, aga Keskkonnaameti väljastatud kasutusõiguse load rendijahipiirkondade kasutamiseks sisuliselt lõpevad. Olemasolev jahiseadus ei tunnista peale 1. märtsi 2013 sellist mõistet nagu rendijahipiirkond. Kui pole jahipiirkonda, siis pole võimalik ka jahipiirkonna kasutusõiguse luba välja anda ega seda pikendada. *De facto* nagu oleks jahipiirkond, *de iure* aga mitte.

Me oleme teadlikud, et Vabariigi Valitsus on menetlusse andnud jahiseaduse eelnõu, mis tõenäoliselt aga ei jõustu 1. märtsist 2013. Tavaliselt jäetakse pärast seaduse vastuvõtmist ja väljakuulutamist mõistlik aeg seaduse jõustumiseni. Kuid vaadake eile Vabariigi Valitsuse üle antud seaduse eelnõu: 1. märtsini on Riigikogul jäänud aega kuus töönädalat, et eelnõu menetleda ja seadus vastu võtta. Eelnõu algatajad kahtlevad, kas Riigikogu selle ajaga hakkama saab. Näiteks olgu toodud, et kehtiv jahiseadus võeti Riigikogus vastu 24. aprillil 2002 ja, nagu ma ütlesin, see jõustus 2003. aasta 1. märtsil. Seega oli aega asjasse puutuvaid isikuid muutustega kurssi viia ja nad said seadusest tulenevalt oma tegevusi planeerida. Sama loodame ka Vabariigi Valitsuse esitatud jahiseaduse eelnõult.

On üpris tõenäoline, et alates 1. märtsist kuni uue jahiseaduse jõustumiseni jääb õigus-

likult reguleerimata ajavahemik, kui rendijahi- piirkonna moodustamist reguleerivad keskkonna- ministri määrused ei kehti, aga samale jahi- maa-alale pole jahipiirkonda moodustatud. Lü- hidalt öeldes jahipidamine seiskub. Keskkon- naamet ei saa jahimaal, kus pole jahipiirkonda moodustatud, jahitegevuse reguleerimisse sek- kuda, sest jahiseadus pole selleks volitusnormi andnud. Ma rääkisin 64 rendijahipiirkonnast. Seda on kokku 685 000 hektarit. Sellel alal tekivad tõsised probleemid jahilulukihjustus- te tõrjumisega, seadust rikkumata jahilubade väljastamisega, kindlasti toob see piirkondades kaasa sotsiaalseid pingeid, miks mitte sala- küttimise hoogustumist, jahilulukihjustuste sagenemist, konflikte maaomanike ja jahipiir- kondade kasutajate vahel ning lepingutingi- muste mittetäitmist, kuna jahitegevus on sisu- liselt peatunud.

Alates märtsist kaotavad kehtivuse rendi- jahipiirkondade jaoks koostatud jahimaakor- ralduskavad, kus on kirjas ulukite elupaikade hindamise andmed. Selle alusel määrati siiani kasutusõiguse tasu suurus, kuid ka seda suu- rust ei ole nüüd võimalik määrata. Kuna Eesti riik otsib igat eurosenti, siis tuleb märkida, et praeguse seaduse kehtivuse lõppemisel jääb ka riigieelarvel saamata arvestuslik summa – orienteerivalt 70 000 eurot.

Lisaks 64 rendijahipiirkonnale on problee- me veel 25 piirkonnal, sest ka nende jahimaa- korralduskavad kaotavad praeguse jahiseaduse mõistes kehtivuse. Ka nendelt kasutajatelt ei ole jahipiirkonna kasutusõiguse tasu võimalik sisse nõuda. Eesti riigil jääb saamata umbes 38 000 eurot. Tekib olukord, kus jahipiirkon- dade kasutajate kohtlemisel rikutakse võrdse kohtlemise põhimõtet: ühed maksavad kasu- tusõiguse tasu, teised ei maksa.

Kokku võttes võib öelda, et alates käes- oleva aasta märtsist on keeruline olukord 89 jahipiirkonnas, see on aga Eesti jahimaadest ligikaudu 30%. Sellega seatakse kahtluse alla ulukite küttimine ja ka jätkusuutlik tegevus, kuna puudub kehtiv jahimaakorralduskava. Kuna jahimaakorraldus on Eestis sisuliselt lik- videeritud, on algatajate ettepanek jätta jahi- seaduse § 6 lõikes 3 ära viide jahimaakorral- duskavale. Keskkonnaministri määruse kinni- tamisel jäetakse loetelust välja suurulukitele vajalike elupaikade olemasolu, kuna see nõuab jahimaakorraldust. Jahipiirkonna kasutusõi-

guse taotlemise praktikas on tekitanud sega- dust ja väärtõlgendamist jahiseaduse § 10 lõige 1¹, mis lubab kasutusõigust taotleda 14 päeva jooksul jahipiirkonda moodustava keskkonna- ministri määruse jõustumisest, sõltumata selle kasutusõiguse loa kehtivusest ja õigusest piir- konda kasutada. Kuna praegu on piirkonnad moodustatud rendijahipiirkondade alusel ja neil on kehtiv jahimaa kasutusõiguse luba, tee- me õigusselguse põhimõtetest tulenevalt ette- paneku lõike sõnastust muuta. Seega, taotlust vaba jahipiirkonna kasutamiseks saab hakata esitama alles siis, kui Keskkonnaamet on aval- danud asjakohase teate väljaandes Ametlikud Teadaanded. Kolmas eelnõus tehtud ettepanek on tähtaja muutmine. Jahiseaduse §-s 65 on jahipiirkondade moodustamiseks ette nähtud 10-aastane tähtaeg, mis tuleks asendada 15-aastase tähtajaga. Ka jahimaakorraldus tu- leks selle punkti sõnastusest välja jätta.

Eelnõu üle oli keskkonnakomisjonis aru- telu. Tahan tänada keskkonnakomisjoni liik- meid. Arutelu meil toimus ja meie seisukohta- dega arvestati. Minu arvates oli see arutelu väga asjalik. Kindlasti räägib keskkonnako- misjoni arutelust pikemalt kolleeg Kalle Pal- ling.

Ma tänan, lugupeetud kolleegid, kuulamast! Loodan, et see eelnõu saab seaduseks, et Eesti riigis osas jahipiirkondades 1. märtsist jahi- pidamine ei katkeks. Aitäh kuulamast!

Asesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Ka- jar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Sisuliselt oli juba kümme aastat tagasi teada, millal see tähtaeg lõpeb. Mis on sinu hinnangul peamised põhju- sed, miks me õigel ajal ei reageerinud ega valmistunud selle tähtaja lõppemiseks, nii et peame seda täna erandkorras tegema?

Rein Randver

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et nende kümne aasta jooksul on kõik täitevvõimu esin- dajad, keskkonnaministrid, selle seaduse täit- misega küllaltki tõsiselt tegelnud. Ma tean, et aastate jooksul on uue seaduse alustõdede üle vaidlemiseks, selle põhimõtete selgitamiseks ja eelnõu teksti kokkukirjutamiseks moodusta-

tud mitmeid töökomisjone. 2009. aastal, Riigikogu eelmise koosseisu ajal, oli jahiseaduse eelnõu parlamendis lugemisel, kuid mingil põhjusel ei võetud seda seadusena vastu. Täna on juba 15. jaanuar ja varsti on 1. märts. Miks see nii hilja siin arutelul on? Ma arvan, et lõppfaasis ei hinnatud õigesti tööde mahtu ega inimeste ja huvigruppide kaasatust, seda, mida see kõik kaasa toob. Võib-olla seetõttu, et see tähtaeg tuli väga kiiresti kätte. Aga ma arvan, et kõik inimesed, kes on olnud selle tööga hõivatud, on andnud oma maksimumi, et see seadus vastu võetud saaks. Siit tulenevalt võime öelda, et kui Vabariigi Valitsuse eelnõu ei menetleta parlamendis 1. märtsiks ära, siis meil on oma ettepanek olemas. Ma soovin, et me suhtuksime väga tõsiselt mõlema seaduseelnõu menetlemisse. Siin taga on inimesed ja kogukonnad. Jahindus tahab stabiilsust ja järjepidevust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud hea kolleeg! Tean vanadest aegadest, et sa oled kirglik jahimees. Sina kui ekskeskkonnaminister peaksid täpselt teadma, kelle tegemata töö see on, mida sa praegu püüad siin ettepanekutega siluda. Mind huvitab väga, kes siis on jätnud selle töö tegemata.

Rein Randver

Aitäh küsimuse eest! Eks me kõik teame, kes läbi aegade on keskkonnaministrid olnud. Ma tean ka seda, et tööd on tõesti tehtud. Aga miks on see jäänud nii hilja peale? Ma arvan, et siin on põhjuseks ka valitsuse tegemata töö. Ka koalitsioonileppesse on aastal 2011 kirjutatud, et kaasajastatakse jahiseadust. Seda on igatepidi meelde tuletatud ja Eesti Jahimeeste Selts on sellele väga aktiivselt tähelepanu juhtinud. Ma arvan, et viimastel aastatel on midagi mööda lastud, ei ole arvestatud, et see töö võtab kaua aega. Me oleme fakti ees, et see töö on tänaseks ikkagi tegemata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Ma küsingi selle koalitsioonilepingu punkti kohta, mis näeb ette jahiseaduse kaasajastamist, ja ka kogu selle teema kohta laiemalt. Teatavasti on Keskkonnaministeerium andnud üle uue jahiseaduse eelnõu. Mina olen aru saanud, et põhiline küsimus on olnud "maaomanik *versus* jahimehed". Kas ma olen õigesti aru saanud? Kas sa oled jõudnud seda eelnõu juba vaadata? Kas see on kompromiss kahe poole vahel või kelle poole hoiab see uus eelnõu, mille keskkonnaminister Pentus-Rosimannus üle andnud on? Kommenteerid äkki seda eelnõu ka?

Rein Randver

Aitäh küsimuse eest! Eile anti üle Vabariigi Valitsuse esitatud jahiseaduse eelnõu. Olen kursis eelnevate versioonidega. Nii eelnevates versioonides kui ka üleantud eelnõus on püütud reguleerida maaomaniku ja jahipidaja õigusi. Reguleeritud on ka jahilukikahjustusi. Seda tehakse keskkonnaministri määrusega. Ma arvan, et Vabariigi Valitsuse seaduseelnõuga on mingisugused kokkulepped saavutatud. Kuid eelnõu kohta tuleb iga päev mõtteid ja ettepanekuid. Seaduseelnõuga peame edasi minema siis, kui on arutatud ühte või teist teemat. Ma tahan öelda, et Vabariigi Valitsuse seaduseelnõuga ei ole rahu majja saadud, vaid me ootame parlamendilt selle eelnõu tõsist menetlemist, milleks on vaja põhiliselt kolme asja: aega, aega ja aega. Aga 1. märtsini on aega jäänud vähe.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Nagu ka komisjonis juttu oli, selle konkreetse eelnõu probleem sai alguse 2009. aastal, kui Keskkonnaministeeriumis saadeti laiali jahimaa korralduse osakond. Selle tõttu jäidki viimased jahimaad korraldamata. Komisjonis ütles ministeeriumi esindaja, et ühel hetkel lihtsalt otsustati, et seadust enam ei täideta. Te olete ka ise minister olnud. Kuidas on võimalik, et ministeeriumiametnikud ühel hetkel otsustavad, et nemad seadust ei täida, ja jahimaade korraldamisega ei ole alates 2009. aas-

tast Keskkonnaministeeriumis lihtsalt tegeldud?

Rein Randver

Aitäh küsimuse eest! Oled hästi informeeritud. Vastab tõele, et tõenäoliselt juba uue jahiseaduse eelnõu kokkukirjutamisel hakati tasakesi loobuma jahimaade korraldusest. Sellest tulenevalt tehti ministeeriumis ja tema haldusalas struktuurimuudatusi, sest arvati, et uues jahiseaduse eelnõus reguleeritakse kõike teistmoodi. On ju teada, et Läänemaa andis üle jahimaakorralduskava, aga need paberid on seisnud juba üle poolteise aasta. Samamoodi pöördus 2009. aastal ministeeriumi poole Viljandi maavanem oma murega, mis saab nendest rendijahi piirkondadest, mis vajavad korraldamist ja korrastamist. See töö on tegemata. Kõik tegevused alates 2009. aastast on olnud selles valguses, et kohe-kohe tuleb jahiseaduse eelnõu, mis peaks asjad ära lahendama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Neli ja pool minutit tagasi tuli Riigikogu liikmete postkasti Eesti Erametsaliidu pressiteade, kus kritiseeritakse seda praegu arutluse all olevat jahiseaduse eelnõu, mille viis Riigikogu liiget menetlusse andsid. Siin öeldakse, et eelnõuga soovitakse sisuliselt säilitada praegune jahinduslik regulatsioon ja anda võimalus venitada uue seaduse vastuvõtmisega, et see eelnõu vaid säilitab senist aegunud süsteemi jne. Mis te arvate, miks on Eesti Erametsaliit asunud selle eelnõu osas seesugusele seisukohale?

Rein Randver

Aitäh! Ma ütlesin, et mõtteid tuleb iga päev juurde. Erametsaliidu arvamus on, kui ma õigesti aru sain, see, et me ajame praegu valet asja ja tahame lihtsalt midagi takistada. Ma küsin niimoodi: kas me Eesti kodanikena oleme nõus, et valitsuse eelnõu siin kuue töönädalaga ära menetletakse ja võetakse 1. märtsiks seadusena vastu? Head kolleegid! See ei ole seadusloome hea tava, see ei ole kodanikuühiskonna kaasamine, see ei ole arvamuste paljusus, see ei ole nii! Selleks et midagigi

teha, esitasime praeguse seaduse kohta oma muudatusettepanekud, et saaks edasi minna. Eelnõu algatajad ei ole Vabariigi Valitsuse esitatud jahiseaduse eelnõu menetlemise vastu. Me tahame seda menetleda võimalikult hästi, aga selleks, head kolleegid, on vaja aega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Saalis kõlanud küsimustest on jäänud selline mulje, nagu asjaga ei oleks tegeldud. Tean, et asjaga on tegelnud kõik ministrid ja selle seaduse ettevalmistamisega on tegeldud kuus aastat. Miks see asi ikkagi sellises olukorras on? On selge, et tegemist on n-ö antagonistliku vastuoluga. Seaduseelnõuga, mille ministeerium välja töötas, tahetakse muuta loomad maaomaniku omandiks. See on küsimus, mille me peame lahendama, siis hakkavad ka kõik muud asjad minema. Kas on nii?

Rein Randver

Aitäh küsimuse eest! Jah, nagu kolleeg Priit Toobal ütles ja ka sina, Lembit Kaljuvee, ütlesid, kindlasti on see põhimõtteline muudatus Eesti jahikorralduses: jahimeeste koostöö maaomanikega. Teine probleem, mida ma mainin, on jahiulukikahjustuste kompenseerimine. Kas oleks õigem, kui see jääks suuremalt jaolt riigi mureks, või klaarivad ja kompenseerivad jahimehed ja maaomanikud seda omavahel? Kindlasti on küsimusi veel.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Rein Randver! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Kalle Pallingu!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid! Jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu 328 algatasid 21. novembril 2012. aastal Karel Rütli, Rein Randver, Aivar Riisalu, Helmen Kütt ja Lembit Kaljuvee. Jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu algatajate esindaja Rein Randver tutvustas komisjonis eelnõu sisu ja esitamise põhjuseid. Andres Tali järv selgitas, millistel põhjustel on Vabariigi Valitsuse algatatud jahisea-

duse eelnõu Riigikogusse jõudmine viibinud, kuid kinnitas, et uus jahiseadus jõuab Riigikogusse 2013. aasta alguses ja sellisel kujul, et ministeerium on arvestanud kõigi osapoolte soovidega. Järgnesid komisjoni liikmete küsimused, millele vastasid eelnõu algatajad ja Keskkonnaministeeriumi esindaja.

Komisjoni istungil otsustati teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu 328 esimene lugemine lõpetada – rõhutan, et see oli konsensuslik otsus – ja teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata eelnõu 328 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. jaanuar s.a kell 16.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo, teine küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Palun selgitage Andres Talijärve põhjendusi, miks on jahiseaduse eelnõu Riigikogusse jõudmine nii kaua veninud! Mida ta komisjonis teile ütles?

Kalle Palling

Ma saan aru, et küsimus oli eile Riigikogule üle antud Vabariigi Valitsuse esitatud jahiseaduse eelnõu kohta. Ma ei suuda selle numbrit üles leida. Peamine põhjus, miks jahiseaduse eelnõu valmimine Keskkonnaministeeriumis on võtnud aega neli aastat, on see, et on soovitud juba ministeeriumis kaasata kõik osapooled ja klaarida ära erimeelsused, et valitsus kinnitaks juba tervikliku eelnõu, nii et põhimõttelised vaidlused oleksid juba enne eelnõu Riigikokku esitamist ära peetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Erametsaliit andis just mõni hetk tagasi avalikkusele teada, et nende arvates pidurdab see eelnõu jahinduse terviklikku arengut ja pigem säilitab olemasolevat, aegunud süsteemi. Nad viitavad sellele, et siin mainitud, valitsusest tulnud uus jahiseaduse eelnõu lahendaks vägagi mitmeid probleeme ja aitaks selgelt edasi liikuda. Kas sa komisjoni ettekandjana oskad lisada, kas komisjonis oli juttu ka sellest rakursist, et kui üks eelnõu ära

menetleda, siis võib see äkki pidurdada teise eelnõu menetlemist?

Kalle Palling

Aitäh! Komisjonis oli sellest juttu. Oli erinevaid arvamusi. Avaldati kartust, et praegu arutatava eelnõu seaduseks saamine võib luua olukorra, kus Riigikogu ei ole motiveeritud Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu vajalikus tempos menetlema. Erametsaliidul on kartus, et see eelnõu jääb kuskile Riigikogu sahtlitesse seisma. Mina võin kinnitada, et sellist plaani ei ole. Me soovime kindlasti ka Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu menetleda väga põhjalikult, aga samas tempokalt. Ma ei välista, et me suudame Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu vabariigi aastapäevaks seadusena vastu võtta. Samas otsustas komisjon konsensuslikult ka praegu arutatava eelnõu esimese lugemise lõpetada, et sobival hetkel need eelnõud kas ühendada või anda jahimeestele kindlus, et 1. märtsist jahipidamises midagi katastroofilist ei muutu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Valitsuse üleantud eelnõu valmistati ette pikki aastaid, otsiti kompromissi. Kas on selgeks saanud, kelle vahel seda kompromissi oli vaja leida ja milles olid põhilised probleemid? Kas sa oskad seda kommenteerida?

Kalle Palling

Aitäh küsimuse eest! Oli kaks osapoolt: jahimehed ja maaomanikud. Maaomanikud soovisid suuremat õigust nende maa peal toimuva jahi korralduses kaasaráäkimiseks. Tegelikult on suur osa erimeelsustest, mis läbirääkimiste jooksul üles kerkisid, esitatud eelnõus juba lahendatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kalle Palling! Avan läbirääkimised. Kas on kõnesoove? Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esindajana on õigus kõnelda Rein Randveril. Palun!

Rein Randver

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Võtsin arvuti kaasa, et äkki põksab arutelu ajal postkasti veel mingeid uudiseid, millega saab edasi minna. Kaks Riigikogu liiget rõhutasid, et erametsaliit on saatnud meile pöördumise ja meie, viis head kolleegi, eelnõu autorid, takistame jahinduse terviklikku arengut ega anna võimalust Vabariigi Valitsuse esitatud seaduseelnõu menetleda.

Head kolleegid! Kus oli Vabariigi Valitsuse seaduseelnõu eelmise aasta novembris, kui meie oma eelnõu esitasime? Loomulikult, kui arutelu oleks toimunud novembris, siis me räägiksime praegu teist juttu. Vabariigi Valitsuse seaduseelnõu anti üle eile kell 15 ja seda ei ole meil ka täna veel käes. Kui te tahate teada, siis keskkonnakomisjon broneeris kiiresti aja (komisjoni istung algas eile kell 10, täiskogu istung kell 15), et seda Vabariigi Valitsuse seaduseelnõu neljapäeval arutada. Millest me räägime? Mida me takistame? Minu arust on võimalik siin majas ja ka valitsuse tasandil kokku leppida. Jahinduses on olemas traditsioonid, kuidas seda valdkonda reguleeritakse, ja siin on võimalik koostööd teha. Me ei ole vastu Vabariigi Valitsusest tulnud seaduseelnõu menetlemisele, kuid minu arvates ei ole võimalik kuue nädalaga menetleda seaduseelnõu, mis nõuab veel palju arutelusid ja osapooltega kohtumisi. Me teeme loomulikult kõik selleks, et jahinduses valitseks selgus ka pärast 1. märtsi. Muidu, head kolleegid, ei saa ligi 30% Eestimaa jahimeestest 1. märtsist alates enam jahti pidada. Kuidas me sellele vaatame? Kas läbi sõrmede? Olgu asjaga seotud üks inimene või 30% Eestimaa jahimehi, mõlemal juhul tuleb neid küsimusi siin saalis väga suure tähelepanuga käsitleda. Ma väga loodan, et me suudame jahinduses mõlema eelnõuga rahulikult ja toimekalt edasi minna ning neid asju koos käsitleda. Aitäh teile ja jõudu!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Igaks juhaks ütlen stenogrammi huvides, et komisjoni koosolek oli siiski kell 11, mitte kell 10.

Rein Randver

Ma eksisin tunni võrra. Vabandust!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised.

Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 328 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 328 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. jaanuari 2013. aastal kell 16.

6. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me jätkame. Järgmine päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Hea juhataja! Head kolleegid! Arutelu all olev erakonnaseaduse muutmine kui niisugune kütab Eestis väga kõvasti kirgi. Need kired on nii kuumaks läinud, et sulatavad jääd nii keldris kui ka rahvakogus. Aga mitte sellest ei taha ma täna rääkida.

Räägime erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõust 304, mis meil täna laual ja otsustamisel on. Selles toodud muudatused seonduvad vajadusega korrastada erakondade rahastamise aruandluse tehnilist poolt ja samuti vajadusega kehtestada erakondade, valimisliitude ja üksikkandidaatide aruandlusele ühtne vorm. Eelnõuga antakse erakondade rahastamise järelvalve komisjonile pädevus kehtestada aruannetele veebikeskkonnas kindel vorm, mis muudetakse aruandvatele isikutele interneti teel kättesaadavaks. Ühises keskkonnas on esitatud aruanded ka omavahel võrreldavad. Eelnõuga muudetakse kehtivaid regulatsioone.

Mõne sõnaga räägin nendest tehtavatest muudatustest, sellest, mis on põhielemendid, millele eelnõu keskendub. Räägin muudatuste tegemise järjekorras, mitte nii väga olulisuse kontekstis. Üks põhimõtteline asi on kindlasti see, et edaspidi sätestatakse, et ka üksikkandidaadile kohaldatakse samasugust aruandlust nagu erakonna või valimisliidu nimekirjas kandideerinud isikule, kes tegi valimiskampaaniaks kulutusi erakonna või valimisliidu kuludest eraldi. Praegu on reguleerimata, kuidas

täpselt peaks aruandesse panema selle, kui erakonna nimekirjas kandideeriv inimene on ise kulutusi teinud. Muudatus sätestab ka selle, et erakond koostab allikate kaupa tulude ja saadud laenude kohta kvartaliaruande kvartali lõpu seisuga ja esitab selle erakondade rahastamise järelevalve komisjonile selle nõutud vormis hiljemalt kvartalile järgneva kuu 10. kuupäevaks. Muudatus on ka see, et see aruanne avalikustatakse erakondade rahastamise järelevalve komisjoni veebilehel. Üks selline säte veel, mis muutub: siiaamaani pidid erakonnale annetatavad isikud nimekirjas figureerima koos isikukoodiga, aga komisjon leidis, et see ei ole päris õige. Edaspidi on kirjas sünniaeg ja kui tõesti tekib küsimusi, siis on järelevalvekomisjonil võimalik isik ikkagi kindlaks teha. Erakond on kohustatud pidama teabe avalikustamiseks veebilehte, mille aadressi teatab ta kohtu registriosakonda. Erakond võib pidada ja kasutada valimiskulude kontekstis ainult neid arvelduskontosid, millest ta on teatanud erakondade rahastamise järelevalve komisjonile. Ka üksikkandidaat võib valimiskampaania tulude laekumiseks ja kulude tegemiseks kasutada vaid selliseid kontosid, millest on teatatud erakondade rahastamise järelevalve komisjonile. Toon välja veel selle, et edaspidi on erakondade rahastamise järelevalve komisjonil õigus saada seaduse täitmise kontrollimiseks dokumente kõikidelt selles seaduses sätestatud isikutelt. Dokumente nõutakse kirjalikus taotluses, milles tuuakse ära nõude eesmärk ja õiguslik alus ning viidatakse ka ettekirjutuse tegemise võimalusele dokumendi tähtjaks esitamata jätmise korral. Neid dokumente on üldiselt aega esitada kümme päeva pärast seda, kui komisjon on selle päringu teinud. See oli ülevaade konkreetsetest sätetest.

Räägin veel kord eelnõu põhieesmärgist. Eelnõu eesmärk on korrastada erakondade rahastamisega seotud aruandluse tehniline normistik, mis on aluseks erakondade ühtsele ja selgele aruandlusele. Muudatustega viiakse kasutatavad raamatupidamislikud terminid ja põhimõtted kooskõlla üldise finantsarvestusliku terminoloogia ja põhimõtetega ning sätestatakse aruandluse ühtne vorm. Eelnõuga kõrvaldatakse seaduses olevad normitehnilised puudused. Aruandluse ühtlustamise ja veebikeskkonda viimise kaudu vähendatakse nii

erakondade järelevalve komisjoni kui ka erakondade, valimisliitude ja üksikkandidaatide aruannete esitamisega kaasnevat halduskoormust.

Eelnõu algataja on põhiseaduskomisjon, kes on seda arutanud neljal korral koos Riigikogu erakondade järelevalve komisjoniga ja ka huvigruppide ehk erakondadega. Esimene lugemine komisjonis toimus eelmise aasta 4. detsembril. Seaduse rakendamine lisakulutusi kaasa ei too, kuna erakondade rahastamise järelevalve komisjoni eelarves on vahendid veebipõhise aruandluse ja infosüsteemi väljaarendamiseks olemas. Ka Vabariigi Valitsus toetab eelnõu. Ta on oma kooskõlastuskirjas rõhutanud lisaks muule seda, et ühine keskkond tagab esitatud aruannete võrreldavuse ning laiemal läbipaistvusel ka avalikkuse silmis. See kindlasti nii ka on. Seadus peaks jõustuma 2013. aasta 1. aprillil. Jõustumise aeg on seotud sellega, et erakondade rahastamise järelevalve komisjonil saab samal ajal valmis veebipõhise aruandluse vorm.

Põhiseaduskomisjoni ettepanek on erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 304 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatuse ettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk tähtaeg on 29. jaanuar 2013. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Nagu sa ise ütlesid, erakondade rahastamine on viimasel ajal üsna palju kõneainet pakkunud. Kindlasti ei ole see viimane erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis lähiajal parlamenti jõuab. Põhiseaduskomisjon on erakondade rahastamist arutanud seitsmel istungil ja on saatnud Justiitsministeeriumile selle kohta kirja. Ka rahvakogu kogub ettepanekuid erakondade rahastamise järelevalve kohta. Kas komisjon on arutanud, kas see eelnõu, mille esimene lugemine täna siin saalis lõpeb, jääb ootama kõiki neid rahvakogu ja põhiseaduskomisjoni pakutud muudatusi või läheb selle eelnõu menetlemine oma rada pidi? Milline on teie seisukoht?

Kajar Lember

Aitäh! Kindlasti loodan, et see konkreetne eelnõu, mis täna arutusel on, liigub oma rada pidi, sest see on, ma veel kord ütlen, tehniline eelnõu, millega muudetakse terminoloogiat ja aruandlus tehakse läbipaistvamaks. Samas võib seda eelnõu käsitleda esimese etapina erakonnaseaduse muutmise teel. Ma usun, et avalikkuses toimuv arutelu toob endaga kindlasti kaasa väga palju erinevaid seisukohti. Mis seal salata, ma ei ole väga optimistlik selles osas, et meie komisjon või parlament oleks võimeline kõiki neid ettepanekuid väga kiiresti menetlema ja seaduseks vormima. See, et erakonnad saaksid oma igapäevast majandustegevust deklareerida avatumalt ja ühtses vormis, võiks kehtima hakata kindlasti varem. 1. aprill on tähtaeg, mis tuleneb erakondade kvartaalse aruandluse kohustusest, selles mõttes on see igati loogiline. Veel kord ütlen, et see on kõikide asjasse puutuvate osapooltega minu meelest päris mõistlikult kooskõlastatud ja nende ettepanekuid on ka arvestatud. Ma arvan, et tekkiv süsteem toimib ja annab nendele, kes tunnevad huvi erakondade jooksvate aruannete deklareerimise ja sisu vastu, võimaluse seda informatsiooni ühel konkreetsetel kodulehel vaadata, kusjuures andmeid saab omavahel võrrelda. Enam ei pea erinevas vormis esitatud andmeid otsima eri erakondade kodulehtedelt ega ajama taga, kuskohas on see link või mis iganes. Uus süsteem tagab selle, et need andmed on ühest kohast leitavad ja omavahel võrreldavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Hea kolleeg! Tulemas on kohalikud valimised ja erakondade kõrval kandideerivad ka valimisliidud. Sa oskad kindlasti kirjeldada, millised võiksid olla muudatused aruandluses või näiteks valimisliitude uued kohustused. Praktika on näidanud, et valimisliitude aruandlus peale valimisi on olnud nõrgem kui erakondade aruandlus.

Kajar Lember

Praeguse regulatsiooni kohaselt on üksikkandidaat, valimisliit ja erakond aruandluse poolest natuke erinevad ja neid on olnud raske

omavahel võrrelda. Pakutud muudatused ühtlustavad muu hulgas aruandluse vorme. Konkreetset mainin, et üksikkandidaat peab aruandes märkima valimiskampanias kasutatud vahendite rahastamise allikad liikide kaupa. Annetuse kohta märgitakse annetaja nimi, annetuse väärtus, selle laekumise kuupäev jne. Kui kasutatakse isiklikku vara, siis tuleb kajastada ka see, kui suur see oma panus oli. Nii et üksikkandidaadid esitavad edaspidi aruandeid samamoodi nagu erakonnad. Valimisliit võib valimiskulutuste tegemiseks kasutada ju näiteks laenu või muid vahendeid. Ka see tuleb nüüd väga täpselt deklareerida. Lõppsõnum on võib-olla see, et edaspidi on nii üksikkandidaadi, valimisliidu kui ka erakonna kulude kajastamise pool sarnasem kui siiani. Ühtlustamine ongi võib-olla selle eelnõu kõige olulisem märksõna. Oluline on ka see, et erakondade rahastamise järelevalve komisjonil on edaspidi veidi suuremad õigused nii valimisliidu kui ka üksikkandidaadi käest infot küsida, kui selleks peaks vajadus tekkima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma küsin meediainimesena. Kas te olete arutanud ka seda või mõelnud selle peale, kuidas saaks ükskõik mis aruandes kajastada selliseid kummalisi seiku, kui näiteks kogu meedia äkitselt täiesti tasuta, n-ö vabal tahtel rivistub ühe kandidaadi taha ning keegi nagu ei tea, kes tegelikult need teenused kinni maksab ja kuidas see kõik käib? Inimene kirjutab ausalt aruandesse, et ta kulutaski oma valimiskampania jaoks null eurot null senti, aga kui me vaatame reklaamimahtu, siis saame aru, et päris nii see ei ole. Kuidas sellega edaspidi saab?

Kajar Lember

Aitäh küsimuse eest! Võib-olla peab alustama sellest, et kindlasti ei saa sellise tehnilise aruandluse parendamiseks mõeldud seaduseelnõuga paekivist pauguga sealihha toota (kui tsiteerida eesti kirjandusklassikat) ehk ei saa loota, et see lahendaks ühe hoobiga kõik probleemid. Ma arvan, et see küsimus on täna arutlusel pigem jääkeldri või rahvakogu protsessis,

kus neid ettepanekuid kogutakse. Üks väga selge ettepanek on olnud see, et erakondade rahastamise järelevalve komisjonil võiks kahtluse korral tekkida õigus tellida sõltumatu audit, mis peaks valimiskampaaniate rahastamise adekvaatselt üle vaatama ja neid andmeid omavahel võrdlema. Kui tuleb välja, et mõne erakonna, üksikkandidaadi või valimisliidu valimisreklaam on olnud võrreldes teistega mitu korda odavam või kuidagi väga selgelt nihkes, et seal on mingi anomaalia, siis tekiks komisjonil õigus seda uurida ja kontrollida ning sanktsioonid kehtestada. See ei ole otse selle eelnõu teema, aga ma loodan, et järgmine erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis siin laual on, ka selliseid asju sätestab.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Kajar Lember! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määratakse eelnõu 304 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. jaanuari 2013. aastal kell 17.15.

7. Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (292 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. See on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti Riigikogu liikme Yana Toomi! Kuna istungi lõpuni on aega vähem kui kaheksa minutit, siis ütlen, et see ettekanne lõpetatakse täpselt sel ajal, nagu ettekandja on planeerinud. Selle toiminguga me igal juhul lõpetame. Palun!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Ma tutvustan teile käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Aga enne räägin ühe loo päriselust. Te mäletate, et me eelmise sessiooni ajal üritasime taastada matusetootust. See teema leidis suurt meedia poolehoidu ja seda kajastati palju. Tulemus on see, et aeg-ajalt pöörduvad minu kui selle eelnõu algataja poole inimesed,

kes on hädas oma lähedaste matmisega. Just mõni päev tagasi sain ma kirja, milles üks härrasmees Lõuna-Eestist küsis, kas krematoorium käitub õigesti. Ta kirjutas, et tal suri vend ja ta lasi venna surnukeha kremeerida. Siis aga öeldi talle, et see tehakse ära küll, aga enne tuleb arve maksta, alles siis osutatakse teenust. Tal tekkis küsimus, kas see on õige. Loogiline oleks ju, et enne kremeeritakse ja alles siis makstakse arve. Selle peale viis krematooriumi juht ta tagatuppa ja näitas riuleid, mis olid täis urne, mis olid sugulastel välja ostmata jäänud. Inimesed kasutavad sellist nippi, et lasevad oma lähedase surnukeha kremeerida, teades juba ette, et see pole neile taskukohane, ja siis lihtsalt ei osta urni välja. Sellega on hädas eranditult kõik Eesti krematooriumid.

Matusetootust taastada meil ei õnnestunud. Valitsus põhjendas seda nii, et inimeste aitamine on kohalike omavalitsuste kohus ja sellega nad peavadki tegelema. Seekord me siis üritame alandada matusetarvete ja -teenuste käibemaksumäära. Nagu me eelmise kord rääkisime, kõige odavam kremeerimine koos kabeli kasutamisega läheb näiteks Tallinnas maksma 500 eurot. Sotsiaaltöötajate väitel (me küsitlesime päris mitmeid kohalikke omavalitsusi) on Eestis keskmine matusepaketi hind umbes 700 eurot. Praegu on käibemaksumäär 18%. Kui me alandaksime selle 9%-le, siis oleks inimese puhaskulud võit 65 eurot ehk keskmine matusepakett ei maksaks mitte 700, vaid 635 eurot. See on ikkagi raha, vanas vääringus on seda natuke üle tuhande krooni. See ongi meie ettepaneku sisu.

Matusetarvete ja -teenuste maksu tõus ning matusetootuse kaotamine on halvendanud eelkõige väiksema sissetulekuga leibkondade olukorda. Võib juhtuda (sageli nii juhtubki), et vähem kindlustatud inimestel pole rahapuiduse tõttu muud võimalust kui lasta kadunuke kremeerida või mätta kohaliku omavalitsuse kulul kui omasteta isik. Ma olen sellest juba rääkinud, aga kuna kordamine on tarkuse ema, siis ma kordan seda veel. Mulle isiklikult on teada kümneid juhtumeid – ma ei liialda, neid teavad ka iga valla ja linna sotsiaaltöötajad –, kui inimesed on olnud sunnitud võtma kiirlaenu, et see probleem lahendada. See pole normaalne.

Eelnõu võimaldab tagada kõikidele ühiskonnaliikmetele väärikas ärasaatmine, hooli-

mata inimese või tema perekonna majanduslikust olukorrast. Matuse korraldamine on perele väga raske emotsionaalne ja ka rahaline katsumus. Matus moodustab küll olulise osa leinaperioodist, kuid mõnel perel tuleb selle korraldamiseks leiutada kõikvõimalikke rahalisi skeeme. Statistikaameti andmetel suri Eestis 2011. aastal 15 244 inimest. Eelnõu maksimaalse maksumuse arvutamiseks võtsime aluseks keskmised matuse korraldamise kulud, mis on, nagu ma juba mainisin, 700 eurot. Kui me eeldame, et järgmisel või ülejärgmisel aastal sureb umbes niisama palju inimesi – vaevalt et rohkem, kuna me teame, et elanikkond on vahepeal veidikene kahanenud –, siis oleks selle eelnõu seadusena rakendamiseks vaja ligikaudu 1 miljon eurot. Kuna me eeldame, et see eelnõu hakkaks seadusena kehtima 1. jaanuarist 2014, siis võiks seda hüpoteetilist kulu arvestada järgmise eelarve koostamisel.

Veel viimane asi, mida ma tahan öelda. Sellest räägib kindlasti ka komisjoni ettekandja. Kui ma lugesin praegu siin saalis läbi Rahandusministeeriumi seisukoha, millele on alla kirjutanud minister Ligi, siis mind tõsiselt riivas üks lause. Nimelt see, et vähendatud maksumäära rakendamise korral saavad suurema soodustuse need, kes ostavad kallima kauba või teenuse. See loogika on minu meelest kohatu, sest rääkida sellest, et keegi ostab oma lähedasele mingisuguse luksusliku puusärgi, ei ole nagu päris õige.

Ma palun teil, head kolleegid, seda eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma stenogrammi huvides täpsustan. Te ütlesite, et käibemaks on 18%, tegelikult on see 20%. Seletuskirjas on õigesti. Meil on aega esitada üks küsimus. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud eelnõu kaitsja! Praegu on paljudele perele lähedase lahkumise järel matuste korraldamine väga raske koorem, sest matuseteenused on Eestis kallid. Rahanduskomisjonis kõlas aga ka selline arvamus, et kui käibemaksu alandada 20%-lt 9%-le, mis tähendab, et lõppteenus võiks odavneda ligikaudu 10%, siis see ei muuda matuseid odavaks, vaid see jääb neile inimestele ikka koormaks. Mida te oskate sellisele väitele vastata? Kas äkki 10%-lisest lõpphinna alandamisest ei olegi mitte mingit tolku, kui matused on ikka kallid?

Yana Toom

Ma tänan küsimast! Minu enda hinnangul on see teenus muidugi kallis. Aga olgem ausad, meil on 226 kohalikku omavalitsust ja nii mõneski on matusetootus – kui see üldse olemas on – praegu isegi väiksem kui see kümneprotsendiline vahe, mis kaasneks selle eelnõu seadusena vastuvõtmisega. Nii et asi seegi. Nagu ma juba ütlesin, kui kogu see protseduur maksab 700 eurot, siis ka 65 eurot on raha, millega mõnel perel annab nii mõnigi nädal ära elada. Ma olen nõus, et see ei ole piisav, aga parem pool muna kui tühi koor.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Järgmised registreeritud sõnavõttud lükkuvad edasi järgmisele ehk homsele istungile. Tänapäevane istung on lõppenud. Suur tänu ettekandjale! Suur tänu kõigile osalejatele! Head päeva jätku!

Istungi lõpp kell 13.00.

Istungi kestus 3 tundi.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 16. jaanuar 2013
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Valitsemissektori võlg
2. Topeltkodakondsus
3. Kaitseministeeriumi eraldised
4. Estonian Airi tulevik
5. Arenguabi
6. Soolise tasakaalu parandamine
7. Inimeste vabadus

Istungi rakendamine

1. Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (292 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu (296 SE) esimene lugemine
3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (277 SE) esimene lugemine
4. Riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (301 SE) esimene lugemine
5. Kaupade piirikontrolli tingimuste kooskõlastamise rahvusvahelise konventsiooni 9. lisa heakskiitmise seaduse eelnõu (269 SE) teine lugemine
6. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (276 SE) teine lugemine
7. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (275 SE) teine lugemine
8. Planeerimisseaduse, kinnisasja sundvõõrandamise seaduse ja looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (247 SE) teine lugemine

Infotund

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Austatud valitsusliikmed! Alustame 16. jaanuari infotundi. Enne kui läheme küsimuste juurde, teeme palun kohaloleku kontrolli!

Hetkel registreerus kohalolijaks 41 Riigikogu liiget ja puudub 60.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Urmas Reinsalu ja välisminister Urmas Paet. Meile on laekunud kokku seitse teemat, millele soovitakse küsimusi esitada. Et me saaksime arutada võimalikult paljusid teemasid, lepime kokku, et ühe teema kohta ei saa esitada üle kahe kohapeal registreeritud küsimuse.

1. Valitsemissektori võlg

Aseesimees Laine Randjärv

Alustame. Esimene küsija on Rannar Vassiljev, küsimus on peaminister Andrus Ansipile ja teema on valitsemissektori võlg. Palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea peaminister! Minu küsimus on inspireeritud teie sümpaatiast statistika vastu. Teatavasti oli 2005. aasta teises kvartalis, mil teie peaministriks saite, Eesti valitsemissektori koguvõlg *circa* 500 miljonit eurot, 2012. aasta kolmandaks kvartaliks oli see aga kasvanud 1,6 miljardi euron. Kasv on olnud 3,2-kordne, protsentides väljendatuna 220%. Kas te teate, millistes Euroopa Liidu liikmesriikides on kasv olnud samal ajal niisama tempokas?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei tea. Aga ma tean kindlasti seda, et Eesti valitsussektori võlakoormus on Euroopa Liidu kõige pisem. See oli kõige pisem siis, kui mina peaministriks sain, ja on kõige pisem ka praegu. Küllap teate ka teie, mille tõttu valitsussektori võlakoormus absoluutsummates suurenenud on. Põhiliselt võib välja tuua kaks allikat. Üks on EFSF-i kaudu lisandunud võlakoormus ja teine on Euroopa Investeeringupanga 550 miljoni euro suurune laen. See laen on välja võetud kahes osas. Olgu öeldud, et me oleme selle abil teinud Eestisse väga olulisi investeeringuid. See laen on mõeldud Euroopa Liidu eri fondidest saadavate vahendite kaas-

finantseerimiseks ja selle intressimäär on olnud väga madal. Esimesel osal oli intressimäär mälu järgi öeldes 0,56%. Me teenime oma reservide pealt märksa rohkem, kui me laenuintressidena ära maksame.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, esimene täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Need riigid võiksid olla Iirimaa ja Läti, teistel nii tempokat valitsussektori võla kasvu pole olnud. Aga mulle on jäänud mulje, et Eesti väike võlakoormus on praeguse peaministri juhitud valitsuste teene. Kas ei oleks korrektsem tulevikus nentida fakti, et Eesti võlakoormus ja võlg on võrreldes paljude teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega küll suhteliselt väike, aga ennekõike sellepärast, et need valitsusjuhitud, kes olid ametis enne teid, võlgu ei võtnud?

Andrus Ansip

Aitäh! Teie väide on ainult osaliselt tõene. Valitsusjuhitud, kes enne mind Eesti Vabariigi valitsust juhtisid, osalesid ka laenude võtmises ja minu juhitud valitsused on varem võetud laene tagasi maksnud. Eriti silmapaistev oli selles mõttes see aeg, mil rahandusministriks oli Aivar Sõerd, kes teatavasti seetõttu ka maailma parimaks rahandusministriks tunnistati. Tema ajal maksti valitsussektori võlgu eriti arvestatavalt tagasi. Kriisi ajal on väga paljude riikide valitsussektori võlakoormus suurenenud. Te nimetasite mõnda riiki. Euroopast leiab ka ühe riigi, kellel on valitsussektori võlakoormus kriisi ajal tõusnud peaaegu 100% SKT-st. Need on väga arvestatavad suurenenemised. Kui me vaatame lõunasse, siis näeme, et meie naaberriikide valitsussektori võlakoormus on kriisis 20–30% SKT-st kasvanud. Eesti valitsussektori võlakoormus on jäänud peaaegu samale tasemele, kus ta on aastaid olnud. Me ei ole pidanud võtma võlgu igapäevakulutuste kinnimaksmiseks. Meie oleme raha laenanud ainult investeringute tegemiseks. Olgu veel kord öeldud, et protsendina SKT-st on Eesti valitsussektori võlakoormus kõige pisem Euroopa Liidus. Kui te ei oska ka selle saavutuse üle uhke olla, siis on mul raske teile üldse midagi öelda, mille üle te rõõmustada suudaksite.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Kas ma sain vastuse lõpust korrektselt aru? Kas te pidasite silmas seda, et neil, kes ei suuda olla uhked meie väikese võlakoormuse üle, ei ole põhjust ka millegi muu üle uhke olla?

Andrus Ansip

Küllap leiab iga inimene, mille üle uhke olla. Kuid kui jutt käib valitsussektori võlakoormusest, siis suure võlakoormuse üle ei ole mitte mingisugust põhjust uhke olla, Euroopa Liidu kõige väiksema võlakoormuse üle aga lihtsalt tuleb uhke olla. Kui Euroopa Liidus maksab keskmine kodanik valitsussektori võlgade teenindamiseks intressidena ära keskmiselt 860 eurot aastas ja näiteks Kreeka kodanik maksab aastas valitsussektori laenude intressidena ära 1331 eurot, siis Eesti kodanik maksab valitsussektori võlgade teenindamiseks keskmiselt 16 eurot aastas. 16 eurot ja 860 eurot – siin on väga suur vahe. Meie saame seda raha, mida teised Euroopa Liidu kodanikud maksavad pangaintressideks, kasutada riigi arenguks. Me saame selle raha eest maksta õpetajatele suuremat palka ja pensionäridele suuremat pensioni. Ma arvan, et need valikud, mida on teinud minu juhitud valitsused ja ka eelnevad valitsused, on olnud Eestile head.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Valitsemissektori võlakoormus on väike, aga Eesti inimeste võlakoormus on ülimalt suur. Ma arvan, et ka see peaks olema valitsuse mure. Aga räägime rahandusest laiemalt. Te armastate öelda, et rahandus on meil korras. Nüüd on IMF tunnistanud, et paljud riigid kärpisid kriisiajal oma majanduskasvu surnuks. Nii toimus ka meil, meil oli üks suurimaid majanduslangusi. Kuid küsimus on selles, kust edaspidi tööjõud tuleb. Praegu inimesed lahkuvad Eestist. Täna lehtedes on välja toodud, kui väike on meie sündimus, see on uuesti 2004. aasta tasemel. Mis te arvate, kust edaspidi tööjõud tuleb ja

kus see rikkus kasvama hakkab, et võlakoorumus võiks jääda selliseks, nagu soovitakse?

Andrus Ansip

Aitäh! Eestis rikkus kasvab ja tööpuudus väheneb. Viimase Eurostati ülevaate järgi on aasta jooksul (võrreldud on kolmandaid kvartaleid) tööpuudus kõige kiiremini vähenenud just nimelt Eestis. Meie tööpuudus – 9,5% – on küll suur, kuid see on märgatavalt allpool eurotsooni keskmist tööpuuduse taset. Ka maksutulud laekusid möödunud aastal oodatust märksa paremini. Teatavasti laekus meil möödunud aastal eelarvega võrreldes 2,3% maksutulusid üle. Makse makstakse ikka tulude pealt ja ilma tuludeta ei ole mitte mingisugust põhjust makse riigieelarvesse maksta. Nii et inimeste maksevõime on paranenud. Eile tuli uudis, et kõige kiiremini Euroopa riikidest on palgad kasvanud Eesti Vabariigis. Ka seda tasub uskuda, mitte levitada igasuguseid jutte sellest, et te ei tea kedagi, kes teaks kedagi jne. Kui maksutulud laekuvad ja Eurostat seda kinnitab, küllap see palgakasv on siis ka olemas olnud. Väide, et eraisikute võlakoorumus on suur, on osaliselt tõene. See kasvas suhteliselt kiiresti aastatel 2005–2008. Praeguseks on eraisikute võlakoorumus vähenenud, mitte kasvanud. Kuid kui võrrelda Euroopa Liidu keskmisega või eriti meie põhjanaabrite Soome ja Rootsiga, siis on selge, et meie eraisikute võlakoorumus on ikkagi suhteliselt pisi-kene.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, peaminister! Palun, Heimar Lenk, teie küsimus!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Minu küsimus on kaheosaline. Te ütlete, et me tunneme heameelt, sest meie palgad tõusevad kõige kiiremini Euroopa Liidus. Ärgem unustagem, et meie palgad on ka Euroopa Liidu peaaegu kõige väiksemad. Need peavadki natuke tõusma, et inimesed saaksid ära elada. Meie palgad on ju niivõrd viletsad. Meie palgad ja pensionid on Euroopa kõige viletsamad, nagu me teame. Seda esiteks. Teiseks öeldakse niimoodi, et valitsus, kes laenu ei võta, võtab selle raha oma rahva taskust. Mulle meenub Reformierakonna valimisloosung, et tulevaste põl-

vede arvel teie laenu ei võta. Aga nüüd, nagu ma aru saan, on seda siiski tehtud.

Andrus Ansip

Aitäh! Ei, minu juhitud valitsused ei ole võtnud tulevaste põlvkondade arvel laenu. Olgu veel kord korratud, et Eesti Vabariigi valitsussektori võlakoorumus on Euroopa Liidu kõige väiksem ja nii peaks see jääma ka tulevikus. Need riigid, kes on võtnud tulevaste põlvkondade arvel suuri laene, on juba praeguses kriisis pidanud väga valusalt selle eest maksma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lõpetame selle küsimuse arutelu.

2. Topeltkodakondsus

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde, mille teema on topeltkodakondsus. Küsimus on välisminister Urmas Paetile ja küsija on Yana Toom.

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Austatud minister! Pean tunnistama, et selles topeltkodakondsuse teemas on minu arvates nii mõndagi segast. Teadaolevalt ei luba meie põhiseadus sünniga omandatud kodakondsust kellelki ära võtta. Selle tõttu on meil tegelikult sadu kui mitte tuhandeid inimesi, kellel on topeltkodakondsus. Mõned neist elavad näiteks Venemaal, Petserimaal. Minu küsimus ongi, miks me just praegu seda teemat arutama hakkame. Teie avasite selle debati. Mis nüüd juhtus? Miks me seda nüüd ja praegu teeme? Milleks me seda üldse teeme, kui see praktika on meil täiesti olemas ja ka meie austatud president oli veel mõni aasta tagasi kahe riigi kodanik?

Urmas Paet

Aitäh! Ma arvan, et see arutelu ja loodetavasti sellest tulenevad otsused on väga vajalikud peamiselt kahel põhjusel. Esimene, pigem õiguslikku laadi põhjus on see, et kodakondsuse seadus ütleb, et Eesti kodanikul ei tohi olla mingit muud kodakondsust. Samas ütleb põhiseadus, et sünnijärgset kodakondsust ei saa kellelki ära võtta. Ehk meie seaduses on üks oluline punkt, mida ei ole võimalik sel

juhul, kui seda ei täideta, kedagi täitma sundida. Ma arvan, et Eesti õigusruumis ei peaks olema seadusi, mida on võimalik mitte täita. Aga olulisem põhjus on see, et neid inimesi, kellel on Eesti ja veel mingi muu riigi kodakondsus ning kes on sünnijärgsed Eesti kodanikud, on saja tuhande ümber. Suur osa neist on inimesed, kes lahkusid Eestist eelmise sajandi neljakümnendatel aastatel, ja nende järeltulijad, kes on kõik sünnijärgsed Eesti kodanikud. Aga sünnijärgseid kodanikke tekib kogu aeg juurde, sest avatud maailmas ei abiellu Eesti kodanikud ainult Eesti kodanikega, vaid ka teiste riikide kodanikega. Siin on küsimus nende lastes. Seetõttu pean õigeks, kui see vastuolu, mis puudutab sünnijärgseid Eesti kodanikke, Eesti seadustest kõrvaldataks. Minu meelest tuleks sünnijärgsetele kodanikele topeltkodakondsust lubada. Ma ei pea kuidagi õigeks, kui tekitatakse stressi inimestele, kellel on kaks kodakondsust, ja sunnitakse neid Eestis kehtivat seadust rikkuma. Mis puudutab ajastust, siis kehtiv kodakondsuse seadus jõustus 1995. aasta kevadel. See seadus ütleb, et kui noor inimene saab 18-aastaseks ja tal on mitu kodakondsust, siis peab ta tegema valiku, kas ta võtab Eesti või mõne muu riigi kodakondsuse. Sellel, 2013. aasta kevadel saabki 18-aastaseks see põlvkond, kes selle seaduse järgi peab hakkama valikuid tegema.

Aseesimees Laine Randjärv

Head ministrid, katsume vastused kahe minuti sisse ära mahutada! Palun, Yana Toom, esimene täpsustav küsimus!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Ju siis on nii oluline pikalt vastata, kui vastus kahe minuti sisse ära ei mahu. Ma küsiksin ka hea meelega pikemalt kui minut, kui see oleks võimalik, aga paraku ei ole. Kas te olete analüüsinud, milliste riikide kodanikke meile juurde tuleb? Kuna ma olen pigem venekeelse meedia lugeja, siis tean, et vene meedias arutatakse praegu väga tuliselt seda, et meile tuleb juurde suur hulk Venemaa Föderatsiooni kodanikke. Küsimus on selles, mis riikidega me siis peaksime arvestama. Mis te arvate, kas nende riikide ringi tuleks piirata või reguleerida?

Urmas Paet

Kõigepealt, selle kodakondsuse seaduse võimaliku muudatuse tõttu, et sünnijärgsetele Eesti kodanikele lubatakse topeltkodakondsust, ei tule kedagi juurde. See muudatus viiks meie seadusruumi lihtsalt kooskõlla tegeliku eluga. Nagu ma nimetasin, põhiseaduse järgi ei saa sünnijärgset kodakondsust võtta ära mitte kelleltki ka siis, kui inimene ei täida kehtivat kodakondsuse seadust ehk tal on rohkem kui üks kodakondsus. Nagu ma nimetasin, neid inimesi on umbes sada tuhat. Kui lubada sünnijärgsetele Eesti kodanikele topeltkodakondsust, siis looks see õigusselguse juba valitsevasse olukorda ega annaks mitte kellelegi juurde mitte mingisuguseid õigusi n-ö praktilisel tasandil. Lühike vastus teie küsimusele on, et see ei ava mitte kellelegi mitte ühtegi uut ust, vaid loob õigusselguse. Teisalt ei ole siis enam vaja panna lapsi, kelle üks vanem on sünnijärgne Eesti kodanik ja teine vanem mõne teise riigi kodanik, minu meelest ebamoraalse valiku ette, et tuleb valida ema ja isa kodakondsuse vahel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Ma ei nõustu teiega, härra minister. See arutelu avab kindlasti uue ukse, sest praegu on palju inimesi, kes ei ole seda võimalust kasutanud, kuna ei ole kindel, kas see on lubatud või ei. Aga see pole minu küsimus. Minu küsimus on hoopis järgmine. Tegelikult on meil juba praegu suur vahe sünnijärgsete ja mittesünnijärgsete kodanike vahel. Näiteks saab naturalisatsiooni korras kodanikuks saanud inimeselt kodakondsuse ära võtta, ta ei saa presidendiks kandideerida jne. Nüüd on kõne all järjekordne võimalus, mis on mõeldud ainult sünnijärgsetele kodanikele. Tavaliselt räägitakse, et sellist riivet võib õigustada hästi kaalukas riiklik huvi. Mis huvi teie arvates on praegu mängus, kui me räägime sellest, et ühtedel, n-ö esimese sordi kodanikel, saab olla topeltkodakondsus, aga teise sordi kodanikel ei saa?

Urmas Paet

Esiteks, kindlasti ei tohiks jagada inimesi sortidesse. Sellise retoorika võiks ära lõpetada. See tekitab ainult uut ühiskondlikku stressi ega midagi muud. Rahvusvaheliselt on täiesti tavapärane, et õigusjärgsetele kodanikele lubatakse topeltkodakondsust kergemini kui naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanud inimestele. Näiteks on kõigis nendes 15-s Euroopa Liidu liikmesriigis, mis olid Euroopa Liidus enne 2004. aastat, lubatud sünnijärgsetele kodanikele topeltkodakondsust. Samas lubatakse topeltkodakondsust ka neile, kes on saanud kodakondsuse naturalisatsiooni korras, seda umbes pooltes riikides. Peamiselt tuleneb vahe sellest, et naturalisatsiooni korras saadud kodakondsus on olnud inimese vaba tahte avaldus, see on inimese valik, sünnijärgne kodakondsus ei ole aga olnud inimese valik. Siin saalis on kindlasti palju paremaid õigusteoreetikuid kui mina ja nad võivad teile anda põhjalikuma akadeemilise ülevaate, kui suudan mina nende kahe minuti jooksul. Aga see on maailmas laialt levinud praktika, et sünnijärgse kodakondsuse ja naturalisatsiooni korras saadud kodakondsuse puhul on näiteks topeltkodakondsuse käsitlus erinev, kuna ühel inimesel võib olla ka kaks sünnijärgset kodakondsust ja need on tal n-ö automaatselt. Need ongi sünnijärgsed, nagu see sõna ütleb, seal ei ole olnud midagi pistmist inimese enda valikuga. Sellekohaselt tuleb käsitleda ka seda võimalust, kas keegi kõrvalt hakkab midagi jõuga ära võtma või ei hakka ja kas seda saab teha või ei saa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, kohapeal registreeritud küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea välisminister! Te ütlesite õigesti, et selle aasta 1. aprillil saabub aeg, kui suur hulk noori inimesi seatakse teie sõnutsi ebamoraalse valiku ette ja neil tuleb valida isa või ema kodakondsus. Arvestades koalitsioonis ja valitsuses toimuvaid arutelusid ning seda, et teie koalitsioonipartner on öelnud, et nad ei toeta topeltkodakondsuse seadustamist mitte mingis vormis, tahan seadusandjana teada, millal võiks valitsusest siis sellekohast eelnõu oodata, et me enne 1. aprilli

selle probleemi saaksime ära lahendada. Või kas te arvate, et seadusandja peaks siin ise initsiatiivi üles näitama, enne kui valitsus suudab selles küsimuses midagi otsustada, kui ta üldse suudab?

Urmas Paet

Kõigepealt sellest tähtajast – aprill 2013. Jah, siis satuvad selle valiku ette uued inimesed. Kui lugeda Eesti kodakondsuse seadust, siis selgub, et sellele seaduse põhimõttele ei vasta paraku ka kõik need inimesed, kes on juba vanemad ja kellel on olnud topeltkodakondsus kõik need viimased 20 aastat, alates Eesti iseseisvuse taastamisest. Tähtaegu ei oska mina teile täna siin öelda. Kui valitsus viimati seda küsimust arutas, see oli eelmise aasta keskpaiku, siis Siseministerium, kes peaks Eestis korraldama ka kodakondsusalast õigusruumi ja seadusandlust ning tegema ettepanekuid, sai valitsuselt ülesande seda teemat käsitleda ja analüüsida. Nüüd on nad tulnud välja ühe muudatusettepanekuga või kodakondsuse seaduse muutmise eelnõuga. See on praegu ministeriumides kooskõlastusringil. Ma loodan, et see võiks lähemate nädalate jooksul jõuda valitsusse ja peale seda loomulikult ka parlamenti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud minister! Te olete kindlasti mõelnud ka sellisele probleemile. Kui teie pakutav seadusmuudatus ära tehakse ja lubatakse sünnijärgsetele Eesti kodanikele legaalselt topeltkodakondsust, kuidas me peaksime pärast seaduse jõustumist käituma nende inimestega, kes sünnijärgsete Eesti kodanikena mingi muu riigi kodakondsust omandades käituvad seadusetahe järgi ja loobuvad Eesti kodakondsusest?

Urmas Paet

See pilt on erinev. On riike, kes nagu ka Eesti nõuavad, et kui soovitakse saada selle riigi kodanikuks, siis peab teistest kodakondsustest loobuma. See on juba selle konkreetse riigi seadustest tulenev nõue, see riik seda nõuab ja inimene teeb oma valiku. Samas on terve hulk riike, nagu ma enne ütlesin, kes seda ei nõua, kes annavad kodakondsuse ilma nõudmata, et

loobutaks teistest kodakondsustest. Samuti on päris palju inimesi, kellel ongi kaks sünnijärgset kodakondsust ja kes ei ole pidanud üldse mingit valikut tegema. Need inimesed, kellel on topeltkodakondsus ja kes on Eesti kodakondsusest loobunud seetõttu, et nad on võtnud teise riigi kodakondsuse, moodustavad mitu rühma. Lisaks on muidugi inimesed, kellel selle teise riigi seadustest tulenevalt ei ole olnud kohustust loobuda Eesti kodakondsusest, aga nad on sellest siiski loobunud, lähtudes Eesti kodakondsuse seadusest. Nad on olnud täiesti õiguskuulekad ja teinud seda, mida Eesti seadus on nõudnud. Mul ei ole täna vastust teie küsimusele. Iseenesest on need inimesed seadust täitnud ja kõik on olnud seadusega kooskõlas. Samas ei ole minu meelest õnneks väga paljud teised inimesed Eesti passist ja kodakondsusest lahti öelnud, kuigi kodakondsuse seadus on selle nii sätestanud. Kindlasti peab üks osa sellest arutelust olema arutelu nende inimeste üle, kes on täht-tähelt Eesti kodakondsuse seadust järginud ja isegi siis, kui teine riik ei ole seda nõudnud, on siiski seaduskuulekalt Eesti kodakondsusest loobunud. Ma arvan, et siin on väga palju päris individuaalseid põhjusi ja kaasusi. Ilmselt on see üks keeruline komponent selles loos, just nimelt õigluse aspektist lähtudes.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetame selle küsimuse arutelu.

3. Kaitseministeeriumi eraldised

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde. Kuna meil on jäänud arutada veel viis teemat, siis alates järgmisest teemast saab esitada ainult ühe kohapeal registreeritud küsimuse. Palun, Sven Mikser, küsimus kaitseminister Urmas Reinsalule Kaitseministeeriumi eraldiste kohta!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud härra minister! Juhtumisi sattus minu kätte eelmise aasta detsembris ilmunud Rõuge valla infoleht. Seal kirjutab Rõuge Vallavolikogu esimees Jaak Pächter, kes on minu teada ka IRL-i liige, järgmist: "Koostöös kaitseministeeriumiga vahetame

tuleval aastal välja Nursi külakeskuse katuse, milleks ministeerium lubas eraldada 45 000 eurot." Ma küll palavalt soovin, et kõik Eesti külakeskused saaksid uued katused, kuid siiski tean, et tavapäraselt ei tule selleks raha kaitseelarvest. Seetõttu küsingi teilt, kas Kaitseministeeriumi eelarvest eraldatakse sel aastal Nursi külakeskuse katuse vahetuseks 45 000 eurot, nagu kirjutab volikogu esimees, ja kui see nii on, siis milliselt eelarverealt selline raha tuleb.

Urmas Reinsalu

Aitäh, austatud küsija! Kaitseministeerium teeb omavalitsustega koostööd nendes küsimustes, mis puudutavad riigikaitse objektide arendamist. On selge, et riigikaitse objektid ja nende arendamine, olgu need siis harjutusväljakud või lasketiirud, toovad kohalike kogukonnale kaasa teatud koormisi ja piiranguid. Kaitseministeeriumi huvi on seda tööd teha koostöös kogukonnaga, ka toetades kohaliku kogukonna jaoks vajalikke algatusi. Varemgi on Kaitseministeeriumis sellist praktikat olnud. Mulle meenub kohe Muhu radar, kui selle juurde viiv avalik tee korda tehti. See on üldine praktika, mis on levinud riikides, kus soovitakse teha kohalike elanikega koostööd, selleks et ka kohalik kogukond, sh omavalitsus, oleks vastutulelik, hoolimata nendest riigikaitsest tulenevatest piirangutest, mis mingile objektile võivad kehtestatud olla. Ma arvan, et praegune praktika on mõistlik. Neid otsuseid hiljem ka kontrollitakse. Mis puudutab eelarvet, siis, tõepoolest, riigikaitse objektide arendamine toimub Kaitseministeeriumi vahenditest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser, esimene täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Ma mõistan täielikult, et kui Nursi palus asub kaitseväge laskeala või harjutusväljak ja mujalt saabuval sinna väljaõppele kaitseväge liikuvvahendid, siis see tähendab lisa koormust teedale ja on täiesti mõistlik, kui Kaitseministeerium osaliselt korvab nende teede parandamiseks või korrashoiuks tehtud kulutusi. Nursi külakeskuse katus ei peaks tõenäoliselt aga sellist koormust saama. Kas on

teada, et seoses kaitseväge harjutusväljaku paiknemisega selles vallas on Nursi külakeskuse katus saanud kannatada või on seda ette näha? Või on siin mingisugune teine printsiip, mingisugune teine toetuste eraldamise kord? See ongi minu teine küsimus.

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ei ole, need reeglid on ühesed. Reeglid on sellised, et peaks toimuma koostöö kohaliku kogukonnaga, selleks et kohalik kogukond oleks samuti huvitatud sellest, et see riigikaitse objekt realiseeruks. Kui me vaatame seda konkreetset juhtumit, mis puudutab Nursipalu objekti rajamist, siis siin on olnud väga tõsine ja intensiivne dialoog kohaliku omavalitsusega. Kohaliku kogukonna esindajatel on olnud väga vastakaid seisukohti. Ma arvan, et kindlasti langetatakse need otsused, mis võimaldavad koostööd arendada, kasutades selleks Kaitseministeeriumi vahendeid. See teenib seda eesmärki, et riigikaitse objektid saaksid välja arendatud. Ka kohalik kogukond saab selliste objektide puhul toetust, mis sisuliselt kompenseerib neid piiranguid, mis riigikaitse objektiga paratamatult kaasnevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser, teine täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Viimaseks tahan teada, kas on olemas mingisugune loetelu nendest omavalitsustest, kes selliseid Kaitseministeeriumi eraldisi näiteks oma kultuuri- ja sotsiaalobjektide renoveerimiseks võiksid taotleda. Kas on olemas ka mingisugune kord, kuidas neid eraldisi taotleda? Kindlasti on omaette huvitav küsimus, kas sellised toetused on ka NATO klassifikatori järgi kaitsekulutused.

Urmas Reinsalu

Aitäh! Need toetused on loomulikult kulutused, mis on seotud konkreetse objekti rajamisega. Endastmõistetavalt ei tee Kaitseministeerium mingeid üldisi kohalike omavalitsuste investeeringuid, mis on lahus sellest eesmärgist ehk riigikaitse objektide rajamisest. See toimub koostöös kohalike omavalitsuste ja kogukonnaga. Kõik need otsused, mis on lan-

getatud nende kulutuste kohta, on loomulikult kättesaadavad. Kaitseministeeriumil on üks eesmärk: et riigikaitse objektid oleksid rajatud ja kohalik kogukond oleks sellega nõus, lähtudes ka planeerimisseadusest tulenevatest õigustest, mis puudutavad riigikaitse objektide rajamiseks kooskõlastuse andmist. Meie kulutused tulenevad sellest eesmärgist ja neid kirjendatakse Kaitseministeeriumis vastavalt üldistele standarditele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Üks kohapeal registreeritud küsimus. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Härra minister! Kas te valite selles töös koostööpartnereid isiklikult või on teil ministeeriumis mõni väike organ või nõukogu, kes neid asju arutab?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Nagu ma mainisin, käib jutt sellest, et on olemas teatud riigikaitse objektid, mida Kaitseministeerium soovib konkreetse omavalitsuse territooriumile rajada. Me teame, et see kutsub paljudel juhtudel kohalikes elanikes esile vastakaid tundeid, kuna see võib kaasa tuua piiranguid, aga üldiselt on koostöö kohalike omavalitsustega olnud mõistlik. Milliste omavalitsustega koostööd tehakse, see sõltub sellest, kus need objektid asuvad, kuhu on need otsustatud sõjalise planeerimise kaalutlustel rajada. See, milline kokkulepe saavutatakse kohaliku kogukonnaga, sõltub läbirääkimistest. Ma võin öelda hea küsija Sven Mikseri toodud näite kohta, et dialoog kohaliku kogukonnaga on toimunud üpris pikka aega. Ma arvan, et see dialoog paraku jätkub, aga Kaitseministeerium on selles arutelus avatud partner.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse arutelu.

4. Estonian Airi tulevik

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde. Aivar Riisalu on esitanud peaminister Andrus Ansipile küsimuse Estonian Airi tuleviku kohta. Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea peaminister! Igati tänuväärne on olnud Eesti riigi käitumine oma lennufirma suhtes, mida on proovitud võimalike laenudega vee peal hoida. Praegu ei ole küll ilmselt selge, kas me oleme läinud vastuollu riigiabi lubatavuse kriteeriumidega Euroopa Liidu kontekstis. Aga minu küsimus lähtub sellest, et me kõik saame aru, et meil on seda lennufirmat väga vaja. Kas meil on olemas ka plaan B, kui Euroopa Liit ütleb, et me ei tohi oma lennufirmat päästa ja riigiabi on ebaseaduslik?

Andrus Ansip

Aitäh! Meil ei ole praegu olemas isegi väga korralikku plaani A. Kui pole plaani A, siis ei ole mõtet loota, et kellelgi oleks olemas plaan B, C, D või E, juhaks kui plaan A ei realiseeru. Praegu nii valitsus (eelkõige muidugi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium) kui ka Estonian Air äriühinguna tegelevad plaaniga A ehk Estonian Airi säilitamise plaaniga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu, esimene täpsustav küsimus!

Aivar Riisalu

Aitäh, eesistuja! Hea peaminister! Mõni päev tagasi tuli avalikuks informatsioon, et Estonian Air viiakse Rahandusministeeriumi haldusalasse. Põhjenduseks toodi, et tegemist on riigi strateegilise finantsinvesteeringuga ja Rahandusministeerium võiks seda hallata. Kas see on selge märk, et tegelikult ebaselge plaan A Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas on tekitamas olukorda, kus majandusministeerium ei tule toime oma haldusala väga laia valdkonnaga ja sellepärast on Estonian Air vaja viia üle Rahandusministeeriumi alluvusse?

Andrus Ansip

Aitäh! Kõigile on teada, et see plaan A, Estonian Airi säilitamise plaan, on suhteliselt habras. Selle realiseerumine sõltub nii Euroopa Komisjoni seisukohast riigiabi seaduslikkuse kohta kui ka töötajatest, sellest, kuidas nendega sõlmitud kokkulepe ja veel kavandatavad kokkulepped mõjutavad Estonian Airi kui äriühingut. Loomulikult, Majandus- ja Kommu-

nikatsiooniministeerium ning valitsus peavad tegelema ka nende stsenaariumidega, mis võiksid teostuda siis, kui plaan A ei tööta, kui realiseerub kõige mustem stsenaarium. Küsimus, mis saab siis, kui realiseerub kõige mustem stsenaarium, on loomulikult aktuaalne väga mitmetes riigi instantsides. Kuid ma olen veendunud, et Estonian Airi ühe ministeeriumi haldusalast teise ministeeriumi haldusalasse viimine neisse plaanidesse küll ei kuulu. Sellest poleks abi. Nagu me oleme lugenud ka pressist, majandus- ja kommunikatsiooniminister eitab, et ta oleks midagi sellist ajakirjanikule väitnud. Ei ole eesmärki viia Estonian Air, eriti praeguses staadiumis, mõne teise ministeeriumi haldusalasse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma kasutan juhataja õigust ja annan järgmisena sõna Tarmo Tammele ja Jaan Õunapuule, seda selleks, et rohkem inimesi saaks küsida. Ma saan aru, et Aivar Riisalul on teine täpsustav küsimus, aga see ei ole obligatoorne. Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Nüüd on selgunud, et Estonian Airi majandusraskuste põhipõhjus on valed juhtimisotsused, eelkõige puudutab see Bombardieri ostu. Härra peaminister, kas te oskate öelda, kas keegi nõukogust nende otsuste eest vastutab või kas keegi valitsusest võtab selle eest poliitilise vastutuse?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma muidugi nii lihtsalt Estonian Airi majandusraskusi ei seletaks. Kui Bombardieri ost oleks see üks ja ainus põhjus, miks lennundusettevõtte on raskustes, siis tuleks küsida, miks teised Euroopa lennundusettevõtted, kes on pankroti välja kuulutanud või balanseerivad pankroti piiri peal, on majandusraskustesse sattunud, sest nemad pole ju Bombardiere ostnud. Jah, juhtimisvigadega saab paljutki seletada. Kui poleks teatud juhtimisotsuseid tehtud, siis oleks ka Estonian Airi olukord ilmselt märksa parem. Kuid objektiivsuse huvides olgu öeldud, et Estonian Air ei ole kunagi olnud väga korralikult kasumit teeniv ettevõtte. Estonian Airi on ju kogu tema eksistentsi jooksul päästetud täiendavate kapitalisüstide ja

laenudega. Probleeme on Estonian Airis olnud kogu aeg. Ilmselt on objektiivne põhjus nende probleemide tekkimiseks tulenenud meie riigi väiksusest. Küllap tuleks Euroopa Liidus lennundusturgu reguleerivaid eeskirju tublisti muuta, et ka väikestes riikides oleks võimalik lennundusäris kasumlikult töötada.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jaan Õunapuu, teine kohapeal registreeritud küsimus!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud peaminister! See, mis puudutab vastutust, eriti nõukogu liikmete vastutust, vajab kindlasti tulevikus käsitlemist. Aga ma tulen tagasi riigiabi juurde. Siin on olnud väga erinevaid arvamusi, küll olevat seda luba mindud Brüsselist küsima ja küll ei olevat seda veel küsima mindud. Minu küsimus puudutab valitsuse laenuna antud 8,2 miljonit eurot. Kui kaua suudab Estonian Air jääda selle abil oma partnerite suhtes usaldusväärseks? Millal tuleb aeg, kui tuleb uuesti raha küsima tulla, seda enam, et riigiabi loa saamine võib võtta päris pikka aega?

Andrus Ansip

Aitäh! Ka sellesama laenu jaoks, mis on antud, tuleb riigiabi luba küsida. Saneerimisinvesteeringutega ehk sellealase riigiabiga on selline lugu, et Euroopa Liidu regulatsioonide kohaselt on üks kord ainus kord ehk restruktureerimise ja saneerimise korral tohib riik lennundusettevõttele abi anda ainult ühe korra. Selleks et Euroopa Komisjon saaks olla veendunud, et üks kord jääb tõepoolest ainsaks korraks, peab olema väga korralik äriplaan. Äriplaan peab olema selline, et see otsustajaid tõepoolest veenab. Praegu pole meil olemas sellist äriplaani, millega saaks Euroopa Komisjoni veenda. Me taotleme riigiabi luba osaliselt väljaantud laenule. Valitsus on otsustanud laenata Estonian Airile pisut üle kaheksa miljoni euro. Sellest on praegu välja laenatud suhteliselt väikene osa. Iga järgmise laenumakse üle otsustab Vabariigi Valitsus. Kas järgmised laenumaksed tulevad või ei tule, see sõltub Estonian Airi majandusolukorrast ning sellest, kui võrd Estonian Airi töötajad ja Estonian Airi teenuseid kasutavad inimesed usuvad Estonian Airi tulevikku.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetan selle küsimuse arutelu.

Hoiame aega kokku. Kodu- ja töökorra seaduse § 146 ütleb, et infotunnis on õiguspärane otsustada istungi juhatajal. Tegelikult on ametlikult registreeritud ainult üks küsimus ja juhataja võib anda kohapeal võimaluse esitada lisa- või täpsustavaid küsimusi. See ei ole obligatoorne. Palun, Aivar Riisalu, protseduuriline küsimus!

Aivar Riisalu

Mul on selle üle küll kurb meel, sest see on nende kuue aasta jooksul, mil ma Riigikogus olen olnud, esimene kord, kus sellist võimalust ei antud. Minu küsimused olid väga sisulised, need ei olnud isegi opositsiooniliselt pahatahtlikud. Majandusminister ei suuda Eesti rahvale anda kindlust Estonian Airi tuleviku suhtes. Peaministri vastused olid adekvaatsed ning inimkonnale ja meie rahvale vajalikud. Selle tõttu on mul ääretult kahju, et takistati normaalse sisulise dispuudi protsessi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma ei anna hinnanguid küsimuste sisukusele, kindlasti on need kõik väga sisukad. Aga kolleegid Marianne Mikko, Heljo Pikhof ja Arto Aas soovivad ka infotunni jooksul saada õigust küsida.

5. Arenguabi

Aseesimees Laine Randjärv

Lähemegi järgmise küsimuse juurde. Palun, Marianne Mikko, küsimus välisminister Urmas Paetile arenguabi kohta!

Marianne Mikko

Lugupeetud välisminister! Välisministeeriumi eelmise aasta eelarves oli ette nähtud 900 000 eurot erakondade juurde rajatavate maailmavaate edendamise sihtasutuste jaoks. Maksumaksja raha kavandatud viisil kasutamine tekitas aga ühiskonnas teravat resonantsi, mistõttu erakonnad otsustasid kavandatut mitte ellu viia ja jätta raha kasutamata. Kasutades ära meie järjest enam üldsõnaliseks muutunud riigieelarvet, milles ministeeriumi kulud on koondatud paarile reale – palgakulu ja eraldi –, jagasite raha 14 arenguprojektile. Miks te otsustasite jokitada ning jagada seadusandja tahet eirates maksumaksja raha laiali? Olete

ju intervjuus Delfile möönnud raha sihtotstarvet.

Urmas Paet

Mind muidugi väga üllatab selle küsimuse toon. Mäletatavasti, kui Riigikogu natuke rohkem kui aasta tagasi menetles 2012. aasta riigieelarvet ja selle kolmandal lugemisel lisati Välisministeeriumile ja välisministrile üllatuseks Välisministeeriumi eelarvele 900 000 eurot, siis ainuke, mis selle kohta oli kirja pandud, oli see, et tegemist on mittesihtotstarbelise eraldisega. Rahandusministeerium täpsustas, et see on mõeldud demokraatia toetuseks. Ma ei ole siiani aru saanud, miks te siis ei kirjutanud riigieelarve seadusesse, et see on mõeldud erakondade maailmavaate edendamise sihtasutuste jaoks. See raha eraldati Välisministeeriumile demokraatia toetuseks. Juba siis, kui ma sellest teada sain, tegin ma Riigikogule ettepaneku tõsta see raha Välisministeeriumi reall ümber Riigikogu enda eelarvesse. Riigikogu ei olnud sellega nõus. Eelmise aasta sügisel, kui tuli eelmise aasta eelarve muutmise eelarve, tegin ma teist korda Riigikogule ettepaneku tõsta need 900 000 eurot ümber Riigikogu eelarvesse. Riigikogu ei olnud selle ettepanekuga nõus. Kaks korda kinnitas Riigikogu, et on täiesti hästi, kui see demokraatia toetuseks ettenähtud raha on Välisministeeriumi eelarves, sest, nagu te ise ütlesite, neid sihtasutusi ei loodud. Üldiselt on ministeeriumidele, sh Välisministeeriumile, Riigikogu otsused täitmiseks. Riigieelarve on samasugune Riigikogus vastuvõetud otsus, mis on Välisministeeriumile täitmiseks. Arvestades seda, et Eesti ei ole seni suutnud täita soovituslikku eesmärki, mis puudutab arengukoostöö jaoks eraldatud vahendeid (eelmisel aastal läks arengukoostööle 0,11% SKT-st, soovituslik eesmärk aastaks 2015 on 0,17%), ja seda, et Rahandusministeeriumi ainuke kirje nägi ette, et raha tuleb eraldada demokraatia toetuseks, samuti seda, et riigieelarve seadus on täitmiseks, võtsime vastu otsuse eraldada see summa erinevatele rahvusvahelistele arengukoostöö projektidele demokraatia toetamiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, välisminister, lõpetame selle vastuse! Palun, Marianne Mikko, üks täpsustav küsimus!

Marianne Mikko

Arengukoostööks eraldatava raha suurendamine pole halb, me kirjutame sellele väga hea meelega alla. Aga ma siiski ei saa aru, miks te ei planeerinud neid summasid 2012. aasta riigieelarvesse ja jagasite selle asemel laiali raha, mille seadusandja oli otsustanud jätta kulutamata. Kuidas on arenguabi rahastamisega arvestatud selle aasta eelarves? Kas selleks ettenähtud summad on kasvutendentsis või jäävad need alla eelmise aasta tegelikele kuludele? Tahame teada, kas teie poliitika on ikkagi järjekindel.

Urmas Paet

Kõigepealt olgem täpsed: seadusandja ei otsustanud jätta seda raha kulutamata. Kui see summa kirjutati 2011. aasta riigieelarvesse, siis kirjutati see sinna ennatlikult. Mingeid sihtasutusi polnud selleks ajaks olemas ja nagu me kõik teame, ei ole neid ka praegu olemas. Välisministeerium andis kahel korral Riigikogule võimaluse tõsta see raha ümber muude kulude alla, riigieelarve menetluse ajal ja järel, ja teist korda möödunud sügisel, kui Riigikogus toimus kolmel lugemisel riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu arutelu. Riigikogu ei soovinud seda võimalust kasutada, Riigikogu ei soovinud võtta seda raha Välisministeeriumi eelarvest ära, kuigi oli selge, et soovitud sihtasutusi sellisel kujul ei tule. Mida mina lihtsa välisministrina pean sellest järeldama? Ma järeldasin, et Riigikogu tahe on, et see raha peaks jääma Välisministeeriumi eelarvesse demokraatia toetuseks. Mis puudutab üldisi summasid, siis selle aasta eelarves on arengukoostöö summadele eelmise aastaga võrreldes ettenähtud kasv. Selles mõttes on trend õige.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse arutelu.

6. Soolise tasakaalu parandamine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise küsimuse juurde. Heljo Pikhof küsib peaminister Andrus Ansipilt soolise tasakaalu parandamise kohta börsil noteeritud äriühingute nõukogudes. Palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Olete kindlasti kursis arvukate uuringutega, mis näitavad, et naiste osalemine ettevõtete juhtimisorganites parandab ettevõtete majandustulemusi, sest aitab pöörata rohkem tähelepanu klientide rahulolule ning arvestada enam nõudluse mitmekesisuse ning ettevõtte sotsiaalse vastutusega. Just nimelt sellest, majandusliku tulemuse nimel soolise tasakaalu jälgimisest juhtimisotustuste tegemisel Euroopa Liidus räägitaksegi. Teatavasti oli siin algataja Viviane Reding, parempoolse partei esindaja. Kas teie olete oma maailmavaadet viimasel ajal muutnud ega pea ettevõtete majandustulemusi enam oluliseks? On ju Euroopa Parlamendis, kus esialgselt aruannet arutati, ka parempoolsed erakonnad selle heaks kiitnud, aga millegipärast meie valitsus seda teinud ei ole.

Andrus Ansip

Aitäh! Kindlasti on minu nagu ka teie arvates ettevõtete head majandustulemused olulised. Ma tean, et Eestis on kaasatud aruteludesse kõik need 11 börsiettevõtet, keda teie nimetatud ettepanek oleks võinud puudutada. Mulle teadaolevalt ei olnud ükski nendest börsil noteeritud ettevõttest huvitatud arvulistest sookvootidest, sh näiteks ettevõtte, kelle nõukogus on naissoost liikmeid 40%. Kõik äriühingud, keda Viviane Redingu ettepanek oleks puudutanud, pidasid esmatähtsaks nõukogudesse nimetatavate isikute kompetentsust. Nad olid selge sõnaga vastu nõukogu liikmete selekteerimisele igasuguste muude tunnuste alusel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Direktiivi eelnõu seletuskirjas on väide, et kuigi direktiivis sätestatud eelistusreegleid kohaldatakse ainult võrdse sobivuse, pädevuse ja ametialase suutlikkusega kandidaatide korral, võib ühiskonnas hakata levima arusaam, et naine on saanud nõukogu liikmeks kvoodi tõttu, mitte tänu oma oskustele, teadmistele ja kogemustele. Kas te ei karda, et kui naised juhtimistasandil üldse puuduvad, võib ühiskonnas endiselt jääda levima arusaam, et naised ei saagi juhtimisega

hakkama ja neil polegi selleks oskusi, teadmisi ega kogemusi? Ma arvan, et siin on hea näide Estonian Air, mille nõukogus naised ju ei ole. Kui oleks, siis võib-olla oleks seal praegu hoopis teine situatsioon.

Andrus Ansip

Jah, mul on hea meel, et Estonian Airi probleemidele on vähemalt üks arvestatav lahendusvariant leitud. Me kaalume seda väga tõsiselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt, kohapeal registreeritud küsimus!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud peaminister! Eesti on olnud väga varmas kõiki Euroopa Liidu soovitusi ja direktiive üle võtma, neid oma seadustesse viima ja ka rakendama. Esmaspäeval arupärimistele vastamisel te leidsite, et ka teie juhitud valitsuses võiks mõnigi naisminister rohkem olla. Minu küsimus ongi selles, miks te kardate seda direktiivi rakendada. Kas me ei võiks eeskujuna näidata, nimetades nõukogude liikmeid nii, et seal oleksid esindatud mõlema soo esindajad?

Andrus Ansip

Aitäh! Direktiiv ei käsitle küll otseselt riigile kuuluvaid äriühinguid. Nende nõukogude liikmeid nimetavad ministrid. Ministritele ettekirjutusi teha on hoopis lihtsam kui tungida eraettevõtlusesse ja hakata eraettevõtjatele dikteerima, missugustele parameetritele äriühingu nõukogu liikmed peavad vastama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lõpetame selle küsimuse arutelu.

7. Inimeste vabadus

Aseesimees Laine Randjärv

Liigume viimase, seitsmenda küsimuse juurde. Arto Aas on esitanud küsimuse peaminister Andrus Ansipile inimeste vabaduse kohta. Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Eelmisel aastal räägiti väga palju sellest, et kartellistunud erakonnad on kaaper-

danud demokraatia, meil summutatakse sõnavabadust, üldse liiguvad asjad väga vales suunas ja NSVL tuleb kohe tagasi. Samal ajal on värskest ilmunud Fraseri instituudi aruande järgi Eesti üks kõige vabamaid riike maailmas, me oleme seal tabelis üheksandal kohal. Me oleme saanud maksimumpunktid sõnavabaduse eest, vabaduse eest ühineda erinevate kollektiividega jne. Kus see tõde siis peitub? Mida peaminister arvab, kuidas on Eestis lood isikuvabaduse ja majandusvabadusega?

Andrus Ansip

Aitäh! Objektiivsed mõõtmised kinnitavad ühemõtteliselt, et Eesti on vaba riik. Internetivabaduse poolest on Eesti kolmandat aastat järjest (kui võtta arvesse ka esimese, testaasta uuringuid) kõige vabam riik maailmas. Pressivabaduse poolest on Eesti Soome ja Norra järel koos Hollandiga kolmandal ja neljandal kohal. Seega, vaikivast ajastust rääkida on täiesti kohatu. Teie viidatud vabadusindeks, mis võtab arvesse nii kodanikuvabaduse, isikuvabaduse kui ka majandusvabaduse, kinnitab, et Eesti on tõepoolest vaba riik nii majandusvabaduse kui ka kodanikuvabaduse mõttes. Objektiivsetest parameetritest lähtudes ei ole mitte mingisugust alust rääkida, nagu oleks Eestis demokraatia kaaperdatud või meie isikuvabadus kuidagimoodi ohus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Arto Aas, täpsustav küsimus. Väga lühidalt, palun!

Arto Aas

Väidetavalt oleme majandusvabaduse poolest Euroopas praegu neljandal positsioonil. Meist eespool on Šveits, Taani ja Iirimaa. Mulle tundub, et me võiksime selles edetabelis tõusta lausa liidriks. Kas valitsusel on mingi plaan, kuidas majandusvabadust veel rohkem suurendada, et ettevõtlus õitseks ja jõukus kasvaks?

Andrus Ansip

Aitäh! Administratiivseid barjääre tuleb vähendada. See kindlasti suurendaks ettevõtlusaktiivsust ja aitaks parandada Eesti kohta majandusvabaduse indeksis. Meie ettevõtjatele on oluline ettevõtlus- ja maksukeskkonna stabiilsena hoidmine, samuti maksukoormuse

vähendamine. Eriti oluliseks pean ma töäjõu maksukoormuse vähendamist. See on sel ajal ka juba realiseerunud või realiseerumas. Töötuskindlustusmaks määra on summaarselt vähenenud 4,2%-st 3%-ni.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kahjuks ei jõua me enam rohkem küsimusi esitada. Lõpetan infotunni. Suur tänu valitsusliikmetele ja kõikidele küsijatele!

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu esimese töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Head kolleegid! Kuus Keskerakonna fraktsiooni liiget on kirjutanud alla arupärimisele sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Arupärimise teema on puuetega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavus. Ma saan aru, et konstateerivat osa ei jõua ma siin kahe minuti jooksul ette lugeda, aga loen ette mõne küsimuse, mis on arupärimises esitatud. Me tahame ministrilt teada järgmist. Kas Sotsiaalministeeriumil on andmeid, kui paljud inimesed on praegu rehabilitatsioonijärjekorras? Kui paljudel erivajadustega inimestel muutub 2013. aastal rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavus? Kui piisavaks peab ta 2013. aasta riigieelarvelisi vahendeid tehniliste abivahendite soetamiseks puuetega inimestele? 2012. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt eraldati eelmisel aastal tehniliste abivahendite soetamiseks kokku ligi 6,4 miljonit eurot, aga 2013. aasta riigieelarves nähakse selleks ette vaid 5,8 miljonit eurot. Nendele küsimustele tahaksime ministrilt vastuseid saada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Enda ja veel seitsme Riigikogu liikme nimel annan siseminister Ken-Marti Vaherile üle arupärimi-

se korrupsiooni vähendamise kohta. Tuletame meelde, et minister on alati olnud suur korrupsiooniga võitleja. 2005. aastal, olles Juhan Partsi valitsuses justiitsminister, esitas ta idee asuda korrumpeerunud ametnikke püüdma piirarvu abil. Tuleb meelde veel paar artiklit aastast 2009, kui ta kirjutas, kuidas peaks korrupsiooniga võitlema. Ta koostas isegi terve paketi, mis koosnes viiest osast. Olles aga olnud kaks aastat siseminister, ei ole ta mingil kummalisel kombel suutnud ühtegi tollast ideed realiseerida. Tahamegi teada, mis põhjusel selline äpardus on juhtunud. Lähtuvalt sellest esitame hulgaliselt küsimusi, lootes saada ka vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, siis edastab Riigikogu esimees need adressaatidele viivitamatult.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud kemikaaliseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud jahiseaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomis-

jon on majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. jaanuaril algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Riigikogu liikmete Tõnis Lukase, Andres Herkeli ja Juku-Kalle Raidi s.a 14. jaanuaril algatatud Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 15. jaanuaril algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini arupärimised siseminister Ken-Marti Vaherile ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partstile.

Seoses Riigikogu liikme Tõnis Lukase tagasiastumisega asub alates s.a 21. jaanuarist Riigikogu liikmeks asendusliige Mihhail Lotman.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

1. Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (292 SE) esimese lugemise jätkamine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Eile jäi meil pooleli Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimese lugemise arutelu. Ma palun algatajate esindajana kõnetooli Riigikogu liikme Yana Toomi, et saaks jätkata ettekandjale küsimuste esitamist. Registreeritud küsimused on eilsest kirjas Mihhail Stalnuhhinil, Eldar Efendijevil ja Helmen Kütil. Palun, Yana Toom! Ja palun, Mihhail Stalnuhhin, teie küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eile kell üks päeval, kui me tegime selle eelnõu tutvustamises pausi, oli saalis umbes seitsmendik Riigikogu koosseisust. Nii et

suurem osa Riigikogu liikmetest võib tõenäoliselt üsna kehvasti teada, millest me üldse räägime ja mida me püüame saavutada. Kas sa oled nii hea ja selgitad põgusalt, milles meie ettepanek seisneb?

Yana Toom

Ma tänan! Jah, sul on õigus, Mihhail! Kuigi selles majas väidetavalt kõik inimesed pidevalt kuulavad, mis saalis toimub, ma kahe lausega siiski teemat selgitan. Asi on selles, et eelmise sessiooni jooksul ei õnnestunud võtta vastu meie esitatud eelnõu, mis nägi ette taastada kriisi ajal kaotatud matusetootus, kusjuures kärpe tegemise ajal oli antud lubadus see toetus hiljem taastada. Seetõttu tuleme nüüd välja ettepanekuga vähendada matusetarvete ja -teenuste käibemaksumäära 20%-lt 9%-le, mis annaks rahalist võitu. Arvestades, et keskmine n-ö matuseteenuste pakett on Eestis umbes 700 eurot, oleks rahaline võit 65 eurot. See ongi meie ettepaneku sisu: alandada matuseteenuste käibemaks 9%-le.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Sotsiaal-majanduslik olukord, vaesus ja kõrged hinnad tekitavad probleeme ühiskonnas, täpsemalt öeldes majandusvaldkonnas. Sellest rääkisid sa siis, kui me seda eelnõu koostasime. Kas sa oskad tuua mõne näite, mis seda tõestaks? See oleks väga vajalik, sest osa inimesi ei tea üldse, mis saab, kui meie seda probleemi ei lahenda.

Yana Toom

Ma tänan selle küsimuse eest! Tegemist on delikaatsete isikuandmetega. Mul on olemas mõned kirjad ja mõned teated konkreetsete juhtumite kohta. Eelmine kord, kui me matusetoetusest rääkisime, lugesin ma siit puldist ette ühe härrasmehe avalduse, kes keeldus oma tütre matmisest. Tegemist oli Sillamäe elanikuga. Tütar oli umbes 20 aastat välismaal elanud, siis ta tuli tagasi, jäi haigeks ja suri ära, aga vanematel ei olnud lihtsalt raha tema matmiseks. Nad kirjutasid avalduse kohalikule omavalitsusele, et nad seda rahapuuduse tõttu ei tee. Ma ei kujuta ette, millises põrgus need

inimesed elavad, ma mõtlen siinkohal moraalselt dimensiooni. Eile rääkisin ma siin sellest, et kõik Eesti krematooriumid on hädas, sest nende riulid on täis väljaostmata urne tuhastatud inimestega. Inimesed lasevad omakseid tuhastada, aga neil ei ole raha, et need urnid välja osta. Ma arvan, et see on pehmelt öeldes ebamoraalne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Tänan, proua eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Eile esitasid sa eelnõu kohta nii veenvaid ja põhjalikke selgitusi. Omavalitsused puutuvad pidevalt kokku sellega, et inimesed pöörduvad omavalitsuste poole toetuse saamiseks, et matuseid korraldada. Tegelikult on omavalitsustel see raha, mis toetusteks makstakse, suurenenud. Minu küsimus on selles. Valitsuse või ministeeriumi seisukoht on, et selle muudatuse korral hakatakse väga luksuslikke matusetarbeid muretsema. Ega krematooriumitulud vist tugevamaks ei keera, olgu kadunuke vaene või rikas. Aga kas kohalikud omavalitsused ja omavalitsuste liidud on selle murega kuhugi pöördunud? Kas sul on informatsiooni, kas EMOVL või Eesti Linnade Liit on pöördumisi esitanud?

Yana Toom

Ma tänan! Jään paraku vastuse võlgu. Minu poole suuremad organisatsioonid pöördunud ei ole, küll aga olen ma ise võtnud ühendust ja minuga on ühendust võtnud paljud omavalitsused, kes on selle asja pärast mures. Nagu ma juba rääkisin, alguse sai see mõtte Sillamäel, kus me käisime sotsiaalosalakonnas lihtsalt juttu ajamas. Siis helistasin ma läbi Tallinna linnaosad. Näiteks räägiti Põhja-Tallinnas mulle paljudest juhtudest, kuidas inimesed on olnud sunnitud võtma kiirlaenu, selleks et matuseid korraldada. Sellest saabki alguse nende perede majanduslik allakäik. See on väga suur mure. Ma tegelikult ei usu, et see arutelu seisab selle taga, et mingid suuremad organisatsioonid ei ole kuhugi pöördunud. Aga ma usun, et kui ma neilt küsin – ja ma seda kindlasti teen –, siis saan vastuse, et see on probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Kas te võite meile tutvustada neid uuringuid, millest tulenevad teie väited, mida te siin ettekandes olete toonud? Eelkõige huvitab mind see väide, et käibemaksu muudatus kandub lõpphinda üle 65 euro suuruses summas, kui arvestada 700 eurot maksva teenusega. Mina olen teistmoodi aru saanud. Teiste riikide kogemused näitavad, et käibemaksueranditest võidavad teenusepakkujad või müüjad, mitte tarbijad. Käibemaksuerand ei kandu tavaliselt üle lõpphinda, nii nagu näitab teiste riikide praktika. Aga olge nii kena ja tutvustage ka meile neid uuringuid, millele teie väited tuginevad.

Yana Toom

Ma tänan selle küsimuse eest, härra Sõerd! Arvatavasti on teil mingisugune teine plaan, kuidas leevendada nende inimeste olukorda, kellele käib matuseteenuste eest maksmine üle jõu. Meie loogika ütleb – ma sellest ka eile rääkisin –, et kui me alandame nende teenuste ja tarvete käibemaksumäära, siis peaks see kajastuma teenuse hinnas. See on see mehhanism, mis aitaks realselt hinda allapoole lasta. Ma olen nõus teiega vaidlema. Aga ma ootan ka teie ettepanekut, mida me siis nende pere-dega tegema peaksime.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on samasugune küsimus. Kuidas te garanteerite, et kui käibemaksu alandada, siis teenusepakkuja ei hiili ükskõik missuguste argumentide toel paari-kolme kuuga vana hinna peale tagasi? Riik jääb lihtsalt maksust ilma ja minu arust ongi kõik. Me elame praegu väga unikaalses ajas. Kui me raadiot kuulame või uudiseid loeme, siis näeme ja kuuleme, kuidas kõik poevad elektri hinna taha, selleks et ise hindu tõsta. Selle taha annab pugeda, ma arvan, veel paar-kolm aastat. See on täiesti vastutustundetud käitumine. Ma arvan, et kui praegu tulumaksumäära või mõne teise maksu

määra alandada, siis tõusevad hinnad varsti endisele tasemele tagasi, lihtsalt riik jääb oma rahast ilma. Kus on garantii, et see 65 eurot jääb tarbijale kätte? Mina ei näe mingit garantiid.

Yana Toom

Ma tänan selle küsimuse eest! Vaadake, ega ilmaasjata ei ole mitmed riigid esmatarbekaupade, lastekaupade või toiduainete käibemaksu alandanud. See mehhanism töötab igal pool maailmas. Kui see ei tööta Eesti riigis, siis peame meie siin Riigikogus vaatama, kuidas seda garantiid tekitada. Selleks ongi Riigikogu siia kokku tulnud. See on alles eelnõu esimene lugemine. Me peame leiutama viisi, et see garantii oleks olemas ja toimiks. Muud moodi me lihtsalt ei saa hakkama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Väga paljudes Euroopa riikides on toidukaupade, invavarustuse ja hambaravi käibemaks madalam, rääkimata majutusteenustest ja kõigest muust. Väga paljudes riikides on jalgrataste, kingade ja riiete parandamise puhul käibemaksu alandatud, samuti juuksuriteenuste osutamise ja isegi akende pesemise puhul. Need andmed on Postimehes ilusasti avaldatud. Kuidas sa iseloomustad riiki, kes ei halasta isegi leinajatele? Me tõmbame matusetootuse maha, me tõstame matuseteenuste käibemaksu ja kõik ütlevad tuimalt, et niikuinii krabaks ettevõtja selle vaheraha endale. On meie ettevõtjad siis tõesti nii hullud ja ebaetilised?

Yana Toom

Ma tänan! Ma ei tahaks, hea Marika, muutada ebaviisakaks, nii et ma ei hakka siin midagi iseloomustama, kui sa lubad. Küll aga meenus mulle see lause Jürgen Ligi kirjast, mida ma eile tsiteerisin. Ta väidab, et kui me alandame käibemaksu, siis sellest võidavad ainult luksuskaupade tarbijad ehk praegusel juhul luksuskrematooriumi, luksuskirstu või mille iganes tarbijad. See on minu meelest väga kummaline mõttekäik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Sissejuhatuseks ütlen väikese kommentaari mõtetele, mis on kõlanud Reformierakonda kuuluvate kolleegide suust. Mina väidan, et petta saab ainult seda, kes lubab ennast petta. Küsimus on aga järgmine. Siin kõlas mitmel korral lause, et käibemaksu alandamine ei too kaasa kauba odavnemist. Kui kasutada formaalset loogikat, siis see tähendab, et käibemaksu muutmine ei muuda kauba hinda, ja kui edasi minna, siis võib öelda, et käibemaksu kasv ei tee kaupa kallimaks. Kõik siin saalis istujad saavad aru, et midagi on sellel väitel viga. Kas sa oskad kommenteerida väidet, et kui käibemaks lähebki alla, siis hind jääb ikka samaks?

Yana Toom

Ma tänan selle küsimuse eest! Tegelikult on siin natuke väär loogika. Kui meie austatud ministrid räägivad aktsiisidest või käibemaksust, siis räägitakse sellest, et meil on väga madal maksukoormus ja tarbijad ei maksa seda maksutõusu kinni. Praegu kõlab hoopis vastupidine väide, et just tarbija maksab selle kinni. Tuleks oma seisukoht ikkagi kindlaks määrata: kas siis ilus või tark, mõlemat ei anna olla, kui meenutada vana anekdooti. Ma olen nõus Marikaga ja me oleme seda ka fraktsioonis arutanud, nagu sa tead, et käibemaksu alandamine alandab hinda. Kui seda ei juhtu, siis peab riik vaatama, milles on asi, ja kas või arutama, et võib-olla kehtestada mingid piirhinnad teatud kaubagrupidetele, sest muidu me laseme selle asja lihtsalt käest ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me kõik oleme parasjagu maailmas ringi käinud ja oleme kindlasti käinud ka Irimaal, kus toidukaupade käibemaks on null, kuid millegi pärast on need kaubad seal mõnes osas mitu korda kallimad kui Eestis. Kust see loogika siis tuleb? Kui oleks mingisugune üleeuroopa-

line hinnaskaala, et näiteks matuseteenused maksavad Euroopas keskmiselt 600 eurot, siis me saaksime võrrelda. Aga praegu ei saa me sugugi võrrelda. Ka needsamad aknapesu ja juuksuriteenus on, ütleme niiviisi, arenenumaates riikides mitu korda kallimad kui Eestis, kuigi neil on seal madalam käibemaks. Eestis on kõigi teenuste käibemaks 18%. Kust ikkagi tuleb sellisel juhul garantii, et kui me vähendame matuseteenuste käibemaksu kas 10% või 11%, siis hind varsti endisele tasemele tagasi ei tõuse? Seda garantiid ei ole kuskil, sest põhjuse hinda tõsta leiab alati.

Yana Toom

Ma tänan! Teil on õigus, põhjuse hinda tõsta leiab alati. Aga meil on saavutatud teatud piir. Me teame, et keegi ei tõsta hinda siis, kui inimesed ei osta ebamõistlikult kallist kaupa. Kui Eesti inimesed ei kasuta ebamõistlikult kallist matuseteenust, siis see tähendab, et piir on tegelikult käes. Muidu ikkagi kuskilt selle raha leiaks, ma ei tea, kas teeniks, laenaks või varastaks, et see asi ära korraldada. Teiseks on mulle natuke arusaamatu see hindade võrdlemine eri riikides. Tasuks võrrelda n-ö suures pildis, tuleks vaadata sissetulekuid, kommunaalmaakseid, toetussüsteemi, mida iganes. See, et ühes riigis on juustu hind selline, teises riigis aga selline, ei ole tegelikult piisav alus võrdlemiseks. Me teame seda kõik väga hästi. Lõpetuseks ütlen jällegi, et ega ilmaasjata pole valitsus langetanud aeg-ajalt näiteks raamatute, teatripiletite või mille iganes käibemaksu. See töötab ja see töötab ka Eesti riigis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Eurostati andmetel elab 23,1% Eesti inimestest teatavasti vaesusriskis ja olukord on tõeliselt hull. Kuulates kolleegide küsimusi, selgus, et arvatakse, et kui käibemaks on alla 20%, siis kindlasti küsitakse vahe tarbija käest sisse. Aga kui raamatute käibemaks Eestis on praegu 9%, kas me siis võime järeldada, et see raamat on tegelikult 11% kallim, sest 9 pluss 11 annab kokku 20? Kas me võime seda järeldada?

Yana Toom

Ma tänan, Tarmo! Aga kui sa tahad vastust koalitsiooni esindajate loogika järgi, siis pead sa seda ikka nende käest küsima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Euroopa kõigi rahvaste kultuuri läbi sajandite on iseloomustanud suur austus oma esivanemate, oma eelkäijate vastu. Olulisel kohal on alati olnud matusetraditsioonide tähtsustamine. Eesti Teaduste Akadeemia president Richard Villems on juhtinud tähelepanu sellele, et viimasel sajandil on see suhtumine muutunud, on tulnud juurde ülbust ja lugupidamatust esivanemate ja matusetraditsioonide vastu. Ta põhjendab seda sellega, et mõnes riigis on inimesed pimedas vaimustuses statistilistest edusamudest, sest mitte kunagi varasematel sajanditel ei ole nii suur osa inimkonnast olnud korraga elus kui praegu. Seetõttu tekib kohati uitmõte surematusest. 19. sajandi algul elas alla protsendi kunagi elanud inimestest, nüüd ...

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus!

Aadu Must

Küsimus: kas see ülbust on levinud ka Eesti ühiskonda?

Yana Toom

Ma tänan selle küsimuse eest! Ma ei tahaks öelda halvasti Eesti ühiskonna kohta. Austatud peaminister väitis siin puldis tund aega tagasi, et Eesti rikkus kasvab, aga mina olin mõtetes selle eelnõu juures. Ma ei tahtnud seda siit puldist välja öelda, aga nüüd ma siiski ütlen. Selles, kui krematooriumis mõnikord tuhastatakse korrakahe inimest, et raha kokku hoida, ja siis raputatakse tuhka kahte urni, oleme süüdi meie, kolleegid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Tänan väga, proua juhataja! Hea Yana! Siin saalis on jäänud kogu aeg kõlama väide, et kui

käibemaksu alandada, siis võtab kaupmees selle vahe kindlasti endale. See nii siiski ei ole, seda soovitakse lihtsalt niimoodi näha. Tegelikult paneks konkurents ka toidukaupade puhul asja paika, ega hulgi- või jaefirmad ei saa omavahel näiteks piima hinda kokku leppida. Aga see selleks. Minu küsimus on see. Kuidas on olukord teistes Balti riikides, kas matusekaupadel on erinev käibemaks või on seal mingid soodustused? Oled sa seda vaadanud?

Yana Toom

Ma tänan, Ester! Ma jään käibemaksu kohta tõesti vastuse võlgu. Küll aga tean, et nii Leedu kui ka Lätis on matusetootus täiesti olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Yana Toom! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 2012. aasta 6. detsembri istungil. Komisjoni istungil tutvustas eelnõu algatajate esindajana Kadri Simson. Vabariigi Valitsuse arvamust tutvustas ning sellega seotud küsimustele vastas Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla. Nimelt oli Vabariigi Valitsus 2012. aasta 8. novembri istungil otsustanud eelnõu mitte toetada. Selgituseks öeldi valitsusliikme Jürgen Ligi allkirjaga saadetud kirjas, et kehtiva käibemaksuseaduse kohaselt on matusetarvete ja -teenuste käibemaks standardmääraga. Kuni 2008. aasta lõpuni maksustati matusetarbeid ja -teenuseid alandatud käibemaksumääraga, mis oli 5%, aga käibemaksuseaduse muudatus, millega vähendati alates 1. jaanuarist 2009 alandatud käibemaksumääraga maksustatavate kaupade ja teenuste arvu, lähtub Eesti maksupoliitika põhialustest, milleks on lihtne maksusüsteem, lai maksubaas ja vähe erandeid. Ka Euroopa Liidu maksupoliitika suundumus on piirata erandite arvu. Käibemaks on üldine tarbimismaks riigieelarvesse tulu saamiseks, mitte sotsiaalpoliitika instrument. Käibemaksuerandid moonutavad

konkurentsi, on alati kellegi suhtes ebaõiglasel ja neil ei ole soovitud mõju. Vähendatud maksumäära rakendamise korral saavad suurema soodustuse need, kes ostavad kallima kauba või teenuse, ning soodustuse saajate hulka kuuluvad ka need, kes tegelikult riigi tuge ei vaja. Maksuerandid suurendavad maksuriski ja maksu administreerimise kulusid. Toetused peavad olema vajaduspõhised, sotsiaalsete probleemide leevendamiseks on efektiivne meede otsetoetused abivajajale. Nii kirjutas rahandusminister Jürgen Ligi Riigikogu rahanduskomisjonile, tutvustades põhjuseid, miks ei toetatud seaduseelnõu, mis oleks alandanud matuseteenuste ja -tarvete käibemaksu.

Komisjoni arutelu käigus peatuti eelkõige järgmistel teemadel. Leiti, et käibemaksusoodustusest võidavad kõige enam jõukamad tarbijad, kes suudavad osta kallimat kaupa või teenust. Käibemaksumäära alandamine ei pruugi kaasa tuua teenuse lõpphinna muutust. Seda seisukohta avaldasid praegu ka siin saalis need, kes käibemaksu alandamist ei toeta. Öeldi, et maksusoodustus tehakse maksukohuslasele, kellel puudub otsene huvi teenuse hinda allapoole tuua. Isegi kui eeldada, et müüja alandab hinda, siis tekib küsimus, kas 11%-line hinnasoodustus on ikka abivajajale abiks või ei ole selline matuseteenuste hinna langus piisav, lahendamaks probleemi, et omakseid mätta ei jõuta. Küsiti ka, millised võiksid olla alternatiivid käibemaksumäära vähendamise asemel, mis oleksid abiks eelkõige kõige suuremas hädas olevatele inimestele. Eelnõu algataja selgitas, et enne käibemaksu alandamise ettepanekut on Keskerakonna fraktsioon Riigikogu saalis välja pakkunud riikliku matusetootuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis oleks taastanud 2009. aastal kaotatud matusetootuse. Aga paraku valitsus ka sellist matusetootuse taastamist ei toetanud. Peatuti muudatuse võimaliku rakendamise ja halduskoormusega seonduvatel küsimustel. Tunti huvi, kuidas piiritleda matusetarvet ja -teenust, mida saaksid odavamalt pakkuda ettevõtted, kes matuste korraldamisega tegelevad. Tunti huvi selle vastu, kas kunagi Eesti ajaloos on olnud konkreetne nimekiri, mis matuseteenused ja -tarbed oleks ära sõnastanud. Selline rahandusministri määrus oli olemas ajal, kui matuseteenused ja -tarbed olid alandatud käibemaksumääraga, 5%. Selle allkirjas-

tas rahandusminister Siim Kallas ja see hakkas kehtima 2002. aasta 1. jaanuarist. Seal määrati ära alandatud käibemaksumääraga maksustatavad matuseteenused ja -tarbed: kirstud, urnid, matmisdokumentide ja matuseteenuste vormistamine, matuse korraldamise lepingu sõlmimine tellija eluajal, kui selle eest võetakse teenustasu, külmkambri kasutamine, surnu korrastamisega seotud tööd, haua kaevamine, matmine, haua kinniajamine, haua kaunistamine, leinakella löömine, leinamaja ja leinamaja peieruumi kasutamine, matusepaiga korrastamine, matusetarvete laenus, leinatalituse korraldamine (täpsustades, et selleks on kõneleja ja transporditöölise tellimine ning matusega seotud ruumide kujundamine), surnu ning matusetarvete transport, matusetarvete kaunistamine, matusega seotud muusikaline teenindamine, laululehtede ja leinateadete kirjutamine, krematsiooniteenused ning matmisplatsi tasu. See on 21 teenusest ja tarbest koosnev loetelu. See rahandusministri määrus kehtis kuni 30. aprillini 2004, hiljem sellisest loetelust loobuti. Oli arutlusel ka see, kas algatajate pakutud eelnõuga seotud kulu, kui matuseteenustele ja -tarvetele kehtestatakse madalam käibemaksumäär, on õige ja kust see raha tuleb. Seletuskirjas pakutud kulu suurus on hinnanguline, aga võib aluseks võtta ka 2009. aastal tehtud Rahandusministeeriumi enda arvutused. Tegelikult tegi Rahandusministeerium need arvutused 2008. aastal, kui otsustati 1. jaanuarist 2009 käibemaksu tõsta. Toona toodi välja, et matusetarvete või -teenuste käibemaksu tõstmine 5%-lt 18%-le toob aastast riigieelarvesse lisatulu 16 miljonit Eesti krooni. Praegu oleme eurotsoonis ja käibemaksu ei saaks alandada 18%-lt tagasi 5%-le, sest 5%-list käibemaksumäära enam ei ole, vaid saaks alandada 9%-le. Eelnõu algataja on pakkunud, et siit tekkiv kulu võiks olla 1 miljon eurot, mis põhimõtteliselt on niisama suur summa, kui võideti riigieelarvele matuseteenuste maksu tõstmisega 2009. aasta eelarveaastal.

Kokku võttes tuleb öelda, et oluline on eristada kahte teemat, millel võib küll olla sarnane eesmärk, kuid mis oma olemuselt on põhimõtteliselt erinevad. Need teemad on maksuerandi kehtestamine ning abivajajate toetamine. Komisjoni arutlus jäi kõlama IRL-i ja Reformierakonna väide, et käibemaksumäära vähendamine on ebaefektiivne moodus matuse

korraldamisega kaasnevate kulutuste katmiseks. Aga samas öeldi, et tegemist on olulise küsimusega ja juhul, kui suudetakse tõestada, et tõepoolest on kuskil lähedaste matmine kellelegi probleemiks, siis tuleks analüüsida, kas matusetootus peaks olema universaalne toetus, mida makstakse kõigile, või peaks see sõltuma tegelikust abivajadusest. Leiti ka, et matusetootusega seonduvate küsimuste lahendamise väljub rahanduskomisjoni kompetentsist ning kuulub sotsiaalkomisjoni töövaldkonda. Arutelu lõppes hääletusega. Ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ei leidnud rahanduskomisjoni toetust. Selle poolt oli 4 komisjoni liiget, vastu oli 5, erapooletuks jäi 1. Seega on juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. 6. detsembril otsustas komisjon, et komisjoni ettekandja on Taavi Rõivas, kes mõni päev hiljem sai sotsiaalministriks. See probleem kuulub, muide, täpselt selle ministeeriumi kompetentsi. Üle-eile otsustas rahanduskomisjon määrata uue kaasettekandja. Siin ma nüüd teie ees seisan, et valgustada komisjonis toimunud arutelu. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Hea ettekandja! Täna selle suurepärase ülevaate eest! Vähemalt on arusaadav, et seda teemat arutati tõsiselt ja pikalt. Tundub, et inimesed saavad probleemi olemusest aru. Aga minu küsimus on seotud käibemaksuga. Kas komisjonis on äkki arutatud, et alandatud käibemaks ei mõju ka muudel puhkudel, näiteks raamatute või mõne muu kauba puhul? Kas on võib-olla kavas nende kaupade käibemaksu tõsta?

Kadri Simson

Tõepoolest, 1. jaanuarist 2009 alandatud käibemaksumäärat tõsteti, nii et täiskäibemaksumäär alla läksid ohtlike jäätmete käitlemine, matusetarbed ja -teenused, etendused ja kontserdid. Erandina jäi alandatud käibemaksumäär kehtima raamatutele ja õppevahendina kasutatavatele töövihikutele, ravimitele ja meditsiiniseadmetele, majutusteenustele ja peritoodikaväljaannetele. Vähemalt sellel komis-

joni arutelul ei tõstnud keegi üles teemat, et ajakirjanduse, raamatute, majutusteenuste või ravimite käibemaksu tuleks tõsta ja seeläbi parandada riigieelarve tasakaalu. Seda teemat ei tõstata. Ei avaldatud ka kahtlust, nagu alandatud käibemaks mõjuks ravimite hinnale kuidagi halvasti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Kadri! Need komisjoni seisukohad on üsna küünilised, ma pean silmas just koalitsiooni liikmete seisukohti. Kas neid seisukohti saab näiteks lugeda ka komisjoni protokollist, et inimesed ja ajakirjanikud saaksid teada, mida koalitsioon mõtleb?

Kadri Simson

Minu teada paistab rahanduskomisjon silma sellega, et protokollid arutelu sisu edasi ei anna. Seega peate jääma rahule komisjoni kaasettekandja selgitustega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma sain aru nii, et ühelt poolt olid Reformierakonda ning Isamaa ja Res Publica Liitu kuuluvad komisjoni liikmed nõus, et probleem on olemas ja küsimus on tõsine, aga nad ei pakkunud ise mingeid lahendusi. Sain ka aru, et kui tulevikus muutub jälle see küsimus aktuaalseks, siis ei hakka seda arutama mitte rahanduskomisjon, vaid sotsiaalkomisjon. Kas ma sain õigesti aru?

Kadri Simson

Tõepoolest, Riigikogu eri komisjonide kokkupuude selle murekohaga on erinev. Kui rahanduskomisjon toetab pigem riigieelarvele lisatulu toovaid otsuseid ja suhtub makse alandavatesse otsustesse väga skeptiliselt, siis kindlasti on sotsiaalkomisjon see komisjon, kes puutub kokku probleemiga, et inimesed on pidanud kõrvale hoidma omaste matmisest ja andnud selle kohustuse üle omavalitsustele.

See on probleem, mida peavad lahendama kohalikud omavalitsused. Rahanduskomisjonil oli teadmine, et kuigi 1. juulil 2009 kaotati erasisikute matusetootus, siis jäi alles toetus kohalikele omavalitsustele, kui nad matavad omasteta või tundmatu inimese. Jäigi küsimuseks, kas see on moraalne probleem, kui inimesed on sunnitud lähedussidemetest lahti ütlema, et jätta matusekulud omavalitsuse kanda. Aga kui küsida, kas järgmine selline eelnõu satuks sotsiaalkomisjoni lauale, siis on vastus pigem ei, sest see teema puudutab käibemaksuseadust ja Riigikogu juhatus on senimaani kõik maksumuudatused andnud rahanduskomisjoni menetlusse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Ma küsin, Kadri, sinu käest seda: mis sa arvad, kui eetilise on riigil teenida teiste õnnetuse pealt ja selle kaudu riigieelarvesse raha planeerida? Kujutame ette, et aasta lõpul tuleb siia rahandusminister ja raporteerib, et matuste pealt laekus käibemaksu 120%. Peaks ühtepidi küll rõõmustama, et riigile laekus planeeritust rohkem raha, kuid see raha ei lähe ju nende inimeste toetamiseks, kellel on vaja matuseid korraldada, vaid võib öelda, et see raha võib minna ka valitsejatele palkade maksmiseks. Kui eetiliseks sa seda pead?

Kadri Simson

See võit, mida riik sai sellest, et tõstis matusetarvete ja -teenuste käibemaksu 5%-lt 18%-le (täna on see tõstetud 20%-le), oli väga väike, laias laastus vähem kui üks miljon eurot. See, mis on inimestele olnud suur kulu, on olnud riigile väike tulu. Vaevast seda otseselt tuluprojektina võetigi. Sellest tulenevalt arvan ma, et maksusoodustuse tegemine või maksu alandamine seisab ainult selle taga, et soovitakse vältida igasuguseid käibemaksu erimäärasid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! See on tundlik teema ja ega ma ei tahaks selle kohta väga küsida. Aga ma ikkagi küsin üle selle, mida ma ka komisjonis küsisin. Tseremooniaid saab korraldada väga erinevalt. See on tseremoonia korraldaja vaba valik ja siin ei ole loomulikult midagi ette heita. Aga on võimalik ka näiteks välismaalt tellida kohale kallid limusiinid ja orkestrid. See on tseremoonia korraldaja enda vaba valik. Aga miks peaks riik seda maksusüsteemi kaudu toetama? Selle asemel võiks ju raha kasutada seal, kus abivajajatel seda tegelikult vaja on. See on sama küsimus, mille ma esitasin komisjonis.

Kadri Simson

Komisjonis oli selle küsimuse üks osa veel see, et mõnel juhul tellitakse külluslik peielaud. Praegu lugesin ma ette rahandusministri viimase kehtiva määruse selle kohta, kust selgus, et toitlustus matuseteenuste ja -tarvete alla ei lähe. Nii et peielaua kulud jäävad igal juhul täies maksumääras lähedaste kanda. Mis puutub sellesse, kas maksu alandamisest võib mõni rohkem võita kui mõni teine, siis Eestis ei ole senimaani vähemalt rahandusministri partei pooldanud seda ideoloogiat, et luksust tuleks lisamaksustada. Luksuse maksustamine on pigem maha laidetud. Seega on kahtlus, kas matuseteenuseid ei võiks teha maksuliselt soodsamaks, mõnes mõttes arusaamatu. Teisest küljest, matusetootust vajavad ainult need perekonnad, kelle lähedane on siit ilmast lahkunud. Selles mõttes võib öelda, et seda toetust ei saa mitte keegi, kes seda tõesti ei vaja. Öeldakse, et eelistatakse vajaduspõhisust. Kuid praegu tundub sageli, et vajaduspõhisuse nõuetele ei vasta mitte keegi. Praegu saab n-ö vajaduspõhist toetust ainult see inimene, kelle puhul kõik oma sugulussidemetest lahti ütlevad. See ei ole päris euroopalik. Aga mis puudutab hirmu, et mingeid teenuseid hakatakse üle kasutama, näiteks hakatakse tellima liiga uhket matuseautot, siis seda on võimalik ära hoida sellega, et rahandusminister oma määrusega sätestab nimekirja, milliseid teenuseid madalama käibemaksumääraga matuseteenustena arvesse võetakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Palling!

Kalle Palling

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Me räägime siin tegelikult maksuerandi taasloomisest. Te enne loetlesite kenasti ka teised valdkonnad, mis Eestis erineva käibemaksu-määraga maksustatud on, sh perioodika, raamatud, majutusteenused jne. Mis on teie isiklik seisukoht, kas need erandid on õigustatud ja mida peaks siis nendega ette võtma?

Kadri Simson

Ma mäletan seda arutelu siin Riigikogu saalis, kui käibemaksu tõsteti – seda tõsteti väga lühikese etteteatamise ajaga – ning mõned kaubad ja teenused erandite hulgast välja viidi. Sellele, miks mõned erandid ära kaotati, ei olnud muud selgitust kui see, et riigieelarvel on rasked ajad ja tuleb teenida lisavahendeid. Seda, miks majutusteenuste puhul on erandi kehtestamine õiglasem kui matuseteenuste puhul, mina öelda ei oska. Rahanduskomisjonis see võrdlus arutluse alla ei tulnud. Nagu ma enne ühele küsimusele vastasin, rahanduskomisjonis ei arutatud seda, et mõni olemasolev erand peaks ära kaduma. See, kas ühe erandi võiks taastada, kui eelarvel ei ole enam nii rasked ajad, sai hääletusega paika: 4 Riigikogu rahanduskomisjoni liiget arvasid, et seda võiks teha, 5 arvasid, et seda ei ole vaja, ja 1 jäi selles mõtiskluses erapooletuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Hea ettekandja! Nii ministeeriumi seisukohas kui ka praegu siit Reformierakonna poolelt tulnud küsimustes on olnud sellised vihjed, justkui keegi korraldaks väga luksuslikke matuseid, kutsuks välismaalt esinejaid, ma ei tea, palkaks ooperilauljaid ja mida iganes. Kas komisjonis on arutatud mingisugust matuste miinimumpaketti, kus oleksid kindlaks määratud teatud maksumuse ja teatud kvaliteediga kohustuslikud asjad, millest rohkem kulutamine oleks juba luksus?

Kadri Simson

Kui ma püüan anda edasi selle arutelu tooni, siis tuleb öelda, et pigem kõlas arvamus, et maksuerand saab osaks kõigile ja õigem oleks taastada vajaduspõhine matusetootus, mida see

siis iganes tähendab. Paraku enamus Riigikogu rahanduskomisjoni liikmeid ei olnud tähele pannud, et möödunud aastal matusetootuse taastamine siin suures saalis ka arutelu all oli. Arvati, et kui see ettepanek tuleks, siis ilmselt võiks sotsiaalkomisjon seda mõtet edasi arendada, et need inimesed, kes on lähedaste ära saatmisega raskustes, ikka abi saaksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Oma viimaste lausetega ütlesite peaaegu ära vastuse minu küsimusele. Ma tahan täpsustada. Minu mälu järgi oli rahanduskomisjonis sel teemal juttu. See eelnõu, mida me täna menetleme, tähendab järjekordse erandi tegemise soovi. Seda soovi on Keskerakond avaldanud mitme muugi eelnõu puhul, võib meenutada näiteks sooja ja elektrienergia hinna käsitlemist. Keskerakond soovib luua erandeid, mis laieneksid kõigile, olenemata inimese sissetulekust. Minu meelest oli rahanduskomisjonis juttu ka sel teemal, et pigem võiks vaadata seda, kuidas abi ikkagi jõuaks nende inimesteni, kellel seda vaja on. Eelnõu, mis on täna laudade peal ja mida me arutame, laieneb kõigile, olenemata sissetulekust. Oli see nii?

Kadri Simson

Tõepoolest, tuginedes rahanduskomisjoni nõunike väga põhjalikule memole, mis mulle siia pulti kaasa on antud, võin öelda, et need, kes olid maksualanduse suhtes skeptilised, avaldasid lootust, et tuleks leida alternatiiv, mis aitaks matuste korraldamisega seonduvaid kulusid katta nii, et toetus jõuaks tegeliku abivajajani. Nagu ma eelmisele küsimusele vastasin, ilmselt oleks suurem toetus ettepanekule taastada matusetootus mingis konkreetses vormis, mitte lausalisena, aga näiteks avalduse alusel. Tõenäoliselt oleks see toetus suurem juhul, kui eelnõu menetleks sotsiaalkomisjon, kes selle problemaatikaga juba ainuüksi oma valdkonna tõttu palju tihedamalt kokku puutub kui eelkõige eelarve tasakaalu tähtsaks pidav rahanduskomisjon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo, teine küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Hea ettekandja Kadri! Ma loomulikult mõistan, et koalitsiooni esindajatel on mure luksusmatuste pärast, sest sel juhul ei saada kätte kõiki makse, mida riigieelarve vajab. Meil neid muresid pole olnud. Meie kohtume nende inimestega, kes tavaliselt kurdavad, et nad ei suuda omakseid mulda süngitada või see on ülemäära kallis. Sinu jutust jäi kõlama, et komisjonis arutati vajaduspõhist matusetootust. Kas oli juttu ka tähtaegadest? Kas koalitsioon võiks sellel aastal sellise ettepanekuga välja tulla või on see jälle planeeritud näiteks aastasse 2015?

Kadri Simson

Aitäh! Komisjonis ei andnud keegi vihjet, et koalitsioon sellise eelnõuga välja tulla plaaniks. Pigem oli ülesande püstitus selline, et valitsus ei soovi matuseteenuseid ja -tarvikuid maksustada madalama käibemaksumääraga, ei soovi alandada nende teenuste ja tarvete käibemaksu 20%-lt 9%-le. Aga kui tegemist on probleemiga, siis võiks kaaluda alternatiive. Tõenäoliselt ei tule need valitsusest, vähemalt ei käidud seda välja, aga mine tea. Arutelu juures viibis ju ka Taavi Rõivas, kes nüüd on sellisel positsioonil, et võiks matusetootuse taastamise eeskõneleja olla. Võib-olla on viimase kuuga, mis rahanduskomisjoni sisulisest arutelust möödunud, juba mingitele initsiatiividele ja alternatiividele mõtlema hakatud. Rahanduskomisjonis keegi midagi alternatiivset ei pakkunud, eelnõu lihtsalt ei leidnud toetust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Arvan, et inimese elus on kaks asja, mida peaks tõsiselt võtma: siia maailma tulek ja siit maailmast minek. Mul on kahju, et meie riigis on selline olukord, kus inimeste viimne tee on täis probleeme. Kahju küll, et meie siin ei suuda leida seda riigi mõttes väikest raha, et minna appi nendele inimestele, kes on viimaseid päevi neile lähedase inimesega, kes on meie maailmast lahkunud. Aga, hea kolleeg, mis sa arvad, kust see jonn üldse tuleb?

Kadri Simson

Ma ei tea, kust see jonn tuleb. Ma saan rahanduskomisjoni liikmena lihtsalt nentida fakti, et väga sageli lõpevad rahanduskomisjoni hääletused seisuga 6 : 5 või 5 : 6. See näitab koalitsiooni ja opositsiooni vahekorda. Seekord lõppes hääletus sellise seisuga: 5 poolt, 4 vastu ja 1 erapooletu. Tuleb mainida, et see, kes komisjoni istungilt puudus, oli opositsiooni esindaja. Nii et vähemalt ühte koalitsiooni liiget pani probleem mõtlema, kui otsustada tema hääletuskäitumise järgi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester, teine küsimus!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kuulasin neid viimaseid küsimusi, kus tegelikult ühest minutist 40 sekundit läks sarjamisele ja irooniale. Ma kasutan ka võimalust ja avaldan 45 sekundi jooksul oma arvamust ning lõpus siis kiirelt küsin. Mul on selline tunne ja ka komisjonis on esitatud arvamusi, et sellised erandite tegemised ei vii sihile ega toeta seda mõtet, mis on eesmärgiks seatud. 45 sekundit on nüüd juba mööda läinud. Ma palun öelda, kas komisjonis oli ka mingi arutelu sel teemal, kuidas minna erinevate eelnõude puhul edasi ikkagi nii, et see abi jõuaks abivajajani. Ma eeldan, et te olete pidanud silmas just neid inimesi. Või olete pidanud silmas tõesti kõiki?

Kadri Simson

Kui me räägime konkreetselt matuseteenustest ja -tarvetest, siis pean ütlema, et mina ei ole viibinud rahanduskomisjoni istungil, kus oleks arutatud mõnda tagasisammu 2008. aasta kärpest, et taastada matusetootus. Minu teada sellist plaani rahanduskomisjoni laual ei ole olnud. Kui küsida, kas mõni erand on leidnud viimasel ajal rahanduskomisjoni toetust, näiteks toasooja või matuseteenuste käibemaksuerand, siis seda ei ole olnud. Ei ole soovitud neid olulisi teenuseid või kaupu sellisel viisil odavamaks muuta ja mingit alternatiivi ei ole ka pakutud.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kadri Simson! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Tegelikult ei olnud mul plaanis siia tulla, aga ma kuulasin seda arutelu, mis oli tegelikult väga huvitav ja sisuline, ning tahan teiega paari mõtet jagada. Ühe mõtte andis mulle mu pinginaaber Eldar, kes ütles, et me Eesti riigis nii jõuliselt toetame sünde, aga võiks ju ka matuseid toetada. Seda enam (seda ei öelnud Eldar, see on juba minu enda mõte, võib-olla veidike, kuidas ma ütlen, pessimistlik, aga siiski), et matuseid tuleb meil paraku tihedamini ette kui sünde. Meie ühiskond on vana ja vananev. Räägitakse et aastal 2020 on iga neljas Eesti elanik üle 65 aasta vana. See on see, millele me poliitikutena peaksime mõtlema. See on üks asi.

Teine asi on see, et mina sain arutelust väga selgelt aru, et jutt selle kohta, justkui Keskerakond üritaks leiutada mingisugust maksuerandit, ei ole õige, kuna need maksuerandid on juba täiesti olemas. Praktika tõestab ka seda, et lõpphinna kujundamisel see erand töötab.

Üks asi veel. Te teate, et ma olen oma taustalt ajakirjanik. On ilmselge, miks me ei tule selle peale, et tõsta meediaväljaannete käibemaksu 20%-le. Sest meedia lobitöö on see, millest ükski parlamendiliige, parlament või valitsus üle ei saa. Surnutel aga sellist lobitööd ei ole. Tegemist on inimestega, kes on kas juba lahkunud, või nende omastega, kes on sellest kurvast sündmusest lihtsalt niivõrd löödud, et ei suuda mingit lobitööd teha. Nii et ikkagi on meie ülesanne vaadata seda probleemi ja see kuidagi lahendada.

Seega palun ma, olles veel piisavalt naiivne Riigikogu liige, seda eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ka minu sõnavõtt ei ole eelnevalt ette valmistatud ja on ajendatud pigem sellest diskussioonist, mis saalis oli. Ma arvan, et sellised diskussioonid on head, edasiviivad ja arendavad just selles kontekstis, et nad annavad edasi seda, mida me mõtleme ja miks me nii mõtleme. Kui midagi jääb ütlemata, siis saab tulla siia pulti ja lõpuks kõik ära öelda.

Ma tahan korra peatuda sellel temaatikal laiemalt, mitte ainult matusetarvete käibemak-

sul, vaid ka mitmesugustel eranditel, kuna ühel hetkel kaldus meie jutt üldse erandite tegemisele. Ma tahan rääkida kahest asjast: eranditest kui sellistest ja sellest, kellele need erandid peaksid olema mõeldud.

Aseesimees Laine Randjärv

Hea ettekandja, ma teid korra katkestan. Nimelt on praegu tulemas üks pidulik hetk. Rõdule on koos Riigikogu esimehega saabus meie külaline, Poola Vabariigi Seimi esimees. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil on au tervitada Poola Vabariigi Seimi esimeest, tema ekstsellentsi Ewa Kopaczit! (Aplaus.)

Head kolleegid, me jätkame istungit. Palun, ettekandja, jätkake oma kõnet!

Sven Sester

Aitäh! Eks elu näitab, kas Poolas on samsugused probleemid või mitte ja mida nad seal praegu täpselt arutavad.

Minu ajast kulus nüüd vähemalt minut-poolteist ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Jah, me arvestame seda.

Sven Sester

Väga hea! Te tõite eranditest rääkides näite, et osa erandeid on siamaani olemas. Tõsilugu, kuid see erandite nimekiri on aja jooksul järjest lühenenud. Mitmed erandid on tegelikult ära kadunud (peaasjalikult käibemaksuga seotud erandid). Ma arvan, et pigem peaks tendents olema mitte erandite tekitamise, vaid nende arvu vähendamise poole. Te tõite välja, miks ei ole ajakirjanduse käibemaks vähenenud. Mina ei tea, mis iganes see põhjus on. Kindlasti on raamatute käibemaksu teema ja mitmed muudki teemad praegu veel üleval. Aga kui me ütleme, et tendents peaks olema erandite vähendamise poole, siis minu isiklik arvamus on, et see suund on õige.

Vanas Euroopas on praegu väga palju mitmesuguseid erandeid, küll käibemaksuerandeid ja erinevaid maksuastmeid. Need muudavad selle süsteemi haldamise ja sellest arusaamise väga raskeks, tõesti väga raskeks. Pigem liigub vana Euroopa erandite vähendamise poole. See on raske, sest kui meie räägime kuuest, seitsmest, kümnest erandist, siis seal on neid kümnete kaupa. Nende vähendamine

ei ole kerge. Ma arvan, et me peaksime pigem liikuma selles suunas, et erandeid oleks võimalikult vähe, et me saaksime võimalikult kergesti aru, mis meie ümber toimub nii maksupoliitikas kui ka kogu maksuideoloogias.

Teine asi, millest ma tahtsin rääkida, on see, kellele peaksid mitmesugused toetused olema mõeldud. See eelnõu on ju kantud soovist aidata neid inimesi, kellel on kallite ja lähedaste inimeste ärasaatmisel probleeme seetõttu, et neil ei ole lihtsalt rahalist tuge. See mure ongi ju selle eelnõu ajendanud. Paraku kukub tihti välja nii, et soov on olnud üks, aga välja kukub teistmoodi. Nii läks ka selle eelnõuga.

Ma palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit.

Sven Sester

Kui see eelnõu saaks seaduseks (ma ei räägi sellest, et üks erand tuleks tagasi, jätame selle kõrvale), siis laieneks see kõigile. Ma jätan kõrvale ka selle, kas vahel on tegemist luksusautodega või mitte, ma ei räägi praegu sellest. Ma räägin, et see erand laieneb kõigile. Ma arvan, et riigi eesmärk ei peaks olema kehtestada dotatsioone kõigile inimestele. Miks te tahate seda teha? Milleks? Mis on teie eesmärk? Ma arvan, et eesmärk peaks olema see, et toetuse saaks see, kellel seda vaja on. Ärge häbenege vajaduspõhisuse mõistet kui sellist. See sõna ütleb ise sisu ära: vajaduspõhisus tähendab, et toetust saab see, kellel on seda vaja. Ärge häbenege seda.

Me oleme seda diskussiooni pidanud ka riigieelarve menetlemise ajal. Ma soovin, et me hakkaksime mõtlema selles kontekstis, et riigi raha ei ripu puu otsas, see ei tule kuskilt niisama. Iga samm, mida riik teeb, on seotud mingite kuludega. Ma olen nõus, et riik peab aitama hädasolijaid, kui hädasolijad ise enam hakkama ei saa. Nagu öeldakse, iga vald peab oma sandid toitma. Riik peab aitama, aga ta peab aitama just neid, kellel on probleeme. Head sõbrad, see eelnõu loob aga kõigile võimaluse erandit kasutada. Ma arvan, et see ei ole õige. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised.

Kuna juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 292 tagasi lükata, siis tuleb meil see läbi hääletada. Me valmistume hääletamiseks.

Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 292 tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 47 Riigikogu liiget, vastu oli 30, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 292 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 4.)

2. Elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu (296 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Deniss Boroditši, Inara Luigase, Lembit Kaljuvee, Rainer Vakra ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tutvustan lühidalt eelnõu sisu ja siis räägin natuke sügavamalt lahti selle tausta ja tagamaad.

Nüüd sisust. Eelnõu eesmärk on leevendada kodutarbijate ja äritarbijate 2013. aastal toimuvat üleminekut avatud elektritursele. Selleks tegime ettepaneku muuta elektriturseadust selliselt, et taastuvenergia toetuse rahastamisest tekkiva kulu kannaks edaspidi tarbija asemel riik. 2013. aasta 1. jaanuarist rakendus Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi kolmas kauplemisperiod. Direktiivi kohaselt müüvad liikmesriigid alates 2013. aastast enampakkumisel kõik saastekvoodid, mida kooskõlas artiklitega 10a ja 10c tasuta ei eraldata. Selle direktiivi kohaselt tekib Eesti riigil võimalus saastekvootide eest raha saada. Meie ettepaneku reaalne sisu seisneb selles, et saastekvootide müügist saadud raha ei kulutataks eelarves teise, kolmanda või neljanda peale, vaid konkreetselt taastuvenergia tasude katteks.

Selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks (kuigi komisjonis on tehtud ettepanek ta tagasi lükata) on vaja poolthääletenamust. Eelnõus

kasutatud terminite vastavus Euroopa Liidu õigusele on garanteeritud.

Nüüd eelnõu rahalisest poolest. Taastuvenergia tasu on käesoleval aastal Eleringi andmete kohaselt umbes 70 miljonit eurot, eelmisel aastal oli see 69,4 miljonit eurot. Seega, erilist suurenemist siin ette ei nähta. Kui me selle eelnõu majanduskomisjonile esitasime, siis selle hetke arvutuste kohaselt oleks saasteühikute müügist saadud 77,64 miljonit eurot.

Niipalju lühidalt eelnõu sisust. Nüüd taustast ja tagamaadest. Ma tutvustasin seda eelnõu ka komisjonis. Esimene märksõna on siin elektri hind. Ma arvan, et sõnapaar "elektri hind" kõlas nii saalist, siit puldist kui ka valitsuse esindajate suust eelmise aasta jooksul võib-olla kõige rohkem. Tõesti on elektri hind meie kodutarbijatele ja ettevõtetele väga tõsine katsumus, seda mitte üksi täna, vaid ka homme. See oli tõsine katsumus ka eelmistel aastatel.

Kui me vaatame selle ja eelmise valitsuse energeetikapoliitikat ja kogu asjaajamist energeetikas, siis selgub, et see on olnud väga julm ja ratsionaalne. Seda selles mõttes, et valitsus ja Eesti Energia on töötanud tegelikult selles suunas, et elektri hind tõuseks. Riigi poliitika on olnud, et elektri hind tõuseks, et see tõuseks kõige kiiremini selles piirkonnas ja oleks nüüd selline, nagu see on, ehk nii meie tööstustarbivad kui ka kodutarbijad maksavad piirkonna kõige kõrgemat hinda.

Et mu jutt ei jääks vaid tühjadeks sõnadeks, siis hakkan seda selgitama, alustades elektri tootmisest, pärast jõuan jagamise, tarbimise ja maksustamiseni välja. Kui tootmisest peale hakata, siis tuleb öelda, et me oleme kogu energeetikaliini arendamisega tegelnud täie jõuga, me oleme täie jõuga kulutusi teinud. Me ehitame uusi jaamu kodumaal, ehitame midagi kuskil Ameerikas ja Jordaanias, me ehitame uusi võimsusi, ehitame õlitootmisvõimsusi, ehitame elektrijaama, ehitame tuulikuid, ehitame hüdroelektri jaamu, ehitame koostootmisjaamu. Me ehitame. See kõik nõuab raha. Kust see raha tuleb? See tuleb tarbija käest, kas kodutarbija või tootja käest, aga see tuleb tarbija käest. Sinna summitakse raha sisse enamjagu küll, ma võin öelda, targalt, aga mitte alati targalt. See on üks põhjus, miks elektri hind on selline, nagu see on.

Teine põhjus on järgmine. Mida me tegime? Me lahutasime elektrivõrgu kaheks ettevõtteks. Meil on praegu põhivõrk ehk Elering ja jaotusvõrk. Mõlemad võrgud summivad endasse raha. Nad ehitavad võrke, enamjaolt küll targalt, aga vahel ka rumalalt. Ma olen siit puldist ja ajakirjanduses rääkinud palju kuldsetest võrkudest, rumalatest alajaamadest, mis on ääretult kallid ja tegelikult paljuski mõttetud. Seal sees on tippautomaatika ja tädi Maali juurde lähevad kallid kaablid – niimoodi ei oleks tohtinud seda raha sinna võrku sisse summida. Või võtame Eleringi. Ma olen Taaviiga rääkinud. Vahepeal oli ta minu peale isegi pahane. Miks sellised suured investeeringud ja sellised hanked, kas teisiti poleks saanud? Muidugi võib ju laial rinnal investeerida. Märt Ots oma ametkonnas tehnilisi lahendusi ei vaata, ta vaatab, et siin on selline või selline investeering, laseme selle läbi. Ja hind kerkib. Võrkudes ei ole olnud mitte mõneprotsendilised hinnatõusud, vaid hind on tõusnud vähemalt 11%, 14%, 16%, 17%. Kui te võtate oma koduse elektri arve ette, siis näete, et ülekandetasud on kõige suuremad. Me maksame üle 40% ülekandetasu. See on nende võrkude kulu. Oleksid need veel tõesti nn targad investeeringud olnud, aga seal on liiga palju rumalust sees. See rumalus kajastub aga lõpuks jällegi hinnas.

Läheme edasi riigi poole. Keskerakond korraldas siin meeldivaid öid, pani ka koalitsiooni öösel siin istuma ja ajakirjanikud mööda seinääri käima. Aga mille eest nad võitlesid? Taastuvenergia tasu on ju kaks korda suurem kui see osa, mis puudutab aktsiisi. Kui me arve vaatame, siis näeme, et taastuvenergia tasu on kaks korda kõrgem kui aktsiis. Paljud Euroopa riigid ei võta taastuvenergia tasu kliendi käest. Neid riike on meie naabruses, neid on ka Kesk- ja Lõuna-Euroopas.

Vaatame veel kord seda, et meie elekter on piirkonnas kõige kallim nii kodutarbijale kui ka tööstustarbijale. Tööstustarbija puhul on see nii olnud juba mitu aastat. Sellepärast polegi pärast Estonian Celli suure elektrikuluga ettevõtteid Eestisse tulnud ja nad ei tulegi. Vaatame näiteks puidutöötlejaid. Ma olen siit puldist öelnud, et Stora Ensol on üheksa teha Põhja-Jäämerest kuni Poolani välja. Kus on elekter kõige kallim? Eestis. Kui nad hakkavad mõtlema, kuhu investeerida, siis Eestisse nad

ei tule. Juba sellepärast, et nende kuludes on elektri osa väga suur. Mida inimesed teevad? See on küll mõnes mõttes spekulatsioon, aga kui elektri hind on kõrge, siis inimesed lähevad mujale. Mõned ongi võib-olla sellepärast Eestist ära läinud.

Võtame nüüd aktsiisi. See on küll taastuvenergia tasuga võrreldes poole väiksem, aga ikkagi neli ja pool korda kõrgem, kui on Euroopa Liidu nõuetega kehtestatud. Samal ajal on käibemaks ja taastuvenergia tasu tõusnud. Me oleme tootmisesse, lähivõrkudesse ja maksumikesse pannud juurde mitte tsipakese, aga ikka kulbi või kühvliga. Oleme ka ülekandevõrke ehitanud, mitte ainult sisemisi, vaid ka väljapoole. Samal ajal on (ma tänast seisu ei oska küll öelda) Eesti turul elekter kõige kallim. Seda sellepärast, et me põhimõtteliselt Venemaalt elektrit ei osta, kuigi Euroopa seadused lubavad kolmandatest maadest n-ö börsi vasaku äärega elektrit osta. Meie seda ei tee. Kas see on õige või vale, see on omaette teema. See on nüüd, ütleme, üks taustapõhjus, et me oleme läinud suure agarusega oma energiasüsteemi rekonstrueerima ja ümber ehitama. Me oleme hakanud sellega tegelema oma riigis ja oleme teinud katsetusi ning päris tõsiseid ja paljuski arusaamatuid kulutusi välismaal.

Kõik opositsiooni katsed selgitada, et me ei peaks nii võimsalt elektri hinda üles kütma, on jooksnud liiva. Ilmselt on opositsioon siin vigu teinud, ta ei ole osanud seda asja õigesti teha. Aga reaalne tagajärg on see, et meie elektri hind on piirkonnas kõige kallim.

Mingil hetkel said majandusministeerium ja minister aru, et taastuvenergiaga on mööda pandud. Nüüd on üritatud asja leevendada. Alguses tehti seda juttudega, pärast ka eelnõuga. Selleteemaline eelnõu on siin saalis arutluses olnud. See teatud määral vähendaks ebaõiglust. Aga meie eelnõu annaks tõsise signaali, et ka riik, valitsus tahab selle eest vastutada ning teha tarbijate elu lihtsamaks ja kergemaks. Elektri hinna tõus on väga karm. Et see väga karm on, selle kohta võib ju näiteid tuua. Täna on ajakirjanduses juba mõned asutused seda öelnud. Rahvusraamatukogu ütleb, et temale eelarvega eraldatud raha elektri eest maksmiseks saab aprillis otsa, kui arvestada hinda, mis praegu nende ostetaval elektril on. On planeeritud, et detsembri lõpuni on nende maja valge ja soe, aga eelarveeraldise järgi jätkub seda

raha vaid aprilli lõpuni. See ei ole mitte ainult rahvusraamatukogu mure. Ma arvan, et paljud ametiasutused ja omavalitsused on kevadel selle probleemi ees ja peavad mõtlema, mis pärast jaanipäeva saab. Siin oleneb palju sellest, kuidas eelarve täituma hakkab, aga elektri hinnal on tõsised tagajärjed meie omavalitsustele ja ettevõtetele.

Miks me selle seaduseelnõuga välja tulime ja miks me pakume lahenduseks saastekvootide müügist saadud raha? Eesti tootis 20 aastat tagasi neli korda rohkem CO₂. Me jätkame tegelikult sedasama n-ö rida, millest ma rääkisin, et me ehitame jaamu, parandame asju ja teeme paremaks. Tööstus on ennast reorganiseerinud ning puhtamaks ja keskkonnasõbralikumaks muutunud. Me oleme saastekvootide osa neli korda vähendanud. Euroopas taotakse rusikaga vastu rinda, kui seda tehakse 20%. Meie oleme seda 20 aasta jooksul neli korda teinud. Sisuliselt oleks ju õige, et kui me seal kokku hoiame ja tahame hirmsasti taastuvenergiat arendada, siis paneme selle raha, mis kvootidest tuleb, sinna, arendame tuulikuid ja minu arvates mõnes mõttes täiesti mõttetuid hüdrojaamu, millel võimsust pole, on vaid kulu ning millest tulu saavad ainult mõni pere ja mõni peremees. Seda ei tohiks tarbija kaela panna. See oleks konkreetne koht. Saastekvootide müügist saadud tuluga tuleb arendada taastuvenergia tootmist. Sellega tuleksime ka tarbijale selles raskes hinnavõitluses vastu. Kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Leinatamm, teie küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on laiem küsimus. Kas opositsioon omavahel ka koordineerib neid seaduseelnõusid, mida te siin ette loete? Näiteks on tänane päevakord napsamas riigieelarvest juba 150–160 miljonit eurot. Ma ei tea küll, kui palju see Nestori ettepanek maksab, aga see hõlmab üle 80 000 ravikindlustatu. Kui nii jätkata, siis see teeb umbes 500 miljonit eurot kuus. Siis läheb kümme kuud ja ongi 5 miljardit riigieelarvest läinud. Kas te selle pilguga ka vaatate või tuleb igauks oma kabinetist tuima

näoga välja, astub pulti ja ütleb, et võtame 70 miljonit, võtame 77 miljonit jne?

Lembit Kaljuvee

Küsimuse esimene pool oli, kas opositsioon oma tööd koordineerib. Teatud määral kindlasti. Mõnes küsimuses rohkem, mõnes küsimuses vähem. Mis puudutab eelarvet, siis see eelnõu esitati siis, kui tänavust eelarvet ametlikult veel olemas ei olnud. Sel ajal oli seda ettepanekut täiesti võimalik teha ja ka täna on võimalik seda ettepanekut teha. Ma arvan, et elektri hinna kohta tuleb tänavu siit puldist veel palju kõnesid ja võib-olla tuleb hakata isegi eelarvet muutma. Nii et kindlasti saab opositsioon paremini ja koordineeritumalt töötada. Opositsiooni asi ongi teha häid ettepanekuid selle kohta, mida koalitsioon ei märka.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Sa oma ettekandes, mis minu arust oli väga huvitav, märkisid, et regiooni kõrgeima hinna on suures osas tekitanud Eleringis tehtud valed või rumalad investeerimisotsused. Kas sa süsteemi suhteliselt hästi tundva inimesena oskad öelda, kes peaks vastutama selle eest, et rahva raha on valesti investeeritud ja korstnasse lastud?

Lembit Kaljuvee

Mis puudutab Eleringi otsuseid, siis ma võib-olla nii ei ütleks. Ma räägin just jaotusvõrgu poolest, kus on tehtud väga palju pisi-kesi otsuseid väikeste jaamade ja madalpingeliinide kohta jne. Ma arvan, et seal on raha palju mõttetumalt kulutatud. Mis puudutab neid kaableid Estlink 1 ja Estlink 2, siis see on eraldi teema. Ma ei julge täna anda hinnanguid, kui palju nendes otsustes rumalust või tarkust on. Iseenesest on pilt selline, et seal on väga suured kulud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Lembit! Sa oled suur asjatundja ja aastakümneid selles valdkonnas tegutsenud. Kas sa oskad öelda, kui suur osa sellest võtmest on tegelikult tarbijate käes? Kui palju on raiskamist või mõttetut kulutamist näiteks kodumajapidamistes või äriühingutes ja ettevõtetes? Kas see on üldse mõõdetav või ei ole? Ma lugesin lehest, et peaminister ütles, et kõige suurem kokkuvõte on seal, kus tarbija saab ise kokku hoida: kui lähed toast välja, siis kustuta tuli ära.

Lembit Kaljuvee

Ma olen selles mõttes peaministriga täiesti ühte meelt, et see elekter, mida ei kulutata, ei maksa midagi. Tõesti, kui me ringi vaatame, siis näeme, et energia raiskamist on Eestis väga palju. Ma arvan, et seda on igas kodus ja ettevõttes. Me peaksime ka sellega tegelema. Sellega peaksid tegelema kõik, kes vähem, kes rohkem. Ma ei ütle, et me sellega ei tegele, aga me oleme energiasüsteemi ehitamise ja sellesse investeerimisega käinud kahjuks, nagu öeldakse, rongi ees. Me ei ole suutnud oma tarbimisharjumusi nii palju tagasi tõmmata, kui palju on neid kulutusi kogu aeg peale surutud. Me maksustame, ehitame, rekonstrueerime ja jagame niimoodi, et hind läheks kõrgemaks. Näiteks on teretunud ja väga õige asi hoonete soojustamine, mille rohelistel eelmise koosseisu ajal käima panid. Kui toast välja lähed, siis tuleb tuli kindlasti ära kustutada, ei ole mõtet asjata maksta.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus tuleneb kolleeg Tarmo Leinatamme repliigist mõju kohta riigieelarvele. Mulle jäi mulje, nagu demokraadid koos sotsiaaldemokraatidega oleksid esitanud eelnõu, millel ei ole katteallikat. Minu meelest see päris nii ei ole. Mõju on olemas, aga samas on eelnõus ette nähtud ka katteallikas, milleks minu teada on saastekvootide müük. Põhimõte on see, et riik täielikult reguleerib taastuvenergiapoliitikat, eraldab raha, samuti teenib tulu saastekvootide müügist, aga selle pulli maksab kinni ju tarbija. Või saan ma valesti aru?

Lembit Kaljuvee

Ma mainisin ka eelnõu sisu tutvustades neid arve. Kust kohast need arvud tulevad? Need ei tule eelarvest, vaid konkreetsete ühikute müügist. Selle eelnõu tagamaa on ikkagi see, et me ei tohiks riigi energeetikapoliitika väga radikaalset arengut panna ainult tarbija õlgadele. See on see mõte. Meie riigis on tõesti radikaalne poliitika, me ei tee mingisuguseid erandeid. Lätis, Leedus, Soomes, üldse Euroopa riikides on tarbijad ära lahterdatud, ühele, teisele ja kolmandale on ette nähtud mitmesugused režiimid, neile tullakse vastu jne. Meil on mustvalge lähenemine. Me paneme muudkui raha sisse, hind tõuseb ja me võtame kõigi käest võrdselt raha ära. Selline radikaalne poliitika on viinud meid sellise hinnani. Kes selle all kannatab? Kannatavad tarbijad, ühtepidi vaene tarbija, teistpidi ka rikas tarbija. Ainult et vaesel pole kuskile minna, aga rikas läheb teise kohta. Selles on asi.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Oma kõnes sa mainisid, et minister ja valitsus said aru, et siin on tegemist möödalaskmisega. Minu küsimus ongi sellega seotud. Kas sa tõesti usud, et nad said aru ja tulevikus lähevad elektriturul asjad teistmoodi?

Lembit Kaljuvee

Mina küll arvan seda. Minu arvates on nad sellest algusest peale aru saanud, ega nad siis ei ole ebateadlikult seda rada käinud. Valitsus on aru saanud, et asi on nii, ja seda teed me läheme. Ja ongi mindud, sirgjooneliselt, sirge seljaga, radikaalselt. Kütame muudkui raha sisse, hind tõuseb ja tarbijad maksavad. Seda ei ole rumalusest tehtud, seda on tehtud täie teadmisega. Mina olen nii aru saanud, et valitsus saab sellest aru ja see ongi nende poliitika.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg, hea ettekandja, seaduseelnõu algataja! Ma arvan, Lembit, et sa oled asjale õigesti lähenenud.

Elektri hinnaga on mindud absurdi. Piisab sellest, kui pimedal ajal Eesti kohal lennukiga lennata. Siis on näha, et alt vaatab vastu suur masendus. Külad on pimedad, paljudel juhtudel on ka linnad ja asulad pimedad, sest raha ei ole. Lembit, oskad sa öelda, kas Eesti elektriturug on avatud? Praegu on võimalik elektrit osta ainult Vene poolt, mis on välistatud, ja Lätist, kusagilt mujalt pole osta. Kas Eesti elektriturug on praegu avatud?

Lembit Kaljuvee

Aitäh küsimast! Mida sa avatud turuks pead? Nõmme turug on avatud hommikul kella kaheksast, seitsmest või kuuest ja sinna võib igaüks selle või selle kellani minna. Kui sa seda pead avatud turuks, siis eks mine elektriturule. Põhimõtteliselt oleks see üks vastus, aga tõsisemalt vastates tuleb öelda, et elektriturug ei saa Nõmme turu mõttes avatuks kindlasti kunagi. See, mis praegu Eestis on, on lihtsalt monopoolses seisus turug, mis püüab näidata avatust, mida tegelikult ei ole. Turuhinnaga pääsesid turule suured energiatootjad ja energiamüüjad. Kui aga pisitarbijatele räägitakse, et nemad on turul ja ostavad turult, siis see paneb mõne inimese muigama.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, härra aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Minu meelest on siin eelnõus ju väga ilusasti kirjas ka rahaline tasakaal, kust see raha tuleb ja kui palju raha võib jääda üle näiteks KredExile, et hooneid soojustada. Aga taastuenergia tasu kaotamine leevendab lõpptarbija hinnatõusu 1,17 euro senti kilovatt-tunni kohta. Saab öelda ka seda, et keskmise pere elektriarvet vähendab selline muudatus aastas 40–45 eurot. Mis te arvate, kas see on märkimisväärne abi ja tugi Eesti peredele, kes peavad päevast päeva oma igapäevaste rahamuredega maadlema?

Lembit Kaljuvee

Ma arvan, et see on tugi. Aga ma arvan sedagi, et üks asi on see, kui tahetakse tuge n-ö reaalselt sendi või euro näol, aga tarbijad vajavad ka moraalselt tuge. See oleks konkreetne ja tuntav samm. Inimesed saaksid aru, et riik, kes

ajab sellist energeetikapoliitikat, tuleb ka neile vastu, saab nende keerulisest olukorrast aru ja võtab tüki sellest enda kanda. Konkreetse, tuntava tüki. Seda ei tehta moepärast. Oluline on just see moraalne pool, kui riik läheb tarbijatele raskel ajal appi.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Vastusest minu esimesele küsimusele sain ma aru, et elektrituruga on ikkagi mööda lastud. Toon võrdluse spordist. Kui korvpallimeeskond ei saavuta tulemust, siis aetakse treener minema. Kes vastutab Eesti riigis selle eest, mis elektriturul toimub?

Lembit Kaljuvee

Praegu vastutab tarbija oma rahakotiga. Kes poliitikute vastutab? Ma arvan, et see aasta toob võib-olla konkreetseid vastutajad välja. Mina pole näiteks üldse veendunud, et koalitsiooni üheks tõsiseks tüliõunaks ei või tänava saada elektri hind. Siis juba tulevad või tuuakse konkreetseid vastutajad välja.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Asutatud kolleegid! Majanduskomisjon arutas selle eelnõu esimesele lugemisele saatmist 10. detsembril. Eelnõu algataja esindaja Lembit Kaljuvee esitas ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust. Komisjoni istungile kutsutud Keskkonnaministeriumi asekancleri kohusetäitja Meelis Münt, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi energeetika osakonna energiaturu talituse peaspetsialist Rein Vaks ning Rahandusministeriumi fiskaalpoliitika osakonna nõunik Mari Lahtmets andsid lisaselgitusi ja vastasid küsimustele.

Mureks oli, et eelnõu seletuskirjas märgitud tulud lõpevad 2020. aastal. Seega puudub pärast seda kulude katteallikas. Eelnõuga seotud kauplemiss periood 2013–2020 võrreldes

praeguse seisuga muutub. Nimelt käivitatakse Euroopa Liidus saastekvootide enampakkumise süsteem ehk oksjonisüsteem. Kõik Euroopa Liidu ettevõtted, kes oma saaste katteks ühikuid vajavad, ostavad need enampakkumise teel. Oksjoni tulu laekub suuremas osas riigieelarvesse. Enampakkumiste direktiivis on kindlaks määratud, et vähemalt 50% kvooditulu tuleb kasutada kliimapolitikasse panustatavate meetmete jaoks, ülejäänut tohib riik kasutada tegevuseks, mis ei suurenda kasvahoonegaaside emissiooni. Õigusaktidega on valdkond reguleeritud aastani 2020. Eestile on oluline see asjaolu, et Eesti, kasutades direktiivis ettenähtud erandit, taotles ja sai Euroopa Komisjonilt kinnitatud investeringute kavaga õiguse suunata arvestatav osa oksjonile minevast kvoodist elektri tootmise moderniseerimiseks. Aastal 2013 moodustab see kvoodimahust 60–70% ning lineaarselt vähenedes oleks see 2019. aastal *circa* 10%. Seega ei piisaks eelnõus toodud vajaduse katteks vahendeid. Prognoositav kvooditulu aastaks 2013 oleks *circa* 20 miljonit eurot. Seega, 80 miljoni euro suuruseks katteallikaks sellest kuidagi ei piisa.

Otsustati saata eelnõu 296 algataja nõusolekul Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 15. jaanuaril 2013 ja teha täiskogule ettepanek eelnõu 296 tagasi lükata. Kui esimene lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 29. jaanuar 2013. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea ettekandja! Võib-olla tutvustate saalile ka valitsuse seisukohta eelnõu kohta ja seda, kuidas seda komisjonis käsitleti.

Toomas Tõniste

Põhimõtteliselt oli valitsuse seisukoht, et katteallikatest ei piisa. Ka kogu komisjoni arutelu käis põhiliselt katteallikate teemal. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi seisukoha saab kokku võtta nende kirja viimase lausega: "Ei ole mõistlik alandada tarbijahinda ajutiste meetmetega, vaid pigem kasutada võimalikke vahendeid selleks, et aidata

tarbijal saavutada täiendav energia kasutamise efektiivsus."

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Väga hea, et te lugesite selle ministeeriumi vastuse ette, aga see ei ole kuigi loogiline. Nagu ma ütlesin, taastuenergia valdkonda reguleerib täielikult riik, tema otsustab, keda, mida ja kuidas toetada. Samuti müüb ta saastekvoote, kellele ja mis hinnaga tahab. Aga miks maksab kogu selle lõbu omakorda kinni tarbija, kui selle tuluga, mida riik saab saastekvootidest, oleks juba praegu võimalik reaalselt ära katta ka taastuenergia toimumine?

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma just ütlesin, et vahe jääb väga suur. Me oleme riigina saanud õiguse kasutada EUA kvoote investeringuteks. Me ei saa neid kasutada jooksvate kulude katteks ehk taastuenergia tasude katmiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ma vajan natukene selgitust. Kui me kasutame neid eelnõus pakutud moel, kas need siis ei toetaks investeringuid? Toetaksid ju küll!

Toomas Tõniste

Praegu on investeringukava kinnitatud. Muidugi, mida keegi just investeringuks peab. Aga praegu me neid katteallikana kasutada ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, võimalik on esitada kaks küsimust. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Hea, et väike debatt tekib. Vahe on ju selles, milliseid investeringuid me toetame. Ühel juhul kalli elektrienergia tootmist, teisel juhul tootmist, mis on keskkonna suhtes sõbralikum ja pikaajaliselt ilmselt kõigile soodsam. Kas sinu ettelõetud valitsuse seisukoha lõppjäreldest võib võtta kui soovitud, et kustu-

tage lambid, või veel parem, keerake ka pirnid välja?

Toomas Tõniste

Aitäh! Ei, kindlasti mitte. Kui me laiemalt vaatame, siis elektriarve moodustab inimeste soojakulude arvetega võrreldes 10%. Tekib küsimus, et kui raha laekub riigieelarvesse, kus me siis seda kasutame. Valitsuse praegune seisukoht on, et kasutatakse taastuenergia valdkonna investeringutesse ja teine osa läheb riigieelarve tasakaalu taastamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on laiem küsimus. Sa kuulud valitsuskooalitsiooni ja oled pikaajaline majanduskomisjoni liige. Sa oled ka ettevõtja. Me näeme, et elektrienergia vabaturg võib meile kaasa tuua eri hinnangutel isegi kuni 7% kõrgema hinna kui Soomes, mis selgelt halvab konkurentsivõimet. Kas majanduskomisjon ei ole tundnud sisulist vajadust siiski arutada mitmesuguseid meetmeid, mis võiksid leevendada elektri hinnast tulenevat üleüldist konkurentsivõime halvenemist Eestis nii elanikkonna kui ka, mis seal salata, ettevõtluse jaoks? Ma leian, et kui valitsus ei taha seda teha, siis kas meie ei peaks parlamendina siiski targemad olema? Kas komisjonil pole olnud tunnet, et seda küsimust võiks käsitleda kas või riiklikult olulise küsimusena?

Toomas Tõniste

Aitäh! Hindade tõus pärsib ettevõtlust, see on tõsi. On olnud mõtteid, et seda tuleks arutada, ning on ka arutatud. Ma ei ole aga nõus väitega, et meil on hind kõrgem ja läheb veel kõrgemaks. Need hinnavõrdlused, mida mina olen näinud, näitavad, et Põhjala regioonis on meil ka uute hindade puhul madalaim kilovati hind, ainult Lätis oli elekter vist natuke odavam. Aga nemad doteerisid elektrit, kuid kui nad uuest aastast on läinud üle vabaturu tingimustele, siis tõenäoliselt läheb ka nendel hind kõrgemaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Härra Riigikogu aseesimees! Austatud kolleegid! Üle kahe nädala on ka eratarbijad olnud elektrienergia vabaturul. Oleme selle aja jooksul saanud kuulda, et meil on mõnel päeval olnud nii Skandinaavia kui ka Baltimaade kõige kallim elekter. Eleringi juht on öelnud, et selle kalliduse on tekitanud konkurentsipudus. Mis seal salata, Estlink 2 ju füüsiliselt valmis ei ole ja see kindlasti pärsib seda, et hinnad oleksid vastuvõetavamad.

Valitsuse analoogne eelnõu on esimese lugemise läbinud, aga see ei ole kuigi kaugele välja jõudnud ja jääb ootama teist lugemist. Millal see tuleb, eks seda näitab aeg.

Mul on hea meel, et eelnõu esitaja Lembit Kaljuvee, kellel on selles valdkonnas väga tugevad kogemused, põhjendas minu meelest väga hästi Eesti inimest toetava meetme vajadust, et riik näitaks oma soovi ja tahtmist aidata neid raskusi ületada.

Aga nüüd Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi seisukohtade juurde. Ministerium on oma vastuses vastandanud taastuvenergiat ja energiasäästu, mis ei ole kohane. Taastuvenergia kasutamine on samuti üks võimalus energiat säästa. Lokaalselt taastuvad allikad aitavad näiteks vähendada elektrienergia edastamisega kaasnevat kadusid, samuti tagatakse koostootmisrežiimi laiema kasutuselevõtu puhul näiteks energia tootmise üldkasuteguri tõus ning primaarne energiasääst.

Nüüd lähen KredExi juurde. Alates KredExi loomisest on suudetud nende kaasabil soojustada ligi 2% olemasolevatest eluruumidest. Eestis on Statistikaameti andmetel 41 miljonit ruutmeetrit eluruumi. KredExi näidisprojektide andmetel saavutatakse tüüpikorterimajas energia tarbimisel ligi 50%-line kokkuhoid kompleksrenoveerimisega, mille investeringukulu on 125 eurot ühe ruutmeetri kohta. Kui riik kavatseb jätkata korterimajade renoveerimist samas tempos – 2% hooneid kümne aasta jooksul –, siis kulub selleks aastas kümme

miljonit eurot. Arvestades, et riik on toetanud renoveerimist maksimaalselt 35% ulatuses, kulub aastas 3,5 miljonit eurot. Seega, jutt, et saastekvootidest taastuvenergiat toetada ei saa, sest on vaja energiasäästu toetada, ei ole õige.

Siiski, kui riigil on kavas energiasäästu senisest tõsisemalt suhtuda, siis millised on kavad? Millises tempos tuleks hooneid soojustada? Kui me võtame hüpoteetilise olukorra, et riik mingi ime läbi kiirendaks renoveerimise tempot viis korda, siis kuluks selleks ikkagi vaid 17,5 miljonit eurot aastas, samas kui kvoodimüügist saadav tulu jääb 2013. aastal vahemikku 60–80 miljonit eurot. Pean ütleva, et eelnõu esitamisest tänaseni on need arvud mõnevõrra muutunud. Ma käsitlen ka seda. Eleringi andmetel kulub sel aastal toetusteks 64 miljonit eurot ja riigil on võimalik realiseerida 9,98 miljonit saastekvooti. Kvoodi hind on viimase kuuga pisut alla tulnud (reedel, 11. jaanuaril oli CO₂ kvoodi hind 6,17 eurot tonni eest). Samas oleks valitsusel ka selle madala hinnaga võimalik teenida kvootide müügist 61,6 miljonit eurot.

Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Jaan Õunapuu

Võib siiski eeldada, et Euroopa Komisjon astub samme kvoodi hinna tõstmiseks ja aasta teises pooles hind kasvab. Kui kvoodi hind kasvaks näiteks kaheksale eurole, siis teeniks riik ligi 80 miljonit eurot.

Ma julgen siit puldist öelda, et tarbijad ei peaks taastuvenergia arendamist kinni maksma. Heitmekaubanduse idee seisnebki selles, et vähendada Euroopas saastamist, iseäranis kasvahoonegaaside heitmeid. Järelikult tuleb heitmekaubanduse tulud suunata sihtotstarbeliselt heitmete vähendamisse, st taastuvenergia projektide toetamise ja energiasäästu. Ühtlasi aitab see vähendada šokki, mis tabas tarbijaid elektri hinna tõusu tõttu, sest arved väheneksid ligi 10% aastas.

Mis puudutab IRL-i loosungit "Kodukulud alla!", siis, mis seal salata, meie erakond on energiasäästuteemadele pidevalt tähelepanu juhtinud ja neid fookuses hoidnud. Me tegime seda ammu enne seda, kui IRL selle valimis-lubadusena enda jaoks avastas. Oleks ülimalt

kahju, kui koalitsioon laseks taas käest võimaluse tulla inimestele vastu ja vähendada elektri hinda. Eriti küüniliselt kõlas majandusministeeriumi põhjendus, et energiakandjate kallinemine on paratamatu ning kõige odavam energia on kokkuhoitud energia. Ma arvan, et see on eriti küüniline just nendele inimestele, kes oma kodus koridore ja abiruume valgustavad õue päikeselampidega. Kutsun üles seda eelnõu toetama, et Eesti inimesed saaksid abi ja tuge! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Täna arutav eelnõu on mõtleivate inimeste järjekordne katse tekitada Eestimaal sellist olukorda, et elektrienergia vabaturule ülemineku šokk ei oleks nii suur, kui see praegu kipub olema. Elektrienergia vabaturule üleminek lepitiku Euroopa Liiduga liitumise protsessi käigus. Täna tuleb tunnistada, et sellest saalist väljaspool julgevad üsna paljud mõtlevad inimesed tunnistada, et tegemist oli ilmselt kirgliku armastusega Euroopa Liidu vastu. Teatavasti on kirel omadus lüüa meid kõiki pimedaks. Me ei taha mõelda, et meie kirgliku armastuse tagajärjel tekkivas liidus tekivad aastate jooksul ka mõned hädad, näiteks läheb naine või mees paksuks ning mees muutub kiilaspäiseks ja hakkab järjest rohkem torisema. Täpselt nii on juhtunud ka meie Euroopa Liiduga liitumisel võetud lubadustega. Piltlikult öeldes võiks seda meile siis pähe määratud vabaturgu kirjeldata nii, et mees on muutunud kiilaspäiseks või naine on läinud paksuks. Sellel lihtsal põhjusel, et siis, kui me iseendale lubasime, et me läheme vabale turule, ei andnud me endale aru, mida see tegelikult tähendab. Meil ei ole praegu vaba turgu. Meil ei ole normaalseid ühendusi teiste regioonidega. Meil on ühendus ainult Venemaaga ja me suudame ise toota nii palju elektrit, mis meie vajadused tegelikult rahuldaks. Võib-olla kaugemas perspektiivis ongi meie energia nii kallis, et meil on mõistlik vabal turul osaleda. Aga igal juhul oleme nüüd sattunud olukorda, kus me rahvuslikku rikkust põlevkivi maast ammutades ja seda ahjudes

ära põletades müüme iseendale mõttetu hinnaga elektrit, sest me ju tegelikult isegi väga ei oota, et see võiks kusagilt mujalt tulla, seda kas või julgeoleku seisukohast. Meile ju ei meeldi Vene elekter, veel vähem meeldib meile Läti elekter, mis tuleb Venemaalt. Läti enda elektrit me osta ei saa, sest neil seda pole, neil on endalgi umbes 30% puudu.

Te mäletate neid ilusaid pikki talveõhtuid, kui me istusime ööd läbi siin saalis ja Keskerakond võitles selle eest, et vähemalt aktsiisi natukene alla lastaks. Euroopa Liit, kes eeldab meilt vabal turul olemist – selle tingimuse me oleme ju täitnud –, annab meile võimaluse maksta aktsiisi erineval tasemel, meie enda valikul. See ettepanek valitsuskoalitsioonile ei sobinud, isegi siis, kui meie pidasime selle nimel siin kirglikke lahinguid. Sotsiaaldemokraadid olid siin meiega koos. Tuleb tunnistada, et see pool saalist tööpoolest mõtleb, et aitaks siis inimest ja natukene ka ettevõtjat. Keskmise Eesti ettevõtte on üheksa töötajaga väikefirma. Igasugune energiakandjate hinna muutus mõjutab arvestataval määral nende väikeste ettevõtete konkurentsivõimet.

Täna on laual uus ettepanek, ka suhteliselt mõistlik. Järjekordselt on juba ette teada komisjoni seisukoht, et see ettepanek ei ole mitte midagi väärt ja me peaaegu vist ei saagi niimoodi käituda. Muuseas, tuleb ausaks jäädes tunnistada, et siin ei ole ka meie erakond lõpu ni puhas. Sellel ajal, kui taastuenergia tasud kokku lepitati, oli majandusministriks meie erakonna inimene. Keegi ilmselt ei aivanud sellel hetkel, kui taastuenergia toetusi kokku lepitati, milliseks kujuneb turusituatsioon. Nüüd on ühtedel ettevõtjatel riigi toetus ja selle kõik maksab kinni tarbija. Aga vaadake, tarbija olukord on muutunud natuke liiga keeruliseks.

Ma olen seisukohal, et mõistlik on isegi siis, kui abielu on ebaõnnestunud ehk naine on paks ja mees kiilakas, mõelda, et järsku õnnestuks seda kooselu kuidagi säilitada. Mõelgem koos, kas me tõesti ei saa mitte midagi teha selleks, et elu Eestimaal oleks natuke inimväärsem ja inimesed ei oleks nii mures nagu praegu. Aitame neid! Meil on hetkel olemas eelnõu, mis annab selleks võimaluse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 296 tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 296 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 48 Riigikogu liiget, vastu oli 32 ja erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 296 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 5.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (277 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde. See on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Tulenevalt viimasest hääletusest kardan ma, et ka selle eelnõuga võib minna samuti nagu just arutatud eelnõuga. Riigikogu ei soovi tõsisaid asju arutada. Sellest on väga kahju. Aga ma loodan, et võib-olla on selle eelnõu saatus natukene parem.

Eelnõu käsitleb tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmist ja on kaunis lühike. Tema sisu on aga laiem ja palju tõsisem. Nimelt ei ole Riigikogu ega valitsus juba kümnekonna aasta jooksul suutnud pakkuda meie arvates ühtegi tõsisemat lahendust Eesti tervishoiu tuleviku rahastamise kohta. Kui keegi arvab, et sõlmitud palgalepe ja võimalik tulevase koostöö dokument, mis ka loodetavasti alla kirjutatakse, annab selguse, kust tunneli lõpust võiks valgus paistma hakata, siis eksib ta väga rängalt. Tegemist on ilmselt väga vajalike dokumentidega, aga need ei paku pikemaks ajaks ühtegi lahendust.

Eelnõu ise toetub mitte ainult meie mõtetele, vaid suures osas ka ühele dokumendile, mida ma siit Riigikogu kõnepuldist olen korduvalt nimetanud. Ma mõtlesin, et huvi tekitamiseks parlamendiliikmete seas ma seekord lausa näitan seda. See on Eesti tervishoiusüsteemile kõrvalt antud hinnang. Selle dokumendi koostas Maailma Terviseorganisatsioon juba aastaid tagasi ja ta on teinud sellele ka järelkontrolli. Hinnang on lühidalt öeldes selline, et Eesti tervishoiusüsteem on korraldatud läbipaistvalt, selgelt ja efektiivselt. Tal on ainult üks ja selge viga, mis on võib-olla just tänu sellele selgele korraldusele ja efektiivsusele välja joonistunud: ühel hetkel hakkab ta rohkem raha vajama. Ka see, kui palju ta raha rohkem vajab, on välja arvatud. Seda ei ole teinud mitte ainult Maailma Terviseorganisatsioon, vaid ka meie oma eksperdid. Nimelt, Rahandusministeerium tänuväärset tellis kaks aastat tagasi Praxis uuringu rahvastiku vananemise mõjude kohta meie sotsiaalkindlustusele. 2011. aastal sai see uuring ka valmis. Tervishoiu puhul jääb aga ainult vananemise hindamisest väheks. Nii Maailma Terviseorganisatsioon kui ka Praxis kinnitavad selgelt, et näiteks aastaks 2030 on ainuüksi vananemise mõju meie tervishoiu kuludele ja tuludele selline, et Eesti tervishoid on 0,4%-ga SKT-st miinuses.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur sumin ja lärm. Ma palun, austame ettekandjat ja neid, kes soovivad seda ettekannet kuulata! Vabandust, ettekandja! Palun!

Eiki Nestor

Sellele palju olulisema lisa annab see, mis tervishoius toimub. Tänapäeva maailm pakub pidevalt tervishoiule uusi võimalusi nii ravimeetodite, seadmete kui ka ravimite näol. See mõjub aastaks 2030 defitsiidi suurenemisele veel 1,0%. Samuti on Maailma Terviseorganisatsioon vaadanud, kuidas Eestis on aastate jooksul, seoses sellega, et meie elujärg paraneb, tervishoiuteenuste kasutamine suurenenud. Siit tuleb veel täiendavalt 1,4%. Nii et tegelik hinnang on, et aastal 2030 on tulude ja kulude vahekord meie tervishoius kõige halvemal juhul 3%-ga SKT-st miinuses ja kõige paremal juhul, kui ainult vananemisest rääki-

da, siis 0,4%-ga miinuses. Ju see tõde on seal vahepeal. Praegu ei ole muuseas olemas ka ühtegi administratiivset meetet, mis neid uusi meetodeid meie tervishoiust eemal hoiaks. Ja miks neid meetmeid peakski olema, ilmselt ei olegi mõtet uusi meetodeid eemal hoida. Nii et rahvastiku vananemise ja uute võimaluste mõju tähendab 1,4% SKT-st aastaks 2030. Me võime ju hinnata, milline see meie SKT aastal 2030 võib olla, aga me teame, et aastal 2013 on see loodetavasti 18 miljardit eurot. Võite selle arvutuse kas või tänasesse päeva üle anda ja näete, et puudujääv summa on väga suur.

Küsimus, millele tuleks vastus anda, on üks: kes selle kinni maksab? Need kulutused suurenevad igal juhul. Poliitikute kohustus, sõltuvalt loomulikult nende maailmavaatest, oleks vastata, kes seda teeb. Ei pea olema tervishoiutöötaja, et seda teemat tõstatada. Väga tänuväärne, et nad oma kollektiivse väljaastumisega eelmisel aastal seda tegid. Veelgi mõjusam oli see, kui uus haigekassa juht julges välja öelda selle, mis teatavasti ei ole saladus. Ma usun siamaani, et ka eelmine juht oleks selle selgelt välja öelnud. Niikaua, kuni me ei otsi vastust, kes nende teenuste eest maksma peab, niikaua juhtub see, et me pärast streiki sõlmime mingi leppe ja suurendame mingeid tasusid, mida inimesed ise maksavad, ja siis imestame, kui keegi soovib mingite teenuste eest, mida nad pakuvad, küsida raha, mille küsimiseks neil seaduse järgi õieti õigust polegi. Ehk me liigume kogu aeg surnud ringis.

Praegu on tervishoiukulude seisukohalt oluline selline mõiste nagu omaosalus. See on see osa kuludest, mille maksavad kinni patsiendid ise erineval moel, mitte ainult visiidi- või voodipäevatasuna, vaid näiteks ka siis, kui nad ravimeid ostavad. Eestis on see kõikunud 20% ja 25% vahel kogukuludest. Selle suurenemine tähendaks muuseas järgmist. Meie peaminister andis streigi ajal intervjuu ja ütles, et Eesti tervishoiusüsteemile on antud kõrvalt hinnang, et see on efektiivne. Ta rääkis õigust. Aga tänu millele see efektiivsus on saavutatud, see on tal võib-olla teadmata. Efektiivsus ongi saavutatud tänu sellele, et omaosalus meil sellises suurusjärgus on. Kui see veelgi suureneb ehk inimesed maksavad omast taskust teenuste eest rohkem, siis efektiivsus väheneb. See väheneb eelkõige seetõttu, et väga paljud teenused muutuvad suurele osale teenuste vajajatest

kättesaamatuks. See on kõik selline teadus, mida ei vaidlusta ükski tervishoiuökonomika ekspert maailmas, aga millest, paistab, poliitikutel on küllalt keeruline aru saada.

Meie eelnõu väljendab minu meelest ühte kahest arvestatavast ideest, mis viimaste aastate jooksul on välja käidud. Enne, kui ma nende kahe ideeni jõuan, ütlen, et kõik ettepanekud, mis on tehtud selleks, et rahakasutus oleks veelgi mõistlikum ja efektiivsem – näiteks võiks haiglate arengukava uuesti läbi vaadata, sest see on kümme aastat tagasi tehtud ja nüüd võiks seda tänapäevastada –, on kõik vajalikud ning neisse tuleb suhtuda tõsiselt ja mõistvalt, nende peale tuleb mõelda ja selles suunas tegutseda. Aga nad ei anna sellises suurusjärgus rahalist efekti, mis seda kasvavat defitsiiti mingilgi moel kataks.

Esimese ettepaneku tegi uurimiskeskus Praxis juba aastaid tagasi. Kahjuks saadi suhteliselt mitte kõige õnnestunuma selgituse tõttu sellest valesti aru. Nende ettepaneku sisu oli järgmine: riik maksaks ravikindlustusmaksu ühe suure rühma eest, kes on seaduse alusel kindlustatud, s.o pensionäride eest. Mitte pensionär ise ei maksaks, vaid riik maksaks välja makstud pensionide pealt ravikindlustusmaksu ja see raha läheks haigekassale. Selle ettepaneku kulujärk on enam-vähem samas suurusjärgus kui meie pakutud ettepanekul. See tähendaks, et põhimõtteliselt töötaks süsteem nii nagu praegu, aga riik kataks tervishoiukulusid täiendavalt muudest tuludest, väljastpoolt ravikindlustust.

Selles eelnõus esitatud idee on natuke teistsugune, tal on väike sisuline nüanss juures. Ka meie näeme ette võtta üks osa praegu ravikindlustusrahast tehtavatest kulutustest riigi muude tulude kanda. Selleks on selles loetus, mida meie solidaarne ravikindlustus pakub, kõige sobilikum üldarstiabiteenus ehk perearstindus. Praegu maksab riik vältimatut abi eest sellisel moel, et tal on haigekassaga leping, sinna kantakse raha üle ja kõik need inimesed, kes saavad vältimatut abi ja kellel ei ole ravikindlustust, saavad haiglates abi. Selle teenuse eest haiglatele makstakse. Me kedagi tänavale surema ei jäta. Meie ettepanek on see, et ravikindlustus saaks samamoodi riigi muude tulude arvel selge hulga raha, mis kataks need kulud, mis lähevad üldarstiabiteenusele, perearstidele. Selle idee sisuline erinevus Praxis mõttest on

lühidalt öeldes järgmine. Tänu sellisele rahastamisskeemile muutuks perearstiteenus samadel alustel kättesaadavaks nii ravikindlustatud kui ka ravikindlustamata inimestele. Kõigi nende inimeste eest, kellel ei ole ravikindlustust, aga kes perearsti juures käivad ja tema nimistus on, perearstidele makstaks. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 11 lõige 2 ütleb selgelt, et need inimesed peavad selle eest ise tasuma. Meie ettepanek on, et seda võiks teha riigi muudest maksutuludest. Mina pean neid mõlemat arvestatavaks ettepanekuks, mida tasuks tõsiselt kaaluda.

Arstide streigi ajal käidi välja veel kolmas ettepanek, mida ma julgen küll kritiseerida. Ma ei usu, et austatud sotsiaalkomisjoni esimees Tsahkna või ka tollaegne minister Hanno Pevkur seda ise tõsiselt võtsid. Ju oli see rohkem mõeldud arstide ja õdede rahustamiseks või midagi sellist. Nimelt, mõte, et see osa ravikindlustuse kuludest, mida võiks kuskilt mujalt katta, on töövõimetushüvitis ja töövõimetuslehed. Tervishoiu korraldamise seisukohalt see inimestele kindlasti meeldib, sest siis peaks ju haigekassasse rohkem raha jääma. Tekib aga küsimus, mis rahast neid siis kinni makstakse. Sisu poolest ei ole erinevust selles, kas tõsta mingi protsent sotsiaalmaksu või viia töövõimetuslehed haigekassast kui kindlustusest välja, kuskile mujale ja hakata kindlustama seal. Igal juhul oleks tegu sellise sammuga, mida minu teada ükski Eesti erakond ei toeta. Me ju kõik siin, sõltumata oma maailmavaatest, oleme leidnud, et töajõu maksustamise tase on meil kõrge. Ma ei mäleta, et keegi oleks teinud ettepanekut seda taset veelgi tõsta. Aga tegelikult see ettepanek seda tähendab. Haiguspäevad peaksid saama igal juhul kinni makstud. Seetõttu julgen kahelda rahvasaadik Tsahkna ja tollaegse minister Pevkuri siiruses, kui nad selle ettepaneku välja ütlesid, sest see tähendas oma sisus töajõumaksude osakaalu suurendamist. Juhul muidugi, kui nad ei pidanud silmas, et inimesed ei peaks haiguse ajal üldse raha saama, aga nii halba mõtet ma nende pähe panna ei taha. Ma usun, et nad on südamlikud poliitikud ning usuvad ja saavad aru, et ka siis, kui inimesed on haiged, on neil sissetulekut vaja. Kõige tõenäolisem on, et nad lihtsalt leidsid ühe konksukese, et seda tolle aja meelepaha kuidagi

gi leevendada, ja tegelikku sisu selle taga laias laastus ei ole.

Isegi see töö, mida tehakse praegu erinevate töövõimetusvormide tarvis ühtse kindlustusliigi loomiseks, tekitab minu meelest küllalt suuri küsimärke. Meid võrreldakse Hollandiga, kus tõesti töövõimetusega tõsiselt tegeldakse. Iseenesest on mõte, et töövõime kaotanud inimesed tuleks võimalikult ruttu tööle tagasi tuua, ilus ja õige, aga seejuures unustatakse ära, et Hollandis jätkas tööandja kunagi palga maksmist, kui inimene oli haige, 52 nädalat, aga aastast 2006 või 2007 juba 104 nädalat, vabandust, kuud. Meil maksab tööandja alates neljandast päevast viis päeva, Hollandis aga kaks aastat haiguspäevi kinni. See on hoopis teine olukord töövõimetuse teemale lähenemisel. Soovides jõudu kõigile neile, kes uusi mõtteid otsivad, julgen ma kahelda, kas see Eestis mingit tulemust annaks. Aga igal juhul tähendaks see ka vajadust seda kõike rahastada. Kui me vaatame, milline olukord on töövõime kaotanud inimeste tööturule tagasitoomisega, siis kõige suurem miinus ei ole mitte see, kust kohast haigushüvitiisi välja makstakse või mille alusel näiteks töövõimet hinnatakse, vaid kõige suurem puudus on selles, et meil ei ole raha, selleks et neid inimesi rehabilitatsiooni kaudu tööle tagasi tuua.

Eelnõu näeb ette ka kulutusi. Eelnõus toodud summa põhineb praegustel reaalsedel kuludel. 2012. aastal oli ravikindlustuse eelarves üldarstiabile kavandatud 71,5 miljonit eurot aastas. Me oleme selle eelnõu teinud sellisel moel, et te peaksite aru saama, et see nõuab tõsisid ümbertegemisi ka riigi maksupoliitikas ja eelarvepoliitikas üldisemalt. Võib arvata, et aastal 2014, kui see eelnõu seadusena jõustub, võiksid üldarstiabikulutused olla 75–80 miljonit eurot. Need on reaalsed kulud, kui me räägime praegusest tasemest. Kui tänu sellele eelnõule saavad õiguse perearsti juurde pöörduda ka ravikindlustamata isikud, siis tähendab see veel täiendavalt 5–7 miljonit eurot aastas.

Seetõttu ütleme selgelt ja ühemõtteliselt, et selle eelnõu seadusena jõustumiseks on vaja muuta ka Eesti eelarvepoliitikat. Aga valik, mis poliitikutel tuleb teha, on see, kas maksta nende teenuste eest solidaarselt koos või teeb seda igaüks ise. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Te rääkisite tõesti hästi põhjalikult olukorrast Eesti tervishoius, põhjalikumalt kui seda tehakse eelnõus, ja nimetasite ka omaosalust. Tegelikult on selle tähendus aja jooksul muutunud. Me teame näiteks, et esimesed haiguspäevad, kui kehtib inimese omavastutus, selle alla üldse enam ei lähe, ja ka rahvaterviseprogrammide raha arvestatakse omaosalusele juurde. Selle võrra läheb see protsent justkui väiksemaks, kuid puhtalt teenust vaadates on see hoopis suurem. Mida sina arvad demagoogiast omaosaluse ümber? Küsimusel on ka teine pool. Sa nimetasid pensionäride eest maksmist. Järsku kukub välja niimoodi, et me räägime sellest ja ühel hetkel peavadki pensionärid maksma hakkama. Nii-sugune "seadusealgatis" on kunagi olnud.

Eiki Nestor

Ma kordan veel, et sellist seadusealgatust ei ole kunagi olnud. Praegu on ilmselt väga päevakohane teema see, kes mille peale mürki võtab. Mina olen selle ettepaneku tegijatega vestelnud ja võin mürki võtta selle peale, et nad ei ole kunagi mõelnud, et pensionärid peaksid ise maksma hakkama. See ettepanek oli must valgel selline, et riik maksab muudest tuludest ravikindlustusele teatud summa ulatuses pensionäride kindlustamiseks raha. Teistsugust eelnõu ei ole ma kunagi näinud ja sellist ei ole mitte kunagi ka olnud. Usu mind, rahvasaadik Marika Tuus-Laul, see on tõesti nii. Aru saadi sellest teistmoodi. Kuna see idee käidi välja kas 2003, 2004 või 2005, siis mina ei oska öelda, kes seda nii ebaõnnestunult selgitas. Aga sellist ettepanekut, et pensionärid ise peaksid maksma, ei ole ma kunagi kuulnud ja keegi ei ole seda teinud. Ma tahan aga lisada (see ei puuduta ainult pensionäre), et kui me sellele küsimusele vastamist edasi lükkame, siis omaosalus hiilivalt kasvab. See on seotud mitme valdkonnaga. Näiteks, üldarstiabiiteenuste puudulik rahastamine ja erakorralise meditsiini osakond Põhja-Eesti Regionaalhaiglas. Tegelikult peaks nende teenuste puhul, mida EMO pakub, igasugune visiiditasu olema arusaamatu. Kuid kuna seal tehakse tublit tööd,

lappides ka neid auke, mis mujal on tekkinud, ehk võetakse vastu patsiente, kes peaksid pöörduma hoopis teise arsti poole, aga nad sinna ei pääse ja lähevad EMO-sse, siis võetakse seal visiiditasu juba praegu ja on võetud ka varem. Nende tasuliste teenuste loomine sellisel kujul on minu meelest ka kehtiva seadusega selges vastuolus. Nad ei tohigi rohkem võtta, kui lubab see seadus, mida Riigikogu enamus siin kahetsusväärsel kombel muutis.

Aseesimees Jüri Ratas

Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Sa esitasid 20 minuti jooksul ilusa visiooni, mismoodi tagada tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkus ja mis võiks olla konkreetsed sammud. Aga ma tulen eelnõu kahe paragrahvi juurde, mida te olete pakunud. Te näete ette perearstiteenuse osutamise ravikindlustusega hõlmamata isikutele. Sa rõhutasid ka oma ettekandes, et efektiivsemaks see enam minna ei saa. Aga kui me rahastame ainult perearstiteenust ilma ravimikompensatsioonita, siis ei ole ju rahakasutus väga efektiivne?

Eiki Nestor

Mitmes mõttes on heal kolleegil täiesti õige küsimus. Seda teemat võiks käsitleda, aga see on nagu teise seaduse teema, kuna kompenseerimine kuulub ravikindlustuse seaduse alla. Põhimõtteliselt nõustun ma kolleeg Maripuu-ga, et perearstiteenuse rahastamine riigi muudest tuludest võiks tähendada, et ravikindlustamata isikutele tagatakse juurdepääs ravimitele soodsamal moel kui praegu. Sellega olen ma päri, aga see on ravikindlustuse seaduse teema. Tervishoiuteenuste korraldamise seadus ravimite poolt üldse ei käsitle. Aga põhimõtteliselt on see küsimus igati õiglane. Kui eelnõu edasise menetluse käigus tulevad selle kohta sinu ettepanekud, siis suhtun ma neisse äärmiselt soosivalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kuna su ettekanne oli väga lai, peaaegu nagu ülikooli-

loeng, siis julgen ma küsida selle Hollandi näite kohta. Kui kaua siis töandja maksab? Kas ta maksab 104 kuud või kaks aastat? Sa ütlesid 104 kuud, mis teeb 8,6 aastat. Kui see nii on, siis on mul ettevõtjast väga kahju, isegi Hollandi ettevõtjast.

Eiki Nestor

Palun vabandust! Kaks aastat.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea kolleeg! Mul on tõesti olemas selline valitsuskabinetist tulnud paber (see oli esitatud küll ainult idee tasandil ja võib-olla ka kogemata valitsusest avalikkuse ette jõudnud), kus oli kirjas algne plaan, et pensionärid võiksid hakata ravikindlustuse eest maksma. Aga see selleks. Ma küsin ikka omaosaluse aja jooksul muutumise kohta. Kuidas sa seda kommenteerid? Ka selles WHO paksus uurigus (see väike brošüürike, mis tõlgiti, oli nagu lahjem), mis oli kriitiline ja põhjalik, oli öeldud, et omaosalust ei tohiks suurendada, eriti oli seal silmas peetud elanikkonna vaesemat osa. Algselt oli ju silmas peetud 13% sotsiaalmaksust, nii et väga suurt juurdemaksmist ei olnud arvestatud.

Eiki Nestor

Omaosaluse suurendamisel on paar ohtu. Üks on, ma ütleksin nii, maailmavaateline. Mina arvan, et omaosalus ei peaks suurenema ka seetõttu, et teenused peaksid olema inimestele kättesaadavad sõltumata sellest, kui suur on nende sissetulek. Võib-olla osa saalist seda põhimõtet ei jaga. Aga see on üks oht. Kindlasti tähendab omaosaluse suurenemine ka ebaefektiivsemat korraldust. Sellest arusaamine ei peaks sõltuma niivõrd maailmavaatetest, vaid seda tuleb mõistusega võtta. Teisisõnu, kui neid asju tehakse juhitud süsteemi kaudu, siis läheb tervem inimene ühiskonnale kokkuvõttes vähem maksma kui siis, kui igaüks ise maksma hakkab. Vahe tekib põhiliselt sellest, et väga paljud jäävad siis ilma arstiabita ja me ei saagi enam rääkida sellest, kuidas neid tööturule tagasi tuua. Nende tulevik on siis seotud juba hoopis kurvemate tagajärgedega. Asi muutub lootusetuks, kui inimesel raha ei ole.

Omaosaluse suurus Eestis on, ma ütleksin nii, piiri peal. Seda suurendada on ohtlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ka mina tahtsin küsida selle Hollandi näite kohta. Sa oskad seda kindlasti meile öelda. Mis kaalutlused olid Hollandis selle muudatuse taga, et töandja hakkas ühe aasta asemel maksma kaks aastat? Sinu suust kõlas see nagu kaastundeakt, aga minu teada oli tegemist muuga. Nimelt oli Hollandis väga suur haiguslehtede võtmise protsent. Euroopas räägiti isegi nn Hollandi haigusest. Nüüd aga on töandja saanud selle kohustuse oma õlule ja on sisse viidud väga range kontroll inimeste tervisliku seisundi üle sel ajal, kui nad haiguslehel on. Tulemus on see, et haigeeks jäänud töötajate arv on vähenenud umbes ühele kolmandikule. On mul õiged andmed või on sul teistsugune arusaam?

Eiki Nestor

Mul ei ole sinu toodud arve millegagi võrrelda. Kuid põhimõtteliselt rääkides ütlen, et see sõltub jälle sellest, kuidas keegi asja hindab. Selle mõtte, et töandja haiguspäevad kinni maksab, ei ole mitte niivõrd kontrollis, sest lõppkokkuvõttes võib loota, et ka muu süsteem suudab efektiivselt asja kontrollida. Eelkõige on efekt selles, et siis tekib töandjal töötingimuste vastu suurem huvi ja nii vähendatakse üldhaigestumist. Mitme muu kindlustuse, näiteks tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse puhul on tal olemas huvi, et töötingimused oleksid korras ja ta ei peaks maksma kõrgemat tariifi. Üldhaigestumise puhul tal sellist huvi siiani ei ole olnud. See on põhiline põhjus, miks neid kohustusi töandjate peale pannakse. Kui rääkida sellest, kui pikk see aeg on, siis Eesti viis päeva on minu teada Euroopas enam-vähem kõige levinum pikkus. Hollandi kaks aastat on väga suur erand. Kui palju see on haiguspäevi vähendanud, seda ei oska ma öelda. Küll aga tean, et ressursid, mida rakendatakse töövõimetute rehabiliteerimiseks ja tööle tagasitoomiseks, on seal mitu korda suuremad kui meil. Kui meil hakatakse seda asja tegema, siis kõigepealt tuleks leida selge katte-

allikas, kust seda finantseerida. Võib-olla on see eelnõu üks samm selle poole, et sinna kunagi jõuda, aga täna ma seda katteallikat ei näe.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma tunnen huvi, kuidas on meie naaberriikides, näiteks Soomes, reguleeritud kindlustamata isikute esmasandi arstiabi. Oskad sa seda seletada? Ehk annab sealt mõõtu võtta.

Eiki Nestor

Ei anna kõikidest riikidest mõõtu võtta. On riike, kus ei olegi ravikindlustust, vaid on riiklikult rahastatav tervishoiukorraldus ja oma taskust makstav tervishoiukorraldus. Kui kindlustust ei ole, siis ei tee keegi siin mitte mingit vahet, mis iganes teenuse puhul, ka perearsti poole pöördumise puhul. Need riigid, kes on vahepeal kindlustusprintsibist loobunud ja läinud n-ö riiklikule finantseerimisele, on minu teada seda hiljem kahetsenud. Vähemalt olen ma paaril juhul selliseid kahetsusartikleid lugenud. Kindlustuse eelis seisnebki riigieelarves olevas omaette reas, et ravikindlustus saab sellise või sellise summa. Iseseisvus tervishoiu rahastamises on see võit. Ka mina arvan, et riik ei saa maksuseadusi vastu võttes kõigi tulude puhul ette kirjutada, kuhu see raha minema peab. Muidu oleks peaaegu võimatu riigieelarvet koostada ja mõistlikke lahendusi otsida. Aga ilmselt on valdkondi, mis on tundlikumad ja vajavad suuremat iseseisvust. Üks nendest on tervishoid. Seal on mõistlik, et see sihtotstarve on olemas. Seetõttu on ka mõistlik, et meil on see korraldatud kindlustuse moel. Aga kindlustusel, paraku, on alati üks häda: tekib mingi hulk inimesi, kes kindlustatud ei ole. Nii et eri riikides on see korraldatud erinevat moodi. Soomes minu teada ei tehta siin vahet ja kõik saavad üldarstiabi samadel alustel.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Hea ettekandja! Sa ütlesid, et ravikindlustamata inimesi on umbes 83 000.

Eiki Nestor

Minu teada isegi natuke rohkem.

Tarmo Leinatamm

See on küllaltki suur arv. Kas sa oled uurinud, mis selle põhjus on? Kas see põhjus on inimeste lohakus, viitsimatus minna töötukassasse ennast arvele võtma või teisel või kolmandal moel vormistama? Kas me ei tee inimeste elu liiga mugavaks? Varsti ei pruugi nad üldse kodust välja tulla, sest kõik makstakse kinni, isegi sel juhul, kui keegi ei viitsi töötukassasse minna.

Eiki Nestor

Meie ravikindlustuse seadus on selles mõttes kaunis erandlik. Ravikindlustuses on selged kriteeriumid, kes keda on kohustatud kindlustama, näiteks töötuid on kohustatud kindlustama töötukassa, ka riik kindlustab meil kindla hulga inimesi, makstes nende eest sotsiaalmaksu. Kuid paraku jääb üle mingi hulk inimesi, kes ei mahu ühegi kriteeriumi alla. Kui nad seaduse järgi ei saaks mitte kuidagi kuskilt mujalt ravikindlustust, siis on Eestis neil võimalik ennast suurema raha eest ise kindlustada. See paragrahv töötab põhiliselt nende inimeste heaks, kes on pensionieas ja elavad Eestis, aga kellele pensioni maksab mõni teine riik. Meie oleme seaduse alusel kindlustanud need inimesed, kellele pensioni maksab Eesti Vabariik. Aga mingi hulk selliseid inimesi jääb, midagi teha ei ole. On ka neid, kes ongi kodus, ja on neid, kes töötukassas ei käi. Ma ei arva, et see laias laastus sajast tuhandest inimesest koosnev kontingent oleks mingi tööpõlgurite või laiskvorstide seltskond. Nii see kindlasti ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Sotsiaaldemokraatliku

Erakonna fraktsiooni algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu oma istungil eelmise aasta 12. novembril. Komisjoni istungile oli kutsutud Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist Ülle Jordan. Eelnõu tutvustas komisjoni liikmetele algataja esindaja Eiki Nestor. Kuna algataja tutvustas eelnõu täna väga põhjalikult, siis ei hakka ma teda kordama. Küll aga tutvustan nii Vabariigi Valitsuse seisukohta kui ka arutelu, mis leidis aset komisjonis.

Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta, seda järgmistel põhjustel. Nende hinnangul ei saa nõustuda eelnõus esitatud lahendusega ravikindlustatud ja ravikindlustusega hõlmamata isikute üldarstiabi rahastamiseks. Vabariigi Valitsus oma arvamuses rõhutab: "Peame oluliseks tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse küsimustega tegelemist, kuid samas ei toeta me ravikindlustatud isikutele osutatava üldarstiabi rahastamise lahutamist ravikindlustusest, kuna see eraldab üldarstiabi teistest ravikindlustusvahenditest rahastatavatest tervishoiuteenustest. Selline killustatud rahastamine raskendaks kasutada rahalisi stiimuleid üldarstiabi rolli suurendamiseks ning võib viia ebaefektiivse ressursikasutuseeni. [---] Meie hinnangul ei ole eelnõus sätestatud regulatsioon ka teraviklikult läbi mõeldud, kuna ei sisalda ettepanekuid seadusemuudatuse rakendusskeemi kohta, samuti puudub vajalikus määras eelnõu rakendamise seotud mõjude analüüs, sh kulutused riigieelarvele."

Nüüd mõne sõnaga komisjonis toimunud arutelust. Komisjonis ei arutatud tervishoiusüsteemi rahastamise jätkusuutlikkust, vaid arutelu põhines nendel konkreetsetel muudatustettepanekutel, mis eelnõus kirjas. Üks küsimus, mis komisjonis tekkis, oli järgmine. Kui kindlustamata isikute arstiabi oleks tagatud riigieelarvest, kas see siis ei vähendaks motivatsiooni töötada, otsida tööd ja võtta ennast töötukassas arvele? Praegu on ravikindlustuse saamine oluline põhjus, miks ennast töötuna arvele võetakse. See tagab, et ka pikka aega tööturult eemal olnud inimesed on huvitatud tööturule naasmisest. Algataja nentis, et tegemist on väga õige küsimusega. Ta rõhutas, et algatajad on seda probleemi arutanud ja leidnud, et eriarstiabi on niivõrd oluline, et see põhjendab ravikindlustusega hõlmamist. Algatajate esindaja rõhutas, et eelnõus pakutud

lahendusega jääb rohkem raha just nimelt eriarstiabile. Lisaks töötutele tekkis küsimus inimeste kohta, kes teevad tööd, aga makse ei maksa, nagu ümbrikupalga saajad, dividenditulu saajad, FIE-d, kellel on võlgnevused. Eelnõu algatajate esindaja leidis, et ravikindlustuse seadusega kõiki pettusi välja ei juuri. Seda teemat on rahanduskomisjonis arutatud Maksu- ja Tolliametiga. Üks idee on töösuhete reguleerimine, et viia maksudest kõrvalehoidmine miinimumini. Komisjonis tunti huvi, kas ravikindlustamata isikute üldarstiabi rahastamisel riigieelarvest peaks lisanduma ka ravimite hüvitamine. Algataja ütles, et see ettepanek on jäetud muudatustettepanekute jaoks. Kui riik maksaks ravikindlustamata isikute üldarstiabi eest, siis oleks igati mõistlik, et ta teeks seda koos ravimite hüvitamisega.

Need olid olulisemad teemad, mida komisjonis arutati. Komisjon tegi järgmised otsused. Esiteks, teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 20. novembril. See otsus tehti konsensusena. Teiseks tegi komisjon ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Selle poolt oli 5 ja vastu 4 komisjoni liiget. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Härta juhataja! Tervishoidu tuleb raha juurde tuua ja ka kindlustamata isikuid tuleb ravida. Kuigi, kuulates koalitsiooni esitatud küsimusi, jäi kummaline mulje. Ma ei tea, kes on nende valijad või kelle põhjal teevad nad inimloomuse kohta selliseid huvitavaid järeldusi, et töötu on see, kes ei viitsi tööd teha, kindlustamata isik on see, kes ei ole viitsinud kodust välja tulla ja kindlustuse saamiseks avaldust ära täita, vaene on ilmselt riigivastaline ja tuleks ära hävitada ning meil peaksid kohustuslikus korras kõik olema rikkad, noored, õnnelikud, ilusad ja absoluutse muusikalise kuulmisega. Vaadake, inimesi on mitmesuguseid. Mõni jääb lihtsalt elule alla, sinna ei ole midagi parata. Riigil peavad olema kindlasti mehhanismid, kuidas üht või teist aidata. Aga kui millegipärast arvatakse, et kui me teeme ini-

mese elu natuke paremaks või mugavaks või loome talle mingi abimehhanismi, näiteks anname talle tasuta kargud, et ta siis hakkabki ainult karkudega käima, siis see ei ole nii. Kui te arvate, et kui me anname kindlustamata isikutele arstiabi, siis kõik tahavadki kindlustamata olla, siis see ei ole nii. Mujal maailmas ei ole see nii. Keegi ei taha langeda alla mingi ühiskonnas üldiselt aktsepteeritava elatustaseme, selleks et saada endale mingisuguseid sotsiaaltoetusi või kiriku ees kerjata. Ega need ei ole õnnelikud inimesed, keda me siin iga päev tööle tulles näeme kirikutrepil seismas.

Teate, tervishoidu tuleb raha juurde tuua. Millegipärast leiavad koalitsioon, valitsus ja sotsiaalminister, nii endine kui ka praegune, et seda tuleks võtta kellegi taskust, olgu see siis patsient või töötu. Nende arvates võib võtta ükskõik kelle arvel, ainult mitte riigi tuludest. Nad leiavad, et see on hea eelnõu, aga paraku on tal see suur puudus, et kui riik pensionide pealt sotsiaalmaksu maksaks, siis mindaks riigi muude tulude kallale. Riik on neid muid tulusid aga hoole ja armastusega kasvatanud, ta on tõstnud elektri hinda, selleks et rohkem aktsiisi tekiks, ta on suurendanud alkoholiaktsiisi, on vaadanud siit ja sealt, kust saaks neid muid tulusid kokku kraapida. Nüüd järsku tahetakse need ära võtta ja, nagu öeldi rahanduskomisjonis, kasutada ressursse ebaefektiivselt. Jah, vaeste, kindlustamata inimeste, töötute ja eriti just haigete inimeste ravimine ongi praeguse valitsuse arvates tõepoolest ebaefektiivne ressursside kasutamine.

Kõik meie hädad algavad sellest, et tervishoid on tugevasti alarahastatud. Kunagi, kui pandi paika haigekassamaksu suurus 13%, siis arvestati, et nõukogude ajal läks tervishoiule SKT-st 4,8–4,9%, nüüd on see kasvanud, see oli 5,9%, vahepeal oli isegi 6,1%, tänu sellele, et SKT ise vähenes, aga tervishoiukulused ei saanud palju vähemaks tõmmata. Protsendi järgi ei saa seda asja arvestada, sest meie SKT ühe elaniku kohta on tunduvalt väiksem kui Euroopa Liidu keskmine.

Ma palun veel kolm minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Tervishoidu ei oleks vaja juurde mitte 5 miljonit eurot, mitte 74 ja mitte 78 miljonit eurot, vaid raha peaks olema neli korda rohkem, sest tervishoiuteenus ei saa Eestis olla palju odavam kui Saksamaal. Tervishoiuteenus eeldab ravimeid, kemikaale, keerulisi riistapuid, personali koolitamist. Need asjad ei maksa meil mitte vähem kui Saksamaal, sest aparatuur ostetakse Hiinast või kui ostetaksegi Hollandist, siis on see Hiinas toodetud osadest Hollandis kokku pandud. Hind on ikka üks ja sama. Me saame natukene kokku hoida ainult personali palga arvel. Raha tuleb juurde tuua.

Me oleme pakkunud, et alkoholi- ja tubakaaktsiisist võiks suunata 74 miljonit eurot tervishoidu. Ausalt öeldes ei ole meile suurt vahet, kas see haiglatele, üldarstiabile või kiirabile, kellele iganes, läheb otse riigieelarvest või haigekassa kaudu. Mehhanism ei ole tähtis, vaja on raha juurde tuua. Vaatame, kuidas on üldarstiabi organiseeritud. Muidugi, Sotsiaaldemokraatlikult Erakonnalt, kus on niivõrd hea oskusteave tervishoiusüsteemi kohta ja selline guru nagu Eiki Nestor, oleks oodanud ka mõnda sõna perearsti- ja üldarstiabi organisatoorsetest muutustest. Meie häda on ju selles, et peretohtrid on füüsilisest isikust ettevõtjad, kes omavahel konkureerivad, kes ei saa üksteisega konsulteeridagi. Kui nad töötaksid koos tervisekeskuses, nagu on Soomes, siis võiks üks peretohtrid võtta raskel haigel, kelle ravimisega ta hakkama ei saa, käest kinni, minna kolleegi kabinetti ja öelda: "Hea kolleeg, mis sa arvad, kas see on õige diagnoos või õige ravi? Ehk soovivad midagi." Meie perearstid ei saa seda teha. Puudub igasugune vastutus. Perearst, kes peaks seaduse järgi 24 tundi ööpäevas ja seitse päeva nädalas haigeid vastu võtma, teeb seda tööd niisama hästi nagu mõned Riigikogu liikmed, vastutus on samasugune. Vaadake, kui palju meil peretohtreid siin saalis täna istub. Niimoodi on lood ka perearstiga. Keegi ei saa teda tagasi kutsuda, tema saab oma pearaha kätte. Nii nagu ka Riigikogu liikmete hulgas on inimesi, kellel on südametunnistus, on ka perearste mitmesuguseid. Niimoodi me siin võimleme.

Ma nüüd vaatan, kuidas koalitsiooni liikmed hääletavad selle seaduseelnõu vastu, millega tahetakse tuua tervishoidu raha, et tagada kindlustamata isikutele üldarstiabi. Inimesed

vaatavad, kes kuidas hääletab. Edu teile ja head tervist!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 277 tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 277 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt oli 43 Riigikogu liiget, vastu 26, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 277 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 6.)

Oleme kolmanda päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

4. Riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (301 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Mida mõtleb sõdur enne otsustavat lahingut? Eelmisel õhtul korrastab ta oma varustuse ja kuna järgmisel päeval on oht lahingus hukka saada, laseb ta silmade eest läbi kogu oma eelnenud elu. Teades täna, kui raske eelnõuga ma pulti tulen, korrastasin ma eile õhtul oma ülikonda, valisin välja võimalikult dramaatilise lipsu ja lasin silmade eest läbi kogu oma elu.

Täna siin puldis tunnen ma ennast nagu Martin Luther, kes on minemas sõtta ülekullatud paavstide vastu. Eelnõu, mida ma siin ette kannan, ongi justkui teesid ülekullatud paavstide vastu, võtmaks neilt võimalus elada luksus, priisata ja irvitada kogu ülejäänud ühiskonna üle nende poolt vabalt valitud vormis.

Aga nüüd lähen eelnõu juurde. Lahing algab! Eelnõu eesmärk on ühtlustada riigi äriühingute juhatuse liikmete töötasud Eesti Vabariigi presidendi töötasuga. Eesti Vabariigi presidendi töötasu on praegu 6060 eurot. On

ka teatud korrektsioonivõimalus vastavalt tarbijahinnaindeksile ja sotsiaalmaksu laekumiste keskmistest tulenevatele muutustele ehk tegelikult ei ole tegemist konstantse suurusega.

Keskerakond on seisukohal, et riigi äriühingud (eelkõige räägime täna tegelikult ju ainult viiest ettevõttest, mida ma hiljem loetlen) on sellised ettevõtted, mille juhtidel ei saa kuidagi olla suurem vastutus, kui on Eesti Vabariigi presidendil, peaministril ja, mis seal salata, ka näiteks ministritel. Me räägime ettevõtetest, keda on järele jäänud viis: AS Estonian Air, Eesti Energia AS, OÜ Elering, AS Eesti Raudtee ja AS Tallinna Sadam. Kõikide nende ettevõtete puhul on formaal-juriidiliselt tegemist äriühingutega. Kuid ma tsiteerin reformierakondlast Igor Gräzinit, kes on kunagi öelnud välja päris kuldse mõtte, pühendades selle ühe mainitud ettevõtte tippjuhile: "Hea Sandor Liive! Sina ei ole ärimees, sina oled sotsiaaltöötaja, kelle ülesanne on pakkuda Eesti Vabariigi elanikele ja ettevõtluskeskkonnale normaalse hinnaga elektrienergiat." Kõik need viis äriühingut on väga selgelt infrastruktuuri- või energeetikafirmad, kes peavad tagama normaalse ettevõtluskeskkonna Eesti Vabariigi territooriumil.

Kui me vaatame seda asja sisuliselt, siis jõuame väga kurvale tõdemusele. Äriühing, kes enim on põhjustanud selle eelnõu esitamist, on Estonian Air. Tema on viimastel kuudel olnud – kuidas ma ilusasti ütleksingi – kogu ühiskonna silmis lausa naljanumber. Nõukogu poolt muudetud strateegia tagajärjel viis Tero Taskila ellu väga kummalist kontseptsiooni, millest aru saada ei ole, leebelt öeldes, võimalik. Mul on väga selgelt mees, kui Estonian Airi omanike hulka kuulusid veel SAS ja üks investeerimisfond ehk erainvestorid. Kui Estonian Air selgitas meile kui tolaegsetele Riigikogu majanduskomisjoni liikmetele, mida ta tahaks ette võtta, siis tundus see väga loogiline. Vaat täpselt seesama loogika on neil nüüd uuesti töös.

Komisjonis tuli välja, et Keskerakond ei saa taas kord mitte millestki mitte midagi aru ja Aivar Riisalu ei saa taas kord mitte millestki mitte midagi aru. Väideti, et see kohutav vastutus, mis lasub nende ettevõtete juhtidel, sunnib meid ja eelkõige nõukogusid langetama just selliseid palgaotsuseid. Andke mulle andeks, aga kui erasektoris oleks juhtunud mida-

gi sellist, nagu on juhtunud Estonian Airis, siis ma kardan, et see juhatuse esimees ei oleks enam vabaduses. Vähemalt oleks tal ärikeeld, kui temaga muud ei oleks juhtunud. Selline on normaalse kapitalismi arusaam vastutusest, millele vastandub Eesti riigi arusaam vastutusest.

Võtame kõne alla ka kõik need teised ettevõtted. Räägime Eesti Raudteest. Mis sõnumeid me sealt oleme saanud? Viimasel ajal ei ole me saanud sealt mitte mingisuguseid sõnumeid. Viimane, mis meelde tuleb, on see, et kahjuks peab seoses veomahtude vähenemisega koondama. Ma võin nüüd eksida, palun vabandust, aga jutt käis 100–150 töötajast. Ma sain Tallinna Sadama kohta selge sõnumi siis, kui riigieelarve kontrolli erikomisjon kuulas Riigikontrolli auditit rikkumiste kohta, mis on toime pandud 17. kai ehitusel. See on ainus sõnum, mille mina parlamendi liikmena olen saanud Tallinna Sadama kohta. Lisaks sellele olen kuulnud, et veomahud on mõnevõrra vähenenud. Eesti Energia on viimasel ajal olnud nii palju meie kõikide meelel ja keelel. Loomulikult ka Elering. Kes on sotsiaalteenust osutavale ehk Eesti rahvale ja majandusele energiat müüvale ettevõttele andnud volituse minna Ameerikasse õliäri ajama? Kas nõukogu? Ma tahan teada, kas aktsiaseltsi üldkoosolek ikka sai asjast aru, kui nõukogu sellise otsuse tegi. Või järsku andis selle ülesande hoopis üldkoosolek? Kui selle ülesande andis üldkoosolek, siis tuleks üldkoosoleku käest küsida, miks ta seda tegi. Issanda päike läheb enne looja, kui me nende probleemide loetelu valmis saaksime.

Ma küsisin majandusministrilt mõni päev tagasi, kas talle ei tundu, et majandusministriumide haldusalast tulevad praegu ainult negatiivsed uudised. Küll projekteeritakse ristmikku eraettevõtte pilli järgi (nüüd on see kahjuks või õnneks välja tulnud ning projekteerimine ja ehitus seisma pandud), küll kuuleme jama-dest EAS-is. Eesti Energiast ja Estonian Airist ei ole mõtet enam rääkida jne. Kui lugupeetud valijad ehk rahvas ehk tegelikult riigi omanikud laiemas mõttes teeksid selliseid vigu, siis oleks kaks varianti. Esiteks, neil poleks enam võimalik õhku hingata, sest nad oleksid endale käe külge pannud (väga palju murelikke inimesi on seda ju ajaloo jooksul teinud). Teiseks, kui keegi rikuks omaniku tahet nii palju, nagu

siin praegu näha oli, siis ma arvan, et omanik oleks midagi ette võtnud, et sellisele rikkumisele piir panna.

Otsustajad ehk poliitikud väidavad, et Keskerakond on hulluks läinud, ta ei saa aru, et need inimesed pakuvad nendele ettevõtetele rahvusvahelises konkurentsisis osalemiseks vajalikku juhtimisteenust. Kellega konkureerib Eesti Energia? Selgeks on saanud, et Eesti Energia ilmselt ei konkureeri varsti enam kellegagi, sest tema toodetud elektrienergia on selles piirkonnas toodetud energiast mõnevõrra kallim ja veab selle tõttu Nord Pooli elektribörsi meie kauplemispiirkonna hinda üles. Kellega konkureerib Eesti Raudtee? Kas Spacecomiga, kes ilmselt nendelsamadel rööbastel suutis operaatorina saada 35 miljonit eurot kasumit? Kui ta konkureerib Spacecomiga, siis on ta ju selgelt kaotanud. Minu meelest tuleks juhataja välja vahetada. Kellega konkureerib Tallinna Sadam? Kas nende meist mööda minevate kaubavoogudega, mis lähevad Klaipe-dasse, Ventspilsis või kuhu iganes? Jah, Tallinna Sadamal on läinud suhteliselt hästi, aga mitte nii hästi, et lämbuda sellest tundest, et ollakse ilmeksimatud. Andke andeks, aga lennata ei ole siit varsti võimalik ilmselt enam kuskile või äärmisel juhul saame lennata mingi teise ettevõtte lennukitega.

Vaadake, kullakesed, me oleme jõudnud nüüd sinna, et majandusminister ütleb, et tema ei taha vastutada ehk tal on tegelikult kõik korras. Veel selle nädala esmaspäeval sellesamas saalis ütles ta mulle, kui ma avaldasin arvamust, et järsku peaks ministriumide kaheks jagama, et mina ei saa aru, kui palju temal tööd on. Kuigi mingil kummalisel kombel tuli sel nädalal informatsioon, et Estonian Air ja Eesti Energia tuleks üle anda Rahandusministriumile, kuna need on riigi strateegilised investeeringud.

Selle eelnõu sügavam sisu räägib tegelikult kiretult ainult rahast ja sellest, et meie riigis on vastutuse jagamisega midagi lootusetult kor-rast ära. Väitega, et peaministri vastutus ei ole nii suur, kui on nende ettevõtete juhtide vastutus, ei saa ma enam nõus olla, sellel lihtsal põhjusel, et mulle tundub, et need juhid ei vastuta mitte millegi eest. Selle tõttu ma leian, et meie eelnõu on täiesti õiglane ja mõistlik.

Mul on siin kaasas mõned väljalõiked pres-sist. Ma neid hetkel ei tsiteeri. Aga Isamaa ja

Res Publica Liidu juht rääkis 1. aprillil 2009 ülempiiri vajadusest ja Andrus Ansip ütles 28. septembril, et ta ei saa aru, kuidas on kujunenud Tero Taskila palk jne. Järelikult hõõgub tuli kusagil tuha all.

Ma vaatan nende ettevõtete tulemusi. Kui me selle eelnõu seadusena vastu võtame, aga mõnele nendest juhtidest see uus palgatase ei sobi, siis soovin ma neile tuult tiibadesse. Nad võivad minna koos tuhandete eestlastega Soome, Saksamaale, Norrasse või Rootsi, et saada seal seda palka, mida ma täna neile Keskerakonna nimel pakun – 6060 eurot kuus. Minge ja teenige seda kuskil mujal, sest Eesti riigil ei ole võimalik ega mõistlik teile maksta sellist raha selliste töötulemuste eest (mul on nimekiri kaasas, kui keegi tahab, siis ma võin küsimuste-vastuste vóorus selle teile ette lugeda).

Alati, kui sa millestki räägid, on mõistlik pakkuda ka kompromissikohti. Kompromissikoht (ma võtan selle voli esinejana, erakond ei ole mind selleks volitanud) on järgmine. Kui me seda eelnõu täna maha ei hääleta ja hakkame seda arutama, tulenevalt nii härra Reinsalu kui ka lugupeetud peaministri seisukohavõttudest ja väga paljude teie seisukohtadest, mis on teis kuskil olemas, aga mida te valjusti ei julge välja öelda, siis kirjutame muudatusettepaneku abil esimese ja teise lugemise vahel siia sisse võimaluse, et heade majandustulemuste korral oleme nõus nendele juhtidele lisatasu maksma, võib-olla isegi korralikku lisatasu, võib-olla palju suuremat lisatasu, kui me oleme harjunud. See on arutluse koht. Aga ma eeldan siiski, et hoolimata sellest, et Keskerakonnal ei ole mitte mingisugust põhjust praegust valitsust kiivalt ja siiralt armastada, on Keskerakond siiski seisukohal, et valitsusliikmete vastutus, eesotsas muidugi peaministriga, ületab mitu korda nende inimeste vastutuse, kellest selles seaduseelnõus räägitakse.

Oleme ausad, omanikud ehk Eesti rahvas mõistaks meid palju paremini, kui me oleksime riigimehed ja sellel teemal ükskord sarvist võtaksime. Kui selles nimekirjas toodud inimestest (siin on ära toodud ka juhatuse liikmed, kokku 17 inimest) isegi pooled Eestist lahkuvad, siis saja tuhande lahkunu kõrval ei ole see nii suur kaotus. Aga me oleme teinud sellise teo, et meie riik ja ühiskond on saanud seetõttu palju paremaks. Kui me tõstame tuju inimestel, kes oma igapäevase käelise tegevuse

sega rahvamajanduse kogutoodangut toodavad, oleme andnud neile võib-olla väikese impulsi töötada natukene paremini, natukene intensiivsemalt ja natukene tublimalt, et meie kõigi rikkus kasvaks. Ütleme ausalt ja otse: 2012. aastal oli Eesti keskmine palk 839 eurot, aga Tero Taskila sai palka, mida tavaline Eesti inimene oleks pidanud teenima kolm aastat ja neli kuud.

Ärgem hääletagem seda eelnõu menetlusest välja, arutagem seda teemat konstruktiivselt. Me kõik saame aru, et nii kehvi tulemusi pakunud nii väikese kildkonna elustiil vajaks korrigeerimist. Äärmine mööndus võiks olla see, et me korrigeerime seda tasu positiivses suunas pärast seda, kui nende töötulemused on tõesti korras. Täna tähelepanu eest!

Asesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Aitäh sulle suurepärase kõne eest! Ma arvan, et seda nautisid otseülekandes tuhanded eestimaalased. Kas saad natuke konkretiseerida, et inimestele oleks arusaadavam, millest me räägime? Sa nimetasid keskmist Eesti palka, sa rääkisid sellest maksimummäärast. Aga äkki tuletad sa inimestele meelde nende viie ettevõtte juhtkonna palku? Siis oleks arusaadavam, millest me räägime.

Aivar Riisalu

Me räägime praegu sellest, et me leiame, et äriühingutes, kus riigil on vähemalt otsustusõigus, ei tohiks juhatuse liikmete põhipalk ületada Eesti Vabariigi presidendi ametipalka, mis on 6060 eurot kuus. Praegu saavad sellist palka, mis Eesti Vabariigi presidendi palka ületab, viie äriühingu 17 juhatuse liiget. Toon üksikuid näiteid. Tero Taskila on juba läinud mees, tema on siin paberil ülearune. Estonian Airi uus juht saab temast küll mõnevõrra vähem palka ehk tema kuupalk on 21 000 eurot, Tero Taskila palk oli 32 000 eurot. Eesti Energia juht Sandor Liive teenib 11 318 eurot, Eesti Raudtee juht Kaido Simmermann teenib 9768 eurot. Siin on kirjas ka Eesti Raudtee juhatuse liikmed. Vaatame Tallinna Sadamat, mille juhatuse esimees on tõeline kehvik, tema teenib

ainult 7456 eurot. Viimasena on selles reas Lennuliiklusteeninduse AS-i juht, kelle töötasu on 6327 eurot. Praegu ei pruugi see enam nii olla, aga selles tabelis see nii on. Tegelikult ei ole tegemist ju traagilise situatsiooniga. Tegemist on ühe põhimõttelise otsusega, mis mitte mingil moel ei kõiguta Eesti majanduskeskonda, sest see puudutab väga kitsast ringi inimesi. Ütlen ausalt ja otse, et ega võrdlus Martin Lutheriga ei olnud mitte juhuslik. Oleme ausad, me vajame raputavaid reforme, et saada lahti sellest letargiast, kui mingi seltskond nautib elu ega vastuta mitte millegi eest, ja teine seltskond vaadaku ise, kuidas hakkama saab. Halvemal juhul nad lahkuvad Eestist.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Ma ütlen kõigepealt komplimendi. Sina ja eelmine puldis kõneleja olete vist eile-õhtusest raamatuesitlusest nii eufoorias, et loote siin väga emotsionaalse meeoleolu. Aitäh sulle selle eest! Tegelikult on see teema natukene laiem kui lihtsalt palgad. Ma usun, et riigi osalusega või riigi omanduses olevad ettevõtted ei tea oma eesmärke. Nad ei tea, kas nad on strateegilised ettevõtted, kas nad peavad raha sisse tooma ehk kommertsalusel tegutsema, nad ei tea, kas nad on julgeoleku tagajad jne. Selle põhjal tuleks välja ka nende ettevõtete tegevuse sisu ja nende juhtide vastutus. Kindlasti võiksid need, kes raha sisse toovad, saada natuke rohkem palka kui need, kes pakuvad avalikku teenust. Mis puutub palkadesse, siis kuski peab piir olema. Kas see presidendi palk on nüüd kõige õigem, seda peab otsustama siinne saal, aga tegelikult on asi väga päevakorral.

Aivar Riisalu

Küsimust siin ju õieti ei olnud. Aga ütleme nii, et eilsel raamatuesitlusel ei saanud ma kahjuks käia, kuna viibisin seoses Riigikogu liikme tööülesannetega Kaitseväe Peastaabis ja kuulasin igakuist infotundi. Riigikaitsekomisjoni liige Tarmo Leinatamm seal ei osalenud. Lisaks minu esinemisokusele on meeoleolu loomisele kindlasti kaasa aidanud see, et ma noores põlves vaatasin palju televiisorit, kust mulle on meelde jäänud selline tore kultuuri-programm nagu "Kreisiradio". Seal olid kolm

toredat õpetajat, kes andsid mulle võimaluse areneda heaks kõnelejaks, kes suudab siin vahel sellise võib-olla kergelt kõrgi stiili abil ka riigimehelikku juttu ajada. Minu kõnest tuli väga selgelt välja, et mitte ükski nendest ettevõtetest ei ole praegu enam julgeoleku seisukohalt Eesti riigile oluline. Viimane julgeolekuaspekt kadus sellel hetkel, kui me elektrienergia vabale turule üle läksime. Enne seda me kohati isegi võib-olla põhjendamatute investeringutega põlevkivienergeetikasse tõepoolest justkui üritasime tagada energiasõltumatust. Seda võimekust ei ole me minetanud. Ma arvan, et väga halva seisu korral on meil väikese riigi ja suure rahva südamejõuga lõpude lõpuks võimalus tõmmata ennast välja sellest vabakauplemistsoonist ja öelda, et nüüd on kõik, lüliti läks nii tööle, et me toodame endale elektrit ise. Aga tehkem seda sõja ajal. Kui rääkida raskest ajast, siis raudtee me laseme puruks, sest mööda seda võib vastane siia lahingutehnikat vedada, sadamad proovime oma kolme miinijahtijaga ära mineerida, et vastase laevad ei saaks meie sadamatesse siseneda, lennukid sel ajal enam ei lenda, sest õhutõrje võib nad alla tulistada ja tsiviilennundus on lakanud eksisteerimast. Seetõttu ei ole siin strateegiaga ja riigi julgeolekuga küll mitte mingisugust pistmist.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sinu ettekanne oli väga hea. Aga sealt ei tulnud välja, et tegemist on äriühingutega. Äriühingu juhtimisel on klassikaliselt kolm etappi. On olemas juhatus, keda sinu ettepanek puudutab, lisaks veel nõukogu ja üldkoosolek. Vigu on mõne nimetatud monopoolse ettevõtte juhtimisel tehtud korduvalt, on astunud vaata et enam-vähem samasuguse reha peale. Kus on riigimehena vaadates sinu arvates praegu tehtud kõige suurem viga, mida peaks parandama?

Aivar Riisalu

See on konstruktiivne küsimus. Ma mäletan sellest ajast, kui ma eraettevõtluses osalesin, väga selgelt, kuidas see kolmetasandiline juhtimine – omanik, nõukogu, juhatus – kippus

välja nägema nii, et juhatus seadis endale ülesande, juhatus täitis selle ülesande ja juhatus karistas ennast selle eest, kui ta täitis selle ülesande kehvasti ja ettevõtte majandustulemused olid viletsad. Võtame aluseks selle, mis praegu valdavalt nendes viies riigiettevõttes toimub. On muidugi üksikuid erandeid. Kõrvaltvaatajale jääb täpselt selline mulje, et juhatus seab endale ülesande. Siis on olemas mingisugune nõukogu, kes tegelikult väga selgelt aru ei saa, mis selles ettevõttes toimub, sest seal on väga juhuslikud inimesed. Kõige vähem on seal spetsialiste, mõni üksik ehk eksib sinna ära. Seesama juhatus seab endale ülesande, mille ta justkui nõukogu kaudu kinnitab, ja siis ta asub seda täitma. Kui ta seda kehvasti teeb, siis nõukogu ei ütle talle mitte midagi. Äärmisel juhul saaks teda karistada tema ise, sest ka üldkoosolek ei ütle mitte midagi. Üldkoosolek ütles veel sel esmaspäeval, et mitte mingisuguseid probleeme mitte üheski Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas olevas ettevõttes ei eksisteeri ehk konkreetselt Riigikogu liige Aivar Riisalu ei saa aru, kui palju majandusministril on tööd, ja üleüldse ei saa Riisalu mitte millestki aru. Selle tõttu ma väidan, et kui juhatus tase töötab ja mõtleb välja järjest põnevamaid projekte näiteks Jordaanias või Ameerikas Utah' osariigis ja igasuguseid toredaid projekte, kuidas Kajaani pensionäre lennutada läbi Tallinna ei tea kuhu, aga nõukogust ei ole nagu midagi kuulda ja omanik ütleb, et kõik on korras, siis ausalt öeldes ongi väga õigustatud hea kolleegi küsimus, mis toimub ja kuidas on see kolmeastmeline juhtimine tagatud. Olen nõus, et me peame kusagilt alustama. Meie oleme otsustanud alustada siit, sest üldkoosolek on majandusminister. Me võiksime olla populistid ja igal nädalal algatada erinevate kaasuste tõttu majandusministri umbusaldamist. Õelge mulle, kuhu see viib! See ei vii mitte kuhugi. Üldkoosoleku arvates on kõik korras. Valitsuskooalitsioon, kelle kätes oleks võimalus siin midagi muuta, mitte midagi ette ei võta. Järelikult ongi teie arvates kõik korras. Nõukogus ei ole võimalik meil mitte sugugi kaasa rääkida, sest nõukogu liikmed määrata teie. Kui te leiate, et nõukogud on adekvaatsed, siis on ju kõik korras. Ainus, mida me saame teha, on see, et me saame väita, et asjad ei ole korras. Me saame alustada sellest, mis on meie võimuses. Me ei

saa muuta nõukogu olemust, sest see pole seadusandja pädevuses. Me ei saa muuta üldkoosoleku olemust, sest ka see ei ole meie pädevuses. Ainus, mida me saame teha, on see, et me saame muuta seadusi, mis reguleerivad teatud instrumente. Praegu oleme otsustanud reguleerida riigivaraseadust, et mõjutada olukorda nii, et kogu selles korrasolekus oleksid vähemalt normaalsed töötasud, mis seda korrasolekut justkui ilusasti ka kohe kinnitaksid.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Vähemalt ühes küsimuses olen ma teiega täiesti ühel meelel: Eesti Vabariigi peaminister ja valitsusliikmed teenivad nende vastutust arvestades liiga vähe. Aga ma küsin sel teemal, mis komisjonist on läbi käinud. Kas maailmast või Euroopast on leida selliseid näiteid? Miks ma seda küsin? Olen natukene uurinud meile eeskujuks olevaid Skandinaavia maid, samuti Soomet, ja vaadanud, kui palju seal teenivad riigi osalusega suuretegevõtete juhid. Vahe keskmise palga ja tippettevõtete juhtide palkade vahel on seal mitu korda suurem kui Eestis, ometi tunneme neid riike kui väga sotsiaalseid riike, heaoluriike. Lihtsalt näitena ütlen, et Fortumi tegevjuht teenib 1,29 miljonit eurot aastas, Sandor Liivest kümme korda rohkem, ja TeliaSonera juht 2,4 miljonit eurot aastas, kusjuures see on samuti riigi osalusega ettevõtte. Kas mujalt maailmast on tuua näiteid selle kohta, et parlament on määranud ettevõtete juhtidele palgalagesid?

Aivar Riisalu

Kindlasti ei ole mul isegi plaanis olnud tuua teile mujalt maailmast selliseid näiteid, sellel lihtsal põhjusel, et meile meeldib ennast võrrelda suurte riikidega. Me võrdleme ennast teistega sõltuvalt sellest, kuidas meil sellel päeval vaja on ja milline tuju meil hommikul ärgates just parajasti oli. Räägime siis suu-riimast jutuks olevast ettevõttest Eesti Energiast. Eesti Energia on maailma mõistes ja, muuseas, isegi Põhjamaade kontekstis nii väike ettevõtte, et näiteks Rootsi mõistes oleks ta FIE, kellel on mingi väike käive. Nagu öeldakse, suurte tegijate laua ääres ei ulatuks tal isegi nina üle laua ääre, vaid ta jookseks kogu aeg laua alt

läbi. Võtame aluseks selle, millisel baasil te-
gutseb näiteks Eesti Energia või kui lühike on
Eesti raudtee ja kui suutmatu on olnud raud-
tee-ettevõtte tegelikult. Mäletan, kui mul hea-
del aegadel endal oli vaja mõni vagun vedada,
siis oli vahel ikka väga kitsas küll. Sadamatel
on läinud võib-olla kõige paremini. Aga vaa-
dates, kui rumalasti me oleme oma lähinaab-
ritega viimastel aastatel käitunud, tuleb ausalt
öelda, et me oleme ise teinud kõik selleks, et
needsamad viis infrastruktuuriettevõtet, mis
peaksid ühiskonnale teenust osutama, oleksid
mujal maailmas selgelt FIE staatuses. Sellel
võrdlemisel väga selge sisu puudub. Kui me
võtame näiteks Eesti mehe Peetri, kes on
metsatööliline Põlvamaal, ja metsatöölise Jorma
kusagil Lapi piiri peal ning võrdleme neid
omavahel, siis ma kinnitan, et Peeter annaks
nii mulle kui ka sulle, hea kolleeg Arto Aas,
peksa, sest ta ei ole rahul sellega, kui vähe
teenib tema Põlvamaal ja kui palju teenib Jor-
ma Soomes. See võrdlus ei ole mõistlik. Te
saate mõtlevate inimestena ise väga hästi aru,
et meil on kaks varianti. Saame siis selliseks,
nagu te mulle, muuseas, valimiste eel lubasite,
et viie aastaga pääseme 15 rikkaima riigi hul-
ka, ei, vastupidi, 15 aastaga viie rikkaima riigi
hulka. Ma olen viis aastat oodanud, aga mitte
kuskilt seda ei tule. See oligi vastus.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Ma ütlen sulle, Aivar, et "Kreisiradio" ei
ole kunagi tige olnud. Sa võiksid neid saateid
üle vaadata. Aga ma tahan sulle öelda ja se-
kunderida Arto Aasale selles mõttes, et võib-
olla on asi selles, et meie president ja ministrid
saavad vähe palka. See on kindlasti väga eba-
populaarne mõte. Stalnuhhin ütles, et meid
vaatavad sajad tuhanded inimesed. Kui see nii
on, siis kindlasti võidakse mind nende mõtete
pärast siin lossi ees rünnata. See tädi, kes seal
kogu aeg kerjab, tuleb, mõök käes, ja torkab
mind läbi. Mina ei ole kunagi selle vastu, kui
inimesed raha teenivad. Kui nad oma koha on
ausalt saanud, mitte tädi- või onupojapoliitika
abil, kui nad on konkureerinud tingimuste ko-
haselt ja kui omanik või nõukogu on otsusta-
nud neile nii või nii palju palka maksta, ju siis
on selleks omad põhjused olnud. Mis sa arvad,

võib-olla tõstaks hoopis presidendi palga San-
dor Liive palga tasemele? Siis poleks vaja siin
kuulata sinu eelnõusid, sinu kisamist ja karju-
mist.

Aivar Riisalu

Hea kolleeg Tarmo Leinatamm! Mina ei ole
mitte tige inimene. Ma kinnitan sulle kindlalt,
et ma olen väga malbe. Eesti Ekspressi tsiteeri-
des võib öelda, et mina olen isegi Keskerä-
konna sotsiaalminister. Seetõttu ütlen sulle, et
sul võib õigus olla. Tõepoolest, ma olen si-
sukohal, et see on kindlasti üks tee ehk need
palgad ongi liiga väikesed. Muuseas, kõikidel
Eestimaa inimestel ongi liiga väike sissetulek.
Ma olen sellele väga palju mõelnud. Me oleme
ju sisuliselt samasugused inimesed nagu soom-
lased, isegi joome niisama palju, võib-olla
rohkemgi. Selles mõttes ei erine me nendest
mitte millegi poolest. Kui me usinalt vaeva
näeme, siis suudame umbes ühe nädalaga ha-
kata soome keelest väga hästi aru saama ja
tavaliseks naabritevaheliseks suhtlemiseks pii-
savalt lauseid moodustama, et olla nendega
ühtemoodi. Ainus, milles me nendega ühte-
moodi ei ole, on elatustase. Kuidas selleni jõu-
da? Mina olen nõus, et kindlasti nii Sandor
Liive kui ka Andrus Ansip ja kes iganes vääri-
vad sellist töötasu, millest me siin räägime,
näiteks Soomes makstavaga võrreldavat tasu.
Kindlasti väärivad seda minu mainitud saamees
Peeter ja väärivad teisedki. Võib-olla ongi la-
hendus selles. Tõepoolest ei ole ma suutnud
selgeks mõelda, mida teha selleks, et Eestis
oleks elu niisama hea kui näiteks Soomes. Kas
riik peaks selle nimel hästi palju laenu võtma
ja tõstma korraka kõikide õpetajate, sõjaväe-
laste, politseinike, päästjate, Riigikogu liikme-
te, valitsusliikmete ja kelle iganes palgad, kes
ise lisaväärtust ei tooda, Soome palkade tase-
mele? Siis justkui tekiks ju ringlusesse raha
juurde. Korraks satuks riik küll võlaorjusesse,
aga siis hakkaks maksuraha rohkem laekuma
ja küll me suudaksime neid laene teenindada
ka. Kas see on lahendus? Või on lahendus hoo-
pis see, et näiteks inflatsioon, hinnatõus ja sel-
lega kaasnev palgasurve veavadki meid vaiki-
selt, aga hästi kiiresti Soome tasemele? Võib-
olla on see meie majanduslik pääsemine?
Võib-olla on üks lahendus see, et me otsusta-
megi, et peaministri palk on kõige suurem?
Muuseas, ma teen talle komplimenti. Eesti

Vabariigi peaminister on tõeliselt tubli mees. Andku jumal meile kõigile oskust käituda nii raudselt ja olla nii väljapeetud, kui üks kord eksides ka karistus tuli. Kuid müts maha, tegelikult on mees hästi hakkama saanud. Võibolla tõesti on see lahendus. Aga igal juhul peaksid need mehed, kes majandustulemust ei näita, saama oluliselt vähem palka. Seda tahtsin ma öelda küll.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Eelnõu puudutab juhatuse liikmeid, aga riigiettevõttes töötab väga palju teisigi spetsialiste, näiteks konsultantide või mis iganes ekspertidena, ka inseneridena. Kas ei või tekkida oht, et juhatuse esimees teenib sel juhul vähem kui mõni ekspert? Kas peaks siis hakkama piirama ka tavatöötajate palku? Väga värske näide: Estonian Airi juhi palk on praegu madalam kui eelmisel juhil, aga kuna temaga on kaasas kaks väga kõrgelt tasustatud konsultanti, siis tegelik kulu on vaata et suurem kui Tero Taskila aegadel.

Aivar Riisalu

Hea kolleeg! Üle pika aja täiesti õige küsimus. Olen selgelt seisukohal, et ega me ei pretendeeri sellele, et ettevõtte juhtkonna otsustasandit üle võtta. Mulle tuleb meelde, et tegemist on tõesti äriühingutega. Kui äriühingul on majanduslik võimalus ja sisemine vajadus palgata tõeliselt kvalifitseeritud spetsialiste, siis ma arvan, et neile võibki ajuti maksta vastavalt kvalifikatsioonile või töötulemusele, kui see on mõõdetav, kõrgemat töötasu, sest see otsus tehakse juhatuse tasandil. Me eeldame juhatuse liikmetelt, et nad annavad nõukogule ja nõukogu kaudu omanikule adekvaatse tulemuse ehk on selgelt piiritletud, kuhu see ettevõtte peab välja jõudma ja milline peab olema tema majandustulemus. Kuidas see saavutatakse, on juhatuse pädevuses ja seal peab talle tõepoolest jääma otsustusvabadus. Te mainisite Palméri kahte nõunikku. Seda teemat on käsitletud tänases Äripäevas. Oleme siiski ausad: kes me siin siis nüüd oleme, kas me olemegi need, piltlikult öeldes, ülekullatud paavsti mängijad, kes elavadki justkui mingis teises maailmas? Mõelge natukene selle peale,

mida tunneb tavakodanik, kes seda informatsiooni loeb. Andke mulle andeks, aga me ei ole ju mingi asi iseeneses, me oleme rahva poolt siia valitud inimesed, kes eelduslikult on mõistlikud ja peaksid käituma niimoodi, et ühiskonnast kas seaduste abil või kuidas iganes selged rumalused välja juuritaks. Ma ei taha praegu olla prohvet, veel vähem tahan ma olla kuri inimene. Aga andke mulle andeks, kui ma küsisin täna peaministri käest Estonian Airi tuleviku kohta, siis vastas ta ausalt, müts maha selle eest, ta vastas soliidset, et ei ole väga selget plaani A-gi, mida rääkida siis plaanist B. Ausalt öeldes oli see viimaste aegade esimene selge seisukohavõtt Estonian Airi kohta. Siis meie debatti Riigikogu juhatuse tasemel takistati, mult võeti ära küsimuse esitamise õigus ja peaministrile anti võimalus rääkida viimases vastustevoorus selgeid rumalusi, mida keegi temalt kuulda ei tahtnud. Aga küsimus ei ole selles. Küsimus on selles, et suhteliselt suure tõenäosusega läheb see ettevõtte pankrotti ja me kuuleme mõne kuu pärast, kuidas mingi juba olemasolev operaatorfirma, mille asutamise kuupäeva on äriregistrist võimalik välja võtta, on asunud opereerima nendesamade lennukitega, neid näiteks halduri käest rentides. Kas see on see, mida me tahame? Mõelge, kullakesed! Me ei ela suletud süsteemis, me peame arvestama sellega, et riik näeks ühiskonna arvates normaalne välja. Riigiettevõtte on üks osa sellest riigist, mille sisulise idee kandja on selle riigi rahvas. Saage sellest aru! Siin ei ole mitte midagi isiklikku. Proovige seda mõista, kullakesed, mõelge selle peale! Ma teadsin eile õhtul, et mul on siin täna raske, ega ma asjata neid kujundeid ei toonud. Tõepoolest, ongi raske. Meil on muuseas ka tuhandeid muid probleeme, kus ei ole häid lahendusvariante. Ma olen opositsioonis olles ja oma erakonnas alati vaielnud selle üle, et tihti ei ole meie ettepanekutel ju rahalist katet. Me peame täpselt samamoodi tegema ettepanekuid, millel on selge vastutus taga. Miks meie peame kogu aeg teile, koalitsioonile, ettepanekuid tehes ütlema, kust me selle raha saame ja millised on kätteallikad, teie aga ei pea vastama mitte ühelegi küsimusele? Teie võite teha ühe lolluse teise otsa, lennutada kümneid miljoneid lihtsalt tuulde ja mitte midagi ei juhtu. Nii ei ole ju õige. Saage sellest õigesti aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Arto Aas küsis just uskumatu häälega, kas sellist eelnõu, nagu praegu arutatakse, võiks ka kuskil mujal maailmas kaalumisele võtta. Näiteks, kui USA pangad vajasisid riigi abi, siis võeti presidendi ja föderaalreservi koostöös panganduse palgad kontrolli alla. Rootsis, sealsamas, kus riigile kuulub 37,3% TeliaSonerast, võeti boonuste maksimised valitsuse otsusega kontrolli alla. Kuuldes seda skepsist, tekkis mul järgmine küsimus. Te mainisite, et ka IRL-i esimees on öelnud, et riigiettevõtete juhtide palgad tuleb kontrolli alla võtta. Te ei rääkinud sellest seisukohast täpsemalt, aga mainisite, et see avaldati 1. aprillil. Kas on kindel, et see ei olnud huumor? IRL-i poliitikast ei paista mitte kuidagi välja, nagu nad püüaksid riigilt palka saavate äriettevõtete juhtide palku vastutustundlikult õiglasena hoida.

Aivar Riisalu

Oleme ausad. Muuseas, ma ütlesin, et Urmas Reinsalu ütles seda siis, kui ta oli veel meie kolleeg. See toimus aastal 2009. See toimus sel ajal, kui me kõik visklesime kõige sügavamas kriisis ja toimusid arvestatavad palgakärped. Ma väidan, et kui väga paljudes sektorites, kus neid kärpeid tehti, ei ole palku uuesti tõstetud kriisieelsele tasemele, siis riigiettevõtete juhtide kohta see kahjuks ei kehti. Ilmselt pidas meie hea kolleeg, praegune kaitseminister ning Isamaa ja Res Publica Liidu esimees, aastal 2009 silmas seda, et see probleem on ühiskonnas vaikselt kogu aeg hõljunud. See on riigimehelik seisukoht, et toome selguse majja. Teda tuleb tunnustada, et ta julges seda sel hetkel öelda. Ma rõhutan veel kord: ma pakkusin välja variandi, et kui seda dispuuti ei lõpetata ja me arutleme teema üle edasi, siis võime kokku leppida, et normaalse majandustulemuste puhul on võimalik maksta inimestele näiteks tulemustasu. Aga ma ei näe mitte kusagil neid tulemusi, mille eest võiks seda teha. Te tahate kogu aeg süüdistada Keskerakonda ja eelkõige mind selles, et ma justkui ei saa aru, et tegemist on äriühingutega, millel ei ole pistmist ei ministeeriumi ega millegi sellisega. Ma olen teiega nõus, et

see on kindlasti üks faktor, mille võiks aluseks võtta. Me oleme praegu sellise ettepaneku teinud. See ettepanek ei ole ju kivist. Tõepoolest, kui me tahame neid ettevõtteid käsitleda kui äriühinguid, siis käsitleme neid selliselt, aga ma eeldan, et normaalses keskkonnas peaks see äriühing saavutama ka selge tulemuse. Võib-olla on meie tegemata töö see, et me pole seda tulemust piiritlenud. Võib-olla peaksime ka selle kallal rohkem vaeva nägema. See on ju riigivaraseaduse eelnõu, mida me käsitleme. Sinna on võimalik sisse kirjutada mida iganes, mis puudutab riigivara majandamise põhimõtteid. Milles siis küsimus? Kas te arvate, et Keskerakond tegeleb järjekordselt populismiga? See ei vasta tõele. Ma kutsun teid kõiki üles aru saama, et me ei ela suletud süsteemis. Parlament on koht, mis peaks esindama laiade masside huve, aga mitte ajama mingisugust kivistunud poliitikat, kus meile ei ole miski tähtis, sest meil on niimoodi hea. Nii ei tohi!

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja Aivar! Ma olen sinuga paljuski nõus, aga milleski ma sinuga kindlasti nõus ei ole. Mulle on näiteks arusaamatu, miks meie peaminister või rahandusminister ei ole asunud tööle riigiettevõtte juhina. Neil on selleks ideaalne võimalus, sest selle jaoks on vaja poliitilist toetust ja see on neil kindlasti olemas. Ma arvan, et nad saaksid ka ükskõik millise riigiettevõtte juhtimisega hakkama. Miks nad lepivad mitu korda madalama palgaga? Minu arvates on see arusaamatu. Teine arusaamatus on aga selline. Kas sa, Aivar, oskad öelda, kui mitu riigiettevõtte juhti lööks rahvusvahelisel turul läbi? Kogu aeg apelleeritakse sellele, et nad on rahvusvahelises turukonkurentsis. Kolmas on aga kõige tähtsam ja võib-olla kõige lihtsam küsimus. Ministrid on käinud tihti ka siin Riigikogu ees kurtmas, et riigiettevõtete juhtide palgad on kõrged. Kas sa, Aivar, oskad öelda, on ministrid äriseadustiku läbi lugenud? Selle järgi määravad ju nemad nõukogud, mis viivad ellu nende tahet.

Aivar Riisalu

Tõepoolest, teemaring on üsna lai. Mina arvan, et ministrid töötavad ministrina selle palga eest sellepärast, et elus ei ole kõik raha-ga mõõdetav. Need inimesed tahavad seda tööd teha, nad on selles mõttes riigimehed. Müts maha, et nad on sellise valiku teinud. Mina ei saa täna öelda, kes kõnealustest riigiettevõtete juhtidest on rahvusvahelisel turul konkurentsivõimeline. Ma julgen tuua ainult ühe näite, mis on elus tõestatud. Gunnar Okk, kunagine Eesti Energia juht, on rahvusvaheliselt läbi löönud. Kas seda suudavad praegused juhid, ma ei tea. Küsimus ei ole selles. Me räägime väga kitsast, nagu öeldakse, kodanike ringist. Tegelikult on ilmselt terve hulk nõukogusid sellest aru saanud ja olukord on muutunud palju paremaks. Me ei esita sellist eelnõu mitte esimest korda. Minu mäletamist mööda on nende ettevõtete arv olnud ka 12, nüüd on neid ainult viis. Ühiskonnas on toimunud progressiivseid muutusi, mitte midagi hullu ei ole juhtunud. Ma tahan veel kord väita, et tegemist on infrastruktuuriettevõtete-ga, kelle ülesanne on tagada Eesti majandusruumis normaalne energeetiline, transpordi- ja logistiline situatsioon, selleks et normaalne majandus, normaalne kapitalism saaks areneda ja tagaks rahvamajanduse kogutoodangu juurdekasvu ning nii ka üleüldise heaolu kasvu. Proovige aru saada, et tegemist on ühiskonna ja majanduse kui terviku mikroosaga. Selle tõttu ei ole siin seda katastroofi, mida meie oponendid proovivad leida. Pole häda, meie lennufirma võib nii ehk naa oma eksistentsi lõpetada. Nagu peaminister täna ütles, ei ole ju lõpuni kindel, mis saab. Riigikogu liikmetest sobiks Arto Aas väga hästi Estonian Airi juhiks. Ta teab kõike väga täpselt, tal on keeled suus, ta on noor teojõuline inimene – anna talle võimaluse. Eesti Energiat võiks väga edukalt juhtida Kaja Kallas, sest ta teab, mida tähendab energeetika. Ta on advokaadina sellega väga palju kokku puutunud ja kõik krutskid on talle selged. Keda siit veel võiks edutada? Eesti Raudteed juhtima võiks väga hästi edutada näiteks doktor Juuli. (Vahele hüüe saalist.) Lauri Laasi veel ei kõlba, sest ta on liiga noor. Saage, kallid kolleegid, ühest asjast aru. Me räägime täna ühest väikesest, aga olulisest signaalist ühiskonnale. Mitte kellelgi meist ei ole keelatud hästi elada. Me kõik tahame seda.

Tehkem siis niimoodi, et hästi elaks võimalikult lai osa elanikkonnast ja need infrastruktuuriettevõtted, millest me selles seaduseelnõus räägime, saaksid aru, et tähtis on lõpptulemus ja ka nende juhtide heaolu võiks sõltuda lõpptulemusest, mitte sellest, et nad on lihtsalt ilusad. Nii ei saa!

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Hea kolleeg Aivar! Sinu esinemine on läbi põimitud personaaliast, kuni kohtade jagamiseni välja. Seda on rõõm kuulda. Ometigi vahetati paljuräägitud Estonian Airis üks naaberriigi nn tippjuht naaberriigi teise kõrgepalgalise juhi vastu. Lõuna-Eesti mehed ütlevad selle kohta, et mõni Eesti n-ö ärimees oleks sellesama tulemuse tunduvalt väiksema rahaga ära teinud. Ka minu küsimus puudutab personaaliast. Ütle, palun, kes siis lõpuks peaks vastutama selle eest, mis on Estonian Airis juhtunud! On see üldkoosolek, nõukogu, peaminister, valitsus või hoopis keegi teine? Kes see võiks olla?

Aivar Riisalu

Puhtalt äriseaduse seisukohalt võttes peaksid vastutama juhatuse liikmed. Kui juhatuse liikmed suudavad tõestada, et nõukogu on kaasvastutav, siis lähevad nad kõik koos vangi. Omaniku kallale ei ole äriseaduslikust pragmatikast lähtudes väga mõistlik minna, sest omanik ise teab, mida ta oma varaga teeb. Häda on lihtsalt selles, et meie, olles kõik tublid Eestimaa kodanikud, me ju olemegi Estonian Airi omanikud ja me oleme valimiste kaudu justkui volitanud meid esindama ühe mehe. Kas tema vastutus on siin olemas või ei, seda on siit puldist väga keeruline öelda. See on pigem selle volitatud esindaja enda sisekaemuse küsimus. Kui talle just keegi teine, näiteks valitsusjuht, ei ütle, et ta on kehvemini hakama saanud, kui arvati. Põhjus on väga lihtne: selle omanike esindaja staatus ei ole kõrgem peaministri staatusest. Ma ei ole kuri inimene ja ma väidan teile veel kord, et küsimus ei ole ühe või teise ministri umbusaldamises või, nagu öeldakse, süüdlaste otsimises. Küsimus on hoopis lihtsam: kui me tegime tööd, siis elame niimoodi, nagu elavad inimesed meie ümber,

ja kui me tegime hästi tööd, siis tekib meil võimalus ka näiteks juurde teenida. Nii lihtne see ongi! Kui läks kehvasti, siis palgaraha ei saa kellegi käest ära võtta, kui selles rahas on kokku lepitud. Küsimus on lihtsalt selles, millises palgarahas me kokku lepime. Me peaksime kokku leppima sellises palgarahas, et omanik ehk rahvas ei oleks pahane, oleks õnnelik ja, olles omanik, teeks oma asja heatuliselt, ei ussitaks kusagil kurval meelel, et nemad seal võivad teha mida iganes, aga mina ei saa midagi teha. See ongi meie roll, midagi ei ole parata, meeldib see meile või ei. Me oleme selle rolli vabatahtlikult võtnud, andes allkirja avaldusele, et soovime kandideerida Riigikogu valimistel.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, hea eesistuja! Hea kolleeg! Ettekan-des riivas kõrva üks võrdlus. Sa võrdlesid Eesti Energiat mõne Põhjamaa FIE-ga. Kord oled sa öelnud, et FIE-d tuleks üldse Eestist ära kaotada. Aga möödunud aastal tegi Võrumaa suurima investeeringu just FIE. Kuid ma ei tulnud siia FIE-sid kaitsma, vaid minu küsimus on järgmine. Kas te näete analoogset probleemi ka kohalike omavalitsuste tasandil mitmesuguste nõukogude liikmete tasustami-sel? Kui te seda näete, kas te siis kavatsete ka selle probleemi Riigikogu abil lahendada?

Aivar Riisalu

Aitäh, hea küsija! Ma proovisin selle FIE kujundi abil võrrelda kahe ettevõtte suurust. See ei olnud mõeldud kuidagiviisi FIE-de hal-vustamisena. Ütleme nii, et Eesti Energia ongi natuke suurem FIE kui see ettevõtte Võrumaal, kes tegi maakonna suurima käibe või mis iganes. Võib-olla oli see ebaõnnestunud kujund, aga ma möönan, et kui parlamendis kehtes-tatakse reeglid ja need reeglid peaksid olema laiendatavad ka kohalike omavalitsuste äri-ühingutele (ma saan väga hästi aru, kuhu sa sihtisid, näiteks mõningate äriühingute juhti-misele Eesti Vabariigi pealinnas), siis kindlasti on ka nemad seaduse ees teistega võrdsed. Nõukogu liikme staatus, nende liikmete leid-mine ja määramine ning see, kui palju peaks sinna spetsialiste kaasama jne, on ju tegelikult

veel omaette teema, mis aga kindlasti vääriks arutamist. Ma väidan, et te proovite öelda, justkui Keskerakond elaks kahepalgelist elu, et siin teeme nii, aga seal jätame endale sellise õiguse. Ei ole niimoodi. Seadused, mis kehtes-tab Eesti Vabariigi parlament, on sellised ilu-sad ja need kehtivad ühetaoliselt kõikidele institutsioonidele ja isikutele Eestimaal. Kui need kuidagiviisi peaksid mõjutama Tallinna valitsemist, siis kindlasti ka seal neid raken-datakse, sest seaduste täitmine on meie kõigi ühine püha kohus. Kui me seda ei tee, siis läheme vangi. Üks mees ju ongi seal.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekan-deks Riigikogu kõ-netooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Austatud kolleegid! Riigikogu majandus-komisjon arutas seda eelnõu eelmise aasta 13. detsembril. Kohale olid kutsutud eelnõu algataja esindaja Aivar Riisalu ja Rahandusmi-nisteeriumi riigivara osakonna juhataja asetäit-ja kohusetäitja Tarmo Porgand. Eelnõu algataja esindaja Aivar Riisalu esitas ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust. Eelnõuga soovitakse seada piirang äriühingute, kus riigil on vähe-malt otsustusõigus, ja riigi osalusel asutatud sihtasutuste juhatuse liikmete tasudele sellisel, et ühes kuus makstav tasu ei oleks suurem kui 6000 eurot ehk 72 000 eurot aastas. Rahandus-ministeeriumi andmetel ületas 2011. aastal 30-st riigi otsustusõigusega äriühingust viies juhatuse liikme põhitasu nimetatud piiri. Need olid Estonian Air, Eesti Energia, Elering, Eesti Raudtee ja Tallinna Sadam. Kui arvestada ka juhatuse liikmete tulemustasusid, siis ületas selle piiri ka Lennuliiklusteeninduse AS. Ühes-ki riigi asutatud sihtasutuses ei makstud juha-tuse liikmetele 2011. aastal tasusid üle eelnõus toodud piirmäära.

Rahandusministeeriumi riigivara osakonna juhataja asetäitja kohusetäitja Tarmo Porgand tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohti, andis lisaselgitusi ja vastas küsimustele. Vabariigi Valitsus ei toeta juhatuse liikme tasule abso-luutsummalise piirmäära kehtestamist. Riigi-varaseaduse üldine mõte on võimaldada riigil tegutseda ka eraõiguslikus vormis. See eeldab eraõiguse põhimõtete rakendamist, muu hulgas

tuleb tagada eraõigusliku juriidilise isiku konkurentsivõime ja efektiivsus. Kui seaduses kehtestada tasu piirsumma ja seetõttu tuleks juhatuse liikme tasu määrata näiteks turuhinnast väiksemana, siis võib tekkida oht, et riigi osalusega äriühingud jäävad kvalifitseeritud ja kogemustega juhtidest ilma. Piirang rakenduks Eesti suuremate organisatsioonide hulka kuuluvatele äriühingutele, millel on oluline mõju ja tähtsus kogu Eesti majandusele. Samuti peavad need äriühingud toime tulema rahvusvahelise konkurentsiga. Seega tuleb juhatuse liikmed leida kompetentsete inimeste hulgast, millega kaasneb vajadus maksta konkurentsivõimelist tasu võrreldes erasektoris tegutsevate analoogse suuruse ja olulisusega äriühingute juhatuse liikmetele makstava tasuga, samuti tuleb arvestada rahvusvahelisi palgatingimusi. Äriseadustikus ja sihtasutuste seaduses on sätestatud, et nõukogud peavad juhatuse liikmete tasude määramisel arvestama, et need vastaksid juhatuse liikme ülesannetele ning äriühingu või sihtasutuse majanduslikule olukorrale. Ettevõtte nõukogu peab hindama, milline on üldine palgatase selles ettevõtlussektoris ja millist palka peetakse vastuvõetavaks maksta.

Majanduskomisjonis oli mõistagi ka küsimuste ja arutelu voor. Pikalt peatuti Estonian Airi teemal, arutleti Eesti Energia rahvusvaheliste plaanide üle ja meenutati Gunnar Oki lahkumist Eesti Energia juhi kohalt. Räägiti tulemuste ja tasu seosest ning juhtide vastutusest, päriti, kas selline piirang kehtib ka mõnes teises Euroopa riigis ning kuidas käitub Tallinn oma ettevõtetes.

Kokku võttes võib öelda, et kuigi riigile kuuluvate ettevõtete juhtimises on tehtud üksikuid vigu, on nad üldiselt väga hästi ja tulemuslikult juhitud. Riigile kuuluvad ettevõtted ei ole ametiasutused, nende töötajad pole avaliku teenistuse ametnikud. Seega jäi majanduskomisjonis domineerima arvamus, et Eesti peab oma riigiettevõtetele suutma saada võimekaid ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisi juhte. Eelnõus toodud piirangud neid võimalusi vähendavad.

Lõpetuseks räägin komisjoni otsustest. Esiteks otsustati saata Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu 301 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 15. jaanuaril 2013 (poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu 2 ja erapooletuks

ei jäänud keegi). Teiseks otsustati teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu 2 ja erapooletuks ei jäänud keegi). Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on küsimusi. Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Sa ütlesid oma ettekandes, et palkade piiramine võib kaasa tuua ohu, et riigi äriühingud jäävad nendest juhtidest ilma. Kas sa oskad vastata küsimusele, kuidas mõjuvad Eesti riigile kuuluvate äriühingute juhtide palgad võrdluses teiste Eesti tippjuhtide palkadega, kas need on konkurentsivõimelised või on seal tõesti suured lõhed?

Arto Aas

Aitäh! Ma enne küsimust esitades tõin paar näidet, kuidas on selliste ettevõtete juhid tasustatud Põhjamaades. Need palgad on Eesti ettevõtete juhtide palkadega võrreldes väga suured. Eesti Energia juhi palgaga võib võrrelda Fortumi juhi palka, mis oli 1,29 miljonit eurot aastas. Estonian Airi juhtide palgaga võime võrrelda Finnairi juhi palka, mis on 778 000 eurot aastas ehk 65 000 eurot kuus. See palk on veel kaks korda kõrgem kui Taskila või Palméri palk. Meil on hästi palju toodud näiteks airBalticu edu. Selle eelmine juht sai kuus 36 000 eurot, uus juht saab kuus 28 000 eurot. Nii et võib öelda, et rahvusvahelises võrdluses ei ole need palgad midagi erilist. Ma ei tea, kas selle üle peab uhke olema, aga las see nii jääb. Siin on ka arvatud, et tegemist ei ole rahvusvahelise konkurentsivõimega ja me ei peaks ennast teistega võrdlema. Jäägu see siis nii. Aga mul on olemas ka Eesti tippjuhtide palga-uuringu eelmise aasta andmed. Selle eelnõu eesmärk on seada aastapalka piirmääraks 72 000 eurot. Eesti tippjuhtide, juhatuse esimeeste palgad on üldiselt kõrgemad, Eestis on sellise tasemega töötajate keskmine palk 82 000 eurot. Kui me võrdleme ettevõtete suurusjärke, siis ettevõtetes, kus on 500 ja enam töötajat, on selliste töötajate keskmine aastapalk 95 000 eurot. Kui me vaatame selliseid ettevõtteid, mis on käibe suuruselt võrreldavad sadama või Eesti Raudteega, rääkimata Eesti Energiast, mida on hinnatud Eesti kõige väär-

tuslikumaks ettevõtteks, siis sellistes suurettevõtetes on juhatuse liikme palk juba üle 100 000 euro, kõrgemas detsiilis isegi 165 000 eurot. See tähendab, et ka Eesti-siseselt tähendaks kehtestatav piirmäär kaks korda väiksemat tasu, kui on n-ö turuhind, mille alusel eelmisel aastal Eesti eraettevõtetes palka maksti. Muidugi tuleb lisada, et väga tihti pakutakse suurettevõtete juhtidele aktsiaoptsioone, võimalust saada hea töö korral ka osalust ettevõttes. Me teame, et riigiettevõtetes seda kunagi ei juhtu. Selles mõttes ei ole siin ka praeguseid palgatasemeid arvestades mingit anomaaliat. Need palgad ongi sellised. Me plaksutame käsi, kui endised hansapankurid Eestisse tagasi tulevad. Need tippjuhid ja talendid, keda me Eestisse ootame, tulevadki ainult väga kõrge palgaga tööd tegema. Ma ei ole kindlasti nõus sellega, et Eesti Energia on mingi FIE suurusega kääbusettevõte. Selle käive on üle 900 miljoni euro, kasum üle 200 miljoni euro, dividendi riigile makstakse 70 miljonit eurot. See on väga suur ja väga kasumlik ettevõte. Tegelikult on kurb, et kogu see diskussioon keskendub suures osas Estonian Airile. Ma olen täiesti nõus, et see on väga piinlik lugu ja suur fiasko, mis seal toimunud on. Aga minu arust ei tohi seadusi ja poliitilisi otsuseid teha ühe anomaalia alusel. Anomaaliaid tuleb pidevalt ja igal pool ette. Minu teada on Estonian Air ainuke riigiettevõte, mis on kahjumis, ülejäänud on kasumis.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Eesti riigi eelarve on 7,5 miljardit eurot. Eelmisel aastal tekitas kõvasti poleemikat RMK juhi palgatõus 6000 eurolt 7000 eurole, samamoodi Estonian Airi juhi palk. Selle üle avaldasid imestust peaminister, rahandusminister, keskkonnaminister jt. Kas te ei saaks ministritele soovitada, et nad loeksid äriseadustiku läbi? Äriseadustiku kohaselt võivad nad nõukogu iga minut tagasi kutsuda ega pea seda isegi põhjendama. Miks nad seda võimalust ei kasuta, kui neile nõukogu töö ei meeldi?

Arto Aas

Aitäh! Sel teemal me komisjonis ei peatunud. Aga hästi lühidalt vastates võib öelda, et üks neid nõukogusid ole ju ka välja vahetatud. Estonian Airil on täiesti uus nõukogu, väidetavalt väga kompetentne. Erkki Raasuke on üks Eesti tippjuhte. Poliitikud on sealt nõukogust välja visatud. Vaatame, kas nüüd tuleb parem tulemus. Selles mõttes olen ma teiega nõus, et ministrid saavad juhtkonda vahetada ja seda tulebki teha, kui juhtkond hakkama ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Hea ettekandja! Te mainisite, et komisjonis peatuti Estonian Airi teemadel. Lõppkokkuvõte oli see, et kõik need äriühingud on hästi ja tulemuslikult hakkama saanud. Hiljem te küll ütlesite, et Estonian Air on omamoodi anomaalia. Minu küsimus ongi see: kas majanduskomisjon tõesti andis Estonian Airile niisuguse kõrge hinnangu, nagu te siin mainisite? Millise hinnangu siiski majanduskomisjon selle ettevõtte tööle andis?

Arto Aas

Aitäh! Ma alustasin oma kokkuvõtet sõnadega, et riigile kuuluvate ettevõtete juhtimises on tehtud üksikuid vigu. Ma ei näinud komisjonis ühtegi inimest, kes oleks väljendanud arvamust, et Estonian Airis on kõik hästi. Küll aga pean meenutama seda, kui majanduskomisjon käis Estonian Airis. Tero Taskila tegi siis meile esitluse. Olgem ausad, ta oli veenev ja hea müügimees. Ükski koalitsiooni ega opositsiooni liige ei tõusnud püsti ega öelnud, et Taskila ajab täielikku jama. See on väga keeruline juhtum. Ma usun, et see on õppetund kõigile. Tagantjärele tark on muidugi hea olla, aga ette ei näinud seda keegi, ei opositsioon ega koalitsioon. Hästi lühidalt öeldes on Estonian Air anomaalia. Majanduskomisjoni liikmed seda veendumust ka jagasid.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Te jagasite väga õpetlikke andmeid selle kohta, kui palju saavad palka Estonian Airi ja Finnairi juhatuse esimees. Soomlase palk mulle meelde ei jäänud. Aga millise protsendi tulumaksu maksavad riigile tagasi Estonian Airi ja Finnairi juhatuse esimees?

Arto Aas

Soomes on tulumaks kindlasti kõrgem, sellest olen ma teadlik, aga mis see täpne netosumma on, selle kohta jään vastuse võlgu. Seda ei arutatud ja mul neid andmeid ka ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on väga lühike küsimus ja jälle Estonian Airi kohta. Kes ikkagi vastutab selle olukorra eest? Kas te oskate öelda? Seal on kolm tasan-dit. Aga kes vastutab?

Arto Aas

Üks mees, kes vastutas, on tänaseks lahti lastud, ja nõukogu on välja vahetatud. Opositsioonil on veel vahendeid oma meelsuse näitamiseks, kui nende arvates mõni minister või keegi teine on oma töö tegemata jätnud. Äri-seadustikus on ju väga selgelt kirjas, millal keegi vastutab. Kas juhtimisvead olid tahtlikud või mitte? Kui keegi suudab tõestada, et ettevõtte viidi sellisesse olukorda tahtlikult, siis käib jutt juba materiaalsest vastutusest ja see on eraldi teema. See tähendab tõenäoliselt kriminaaluurimist jne. Praegu puuduvad mul and-med, et keegi oleks ettevõtte tahtlikult sellises-se seisus viinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Mõni aasta tagasi oli Eesti riigiettevõtetele selline probleem, et nõukogud ei suutnud ohjelda-da juhatuste liikmete lisatasusid või tulemus-tasusid. Oli juhtumeid, kus tulemustasu küün-dis aastapalgani. Kuna nõukogud midagi ette ei võtnud, siis tuldi selle otsusega Riigikokku,

muudeti seadust ja kehtestati piirang, et riigi-ettevõtete juhatuste liikmetele ei tohi tulemus-tasu maksta rohkem kui nelja kuupalga ulatu-ses. Selle otsuse järele oli vajadus, sest tasu ei tundunud õiglane. Riigikogul oli võimalus makstavaid palku piirata. Kas praegu tuleneb soovimatus palku piirata sellest, et majandus-komisjoni ja ilmselt ka Riigikogu saali enamus arvab, et need palgad on õiglased?

Arto Aas

Me ei arutanud seda sellest vaatenurgast, kas palgad on õiglased või mitte. Hästi lühidalt räägin uuesti, võttes kokku arutelu sisu. Esiteks, üldfilosoofiline, riigiõiguslik pool: on eraõiguslikud äriettevõtted ja riigiasutused ning riik, mis on kaks erinevat asja. Teiseks, praktikas võib olla juhtumeid, kus tuleb leida inimene, kes juhiks ettevõtet kõrgema palga eest. Kas see on õiglane või mitte, seda ma ei tea. Sellisena me seda punkti komisjonis ei hääletanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Ma jätkan seda küsimust, mida alustas Viktor Vassiljev. Mul on üks väga hea tuttav, kes elab ja töötab Londonis. Ta tuli aastavahetuseks Eestisse ja jutustas sellise loo. Ta sai hea töötule-muse eest tulemuspalka, aga puhtalt kätte lae-kus talle 0,2% määratud summast. Seda on üsna võimatu uskuda, aga see on tõsi. See illustreerib väga hästi maksusüsteemi. Kas meie aktsiaseltside juhtide palkasid kaitstes on ikka korrektne võrrelda neid Euroopa Liidu teiste riikide analoogsete ettevõtete juhtide palkadega, sest tegelikult jääb meie ettevõtete juhtidele raha isegi rohkem kätte?

Arto Aas

Ma kindlasti ei arva, et kui Sandor Liive aastapalgast, mis on 136 000 eurot, võtta mak-sud maha, et siis jääb talle rohkem kätte kui TeliaSonera juhil, kes sai palka 2,4 miljonit eurot. See maksumäär nüüd nii kõrge ka ei ole. Ma kasutasin neid andmeid, mis on veebis kättesaadavad. Need andmed kajastavad üldi-selt brutopalka. Opositsioon heidab meile ette, kui väikesed on palgad Eestis ja kui suured on

need Skandinaavias. Me räägime üldjuhul brutopalkadest, ka õpetajate ja arstide palkade puhul. Ma olen haruharva näinud uuringuid, kus võrreldakse netosissetulekuid. Ma palun vabandust, kui nende andmete võrdlus teid ei rahulda! Aga paremaid andmeid mul ei ole ja selline on üldlevinud praktika.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud ettekandja! Teraselt kuulates võis sinu vastusest Eldar Efendijevi küsimusele välja lugeda isegi teatud vihje opositsiooni järgmistele sammudele. See selleks. Kas sa pead Reformierakonna ühe juhtiva parlamendipoliitikuna õigeks seda, mis on otsustatud, et tulevikus kuulub Estonian Air Rahan-
dusministeeriumi, mitte Majandus- ja Kommu-
nikatsiooniministeeriumi haldusalasse?

Arto Aas

Aitäh! Me seda majanduskomisjonis ei aru-
tanud. Värske andmete kohaselt ei ole seda
otsust langetanud veel ka valitsus, see oli ma-
jandusministri arvamus. Aga ma ühtin selles
mõttes peaministri täna infotunnis öeldud mõt-
tega, et ühe ettevõtte liigutamine ühe minis-
teeriumi haldusalast lihtsalt teise ministeeriumi
haldusalasse ei lahenda neid probleeme. Prae-
gu on võib-olla probleem see, et majandusmi-
nisteerium on liiga suur, ühel ministril ja
kantsleril on juhtida liiga palju valdkondi ja
ettevõtteid. Aga ma tõepoolest ei arva, et kiire
lahendus oleks see, kui me viime näiteks len-
nunduse Jürgen Ligi ministeeriumi vastutus-
alasse, et siis probleemid kaovad. Ma ütlen
taustaks, et Euroopas ja üldse maailmas on
viimasel paaril aastal olnud vist ainult üksikuid
kasumis lennundusettevõtteid. Me loeme iga
nädal uudiseid lennundusettevõtete kohta, mis
lähevad pankrotti. Lennunduses on väga kee-
rulisel ajal. Üldiselt on lennunduse käekäik ja
lendajate arv maailmas hästi tihedalt seotud
sisemajanduse kogutoodanguga. Kui on sügav
majanduskriis, siis ka lennundus väga tõsiselt
kannatab.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem kü-
simusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad läbi-

rääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääki-
misi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et
eelnõu 301 tuleks esimesel lugemisel tagasi
lükata. Alustame ettepaneku hääletamise ette-
valmistamist.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni seisuko-
ha, et eelnõu 301 tuleks esimesel lugemisel ta-
gasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt oli 39 Riigikogu liiget, vastu 15 ja 1
jäi erapooletuks. Eelnõu 301 on esimesel luge-
misel tagasi lükatud ja langeb menetlusest väl-
ja. (Tabel 7.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on
lõpetatud.

5. Kaupade piirikontrolli tingimuste kooskõlastamise rahvusvahelise konventsiooni 9. lisa heakskiitmise seaduse eelnõu (269 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda päevakorrapunkti juurde.
Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kaupade
piirikontrolli tingimuste kooskõlastamise rah-
vusvahelise konventsiooni 9. lisa heakskiit-
mise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun
ettekandeks Riigikogu kõnetooli majandusko-
misjoni liikme Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! See
seaduseelnõu oli majanduskomisjoni istungil
arutlusel eelmise aasta 10. detsembril. Mingit
arutelu ei toimunud ja muudatusettepanekuid
selle eelnõu kohta ei esitatud. Seetõttu otsustas
komisjon konsensusega saata Vabariigi Valit-
suse algatatud kaupade piirikontrolli tingimus-
te kooskõlastamise rahvusvahelise konvent-
siooni 9. lisa heakskiitmise seaduse eelnõu 269
Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks
16. jaanuaril, teha täiskogule ettepanek seadus-
eelnõu 269 teine lugemine lõpetada ning eel-
nõu seadusena vastu võtta. Mõlemad otsused
võeti vastu konsensusega.

Mainin ainult seda, et selle seaduseelnõu
menetlemise käigus selgus, et seadustamiseks
esitatud 9. lisa kehtib Eesti Vabariigi suhtes
juba alates 2011. aasta 30. novembrist. Selle
lisa kiitis heaks Euroopa Liidu Nõukogu
25. mail 2010. aastal ning lisa tekst on aval-

datud selle jõustumise päeval Euroopa Liidu Teatajas. Seaduse eesmärgina on eelnõu seletuskirjas nimetatud välissuhtlemisseaduse § 25 lõike 1 täitmist, mille kohaselt välislepingut muudetakse välislepingu sõlmimisega samas korras, kui välislepingus ei ole ette nähtud teisiti. Me saatsime selle kohta kirja Riigikogu väliskomisjonile, et nad arutaksid, kas juba kehtivate, Euroopa Liidu Teatajas avaldatud välislepingute või nende muudatuste seadusega *ex post* heakskiitmine Riigikogus on asjakohane ja vajalik. Tegime ettepaneku, et kuna välissuhtlemisseadus on väliskomisjoni valdkond, siis nad võiksid kaaluda § 25 kehtiva redaktsiooni muutmise vajadust ja võimalust. Väliskomisjon vastas, et kuna tegemist on nende hinnangul laiema probleemiga, mis vajab Välisministeeriumi lisaanalüüsi, siis otsustati selle eelnõuga lõpuni minna ja see seadusena vastu võtta.

Seega panengi teile ette, et seaduseelnõu 269 tuleks seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 269 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teisel lugemisel tuleks teha lõpphääletus. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde? Panen hääletusele eelnõu 269. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt oli 32 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud kaupade piirikontrolli tingimuste kooskõlastamise rahvusvahelise konventsiooni 9. lisa heakskiitmise seaduse eelnõu 269 on seadusena vastu võetud. (Tabel 8.)

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (276 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku!

Andrei Korobeinik

Austatud juhataja! Head kolleegid! Räägin teile lühidalt, mis on eelnõuga 276 juhtunud esimese ja teise lugemise vahel. Tuletan meelde, et tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 211/2011 ülevõtmisega. See määrus käsitleb kodanikualgatuses osalenud isikute autentimist.

Tegemist on küllaltki tehnilise teemaga. Muudatusettepanekuid sai esitada eelmise aasta 21. novembrini. Neid ei laekunud. Eelnõu jõudis uuesti põhiseaduskomisjoni päevakorda eelmise aasta 3. detsembril. Arutelu juures viibis Justiitsministeeriumi ametnik. Täpsustamist vajab vaid finantseerimine. Üks kodanikualgatus võib Riigi Infosüsteemide Ametile tekitada 5000 – 10 000 eurot kulu. On väga raske ennustada, mitu sellist algatust võib näiteks aasta jooksul tulla. Oluline on mainida, et isegi kui kodanikualgatused toimuvad ühes ja samas veebikeskkonnas, tuleb seda veebikeskkonda iga kord uuesti kontrollida. Oleme kokku leppinud, et vajalikud summad võetakse Vabariigi Valitsuse reservfondist, mis tähendab, et selle aasta riigieelarvet see ei mõjuta, kuna reservfond on ette nähtud ka selleks aastaks.

Komisjon otsustas saata eelnõu täna täiskogu istungi päevakorda ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada (see otsustati konsensusena). Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Andrei Korobeinik! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Seaduseelnõu kohta

muudatusettepanekuid ei esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 276 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

7. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (275 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me liigume järgmise punkti juurde. See on päevakorrapunkt nr 7, Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, kes te olete siia saali jäänud! Annan teile teisel lugemisel ülevaate tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõust. Tegemist on eelnõuga, mis kannab numbrit 275. Räägin lühidalt veel eelnõu eesmärgist. Nimelt, eesmärk on kõrvaldada teistes Euroopa Majanduspiirkonna riikides moodustatud lepinguliste investeerimisfondide ja Eesti sarnaste fondide ebavõrdne kohtlemine kinnisvaratulu maksustamisel. Probleemi tõstatas Euroopa Komisjon rikkumismenetluse raames. Eestis asutatud lepingulise fondi tulu ei ole seni maksustatud ja tulumaksu maksavad investorid, kui nad fondist raha kätte saavad. Kõnealune välismaine lepinguline fond peab aga tulumaksu maksma kohe, kui ta Eestis tulu saab, kuna hiljem puudub meil selle tulu maksustamise võimalus. Sellise erineva kohtlemise lõpetamiseks hakatakse eelnõu kohaselt maksustama ka Eesti lepinguliste fondide Eestis saadud kinnisvaratulu selle teenimise ajal. Välismaiste fondide olukord seaduse jõustumise korral ei muutu. Pensionifonde muudatus ei puuduta. Lisaks teeb eelnõu mõningaid sõnastuslikke täpsustusi muudes väärt-paberitulu maksustamise sätetes. Eelnõu jõustub 2014. aasta 1. jaanuaril.

Räägin paari sõnaga peale esimest lugemist komisjonis toimunud menetlusest. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks ei laekunud Riigikogust mitte ühtegi ettepanekut. Komisjon arutas eelnõu eelmise aasta 10. detsembril ja s.a 14. jaanuaril ning tegi eelnõus konsensuslikult ühe normitehnilise muudatuse: arusaadavuse ja loetavuse parandamiseks esitatakse

se sättes viite asemel täpne tekst. Muudatus on pikemalt selgitatud muudatusettepanekute loetelus.

Komisjon arutas eelnõu menetlemise käigus avaldatud arvamust, mille kohaselt muudab eelnõu füüsilise isiku poolt investeerimisfondi kaudu tehtud investeeringud ebasoodsamalt maksustatavaks võrreldes otseinvesteeringuga. Küsimus puudutas krediitiasutuste poolt hoiuselt makstud teatud intressi ja dividenditulu, mis on füüsilisele isikule maksuvabad. Sellise küsimuse tõstatas üks advokaadibüroo. Rahandusministeeriumi spetsialistide rahanduskomisjonis antud selgituste kohaselt käesoleva eelnõuga nimetatud küsimustes praegust maksustamiskorda ei muudeta. Eelnõuga tehakse nimetatud valdkonnas täpsustused, mis sätestavad selgemini maksustamise reeglid. Andes lepingulisele investeerimisfondile lisaks kõnealuste füüsiliste isikutega samad maksuvabastused, loodaks fondile ilmne eelisseisund teiste investeerimisvormide ees. Näiteks puudub füüsilistel isikutel nimetatud näidete puhul enne maksustamist seonduvate kulude ja kahjude mahaarvamise võimalus, nagu konkreetsetel fondidel. Erinevate investeerimisfondide vahendusel teenitud tulude maksustamisel ei ole võimalik tagada absoluutset neutraalsust ja vaadata kogumis kõiki konkreetse investeerimisvormi maksureeglite eeliseid ja miinuseid. Seetõttu võivadki konkreetsetel varalt erineva investeerimisvormi vahendusel teenitud netotulu ja maksusummad erinevad olla.

Komisjonis tunti huvi ka lepinguliste investeerimisfondide ja füüsiliste isikute maksustamise võrdluse vastu naaberriikidega. Komisjonis nenditi, et võrdlust on keeruline tuua, seda tuleb teha üldistades, kuna maksusüsteemid on riikides erinevad, soodustused ja maksuastmed on erinevad. Selles mõttes on neid kindlasti raske võrrelda.

Lõpetuseks ütlen, et komisjon tegi konsensuslikud otsused: eelnõu teine lugemine lõpetada ning teise lugemise lõpetamise korral teha kolmas lugemine 23. jaanuaril s.a. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Sven Sester! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Vaatame läbi muudatusettepaneku, mille on teinud rahanduskomisjon.

Juhtivkomisjoni ettepanek oli arvestada seda täielikult. See on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 275 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

8. Planeerimisseaduse, kinnisasja sundvõõrandamise seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (247 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Tere jälle! Planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu 247 oli Riigikogu täiskogus esimesel lugemisel 2012. aasta 26. septembril. Tuletan teile lühidalt meelde, et jutt on joonehitiste planeeringutest (joonehitised on maanteed, raudteed, gaasijuhtmed ja kõrgepingeliinid). Seaduseelnõu eesmärk on lihtsustada nende ehitiste planeeringute vastuvõtmist nii viisi, et kui maakonnaplaneeringusse on joonehitis sisse kantud, siis tuleb see automaatselt 30 päeva jooksul kanda ka kohaliku omavalitsuse üldplaneeringusse.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks, 10. oktoobril 2012. aastal kella 18-ks, ei laekunud Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt ühtegi muudatusettepanekut. Eelnõu algataja esindajalt laekus komisjonile ettepanek täiendada eelnõu kolme muudatusega. Esimene puudutas planeeringute kooskõlastamisega seonduvat, teine juba kehtestatud maakonnaplaneeringute jõustumist ning kolmas käsitles looduskaitse seaduse täiendamist. Samuti pöördus komisjoni poole Kaitseministeerium, kes tegi ettepaneku vähendada ministeeriumi halduskoormust planeeringute kooskõlastamisel. Kirjalikult pöördus majanduskomisjoni poole MTÜ Talumiskohustusega Maaomanike Ühing.

Eelnõu esimese ja teise lugemise vahel, täpselt, 26. oktoobril kogunes minu kui juhtivmenetleja juhtimisel eelnõu ettevalmistav töörühm, mille töös osalesid inimesed Siseministeeriumist, Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnast, Maanteeametist, Harju Maa-

valitsusest, Eesti Linnade Liidust ja Eesti Maaomavalitsuste Liidust. Teisisõnu olid koos selle valdkonna Eesti parimad asjatundjad. Arutasime töörühmas läbi eelnõu esimesel lugemisel tekkinud küsimused ja uued laekunud ettepanekud ning vormistasime need seejärel majanduskomisjonile otsustamiseks.

Juhtivkomisjon arutas planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu muudatusettepanekuid ja eelnõu edasist menetlemist oma istungitel eelmise aasta 5. novembril, 19. novembril ja 3. detsembril. Istungitel osales eelnõu algataja esindajana Siseministeeriumi planeeringute osakonna juhataja Martina Proosa ning regionaalarengu osakonna õigusnõunik Külli Heinla. Eelnõu algataja esindajad andsid muudatusettepanekute kohta lisaselgitusi ja vastasid komisjoni liikmete küsimustele. Majanduskomisjon otsustas täielikult arvestada kõiki töörühmale arutamiseks pakutud ettepanekuid. Nende täpsem sisu ja loetelu on toodud eelnõu seletuskirjas. Hea meelega võin neid hiljem ka pikemalt tutvustada. Olgu öeldud, et olulisi muudatusi eelnõu algtekstis ei tehtud. Ka praegu on eelnõu peamine eesmärk bürokraatia ja halduskoormuse vähendamine.

Lõpetuseks räägin majanduskomisjoni otsustest. Juhtivkomisjon võttis vastu otsuse saata Vabariigi Valitsuse algatatud planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 2013. aasta 16. jaanuaril ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, siis tehakse ettepanek suunata eelnõu kolmandale lugemisele 2013. aasta 23. jaanuaril ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Otsuste poolt oli 7 komisjoni liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi 4. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Arto Aas! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Vaatame läbi muudatusettepanekud. Esimene ettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Teine muudatusettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on seda ettepanekut täielikult arvestanud. Kolmas muudatusettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on seda muudatusettepanekut täielikult arvestada. Neljas muuda-

tusettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seda muudatusettepanekut täielikult arvestada. Viies muudatusettepanek on samuti majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seda muudatusettepanekut täielikult arvestada. Kuues muudatusettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seda muudatusettepanekut täielikult arvestada. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 247 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Oleme lõpetanud töö tänase päevakorra punktidega. Head kolleegid, suur tänu kõigile! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 18.34.

Istungi kestus 5 tundi ja 34 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 17. jaanuar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Õpetajahariduse hetkeseis, probleemid ja ootused" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu esimese töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Austatud Riigikogu juhataja! Head ametikaaslased! Mul on au anda Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimel üle sotsiaalhoolekande seaduse ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu väljatöötamise tingis vajadus, et lapsetoetus ja vajaduspõhine peretoetus jõuaksid kõige vaesemate perede laste kätte. Eelnõu on koostatud eesmärgiga hoida riiklike peretoetuste seaduse alusel makstav lapsetoetus ja toimetulekutoetus lahus. Eelnõuga soovitakse lõpetada olukord, kus üks kategooria inimesi on lapsetoetusest sisuliselt ilma jätud, kusjuures need on just need inimesed, kes seda toetust kõige enam vajaksid, nimelt toimetulekutoetuse taotlejad. Samuti soovime eelnõuga laiendada vajaduspõhise peretoetuse saajate ringi just nende peredega, kelle sissetulek ületab suhtelise vaesuse piiri, ent kellele pärast eluasemekulude tasumist jääb kätte summa, mis on alla toimetulekupiiri. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile narkosurmade arvu kasvu kohta. Tutvustuseks ütlen ainult seda, et 2011. aasta novembris avaldati üks rahvusvaheline raport, mille andmetel on Eesti narkootikumidega seotud surmajuhtumite arvu poolest miljoni elaniku kohta Euroopas esikohal. Võiks veel märkida, et eelmise aasta üheksa kuuga suurenes nende surmade arv eelneva aasta üheksa kuuga võrreldes 83-st 123-ni ehk peaaegu poole võrra. Lähtuvalt sellest esitavad viis Riigikogu liiget siseministrile viis küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Tere hommikust, lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Mul on hea meel koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist anda üle arupärimine kultuuriminister Rein Langile. Arupärimine käsitleb rahvaraamatukogude rahastamist. Rahvaraamatukogu seaduse § 2 sätestab rahvaraamatukogu eesmärgiks tagada elanikele vaba ja piiramatult juurdepääs informatsioonile, teadmistele, inimõtte saavutustele ning kultuurile, toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist. Rahvaraamatukoguks loetakse munitsipaalraamatukogu, kes kogub, säilitab ja teeb lugejale kättesaadavaks temale vajalikud trükised, auvised ja teised teavikud ning avalikud andmebaasid. UNESCO rahvaraamatukogude manifest sätestab, et rahvaraamatukogude olemasolu ja toimetuleku eest vastutavad võimuorganid, seda nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil. Raamatukogude tegevust peavad toetama õigusaktid ning nende finantseerimine peab toimuma nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste eelarvest. 9. jaanuari Postimehes ilmunud intervjuus avalikustas kultuuriminister plaani kaotada tulevikus riigi kirjandustoetus raamatute trükki-

miseks. Samuti rõhutas minister, et riik peab väljuma raamatukogude toetamise süsteemist ning suunama tähelepanu e-trükistele. Veel on minister leidnud, et raamatute alandatud käibemaksumäärast võivad üksnes kaupmehed. Me pöördume kultuuriministri poole kaheksa küsimusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja kaks arupärimist. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised sotsiaalminister Taavi Rõivasele ja siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head ametikaaslased, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 74 Riigikogu liiget, puudub 27.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Õpetajahariduse hetkeseis, probleemid ja ootused" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Me hakkame arutama olulise tähtsusega riiklikku küsimust "Õpetajahariduse hetkeseis, probleemid ja ootused". Lubage enne selle punkti juurde asumist lühidalt tutvustada selle arutamise korda. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 153 kohaselt määras Riigikogu juhatus kultuurikomisjoni ettepanekul olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Õpetajahariduse hetkeseis, probleemid ja ootused" arutamiseks järgmise korra. Kõigepealt on kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad samuti kuni 20 minutit. Seejärel on Tartu Ülikooli rektori Volli Kalmu ettekanne, mis kestab kuni 15 minutit, järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad kuni 20 minutit. Peale seda on Tallinna Ülikooli rektori Tiit Landi ettekanne, mis kestab kuni 15 minutit, järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad kuni 20 minutit. Järgneb haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ettekanne, mis kestab kuni 15 minutit, järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad kuni 20 minutit. Iga Riigikogu liige võib selle päevakorrapunkti

raames kõigile ettekandjatele kokku esitada kuni kaks suulist küsimust. Peale seda on läbirääkimiste voor. On palve, et kõigepealt esineksid fraktsioonide esindajad ja seejärel Riigikogu liikmed. Arutelu kestab neljapäevase istungi lõpuni. Kultuurikomisjon on teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Pärast arutelu lõppemist Riigikogu otsust vastu ei võta. Tuleme päevakorra pikendamise juurde tagasi siis, kui see vajadus tekib.

Head ametikaaslased, alustame päevakorrapunkti arutelu. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud rektorid! Head külalised! Kultuurikomisjon peab tähtsaks arutada Riigikogu täiskogus olulise tähtsusega riikliku küsimusena õpetajahariduse teemat. Soovime sellele teemale juhtida suuremat tähelepanu, sest leiame, et nii õpetaja institutsioon laiemalt kui ka õpetajate ettevalmistus ning nende täienduskoolitus on hariduse tänapäevastamises üks olulisemaid valdkondi. Kultuurikomisjon valmistus selle teema toomiseks täiskogu ette oma kaheksal istungil parlamentaarsete kuulamiste vormis. Esimene selline kuulamine toimus juba möödunud aasta juuni alguses. Selle aja jooksul on õpetajahariduse valdkonnas kindlasti üht-teist muutunud. Kultuurikomisjon korraldas ka ühe väljasõiduistungit, nimelt Tartu Ülikooli Narva Kolledžisse. Mainin, et kuulamiste ülevaated on kättesaadavad kultuurikomisjoni kodulehel.

Head kolleegid! Järgnevalt esitan kultuurikomisjoni kuulamiste olulisemad järeldused, mis on vormistatud kultuurikomisjoni ettepanekutena Vabariigi Valitsusele ja ülikoolidele.

Esimene teema, mis tugeva üldistusjõuga tõstatus, on see, et õpetajakoolitus ei ole sisseastujate hulgas paraku piisavalt populaarne, sellele erialale puudub tihti konkurss ja seal ei ole võimalust parimaid välja selekteerida. Muretsedes õpetajate ettevalmistuse pärast, peame tõsiselt küsima: mida me peame tegema, et noored inimesed tahaksid õpetajaks õppida, õpetajana töötada ja sel alal end pidevalt täiendada?

Kõiki kuulamisi läbis dominantse teemana küsimus õpetaja staatusest meie ühiskonnas. Oluline on, et õpetajakutse oleks ühiskonnas väärtustatud. Kindlasti on väärtuse üks mõõdupuu motiveeriv töötasu. Kultuurikomisjon leiab, et vaja on õpetajakoolitust tutvustada tudengite ja gümnasistide hulgas ning selle populaarsust kasvatada. Võib kaaluda Sihtasutuse Noored Kooli ettepanekut tõsta Tartu ja Tallinna Ülikoolis õpetajakoolituse lävendit, mis on teiste erialadega võrreldes olnud üks madalamaid. Noored Kooli esindajate arvates ei ole madala lävendiga erialad suure saavutusvajadusega noortele ligitõmbavad. Kindlasti on väga hea algatus Tallinna Ülikoolis pedagoogiliste õpingute alustamine juba bakalau-reusetasemel. See aitab tutvustada õpinguid ning karjäärivõimalusi haridusvaldkonnas.

Kultuurikomisjoni ettepanek Vabariigi Valitsusele on väljendada riigi arengudokumentides õpetajahariduse kui riigile olulise õppevaldkonna tähtsust ja arvestada seda kõrghariduse riigieelarvelisel rahastamisel. Praegu ei ole Vabariigi Valitsuse määruses ülikoolidele tegevustoetuste määramise kohta õpetajaharidust prioriteetse valdkonnana nimetatud.

Oleme korduvalt tõdenud, et meil on palju hariduspoliitika arengudokumente. Kui aga otsida selget vastust, mis on need põhimõtted, millest haridusvaldkonnas osalejad peaksid lähtuma, võime hätta jääda. Kultuurikomisjon peab oluliseks, et Haridus- ja Teadusministeerium töötaks välja ühtsed hariduspoliitika põhialused, kus õpetajahariduses arvestataks eri haridustasemetel õpetajatele seatud ülesandeid ning neist tulenevaid haridusvajadusi. Hariduspoliitika põhialused tuleb kindlasti läbi arutada Riigikogu täiskogus ning siin ka vastu võtta.

Hiljuti vastuvõetud ülikooliseaduse muudatused näevad ette võimaluse, et riik tähtsustab üht või teist eriala ning riigi makstavate stipendiumidega motiveerib tudengeid seda eriala valima. Kultuurikomisjon teeb valitsusele ja ka ülikoolidele ettepaneku arendada õpetajahariduse üliõpilastele ettenähtud erialastipendiumide süsteemi kooskõlas teiste riigile oluliseks tunnustatud erialade stipendiumidega.

Lugupeetud kolleegid! 21. sajandi õpetajahariduse üks võtmekohti on praktika ja teooria sidusus. Peame oluliseks suurendada praktika osatähtsust õpetajahariduses ning arendada

välja praktikakoolide võrgustik koos koolide ja praktikajuhendajate lisarahastamisega. Õpitava praktiseerimine peaks olema paindlikum, praktikaga peaks kaasnema täiendav konsulteerimine ja tugi, et praktilal omandatud analüüsida ja teooriaga sidustada. Parlamentarsete kuulamiste järel võime tõdeda, et nii Tartu Ülikoolis kui ka Tallinna Ülikoolis on praktikakorralduse arendamine praegu õpetajahariduse edendamise keskmeks.

Rahvusvahelistest võrdlusuuringutest tuleb välja – sellest on kirjutanud ka Eesti Koostöö Kogu –, et pedagoogilistelt vaadetelt on Eesti õpetajad sotsiaalkonstruktivistid, kuid nende õpetamispraktikad on vanamoelised ja distants õpilastega suhteliselt suur, mistõttu on õpetajal raske õpilaste eripäradega kohaneda. Me nõustume Eesti Koostöö Kogu harta aastataguse ettepanekuga, mis ütleb, et on väga vajalik, et õpetaja oleks paremini ette valmistatud töötamiseks koostöökeskse õpikäsitluse võtmes. "Tartu Ülikooli õpetajahariduse arengukavas 2012–2015" on kokku lepitud, et 21. sajandi kompetentne õpetaja on õpetaja-uuriija, kes oskab analüüsida ja väärtustada õpilaste ja iseenda arengut.

Resümeerides ütlen, et kultuurikomisjoni aruteludest jääb kõlama teemapüstitus, mida ma õpetajahariduse arengu seisukohalt nimetaksin paradigmaatiliseks: tasakaalustada ja tihedamini seostada õpetajahariduse õppekavas erialasele akadeemilisele pädevusele suunatud aineõpe ja üldpedagoogiline ettevalmistus ning bakalaureuse- ja magistriõpe. Lihtsate sõnadega öeldes tähendab see, et väga heade aineteadmistega õpetaja peaks paremini suutma oma aine vastu koolis huvi äratada ja õpilasi kaasa tõmmata ning peaks oskama tegelda hariduslike erivajadustega õpilastega, mille hulka, ärme seda unusta, kuulub ka andekate õpilastega tegelemine.

Head arutus osalejad! Õpetajahariduse paremaks korraldamiseks on vaja kokku leppida, millised ülikoolid ja millises ulatuses vastutavad õpetajahariduse andmise ja arengu eest. Kultuurikomisjon soovis õpetajahariduse teemat arutada nii Tartu Ülikooli kui ka Tallinna Ülikooli esindajatega. Mul on hea meel tõdeda, et mõlemad ülikoolid tähtsustasid õpetajahariduse teemat nii väga, et nende nimel esinesid komisjonile rektorid, kes astuvad täna ka täiskogu ette, et anda ülevaade õpetajaharidu-

sest oma ülikoolis. Meie kuulamistest selgus, et õpetajaharidus ülikoolides vajab tõhusamat koordineerimist struktuuriüksuste vahel ning vaja on ületada teaduskondlikud barjäärid. Nende probleemide olemasolu ülikoolid ise ei eita.

Rääkides õpetajaharidusest, peame rääkima ka õpetajakoolituse õppejõududest. Tallinna Ülikooli prorektorid märkisid, et õpetajakoolituse õppejõud on ülekoormatud, neil on vähe aega märgata õppetöös üliõpilaste individuaalseid vajadusi, üliõpilasi toetada, tagasisidet anda ning üliõpilaste praktikat juhendada. Tartu Ülikooli rektor on välja toonud, et meie *alma mater*'i üks kõige suurem ülesanne õpetajahariduse vallas on õpetajahariduse õppejõudude koosseisu tugevdamine. Kultuurikomisjoni kuulamiste järel pean ütleva, et probleem on tõstatatud väga õigesti. Õpetajahariduse õppejõudude kompetentse järelkasvu küsimus on väga tõsine.

Rääkides õpetajahariduse arendamisest, tahan peatuda veel kahel teemal. Maailmatasemel ülikooliharidus peab tuginema teadusele. Kultuurikomisjon leiab, et tarvis on pöörata enam tähelepanu õpetajahariduse aluste teaduslikule arendamisele ja õpetajahariduse õppejõudude rollile selles. Samuti leiame, et haridustehnoloogilised uuendused peavad jõudma senisest enam õpetajakoolitusse ning õpetajakoolituse sisu ja õpetaja metoodiline pädevus peavad vastama tänapäeva vajadustele ning nõuetele. On vaja see koolitus integreerida kõigi õppeainetega.

Head kolleegid! Ühiskond areneb ning arengutega peab kaasas käima ka kool. Tänapäeva õpetaja peab kindlasti olema elukestev õppija, kellele ülikoolid pakuvad täienduskoolitust. Kultuurikomisjon teeb valitsusele ja ülikoolidele ettepaneku: õpetaja professionaalse arengu toetamiseks on tarvis esmaõppest, kutseaastast ja täiendusõppest luua tervik, tänapäevastades tegevõpetajate täienduskoolituse süsteemi.

Lugupeetud arutelus osalejad! Olen kindel, et meie kõigi ühine soov on, et Eesti kool oleks maailma parim ning selles maailma parimas koolis õpiksid parimad õpilased ja õpetaksid parimad õpetajad. Kooli ja haridust puudutavad teemad on kompleksed. Paratamatult ei suuda me täna lahti rääkida kõiki haridusteemasid. Kultuurikomisjoni ettepanekul vali-

sime selleks eespool viidatud põhjusel ühe teema – õpetajahariduse.

Tahan kultuurikomisjoni nimel tänada partnereid, kes meie kuulamistes osalesid ning õpetajahariduse teemat tähtsustavad. Need on Haridus- ja Teadusministeerium, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Õpetajate Liit, Eesti Koolijuhtide Ühendus, Eesti Õpilasesinduste Liit, Sihtasutus Noored Kooli, Sihtasutuse Archimedes Eduko büroo, Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras, Eesti Lastevanemate Liit, Eesti Koostöö Kogu, Sihtasutus Innove ja Eesti Eripedagoogide Liit.

Kultuurikomisjonil seisab ees põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemine. See on esimene koht, kus meie kuulamiste ja tänase arutelu järeldusi rakendada. Kordan üle, et komisjon on koostanud ettepanekud Vabariigi Valitsusele ja ülikoolidele õpetajahariduse edendamiseks. Need ettepanekud aga, head kolleegid, ei ole valmisdokument. Pärast tänast arutelu tuleb komisjon nende ettepanekute juurde veel tagasi. Me üldistame tänases arutelus tõstatatud teemasid ning vajaduse korral täiendame kultuurikomisjoni ettepanekuid. Soovin meile aktiivset arutelu! Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on küsimusi. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Võiks öelda, et juba ärkamisajast peale on Eesti haridus olnud enam-vähem tasemel. Ka Nõukogude Eesti hariduselu oli paljudele teistele eeskujuks. Me oleme oma õpetajate, hariduse ja mõtlemise üle uhked olnud. Viimased kümmekond aastat on hariduselu juhtimine olnud Reformierakonna ja Isamaa käes (kui vaadata ministreid). Kindlasti te seda ettekannet ette valmistades arutasite või vähemalt analüüsisite põhjusi, miks hariduse tase on alla käinud ja kuhu see tark Eesti õpetaja on kadunud. Mis selle põhjus on, et peab lausa Riigikogu saalis õpetajate kvaliteeti arutama?

Urmas Klaas

Aitäh, lugupeetud kolleeg! Ma arvan, et te peaksite vabandust paluma enda erakonna-kaaslaselt Mailis Repsilt, kes on kahel korral

olnud haridus- ja teadusminister ning seda ministeeriumi juhtinud. Seda esiteks. Teiseks, nagu ma ettekande alguses ütlesin, hariduse tänapäevastamises on õpetajaharidusel väga oluline roll. See on väga oluline teema. Küsimus ei ole selles, kas midagi on valesti tehtud. Ma arvan, et suuri vigu ei ole tehtud. Küsimus on selles, et aeg muutub ning kindlasti on koolil ja õpetajaharidusel vaja sellega kaasas käia. Neid teemasid, näiteks sedasama õpetajahariduses väga olulist praktika osatähtsuse suurendamise teemat on vaja tõstatada ikkagi selleks, et õpetajaharidust paremaks teha. Küsimus on selles, mida me saame veelgi paremaks muuta. Loomulikult, väga paljude rahvusvaheliste uuringute järgi on Eesti kool väga tubli, Eesti õpetajad on head, ka meie õpilaste tase on rahvusvahelistes võrdlustes hea, aga me kultuurikomisjonis näeme, et on tarvis edasi liikuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Väga meeldiv, et kultuurikomisjon on õpetajahariduse küsimuse täna päevateemaks võtnud ja püüab läheneda küsimusele ka sisu poolelt. Me teame, et aastaid on käidud välja vormilisi seisukohti (nt "Heale õpetajale topelpalk" ja "21. sajandi kool"). Täna me räägime 21. sajandi õpetajast, ma saan nii aru. Aga miks on õpetajaamet nii ebapopulaarseks muutunud? Mäletan vanadest aegadest, et see oli siis populaarne eriala. Teiseks, mille pärast on ikkagi õpetaja ja õpilane kogu aeg nagu teineteisest kaugenenud, millest see on tulnud? Kus te näete neid algseid põhjuseid?

Urmas Klaas

Kultuurikomisjonis püstitus korduvalt teema, et ülikooli sisseastujate arvates ei ole õpetaja elukutse ja õpetajaharidus piisavalt atraktiivsed. Kindlasti on siin üks teema, mida ma ka oma ettekandes mainisin: õpetaja staatus ühiskonnas tervikuna. Ühiskond tervikuna peaks ja ka meie, poliitikud, peaksime vaatama peeglisse ja küsima, mida meie saame teha, et muuta õpetajaharidust ligiõmbavamaks ja ühiskonnas rohkem väärtustatuks. Üks teema on siin õpetaja palk, see on oluline. Haridus- ja Teadusministeerium ning kogu Vabariigi Valit-

sus töötavad selle teemaga väga tõsiselt. Me teame, et õpetajate palga tõstmiseks on samme astunud. Aga palk ei ole kaugeltki peamine teema. Alustame sellest, et noored peaksid üldse teadma, mis on õpetajaamet ja millised on karjääri võimalused õpetajana töötades. Selleks on vaja gümnasistidele seda eriala ja selle võimalusi rohkem tutvustada. Teistpidi selgus jällegi just Tallinna Ülikooli aruteludest, et liiga hilja on alustada õpetajaks koolitamist magistriõpingute ajal. Juba bakalaureuseõppes on tarvis rohkem kokku puutuda õpetajahariduse distsipliinidega. Selleks on Tallinna Ülikoolis bakalaureuseõppesse vajalikud ained sisse viidud. Üks väga oluline teema, mis ka kultuurikomisjonis korduvalt kõne all oli, on õpetajahariduse suurem väärtustamine ülikoolides endis. Mõlemad rektorid on deklareerinud, et see on nende prioriteet. Aga peame tunnustama, et see ei ole olnud teatud aja vältel ülikoolides nii suur prioriteet, nagu see praegu öeldakse olevat. Õpetajakoolituse õppejõud vananevad, järelkasvu ei ole. See on kompleksne teema, hea kolleeg. Kuidas sellele läheneda, seda me oleme oma ettepanekutes kindlasti välja toonud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Ütlesid, et ülikoolid peavad teadma, kuidas muuta õpetajaharidust paremaks. See tähendab, et me loome uue süsteemi. Praegu tegutseb Eestis mitu keskust, mis just õpetajaharidusega tegelevadki. Kui me paneme tulevikus ainult ülikoolidele ülesande tõsta kooliõpetaja haridustaset, siis mis saab nendest keskustest, mis eksisteerivad ja päris hästi töötavad?

Urmas Klaas

Aitäh! Me peame õpetajaharidust nägema ühtse tervikuna, kus oma roll on esmaõppel ja kindlasti ka täienduskoolitusel. Ettekandes tõin ma välja, et õpetajate täienduskoolitus ei ole kahjuks süsteemne. Võib isegi öelda, et siit kumab läbi, et riik ei ole selgelt sõnastanud ülesannet, kuidas me tahame õpetajate täienduskoolitust näha. Täienduskoolitusega on kindlasti tarvis väga tõsiselt töötada. See on väga ebahütlane, kooliti ja omavalitsuseti väga eri-

nev. Probleeme sellega on. Keegi ei räägi sellest, et kellegi käest peaks mõne ülesande ära võtma ja kellelegi teisele andma. Kaugel sellest. Me räägime, et õpetajaharidus peaks olema süsteemne. Kõigil hariduses osalejatel on kindlasti oma roll täita, kui nad teevad seda kvaliteetselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud ettekandja! Ma kindlasti tervitan tänast arutelu, pean seda vajalikuks ja võib-olla isegi hädavajalikuks. Poliitikutud käivad oma maakonnavisiitide ja kohtumiste raames üsna sageli ka koolides. Kindlasti võivad paljud meist kinnitada, ka mina võin seda teha, et hoolimata raskustest ja probleemidest on enamik koole äärmiselt tublid. Me loodame ja unistame, et kunagi saab Eesti koolist maailma parim. Soomes on paljude asjatundjate arvates maailma parim kool. Kui palju on meie kultuurikomisjon suhelnud kolleegidega Soome parlamendist ja arutanud, mis nemad on teinud teisiti, seda enam, et Soome parlamendi liikmete hulgas on väga palju endisi õpetajaid?

Urmas Klaas

Aitäh! Kultuurikomisjoni varasemad koosseisud on käinud Soomes, sealses haridusministeeriumis ning koolides. Võin teile öelda, et meie komisjon planeerib sel aastal Soome Vabariiki minna ning käia haridusministeeriumis, ülikoolides ja koolides. Ma tahan teie küsimuse kommentaariks öelda, et me peame kindlasti õppima eeskujudest ja neid väga tähelepanelikult uurima, Soome oma teiste hulgas, aga kindlasti ei vabasta see meid ülesandest arendada oma, Eesti kooli. Kool on nii tugevalt seotud meie kultuuriga, see on meie rahvuse ja kultuuri püsijäämise küsimus. Kindlasti on tähtis märkida, et meie enda kool peaks olema maailmatasemel.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna selle teema püstitamise eest! Minule

on see teema eriti aktuaalne, sest mul on kodus ka üks õpetaja, täpsemalt öeldes, vanemõpetaja. Ma võin abikaasa kogemustele tuginedes öelda, et õpetajad on väsinud pidevatest reformidest ja katteta lubadustest. Mida on õpetajatele lubatud? Õpetajatele on lubatud topeltpalka, sellel aastal lubati esialgu 20%-list palgatõusu, siis lubati 11%-list palgatõusu. Tegelikult on see, et see palgatõus paljuski ei laiene vanemõpetajatele ja metoodikõpetajatele, rääkimata sellest, et maakooliõpetajad saaksid säilitada palgataseme, mis neil eelmisel aastal oli. Samamoodi häirib õpetajaid pidev koolireform. Ei olegi selge, kunas see koolireform siis lõpeb. Ma arvan, et seni, kuni õpetajaamet ei ole tegelikkuses väärtustatud, ei ole ka loota, et see amet meil populaarseks muutub.

Urmas Klaas

Täna! See oli nüüd rohkem küll kommentaar. Aga te teate ju hästi, et haridus- ja teadusminister on täiskogus selgitanud õpetajate palga teemal ettevõetavaid ja juba ettevõetud samme. Seda on ta ka kultuurikomisjonis teinud. Kindlasti liiguvad minister ja Vabariigi Valitsus väga õiges suunas. Mis puudutab pidevaid reforme, siis ka meie kuulamistel tuli paaril korral välja, et haridusvaldkonnas kavandatakse tõepoolest üsna palju ümberkorraldusi. Kas neid kõiki saab reformideks nimetada, on omaette teema. Aga ma usun, et see oli üks põhjus, miks kultuurikomisjon teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku sõnastada selgelt hariduspoliitika põhialused, et kogu seda teemat korrastada ja selgemalt läbi mõelda. Arengudokumente on palju, ette võetakse väga palju samme, aga kas need kõik loogilist tervikut moodustavad, see võib teinekord tõesti küsimusi tekitada. Hea näide oli Riigikogu eelmise koosseisu ajal julgeolekupoliitika põhialuste vastuvõtmine, kus põhiprintsiibid arusaadavalt ja selges keeles sõnastati. Ma usun, et kõigil selles valdkonnas osalejatel on nüüd kergem oma tööd teha, sest sihid on läbi mõeldud ja selgelt kirja pandud. Hariduspoliitikas peaks tegema sama.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Ma lähtun sinu hinnangust, et noorte hulgas ei ole pedagoogieriala eriti populaarne. Sa tead, et see valdkond on seotud põlvkondade vahetumisega. Sa tead ka seda, et mõni aasta tagasi näiteks eesti filoloogia erialale konkurssi peaaegu ei olnud. Kas sul on andmeid, milline dünaamika oli eelmise kümne aasta jooksul ja mida on meil oodata järgmise kümne aasta jooksul, kui see tendents, mis praegu on, kestma jääb? Mida on vaja siis teha?

Urmas Klaas

Aitäh! Ma soovitan kõigil tutvuda (kindlasti on paljud seda ka teinud) sellise dokumendiga nagu "Eesti hariduse viis väljakutset". Väga hea rahvusvaheliselt võrdlev uuring, millele ma eespool viitasin, TALIS, toob välja, et Eesti koolis on probleemiks õpetajate keskmise vanuse tõus ehk õpetajate kaadri vananemine, noorte vähene pealetulek. Teise, mitte isegi tendentsina, vaid faktina tuuakse välja, et meie üldhariduskooli õpetajaskond on, võiks öelda, äärmuslikult feminiseerunud ehk mehi on õpetajate hulgas väga-väga vähe. See on reaalsus. Mida teha, et seda olukorda muuta? Sellest on täna juba juttu olnud, see on kirjas ka meie ettepanekutes. Aga võib-olla mainin ühte teemat, mille üle me võiksim ühiselt mõelda ja mida õpetajad on korduvalt tõstatanud. Õpetajakutse teeb kohati väga raskeks see, et koolis tuleb toime tulla väga distsiplineerimatute õpilastega. See probleem saab ühtepidi alguse kindlasti sellest, et lastest avalikkuses rääkides me pahatihti ütleme, et on kooli asi teha neist inimesed, ja unustame ära selle, et laps kuulub kõigepealt ikkagi oma perekonda.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja Urmas Klaas! See teema, mida me täna arutame, on tegelikult täpselt samamoodi enamikus maailma riikides päevakorral. Nii minul endal kui ka minu lastel on õpetajatega alati vedanud. Olen igati rahul. Aga ma jätkan Enn Eesmaa küsimust. Praegu tuuakse maailmas õpetajate ettevalmistamisel eeskujuks Korea Vabariiki, Singapuri ja Soomet. Nende üks

taktika on keskkoolist proaktiivselt välja valida kõige helgemad pead. Austria parlament tegeleb aga praegu pingsalt sellega, kuidas meelitada kooli rohkem mehi. Võib-olla lühike kommentaar selle kohta.

Urmas Klaas

Kuidas motiveerida mehi õpetajana töötama? See oli siis hea kolleegi küsimus. Sellise selge teemana see küsimus kultuurikomisjoni aruteludes ei tõstunud. Kuid ma olen üsna kindel, et keskne faktor, mille abil saaks mehi kooli meelitada, on ikkagi õpetaja palga tõstmine. See on punkt 1. Punkt 2 on kindlasti see, mis kuulamiste käigus välja tuli, et ühiskond ja riik peaksid õpetajat rohkem usaldama. Bürokratiat on koolis väga palju, tuleb täita kõikvõimalikke aruandeid. Võimalus teha sellist tööd, mida saaks teha õpetaja kui heas mõistes koolmeister ja meister, on piiratud.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja, suur tänu põhjaliku ülevaate eest! Iga kord, kui me haridusest räägime, olgu siis üldharidusest, kõrgharidusest või õpetajaharidusest, on üks kolmest olulisemast prioriteedist kindlasti kvaliteet. Selle kvaliteedi tagamisel eelkõige õpetajahariduses on minu arvates kolm olulist tahku, mida te ka mainisite. Esimene on erialane kompetentsus ja selle arendamine, teine on pedagoogiline kompetentsus ehk õpilastega hakkamasaamine ja nende kasvatamine ning kolmas on praktika. Me teame ja ka siin on juba mitu korda küsimustest läbi käinud, et Soomes on üks parimaid koolimudeleid. Valdav osa Soome õpetajatest on magistriskraadiga. Selleks et meie õpetajatel oleks, ütleme, suurem kompetentsus, võiks püüelda selle poole, et suuremal osal ka meie õpetajatest oleks magistriskraad. Kas meil oleks võimalik ja mõttekas selleks välja töötada mingisugune motivatsioonimehhanism?

Urmas Klaas

Aitäh! Ma olen selle temakäsitlusega täiesti nõus. Üks selline motivatsioonimehhanism peaks kindlasti olema see, et meil on riigi ja ka ülikoolide makstavad (ma tean, et ülikoolid

selle peale mõtlevad ja töötavad selles suunas) õpetaja eriala stipendiumid, et motiveerida noori õpetaja eriala valima, seda õppima ja pärast ka õpetajana tööle minema. Aga kindlasti tahan ma selles kontekstis veel kord rõhutada täienduskoolituse tähtsust. Õpetajatel ei ole mitte midagi selle vastu, et ennast arendada ja saada häid täienduskoolitusi, neile see tavaliselt meeldib, nad tunnevad, et see on vajalik. Ka selleksamal magistriharidusega õpetajal peab olema võimalik saada Eestis tasemel täienduskoolitust, loomulikult ka rahvusvaheliselt, ärme sedagi ära unusta. Aga kindlasti võiks väga motiveeriv olla tasemel, vajadustest lähtuv, läbimõeldud ja süsteemne täienduskoolitus.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Ma palun Riigikogu kõnetooli Tartu Ülikooli rektori Volli Kalmu!

Volli Kalm

Lugupeetud eesistuja! Head Riigikogu liikmed! Tartu Ülikool hindab loomulikult kõrgelt seda, et Riigikogu peab õpetajakoolitust olulise tähtsusega riiklikuks küsimuseks. Mul on hea meel anda teile lühike ülevaade sellest, mis Tartu Ülikoolis toimub, mis on plaanitud ja mida me ootame selles küsimuses riigilt. Mul oli võimalus teha kord varem samasisuline ettekanne ka kultuurikomisjonile.

Ma peatun lühidalt õpetajakoolituse hetke seisul Tartu Ülikoolis, selle eesmärkidel ja probleemidel, mida me seda valdkonda arendades püüame lahendada (need on muidugi eelkõige ülikooli probleemid). Edasi annan lühikese ülevaade sellest, mis on toimunud ja millised on oodatavad muudatused või reformid, kui keegi soovib neid nii nimetada. Lõpuks räägin sellest, millised on Tartu Ülikooli ootused riigile ja ühiskonnale.

Õpetajakoolituse hetkeseis Tartu Ülikoolis on lühidalt öeldes selline, et me sõlmime mõne päeva pärast haridusministeeriumiga järgmiseks kolmeks aastaks tulemuslepingu, milles määratakse kindlaks, et õpetajakoolitus ja haridusteadused on Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli ühisvastutusel ehk need kaks ülikooli peavad vastutama selles valdkonnas antava koolituse ja kõrghariduse eest. Tartu Ülikooli õpetajakoolituse praeguse seisuga kohta ütlen

teile mõne arvu. Viimase viie aasta jooksul ehk aastatel 2008–2012 lõpetas õpetajakoolituse õppekava Tartu Ülikoolis 2100 inimest, aastas keskmiselt 420 õpetajat. Sellest õpetajate arvust tuleneb hiljem ka üks probleem, eriti kui korreleerida seda vabade õpetajakohtade arvuga üldhariduskoolis.

Üliõpilastel on valida mitmekümne õpetajakoolituse või haridusteaduse õppekava vahel. Ühtepidi võttes tundub see arv suur olevat, aga peab silmas pidama, et me koolitame õpetajaid alates koolieelsete asutuste õpetajatest kuni doktorikraadiga haridusteadlasteni välja ehk kolmel tasemel ja mitmes haridusvaldkonnas. Lisaks on ülikoolis väga selgelt näha, kuidas järjest rohkem valitakse selline õppekava, et saaks õppida mitme aine õpetajaks, suurendades töö ja koormuse saamise võimalusi. See on kindlasti edumeelne, me kavatseme seda toetada. On terve hulk maid, kus saabki õppida ainult mitme aine õpetajaks, pidades silmas õppetööd vähemalt gümnaasiumitasemel. Loomulikult ei tule mitme aine õpetaja kõne alla koolieelses lasteasutuses.

Nüüd räägin õpetajate ümberõppest ja täienduskoolitusest (täna on olnud rohkem juttu täienduskoolitusest). Tartu Ülikooli turuosa on umbes 40% õpetajate täienduskoolitusest. See tähendab, et aastas on natuke üle 600 programmi või koolituse, kus näiteks 2011. aastal osales 12 000 haridustöötajat ja pedagoogi. Natuke erinev täienduskoolitusest on õpetajate ümberõpe, mis seisneb enamasti või vähemalt pooltel juhtudel selles, et juba töötav õpetaja õpib juurde mingi teise aine õpetamise oskuse. Näiteks võib füüsikaõpetaja saada ka inglise keele õpetajaks. Tavaliselt on need kombinatsioonid erialaselt lähemalt seotud, aga variante on päris mitmesuguseid.

Nüüd õpetajate koolitamise eesmärkidest ja nendest probleemidest, mida Tartu Ülikool juba alustatud või planeeritud sammudega loodab lahendada. Alustan sellest, mis on oluline ülikooli sees. On selge, et õpetajakoolituse sisu ja korraldus ülikoolis ehk vastutus selle eest ja kohustused tuleb koondada ühte kohta. Praegu on need hajali, üle teaduskondade laiali. See on tekitanud olukorra, kus õppekavade hindamisel on mõningatel juhtudel tekkinud probleeme, kui on soovitud leida, kes konkreetselt ühe või teise asja eest vastutab. Erialaainete õpetajate ettevalmistuse eest vastutavad praegu

teaduskonnad, mis toob kindlasti kaasa natuke liiga suure hajutatuse. Meie eesmärk on koondata kogu vastutus ja koordineerimine ühte kohta, milleks on haridusteaduste instituut.

Teine samm sai võimalikuks ainult tänu sellele, et muutus Tartu Ülikooli juhtimisstruktuur ehk meil on suhteliselt väike, ülikoolivälisest inimestest koosnev nõukogu. Me jõudsimel sel aastal esimest korda sinnamaale, et nõukogu eraldas rektorile sihtvahendid kaheks otstarbeks. Tegelikult puudutavad mõlemad ka õpetajakoolitust, selles mõttes, et on eraldatud vahendid õppetöö kvaliteedi parandamiseks ja teadustöö taseme tõstmiseks. Täiesti selge, et üks koht, kuhu osa sihtfinantseeringust läheb, on õpetajakoolitus, selle saab seesama haridusteaduste instituut. Need vahendid võimaldavad vähemalt initsieerida ja finantseerida märkimisväärseid muudatusi ja reforme.

Meie eesmärk on suurendada õppekavades praktika osa, praktika juhendamise tasu (ma mõtlen seda tasu, mis läheb tegelikult juhendajatele üldhariduskoolides). Me tõstisime seda kolm korda, otsus tehti sellel aastal. Need summad on tegelikult küll endiselt naeruväärselt väikesed, aga vähemalt on sammud astunud õiges suunas. Vastutasuks soovime, et koolidest saadav tagasiside praktika kohta oleks sisulisem, mitte selline, et oli tore laps ja sai tunniga hakkama. Õppekavad reformitakse nii, et me arvestame tööandjate, lõpetanute ja üliõpilaste tagasisidet. Üliõpilastelt tagasiside küsimiseks on olemas IT-süsteem, natuke rohkem tööd on vaja teha tööandjate ja lõpetanutega.

Õpetamisviisi muutustest rääkides tuleb öelda, et üks oluline teema, mida on juba varem mainitud ja kuhu ilmselt ka suurem osa sihtfinantseeringust tuleb kulutada, on õppejõudude ja eriti haridusteadlaste kaadri tugevdamine, sh inimeste toomine välismaalt. Me oleme seda katsetanud, aga see ei õnnestunud, kui rääkida mõnest konkreetsest inimesest, kes olid valmis siia tulema, aga, piltlikult öeldes, head naabrid põhja poolt ostsid nad lihtsalt üle.

Ainedidaktilise kompetentsuse arendamine seisneb mõnes osas, tuleb tunnistada, tegelikult ka säilitamises, sest pikka aega püsinud kaader on pensionieas. Seal on vaja ilmselt sihikindlat, lausa mõneaastast arengut, kuni me suudame pensionärid asendada nooremate inimestega.

Viimane eesmärk, mille saavutamine on plaanis, tuleneb mõnes mõttes taas ministriumiga sõlmitavast halduslepingust. See näeb ette, et me hakkame ministriumiga tellimisel monitoorima õpetajakoolituse, täiendusõppe ja ümberõppe vajalikkust mahtu. See on oluline selleks, et selle alusel prognoosida kursusi ja valdkondi ning loomulikult raha, mis peaks minema õpetajate ümber- või täiendusõppele. Ilmselt on see eriti relevantne toimuva üldhariduskoolide reformi taustal, mille tõttu meie arvates selgelt suureneb (aga see on ainult tunne, uuring peab näitama, et suureneb) osa õpetajate ümberõppe vajadus.

Mis on toimunud ja mida planeeritakse? Viitasin sellele, et juba selleks aastaks on eraldatud sihtsummad, käesolevaks eelarveaastaks 609 000 eurot teadustöö taseme tõstmiseks ja üle 200 000 euro õppekvaliteedi parandamiseks. Need ei lähe küll täiesti õpetajakoolitusele, aga märkimisväärne osa sellest siiski läheb, sest ülikool peab seda prioriteetseks suunaks. On olemas ühine kutseõpingute ainemoodul (16 ainepunkti), mis hakkab olema kõigis õpetajakoolituse õppekavades, ükskõik mis teaduskonnas või mis erialal õpe toimub. Siiani on selline ühine moodul puudunud. Õppekavades on suurendatud praktika osakaalu 15 ainepunktist 24 punktini. Mitte küll päris kahekordseks, aga siiski. Siin me ootame koostööd koolidega, 14–15-st harjutus- või baaskoolist peaks selle aasta lõpuks tekkima võrgustik. Me katsetame seda praegu Tartu Kivilinna Gümnaasiumi baasil. Seal saadud kogemuste põhjal teeme lepingud ülejäänud koolidega, kellega eelläbirääkimised on juba toimunud.

Meil on kavas korraldada ülikooli ainedidaktikute õppereis välisülikoolidesse. Ilmselt sõidetakse Soome, võimalik et ka Sloveeniasse. Need on suhteliselt väikesed kõrgharidussüsteemid, mida me tahame vaadata ja mille kogemustest õppida. Kindlasti ei tähenda see aga nende töökorralduse ja meetodite üksühest ülevõtmist.

Teen taas viite sõlmitavale halduslepingule. Me oleme ministriumiga kokku leppinud, et me erinevalt muudest õppekavadest jätkame tasuta osakoormusega õppe pakkumist töötavatele õpetajatele. Ma kordan veel kord, et see on erand, sest üldiselt on osakoormusega õpe kõrgkoolides tasuline või vähemalt on ülikoolidel õigus tasu võtta. Aga õpetajatele on siin

tehtud erand. Koostöö Tallinna Ülikooliga tegelikult juba toimub. Me finantseerime sotsiaalfondi toel ühist haridus- ja kasvatusteaduste doktorikooli. Meil on ka mitmed ühised teadusprojektid, mis puudutavad hariduskorraldust.

Viimaseks räägin sellest, millised on ülikooli ootused riigile ja ühiskonnale. Palju on räägitud õpetajakutse või -ameti väärtustamisest ühiskonnas. See on asi, mida ülikool saab sõnades igalt tribüünilt toetada, küll aga ei saa me teha kõike seda, mis jääb väljapoole ülikooli. Ülikoolis on väga selgelt näha korrelatsioon: mida suuremad küsimused on tekkinud õpetaja elukutse väärtustamisel, seda nõrgem on nende sisseastujate tase, kes õpetajakoolitusse tulevad. Me loodame siin riigilt tuge.

Teen ühe vihje algul väljaöeldud õpetajakoolituse lõpetanute arvule. Viimane uuring, milles süstemaatiliselt käsitleti õpetajaskonda, on pärit aastast 2008. Selle järgi saab aastatel 2008–2016 pensioniealiseks umbes 185 õpetajat aastas, kes põhimõtteliselt võiksid töölt ära minna. Nagu ma enne mainisin, meil on 420 lõpetajat. Viimase viie aasta jooksul on õpetajakoolituses olnud riigi koolitustellimus, kusjuures ülikoolidele on kogu aeg vihjatud, et riigi tellimus on tegelikult väike, ülikoolid võiksid veel rohkem üliõpilasi vastu võtta ja harida. Minu küsimus, mis praegu küll natuke retooriliseks jääb, on pigem see, et võib-olla me koolitame hoopis liiga paljusid inimesi, selle asemel et võtta vastu natuke vähem üliõpilasi, uurida täpsemalt, keda meil vaja on, ja siis oleksime võimelised ehk tõstma ka n-ö sissesaamise lävendit. Kui me praegustes tingimustes tõstaksime sissesaamise lävendit, siis tuleks õppima palju vähem üliõpilasi. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu teile, austatud rektor! Teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra rektor! Tänavu õpib Eesti koolides 131 000 last. Pääaegu iga viies neist õpib venekeelses koolis, kusjuures neile on kindlustatud õpe emakeeles vähemalt põhikoolitasemel ja gümnaasiumiastmes on emakeelset õpet 40%. See-ga on vaja õpetajaid, kes ei valda mitte ainult õppeainet, vaid kes suudavad töötada, arvesta-

des keelelisi iseärasusi ja üldse vene kooli spetsiifikat. Kuidas teie hindate, milline on venekeelsete koolide jaoks õpetajate ettevalmistamise olukord? Millised on põhilised probleemid? Mis meid tulevikus seoses sellega ootab? Mida te soovitaksite riigil selles valdkonnas teha?

Volli Kalm

Aitäh selle küsimuse eest! Tartu Ülikool õpetab õpetajaid mitmekeelse kooli jaoks põhiliselt Narva kolledžis. Seal õpetatakse nii humanitaar- kui ka loodusaineid. Kui võrrelda, milline on sisseastujate tase ja kui suur on konkurss, et saada õpetajaks, kes suudab õpetada mitmekeelses koolis ehk on võimeline õpetama sama asja ka vene keeles, siis pean tunnistama, et tihti on tung sinna suurem kui näiteks eestikeelsete õpetajakoolituse õppekavade puhul Tartu Ülikoolis. See osa Tartu Ülikooli korraldatavast õpetajakoolitusest, kus õpetatakse ka vene koolide õpetajaid, paistab üldtaustal suhteliselt positiivselt välja.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud rektor! Kui ma oma küsimust formuleerisin, pidasin ma rohkem silmas eelkõnelejat, aga ma saan aru, et seda küsimust on võimalik esitada ka teile. Ma tulen tagasi täiendusõppe juurde. Ma ei taha sugugi vähendada baasõppe tähtsust ning kõiki neid reforme ja uuendusi, mida te kavandate ühiselt või eraldi, õpetamiseks ülikoolis tulevase õpetajaid. Kuid mul jäi kõrvus helisema üks fraas eelmise kõneleja ettekandest. Ma tundsin rõõmu, kui ta ütles, et õpetaja elukutse tähendab elupõlist õpet. Täiendusõppe võimalus, selle kvaliteet ja ka motivatsioon, et õppimist jätkata, on, mulle tundub, pärast ülikooli lõpetamist äärmiselt oluline. Ma olen ise sellega kokku puutunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun küsimust!

Tiina Lokk-Tramberg

Kuidas on teie arvates tulevikus kõigi reformide taustal organiseeritud täiendusõppe

finantseerimine, kvaliteet ja õppimise jätkamise motivatsioon?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, teie aeg!

Volli Kalm

Aitäh selle küsimuse eest! Nagu ma mainisin, täienduskoolitust saanud inimeste arv on märkimisväärne: ainuüksi Tartu Ülikoolis on täienduskoolitust saanud 12 000 inimest. Me kindlasti ei näe põhjust seda koolitust vähendada, kui jätkub soovi ja turgu. Natuke teine küsimus on finantseerimine. Selle me lepime kokku haridusministeeriumiga. Me ei ole näinud ega kuulnud ministeeriumi soovi vähendada selle tegevuse finantseerimist. Ma olen samal meelel, et täiendusõpe on vajalik. Seda sõltumata sellest, et viidatud 2008. aasta õpetajaskonna uuringu põhjal võib öelda, et õpetajaid, kellel ei ole spetsiifilist haridust selle aine õpetamiseks, mida nad parasjagu koolis õpetavad, on väga vähe, sellist õppetööd on vist ainult 5% kogu õppetöö mahust. Täienduskoolitust vajavad kõik, sest aeg, haridus ja teadmised muutuvad nii kiiresti, et see vajadus on pidev. Me jätkame seda koolitust kindlasti.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Aitäh! Austatud rektor! Ka mina oleksin tahtnud esitada küsimuse oma pinginaabrile ja koolivennale, aga küsin nüüd teie arvamust. Õpilaste arv on kahjuks aastakümnetetagusega võrreldes drastiliselt vähenenud, aga õpetajate arv on suurtes piirides jäänud endisele tasemele. Paljudes koolides on õpetajakohad täidetud. Mäletan oma kooliaega, kui 1. septembril koolipere ees alati esitleti ka paari uut noort õpetajat. Te küll põgusalt peatusite sellel, aga ma siiski küsin, mida tuleks teha ja millised võiksid olla mehhanismid, et tagada koolis normaalne verevahetus, aga et säiliks kompetentsus ja järjepidevus. Mida teha, et koolides õpetaksid parimad võimalikud õpetajad?

Volli Kalm

Aitäh! Kui ma vastan ülikooli rektorina ülikooli nimel, siis ütlen, et ülikool ei saa peaaegu midagi teha. Kui ma panen siia kõrvale

selle teadmise, et on plaanis kaotada ka õpetajate atesteerimine (see vist oli selle toimingu nimetus), siis ilmselt jääb üle loota lihtsalt kooli juhi või nõukogu (või kuidas seda nimetataksegi) ja omavalitsuste tarkusele. Tuleb loota, et need otsused ära tehakse. Tegelikult on see üks punkt õige paljudest, kus minu meelest joonistub välja järgmine asjaolu. Meie hariduse korraldamise süsteem on selline, et üldhariduskoolide pidamine on omavalitsuste käes. Seetõttu tuleb leppida selle tarkusega, mille alusel omavalitsus just parajasti kooli peab. Kui seda tarkust ja koolipidamist ei tahe- ta riigi kätte võtta, mis iganes põhjusel, siis on ainus võimalus leppida sellega, kuidas omavalitsused kooli peavad. Ma ei näe siin muud võimalust. Ülikoolil on siin samasugused võimalused nagu õpetaja staatuse tõstmisel: me saame igalt tribüünilt ja igal pool rääkida, et see on oluline ja tähtis. Meie poolt vaadates sellega meie tegevus lõpebki.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Austatud rektor, aitäh ettekande eest! Minu küsimus on konkreetselt Tartu Ülikooli rektorile. Meie ühest kuulamisest koorus välja järgmine mõte. Mõistes õpetajakoolituse õppejõudude töö spetsiifikat, võiks selle töö väärtustamiseks arvestada teadustöö osana nii kõrgkooliõpikute, aga ka üldhariduskooli õpikute koostamist-kirjutamist. Kui õppejõud taas oma ametikohale konkureerivad, võiksid need n-ö publikatsioonidena arvesse minna. Mis te sellest arvate?

Volli Kalm

Aitäh! See on valdkond, mida me kõigi muude asjade kõrval parasjagu ülikoolis natukene muudame. Ma ütlen alustuseks, et ma ei näe vajadust pidada näiteks üldhariduskooli õpikut teadustööks. Tegelikult see vajadus ka puudub. Küsimus on laiemalt selles, kui palju tunnustatakse sellelaadset tööd õppejõu põhitöona ning arvestatakse näiteks tema tagasivalimisel ja talle palga määramisel. Me vaatame selles kontekstis üle kõigisse akadeemilistesse ametitesse kandideerimise või tagasivalimise tingimusi. Me ei suurenda mitte ainult eestikeelsete õpikute ja õppevahendite osakaa-

lu, vaid teadustöö kõrval suureneb ka õppetöö tähtsus. Tuleb tunnustada, et teadustöö osatähtsus on praegu ilmselt eaproportsionaalselt suur. Me ei kavatse seda vähendada, aga me kavatseme õppetöö, sh raamatute kirjutamise tõsta samale pulgale, kus on teadustöö. Teise sammu tegelikult oleme juba astunud, aga see hakkab kehtima 1. märtsist, kui ma ei eksi. Me oleme tõstnud kõige madalamate akadeemiliste ametikohtade astmepalku. Nendel ametikohtadel töötab paraku suur osa õpetajakoolituse õppejõududest. Me püüame hoida seda joont, et nende palk, kes alustavad ülikoolis õpetajakoolituse valdkonna õppejõududena, ei jääks alla üldhariduskooli pedagoogi keskmisele palgale, vaid oleks sellest natuke kõrgem.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud rektor! Mil määral käsitlevad Tartu Ülikooli õpetajakoolituse õppekavad erinevaid pedagoogilisi ideoloogiaid või meetodikaid, näiteks Waldorfi pedagoogikat?

Volli Kalm

Aitäh! See on suhteliselt spetsiifiline küsimus. Ma tunnistan ausalt, et ma täpselt neid mahtusid ei tea. Küll aga sisaldab eespool viidatud kõigi õpetajakoolituse õppekavade ühine alus, pedagoogiline moodul, erinevate pedagoogikakoolkondade teoreetilisi aluseid ja meetodeid. Aga ma ei oska neid proportsioone täpselt öelda. Palun vabandust!

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan hea ettekande eest! Nagu me teame, hariduslikud erivajadused on üks väga suur märksõna tänapäeva õpetajatöös. Ka ühiskonna sotsiaalsed pinged tungivad kooli palju rohkem kui seni. Mida te arvate, kui hästi suudab õpetajakoolitus kohaneda selliste tingimustega, kui aina rohkem tuleb tähelepanu pöörata hariduslike erivajadustega lastele ja lahendada sotsiaalseid küsimusi? Kas õppekavad vastavad uutele tingimustele? Kas te suudate neid

kohendada? Kas te suudate koolitada õpetajaid, kes saavad hakkama nende uute ülesannetega, mis meie koolides on?

Volli Kalm

Aitäh! Ma olen kindel, et praegu töös olevad õpetajakoolituse õppekavad vastavad nendele tingimustele, mis erinevad normatiivaktid meile seavad. Need on õpetajakutset ja õpetajakoolitust reguleerivad dokumendid. Õpetajakoolitus hõlmab koolipsühholoogiat, eripedagoogikat ja erivajadustega laste kohtlemist käsitlevaid kursusi. Meil on eripedagoogika osakond, mis seda kureerib. Kui otsida, mis võiks selles valdkonnas olla probleem ja mis võiks paremini olla, siis ma pigem arvan, et probleem seisneb selles, et meil on vähe koole, kus kas eripedagoog, logopeed või erivajadustega lastega tegelemiseks spetsiaalselt koolitatud õpetaja täiskoormuse saaksid. Küsimus on selles, et me peame rohkem koolitama spetsialiste, kellel on mingi aineõpetaja pädevus ja lisaks pädevus töötada kas koolipsühholoogina, logopeedina või erivajadustega laste õpetajana, et kokku täiskoormus saada.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud rektor, väga sisuka ettekande eest! Teie ettekandest jäi vähemalt minu arvates kõlama mõte, et õpetajakoolitus on suhteliselt populaarne. Samas olen kuulnud, et mitte kõik, kes riikliku koolitustellimuse abil hariduse kätte saavad, ei lähe õpetajana tööle. See on päris tõsine probleem näiteks maakoolides. Kui maakooli saadakse kooliaasta alguseks noor õpetaja, siis võiks see olla väärt aasta teo nimetust. Ma tean, et on olemas mingid stipendiumiprogrammid noortele õpetajatele, et nad läheksid tööle näiteks Ida-Virumaale. Ma ei ole kuulnud, et oleks selliseid programme, mis soodustaksid seda, et nad läheksid tööle maale. Kas Tartu Ülikoolil on midagi pakkuda, mis võiks õpetaja vähemalt mõneks aastaks maale tööle meelitada? Ma ei pea silmas kohustusliku suunamise taastamist, vaid pigem mingit preemia- või toetusprogrammi.

Volli Kalm

Aitäh! Tartu Ülikooli nimel võin ma seda küll pakkuda, aga täiesti kindlasti võin öelda, et Tartu Ülikool ise ei hakka panema välja stipendiume, et mõni meie lõpetaja mõnda omavalitsusse tööle läheks. Ma arvan, et probleemi lahendamise ainus võimalus on n-ö präänikumeetod, mitte jõuga suunamine, sundimine jne. Ma arvan, et võimalusi on rohkem. Näiteks võiks siduda maal töötamist õppelaenu kustutamise või kustutamise tingimustega. Minu arvates võiks eriti just maakohtadesse ja väikestes koolidesse tööleminekut soodustada see, kui omavalitsus või ministeerium suudaks noorele inimesele näidata karjäärivõimalusi. Kindlasti on karjäär väikeses kohas, maa-koolis, lihtsam ja kiirem kui näiteks suures linnakoolis. Võiks kombineerida erinevaid boonuseid. Lisaks tuleb muidugi arvestada palga, mis on ju omavalitsuse poolt vaadates vaba ja võiks olla kehtestatud viisil, mis motiveerib noori sinna tööle minema. Taas, mida ülikool teha saab? Me saame olukorda monitoorida ja me oleme seda alustanud. Me oleme vaadanud, mis lõpetajatega juhtub. Tõsi on see, et suur osa neist ei asu tööle õpetajana või haridussektorisse, on ka muid töökohti. Jah, me vaatame lihtsalt kõrvalt ja jälgime, mis juhtub. Paraku on meie käed suhteliselt lühikesed, muutmaks või koordineerimaks seda, mis toimub omavalitsuste hallatavates koolides.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud rektor! Kuivõrd on teie arvates probleem see, et koolides on siiski liiga vähe meesõpetajaid? Kui te näete siin mingit probleemi, siis ma küsin, mis on teie isiklik arvamus, kuidas saaks seda olukorda muuta.

Volli Kalm

Aitäh! Ma arvan, et see on probleem. Naljatamisi öeldakse, et iga kooli tööle läinud mees, kelle eriala on kehakultuur, on kahe aasta pärast kooli direktor. Ma arvan, et on isegi hästi, kui nii juhtub. Mida olukorra parandamiseks ette võtta? Ma arvan, et me käsitleme taas ühte lõigukest suletud ringist. Me saame õpetajakoolitusse rohkem ja paremaid noori meeste-

rahvaid siis, kui õpetajaamet on rohkem väärtustatud. Ükskõik siis, milles see tunnustamine seisneb, kas palgas või mingis muus tunnustuses. Senikaua, kui üle 80% õpetajakoolitusse astujatest on tütarlapsed ja sisseastujad on enamasti eksamitulemuste pingereas tagapool (on ka erandeid, ma ei taha neid solvata, aga keskmine üliõpilane on oma tulemuste poolest selgelt pingerea tagumises otsas), siis niisugune see tulemus ongi. Aga loomulikult peaks koolis olema rohkem mehi, sest õpilastest on ju ligi pooled poisid ja nad vajaksid mehe eeskuju.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh! Lugupeetud rektor! Mul on küsimus praktika kohta. Ma küll natuke utreerin, aga olen kuulnud noortest õpetajatest, kes on ülikooli lõpetanud ja lähevad klassi ette esimesse tundi ilma igasuguste praktiliste kogemusteta. Nende esimene praktika ongi esimene koolitund. Mis te arvate, kas oleks praktiline viia ülikoolides sisse nõue, et iga pedagoogiks õppiv tudeng õpetaks mingi aja koolis kas või abiõpetajana, näiteks hariduslike erivajadustega laste klassis?

Volli Kalm

Aitäh! Alustan küsimuse lõpust: me ei saa seada tingimusi, kellena ta töötab, kas just abiõpetajana, või mis klassis. Kui aga teie näitest rääkida, siis minu arusaama järgi ei saa see olla õpetajakoolituse lõpetanud tudeng, sest kõigil neil, kes lähevad põhikooli- või gümnaasiumiõpetajaks, on kohustuslik praktika, mille nad teevad ära ülikoolis. Praktika teise osa, mis tähendab tunniandmist, teevad nad ära koolis. Enamasti on need ülikooliga kokku lepitud harjutuskoolid, kus üliõpilasele on koolist määratud juhendaja, kellele ülikool maksab juhendamise eest tasu. Ma mainisin enne, et me suurendame seda tasu, et meil oleks õigus juhendajalt küsida adekvaatset hinnangut. Ma tunnistan, et ma ei kujuta ette, et see noor inimene võiks olla läbi teinud õpetajakoolituse. Aga ma tean, et koolid võtavad hea meelega tööle näiteks matemaatikuid, kes ei ole õpetajakoolitust saanud. Ma pakun, et teie näites võis olla tegemist mõne noore inimesega, kes

läks küll tööle õpetajana, aga minu teadmist mööda ei saa ta olla läbi teinud õpetajakoolituse õppekava.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud rektor, ma tänan teid väga ettekande ja vastuste eest! Palju edu Tartu Ülikoolile! Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Tallinna Ülikooli rektori Tiit Landi!

Tiit Land

Lugupeetud istungi juhataja! Head rahvaesindajad! Ma tänan kultuurikomisjoni kutse eest esineda Riigikogu täiskogu ees ja rääkida Tallinna Ülikooli õpetajakoolitusest! See on hea ülesanne. Ma teen seda hea meelega.

Tallinna Ülikooli arengukava üks peamisi sihte on tugevdada õpetajate ettevalmistust. Selleks rakendame õpetajakoolituses lisaks kasvatusteaduslikule kompetentsusele ka ülikooli potentsiaali psühholoogias, informaatikas, sotsiaal- ja terviseteadustes.

Tallinna Ülikoolil on õpetajakoolituses teatavasti väga pikad traditsioonid. See aga ei tähenda, et meie õpetajakoolitus oleks traditsiooniline, kui mitte öelda arhailine, ega lähtuks tänapäevastest õppimisteadustest. Me teame, et ka kolhoosikord lagunes üle 20 aasta tagasi, ja on nüüdseks saanud ajalooks. Meie traditsioon on see, et meil on õpetajakoolituse valdkonnas suurim kompetentsus. See on meie soov – olla nii tudengite koolitamises kui ka teaduses eesliinil.

Me lähtume õpetajakoolituse arendamisel tänapäevastest õppimisteaduste (*learning sciences*) põhimõtetest. Need on interdistsiplinaarsed ja märksa laiemad, kui me traditsioonilise pedagoogika all oleme harjunud mõtlema.

Selleks et ülikoolis oleks võimalik julgelt ja kiiremini järele proovida uusi, innovaatilisi ja võib-olla natuke teistsuguseid ideid, moodustasime Tallinna Ülikooli selle aasta alguses uue akadeemilise üksuse – haridusinnovatsiooni keskuse. Sellele keskusele seatud eesmärged võib iseloomustada märksõnadega koostöö, interdistsiplinaarsus ja uudsus. Oluline on koostöö üksuste ja inimeste vahel, interdistsiplinaarsus õppe- ja teadustegevuses ning uudsus kõiges, alates tehnoloogiate kasutamisest ning lõpetades katsetatavate õppekava-

mudelitega. Ma räägin sellest haridusinnovatsiooni keskusest natuke hiljem lähemalt.

Kuid mis toimub praegu Tallinna Ülikooli õpetajakoolituses? Tallinna Ülikool valmistab ette õpetajaid kõikidel tasemetel: alushariduse õpetaja, klassiõpetaja, aineõpetaja põhikoolis ja gümnaasiumis, kutseõpetaja ja täiskasvanukoolitaja. Ülikoolis on kolmekümneaastane traditsioon ka koolijuhtide koolitamisel. Me pakume koolijuhtidele võimalust osaleda kvalifikatsioonikursustel. Koolijuhid ja haridusametnikud, kellel on enam soovi õppida, saavad seda teha, valides hariduse juhtimise magistriõppekava.

Õpetajaharidus toimub Tallinna Ülikoolis kolmel tasandil. Need on esmaõpe, mis toimub bakalaureuse- ja magistritasemel, teiseks on kutseasta tugiprogramm algajatele õpetajatele ja kolmandaks täiendusõpe kogu õpetajakarjääri vältel. Esmaõppe lõpetajad alustavad kutseastat koolis. See on aasta, mida eriliselt toetavad nii ülikool kui ka kool. Mul on hea meel, et Tallinna Ülikooli väljaarendatud kutseastasisüsteem on leidnud palju tähelepanu ja kiidusõnu ka mujalt maailmast, sh meie põhjanaabitelt soomlastelt, keda tuuakse esile kui üht n-ö eduriiki õpetajakoolituses.

Viimastel aegadel on saanud populaarseks rahvusvahelised haridusalased võrdlusuuringud. Nende põhjal on välja toodud kolm haridussüsteemide edukriteeriumi. Need riigid, kes saavad siin edulugusid rääkida, on näiteks Singapur, Uus-Meremaa, Soome, Korea (muidugi see Korea, mis asub poolsaare lõunaosas) ning Kanada. Need edukriteeriumid on järgmised. Esiteks, õpetaja. See tähendab õigete inimeste leidmist õpetajaametisse ja tingimuste loomist nende kujunemiseks headeks õpetajateks-juhendajateks. Teiseks, tugispetsialistide süsteemi loomine. Ma pean siin silmas eripedagooge, psühholooge jt. See tähendab suutlikkust tagada iga õpilase õpetamine parimal võimalikul viisil. Kolmandaks, kooli juhtimine professionaalsel tasemel. Seega, siin on kolm tegurit: õpetaja, tugisüsteemid ja koolijuht.

Ma keskendun natuke lähemalt neist kahele: õpetajale ja koolijuhile. Samas annan ülevaate, mis toimub nendes valdkondades Tallinna Ülikoolis. Õpetajast rääkides alustame õpetajakoolituse sisseastujatest. Kui 1990. aastatel oli mure, et õpetajakoolituse lõpetanud üliõpilased ei läinud õpetajana tööle, siis nüüd

on mure, et aineõpetajakoolitusse ei ole sisseastujaid. Olukorras, kus õpetajakoolitus ei ole Eestis noorte hulgas populaarne, ongi põhiküsimus see, kuidas leida uusi võimalusi õpetajate järelkasvu koolitamiseks. Ka kõrgharidusreformi kontekstis tekib noortele veelgi enam valikuvabadusi. Seetõttu võib õpetajakoolituse sisseastujate arv veelgi väheneda. Me teame väga hästi, et ka seni ei ole olnud konkurssi, et õppida õpetajakoolituse tasuta õppekohtadel. Õpetajate palga tõus on loomulikult üks eeldus selleks, et meil oleks õpetajakoolitusse astuvaid noori, kuid õpetaja väga pingeline töö hirmutab ka juba õpetajaks õppijaid koolist eemale. Sel aastal, me teame, tõstis valitsus õpetajate miinimumpalka, kuid ma usun, et see on alles esimene samm õpetaja töö väärtustamisel ning Riigikogu ja valitsuse heaks tavaks ka järgnevatel aastatel saab see, et tõstetakse haridustöötajate palka. Kas tõstetakse 10% aastas või natuke rohkem või natuke vähem, see on eraldi küsimus.

Loomulikult otsib ka Tallinna Ülikool võimalusi, et muuta õpetajaks õppimine atraktiivsemaks. Me otsime teid, et õpetajakoolitusse astuksid näiteks majandushariduse, tehnoloogia, sotsioloogia, meedia jne bakalaureuseõppe läbi teinud andekad noored. Näiteks loome uut õppekava mudelit, kus rõhuasetus on just haridustehnoloogial. Selles mudelis on tudengid ise loojad. Koostöös informaatikat õppivate ning Balti Filmi- ja Meediakooli tudengitega õpivad nad õpetajaks uue meedia sisu loomise käigus.

Õpetajaamet on üks nendest, kus elukogemus ja sotsiaalne küpsus kindlasti kasuks tulevad. Ka uuringud näitavad, et kuni kolmekümneaastased õpetajad tajuvad õpilasi tihti pahatahtlike ja kiuslike. Samuti ei taju nad õpilaste käitumise tegelikke motiive. Ka noorte õpetajate töölt lahkumine on suurel määral seotud just emotsionaalse pingega, sh raskustega klassis töörahu hoida ning vanemate kolleegide ja lastevanematega kontakti saada.

Eestis on hakanud tekkima trend, kus inimene töötab ühes eluvaldkonnas 10–15 aastat, kuid siis soovetakse elus veel midagi teha, valitakse teine valdkond ja õpitakse uus amet. Miks ei võiks see olla just õpetajaamet? Me arendame selleks ettevalmistusprogramme, kus õpe on praktikaga tihedalt seotud ja võimaldab õpinguid kujundada rohkem individuaalsetest

vajadustest lähtuvalt. See tähendab, et õpitakse vaid seda, mis vajaka on, kohustuslik menüü ei ole vajalik. Põhirõhk on siin õppimisel praktika kaudu.

Järgnevalt räägin lühidalt muudatustest õpetajate ettevalmistamise protsessis. Selles, et õpetaja roll on muutunud, ei kahtle meist keegi. Me tahame, et õpetaja kujundaks õpilaste üldpädevusi ja sotsiaalseid oskusi ning valmistaks neid eluks ette. See tähendab, et õpetajate ettevalmistuse sisu ja protsess on muutunud ning on ka edaspidi pidevas muutumises. Õpetajate ettevalmistuses on oluline muudatus see, et me siin nagu ka üldhariduses pöörame põhitähelepanu protsessile ja õppija vajadustele, mitte ei püüa kõikehõlmavalt õpetada kõike, mida arvame tulevasel õpetajal töös vaja minevat.

Tegelikult on palju olulisem muuta juba väljakujunenud arusaamu õpetajatööst. Tulevane õpetaja, erinevalt väga paljudel teistel erialadel töötavatest inimestest, on juba vähemalt 12 aasta jooksul vaadelnud oma õpetajaid ja nende tööd ning saanud sellega ka ettekujutuse õpetamisest. Neid arusaamu muuta on raske. Lisaks tekib õpetajahariduses pidevalt vajadus lisada õppekavasse uusi teemasid seoses teadusavastustega, muutustega ühiskonnas, digimaailma ja tehnoloogiate arengutega.

Eeltoodust lähtuvalt on õpetajate ettevalmistuses esmatähtis protsessi kvaliteet. Õpetajakoolituse põhimärksõnad on kogemine ja katsetamine, analüüsimine ja seostamine, uurimine ja arendamine. Nii tekib tulevasel õpetajal soov ise uurida ja katsetada mitmeid meetodeid õpilaste õpimotivatsiooni hoidmisel ning arendada oma õpetamisoskusi.

Nüüd tulen lühidalt tagasi Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni keskuse juurde, mille me lõime sel aastal. See on just uute ideede genereerimise ja katsetamise koht. Me kasutame selleks ka Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid, et varustada keskust kõige tänapäevasemate tehnoloogiliste vahenditega, kaasame välisspetsialiste, koondame noort järelkasvu, kes julgeb mõelda piirideta ja katsetada ka hulle ideid heas mõttes (nimetame neid nii). Haridusinnovatsiooni keskus loob tingimused akadeemiliste üksuste koostöök, mis on üks igipõline probleem õpetajakoolitust pakkuvates ülikoolides.

Nüüd aga praktika juurde, mis on õpetaja-koolituse üks võtmeküsimus. Kui teoorias kuuldu ei ole võimalik praktikas rakendada või kogeda, siis on selge, et need teadmised tulevikus praktikasse ei rakendu. Mitmed üldhariduskoolid on mõistnud, et nende panus on hädavajalik, ja nad kohandavad oma õppe-tegevust vastavalt üliõpilaste praktikale. Kuid tihe praktika ja teooria sidumine eeldab veelgi laiemat vastutuse jagamist. Tegevõpetajatest saavad õpetajakoolituse õppejõud, sest just need peavad olema tudengite juhendajad, kui need omandavad esmaseid oskusi. See ei tähenda ilmingimata ülikoolide harjutuskoole, mis olid meil 1970. aastatel, vaid iseseisvaid ja parima juhtimispraktikaga koole, kus on loodud tingimused ka üliõpilaste ja õppejõudude koostööks. Näiteks on mitmes riigis rakendatud mudelit, et ülikoolide õppejõud käivad abiks koolides, kus õpib rohkem õpiraskustega õpilasi. Seal proovitakse uusi õpetamisvõtteid ja luuakse õppematerjale. Tihe koolide ja ülikoolide koostöö eeldab laiemat vastutuse jagamist ja ka lisaressursse. Partnerkoolides peaksid õpetajad kogema parimat juhtimispraktikat ning peaksid olema loodud tingimused ka üliõpilaste ja õppejõudude koostööks. Praktikasisüsteemide arendamisel on Tallinna Ülikoolil hea koostöö Tartu Ülikooliga, seda lisaks mitmesugustele koostöövormidele, millest rääkis minu kolleeg rektor Volli Kalm.

Edasi natuke koolijuhist või keskkonnast, kus algaja õpetaja tööle asub. Koolikeskkond sõltub teatavasti juhust. Ülikooli poolt vaadatud on igati tervitatavad muudatused, mida PGS-i raames kavandatakse: koolide suurem vastutus, autonoomia õpetajate motivatsioonisüsteemide loomisel ja tunnustamisel, nende arengu toetamisel. Kui aga anname koolijuhtidele suurema vastutuse, peame tagama ka nende pädevuse. Koolijuhtide kvalifikatsiooninõuded peavad olema rangemad. Usume, et lühiajalistest täienduskoolitustest ei piisa. Näiteks, miks mitte kaaluda juhtimiskompetentsuse omandamist magistritasemel? Magistriõppesse võiksid astuda varem mõnes teises valdkonnas kõrghariduse saanud ja ka juhtimiskogemusi saanud inimesed.

Koolijuht vastutab ka tegevõpetaja täiendus- ja ümberõppe vajaduste kindlaksmääramise eest. Alates sellest aastast pakuvad ülikoolid õpetajatele kas riigi või Euroopa Liidu

vahendite toel tasuta täiendusõpet. Siin on oluline, et koolid oleksid ülikoolide teadlikud partnerid täienduskoolituse kavandamisel.

Kokkuvõtvalt ütlen, et Tallinna Ülikool näeb õpetajaharidust järjepidevana. See ei lõpe kindlasti koos ülikooli lõpetamisega.

Lõpetuseks, mida me ootame Riigikogult ja valitsuselt? Esiteks, PGS-i, kutseõppeasutuse seaduse ja teiste regulatsioonide muutmisel ei tohi lubada õpetaja professiooni devalveerumist. Õpetaja peab olema pedagoogilise kõrgharidusega spetsialist, kes mõistab õppija arengut ja õppimise olemust, kes on kompetentne uurimistöös ja on valmis oma töösse suhtuma uurivalt, õppimismeetodeid ja vahendeid arendavalt. Lühiajalise pedagoogilise täienduskoolituse lõpetanud õpetajad võiksid õpetada mõnda valikainet näiteks gümnaasiumis. Teiseks, koolijuhtide kvalifikatsiooninõuete rangemaks muutmine, koolijuhtide pikemaajaline koolitus, miks mitte atesteerimine. Kolmandaks, õpetajakoolituse seadmine üheks prioriteediks ülikoolide rahastamisel. Näiteks võiks lisarahastada õpetajakoolitust kui riiklikult olulist valdkonda, võimaldada stipendiume õpetajakoolituse üliõpilastele, samuti võimaldada tegevõpetajatele välisstažeerimist, mis on väga oluline. Neljandaks, partnerkoolide staatuse reguleerimine ja lisarahastuse tagamine, kuna üliõpilaste kaasamine õppeprotsessi nõuab lisavahendeid ja on koolidele täiendav rahaline kulutus. Samuti on rangemad nõuded praktikat juhendavatele tegevõpetajatele, millest tuleneb ootus, et saadakse kõrgemat taset. Ka kooli juhtimine peaks partnerkoolis olema kõrgel tasemel, kuna üliõpilast mõjutab kogu organisatsiooni kultuur. Viiendaks, õpetaja positsiooni ja maine paranemise toetamine, sh jätkuv palgatõus.

Mida teeme meie, Tallinna Ülikool? Me esiteks loome paindlikke võimalusi õpetajahariduse omandamiseks, sh saab iga õpetajakoolituse lõpetanu ühe kõrvalaine õpetamise oskuse. Teiseks loome atraktiivsemaid õppekavasid, et uusi sihtrühmi õpetajakoolitusse tuua. Kolmandaks arendame haridusinnovatsiooni keskust, kus katsetame uusi õpetamismeetodeid, õppematerjale ja tehnoloogiaid. Neljandaks tähtsustame ning teeme teadus- ja uurimistööd. Nii nagu me ootame tegevõpetajalt, et ta uuriks ja katsetaks uusi meetodeid, on ka

ülikooli jaoks ülimalt oluline teadustöö ja doktoriõpe.

Lõpetuseks ütlen, et Tallinna Ülikool teadvustab oma vastutust ja me oleme valmis seda kandma. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud rektor, suur tänu teile ettekande eest! Teile on küsimusi. Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Austatud rektor! Te rääkisite üliõpilaste liikumisest ülikoolist koolidesse ja peatusite põgusalt sellel, kuidas kaasata sellesse õppeprotsessi praktikuid või kuidas võiks toimuda teisesuunaline liikumine, et praktikud läheksid õpetama ülikooli. Kas te saate natuke täpsemalt rääkida, kuidas see süsteem toimib, et koolide parimaid praktikuid ülikooli õpetajaõppes ära kasutada? Kas sellel süsteemil on mingeid vajakajäämisi ja kuidas on korraldatud selle rahastamine?

Tiit Land

Aitäh küsimuse eest! See on väga oluline küsimus. Tuleme nüüd praktika juurde, mis nagu me oleme korduvalt siin saalis kuulnud, on üks võtmeküsimus. Ma mainisin, et 1990. aastatel või isegi veel varem, 1970. aastatel olid olemas nn harjutuskoolid. Ka praegu on sellised koolid olemas, näiteks Tallinna Ülikoolil on üle 20 lepingulise partnerkooli. Ma viitasin sellele, et kui ülikooli lõpetanud algaja õpetaja läheb kooli, siis ülikoolid ootavad, et mõni õpetaja hakkab vastset lõpetanut toetama ja juhendama. See süsteem praegu toimib. Aga me ootame riigilt, et partnerkoolide staatust reguleeritaks. Siin on oluline ka lisarahastus, sest see on koolidele täiendav rahaline kulutus, nad vajavad selleks lisaressursse. Kujutame näiteks ette, et me saadame õpetaja maakooli, kus kõigil õpetajatel on suur koormus. See vajab eraldi reguleerimist ja lisaressursse.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud rektor! Minu hea kolleeg Tõnis Lukas andis mulle kätte pedagoogikakandidaat Peep

Leppiku töö 1999. aastast, kus räägitakse ka koolide elujõulisusest Kagu-Eestis. Lubage, et ma tsiteerin siit ühte lõiku: "Ka õpetajate ettevalmistus peaks hakkama tunduvalt rohkem arvestama regionaalset aspekti. Õpetajatöö iseärasused suures Tallinna kesklinna koolis ja näiteks Pikasillas või Pikakannul on täiesti erinevad. Kahjuks pole tänapäeva kitsalt spetsialiseerunud õpetajad taoliseks tööks ääremaaadel valmis." Minu küsimus on see: kas täna, 13 aastat hiljem, võime öelda, et õpetajate ettevalmistamisel arvestatakse regionaalset aspekti? Teiseks, te rääkisite koolijuhtide tähtsusest. Me kaotasime mitte väga ammu koolijuhtide tähtajalised lepingud. Kas see oli õigustatud samm?

Tiit Land

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt, kas me arvestame regionaalset aspekti? Ma kardan, et me ei arvesta seda. Kas tuleks arvestada? Tõenäoliselt tuleks. Ka ma ise olen pärit Kagu-Eestist ja alustasin oma haridusteed Võrus. See oli küll eelmise riigikorra ajal. Aga jah, ma usun, et kindlasti tuleks regionaalset aspekti arvestada. Kuidas me seda teeme, see on väga spetsiifiline küsimus. Ma ei hakka praegu sel teemal filosoferima. Ma usaldan spetsialiste. Teine küsimus oli koolijuhtide atesteerimise kohta. Kas tähtajaliste töölepingute kaotamine oli mõistlik? See on minu isiklik arvamus, aga ma arvan, et oli. Nagu ma viitasin, me peaksime tulevikus seadma koolijuhtidele rangemaid nõudeid, näiteks neid atesteerima. Kuigi ma ei oska öelda, kas tööseaduste kohaselt on mõistlik tähtajaline või tähtajatu tööleping. Tähtajaline tööleping ei ole vist Euroopa Liidu seadustega kooskõlas.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Suur tänu! Lugupeetud rektor! Te nimetasite oma ettekandes põgusalt informaatikat kui õpetajakoolituse üht komponenti. Kas te räägiksite selle punkti natuke pikemalt lahti? Kui oluliseks te peate õpetajate infotehnoloogilist pädevust? Kas te peate oluliseks õpetajate valmisolekut teha kaasa internetipõhises õppes? Kui te peate seda oluliseks, kas siis teie üli-

koolil on sellel pinnal mingisugust koostööd näiteks infotehnoloogia kolledžiga?

Tiit Land

Aitäh! Loomulikult pean mina isiklikult (ma arvan, et enamik meist peab) väga tähtsaks, et õpetajatel oleks infotehnoloogilisi oskusi. Me elame maailmas, kus valdav osa infost saadakse internetist. Info saamiseks on olulised mitmesugused infotehnoloogilised vahendid. Haridustehnoloogia, just nimelt informaatika ja laiemalt ka infotehnoloogiliste vahendite kasutamine õpetajakoolituses on väga oluline. Ma mainisin, et Tallinna Ülikool teeb koostööd Balti Filmi- ja Meediakooliga. Infotehnoloogia kolledži kohta võib öelda, et meil on küll koostöö olemas, aga see võiks olla natuke parem. Mina isiklikult arvan, et informaatikat, näiteks natuke pehmemas vormis, või laiemalt võttes arvutiteadusi peaks õpetama kõikides ülikoolides, mitte ainult tulevas-tele õpetajatele, vaid ka kõikidele teistele üliõpilastele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas, teine küsimus!

Urmas Klaas

Suur aitäh! Austatud rektor, suur tänu väga põhjaliku ettekande eest! Mul on väga hea meel kiita Tallinna Ülikooli nende algatuste eest, mida te õpetajahariduses teete. On mainitud haridusinnovatsiooni keskust ja reaalinete õpetajate õppekava mudelit RÕÕM. Need on väga head ja olulised uuendused. Kui ma teid kiidan, siis ei saa keegi mind milleski süüdistada. Kui ma kiidaksin Tartu Ülikooli, siis öeldaks, et ma eelistan oma kunagist ülikooli. Aga Tallinna Ülikoolile võin ma jagada siirast kiitust. Te olete väga õige teemana toonud selgelt välja koolijuhi vastutuse. Tõepoolest, koolijuhi vastutus selle eest, et õpetaja tahaks koolis töötada ja koolikeskkond oleks motiveeriv, üha suureneb. Aga minu küsimus on järgmine. Kas te valgustate natuke, kuidas käib ja on käinud vastutusvaldkondade jagamine uue kõrgharidusreformi valguses Tartu ja Tallinna Ülikooli vahel just õpetajahariduse valdkonnas?

Tiit Land

Kõigepealt tänan kiituse eest! Kiitust on alati hea kuulda, küll aga tähendab kiitus ka loomulikult vastutust. Nüüd vastutusvaldkondadest. Nagu kolleeg Volli Kalm mainis, praeguste plaanide järgi natuke rohkem kui nädala pärast kirjutavad ülikoolide esindajad ning haridus- ja teadusminister alla uutele tulemus- ja halduslepingutele. Halduslepingutes on sätestatud jagatud vastutusvaldkonnad. Praegu näiteks õpetajakoolituses ja kasvatusteadustes Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikool seda vastutust jagavad. Kuidas see hakkab tulevikus täpselt olema, see on järgneva aasta teema. Halduslepingus on kirjas, et ülikoolid (see ei puuduta ainult kasvatusteaduste või õpetajakoolituse valdkonda, vaid ka teisi valdkondi, mida ülikoolid jagavad) räägivad läbi ja lepivad 1. märtsiks 2014 kokku tööjaotuse. Me oleme Tartu Ülikooliga neid vestlusi juba alustanud, aga need arutelud peaksid toimuma mitmel tasandil. See, et rektorid omavahel räägivad, on loomulik ja tore, aga kõigepealt võiksid läbi rääkida tegevõppejõud ja praktikud. Mul on hea meel tunnistada, et Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli kasvatusteadlastel on tihe koostöö, mis väljendub mitmetes projektides. Volli Kalm nimetas doktorikooli, mina nimetasin ka teisi projekte. Me räägime läbi eri tasemetel ja hiljemalt järgmise aasta 1. märtsiks peame ministriumile esitama konkreetse tööjaotuse. Aga ma ei tahaks sündmustest ette rutata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud rektor, suur tänu põhjaliku ettekande eest! Mul on hea meel märkida, et ma ise olen lõpetanud Eduard Vilde nimelise Tallinna Pedagoogilise Instituudi. Otsuse asuda just sellesse kõrgkooli õppima ja saada õpetajaks tegin ma põhikooli lõpus. Ma arvan, et see oli üks väga hea otsus. Küll aga oli mul võrdlemisi kurb näha seda, kui ühel hetkel sai pedagoogikaülikoolist lihtsalt Tallinna Ülikool. Ma arvan, et just pedagoogikapool on selle kõrgkooli au, uhkus ja tuum. Kas te olete selle peale mõelnud või millised on teie ülikooli kavad selles osas, et tuua rohkem nähtavale seda poolt, mis minu arvates võiks olla lipulaev? Kuigi see sõna "pedagoogika" on üli-

kooli nimest kadunud, siis kuidas tuua seda teemat rohkem nähtavale, et ka ühiskond mõistaks, et see on oluline ja väga tähtis?

Tiit Land

Aitäh! See on oluline küsimus. Mina isiklikult ei tähtsustaks üle lihtsalt nime, seda, kas nimes on sees sõna "pedagoogiline" või ei. Kui me vaatame sisu, siis Tallinna Ülikoolis õpetatakse ka palju muud, seal ei toimu ainult õpetajakoolitus, ja seal tehakse ka muid teaduslikke uurimistöid, mitte ainult kasvatusteaduslikke uurimusi. Ma arvan, et see ongi tänapäeva trend. Me teame, et ka Helsingi ülikoolis toimub õpetajakoolitus. Minu eelmise *alma mater*iga, Stockholmi ülikooliga, liideti 2008. aastal Stockholmi nn *lärrarhogskolan* ehk õpetajate kõrgkool, et tuua kokku õpetajakoolituse spetsialistid ja didaktikud ning siduda neid ainete õpetamisega. Nimes ei näe ma probleemi, küll aga olen nõus, et Tallinna Ülikool on tõesti pärast nimemuutust võib-olla rohkem arendanud teisi alasid ning kasvatus- teadused ja õpetajakoolitus on natuke tagaplaanile jäänud. Kuid ma ütlesin oma ettekande alguses, et Tallinna Ülikooli arengukava üks strateegiline eesmärk on õpetajakoolituse arendamine. Me teadvustame Tallinna Ülikoolis oma vastutust ja oleme valmis seda kandma. Ma loodan, et lähiaastatel me kõik seda tunnetame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud rektor, tänan minagi teid hea ettekande eest! Te rääkisite palju praktika ja pedagoogilise hariduse omavahelisest suhestamisest, ülikooli ja koolide koostööst, praktika toomisest ülikooli ning ülikooli viimisest koolidesse. Millist rolli te näete selle jutu valguses ülikoolide regionaalsete kolledžite võrgustikul?

Tiit Land

Aitäh küsimuse eest! Ma näen ülikoolide regionaalsetel kolledžitel olulist rolli. Tuleme tagasi regionaalaspekti juurde. Oluline on üksteisele füüsiliselt lähemale viia ülikool, kus antakse õpetajakoolitust, ja koolid. Ma pean regionaalseid kolledžeid siin väga oluliseks.

Tartu Ülikooli Narva Kolledž on väga oluline ka venekeelse õppe seisukohalt. Teatavasti on Tallinna Ülikoolil kaks regionaalset kolledžit, üks Haapsalus ja teine Rakveres. Kuna tege- mist on eraldi üksustega, mis asuvad Tallinnast eemal, siis kuulub küsimus pigem haridusöko- noomika valdkonda. Ka Tallinna Ülikooli pea- majas töötavad õppejõud käivad õpetamas regionaalsetes kolledžites. See on väga oluline. Ma pean kolledžeid väga vajalikuks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Laine Randjärv!

Laine Randjärv

Aitäh! Austatud rektor! Ma laiendan natuke kolleeg Kaia Iva küsimust, teise nurga alt küll. Eelmisel sajandil ja eelmise riigikorra ajal oli praegune Tallinna Ülikool pedagoogilise suunitlusega. Tol ajal oli ta selles nišis kõige olulisem kõrgkool. Nüüd öeldakse, et väikesesse Eestisse ei mahu ära liiga palju sarnase suunitlusega kõrgkooli. Õpetajakoolituse nišš on Tallinna Ülikoolis ilmselgelt väga tugev. Võib-olla ei olekski vaja seda koolitust Tartu Ülikoolis dubleerida, sest Tartu Ülikool on pigem klassikaline ja teadussuunaga ülikool. Aga kunagi õpetati Tallinna Ülikoolis kultuurharidust. Ma tean, et ka praegu õpetatakse seal dirigee- rimist. Siin on ka dubleerimist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiaga. Missugune võiks olla selles valdkonnas koostöö muusikaakadeemia- ga, et see tegevus oleks rohkem koondatud?

Tiit Land

Aitäh! Ma tulen tagasi jagatud vastutus- valdkondade juurde ehk peagi allkirjastatavate halduslepingute juurde. Halduslepingu projek- tis on kirjas, et Tallinna Ülikool ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lepivad sama- moodi 1. märtsiks 2014 omavahel kokku töö- jaotuse, kuidas me näeme tulevikus muusika õpetamist (dirigeerimine, klaverimäng, samuti muusikapedagoogika). Kindlasti toimuvad lähema aasta jooksul nendes valdkondades läbi- rääkimised. Ma ei taha ajas ette rutata, aga kindlasti on igati mõistlik, et me räägime läbi ja lepime kokku nii Eesti Muusika- ja Teatri- akadeemia kui ka Eesti Kunstiakadeemiaga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul, teine küsimus!

Priit Sibul

Aitäh! Austatud rektor! Minu meelest tekkis siin väikene vastuolu. Ma kuulasin teie ettekannet. Te rääkisite ootustest õpetajakoolitusega seoses ja seal tehtavatest muudatustest ning rõhutasite üldoskuste olulisust. Kui me käisime komisjoniga teie ülikoolis, siis jäi mulle pigem mulje, et ülikoolis peetakse olulisemaks ikkagi ainealast ettevalmistust. Kas te saate täpsustada, kummal puhul ma eksisin? Kas mulle jäi vale mulje ülikoolis või praegu teid kuulates?

Tiit Land

Aitäh küsimuse eest! Ma vastan niimoodi, et loomulikult on mõlemad olulised. Me ei saa öelda, et me vajame ainult pedagoogilisi oskusi, mitte ainetundmist, või me peame oluliseks ainult ainealaseid teadmisi ega tähtsusta pedagoogilisi oskusi. Ma pidasin silmas seda, et mõlemad on olulised. Kuidas me selle saavutame, et tulevane õpetaja valdaks mõlemat? Ennekõike praktika abil. Me võime teoorias olla tugevad, aga kui me ei ole üritanud rakendada seda teooriat praktikas, siis see jääbki ainult teooriaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaja Kallas, teine küsimus!

Kaja Kallas

Aitäh! Austatud rektor! Võib-olla on see vähiku küsimus, aga ma ikkagi küsin. Kuna me oleme Euroopa Liidu liikmesriik, siis huvitab mind, kas õpetajaks õppijate praktika toimub ainult Eestis. Kas on võimalik, et muudest Euroopa Liidu riikidest tulevad õpetajad praktiseerima Eesti koolidesse? Kui on, siis kui suur probleem on sellisel juhul keeleoskus?

Tiit Land

Aitäh küsimuse eest! Pean tunnistama, et ma ei tea, millist arvu võiks siin nimetada. Ma mainisin mitmesuguseid uuringuid. Me oleme võrrelnud end teiste riikidega. Näiteks võivad Lõuna-Korea, Uus-Meremaa, Singapur, Soome ja Jaapan rääkida edulugusid. Me kindlasti õpime nendelt. Kui me räägime praktikast, siis me vaatame, kuidas see nendel on korraldatud. Me peame kindlasti, ka kolleeg Volli Kalm nimetas seda, tooma teistest Euroopa Liidu

riikidest meile õpetamisprotsessis osalevaid õppejõude. Näiteks õpetavad kaks Soome professorit Euroopa Liidu DoRa programmi toel Tallinna Ülikooli Kasvatusteaduste Instituudis. Selline parimate kogemuste vahetamine on väga oluline. Mis puudutab tudengite vahetust, siis küsimus on õppekeeles, selles, mis keeles me õpetame. Kuna me valdavalt valmistame eesti keeles ette õpetajaid, kes õpetavad meie emakeeles, siis tekib siin keelebarjäär.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rektor, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Ma palun ettekandeks kõnepulti haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid, poliitilised ja akadeemilised! Mulle valmistab heameelt see tähelepanu, mida sellele olulise tähtsusega riiklikule küsimusele on osutanud nii siin Riigikogu saalis viibijad kui ka tuhanded inimesed, kes jälgivad selle istungi ülekannet interneti teel. Usun, et õpetajaameti ja institutsiooni sisustamine on tõepoolest strateegilise tähendusega kogu riigi ja rahva kestmisele.

Sellega ma üldise sissejuhatuse lõpetan ja lähen küsimuse juurde, mida minu meelest küll servapidi puudutati, aga mille tuumani võib-olla päriselt ei jõutud. Sellest suurejoonelisest sissejuhatusest hoolimata arvan ma, et tasuks pingutada selle nimel, et leitaks üles tõelised kitsaskohad, mis õpetajakoolituses on, ja tehtaks selgeks, kuidas nendest üle saada. Targad inimesed ütlevad, et 80% edust tagab 20% vastuvõetud otsustest. Meie tarkus võikski seisneda selles, et nendest kümnetest kui mitte sadadest headest ettepanekutest, mis õpetajakoolituse kohta on tehtud juba varem, aga ka siin saalis, sõeluda välja need sammud, mis asja oluliselt muudavad.

Enne kui midagi muutma asuda, on minu arvates alati mõistlik olla kindel selles, kus me oleme. Ma kutsun kõiki asjaosalisi üles pigem uhkust tundma selle olukorra üle, mis Eesti hariduses valitseb, ja kohatise halaga mitte liiga tegema ei Eesti koolile, õpetajatele ega õpilastele. Vähegi eemalt ja erapooletumalt vaadates on Eesti hariduses asjad päris hästi. Ka need etteheited, mis siin saalis kõlasid nii mõ-

negi kolleegi suust, olid ilmselt poliitiliselt motiveeritud, mitte sedavõrd pedagoogikat ja haridust puudutavalt lõpuni läbi mõeldud. Aga ka see on osa meie igapäevasest poliitilisest kultuurist. Ometigi loodan ma, et me oskame hinnata seda, mis on tehtud ja mida ka praegu tehakse.

Õpetajakoolitusest rääkides meenutati uuringut, mis tehti 2008. aastal ja millele tuginedes võeti vastu "Eesti õpetajahariduse strateegia 2009–2013". Enamik siin saalis seni kõlanud ettepanekutest on selles dokumendis kirjas ja olulises osas neid ka realiseeritakse või on nad juba realiseeritud, nii hästi või halvasti, kui osapooled on seda osanud. Selles mõttes ei ole me täna põhimõtteliselt teistsuguses olukorras kui 2008. aastal, kui õpetajahariduse strateegia vastu võeti.

Hea kolleeg Urmas Klaas osutas vajadusele Riigikogu tasemel kokku leppida hariduspoliitika alused kui raamdokument hariduspoliitika kujundamiseks. Seda mõtet võib mõelda, aga mõtlema peaks kiiresti ning üsna laialdasel poliitilisel ja ühiskondlikul baasil, sest me oleme praegu olukorras, kus üsna suure konsensusega on kokku lepitud vajadus koostada elukestva õppe strateegia. Valitsus on vastava otsuse vastu võtnud, haridusministeerium selle otsuse alusel tööle asunud ja juba jooksva aasta sügiseks peaks see strateegia valmis saama. Nii et kui otsustada kiiresti, et me vajame strateegia asemel poliitika aluseid, ja asendada strateegia mõne muu, oluliselt täidesaatvama iseloomuga dokumendiga, siis on seda võimalik teha, võib-olla ka juba Riigikogu menetluses oleva põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemise käigus.

Tahan kindlasti peatuda veel ühel asjaolul, millele viitas Volli Kalm ja mille peale tasuks mõelda. Tartu Ülikooli, nagu ma kuulsin, lõpetas 420 õpetajakoolituse või õpetajahariduse saanud inimest. Ülikoolides õpib õpetajaks 5000 noort. Meil on 15 000 õpetajat. Seega on meil ainult kolm korda vähem õpetajaameti õppijaid kui õpetaja ametikohti. Õpetaja ametikohti on meil üks iga kümne õpilase kohta. Igal aastal pensioneerub 1200 õpetajat. Mul on raske mõista väidet, et meil ei ole õpetajaamet populaarne, vähemasti õppimise mõttes. Me valmistame ette rohkem õpetajaid, kui me *de facto* vajame. Ei ole välistatud, et me sisuliselt vajaksime muidugi rohkem õpetajaid. Aga

miks nõudlus noorte või uute õpetajate järele ei ole tegelikkuses nii suur, nagu see olla võiks, on väga sisuline küsimus. Meil ei ole täitmata õpetaja ametikohti või kui on, siis väga vähe.

Osutan ühele probleemile, millest me minu arvates kahjuks oleme mööda vaadanud. Heas usus oleme määratlenud õpetaja ettevalmistuse nii kitsalt, et meie väikesed koolid ei suuda paljudele õpetajatele pakkuda täiskoormust. Osaline koormus ei meelita tõepoolest inimesi ametis jätkama. Seetõttu on mõisteta, miks osalise koormusega õpetajakohti tihti täidavad pensionile jäänud õpetajad, kes osalise sissetuleku kompenseerivad pensioniga ja sellisel moel teenivad piisavalt elatist, et seda ametit edasi pidada.

Hoolimata kriitikast ja rahulolematusest ei näe me massilist lahkumist õpetajaametist. Ka selle tõsiasi üle peaks mõtlema. Kindlasti ei tasu alahinnata või kahe silma vahele jätta seda, et need, kes on õpetajaameti valinud, hindavad seda ametit kõrgelt. Järelikult ei ole meil ka õpetajate ettevalmistusega mitte kõige halvemad lood. Ehkki on ka pettunuid, aga missuguses ametis ei oleks. Õpetajaametis pettunuid on vähem kui enamikul erialadel, mida me oma ülikoolides õpetame. Nii et see, kui suur on tegelik vajadus õpetajate järele ja miks noori läheb koolidesse vähem, kui me sooviksime, on keerulisem küsimus kui ainult õpetajaameti staatuse ja ebapopulaarsusega seonduv.

Ka täienduskoolitusega on meil tegelikult olukord ju palju-palju parem kui enamikul erialadel. Andku head kolleegid siin saalis andeks, aga kes teist saab rõõmustada meid selle teatamisega, et eelmise aasta jooksul käis ta kahel ametlikul täienduskoolitusel? Aga Eesti õpetajad käivad igal aastal statistiliselt võttes kahel täienduskoolitusel. Jah, meie täienduskoolituse süsteem ei ole rahuldav, ka sisuga ollakse kohati rahulolematud. Aga sellestki hoolimata võib öelda, et kõikide ametialade hulgas on õpetajate täienduskoolituse süsteem üks terviklikumaid, süsteemsemaid, kõige laiemma katvusega. Ehkki, tunnistan ausalt, ka mina arvan, et see on kaugel ideaalsest, isegi lubamatult kaugel.

Nüüd õpetajahariduse kvaliteedist. Uurides õpetaja staatust rahvusvahelises võrdluses juba meenutatud TALIS-e uuringu kaudu, on jõutud järeldusele, et Eesti õpetaja teab, kuidas võiks

ja peaks. Kas ta seda ka teha oskab, selle kohta me midagi kindlat väita ei saa. Küll aga teame, et praktikas ei rakenda ta neid oskusi, mida ta on omandanud, olgu siis alusettevalmistuses või täienduskoolituses. Mis on selle põhjus? Kas motivatsioon või koolikultuur? Kui nii, siis ei ole probleem mitte õpetajate ettevalmistuses, vaid hoopis milleski muus – haridus- ja koolikorralduses.

Üks kesksemad küsimusi, millel paraku puudub hea, usaldusväärne ja tõendipõhine analüüs, on see, kas õpetajate erialase ja ametialase ettevalmistuse tasakaal on mõistlik. Tunneb, et erialasele ettevalmistusele on pandud suuremat rõhku kui ametialasele. Vähemasti on niisugune häälekas seisukoht. Kas seda kinnitaksid ka uuringud, selle kohta on mul raske midagi öelda. Usun, et selles selgusele jõuda on kindlasti vajalik. See aitaks meie õpetaja-haridust edasi laiemas plaanis.

Seda kõike kokku võttes olen vähemasti mina jõudnud arusaamale, et enne kui asuda otsima võimalikest õpetajakoolituse jaoks, tasuks ikkagi pühendada tähelepanu hariduskorralduse ja koolikorralduse tänapäevastamisele ning selle sees toimivate motivatsioonimehhanismide mõistmisele ja ümberkujundamisele. Oleme püüdnud seda haridusministeeriumi initsiatiivil teha ning mõndagi sellest oleme põhikooli- ja gümnaasiumiseadusesse sisse kirjutanud: koolijuhhi rolli suurendamine, koolijuhile vastutuse panemine tervikliku kooli kujundamise eest ja õpetajaameti muutmine nii, et kitsalt tunniandmisel põhinevast motivatsioonisüsteemist arendataks välja terviklik ametivastutuse süsteem.

Midagi tahan ma veel sõnastada, enne kui lõpetan. Usun, et võiksime õpetajate baasettevalmistuses usaldada ülikoole ka siis, kui me oleme kriitilised nende tegevuse mõningate väljundite suhtes. Hoolimata kriitikast ei ole kuskil suuremat pädevust kui Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis. Võiksime rohkem usaldada ka koole, kasvatades nende vastutust tervikliku koolikultuuri eest. Paljud otsused, mis puudutavad õpetajate praktilist tegevust, on eelkõige koolijuhhi langetada. Usaldus koos nõudlikkusega koolijuhhi vastu parandab kindlasti meie koolide igapäevast pedagoogilist tegelikkust.

Nüüd ühest kesksest küsimusest, mille kohta Riigikogul tuleb ilmselt langetada oma otsus

ja mida siin on käsitletud veidi vastandlikest seisukohtadest lähtudes. Hea kolleeg Tiit Land väitis, et me peaksime olema seisukohal, et õpetajaamet eeldab pedagoogilist kõrgharidust. Ometi teame, et viimase aja kooliuuenduses ja õpetajaskonna uuendamisel on kõige edukam projekt olnud "Noored kooli!", mis lähtub põhimõtteliselt teistsugusest lähenemisest. Olen ise seda meelt, et me võiksime sellest kogemusest õppida ja suunduda rohkem kutsesüsteemi usaldamise suunas, eemale formaalharidusliku komponendi ületähtsustamisest. Moodsas ühiskonnas ei valda õpetaja teadmiste monopoli. Tähtsad on õpetaja isikuomadused: oskus valmistada, pakkuda motivatsiooni mitmete aine- te õppimiseks ning võimalust jälgida teda ka kui isiksust. See on kindlasti laiendanud nende inimeste hulka, kes võiksid meie koolides õpetajana edukalt hakkama saada. Nii et arutelu, kas avada õpetajaamet ka ilma pedagoogilise kõrghariduseta spetsialistidele, võiks jätkuda PGS-i raamides.

Viimase kahe sekundi jooksul tahan tänada kõiki, kes tänase päeva teokssaamisesse on oma panuse andnud, eriti neid, kes siin saalis on arutelust aktiivselt osa võtnud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Laine Randjärv, teine küsimus!

Laine Randjärv

Suur tänu! Austatud minister! Ma jätkan teie viimast mõtet. Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonda kuuluvad lisaks põhi- ja gümnaasiumiharidusele ka kutseharidus ja huviharidus. Üldiselt on täna kõike seda arutatud traditsioonilises, justkui tavalise kooliõpetaja kontekstis. Toon näite muusikaakadeemiast, sest tunnen seda valdkonda kõige paremini. Seal koolitatakse palju interpreete. Samal ajal on Eesti Muusikakoolide Liit mitu korda kurtunud, et ollakse hädas pedagoogilise suunaga just huvihariduse kontekstis. Kelle vastutusala see on? Kes seda peaks koordineerima? Kui see on ainult muusikaakadeemia pädevuses ja nad ei ole kümnete aastate jooksul suutnud sellega hakkama saada, siis kuidas sellele tähelepanu pöörata, et kutseharidus või huviharidus saaks ka siiski oma pedagoogilise suuna ja jõu?

Jaak Aaviksoo

Huvijuhte valmistatakse ette mitmes kõrgkoolis. Mis puudutab muusikapedagooge, kes õpetavad muusikakoolides, treenereid, kes töötavad spordikoolides, või kunstiõpetajaid, kes töötavad kunstikoolides, siis see mehhanism iseenesest on olemas, neid inimesi valmistatakse ette. Küsimus on pigem selles, kas neid on piisavalt. Teine küsimus on see, kas see kvaliteet, mida me suudame tagada, on vastuvõetav. Ma saan aru, et siin on põhjendatud kriitikat nii kvantiteedi kui ka kvaliteedi pärast. Mis puudutab kvantiteeti, siis paljudel juhtudel tehakse lihtsustatud järeldus, et kui meil on midagi puudu, siis järelikult haridussüsteem seda piisavalt ei paku. Mina kuulun nende inimeste hulka, kes usuvad, et kui millestki on tegelikult puudus ehk kuskil on tühi koht, siis probleem ei ole selles, et inimesi ei valmistata ette, vaid probleem on selles, et puudub motivatsioon. Alustada tuleks motivatsioonist. Huvikoolide pedagoogide motivatsiooni tagamine on kitsaskoht. Enamik kohalikest omavalitsustest kas ei väärtusta seda tööd piisavalt või puuduvad neil objektiivsed võimalused selliste tingimuste loomiseks, mis motiveeriks inimesi seda ametit valima. Kindlasti, kui on olemas motivatsioon ja kui inimesed tahavad seal töötada, kui me oleme suutnud sellise olukorra luua, siis on järgmine küsimus, kas meil on küllalt ettevalmistusega inimesi. Praegu ei ole ma valmis sellele küsimusele ühest vastust andma, sest ma lihtsalt ei tea, kust king kõige rohkem pigistab. Aga kindlasti on huvihariduses probleemid kohati tõsisemad kui üldhariduses. Sellise üldise hinnanguga olen ma nõus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaia Iva, teine küsimus!

Kaia Iva

Aitäh! Täna on mõnel juhul põgusalt peatud palgaprobleemil. Töötasu on kahtlemata üks oluline põhjus nii selle eriala valimisel kui ka sellesse ametisse jäämisel. Austatud minister, mina tahan teid tänada eelkõige selle eest, et te olete väga sihikindlalt ja järjekindlalt seisnud selle eest, et õpetajate palk tõuseks, et see ei oleks mitte ühekordne rahasüst, vaid haridussüsteem oleks nii üles ehitatud, et palgatõus oleks jätkusuutlik. Seda üllatavam oli

mul täna hommikul ühest raadiointervjuust kuulda väidet, et riik on lubanud panustada sel aastal 11% rohkem palgaraha, aga tegelikult on pigem olukord, kus õpetaja saab juurde mõnikümmend senti. Kas te olete nõus selgitama, milline oli see lisapanus, mida riik õpetajate töötasule sel aastal lisas?

Jaak Aaviksoo

Ma piirdun vastamisel munitsipaalkoolidega, sest need on üldjuhul tähelepanu keskmes olnud. Ma pean kõigile meelde tuletama, et munitsipaalkoolide töötajatele, sh õpetajatele, maksab palka kohalik omavalitsus oma õppeasutuse või tema peetava kooli kaudu. Raha õpetajate palkadeks on 11,6% rohkem. Kui me võtame arvesse selle, et haridusministeerium püüab sihikindlalt seista selle eest, kasutades ka seaduses võimaldatud järelevalvesamme, et kogu raha jõuaks õpetajate kätte, siis peaks palgatõus olema suurem kui 11,6%. Õpetajad peaksid saama 14,2% rohkem raha. Kuidas see kõik õpetajate vahel jaotatakse, sellesse Haridus- ja Teadusministeerium sekkuda ei saa ega soovi. Need otsused tuleb langetada kohapeal. Me teame, et kõikides asutustes, kus on mõistlikult korraldatud motivatsioonisüsteem, ei ole palgatõus kunagi kõikidele täpselt ühesugune. Palgatõus on suurem nendel, kelle panus on suurem, ja nii see peakski olema. Koolijuhile lisavahenditega antud võimalus määrata palka mitte lähtudes ainult formaalsetest pügalatest, vaid ka töö tulemuslikkusest, on mõistlik suund. See motiveerib paremini õpetama ja paremaid tulemusi saavutama. Kui sellisel juhul on õpetajate palgatõus erinev, tuleb seda võtta mõistliku töökorraldusena. Keskmiselt, nagu juba öeldud, tõusevad palgad vähemasti 11,6%. Teen siinkohal küll ühe möönduse. Kohalikel omavalitsustel lasub kohustus korraldada koolielu nii, et see vastaks tegelikule vajadusele. Kui lapsi on kaks korda vähem kui kümme aastat tagasi, siis tuleb teha ka koolikorralduslikke otsuseid. Ei ole mõeldav, et sõltumata laste olemasolust või nende arvu vähenemisest riiklikult eraldatavad palgavahendid pidevalt kasvaksid. Nii on see olnud kogu aeg varem, nii on see ka sel aastal. Kui mõne kohaliku omavalitsuse rahastamine ei kasvanud 11,6%, vaid kasvas vähem või isegi kahanes, siis tuleb arvestada, et õpilaste arv on seal kahanenud palju suuremal määral. Otstarbekas

oleks läbi vaadata ka need koolikorralduslikud sammud, mis võimaldaksid õpetajate palka tõsta sõltumata sellest, et riiklik rahastamine ei kasvanud seal niisama palju kui riigis keskmiselt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Riigi haridussüsteemis on meil kindlalt jaotatud ülesanded ja vastutus. Üks kindel hariduspoliitika suunaja on riik. Minu küsimus puudutab õpetajahariduse või õpetajakoolituse teravikku: lugupeetud Tartu Ülikool ja Tallinna Ülikool, aga ka meie põhikoolid ja kohalikud omavalitsused oma liitudega. Kas te näete probleeme nende koostöö parandamisel? Kui need probleemid on väga suured, siis peab neid lahendama. Kui kaua on meil aega neid probleeme lahendada?

Jaak Aaviksoo

Alustan filosoofiliselt. Kui te usute, et saab nimetada tähtsaj, pärast mida on kõik haridusprobleemid lahendatud ja edasi saabub igavene rahu või kommunism, siis seda kindlasti ei sünni. Aga paraku ei ole muidugi riigi ja kohalike omavalitsuste koostöö üldharidusvallas niisuguses seisus, et sellega võiks rahul olla. Muidugi, siin on alati objektiivseid põhjuseid. Aga üks asi siiski: meie ja teie. Ma mõtlen "meie" all riiki ja "teie" all kohalikke omavalitsusi. Kui me oma õigused ja kohustused selgemini ära jagame, kirjutame täpselt lahti, mille eest täpselt vastutab üks ja mille eest teine, siis on tüli põhjuseid vähem. Tugipersonaliga seotud kahetsusväärne vastasseis on üks hea näide. Seadus ütleb ühte, suulisi lubadusi on andnud teised, madalama taseme õigusaktid on öelnud kolmandat. Sellest on sünenenud täiesti tarbetu tüli, olukorras, kus me tegelikult peaksime ajama ühist asja. Selguse loomine on meie kõigi ühistes huvides. Mida selgemad on reeglid ja mida põhimõttekindlamad me oleme nendest kinnipidamisel, seda vähem on ka tüli. Teine samm, mis on mõistlik ja millele ma loodan toetust ka Riigikogus PGS-i menetlemise käigus, on gümnaasiume puudutava vastutuse selgem kindlaksmääramine. Me teame, et paljud gümnaasiumiastmed käivad mitmele

kohalikule omavalitsusele siiski *de facto* üle jõu nii korralduslikult kui ka finantsiliselt. Paraku kannatab selle all õpetamise kvaliteet ja sugeneb tarbetu tüli. Usun, et me ka gümnaasiumi- või üldkeskhariduses leiame tasapisi lahendused, mis kutsehariduses on juba leitud. Mis puudutab ülikoole ja õpetajate ettevalmistust, siis ma juba rõhutasin, et meil ei ole õpetajate ettevalmistuses selliseid vastasseise nagu ministeerium vs. koolid, ministeerium vs. õpetajad, ministeerium vs. ülikoolid või ülikoolid vs. õpetajad. On probleeme, mida me püüame ühiselt lahendada. Kesksed on need kolm asja, mis ma välja tõin: eri- ja ametialase ettevalmistuse tasakaal, praktika osakaal ja õpetajaameti avatus ka teistele tasemeõppe programmidele, mitte ainult õpetajakoolituse programmidele. Aga ma usun, et siin on kokkulepe võimalik. Kui sellele kokkuleppele jõutakse, siis oleks mõistlik see ka seaduses selgemini sõnastada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma küsin õpetajakoolituse tellimuse kohta. Teie ja Tartu Ülikooli rektor viitasite asjaolule, et me koolitame õpetajaid rohkem, kui meil vaja on, Volli Kalmu andmetel üle kahe korra rohkem, kui meil igal aastal vaja on. Miks on haridusministeerium ülikoolidelt tellinud nii palju õpetajaid ja kulutanud raha nende inimeste koolitamiseks, keda meil vaja ei ole? Kas põhjus võib olla selles, et paljud lõpetanutest ei suundu pärast diplomi saamist mitte kooli, vaid paremini tasustatud tööle? Või on sellel mingisuguseid teisi põhjusi?

Jaak Aaviksoo

Ma püüdsin sellel natuke peatuda. Tõepoolest, lubamatult väike hulk nendest, kes on õpetaja ettevalmistuse saanud, läheb kooli tööle. Aga miks nad sinna ei lähe? Vastata sellele lihtsustatult, et palk on väike, oleks pealiskaudne. Vabu täiskoormusega töökohti ei ole nii palju, kui on lõpetajaid. Kui vabu töökohti ei ole, siis ei tasu lõpetanutele ette heita, kui nad valivad mingisuguse teise eriala. Nagu juba öeldud, õpetajakoolituse üks suund peaks olema paindlikkuse kasvatamine koolikorral-

duses, ka õppekavasid puudutavalt, et õpetajad oleksid võimelised õpetama kolme ainet põhikoolis või vähemalt kahte ainet gümnaasiumis, sest ainult nii on võimalik tagada neile täiskoormus. See on probleem, aga sellele ei ole lihtsat, sildistavat lahendust. See on komplekssem probleem, mis puudutab koolikorraldust ja motivatsiooni, mitte ainult õpetajate ettevalmistust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Rääkisite palju õpetajate täienduskoolitusest ja selle vajalikkusest. Olen teiega täiesti nõus, et see on vajalik. Mul on hea meel, et riik leidis 2% lisaraha, mis oli täienduskoolitusele ära võetud. See on minu meelest positiivne samm. Aga samas on mul küsimus. Milline on õpetajate motivatsioon end täiendada ja koolitada, kui sellega ei kaasne palgatõus? Ma pean silmas näiteks vanemõpetajaid ja metoodikpedagooge. Selle aasta palga arvestamise metoodika ei soosi rohkem koolitatud õpetajaid. Mis peaks olema nende motivatsioon?

Jaak Aaviksoo

Oh jah! Miks mina juurde õpin? Kui kohe kolme eurot juurde ei saa, kas siis lõpetame ära? Või kas nii teevad Riigikogu liikmed, arstid, tuletõrjujad või kraavikaevajad? Me lähene põhimõtteliselt valesti, kui me arvame, et elukestva õppe liikumapanev jõud on formaalne palgatõus, mis seondub läbivõetud kursustega. Motivatsioon peab olema palju sisulisem. Alles siis saame loota, et õpetaja on huvitatud sisulisest kvalifikatsioonist, mille kaudu kasvab tema tööviljakus ja paranevad töötulemused, mida oskab mõistlikult hinnata samuti elukestvas õppes osalev koolijuht. Oulised ei ole linnukesed lihtsalt selleks, et siis saab paberi raamatupidamisse üle anda ja hakkab saama rohkem palka. Usun, et õpetajaid ei maksa alahinnata. Olen veendunud, et enamik õpetajaid, nagu ka kõikide teiste erialade esindajaid, arendab oma professionaalseid võimeid, lähtudes eneseteostuse soovist. Olen veendunud, et meie koolides osatakse eneseteostust ja selle põhjal paranenud töötulemusi väärihinnata, sh palga määramisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud minister! Mina palun teie kommentaari ja võib-olla arvamust selle kohta, kas haridusreformil ja haldusreformil on olemas side. Kui on, kas seal võiks olla ka üks ressurside leiukoht? Ma pean silmas nii rahalisi kui ka inimressursse. Kui neil aga side puudub, siis palun ka selle kohta arvamust!

Jaak Aaviksoo

Otsest seost iseenesest ei ole. Pealegi need ümberkorraldused, mida me teeme hariduskorralduse tänapäevastamise raamides, ei ole kindlasti mõeldud selleks, et halduskorraldust muuta. Aga me teame, et need on loomulikult kaudselt seotud, ehkki kaugeltki mitte ühemõtteliselt. On veel üks teema, millele mul on võimalik esitatud küsimusega seoses tähelepanu juhtida. Ma kuulsin ka tänase arutelu käigus viiteid sellele, et meie õpetajad on väsinud reformidest ja muutustest. Ma arvan, et meil tasuks selle väite üle natukene mõelda. Kas me saame tõepoolest väita, et muutunud keskkond, nii poliitiline kui ka majanduslik, rääkimata tehnoloogilisest edenemisest, ei kutsu esile või ei nõua ümberkorraldusi koolielus või et me oleme ümberkorraldustega hariduselus kuidagi liiale läinud? Olen ise veidi teist meelt. Vaatame lähemalt hariduses toimivaid mehhanisme, motivatsiooniskeeme, sh õpetajate töötasustamist. Õpetajate töötasustamise kord, rõhutan seda sellest kõnepuldist kolmandat korda, viidi sisse aastal 1985. Need põhimõtted, kuidas me praegu õpetajaid tasustame, juurutati 1985. aastal NLKP Keskkomitee, NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu ühismäärusega. Selle muutmine võib olla mõningatel juhtudel keeruline või ebamugav, aga nimetada seda tarbetuks hariduskorralduse tänapäevastamiseks oleks veidi üle pingutatud ja nostalgiline.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, küsimuste aeg on läbi saanud. Ma tänan härra haridusministrit küsimustele vastamise ja ettekande eest! Avan läbi-rääkimised. Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Minule teadaolevalt oli kavas ka istungit pikendada. Kas see on nii?

Esimees Ene Ergma

On küll, aga me alustame praegu läbirääkimisi. Kui on suur hulk kõnesoovijaid, siis ma panen istungi pikendamise ettepaneku hääletusele. Aga praegu on meil pool tundi aega. Kõigepealt tuleb kõnepulti kolleeg Aadu Must Keskerakonna fraktsiooni esindajana.

Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Täna me arutame õpetajakoolituse täiendamist ja arendamist. Me oleme seda oma fraktsioonis mitmel korral arutanud, küll otse, küll erinevate teemadega seoses. Üldmulje on, et olukord on lootustandev. Muidugi, eesti keeles on see sõna "lootustandev" üsna huvitav. Õpetajatena teame, et mõni kunagi noor ja andekas olnud inimene võib ka pensionile minna, ilma et ta oleks andnud midagi peale lootuste. Siiski, minu mõõdukalt positiivsel mõtisklusel on päris tugev alus. Vaadates ringi elus, koolides ja ka ülikoolides, näeme, et me oleme madalseisust välja tulnud. Mõni aasta tagasi oli olukord vaieldamatult tunduvalt lootusetum kui praegu.

Ma ei hakka kordama neid sügavaid analüüse, mis eelnevatest ettekannetest läbi käisid. Minu esinemise formaat ja ajakava seda ei võimalda. Kuid siiski tahan rõhutada, et olen jälginud muutusi, mis on toimunud näiteks Tartu Ülikoolis. Seal suhtuti mõni aasta tagasi õpetajakoolitusse üsna halvustavalt. Leiti, et ainult need, kes mujale ei sobi, lähevad kooliõpetajaks. Ma tahan rõhutada seda suurt muutust, mida me ka kultuurikomisjonis oleme näinud. Tulevad noored energilised inimesed ja näitavad, et nad suudavad õpetajakoolitusse entusiastmiga suhtuda ja rääkida, et see on tähtis. On olemas liidrid, kes räägivad optimistlikku keelt. See on ise juba hea eeldus. Ma pean siin silmas näiteks Margus Pedaste esinemist, millest me komisjonis olime väga heal arvamusel ja leidsime, et tema ideid tuleb toetada. Täpselt samuti on toimunud oluline nihe Tallinna Ülikoolis, kus veel mõni aasta tagasi häbeneti seda, et ollakse koolmeisterite koolitaja, ja püüti ülijõuliselt rõhutada ainult seda teist poolt,

unustades, et õpetajakoolitus on ühiskonnale ülimalt tähtis.

Igas asjas on, nagu Urmas Klaas oma ettekandes ütles, ka isiklik dimensioon. Ma ise olen jälginud Tallinna Ülikooli positiivseid arenguid. Mis seal salata, mulle oli küll vapustus, kui minu kõige noorem tütar, Tartu Ülikooli professori tütar, teatas, et tema läheb Tallinna Ülikooli õpetajaks õppima. Hingasin kolm korda sügavalt sisse, välja ei hinganud, vaid ütlesin, et targa inimesena peab ta ise oma valikud tegema. Ma loodan, et need on head valikud.

Veel tahan positiivse poole pealt rõhutada seda, et mulle väga meeldis kultuurikomisjoni arutelu. Mul on õigus seda opositsiooni esindajana öelda. Opositsioon peab alati ütleva, kui midagi halvasti on, ja ometi tahan ma öelda, et selle küsimuse arutelul nägin ma sümpaatset konsensust ja püüdlust asja paremaks teha. Opositsiooni liikmele antakse andeks, kui ta teeb komplimendi ka Urmas Klaasile, kes ise oma varasemas töös on raskustega võideldes, *per aspera ad astra*, üritanud paremale järjele viia ajalooõpetajate õpetamise taset.

Veel üks hästi positiivne näide. Aga enne, kui ma selle juurde lähen, palun ma ...

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Aadu Must

Aitäh! Ma olen suhtunud kriitiliselt meie kirjastustesse ja olen öelnud ka sellised kurjad sõnad, et ega nad peale raha midagi taga ei aja. Need sõnad pean ma tagasi võtma, sest mõned päevad tagasi palusin ma, et mulle demonstreeritaks kirjastuse Avita elektroonilisi õpetuspakette. Mulle jäi nendest, eriti just geograafiapaketist, ülimalt hea mulje. Ka sellepärast, et see pakett ei olnud "liiga hea". Me teame Urmasega, et juba Forseliuse koolmeisterite seminar oli sellepärast väga hea, et ta ei olnud "liiga hea", ei teinud lapsi sakslasteks, siis nad oleksid oma rahvale kadunud olnud. Ka see pakett, mida me nägime, väärtustab õpetajat, annab talle, kui natuke parafraseerida, tiivad, kuid jätab ta siiski õppeprotsessi juhiks.

Niipalju siis lootustest. Loomulikult tuleb meil analüüsida kõiki neid kriitilisi ja konstruktiivseid märkusi, mis on öeldud. Mulle väga meeldib, et kuigi me arutame õpetajakooli-

tust, on meile selge, et haridusvankril on vähemalt neli ratast. Tsirkuses pidavat hakkama saama ka ühega. Meie ühega hakkama ei saa, ainult õpetajakoolituse peal kaugele ei sõida. On muresid. Komisjoni töökogemusest ma mäletan, et üks suur mure on läbi aegade olnud see, mida me nimetame teki rebimiseks. Kui ikka ühe aine õpetajate esindajad tulevad ütleva, et nende ainele tehakse liiga, nüüd tuleb teise aine tundide arvu kärpida ja kaalukauss nende poole lükata, siis on see tühikargamine. Sedasama oleme näinud ka parlamendis, kus vahel jääb mulje, et näiteks lennukompanii juhi palga tõstmine peaks olema tähtsam kui õpetajate palga tõstmine.

Loomulikult on palk üks tähtis motiveerija, seda on kõik siin esinejad rõhutanud. Kui ma käisin eelmisel nädalal juhuslikult Sindi keskkoolis, siis kuulsin, et õpetajate palka on võimalik tõsta 38 eurosenti. Ma arvutasin kiiresti, et õnneks ei ole see 11%. Sest mis see kogu palk siis oleks? Kolme ja nelja euro vahel. Loomulikult tuleb selle teema juurde veel tagasi tulla, kui natuke rohkem aega antakse.

Täna istungil on minu arust päris suur tähtsus. Istungi eesmärk on näidata, et õpetajaharidus ja meie hariduspoliitika on strateegiline, riiklikult tähtis küsimus. Tänu õpetajakoolituse ja hariduse ebaproportsionaalselt suurele rollile meie ühiskonnas on eestlased suutnud statistika ära petta ja luua natuke suurema kui miljonilise rahvaga oma riigi.

Tahan öelda, et ühiskond on keeruline asi. Teki rebimine edasi ei vii. Ma väga loodan, et õpetajakoolitus ning kogu haridus- ja teadusproblemaatika on meile, sellele saalile riiklikult tähtis küsimus ka homme, ülehomme ja üleülehomme. Ma olen nõus nendega, kes ütlevad, et kui paned lollile lihtsalt palka juurde, ega ta siis sellest targemaks lähe. See on õige. Aga haridusinimesed on näidanud, et meil arendatakse asja ikka igas suunas ja kõige tähtsamad otsused tulevad meile Riigikokku. Meie peame vaatama, mis kui palju maksab ja milleks rahva raha kulutada. Aitäh teile ja jõudu!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aadu Must! Palun kõnepulti kolleeg Paul-Eerik Rummo Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Lugupeetud rektorid ja külalised! Mul on kõigepealt Reformierakonna fraktsiooni nimel rõõm tänada kõiki ettekandjaid informatiivsete ja väga inspireerivate ettekannete eest! Nende üsna sagedasti toimuvate olulise tähtsusega riiklike küsimuste arutelude hulgas, mis siin saalis on toimunud, on tänane olnud minu meelest üks informatiivsemaid.

On selge, et rahva ja riigi püsimine ja areng sõltuvad esimese asjana sellest, millise hariduse saavad inimesed oma parimas õpieas. Siin on suur hulk muutujaid, mida tuleb arvestada ja silmas pidada. Juba mõnda aega on suur jaagu Eesti hariduskorralduslikust energiast olnud fookustatud koolivõrgu mõistuspärastamisele, et saavutada parim võimalik ligipääs kvaliteetsele üld- ja kutseharidusele. Me teame, et see pole olnud hõlbus protsess. Tunnustust väärivad kõik omavalitsused, kes on suutnud jõuda optimaalsele koostööle nii omavahel kui ka riigiga, tehes otsuseid, mis on võib-olla paljudel juhtudel valulikumad, aga avavad uusi võimalusi olemasolevate ressursside parimaks kasutamiseks noorte inimeste tuleviku heaks.

Aga kuigi see keerukas protsess on alles käimas, on juba ülim aeg koolikorraldusliku logistika kõrval pühenduda senisest põhjalikumalt ja uuenduslikumalt asjade sisule, sellele, mida ja kuidas koolides õpetatakse, milline on koolide õhkkond ja kontakt kooli, kodude ja laiemalt koole ümbritseva keskkonna vahel. See on suuresti pedagoogilise personali ehk õpetajate küsimus. Pole liialdus öelda, et õpetajate ettevalmistus on strateegilise tähtsusega tegur rahva ja riigi kestvuse, toimetuleku ja edu tagamisel. Me tunnustame ülikoole selle eest, et seda vastutust on tajuma hakatud ning õpetajakoolituse asendit teiste õppesuundade hulgas tõsiselt ümber mõtestatakse.

Hoolimata kõigest paradoksaalsest, mida lugupeetud minister siin esile tõi, peame siiski ütleva, et õpetajakutse ei kuulu praegu kõige populaarsemate hulka. Need paradoksid, mida minister selles küsimuses mainis ja mis on objektiivsed, nõuavad ilmselt lähemat analüüsi. Kuid igal juhul ohtlikult suur protsent praegu töötavaist õpetajaist kas läheneb pensionieale või on juba pensionärid, kes töötavad osakoor-musega. Heade ideede ja valmisolekuga noori ei ole piisavalt peale tulemas. Isegi õpilaste

arvu vähenemisest tulenev kahanenud nõudlus õpetajate järele, nagu ka haritud noori puudutav tööpuudus pole eriti ääremaade koolides kaasa toonud märkimisväärset konkurssi vabadele õpetajakohtadele, mis on siiski olemas. Paljudel juhtudel on koolid sunnitud leppima üpris juhuslike kohatäitjatega. Midagi liiga rõõmustavat pole rääkida konkurentsist ülikoolides õpetajaks õppima asumisel ning selle kutse omandanute kutsekindlusest.

Milles on siis asi? Palgast on palju räägitud. Palgaolud selles sektoris on paranemas, aga me ei saa unustada, et korduvad küsitlused abiturientide hulgas nende edasiste õpingute ja kutsevaliku motiivide kohta on näidanud, et loodetava hea sissetuleku kõrval on neile oluline – tihti on see sissetulekust isegi olulisem – õppesuuna huvitavus ning loodetav tulevane loovust ergutav töökeskkond ja õhkkond. Õpetajaks õppimist ja õpetajana töötamist tavaliselt ilmselt niisuguses positiivses valguses ei nähta. Siin on selgesti aimatav seos ka asjaoluga, et meie koolide õpilased, saavutades kõrgeid kohti rahvusvahelistes teadmisi kontrollivates testides, paistavad paraku silma ka koolirõõmu puudumise poolest.

Niisiis on tõesti põhjust tõsta õpetajate ettevalmistamine nii ülikoolide kui ka riigi prioriteetide hulka. Väärib tähelepanu, et viimastel aastatel sagenevate kodanikualgatuste hulgas on olnud ja on olulisel kohal "Noored kooli!" ja "Tagasi kooli!". Neist saab eeskujuna võtta süsteemse õpetajahariduse moderniseerimisel, eriti silmas pidades õpetajakutseks vajalike isikuomaduste äratundmist ja väljaarendamist, õpetaja autoriteedi saavutamist ja paindlikkust reageerimisel tegelikus koolipäevas alati ette tulevatele ettearvamatuks juhtumistele.

Palun ajapikendust!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Paul-Eerik Rummo

Loodan, et tänane arutelu siin saalis ning selle eeltööd kultuurikomisjonis ja ministeeriumis annavad vajaliku lisatõuke nendele uutele sammudele, et õpetajakutse muutuks noortele ahvatlevaks.

Veel mõned kiired mõtted lisaks siin kõlanuile või nende täienduseks. Õppekavaarendus on pidev protsess. Samm-sammult oleme lähe-

nemas sellele, et õppekavade ülesehitus soodustaks õpilastes avastuslikkuse arengut ja lisaks teadmiste kujuneks välja ka teadmiste vaheliste seoste loomise ja mõistmise võime, elav ja terviklik maailmapilt. See eeldab ka vastavate hoiakute ja pädevuste kujundamist õpetajais, ülesaamist ainekesksusest selle silmaringi ahendavas tähenduses. Hea ainevaldamine peaks järjest enam tähendama ka head arusaamist inimteadmiste omavahelistest suhetest ja head üldistusvõimet. Tegevõpetajate osavõtt õppekavaarendusest eeldab niisuguste võimete väljaarendamist tudengites, kes on asunud õpetajakutse omandamise teele.

Teiseks, õppevahendite, eeskätt õpikute küsimus. Poleks midagi loomulikumat kui see, kui me õpikute ja meetodiliste vahendite autorite hulgas näeksime rohkem praktiliste kogemustega tegevõpetajaid. See eeldab, et vastavale pädevusele pandaks alus juba õpetaja baaskoolituses ja seda arendataks täienduskoolitustel.

Traditsiooniliste klassiruumi- ja koolitäreõppe kõrval on kogu arenenud maailmas suurenemas internetipõhise õppe osakaal. Selles kätkeb tohutu potentsiaal õpilaste intellektuaalsete eelduste parimaks võimalikuks väljaarendamiseks. Otstarbekas oleks meilgi IT-spetsialistide koolitamisel pidada silmas infotehnoloogilise mõtte ja huvi suunamist selle kasutamisevõimalustele praktilises pedagoogikas ning teiselt poolt tugevdada õpetajakoolituses infotehnoloogia valdamise komponenti.

Me peame loomulikuks ja elementaarseks, et koolides on hea ettevalmistusega loodusainete, matemaatika-, ajaloo-, füüsika-, emakeele-, võõrkeele- jne õpetajad. Kuid mõelgem sellele, kui suurt potentsiaali noore inimese kujunemisel tegusaks ühiskonnaliikmeks kätkevad endas sellised mahult marginaalsemad õppeained nagu ühiskonnaõpe, ettevõtlusõpe, miks mitte ka hooti vihaseid vaidlusi põhjustanud usundilugu. Nende koht noore inimese hoiakute ja väärtushinnangute praktiliste pädevuste väljakujunemisel on tegelikult märksa suurem kui nende osakaal tunniplaanis. See omakorda eeldab erivõimete õpetajaid, kes on huvitatud õpilaste elu siduma ühiskonnaeluga nii kõige laiemas kui ka kodulähedases, kooli ümbritseva kogukonna elu mõttes, ning kes on selleks ka suutelised. Viitan siinjuures rahvusvahelistele IB õppekavadele, kus

üks kolmest kohustuslikust komponendist on kohustuslik praktiline osalemine kooli ümbritseva kogukonna elus.

Reformierakonna fraktsioon soovib jõudu ja head tahet õpetajahariduse edendajatele, et saaksime olla tulevikus kindlad oma rahvale ja riigile. Me analüüsime kindlasti rektorite soovitusi ning soove ja ettepanekuid poliitiliste otsuste tegemiseks, mis võiksid edendada neid konstruktiivseid samme, mida ülikoolid on ette võtnud õpetajakoolituse edendamiseks. Me võtame seda teemat väga tõsiselt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Paul-Eerik Rummo! Head kolleegid, palun registreeruda! Palun, kolleeg Liisa-Ly Pakosta Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Ma palun ka kolm minutit lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Liisa-Ly Pakosta

Austatud rektorid ja külalised! Head kolleegid! Suur tänu ettekandjatele väga sisukate ja ausate ettekannete eest ka Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel! Lisan ühe aspekti, ühe teema, mis on õpetajakoolituse aruteludel olnud läbiv nii Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonis kui ka kultuurikomisjonis. See on väärtuste küsimus, mis sugugi asjata pole tõusetunud peaaegu kõikidel aruteludel.

Et õpilased kujuneksid aktiivseteks Eesti kodanikeks ja töökateks ning vastutustundlikeks inimesteks, on lisaks sellele, et õpetajatel peavad olema head aineteadmised, neil üha hädatarvilikum tegelda õpilase kasvamisega inimeseks. Seni on harjutud arvama, et see on perekonna ülesanne. Kahtlemata ongi. Püüdmata siin kuidagi vähendada perekonna vastutust, vaatame, mis on selle perekonnaga juhtunud, sest juhtunud on midagi, mis mõjutab olulisel määral kooli, õpetajate ettevalmistust ja õpetaja tööd koolis. Tänapäevase hariduse kujunemise ajal oli perekond kogu aeg lapse kõrval. Vanavanemad, sugulased, naabrid, vanemad õed-vennad ja kogukond moodustasid tiheda täiskasvanute ringi ümber koolieeliku. Igaüks neist pühendas märkimisväärselt aega

lapse väärtuskasvatusele, loodusõppele, käeliste oskuste arendamisele ning töökasvatusele. Koolipapadel ja ka naisõpetajatel, keda Eestis on olnud umbes sada aastat, tuli koolis peamiselt tegelda tõesti aineõppega. Ent nagu väga selgelt näeme kas või Oskar Lutsu "Kevadest", tuli ka siis tegelda väärtuskasvatusega, individuaalselt õpilasele lähenedes, olgu siis ühele õpilasele huvihariduseks vajalikku muusika-instrumenti kinkides (huviharidus pole ju formaalharidusest sugugi vähem tähtis) või teisele lihtsustatud õppekava pakkudes. Küllap mäletate kõik seda lauset, et kui tervet rehkendust ei jõua, tee pool, aga tee ise.

Õpetajaharidus on mingil moel jäänud kinni sellesse algmesse mudelisse, kus õpetaja on automaatselt auväärne aineandja. Vahepeal rääkis seda arusaama okupatsiooniperiood. Juba vabadussõja ajal tehtud otsused Eesti uueks ja tugevaks saamiseks just hariduse läbi pole saanud nii tugevat riiklikku prioriteetsust, nagu haridusel ja selle kaudu ka õpetajatel oli enne teist maailmasõda.

Rõhutan veel kord, et perekonna roll pole vähenenud, aga kooli roll ja tähtsus on aastal 2013 märkimisväärselt suurenenud. Perekonnad ja perede elutingimused on muutunud. Sageli ei teata naabri nimegi, vanavanemad elavad eemal, 40% lastest ei ela isegi koos mõlema bioloogilise vanemaga ning ka vanemate töökoht on enamasti kodust eemal. Laste kokupuuted erinevate täiskasvanutega koolieelsel perioodil on drastiliselt vähenenud. Drastiliselt on vähenenud ka see täiskasvanulik individuaalne tähelepanu, mida laps saab just väärtuskasvatuse ja inimeseks kasvamise osas. Õpetaja koolis näeb selgelt, et tegelikult tuleb nüüd üha rohkem temal see töö ära teha.

Imselt on täna juba mitu korda mitte ainult kõnedest, vaid ka saalis istujate südametest läbi käinud küsimus, et mida teha, kui koolipingis istuv laps pole terve, vaikne, õpihimuline tütarlaps. Võib-olla ta ei istugi pingis, vaid jookseb tunni ajal ringi. See pelutab isegi õpetajaks õppinuid liiga sageli reaalsest koolielust eemale, nagu täna mitmest ettekandest ka kuulsime. Kõige selle ühiskondlik hind on väga kõrge. Inimarengu aruande järgi moodustab nn haridusliku lumpeni ehk põhikooli mitte lõpetanute või sellega piirdunud noorte hulk sõltuvalt aastast Eestis 10–13% kõikidest noortest. Enamasti on tegu poistega. Soomes

on välja arvatud, et üks ühiskonnale sellisel moel kaduma läinud noor maksab kaks miljonit eurot. Üks noor! Seega on õpetaja töö reaalne hind nii riigieelarve pluss- kui ka miinuspoolel. Pole midagi mõistlikumat kui see, et ühiskond aitab õpetajal tema tööd teha, teda asjakohaselt selleks ette valmistades ja koolitades, pakkudes kvaliteetset ja süsteemset täiendusõpet, väärilist palka, 35-tunnilist tööaega selgete tööülesannetega, tugipersonali, kes aitab õpetajal koolis oma tööd teha, töökeskkonda, mis väärtustab õpetaja loomingulisust ja usaldab õpetaja enda valikuid ja juhtimiskompetentsust, ning õpetajakoolitust, mis väärtustab õpetaja loomingulisust väärtuskasvatajana, usaldades õpetaja enda valikuid.

Muidugi on tarvis, et laps oskaks ruutvõrandi lahendivalemit, kus

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a} .$$

Aga niisama tähtis on,

et laps teaks midagi ka hea ja kurja tundmise puust. See nõuab õpetajalt lisaks heale ainetundmisele suurepäraselt inimesetundmist, häid juhioskusi ja suurt stressitaluvust. Eestis tuleb palju selgemalt välja öelda, et õpetaja roll lapse inimeseks kasvatamisel ja lapse väärtuste maailma arendamisel on õpetajatest endist sõltumatult, ühiskonnas toimunud muutuste tõttu määratult kasvanud. Sellega tuleb arvestada nii õpetajakoolituses kui ka igapäevases koolitöös ja koolitöö juhtimises. Õpetajakoolituse tuumaks meie ülikoolides peab senisest palju rohkem saama juhtimiskoolitus, väärtuskasvatava koolitus ja tugeva stressitaluvusega loomingulise inimese koolitus.

Lõpetuseks. 2008. aastal toimus rekordiline õpetajate palkade alammäärade tõus, see tõusis kõikidel õpetajatel 22%. Mart Laari valitsuse ajal, 2001. ja 2002. aastal, tõusis meie tehtud eelarvetes kõikide õpetajate palk kaks aastat järjest 15%. 2013. aastal on eelarvesse lisatud õpetajate palga tõusuks 7,5 miljonit eurot ja 8,2 miljonit eurot hariduse eelarve ümberkorralduste kaudu. Ütlen Kadri Simsonile teadmiseks, et alates aastast 2008 on meil olemas noore õpetaja lähtetoetus, mis tähendab riikliku kompensatsiooni (12 782 eurot) maapiirkondadesse tööle minevatele õpetajatele. Aastal 2012 sai seda 65 uut noort särasilmset õpetajat.

Kui me võtame palgateema ja väärtuskasvatuse teema kokku, siis näeme, et õpetajad on

oma kvalifikatsiooninõuete, ühiskondliku ülesande suuruse ja töövastutuse poolest tõepoolest kõige alamakstum ühiskonnagrupp. Mee-nutan veel kord, et üks kaotatud laps maksab meile kaks miljonit eurot. Me kasutame ju neidsamu eurosid nagu Soome.

Et õpetajad ja õpetajate koolitajad on oma senist tööd siiski hästi teinud ja lootust on üha rohkem, selle kohta leiame kinnituse tänase Eesti Ekspressi leheküljelt 22, kus Jakob Westholmi Gümnaasiumi 6a klassi lapsed ütlevad (muide, see on üks selline väike gümnaasium), et nende väärtuste esikolmik on pere, sõbrad ning hinded ja teadmised. Ajakirjaniku küsimuse peale, kas neid väärtusi ka meie ühiskonnas hinnatakse, vastavad lapsed väga kindlalt ei.

Soovin Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel jõudu õpetajatele, õpetajate õpetajatele ja õpetajaks õppijatele selles, olgem ausad, väärtuste mõttes veidi ambivalentses olukorras! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Liisa-Ly Pakosta! Palun kõnepulti kolleeg Helmen Küti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Helmen Kütt

Lugupeetud eesistuja! Austatud esinejad, Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli rektorid, haridus- ja teadusminister! Head kolleegid! Kõik need, kes jälgivad seda ülekannet interneti vahendusel! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimel ütlen samuti suur tänu kultuurikomisjonile selle olulise teema saalitoomise eest! Veel kord suur tänu tänastele ettekandjatele! Nüüd aga teema juurde.

Kui küsida, milline on tänapäeval õpetaja roll, mis on tema õigused ja kohustused, siis võiks vastata, et see roll on suhteliselt ähmane. Kuidas töötab tänapäeva suhtekolmnurk: õpetaja, õpilane, lapsevanem? Kas ikka kolmnurga kõik tipud teavad, mida oodatakse teistelt osapooltelt?

Kasutan Õpetajate Lehes avaldatud mõtet ja tsiteerin Hannes Tamjärve, kes on rääkinud õhinapõhisest õppesest ja huvipõhisest koolist. See võiks olla unistus ideaalse poole püüdmisest, kus ühed õpetavad ning teised õpivad õhina ja suure huviga. Praegu on aga olukord selline, kus mõned, õigemini üsna paljud, pea-

vad õpetajat teenindajaks. Pole vahet, kas õpetaja ise nii arvab või mitte, aga ikkagi põleb läbi esimesena õpetaja, seejärel tõenäoliselt ka õpilane. Teenindaja on justkui alam, hoidku selle eest, kui ta veel midagi küsima hakkab. Õpetaja kui rollitäitja ebakindlus kasvab ja sellest kasvab välja üks koolivägivalla vorm, millest avalikult suurt ei räägita, kuid mis pole olematu: õpilase psüühiline tagakiusamine just õpetaja poolt.

Praeguse aja tunnus on isiksusekesksuse suurenemine. Noor inimene on autonoomne koos oma suhtlusvõrgustikuga, ta on loomupäraselt uuenduslik ja uudishimulik. Tekib küsimus, kas seda lubatakse tal avaldada või surutakse see maha. Teisisõnu, kas noor on avalik või hakkab vimma kiskuma? Muidugi, põhihoiakuid kujundab kodu, aga sotsiaalse praktika annab kool.

Kas õpetaja põhimõtteliselt mahub noore inimese suhtlusvõrgustikku? Teenindajana kindlasti mitte. Ta võib mahtuda sinna vaid loomingulise isiksusena, kui suudab kaasa mängida noorele omase innovaativsuse ja uudishimuga ning, mis veelgi olulisem, kui ta suudab vajaduse korral õpilast lükata õigemasse kanalisse. Õpetaja kui vaimne eestvedaja, mitte kui tükitööline ja letiteenindaja, õpetaja kui mentor, kes suudab toetada, kes suudab olla inspireerija, keda järgitakse ja, miks mitte, kelle eeskujul tehakse ka elukutsevalikuid.

Tõsisemalt võib küsida, kuidas tagada, et õpetaja ainetundmine ja tema pedagoogilised oskused oleksid tasakaalus. Ükski superpedagoog ei pane õpilasi armastama kirjandust ega füüsikat, kui ta ise seda valdkonda ei tunne. Tasakaalu saavutamine on ülikoolide õpetajakoolituse põhiküsimus. Selle teemaga haakuvad otseselt õpetajakoolituse tudengite praktikavõimalused. Millegipärast ei ole see mitte just kõige paremini lahendatud. Õppejõududel tihtipeale puudub koolitöökogemus, ka on harjutuskoolide roll ja staatus läbi mõtlemata.

Uuringud näitavad, et õpetajakoolituse tudengid saavad pedagoogikas väga hea teoreetilise ettevalmistuse. Kuid kas nad suudavad seda koolis kasutada? Kui ei, siis mis on selle põhjus? Kas kivistunud õppevormid, rutiin või võimuhierarhia? Või võib-olla seesama teenindajamall, mis ei luba noorel õpetajal end avada? Kindlasti tuleb rääkida ka õpetaja täienduskoolitusest, selle võimalikkusest ja elukest-

va õppe vajadusest, sest kiiresti muutuv ühiskond vajab ka õpetajate muutumist.

Nüüd õpetajate järelkasvust. Huvi väheneb ja see pole ime, sest õpetajakutse prestiiži, koormuse, palga ja koolivõrgu küsimused vajavad kindlasti lahendamist. Palju tööd, vähe palka, ebakindlus, põhitöö kõrval palju paberitööd. Kui tsiteerida Margit Timakovi, Eesti Õpetajate Liidu juhatuse esimeest, siis on õpetaja tööädala pikkus uuringu põhjal 56 tundi.

Palun lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Helmen Kütt

Sellest 8,8 tundi töötatakse väidetavalt nädalavahetusel. Võtame aluseks OECD kõikide riikide uuringu 2010. aasta kohta, sest me tahame ennast ju teistega võrrelda. See uuring keskendus õpetajate palgale karjääri jooksul (15 aastat õpetajana töötamist). Kahjuks on Eesti selles uuringus eelviimane, olles ees vaid Indoneesiast. Selles võrdluses on juba arvestatud erinevat ostujõudu eri riikides.

Lausa kurb ja skandaalne on see, et nüüd, kus ülikoolidega on sõlmimisel tulemuslepingud, pole ei Tartu Ülikooli ega Tallinna Ülikooli õpetajaharidus mahtunud nende valdkondade hulka, mille puhul riik kavandab lisarahastamist. Lisaraha saavad loodus- ja täppisteadused ning tehnika, tootmine ja ehitus. Õpetajakoolituse kohta vastas haridus- ja teadusminister eelmisel aastal kultuurikomisjonile nii: "Õpetajakoolituse osas on eelkõige oluline kokku leppida, kes ülikoolidest kannab vastutust, ning ülikoolide võimalikkus seda vastutust realiseerida, muu hulgas olemasolevate ressursside ülikoolisisesse ümberarvestamise teel. Samas on konkreetse tööjaotuse selgumisel ning võimaliku lisaväärtuse katmiseks vajalik eraldada õpetajakoolituse valdkonna arendamiseks olulises mahus vahendeid järgmisel Euroopa Liidu vahendite perioodil."

Lõpetuseks. Ma tsiteerisin Hannes Tamjärve, kes on küsinud, kas õhinapõhine õpe ja huvipõhine kool on reaalsus või tulevikuunistus. Kas me ei peaks selleks, et tark eestimaa lane oleks ka tulevikus Eesti märksõna ja Eesti haridustase tagaks jätkusuutliku kultuuri, hariduse, majandus- ja ettevõtluse kasvu ja arengu, hakkama julgelt rääkima ka sellest, mis puu-

dutab makse? Tsiteerin Kalle Muulit, kes Õpetajate Lehe 21. detsembri numbris tõi välja järgmise mõtte: "Kui me tõesti tahame õpetajatele korralikku palka maksta, siis tuleb uuel aastal hakata koos palgatõusuga rääkima ka maksutõusust. Väikseid makse ja õpetajatele suurt palka – neid kaht asja korraga ei saa."

Sotsiaaldemokraatlik Erakond on valmis osalema debatis, andma oma inimeste teadmised, oskused ja kogemused selleks, et hariduspoliitika ei jääks pelgalt valimiseelseks reetoorikaks ja palgatõus puudutaks realselt ka neid inimesi, kes teevad äärealadel maasoolale kohast tööd.

Täna ei saanud ma rääkida ei algharidusest ega ka mitte sellest raskest tööst, mida teeb õpetaja sotsiaalprobleemide lahendajana ja nende varajase märkajana. Tänan teid!

Esimees Ene Ergma

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Ma tänan kõigi nimel põhiesinejaid ettekannete ja küsimustele vastamise eest, samuti kõiki neid, kes sellel arutelul osalesid! Head kolleegid, istungi aeg on läbi. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.02.

Istungi kestus 3 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 21. jaanuar 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu teise töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan üle Riigikogu otsuse eelnõu hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamise kohta. Nimelt otsustas rahanduskomisjon 21. jaanuaril ehk täna algatada Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu. Selle aasta 10. jaanuaril tegi kultuuriminister rahanduskomisjonile ettepaneku arvata hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu koosseisust välja Siim Sukles ning nime-tada Kultuuriministeeriumi uueks esindajaks nõukogus kantsler Paavo Nõgene. Selle alusel rahanduskomisjon oma otsuse tegigi. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Väga austatud proua juhataja! Head kolleegid! Mul on au Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel anda üle arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine räägib kodutarbijate kaitsmisest. Selle aasta 1. jaanuaril avanes elektriturg Eestis täielikult. Senini on seda tarbijatele serveeritud kui paratamatust, mis tulenes juba Euroopa Liiduga liitumisest. Ometi selgub uuringu-

test, et väga paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides ostavad kodutarbijad elektrit reguleeritud hinnaga. 2012. aasta 1. jaanuari seisuga kasutasid kodutarbijad reguleeritud hinda 14 liikmesriigis. Ka Eestil oli võimalik kinnitada kodutarbijate elektrile fikseeritud hind, eeskätt nende inimeste puhul, kes kannatavad vaesuse all ja kelle jaoks elektri hinna tõus on eriti oluline. Elektrienergia siseturu ühiseeskirju käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi artikli 3 punkt 7 ütleb üheselt, et liikmesriigid võtavad meetmeid, mis tagavad vajaliku elektritarne kaitsetutele klientidele, et lahendada tuvastatud energiavaesuse küsimused, sh vaesuse laiemas kontekstis. Seda võib teha riiklike energiakavade abil, energiatõhusust parandades ning tehes soodustusi sotsiaalkindlustussüsteemis. Paljudes riikides on küll avatud elektriturg, kuid kodutarbijaid käsitletakse neis riikides kaitsetute tarbijatena, mistõttu on kasutusel hinnaregulatsioon, mis võimaldab väikese sissetulekuga tarbijatele teatud mahus müüa madalama tariifiga elektrit. Meil on ministrile sel teemal neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kaheksa Riigikogu liikme nimel annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Seekord pärimine aru politseitöötajate palkade kohta. Kes on öelnud, et arupärimine peab ilmtin-gimata kriitiline olema? Me anname ministrile võimaluse ennast kiita. Mullu novembris rääkis ta sellest, et politseitöötajate palga tõusuks eraldatakse lisaks seitse miljonit eurot ning tänu sellele kasvab palk 9,6%. Selleks ajaks, kui ta saali vastama tuleb, on jaanuar juba läbi, esimesed palgad makstud ja minister saab ilusasti ennast kiita, rääkides, kui palju on politseitöötajate palk kasvanud. Meie igatahes loodame seda kuulda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud ühe otsuse eelnõu ja kaks arupärimist. Kui otsuse eelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, edastan need otsekohe adressaadile.

Nüüd mõned teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 17. jaanuaril algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu ja määranud eelnõu juhtivkomisjoniks sotsiaalkomisjoni.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 17. jaanuaril esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu avaliku sektori asutuste veebisaitide käideldavuse kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni ja põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 31. jaanuar kell 16. Teiseks, Euroopa Liidu Nõukogu soovitusel eelnõu noortegarantii loomise kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning soovitusel eelnõu kohta arvamust andma kultuurikomisjoni ja sotsiaalkomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 31. jaanuar kell 16.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised kultuuriminister Rein Langile ja siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

Palun, kolleeg Kadri Simson, kas teil on protseduuriline küsimus?

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Mäletatavasti pidid ministrid eelmise nädala esmaspäeval vastama 21 arupärimisele (päevakord oli nii planeeritud), aga täna ei ole ette nähtud mitte ühtegi arupärimist. Miks Riigikogu juhatus ei kasuta oma pädevust ega jaota arupärimisi kuidagi mõistlikumalt? Miks ei ole täna mitte ühtegi ministrit arupärimistele vastamas?

Esimees Ene Ergma

Suur tänu selle hea ettepaneku eest! Aga ma palun ka fraktsioone arupärimisi ühtlasemalt esitada! Kui arupärimisi esitatakse tervete pakkidena, siis võivad need ka vastamisele tulla täpselt samamoodi – terve pakina.

Nii, head kolleegid, panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Poolt hääletas 65 Riigikogu liiget, vastu oli 12, erapooletuks jäi 6. Päevakord on kinnitatud.

1. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Kuna täna päevakorras arupärimistele vastamist ette nähtud ei ole, siis palun peale minu haamrilööki registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Oi, kui tore! Palun! Alustab kolleeg Yana Toom.

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Lihtsalt juhuslikult kukkus välja nii, et mul oli näpp nupu peal. Ma tahan rääkida sellest, millest ma rääkisin meedias juba reedel ja täna hommikul. Nimelt, Statistikaameti andmetest ja rahvaloenduse tulemustest. Me kõik saime nendest justkui üllatusena teada, et eelmisel aastal sõitis Eestist ära rohkem inimesi, kui siia sisse rändas. Kadu oli statistiliselt võttes üle 6000 inimese. Mind isiklikult hämmastas pigem see, et 33% naistest, kes kuuluvad vanusegruppi 15–19 aastat, on Eestist ära sõitnud. See tähendab, et edaspidi ei ole meil oodata mingisugust beebibuumi ega midagi sellelähedastki.

Ma hakkasin selle peale mõtlema reedel, kui minu käest küsiti kommentaari. Pean tunnistama, et sotsiaalkomisjoni aseesimehena tundsin ma ühes küljest väga sügavat muret, aga teisest küljest sain aru, et midagi üllatavlikku siin ei ole. Poolteist aastat tagasi me arutasime seda probleemi, et maal on perearstide puudus, ja üritasime leida mingisuguseid rahalisi võimalusi, et perearste maale meelitada. Siis tuli meie juurde hallipäine doktor Peeter Mardna, kes ütles väga selgelt, et ükski kõrgharidusega noor naine ei lähe elama kuskile metsatukka, sest esiteks ei ole tal seal võimalik mehele minna, teiseks ei ole seal kooli, kolmandaks ei ole seal postkontorit ega kultuuri-

maja – mitte midagi seal ei ole. See ongi see tagajärg. Nii et tegelikult toimub migratsioon Eesti sees, me teame seda väga hästi. Just eelmisel või üle-eelmisel nädalal olid meedias naljakad uudised, et kui te tahate mehele minna, siis sõitke sellesse või sellesse valda, kuna mehi on seal palju rohkem kui naisi.

Mida ma tahan öelda? Meie demograafiline olukord on käest ära, aga millegipärast ei ole meie riigis ühtegi institutsiooni, kes sellega tegeleks. Kunagi oli meil rahvastikuminister, aga ju siis meie valitsusele pole seda ministrit ega sellist poliitikat vaja. Tagajärg ongi see, mida me praegu kõik "naudime". Inimesed sõidavad ära. Tegemist ei ole enam võib-olla kahe Eestiga, vaid juba kolme või ma isegi ei tea, mitme Eestiga.

Mulle on viimastel päevadel sageli meelde tulnud, kuidas meie austatud peaminister kolmapäeval infotunnis väga kindlalt rääkis, et Eesti rikkus kasvab. Aga kui kuskil rikkus kasvab, siis jääb täiesti arusaamatuks, miks selle riigi kodanikud ära sõidavad. Enamgi veel, minul ja ma usun, et ka teil on tuttavaid, kes tegelikult elavad ja töötavad välismaal, aga see ei kajastu statistikas, sest sellest lihtsalt ei teatata. Nii et võib arvata, et need andmed, mida me meediast lugesime, ei ole adekvaatsed ja tegelik olukord on veel nukram.

Minu meelest on viimane aeg võtta poliitiline vastutus ja langetada teatud otsused. Võiks arutada näiteks seda, et kui meil jagub raha või poliitilist tahet selleks, et eraldada 2% SKT-st kaitsekulutustele, siis võiks teatud protsent SKT-st minna ka peretoetustele. Ma ei tea, kas selleks võiks minna 2% või 3%, aga igal juhul mitte 0,7%, nagu on praegu. Sest kui naised sõidavad ära, siis tähendab see seda, et meil ei sünni lapsi. See tähendab aga seda, et meil ei ole kindlust. Me võime rääkida nii palju kui tahame, et vanemahüvitis on üks tore asi – see ongi üks tore asi –, aga see ei hoia Eesti inimesi kodumaal. Mina küll ei tahaks tunda end Eesti riigis nagu pankrotti minevas ettevõttes, kust sõidavad ära noored ja andekad ning kuhu kohale jäävad ainult pensionärid ja lapsed. Paraku olukord on selline, et kui me nüüd rahvastikupoliitikale ei mõtle, siis pole ka meid ennast kümne aasta pärast enam vaja. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Lugupeetud esimees! Head kolleegid ja kaasamõtledjad, kes te Eesti tuleviku pärast muret tunnete! Kas ei ole liiga palju valet meie elus, meie tänapäevases elukorralduses ja riigijuhtimises ning, mis kõige hullem, valitsevate riigimeeste suhtumises rahvasse? Minus süveneb üha rohkem tunne, et riigi valitsus ja president suhtlevad avalikkusega kui mingi vähemõtleva, kergelt lõunauinakut tegeva amorfse massiga, kelle töökspidamisi saab meedia abil voolida täpselt selliseks, nagu parajasti tarvis.

VEB Fondi pika looga seotud uus skandaal, mille käigus leiti Eesti Panga arhiivist omaaegse pangajuhi Vahur Krafti allkirjaga dokument, mis naaberriigi pangale sihilikult valeandmeid esitab, paneb taas mõtlema Eesti riigi aususe ja siiruse üle. Rahvusringhäälingu saates "Olukorras riigis" püüdsid saatejuhid anda VEB Fondi asjale sellise suuna, et riigipank talitas enam-vähem õigesti, sest püüti Venemaa raharingkondi üle kavaldada ja just sellepärast esitatigi valeandmeid. Kuid lubage küsida, head kolleegid, kas ühe tõsise riigipanga kombestikku tohib mahtuda sihilikult valekirja koostamine ja selle postitamine? Eesti mõistes mahub! Kus on garantii, et seda tehti vaid üks kord?

Raadio Kuku "Keskpäevatunnis" avaldasid saatejuhid arvamust, et nii Vahur Kraft kui ka Siim Kallas valetavad, kui ütlevad, et nad ei tea 32 miljoni dollari saatusest midagi. Eesti Panga tõendi ja Venemaa Föderatsiooni dokumentide alusel maksti Venemaa kodanikule Aleksandr Mattile kuuluvale firmale välja 32 miljonit dollarit. Kas tõesti ei mäleta ühe komertspanga praegune tegevjuht nii tähtsat allkirja? Teadmata on, kuidas see summa jagati, samuti see, kas ja kuidas jagati raha võltsijatele Eesti Pangas.

Kas me saame uskuda kõrget euroametniku Siim Kallast, kes rahvusringhäälingu uudistes saates kinnitas, et VEB Fondi lugu läks temast mööda? Raske uskuda. Oli ju Kallas alles mõni nädal enne Krafti Eesti Panka juhtinud. Kas on loogiline, et Kraft andis nii tähtsa allkirja ilma Kallasega nõu pidamata? See on väheusutav.

VEB Fondi pandi Eesti Pangas juhtima Siim Kallase soosik Enn Teimann. Reformierakonna ja Isamaa valitsuse moodustamise ajal kauples Siim Kallas Teimannile sisemi-

nistri kohta. Seda kirjutab Kalle Muuli oma raamatus "Isamaa tagatuba". Kas Kallas ehitab ja mehitab uut fondi, ilma et ta oleks teadnud Krafti Venemaale saadetud kirjast? Vähegi mõtlev inimene seda ei usu.

Seda valede pikka nimekirja võiks jätkata. Eelmisel nädalal Tallinna Televisioonis esinenud ajakirjanik Toomas Kümmel, kes on VEB Fondi afääri põhjalikult uurinud, ütles välja väga valusa tõe Eesti riigi kohta. See mõte oli mälu järgi tsiteerides järgmine. Meisse, st Eesti rahvasse on riigijuhid kahe aastakümne jooksul suhtunud kui debiilikutesse, kes justkui millestki aru ei saa ega ise mõtelda ei suuda. Nüüd, pärast riigipanga arhiivi avamist aga tuleb välja, et olukord on otse vastupidine. Meid juhivad piiratud mõistusega valelikud, ebaausad ja omakasu taga ajavad kõrged ametnikud. Umbes nii kõlas see jutt Tallinna Televisioonis.

Nüüd on mul küsimus Vabariigi Presidendile: kus olete teie? Palju väiksemate skandaalide puhul olete tulnud ja esinenud rahvusriinghäälingu otse-eeetris. Kus te olete nüüd, kui Eesti riigi ja riigipanga maine on tugevasti ohus? Aga nüüd Kadriorg vaikib. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Head kuulajad ja televaatajad! Täna räägin ma teile alkoholi kasulikkusest. Kui ma ülikoolis käisin, siis ütles tark professor farmakoloogia loengus, et 20 grammi absoluutalkoholi on kasulik, sest see on kõige odavam ja kõige kahjutum rahusti, võtab närvipinget maha, langetab natuke vererõhku ning on südamele ja veresoontele hea. 20 grammi absoluutalkoholi on umbes pits viina. Aga mitte üle selle! Seda juttu jäime meie, tudengid, uskuma, läksime farmakoloogia loengust otse õllekasse ja proovisime järele. Tagajärjed olid muidugi kohutavad.

Sama viga teeb Eesti rahvas pidevalt, ikka liialdatakse selle va viinuskiga. See tekitab ühiskonnale väga suuri probleeme. Igal aastal sureb Eestis kuni 700 inimest alkoholi tarvitamise tõttu. Need on otseselt alkoholi tarvitamisest tingitud surmad: alkoholimürgistused, rasked traumad, kui purjus peaga on kuskilt alla hüpatud, rongi või auto alla jäädud. On ka

haigusi, mida alkohol kaudselt põhjustab. Nendes sureb igal aastal kuni 10 000 inimest. Nii et sõda on Eestimaal lahti ning langenuid on väga palju. See tekitab ühiskonnale päris suuri probleeme.

Aga siiski räägin ma teile veel alkoholi kasulikkusest. Nimelt toob alkohol riigile sisse, alkoholilt teenitakse tulu, alkoholilt laekub aktsiis, käibemaks jne. On teada selline maagiline arv – 12 liitrit absoluutalkoholi inimese kohta aastas. Kui tarbimine on alla selle, võib alkohol riigile aktsiisi näol mingisugust tulu tuua, kui see arv on aga 12 või rohkem (nii väidavad eksperdid kogu maailmas), siis ei korva alkoholi tekitatud kahjusid enam mitte miski. Need kahjud on kadunud inimesed, tervishoiukulud, liiklusõnnetused, otsene kahju majandusele, kaotatud töökohad jne. Meil on see tarbimine veel õnneks kriipsu võrra väiksem, alla 11 liitri. Nii et meil on arenguruumi, mis tähendab, et alkoholi müügist saab ühiskond veel mingisugust tulu.

Alkohol on üks odavamaid orgaanilisi lahusteid, mille tootmine on äärmiselt lihtne ja väga odav. Sinna lisaks on pandud aktsiis, mis moodustab suure osa müüdava alkoholi hinnast. Aktsiisi mõte on selles, et korvata kahjusid, mida alkohol ühiskonnale tekitab.

Nüüd räägime tervishoiust. Meie tervishoiusüsteemis puudub pidevalt raha. Inimesed ei jõua hambaid ravida, meil on arstide juurde tohtu pikad järjekorrad. Raha oleks juurde vaja. Kui inimene läheb näiteks kurguvaluga erakorralise meditsiini osakonda, siis ega ta ju ei tea, mis haigus tal on, kas on midagi hullu lahti. Tema tahab saada kõrva-nina-kurguarstilt konsultatsiooni. Selle eest ei võeta aga mitte ainult visiitdasi, vaid ka teenustasu 30–40 eurot. Inimene peab seal osakonnas mitu tundi ootama, sest maanteel on asfaldilt kokku kraabitud järjekordne roolijoodik, keda kirurgid parasjagu lapivad. Kusjuures, kui joodik sõidab katki oma auto, ega siis kindlustus seda kinni ei maksa, aga kui ta sõidab katki oma kolba, siis seda millegipärast ravitakse meie kõigi kulul.

Tegelikult on inimene, kes alkoholi tarbib, selle kõik ette kinni maksnud. Ta on maksnud alkoholiaktsiisi. Seda aktsiisi ei maksta vähe, vaid üle 300 miljoni euro aastas. Kui kõigest 20% sellest suunata otse tervishoidu, siis oleks tervishoiul raha, alkoholiaktsiis oleks leidnud

mõistlikku kasutamist ja oleks ka mingi mõte sellel, et kui inimene ostab pudeli viina, siis ta maksab viina eest, aga maksab ka käibemaksu ja aktsiisi. Aga niikaua, kuni see aktsiis läheb kuskile musta auku, meilt ja tervishoiult kaduma, me kannatame kõiki neid tagajärgi ja pole sellest alkoholist meile kasu mitte kui midagi. Ärme joo!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Alustuseks räägin mõnest heast uudisest, mis on tänaseks küll juba päris vanad. Ligi kolm aastat tagasi teatas Elektriraudtee, et ta kuulutas 18 elektrirongi ja 10 diiselrongi hanke võitjaks Šveitsi ettevõtte Stadler Bussnang AG. Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ütles siis, et uued elektrirongid peaksid rõõmustama eelkõige Saue, Keila, Paldiski, Pääsküla, Aegviidu, Nõmme jt piirkondade elanikke, kes saavad mõne aasta pärast kiiresti ja turvaliselt tööle ja kooli sõita. "See hange ja uued rongid on esimene arvestatav samm kahekümne aasta jooksul, kui ühistranspordis on toimunud suurem pööre," lisas Parts.

Aasta hiljem kirjutati veebisaidil "Euroopa Liidu toetused Eestis", et Eesti reisijateveos on 2013. aasta revolutsiooniline. Kui bussid on läinud mugavamaks aegamisi, siis Elektriraudtee ostab 18 uut rongi korraga ja vahetab välja kõik vanad. Mõne aja pärast teatas juba rahvusringhäälingu uudisteportaal, et uued reisirongid saabuvad Eestisse tuleval aastal. Eelmise aasta lõpus saabusidki Eestisse esimesed reisirongid FLIRT, mis on valmistatud Stadleris.

Siis äkki tulid välja probleemid, millest räägivad paljud inimesed, kes on raudteega seotud. Kas ei oleks olnud vaja enne uue veeremkoosseisu eksploatatsiooni andmist või vähemalt paralleelselt sellega ka infrastruktuuri tänapäevastada? Selge on see, et palju on tehtud ja teoksil, aga kas sellest piisab? Kas Euroopast pärit rongidele on loodud euroliidus kehtivatele eksploatatsiooninõuetele vastavad tingimused? Millised neist oleksid pidanud olema täidetud enne rongide saabumist ja miliste nõuete täitmisega on meil natukene aega?

Kas on tagatud rongiliikluse ohutus? See küsimus on eriti oluline seoses rongide piirkiiruse planeeritava tõstmisega, sest Eesti Vabariigis on arvukalt sõiduteedega ühetasandilisi raudteeülesõite ning rongide ja sõidukite kokkupõrgete arv on statistika järgi küllaltki suur. Kas rongiliiklusega seotud struktuuridel on olemas kogu vajalik varustus ja personal, mida on vaja veeremkoosseisu ülalpidamiseks, hooldamiseks ja eksploatatsioonis hoidmiseks? Kas ei ole mitte Rail Balticu ehitamisega seoses peetavate arutelude käigus (see on loomulikult Eestile küll tähtis) nihkunud tagaplaanile Eesti-siseste raudteede arendamise kavad, mis ei ole ju sugugi vähem tähtsad?

Eesti on ise oluline elektrienergia tootja ja eksportija, kuid elektriraudtee arengust ei räägita kahjuks sõnagi. Uued rongid, mis Eestisse tulevad, on hoopis teistsugused. Annaks jumal, et seda ei juhtu, aga kui ikkagi juhtub mingi õnnetus, siis neid ronge ei saa kõrvale lükata, nende jaoks on tarvis kas paralleelteed või peab raudtee kõrval olema maantee, kuhu saaks tuua tehnika, millega oleks võimalik rööbastelt väljajooksnud vaguneid kõrvale tõsta. Need on hoopis teistsugused rongid ja ka suhtumine peaks olema hoopis teistsugune. Inimesed, kes praegu tegelevad ohutusega Eesti raudteedel – nii Elektri- kui ka Edelaraudteel –, on väga mures. Nad kardavad, et kui ikkagi mingi õnnetus juhtub, siis ei saa olukorda päästa mõne tunniga, isegi võib-olla mitte mõne päevaga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Proua esimees! Head kolleegid! Praegu on kujundlikult öeldes sooja toidu pealt hea tabada eelmist sööjat. Ma võin raudteeliikluse kohta öelda seda, et elades raudtee vahetus läheduses, olen ma viimastel kuudel täheldanud üliintensiivset, muuseas, Tšehhimaalt pärit raudteeveeremi tööd meie raudteeliinidel, eelkõige Vasalemma–Riisipere ja Keila–Paldiski suunal. See tähendab, et Eesti riik on kuskilt leidnud päris arvestatavaid rahasummasid, et raudteed rekonstrueerida. Tõsi küll, ma mäletan, et mõni aeg tagasi oli põhiprobleem see, et meil infrastruktuuri arendamiseks sugugi raha ei olnud. Praegu on seoses uute rongide tule-

kuga ilmselt keegi kuskil mingi kullakoti välja kaevanud. Tunnustusena tuleb öelda, et tore on vaadata, kuidas elektripostid välja vahetatakse ja ilmselt tänapäevased elektrirongid tõepoolest palju kiiremini sõitma hakkavad. Kuid eelkõnelejal oli probleemide tõstatamisel kindlasti õigus.

Mina tahtsin rääkida sellest, et olles valitsuskoalitsiooni mõtete hoolikas kuulaja, olen ma aru saanud, et Eesti riik on institutsioon, kes ettevõtlusega ei tegele. Ettevõtlusega ei ole riigil mõistlik tegelda, see pidavat olema eraettevõtjate pärusmaa. Kui ma jõuan oma mõttega algusesse tagasi, siis võin öelda, et ettevõtte, mis kuulub riigile ja on justkui riigi oma, on justkui ka kogu kodanikkonna oma. Kui me räägime sellest, kuidas Eesti Energia ettevõtlusega tegeleb, siis ausalt öeldes läheks issanda päike enne looja, kuni me kõik kulme tõstma panevad kummastused üles korjata suudaksime. Me kõik teame, et viimaste aegade üks tõsisemaid sõnumeid, mis ühiskonnale on Eesti Ekspressi kaudu edastatud, on see, et Eesti Energial on reaalne oht kaotada 100 miljoni euro suurune investeering, mis on tehtud Ameerika Ühendriikidesse sealse põlevkivi baasil põlevkiviõli tootmiseks. Hästi naljakas on see, et riik justkui ettevõtlusega ei tegele, aga kogemata kombel on ettevõtlusesse investeeritud selline rahasumma, mis nüüd kipub olema ka veel valesti investeeritud, aga valitsuskoalitsioonist ei ole tulnud mitte mingisugust adekvaatset reaktsiooni, kuidas selline asi sai juhtuda. Väga paljud põlevkivispetsialistid, kaasa arvatud meie hea kolleeg ja endine erakonnakaaslane Lembit Kaljuvee, on öelnud, et põlevkivikeemia on Eestis vaieldamatult maailmas üks paremini väljaarendatud tehnoloogiad. Me teame põlevkivist hästi palju ja meil oleks igal pool maailmas võimalik selle oskusteabega laineid lüüa. Jääb arusaamatuks, kuidas sai juhtuda, et selline põlevkiviriik, nagu meie oleme, kus tuntakse põlevkivitehnoloogiat, mis on, mis seal salata, ka Eesti Energia valduses, kolistab sellist ämbrit.

Kui me ringiga algusesse tagasi tuleme, siis tekib ju jälle küsimus energiaturul toimuvast, mis praegu Eesti elanikke ahistab. Oleme ausad, Eesti konkurentsivõime on halvenemas seetõttu, et elanikud peavad rohkem kukrut kergendama. Kui ettevõtted, mis on meil ikkagi suhteliselt väikesed (Eesti ettevõtted on

keskmiselt üheksa töötajaga), peavad hakkama maksma elektri eest kõrgemat hinda kui põhjanaabrid, siis on midagi kusagil katastroofiliselt viltu. Kõikides halbades asjades tuleb muidugi näha ka midagi head. Kõik need ehmatavad asjaolud energeetika valdkonnas on viinud meie teadvusesse selle arusaama, et, kallis põlevkivienergeetika, teist uut ahju me ikkagi ilmselt ehitama ei hakka. Selle üle, et me vähemalt millelegi suudame õigel ajal pidurit tõmmata, on küll siiralt hea meel.

Mina arvan, et majandusministeerium tuleks lõhkuda kaheks. Majandusminister võiks valida, mis talle sobib, ja anda poole kellelegi teisele ära. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Jõgeva- ja Tartumaalt valitud Riigikogu liikmena puutun ma alati kokku küsimusega, miks ikkagi kaotati alates 2009. aastast pensionide tasuta kojukanne. Meenutan, et vaidlused olid tol korral Riigikogus väga tulised. Keskerakonna ja Rahvaliidu fraktsioon olid need, kes tõsiselt selle vastu sõdisid. Niisiis, pensionide tasuta kojukanne lõppes. Täpsemalt öeldes hakkas riik toetama tasuta kojukannet vaid väga vähestele pensionäridele, seda üksnes erandjuhtudel ja siis, kui pensioniametile oli selle kohta esitatud põhjendatud taotlus. Eeljärjekorras viidi pension koju sügava puudega töövõimetuspensionäridele ja püsivalt töövõimetuks tunnustatud vanaduspensionäriale, kelle pension ei ületanud rahvapensioni määra. Ülejäänud eakatel tuli selleks, et oma raha kätte saada, ise postkontorisse või postipanka minna, muidugi, kui see üleüldse veel olemas oli. Rahulolematu läks tol korral sedavõrd suureks, et koalitsioon otsustas teha tasuta kojukande kättesaadavaks ka hajaasustusega aladel elavatele vanainimestele. Aga ka see oli poolik lahendus, sest see lubas pensioni koju viia veel täiendavalt 18 000 inimesele, seda kogu Eesti peale. Ülejäänutel jäi probleem alles. Kui Sotsiaalkindlustusamet leiab, et vanainimene, kes soovib pensioni kodus kätte saada, on selleks veel liiga kõbus, siis tuleb tal kojukanne endal kinni maksta. Eesti Post ot-

sustas omal ajal, et hakkab kojukande eest küsima 60 krooni kuus, mis tegi aastas kokku 720 krooni. See on ikkagi päris suur summa.

Nüüdseks on hinnad võrreldes 2009. aasta esimese kvartaliga kõvasti tõusnud, sellest ajast kuni siiani ligi 13%. Hinnad tõusid ka veel sellel aastal, nii et 1. jaanuarist 2013 hakkas pensioni kojutoomine maksma 4,88 eurot senise 4,60 euro asemel. Kui me vaatame, kui väikesed on meie riigis pensionid – need on ühed kõige väiksemad Euroopa Liidus –, siis sisuliselt võib seda nimetada pensionide vähendamiseks. Samas teame, et paljudes maa- piirkondades ei ole sularaha- ega makseautomaate ning postkontoreid, raha kättesaamiseks ning tehingute tegemiseks peab inimene sõitma suurde keskusesse. Samuti ei ole maal korralikku ühissõidukiühendust, liinibussiliiklus on enam kui kehv.

Niisiis ei saa pensionide kojukannet pidada lihtsalt mugavusteenuseks. Talvistes oludes võib juhtuda, et eakal inimesel polegi võimalik kodust liikuma pääseda. See on eelkõige küll maainimeste probleem, aga mitte ainult. Palju on neid pensionäre, kes ei ole voodihaiged, aga kes kuidagi ei suuda niigi palju käia, et jõuda võib-olla koduvärvani, sest talvel on libe. Nad ei tule sellega toime. Ka ei pruugi pensionärid ju sularahaautomaadiga hakkama saada. Aga ma kordan, et maal on neid automaate vähe. Loomulikult ei ole ka turvaline, rahanatuke peos, kodu poole minna. Me oleme kuulnud paljudest juhtumitest, kui vanainimesi on röövitud. Eriti võhiklik tundub soovitus, et kandke siis raha naabrainsa või kellegi teise kontole. Kes siis ikka tahab oma raha teise kätte usaldada? Paljud seda kahjuks tegid, sest muud võimalust ei olnud. Neid inimesi on koguni üle 10 000.

Kui palju siis riik sellega võitis, kui nii saab üldse küsida? Tol korral 34 miljonit krooni, praegu umbes 2,6 miljonit eurot. See on väga väike võit. Siis põhjendati tasuta kojukande lõpetamist sellega, et on raske kärbete aeg, sellepärast seda tehakse. Aga nagu me näeme, kõik ongi nii jäänud.

Sellepärast tahan ma sel nädalal Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda seadusmuudatuse eelnõu, mis taastaks endise olukorra, kus kõik pensionärid, kes tasuta kojukannet vajavad, seda ka saaksid. Lihtsalt kole on vaadata, kuidas pangad ajavad taga vanainimese

viimast rahanatukest ja meie valitsus seda nii agaralt toetab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Proua eesistuja! Austatud kolleegid! Minu tänane sõnavõtt puudutab kahjuks liigagi paljusid inimesi Eestis. Nimelt on minu teema kiiralaenu, kaasa arvatud SMS-laenu, ja nende orjusesse langemine. Justiitsministeerium on finantsteenuste reklaami piirava eelnõu küll nüüdseks välja töötanud, kuid peame siiski küsima, kas see on piisav ja mida peame veel ette võtma.

Tegelikult algasid probleemid juba palju varem, nimelt majandusbuumi ja sellele järgnenud kriisi ajal. Pangad ärgitasid inimesi tarbimislenu võtma. Laenurallile andsid omakorda hoogu ülehinnatud kinnisvaraobjektid. Paljud inimesed, kes ostsid omal ajal ühe miljoni krooni eest korteri, peavad nüüd tõdema, et see on mitusada tuhat krooni vähem väärt. Eesti riik käitus samal ajal hoopis teisiti ja laenu ei võtnud. Nii ongi Eestis eriskummaline olukord, kus riigi võlakoormus on väga väike, kuid inimeste endi võlakoormus seevastu väga suur.

Kahjuks ei astunud valitsus ka mingeid samme, et seda metsikut laenamist peatada. Liiga vähe räägiti ülelaenamisest ja ettemõtlemisest ning laenupiirangute kehtestamisest. Keegi ei soovitanud kaaluda, kas aasta pärast näiteks ehitaja ikka saab 30 000 krooni igas kuus kätte, selleks et kodulaenu tagasi maksta. Laenu taheti võtta ja laenu anti ning neid, kes kriisi eest hoiatasid, sõimati. Nii tekkis olukord, et kui inimene oli töökoha ja palga kaotanud, tuli tal võtta kiiralaenu, et oma kodu säilitada. See oli jällegi riigi möödalaskmine. Vähe oli jagatud infot kiiralaenu ohtude ja kõrgete intresside kohta. Kiiralaenufirmasid, mis inimeste hädast kasu lõikasid, tekkis nagu seeni pärast vihma. Valitsejad ei mõelnudki nende arvu piiramise peale.

Mul on hea meel, et nüüd on mingigi alus kiiralaenu ohjeldamiseks olemas. Justiitsministeeriumi ettevalmistatud eelnõu täpsustab tarbijale laenu andmise tingimusi ning seab täpsemad nõuded laenu reklaamimisele. Ministeerium on eelnõus leidnud, et finantstee-

nuste reklaami tuleks veelgi piirata, et välistada emotsionaalselt positiivsete seoste loomine ning ahvatlus kasutada tarbijakrediiti finantsprobleemidele riskivaba ja lihtsa lahenduse leidmiseks. Olen sellega täiesti nõus, aga kahtlemata peame tähelepanu pöörama veel asjaolule, et kiirlaenu on väga kergesti kättesaadavad internetis ja koguni kauplustes. Muide, ka riigifirma Eesti Post väljastab koostööpartneri vahendusel kiirlaene, tehes seda loosungi all "Kui sa ei taha, et pank teada saaks, on võimalik laen sularahas kätte saada!" Kas riigiettevõtte peab olema sellise teenusega seotud, on küsimus, ka eetikaküsimus.

Rohkelt on kiirlaenude küüsis just nooremaid inimesi, kel pole iseseisva majandamise ja tulevikule mõtlemise kogemust. Kas 18-aastasele keskkooliõpilasele võib laenu pakkuda, kuigi tal pole tööd ja ta sõltub vanemate sissetulekust? Paljude laenuandjate arvates muidugi võib, kuid sellega pannakse veerema lumepall, mis lõpeb sellega, et lastevanemad asuvad oma võsuke si peästma oma miinimumsissetuleku abil. Kas riigil on mõistlik seda lubada? See on jällegi eetikaküsimus ja ka mitte ainult.

Niisiis kaldume meie pigem radikaalsema lähenemise poole. Me ei poolda kiirlaenu reklaami piiramist, nagu seda soovitakse ministeeriumi koostatud eelnõus, vaid me pooldame kiirlaenu reklaami keelustamist. Keskerakond plaanib Justiitsministeeriumi väljatöötatud eelnõu kohta esitada oma muudatusettepanekud finantsteenuste reklaami keelamiseks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Kuna härra Stalnuhhinit kohal ei ole, siis tema ettekanne jääb ära. Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Enne kui täie hooga alanud aasta tegude kallale asuda, on ikka tavaks olnud teha kokkuvõtteid läinud aastal tehtust, vaagida kordaminekuid ja mitte nii hästi õnnestunud asju ning ka päris möödalaskmiste põhjusi. Seda teeb igaüks enda jaoks, oma ettevõtte või kollektiivi saavutatut või tegematajätmissi vaagides või veelgi laiemalt.

Kui mitte kõik, siis üsna paljud on siin Riigikogus saanud oma postkasti sinisel foonil

naeratavate poiste pilte. Ka minul oli õnn üks selline kiri saada. Sain sealt veel kord lugeda mitme aasta vanustest ilusatest lubadustest ja, ennäe imet, need olevat isegi täidetud. Millegipärast ei mina ega inimesed, kes elavad meie ümber, pole nagu seda õnne märganud, veel vähem seda tundnud. Sellest tuli mulle mõte, et peaks ka püüdma teha kokkuvõtet suurematest saavutustest meie riigi elus läinud aastal.

Majanduskomisjoni liikmena hakkasin meelde tuletama majandus- ja kommunikatsiooniministri haldusalas saavutatut. Opositsioonis olles on seda võimalik teha ainult avalikkusele teatavaks saanud andmetest lähtuvalt.

Meelde tulevad loomulikult värskemad juhtumid. Esimesena meenub EAS. Ühelt poolt oleme kuulnud ettevõtjate kurtmist, et EAS-i bürokraatiast on raske läbi murda, selleks et kuidagigi oma ettevõtmistele toetust saada. Nüüd siis selgus, et osal tuleb hakata toetusi tagasi maksma, sest neid on jagatud Euroopa Liidu norme rikkudes. Loomulikult ei näe minister mingeid vastutusprobleeme, vaid arvab, et tegijatel ikka juhtub. Piirdutakse ainult endise juhatuse esimehe Ülari Alametsa tagasiastumisega.

Suured segadused valitsevad Eesti Energia tegemistes. Siin saalis arupärimiste käigus ja ka "Foorumi" saadetes on käsitlemist leidnud riigihangete seaduse rikkumine uute energiaplokkide ehitushanke võitja paikapanemisel. Sõna "paikapanemine" on sel juhul kindlasti kõige õigem, sest on ju ka Riigikontrolli auditiist selgeks saanud, et võitja määramine toimus ministri kindlakäelisel mõjutusel. Täna on ajakirjandusse jõudnud juba viited kahjudega kauplemisele Jordaania projektis. Üsna reaalset on ajakirjandus viidanud juba Ameerika Utah' osariigis Eesti Energia investeringute kohale kerkinud murepilvedele. Viidatud on võimalusele kaotada kuni 100 miljonit dollarit investeringuid. Loomulikult on Eesti Energia nõukogu juhtiv Käo rutanud kohe kinnitama, et sellise tõlgendusega ei saa nõustuda, praegu ei olevat põhjust seda investeringut kahetseada. See on aga alati nii olnud, et kui ilmnevad esimesed märgid ebaõnnestumisest, siis ruttavad asjaomased isikud seda mitte kinnitama ja kasutavad väljendit "praegu on veel kõik korras". Kuid neile endale tõenäoliselt on juba

selge, et trumm on läinud ja ega pulkigi kaua peos hoida ei kannata.

Tundub, et minister Juhan Partsile ei meeldi üldse riigihangete seadus, sest järgmisena meenub, et ka AS Tallinna Sadam rikkus Muuga konteinerterminali ehitamisel korduvalt riigihangete seadust ja tegi 2,42 miljoni euro eest põhjendamatu kulutusi. Kuigi Riigikontroll juhtis oma auditis rikkumistele tähelepanu, ei leidnud prokuratuur kriminaalasja algatamiseks vajadust. Ilmselt kardeti, et hammas ei hakka peale, palju lihtsam on ju 500-euroste asjadega tegelda.

Minister Juhan Partsi suhtumist Riigikontrolli auditisse väljendas minu arvates väga selgelt tema vastus Äripäeva ajakirjaniku küsimusele Eesti Energia uute põlevkiviplokkide investeeringu kohta: "Olen lugenud seda ülevaadet. Sealt täpselt aru ei saa." Kui ikka aru ei saa, siis ei saa. Aga kas sel juhul on probleem ikka auditis?

Meenutamata ei saa kindlasti jätta Maanteeameti juhtide luksuslikke suusareise, eesotsas selle juhi Tamur Tsäkkoga. Mitte kuidagi ei tahaks uskuda, et see kõik ministriumile otse alluvas ametis toimus ministri teadmata, seda enam, et Maanteeameti juhiks oli pseudokonkursi tulemusel saanud ministri erakonnakaaslane. Pigem võiks arvata, et kui ajakirjandus ei oleks asja üles tõstnud, sõidaksid poisid riigi kulul ja täienduskoolituse nime all bussiga, suusad kaasas, tänaseni Šveitsi vahet.

Maanteeametit on põhjust meelde tuletada ka värskemate lugude pärast. Nagu on teatavaks saanud, projekteeriti Vao liiklussõlm seda osaliselt finantseeriva erafirma näpunäidete järgi kasutamiskõlbmatuna või vähemalt ohtlikuna. Projektiga tuleb otsast peale hakata ja väga vajaliku liiklussõlme ehitus nihkub seetõttu mitu aastat edasi.

Kahjuks jääb see loetelu ajapuuduse tõttu pooleli. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Ka mina mõtlesin, et jagan teiega oma viimase aja ja just eelmise nädalalõpu mõtteid. Täna "Hommikutelevisioonis" öeldi, et algab jaanuari viimane täisnädal ja siis tuleb veebruar, mil saa-

buvad elektriarved teevad paljudel silmad suureks ja suu lahti. Inimesed küsivad, mis toimub. Siis tekivad taas küsimused, miks meie elekter nii kallis on ja kas valitsus oleks saanud seda hinda allapoole tuua.

Mina arvan, et koalitsioon ja valitsus oleksid saanud siin paljugi ära teha ja tegelikult saaksid seda teha ka praegu. Demokraadid on Riigikogule esitanud seaduseelnõu, mille eesmärk on leevendada kodutarbijate ja teiste väiketarbijate üleminekut avatud elektriturule. Selleks tegime ettepaneku muuta elektrituruseadust selliselt, et taastuenergia toetuse rahastamisest tekkiva kulu kannaks edaspidi tarbija asemel riik. See direktiiv on Euroopa Liidus vastu võetud. Selle järgi on ka Eesti riigil võimalik saastekvootide eest raha saada, kui ta neid müüb. Meie ettepaneku sisu seisneb selles, et saastekvootide müügist saadud raha kasutatakse taastuenergia tasude katteks. Paljud riigid Euroopas ei võta taastuenergia tasu kliendi käest. Neid riike on nii meie naabruses kui ka Kesk- ja Lõuna-Euroopas.

Kui me vaatame selle ja eelmise valitsuse energeetikapoliitikat ning kogu asjaajamist energeetika valdkonnas, siis näeme, et see on olnud väga agressiivne ja tarbijavaenulik. Valitsus on kogu energeetika arendamisega tegeldes n-ö täie jõuga kulutusi teinud. Iseküsimus on see, kas tegemist on targalt tehtud kulutustega. Me ehitame uusi elektrijaamu kodumaal, ehitame midagi Ameerikas, ehitame midagi Jordaania, ehitame uusi elektritootmisvõimsusi, ehitame õlitootmisvõimsusi, ehitame tuulikuid, ehitame hüdroelektri jaamu, ehitame koostootmisjaamu – ehitame ja ehitame. Aga see kõik on ju raha! Kust see raha tuleb? See tuleb tarbija taskust.

Lisaks peab tarbija üleval pidama kahte ülekandevõrku. Siingi aina ehitatakse ja arendatakse, nii et meil on tekkinud lausa mõiste "kuldsed võrgud". Kui te võtate oma elektriarve ette, siis näete, et ülekandetasud on *circa* 40% kogu arvest. Kindlasti jääb nende investeeringute puhul puudu ratsionaalsusest. Tööstustarbijate selline olukord on kestnud juba mitu aastat. Sellepärast pole ka n-ö suurte elektrikuludega ettevõtteid pärast haavapuidu töötlemisega tegelevat Estonian Celli rohkem Eestisse tulnud. Ega nad enam ei tule ka. Soome puidutöötlemisel Stora Ensol on üheksa tehašt Põhja-Jäämerest kuni Poolani välja, sh Eestis.

Kus on aga elekter kõige kallim? Kahjuks Eestis. Karta on ka, et eratarbijad hakkavad mõtlema nagu ettevõtjad. Nad vaatavad elektriarvet, siis vaatavad oma sissetulekut ja lähevad välismaale parematele jahimaadele.

Energeetikamaastik on elektri hinna kiire tõusu tõttu närviliseks muutunud. Eelmisel nädalal anti Eesti Energia Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalast üle Rahandusministeeriumi haldusalasse. Me lugesime Eesti Ekspressist, mis toimub Ameerikas.

Nii et küsimusi on selles valdkonnas palju. Mina küsin: kas elektri hinnast saab valitsuse kirstunael?

Esimees Ene Ergma

Aeg on läbi. Kirstunaela juurde me veel jõuame. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Nädalavahetuse üks kuumemaid uudiseid oli see, et Eesti eelviimane parteitu maavanema ametikoht parteistati. Selle härrasmehe nimi, kes kinnitati Ida-Viru maavanemaks, oli vist Noormägi ja juhtumisi on ta IRL-i liige. Minu arvates on küsimus selles, miks maavanema ametikoht peab olema parteistatud ja mis tasakaalustatud arengut maavanemad maakonnas sellisel moel saavad taotleda. Ma arvan, et IRL ja Reformierakond on maavanemakohti jaotades olnud solidaarsed, sest maavanemaid on võrdselt nii IRL-ist kui ka Reformierakonnast. Ainukene maavanem, kes ei ole veel parteistatud ja keda ei ole sunnitud erakonda astuma, on Hiiu maavanem, endine Sotsiaalministeeriumi kantsler härra Rahuoja. Ma arvan, et see aeg ei ole kaugel, et ka tema peab selle valiku tegema, kui ta tahab selles ametis edasi töötada.

Minu selge seisukoht on, et maavanemate kaudu toimub erakondade varjatud rahastamine. Maavanem erakonna esindajana maakonnas on isik, kes suudab kõige paremini erakonna poliitikat maakonnas ellu viia. See tähendab, et ta peaks võitlema n-ö omade investeeringute eest ja selle eest, et värvata erakonnale juurde omavalitsusjuhte, kes ei ole veel erakonda valinud. Lugesin Pärnu Postimehest, et Pärnu maavanem härra Metsoja keelitas pikalt Sauga volikogu esimeest härra Tiidermanni IRL-i liikmeks astuma. Kui maavanema

ülesanne ja funktsioon ongi käia mööda maakonda ja keelitada inimesi oma erakonna liikmeks astuma, kas siis maksumaksja peaks selle eest maavanemale veel palka maksma või peaks see raha tulema erakonna kassast? Aga praegu on meil hea süsteem, on võimalik maakondades partei poliitikat ellu viia maksumaksja raha abil.

Maavanem peaks kindlustama maakonna tasakaalustatud arengu ja selle eest võitlema. Ma küsin, kuidas on see praegu võimalik, kui maakondadesse ei ole sisuliselt jäänud raha, mille abil seda tasakaalustatud arengut saavutada. Ka maavanema funktsioone on palju kärbitud, tal polegi neid väga palju järele jäänud. Viimane kärbe oli see, et perearstindust hakkab edaspidi juhtima ja arste ametisse määrama Terviseamet. Sellist funktsioonide kaotust on aastate jooksul olnud väga palju. Ega tegelikult ei olegi raha, millega maakonna tasakaalustatud arengut ellu viia. Kui ma loen ajalehti, siis mulle tundub, et maavanema üks põhi-funktsioone on käia kedagi lilledega õnnitlemas ja meeles pidamas. Ma lugesin ühest lehest, et maavanem ja linnapea käisid kanalisatsioonikaevudele luukide paigutamist näitamas kui suurt töövõitu. Kas selle jaoks on vaja nii kõrgelt tasustatud inimesi maakonnas hoida või on siin see varjatud eesmärk, et saab erakondade huve esindada? Maavanem peaks olema maakonna tasakaalustatud arengu eeldus, aga ma võin tuua teile näite Põlvamaalt, kus kõik toimus vastupidi. Kui oli KOIT kava raha arutelu, siis kohalik omavalitsusliit pani ühe koolimaja ehituse pingereas seitsmendale kohale. Ennäe imet, maavanema ettevõttel, kes oli juhtumisi samast erakonnast kui selle valla vanem, nihutati see objekt teisele kohale. Ei lugenud midagi, mida arvasid maakonna ülejäänud omavalitsusjuhid või milline investering oli otstarbekam. Sellest mindi mööda. Tänaise päeva seis on selline, et see koolimaja saab ilmselt sügiseks valmis ehitatud. Aga selle hind on see, et ära on kulutatud üle nelja miljoni euro maksumaksja raha, kuigi selles omavalitsuses sündis eelmisel aastal ainult 19 last.

Nii et palju jõudu koalitsioonierakondadele maavanemate kaudu oma poliitika elluviimiseks! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Eesti välispoliitikas on palju olulisi teemasid. Seda enam, et meie ressursid pole mitte üksnes piiratud, vaid lausa napid. Väliskomisjonis oleme püüdnud mõttevahetuse ja analüüside kaudu neid teemasid mitte pelgalt arendada, vaid tihti ka tõstatada. Sellest saab pikemalt rääkida 21. veebruaril, mil selles saalis toimub järjekordne välispoliitika arutelu.

Täna tahan ma puudutada üht Eestile tähtsat küsimust, millest on kujunemas probleem. Jutt käib meie pürgimustest ja ambitsioonidest Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis. Teatavasti oleme seal nii mõndagi saavutanud. Möödunud aasta oli Eestile ÜRO-s edukas. Eesti valiti inimõiguste nõukokku, me täitsime ÜRO lastefondi ja ÜRO naiste õigusi edendava agentuuri asepresidendi kohustusi. Eesti esindajad olid aktiivsed ÜRO arengufondi, ÜRO rahvastikufondi nõukogu ning naiste staatuse komisjoni ja põlisrahvaste foorumi eksperdigrupi töös. Raske on üle tähtsustada Tiina Intelmanni tegevust Rahvusvahelise Kriminaalkohtu liikmesriikide assamblee presidendina.

Üha praktilisema tähenduse omandab alguses pigem teooriana kõlanud väide, et mis on oluline ÜRO-le, see on oluline ka Eestile, ja vastupidi. Nüüd on sündinud arutelu selle üle, mis on Eestile ÜRO tulevikuarenguis tähtis ja mis vähem oluline. Jutt on Eesti kandidatuurist ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamalisele kohale. Teema ei oleks ehk meile niivõrd olulinegi, kui vaidlevad osapooled poleks prominentsed riiklikud tasandid ja nende esindajad. Ühtede arvates peab Eesti tegema kõik meist oleneva, et saavutada julgeolekunõukogu mitteamalise liikme positsioon. Selleks on mõne aasta jooksul üsna palju tehtud. Teadaolevalt on meid toetavate riikide nimekiri juba nüüd küllaltki pikk. Eesti aktiivsus maailma olulistest teemades kaasaraäkimisel on kasvanud. Üha rohkem oleme tegelnud õigusriiklusega, kaitse kohustuse kontseptsiooniga, tsiviilisikute kaitsega, internetivabaduse ja -vastutusega ning karistatavusega inimsusvastaste kuritegude probleemistikus. Pidevalt oleme sõna võtnud naiste õiguste arengu ning humanitaarabi ja lastekait-

se teemadel. Oleme abivajajaid jõukohaselt ka ressursidega varustanud, paistes positiivselt silma oma regionaalses grupis, Ida-Euroopa grupis, ennekõike selle poolest, et hoolimata keerulistest majandusoludest on Eesti suutnud oma lubadusi täita ja doonori üllast kuvandit säilitada. Põhjusega oleme saanud kiita Eesti ohvitseride osalemise eest ÜRO Süüria rahualvemissioonil. Eesti on konstruktiivseid mõtteid avaldanud ÜRO liiga suurte halduskulude pärast ja olnud nende riikide seas, kelle arvates peaks ÜRO oma tegevust märkimisväärselt tõhustama. See kõik on vajalik, eriti silmas pidades, et julgeolekunõukogu mitteamalisel kohal tegutsedes pole töömaaks mitte pelgalt Euroopa või USA, vaid kogu planeet oma muredega, millel lõppu ei näi tulevat.

Julgeolekunõukogu mitteamalise liikme staatuses kahtlejad toovad põhjenduseks ambitsiooni rahalise kalliduse, kui inimressurssi eraldatakse projekti, millel enamiku maailma rahvaste silmis erilist mõtet ei ole, sest keegi ei märkavatki tulemusi ja ponnistusi, mis Eestile liiga kalliks osutuvad. Ma arvan (tegin väliskomisjonis ka sellise ettepaneku), et sündinud dispuuti võiks meie koosolekutel arendada, jõudmaks arusaamisele – loodetavasti ühisele –, kas julgeolekunõukogu mitteamalise liikme staatus ning sellega kaasnevad kohustus ja vastutus võiks olla meie lähiaastate suur eesmärk, mille nimel pingutada. Või on n-ö suurte eesmärkide seadmise aeg pikkamisi ümber saamas ning spurtimisest palju olulisem on pigem pikamaajooksja mõttelaad, et tuleks liikuda ühetaolises mõõdukas tempos koos teiste samuti mõtleivate riikidega lühemaajaliste ja pragmaatiliste etapiliste eesmärkide poole?

Selle mõttevahetuse vajalikkust rõhutab ka asjaolu, et seoses kestliku arengu katmisega ÜRO kehamites on elavnenud arutelud majandus- ja sotsiaalnõukogu ECOSOC tuleviku üle. Ärme unusta, et Eesti kandideerib ECOSOC-i otsustusõigusega liikmeks juba aastateks 2015–2017.

Minu isiklik arvamus on pigem aktiivsusele kutsuv. Kui me kord juba ÜRO-s oleme, siis tuleb seal ka tegutseda, oma mõtted välja öelda ja neid kaitsta ning kui me suudame, siis neid mõtteid ka teistele riikidele ning rahvastele pakkuda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Head interneti ja televisiooni teel jälgijad! Täna soovin ma rääkida ühest seaduseelnõust, mis on Riigikogu menetluses olnud alates selle koosseisu esimesest tööpäevast. Nimelt andis Eesti Keskerakonna fraktsioon 5. aprillil 2011 menetlusse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis kannab uhket numbrit 1 ja mille sisu on see, et tehakse ettepanek suurendada koolitoidutoetust 1 euroni. Paraku läbis see seaduseelnõu küll 7. juunil 2011. aastal esimese lugemise, aga peale seda, nagu siin majas kombeks on öelda, on ta olnud kusagil kultuurikomisjoni sahtlis. Enam kultuurikomisjon sellele seaduseelnõule paraku tähelepanu ei ole pööranud.

Koolitoidutoetuse suurendamine on olnud meile kogu aeg tähtis. Tegelikult just Eesti Keskerakonna eestvedamisel 2002. aastal tasuta koolitoit ja koolitoidutoetus sisse viidigi. Alguses oli see mõeldud põhikooli- ja kutsekooliõpilastele, aga nüüd me soovime seda laiendada kõikidele 1.–12. klassi õpilastele ning samuti tahame suurendada koolitoidutoetuse määra 78 sendist 1 euroni. Selle aja jooksul on ju hinnad tõusnud, me teame seda väga hästi. See aga tähendab seda, et portsjonid on läinud väiksemaks. Ka õpilased ise on ühe uuringu kohaselt kurtnud, et portsjonid on väikesed, need võiksid suuremad olla.

Miks on see nii tähtis? Miks me oleme sellest kogu aeg rääkinud? Miks me ka selle aasta riigieelarve menetluse käigus selle muudatusettepaneku tegime ja seadsime selle lausa esimeseks muudatusettepanekuks? Aga sellepärast, et eri hinnangutel elab Eestis ligi 20 000 last, kelle vanematel on raske neile igapäevast toitu tagada. Tasuta koolitoit on oluline väga paljudele õpilastele, sest see võib olla neile ainus soe toit päevas. Paljudel vanematel ei ole võimalik lastele anda taskuraha koolilõuna ostmiseks. Paljude laste vanemad on välismaal tööl ja ise ei pruugi nad endale iga päev sooja toitu valmistada. Nii võibki juhtuda, et õpilase õppedukus halveneb, kuna tühi kõht halvab mõtletegevuse ja pärsib õppimist. Kõik lapsed on aga võrdväärsed ning neil on õigus võrdsele kohtlemisele. Tühi kõht ei tohi

saada takistuseks teadmiste omandamisel ning sellega seotud valikute kindlustamisel. Samuti on soe koolitoit vajalik, et tagada noore inimese hea tervislik seisund.

Inimese toitumisharjumused saavad alguse lapseast. Ka paljud täiskasvanuea haigused saavad alguse tasakaalustamata ja ebaregulaarsest toitumisest ning sellest põhjustatud ülekaalust lapsepõlves. Soe koolilõuna 1.–12. klassi lastele vähendab organismi kurnatust ja aitab koolilastel hoiduda üleväsimusest ning stressist. Koolitoit aitab kaasa õigete toitumisharjumuste kujunemisele ning on hea võimalus kaitsta lapsi rämpstoidu eest.

Terved lapsed on ju Eesti riigi püsijäämise alus. Õige toitumine juba lapseas tagab tervemad tööinimesed ning sellisel juhul vähenavad edaspidi riigi kulutused töövõimetus- ja muude toetuste maksmiseks. Aktiivsed tööinimesed tagavad aga suurema tööjõumaksude laekumise, mis omakorda aitab riigieelarvet tasakaalu viia. Niisiis on tasuta koolitoidu tagamine põhikoolist gümnaasiumini mõõdapääsmatu nii lühiajalisi kui ka pikaajalisi eesmärke silmas pidades.

Eesti Vabariigi sotsiaalpoliitika üks eesmärke on vähendada lastega perede vaesust. Pakkudes vähemalt üks kord päevas sooja toitu, kindlustame laste tervisliku arengu ning riigi jätkusuutlikkuse. Seetõttu kutsun ma kultuurikomisjoni üles seda eelnõu sahtlipõhjust välja otsima ja uuesti menetlusse saatma, et järgmisest aastast tõuseks koolitoidu summa kas või 1 euroni. Kuid on selge, et hinnad olid aastal 2011 hoopis teised, kui need on aastal 2013, ning hinnad on veelgi kõrgemad aastal 2014. Seetõttu ei tuleks seda summat tõsta võib-olla mitte 1 euroni, vaid 1 euro 50 sendini või lausa 2 euroni.

Mõelgem kõik koos, kuidas tagada lastele iga päev soe toit, ja võtame selle eelnõu uuesti menetlusse! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jüri Ratas! Viis minutit.

Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Head ametikaaslased! Olen tulnud täna siia Riigikogu kõnetooli, et rääkida vabas mikrofonis just kohalike omavalitsuste temaatikast. Me kõik ju

näeme, et Eestis on tõsine ressursipuudus. Ma pean silmas nii inimressursse kui ka rahalisi ressursse. Rahvaloenduse tulemused ja kohalike valimiste lähenemine on muutnud taas aktuaalseks nii haldusreformi temaatika kui ka põhimõttelise küsimuse, kas meie vallad ja linnad on jätkusuutlikud. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus annab omavalitsustele mitmeid vastutusrikkaid ülesandeid. Näiteks on kohalike omavalitsuste korraldada sotsiaalsabi, hoolekanne, noorsootöö, elamu- ja kommunaalmajandus, veevarustus, kanalisatsioon, heakord, jäätmehooldus ja palju muud. Ühtlasi tuleb korraldada omavalitsusüksuste omanduses olevate haridus-, kultuuri- ja spordiasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist. Praeguste omavalitsuste võimekust neid ülesandeid täita ei ole võimalik mustvalgelt hinnata. On nii suuri kui ka väiksemaid omavalitsusi, kes saavad praeguse omavalitsuskorralduse tingimustes hakkama, ning on ka valdu ja linnu, mis vajavad riigilt lisaabi ja tuge.

Paraku ei ole võimulolevate erakondade ja nende moodustatud valitsuskoalitsiooni senine poliitika kuigi omavalitsussõbralik olnud. Kärbitud on kohalike omavalitsuste otsustusõigust ning eelarvetulusid. Kahe kohaliku maksu kaotamine, kohaliku omavalitsuse tulubaasi vähendamine ja teised tegevused on kindlasti omavalitsuste võimekust vähendanud. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega otsustati lisaks, et ühegi omavalitsuse netovõlakoormus ei tohi vähemalt 2016. aasta lõpuni tõusta üle 60%. Piirangud säilitatakse kõikidele omavalitsustele, sõltumata nende majanduslikust võimekusest ja tulevikuväljavaadetest. Sellega pidurdab riik mitmeti kohalike omavalitsuste arengut, mille potentsiaal võimaldaks ellu viia vajalikke investeeringuid, mis võlakoormuse ajutiselt üle 60% viiksid. Valitsusparteid langetavad pidevalt suuri ja pikaajalisi otsuseid üksinda ega arvesta omavalitsuste esindajate seisukohti. Elementaarne loogika ütleb, et erinevate seisukohtade puhul on oluline leida kõiki osapooli rahuldav kompromiss. Näiteks saaks kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu osa kas või järk-järgult suurendada kriisieelse tasemeni ning lubatud võlakoormuse ülemmäära võiks majanduslikult võimekate omavalitsuste puhul tõsta esialgu vähemalt 10–20%.

Meie praegune riigijuhtimise loogika, et ainult kärpides on võimalik riigi rahandust korras hoida, on paraku väga lihtsustatud ja väär. Siinkohal on hea meelde tuletada äsja valminud Rahvusvahelise Valuutafondi uuringuid, kust selgub, et riigieelarve kärpimine ei pruugi majanduskriisist väljumiseks olla õige vahend. Uuringud näitasid, et iga valitsuskuludest kärbitud euro läheb majanduskriisi tingimustes riigi majandusele maksma kuni 1,7 korda rohkem kui esialgu kärpimisega võidetud summa. Paraku tabasid kõige suuremad kärped omavalitsusi ja kogu Eesti rahvast majanduskriisi kõige raskemal ajal ehk just sellelaadses olukorras, mida kirjeldab oma uuringutes IMF. Kohalikud omavalitsused pani riik omakorda sundseisu ehk neil tuli oma eelarveid kärpida.

Keskerakonna omavalitsuskogu ütles oma 8. mai 2012. aasta otsuses, et Eestis tuleb läbi viia kohalike maksude reform, et tagada omavalitsustele suurem autonoomia kohaliku elu korraldamisel. Praegune olukord, kus kohalikel omavalitsustel on väga vähe võimalusi oma eelarvepositsiooni parandada ning 99% maksutulude üle otsustamise õigusest on kesk- võimu käes, ei ole meie arvates jätkusuutlik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Nädalavahetusel sain ma kokku ühe vana tuttavaga, kellega kunagi mitu aastat koos kaevanduses töötasime. Esimesed laused, mis ta mulle ütles, algasid sõnaga "miks". Miks soojuse hind läheb nii kiiresti üles, miks elektri hind läheb üles jne? Ma ei tea, kas seda näevad valitsuse liikmed, meie kolleegid koalitsioonis, aga eluasemekulud on üsna suurele hulgale inimestele muutunud tõsiseks probleemiks. Sellest peab kõva häälega rääkima.

Kõige raskem on muidugi madalapalgaliste inimeste peredel ja pensionäridel, aga hinnatõus on puudutanud meid kõiki. Kütte, elektri ja toiduainete hinnad ei ole paljude perede lemmikteema, aga kuhu sa pääsed. Need ei ole meie igapäevases elus mitte viimase tähtsusega. Niisugustel külmadel päevadel, mis olid möödunud nädalal, olid soojuse hinna probleemid minu arvates võib-olla kõige teravamad.

Ma vaatasin, mis toimub nende hindadega Ida-Virumaal. Torkab silma, et kütte hind erineb eri omavalitsustes mitu korda. Toon mõne näite. Praegu on kõige kõrgem soojuse piirhind Püüsis, kus see on 98,8 eurot megavatt-tunni eest. Teisel kohal on Narva-Jõesuu – 96,2 eurot, aga alates 1. veebruarist läheb seal hind 3 eurot alla, jumal tänatud. Mäetagusel, mis on rikkamaid valdu terves Eestis, makstakse 88,9 eurot megavatt-tunni eest. Aseris makstakse 77,2 eurot, Kohtla-Järvel, Ahtmes ja Jõhvis 55,5 eurot, Avinurmes 58 eurot, Kiiklas 57 eurot ja Sillamäel 47 eurot. Narvas juba palju aastaid kehtinud hind on 32,9 eurot megavatt-tunni eest.

Viskasin pilgu ka meie pealinnale. Konkurentsiamet kehtestas oma 2012. aasta 1. veebruari otsusega soojuse piirhinnaks 68,8 eurot megavatt-tunni eest. Tekkis huvi, kuidas meie naabritel lood on. Interneti kaudu sain teada, et Riias on hind 62,2 eurot, Vilniuses 82,5 eurot ja Helsingis 56,1 eurot megavatt-tunni eest.

Nüüd tulen tagasi oma lemmikteema ehk Kohtla-Järve juurde. Paar kuud tagasi asusid Konkurentsiamet ja Viru Keemia Grupp Soojus täiesti vastandlikele seisukohtadele, missugusest kuupäevast võib Kohtla-Järvel hakata kehtima uus kütte hind. See väike sõda on nüüd lõppenud ja me võime öelda, et just 21. jaanuaril 2013, st täna, on see hind paika pandud. Kohtla-Järvel on see hind 55,5 eurot megavatt-tunni eest, mis toob senisega võrreldes Järve linnaosas kaasa 60,5%-lise hinnatõusu ning Ahtme linnaosas ja Jõhvis kallineb toasoe 24%. Nüüd võime uhked olla, et soojuse hinnad keemikute linnas on samad nagu Soome riigi pealinnas. Meie majandus- ja kommunikatsiooniminister, kes käis hiljuti Kohtla-Järvel ja kohtus Jõhvi kultuurikeskuses kohalike ajakirjanikega, ei tahtnud kuidagi uskuda, et 60%-line hinnatõus on võimalik.

Kui rääkida rahast, siis ütleme nii, et Kohtla-Järve linnaasutuste aastakulud suurenevad 128 000 eurot ja soojakulud tõusevad 100 000 eurot. Muidugi mõjutavad soojuse piirhinda kõige rohkem kütuse liigid, millest soojust saab toota. Aga ma arvan, et meil, siin selles saalis töötavatel inimestel, ja valitsusel on tõesti keeruline inimestele vastata, miks see hinnatõus just nii kiiresti toimub. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Kuid, hea kolleeg Mihhail Stalnuhhin, palun olge järgmine kord saalis, kui te olete oma nime kirja pannud!

Mihhail Stalnuhhin

Palun vabandust, aga ma ei näe mitte mingit probleemi selles, et inimene, kes on oma nime kirja pannud, marsib välja ja pärast oma nime uuesti kirja paneb.

Esimees Ene Ergma

Mina näen.

Mihhail Stalnuhhin

Meil on erinevad vaated, ja mitte ainult selles küsimuses.

Esimees Ene Ergma

Kindlasti.

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Mõni aasta tagasi, täpsemalt öeldes, kuus aastat tagasi hakkasid inimesed minu käest küsima, miks asjaajamine on nii imelikuks läinud, miks võtab Riigikogu üha enam vastu otsuseid, mis ei arvesta inimeste huve, soove ega lootusi. Ma hakkasin mõtlema, miks see hakkas Eesti riigis niiviisi juhtuma. Kolm aastat tagasi jõudsin kindlale järeldusele ja 2010. aasta jaanuaris kirjutasin sel teemal artikli, mis on praegugi vähemalt minu blogis olemas.

Minu arvates seisneb peamine põhjus selles, et me võtsime 2004. aastal vastu väga vale otsuse, mis viis lahku kohaliku omavalitsuse volikogud ja Riigikogu. IX ja X Riigikogus sai lahendatud väga palju praktilisi küsimusi ainult sel põhjusel, et mina, olles opositsioonis, läksin rääkima oma kolleegiga, kes oli samuti mingi Eesti linna volikogu esimees, aga kuulus koalitsiooni. Me arutasime mingit omavalitsustele tähtsat küsimust ja jõudsim ühele meelele, sest me olime kohaliku võimu esindajad. Tollal kuulus kohalike omavalitsuste võimuorganitesse minu mälu järgi 98 Riigikogu liiget. Kõik teadsid, et neil on otseside inimestega oma piirkonnas ning kui nad mõtlematult siin saalis hääletavad mingi asja poolt, mis halvendab lihtinimeste olukorda, siis läheb neil üsna ja üsna halvasti, kui nad lähevad

kohalikku omavalitsusse. Ja nad peavad sinna minema, kui nad on volikogu liikmed.

Sellepärast toimus koalitsiooni ja opositsiooni vahel dialoog, sellepärast läks võrreldes praeguse koosseisuga, ma ütlen teile, väga palju läbi ka opositsiooni esitatud seaduseelnõusid. Koalitsioonil oli kasulik need lihtsalt vaikides läbi lasta, et pärast ei saaks kohaliku omavalitsuse volikogus keegi neid süüdistada, et nad olid ühe või teise vajaliku asja vastu.

Mul on väga hea meel, et möödunud nädalavahetusel see teema järjekordselt kõne alla tuli. Mul on suured lootused selle idee suhtes. Ma olen viimased kuus või seitse aastat arvanud, et seda olukorda on vaja kiiremas korras parandada. Praegu on tekkinud teoreetiline, aga samas üsna tõsine võimalus, et see probleem saabki lahendatud.

Lugupeetud kolleegid! Ma räägin enda nimel. Arvamusi on erinevaid, aga ma olen kindel, et kui me võtame vastu selle targa otsuse, kui me lubame Riigikogu liikmel olla ka kohaliku omavalitsuse volikogu liige, siis on meil siin saalis palju rohkem koostööd ja palju vähem praaki, me ei võtaks siis seadusena vastu seaduseelnõusid, mida pärast peab tuhat korda parandama. Ma arvan, et need inimesed, kes on viimase kaheksa aasta, õigemini, seitsme ja poole aasta jooksul juba harjunud, et Riigikogu liiget saab nelja aasta jooksul oma piirkonnas näha kolm või neli korda, ootavad seda otsust, et nad saaksid meid kohalikus omavalitsuses näha iga nädal, igal volikogu istungil ja nad saaksid meile rääkida oma hädadest ja lootustest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Täna on niisugune hea päev, kus ei ole päevakorda. Seetõttu saab opositsiooni suurim erakond või fraktsioon siin saalis vaba mikrofone ajal öelda, mis teda häirib ja mis tal südame valutama paneb. Omavalitsusjuhtide, eriti maavanemate politiseerimisest me juba kuulsime. Võib öelda, et see on selline olukord, kus mõni vallajuht peab end mõnele erakonnale n-ö kilohinnaga müüma, et saada koolimaja renoveerimiseks või katuse remondiks raha.

Aga aasta alguses üllatas mind põllumajandusminister, kes asus tegema regionaalpoliitikat. Peaminister on ilmselt tema eest kõik põllumajandusteemad Brüsselis ära rääkinud ning on teatud uudistega sealt ka tagasi tulnud. Ega põllumajandusministrile väga ei meeldigi Brüsselis käia, nii me oleme aru saanud. Nii et tema hakkas siis regionaalpoliitikat tegema. Seda oli päris huvitav kuulda. Regionaalminister on muidu igati tore inimene, ainult et regionaalpoliitikaga ta sugugi ei tegele. Haldusreform muudkui venib ja venib, pakutakse variante, aga aeg läheb. Ühtegi reaalselt tulemust ei ole saavutatud. Vallad jäävad järjest vaesemaks ja on võimalik, et neil on meie lugupeetud valitsuse suhtes lootus, et mõnda valda kukub ehk rohkem sente kui teise. Nüüd korraga tegi põllumajandusminister ettepaneku 13 riigiasutust Tallinnast välja viia. Tallinn on siiski pealinn. Loomulikult devalveerib selline asutuste väljaviimine ka pealinna positsiooni.

See selleks, aga kui arvatakse, et asutuste Tallinnast äraviimine (näiteks RMK Pärnusse ja Eesti Loto Rakverre) toob sinna kohapeale midagi juurde, siis tuleb öelda, et, vastupidi, see suurendab palju rohkem maksumaksja koormat, sest arvestada tuleb kolimiskulusid, kompetentsuse taastamisega seotud kulutusi jne. Me kõik mäletame ju haridusministeeriumi kolimist Tallinnast Tartusse, seda, millised summad see võttis. Lõppude lõpuks on haridusministeeriumil bürood aga ikkagi nii Tallinnas kui ka Tartus, nii et tuleb kahte bürood ülal pidada. Eelmisel aastal otsustas põllumajandusminister viia Maaelu Edendamise Sihtasutuse kenasti oma kodukanti või otsustas selle, et 2013. aasta jooksul viiakse see asutus Viljandisse. Me ei räägi sellest, kui kaua võtab aega, et luua seal samasugune kompetentsus. Ka kolimine võtab aega.

Kui rehkendada, siis selgub, et ümberkolimised suurendavad kulusid. Regionaalpoliitiliselt seab see kohad erinevasse positsiooni, muutes konkurentsitingimused erinevaks. Kui näiteks Põlva inimene sõidab asju ajama Tallinnasse, siis saab ta siin mõnedki asjatoimetused ühendada. Ta ei pea enam sõitma Rakverre või kui ta peabki sinna minema, siis läheb ta sinna ühel põhjusel. Põlvast peab ta aga vähemalt kahe kui mitte kolme bussiga Rakverre sõitma.

Sellised regionaalpoliitilised pseudolahendused hämmastavad mind. Keegi ei vaevu vaadata, mis see kõik kaasa toob, kui palju rahakulutust ja ka ebavõrdsust väikeste kohtade vahel. Jääme ootama, milliseid üllatusi meie suurepärase valitsuse meile veel pakub. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Lugupeetud proua esimees! Austatud neli kolleegi, kes te olete saali jäänud ja kellel on aega töö ajal töösjadega tegelda! Lugupeetud töötajad, kes siin kõik on! Austatud meie jälgi- ja ükskõik millise vahendi kaudu te meid ka ei jälgi, olgu siis pildis või sõnas!

Mind sundis siia kõnepulti tulema päris tõsine mure turvalisuse pärast meie riigis. Ma ei taha rääkida üksikasjadest, kuigi ka neist tuleb juttu, vaid räägin rohkem üldistest protsessidest ja suundumustest.

Neist asjust tuleb rääkida seda enam, et riik pettis just täpselt jõulude ajal 195 politseipensionäri, lugupeetud politseiveterani, kes on andnud oma tubli panuse meie demokraatliku riigi õiguskorra ülesehitamisse. Miks riik neid pettis? Sellepärast, et poliitilistes kemplustes polnud aega sõnapidamisega tegelda. Üks lubadus läks teise järel meelest ära, kuni kogu see lugu oli lõpuni hapuks läinud ning häid lahendusi enam ei olnudki. Kuulge, see ei ole nali! Mitte arukad inimesed ei juhi seda riiki, vaid aeg-ajalt tundub mulle, et seda teeb lauslollus. Mitte ainult need 195 politseipensionäri ei kiru pärast seda vahejuhtumit meie riiki, mida nad veel äsja teenisid. Kus ma politseipensionäridega ka ei kohtuks, kõik on väga murelikud ja häiritud meeleolus. Ja mitte ainult politseipensionärid, vaid kõik pensionärid.

Kõik, ka teenistuses olevad politseinikud räägivad, et enam ei jätku konstaablitele vahendeid kogukonnakeskseks ennetustööks ega muuks selgituseks ning propagandatööks. Kõik on taandatud trahvimisele. Kus sa siis saad sellises olukorras näiteks konstaablisse suhtuda kui vanemasse, haritumasse ja ka tugevamasse mentorisse? Kaugel sellest. Sa ei saa konstaablile ustki lahti teha, sest kohe, kui oled ukse lahti teinud ja tere öelnud, saad

trahvi. Kas te mõtlete, et ma ei tea, et politsei nõupidamiste stenogrammides on must valgel kirjas, et politsei ei tohi liikluses tähtsusetute õigusrikkumiste korral enam kasutada hoiatusena vormistatud tähelepanujuhtimist? Trahvi- ma peab ka siis, kui inimene on esimest korda elus näiteks helkuri koju unustanud.

Kuhu me niimoodi jõuame? Ääremaa asukad on sõna otseses mõttes jumala hooleks jäetud: ei apteeki ega postkontorit, nüüdseks pole ka tuletõrjet ega politseid, arstiabi hakkab muutuma kättesaamatuks. Peagi hakkavad ka vallad liituma ning vallamajad inimestest enam ja enam kaugenema. Kõik ikka riigi õhemaks viilimise nimel!

Mulle siiski tundub, et kaua see enam nii kesta ei saa. Aga enne tõusu tuleb ikka päris põhjas ära käia. Seega võivad asjad sama valitsemisstiili jätkudes senisest veelgi hullemaks minna. Olge selleks valmis! Varuge tikke, soola, küünlaid ja kuivaineid ning püsige kodus. Võõraid ärge usaldage, eriti valimiste ajal. Elasime üle põhjasõja, elasime üle 50 aastat okupatsiooni, elame üle ka selle valitsuse. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mina soovin avaldada mõne mõtte möödunud aasta lõpus presidendi jääkeldri algatusest alguse saanud rahvakogu teemadel. Teatavasti saab alates 7. jaanuarist veebiaadressil www.rahvakogu.ee esitada ettepanekuid viiel teemal (lisaks on ka teema "Varia"), kuidas Eesti elu paremaks muuta, ehk saab pidada n-ö demokraatiadebatti. Mina isiklikult olen ja ka minu koduerakond Keskerakond on selle arutelu eest tänulik koostöö kogule, kes seda eest veab. Aga ma tahan juhtida tähelepanu mõnele kitsaskohale ning mõnele veel läbi ja lahti rääkimata küsimusele selles protsessis.

Esiteks ei tohi minu arvates selles debatis osalevaid erakondi käsitleda kui kurje hunte, kes tuleks iga hinna eest ketti panna või, veel parem, maha lasta ja neilt nahkki koorida. Inimeste umbusk ja usalduse vähenemine erakondade vastu on möödunud aasta poliitilist pilti vaadates täiesti arusaadav. Mitmed skandaalid, kus oma osa ei puudunud ka õiguskaitseorga-

nite tegevusel, jätkuv teerullitaktika kasutamine Riigikogus ning ministrite arrogantsus oli rahvale hirmutav ja eemaletõukav. Seega on Eesti demokraatia olukorra üle arutlejatel täielik õigus olla erakondade suhtes skeptiline, kuid kindlasti pole mõistlik viha pidada ja ärgitada erakondade tegevust kõigis suundades piirama.

Mina isiklikult olen väga tänulik koostöö kogule, kes rahvakogu protsessi eest veab, sest nemad on erakondi selles protsessis käsitletud kui koostööpartnereid ja on kõiki nelja parlamendierakonda ka ettevalmistaval perioodil kutsunud selles töös osalema. Ka Keskerakonnal on minu isikus olnud sellest protsessist võimalik osa võtta. Selle eest oleme koostöö kogule väga tänulikud.

Teine probleem, mis rahvakoguga seotud on, on see, et ei peaks räägitama mitte üksnes poliitika tegemise viisist, vaid ka poliitika sisust. Inimeste igapäevast hakkamasaamist vaadates on selge, et kahtlemata on poliitika sisu olulisem kui selle tegemise viis. Poliitika sisu tähendab maksukorraldust, hinnatõuse, sissetulekute suurus, väljarändeküsimusi, süvenevat vaesust jne. Olen üsna veendunud, et kümned tuhanded inimesed, kes Eestist välja rändavad, ei lähe Eestist ära sellepärast, et 19 rahvasaadikut on parlamenti saanud kompensatsioonimandaadiga, või sellepärast, et Silver Meikar mingil ajal Reformierakonnale raha kokku tassis, vaid ikka sellepärast, et Eestis ei ole neil töökohta või on töökoht, kus makstakse liiga väikest palka.

Veel kord: ei tule rääkida mitte ainult poliitika vormist, vaid ka sisust. Ma väga loodan, et nendel teemadel ehk poliitika sisust soovib kõnelda ka president Ilves, kes oma aastavahetuse pöördumises rõhutas vajadust senisest suuremat tähelepanu pöörata inimeste võimalustele saada hakkama väljaspool pealinna, eeskätt maal. Ilves võttis oma aastavahetuse kõnes üsna põhjalikult ette ka eestlaste väljarände teema. Tahan loota, et see ei olnud tal vaid ühekordne teemapüstitus, sest sellest veel

midagi ei muutu. President peaks selles küsimuses kindlasti järjekindel olema.

Aga kogu rahvakogu protsessis on mulle presidendi edasine roll natuke arusaamatuks jäänud. Algul lepiti kokku, et kõik ettepanekud, mis leiavad sellel esindusliku valimiga rahvapäeval toetuse, kas konsensusliku või suurema osa inimeste toetuse, antakse presidendile ja president toob need parlamendile arutada. Viimasel ajal on aga kuulda olnud, et president on kartma hakanud või ettevaatlikuks muutunud. Räägitakse sellest, et esimeses etapis ei soovi president tuua parlamendile arutamiseks ettepanekuid, mis käsitlevad põhiseaduse muutmist, näiteks minu ettepanekut, mis käsitleb presidendi otsevalimisi. Teiseks, järjest rohkem räägitakse presidendi nn filtrioigusest. President justkui ei toovatki parlamendile pöördumise vormis kõiki neid ettepanekuid, mis rahvakogus toetust leiavad, vaid üksnes neid, mis ka presidendile sobivad. Ma arvan, et kui president hakkab sorteerima, missugused ettepanekud talle sobivad ja missugused ta parlamendile üle annab, siis ei anna see rahvakogule tegutsemisindu juurde, pigem pidurdab see tegutsemistahtmist.

Lõpetuseks ütlen, et mina kuulun nende hulka, kes toetab ettepanekut, et kõik rahvakogust tulnud ettepanekud peaksid minema arutelule esindusliku valimiga rahvapäevale. Neid ei tule arutada üksnes kinniste uste taga eksperdikogu ees. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. See tähendab, et istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.39.

Istungi kestus 1 tund ja 39 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 22. jaanuar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu liikme Kaja Kreismani ametivanne

Istungi rakendamine

2. Riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (303 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu teise töönädala teisipäevast istungit.

1. Riigikogu liikme Kaja Kreismani ametivanne

Aseesimees Laine Randjärv

Head ametikaaslased! Seoses Riigikogu liikme Mihhail Lotmani tagasiastumisega asub Riigikogu liikmeks asendusliige Kaja Kreisman. Kuulame ära Kaja Kreismani ametivande. Palun, Kaja Kreisman!

Kaja Kreisman

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Olen teie ees, et eelnõu üle anda. Vaadake, opositsiooni kuuluvate rahvasaadikute saatus on juba kord selline, et kui minister isegi koridoris moka otsast mõne opositsioonilise idee kohta midagi meeldivat ütleb, siis on meil juba hea tuju. Aga seda parem meel on lugeda lehest, et ta neid ideid avalikult toetab. Minu arvates on olemas konsensus, et tulumaksuvaba miinimumi tuleks tõsta. Me esitame selle kohta oma eelnõu. See on mõistlik eelnõu koos katteallikatega järgmiseks kolmeks aastaks. Ma usun, et ka Keskerakond teeb oma ettepaneku. Eriti suure huviga ootan aga IRL-i fraktsiooni eelnõu. Mind huvitab just selle jõustumise kuupäev.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Tere hommikust, austatud proua juhataja! Head kolleegid! 12 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel on mul üle anda arupärimine põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Arupärimine räägib Maaelu Edendamise Sihtasutuse tegemistest nõuandeteenistusega seoses. Me soovime teada, miks nõuandeteenistust tõstetakse ühest asutusest teise, miks seda pidevalt ümber korraldatakse, miks sektor on rahulolematu ja miks nõuanded ei jõua just nimelt ümberkorralduste tõttu põllumajandustootjateni. Lõpuks küsime, mis minister sellest arvab ja kas ta on ise kõik selle ellu kutsunud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Arupärimise teema on olukord Lõu-

na-Läänemaal. Nimelt on üle 15 000 elanikuga piirkonnas, Lihulas ja Hanilas, eelmise aasta algusest täitmata piirkonnapolitseainiku ametikoht. On toimunud kolm konkurssi. Palka ei pakuta juba mitte 600, vaid 850 eurot, kuid sellegipoolest pole inimest leitud. Mehitamata on ka Lõuna-Läänemaa patrull. See olukord on kestnud juba nii pikka aega, et isegi president Ilves mainis seda oma aastalõpuintervjuus. "Mõni suur asi võiks jääda tegemata selleks, et Lihulas oleks politsei," sõnas ta. Me pärimegi siseministrilt, millise suure asja me tegemata jätame. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetlusse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Samuti olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees need adressaatidele viivitamatult.

Nüüd läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 23. jaanuaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Riigikogus on loodud Tallinna toetusrühm. Huvilised saavad toetusrühmaga liituda pärast tänase istungi lõppu, pöördudes Riigikogu liikme Valdo Randpere poole. (Naer. Aplaus.) Palun vaikust!

Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Erki Noole lahkumise rahanduskomisjoni liikme kohalt ning asumise keskkonnakomisjoni liikme kohale.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ning siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head kolleegid, nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Täpsustame tänast päevakorda. Täna päevakorrapunkti arutelul, Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 303 esimesel lugemisel, teeb algatajate ettekande Riigikogu liige Mailis Repsi!

2. Riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (303 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase päevakorrapunkti arutelule juurde. Meil on kavas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Mailis Repsi!

Mailis Repsi

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu! Ma tutvustan teile riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu ning selle põhieesmärgi. Riiklike peretoetuste seaduse alusel makstakse lapsehooldustasu alates vanemahüvitise maksmise lõppemisest kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Kuni 3-aastast last kasvatavale vanemale makstava lapsehooldustasu suurus on praegu vaid 38 eurot ja 55 senti kuus iga 3-aastase lapse kohta.

Lapsehooldustasu makstakse nii töötavale kui ka mittetöötavale vanemale. Kui vanem töötab, on lapsehooldustasu eesmärk osaliselt kompenseerida lapsehoiukulusid, mittetöötava vanema puhul on tegemist asendussissetulekuga. Lapsehooldustasu kehtestava seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt säilitab lapsehooldustasu maksmine lapsi kasvatavatele vanematele stiimuli naasta tööellu, nad võivad asuda tööle näiteks osalise tööajaga, tehes kodus lepingulisi töid vms. Sellisel juhul võimaldab toetuse maksmise skeem sujuvamalt ühendada töötamist perekondlike kohustustega.

Lapsehooldustasu algne idee oli maksta vanemale toetust alampalgala suuruses. Kes mäletab 1990. aastate lõpu vaidlusi, mäletab ka seda, et seetõttu kehtestati lapsehooldustasu määraks 1200 krooni, mis vastas umbes 2000. aasta alampalgale. Rahaliste vahendite puuduse tõttu kehtestati esialgseks toetuseks siiski 0,5-kordne lapsehooldustasu määr ehk 600 krooni. 2000. aastatel ongi see jäänud kahjuks 600 krooni suuruseks ehk praegu on see 38 eurot ja 35 senti. 1998. aastal maksti 600 krooni kuni 1,5-aastase lapse kasvatamise eest ja 300 krooni 1,5–3-aastase lapse kasvatamise eest, alates 2000. aastast on makstud 600 krooni ehk nüüd siis 38 eurot ja 35 senti. Praegu

pole toetus kuidagi alampalgaga võrreldav ega täida oma esialgset eesmärki.

Samal ajal on vanemate tööle naasmine muutunud keerukamaks. Alates 2009. aastast on lapsehoiuteenusele kuluvad summad suurenenud. 2009. aasta negatiivse lisaelarvega vähendati üksikisiku makstavast tulumaksumust kohalikule omavalitsusele laekuvat osa 11,93%-st 11,4%-ni. 440 miljoni krooni suurune kärbe seadis paljud kohalikud omavalitsused valikute ette. Kahjuks kaotati väga paljudes omavalitsustes mitmesuguseid toetusi, ka just kuni 3-aastaste laste lapsehoiuteenuseid. Omavalitsustel on raskem peredele toetusi maksta ning pakkuda võimalusi lapsehoiuks. Samuti kärbiti nende 2009. aastal tehtud kärbetega võimalusi lasteaedu ehitada ning renoveerida. Väikelapse vanematel tuli seetõttu tihti valida, kas minna tagasi tööle ja maksta suur osa oma palgast lapsehoiule või lapsehoidjale või jääda lapsega koju ning saada see 38 eurot ja 35 senti lapsehooldustasu, mis tegelikult kulusid ei kata.

Kehtiv peretoetuste süsteem toetab praegu ju eelkõige lapse sündi. Kulud vanemahüvitise maksmiseks moodustavad peretoetuste kogukulust üle 60%. Seetõttu on kõige põletavam probleem väga suur lõhe lühi- ja pikaajaliste peretoetuste vahel. Lastevanematel algab kõige keerulisem aeg vanemahüvitise maksmise lõppedes, mil laps kasvab ja ka kulud märgatavalt kasvavad, kuid toetused muutuvad väga väikeseks.

Perekasvatuse Instituudis 2006. aastal valminud uuringu "Lapse areng koolieelses eas ja lapsehoiu erinevad vormid" tegemise käigus küsiti vanematelt, milline on nende arvamus lapsele sobiva lapsehoiuvormi kohta. Ootuspäraselt selgus, et ideaalis peavad vanemad alla 1-aastase lapse puhul ainuvõimalikuks, et ta on kodus ema ja isa hoole all. 92,6% vanematest pidas kodu parimaks võimaluseks ka kuni 2-aastaste laste puhul. Need on teadlikud, oma lapsele head soovivad vanemad, kes ilmselt elavad oma lapse teisel eluaastal läbi sisemise võitluse. Üsna paljud vanemad peavad panema lapse vastu oma parimat äratundmist siiski lastehoidu ning tööle minema. Isegi 2–3-aastastele lastele on ligi poolte vanemate arvates kodu parim paik. Siin langevad Eestis saadud tulemused kokku lastevanemate hoiakutega mitmes teises Euroopa riigis. Vanemate kirjel-

dused päevahoiu algusest ja sellega seotud pingetest näitavad, kui mures on vanemad ja kui väga neil süda valutab, kui nad lapse vastu oma sisetunnet kodust ära lastehoidu peavad viima.

Kuigi enamik vanemaid sooviks kuni 3-aastase lapsega kodus olla, on nad sunnitud pärast vanemahüvitise maksmise lõppemist siiski tööle minema. Seda kinnitavad ka Poliitika-uuringute Keskuse Praxis 2009. aastal avaldatud uuringu "Vanemahüvitis: kasutamine ning mõjud tööturu- ja sündimuskäitumisele 2004–2007" tulemused. Uuringu kohaselt ei ole vanemahüvitise maksmise pikendamise mõju naiste töökäitumisele pikaajaline, sest pärast vanemahüvitise maksmise lõppemist tullakse tööturule tagasi. Lapsehooldustasu viiekordne tõstmine võimaldaks katta laste kasvatamisega kaasnevaid otseseid kulutusi ka väikelapsega koju jäädes.

Eelnevast tulenevalt ongi meie algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk tõsta kuni 3-aastast last kasvatavale vanemale makstav lapsehooldustasu 191,75 eurole kuus. Loomulikult ei ole tegemist väga suure summaga, kuid meie arvutuskäiku silmas pidades on see minimaalne summa, millega lapsevanemal on võimalik teha teoks südamest tulev soov pakkuda oma lapsele parimat.

Eelnõu seadusena rakendamisest rääkides võib öelda, et kui me võtame arvesse kõik lapsehooldustasu saavad lastevanemad, keda on 23 090, ja arvestame, et eelnõu rakendub uuest elarveaastast, siis järgmise aasta riigieelarve menetlemisel võiksid Sotsiaalministeerium ja Vabariigi Valitsus arvestada, et eelnõu rakendamise võimalik kulu on umbes 42 miljonit eurot.

Kui me eelmises Riigikogu koosseisus samasugust peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu arutasime, siis Vabariigi Valitsuse ja koalitsiooni peamine selgitus, miks nad ei soovi seda eelnõu toetada, oli see, et nii või teisiti on plaanis tõsiselt kaaluda vanemahüvitise maksmise pikendamist või muid pehmen-davaid meetmeid, mis katavad selle vahe, mis tekib kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Kahjuks peame täna nentima, et hoolimata suurtest lubadustest ja rõõmuhõisetest, et 2013. aasta elarve on viimase sajandi parim elarve üldse, ei ole astunud samme, et hüvitada kulusid,

mis tekivad selle aja jooksul, kuni 1,5-aastane laps saab 3-aastaseks. Sellest tulenevalt tegimegi ettepaneku arutada riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Lugupeetud Riigikogu! Tegemist on väga hea eelnõuga. Ma loodan, et te toetate seda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Priit Sibul, teie küsimus!

Priit Sibul

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea kõneleja! Te oma kõnes ütlesite, et see tõus 191,75 euron on minimaalne. Milline oleks siis mõistlik summa ja miks te ei teinud ettepanekut seda tasu rohkem suurendada, kui te nüüd ütlete, et see tõus on ainult minimaalne?

Mailis Reps

Aitäh, hea koalitsiooni liige! Teil on võimalik kindlasti Vabariigi Valitsuse liikmetele koalitsiooninõukogus rääkida, et need summad võiksid olla suuremad. Meie eeldasime, et kui me oleme kahjuks jäänud 13 aastat pidama sellele 38 eurole, siis ei ole mõtet kohe minna vanemahüvitise lae juurde, mis on tõepoolest ju väga kõrge, arvestades Eesti keskmist palka. Oma arutluskäikudes arvestasime minimaalset toidukorvi. Mitmed instituudid on vaadanud, millised on minimaalsed kulud lastega seonduvalt. Me analüüsisime, millised on omavalitsuste võimalused lapsehoidu rahastada ja kui suur on vanemate omaosalus. Näiteks, kui lapsevanem soovib minna tööle, kuidas siis on võimalik toetada tema lapsehoiuvalikut, kas või näiteks osajalist või teatud päevadel toimuvat lapsehoidu? Sealt tuli see minimaalne summa. Kui suureks need summad võivad minna, seda me näeme vanemahüvitise pealt. Väga pikka aega on olnud lubadus, et vanemahüvitist makstakse kuni kolmanda eluaastani. Mida meie muud saame teha, kui seda tervitada! Kuid selge on, et kui üle 60% lapse kasvatamise toetuseks mõeldud rahast makstakse välja lapse esimese poolteise eluaasta jooksul, aga ülejäänud 16 ja pool aastat on lapsetoetus väga-väga väike, siis ei ole see mitte ainult meie arvates, vaid ka mitmete uuringute andmetel ja teadlaste arvates kõige parem valik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma arvan, et peretoetused on vajalikud. Sellele ei vaidle siin saalis vastu mitte keegi, mitte ükski erakond. Aga mul on küsimus selle summa kohta. Kas seal taga on mingi arvutuskäik või valem, mille abil te sellele arvamusele jõudsite? Miks ei võiks see summa olla näiteks kümme eurot suurem või väiksem? Kust te selle summa saite? Kas teil on olemas mingi arvutusbaas?

Mailis Reps

Aitäh! Tõepoolest, hea küsija, nagu ma ütlesin, õnneks analüüsivad päris mitmed instituudid inimeste minimaalseid vajadusi ja lastega seonduvaid kulusid. Nendele andmetele toetudes panimegi kokku selle nn miinimumpaketi. Loomulikult ei ole see piisav, kui me arvestame, et lapsevanem tuleb töölt ära ja jääb lapsega pikemaks ajaks koju. Meil ei olnud ambitsioone kompenseerida võimalikke saamata jäänud tulusid vanemahüvitise tasemel. Aga kuna on selge, et vanemahüvitise maksmise pikendamine ei ole olnud viimastel aastatel võimalik ja see teema ei ole vist ka praegu koalitsiooni laual, siis oleks kindlasti väga vaja pehmeneda seda üleminekut vähemalt lapse kolmanda eluaastani. Kahjuks diskussioonis lapsetoetuste tõstmise üle ei tulnud lapsehooldustasu jutuks. See on ka põhjus, miks me selle teema nüüd tõstatasime.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Viimastel päevadel oleme palju kuulnud andmeid, mis iseloomustavad eelmist aastat. Kui vaadata migratsiooni, siis riigist lahkunute ja siia saabunute vahe oli 6500 inimest, suri 1500 inimest rohkem, kui sündis jne. See olukord on väga kurb. Kas see meede, millest sa praegu rääkisid, on mingil määral abivahend, mis oleks inimestele abiks pere planeerimisel?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Kui me vaatame viimaseid inimarengu aruandeid või Praxise või kellegi teise tehtud uuringuid, samuti olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelusid meie tuleviku ja perepoliitika üle, siis näeme, et korduvalt on üles tõstetud kahte väga kriitilist teemat. Esiteks, miks on vanemahüvitise mõju peaaegu lõppenud, miks hüppeline iibe tõus mingil hetkel stabiliseerus ja nüüd on iive kahjuks mitu aastat järjest vähenenud? Teiseks, mis on need võimalused, et me saaksime anda vanematele turvatunde suurema pere loomiseks? Esimese küsimuse kohta tuleb öelda, et me toetame küll lapse esimese poolteise eluaasta jooksul tema kasvatamist oluliselt, kuid edaspidi see toetus väheneb tuntuvalt. Meie meetme eesmärk on veidigi pehmeneda seda üleminekut pärast vanemahüvitise maksmise lõppemist kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Kõik vanemad teavad, et kui viia alla 3-aastane laps lapsehoidu, siis esimese kuu jooksul on ta kindlasti rohkem kodus kui lapsehoius, sest põeb läbi kõik haigused ja tal võib tekkida ka stress. Lapsi on loomulikult erinevaid ja on ka väga toredaid edulugusid, mida me võime foorumites lugeda ja lastevanematelt kuulda, kuid enamik lastevanemaid kogeb pigem, et üleminek on väga raske. Seda esiteks. Teine probleem on iive. Näiteks on inimarengu aruandes välja toodud järgmist. Sellest rääkisid ka eksperdid viimase rahvaloenduse ajal. Vanemad ütlevad väga selgelt, et nad ei ole kindlad majandusolukorras ja üldse Eesti tulevikus ega ka selles, kuidas õnnestub lastele haridust anda ja kas sotsiaalmeetmed on piisavad. Vanemahüvitis andis hetkelise positiivse tõuke, kuid ühel hetkel sai selgeks reaalsus, et edasi läheb väga raskeks. See mõjutab eriti otsust, kas peresse sünnib veel mõni laps. Lastevanemad on silmitsi faktiga, et eriti mitme lapse puhul läheb majanduslik olukord väga-väga raskeks.

Milline on siin mõju Eestist lahkumisele? Kahjuks ei vasta enam tõele meie esialgne arusaam, et lahkuvad peamiselt noored või keskealised mehed, aga naised ja lapsed jäävad koju. Tõepoolest, ka koolide paari viimase aasta statistika näitab, et lahkutakse koos peredega ja võetakse lapsed kaasa. Karta on, et väga paljude laste puhul võib see protsess olla pöördumatu. Kui nad on teise ühiskonnaga, sealse keele ja kultuurikeskkonnaga juba kohandu-

nud, siis on nende tagasipöördumine väga küsitav.

Mida me teha saame? Kindlasti on siin väga oluline sotsiaalpoliitika ja seesama lapsehooldustasu. Väga olulised on ka haridusmeetmed. Hariduses toimub palju reforme, tehakse muudatusi, on palju ebakõlasid, õpetajate olukord on väga ebastabiilne, ei ole teada, millised koolid jäävad alles ja millised ei jää, ei ole ka selge, mis saab õpetajate töölepingust. Need signaalid tekitavad vanemates pidevalt rahu- tust ja ebastabiilsust. Mida soovib lastega pere? Stabiilsust tuleviku suhtes, aga see ei ole kindlasti see signaal. Need on aspektid, mida me saame täna välja tuua. Aga kindlasti tuleks ühe esimese asjana lahendada probleemid, mis tekivad pärast lapse 1,5-aastaseks saamist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas sa oskad öelda, millisele uuringule või analüüsile toetudes on otsustatud, et lapsehooldustasu on praegu nii väike? Mina ei oska kusagilt välja lugeda, kust selline suurus on saadud ja miks see summa peaks olema täpselt selline, nagu see on. Ma olen näinud uuringuid, mis tõestavad, et selle summaga ei ole võimalik lapsi normaalselt üles kasvatada ja lastele seda võimaldada, mis neile eluks vajalik on. Kas sa oskad öelda, milliste uuringute põhjal on otsustatud, et see summa võib nii väike olla?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Nagu ma ka sissejuhatu- ses välja tõin, võin ma ära näidata, et 13 aastat tagasi tugineti arvutuskäigule ja loogikale. Lihtsalt vahepeal on see meede unustatud. Inflatsioon ja hinnatõusud on selle summa täna- seks ära söönud. See ongi tõenäoliselt peamine põhjus. Miks ei ole meil sotsiaalpoliitikas toimunud väga selget ja süsteemset toetuste tõu- su? Esiteks on meil olnud erinevad poliitilised lähenemised. Võib-olla mäletate, et olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelul tõid ka sotsioloogid välja, et enamik perepoliitilisi otsuseid on tegelikult poliitilised loosungid ja neis puudub süsteemsus. Kindlasti on täna siin saalis sisuliselt kõik osapooled selle muudatu-

se vajalikkusega nõus. Ka rahaliselt võttes ei ole 40 miljonit eurot järgmise aasta eelarve jaoks summa, mis üle jõu käiks. Vaadake muid otsuseid, mis aeg-ajalt ei ole kõige targemad olnud. Tegemist on ju poliitikaga. Ainus lootus, mis meil täna pärast arutelu lõppemist võib olla, on see, et ehk jõudis see teema kui selline koalitsiooni liikmetele kohale ja võib-olla võtab Sotsiaalministeerium selle aprillis või mais 2014. aasta eelarve esialgsel koostamisel jutuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tiina Lokk-Tramberg!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh! Lugupeetud eeskõneleja! Mulle väga meeldis teie probleemi kirjeldus ning loogiline ja põhjalik analüüs. Kindlasti olete samasuguse põhjalikkusega mõelnud ka selle peale, kust võiks tulla kulude finantsiline kate.

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Olles olnud eelarveprotsessi juures, te kindlasti mõistate, miks me nii vara selle eelnõu saali tõime. Meie mõte ongi võtta see aprillis-mais eesmärgiks. Kui vaadata, et lapsetoetus on olnud jutuks peaaegu poolteist aastat, siis kindlasti on hädavajalik siia kõrvale tuua lapsehooldustasu. Iseküsimus on see, millised on need meetmed ja kas see summa kujuneb täpselt selliseks. Seda on võimalik rakendada ju ka ainult uutele lastevanematele ja teatud järkudes. Praegu oleme arvestanud majanduse võimaliku kasvu ja majandusolukorra paranemisega või prioriteetide ülevaatamisega. Kindlasti ei ole mõeldud, et selle muudatuse katteks tõstetakse üht või teist maksu või muudetakse mõnda proportsiooni. Kui me läheme 2014. aasta riigieelarve menetlemise juurde, siis muudatusettepanekutes esitatakse juba muid katteallikaid. Siin on praegu silmas peetud lihtsalt majanduskeskset loogikat.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Hea kolleeg Mailis! Me hiljuti arutasime siin saalis vajaduspõhist lapsetoetust, mille suurus on 9,59

eurot kuus. Sina kui tubli ema oskad kindlasti öelda, mida hädavajalikku saab selle raha eest lapsele lubada ja kuidas see aitab lapsi kasvatada. Näiteks siis, kui peab veel minema bussiga omavalitsusse toetuse vajadust tõestama, kusjuures bussipilet maksab peaaegu niisama palju, kui on toetuse suurus või vähemalt poole sellest?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Vajaduspõhine lapsetoetus on riigieelarvesse sellisel kujul sisse arvestatud. Need ei ole küll mitte väga suured summad, aga siiski. Ma pigem teeksin panuse sellele, et see toetus jõuaks abivajajate kätte. See tekitab küll omavalitsustes administratiivseid raskusi, eriti suure territooriumi ja väikese rahvaarvuga kohalikes omavalitsustes. Ma loodan, et sotsiaaltöötajale on antud näiteks võimalus autot kasutada vms. Ta peaks nii või teisiti olema tuttav raskustes olevate peredega. Sellisel juhul loodan, et kohalikud omavalitsused, hoolimata selle summa väiksusest, annavad oma sotsiaaltöötaja kaudu parima, et see pere saaks toetuse kätte võimalikult lihtsalt. Kas 9 eurot on suur või väike summa? Arvestades praegust lapsetoetuse suurust, on see kindlasti väga väike, sest kui me paneme 19 eurole veel 9 eurot juurde, siis ka see ei ole väga suur summa. Aga tuleb arvestada, et meie väga vaesed pered elavad väga-väga halvas olukorras. See võib olla lihtsalt esimene samm. Ma loodan ja usun, et me anname kõik oma parima ega tule järgmiste sammudega siia tagasi jälle alles 13 aasta pärast. Kui me 2014. aasta eelarve menetlemise jooksul suudame lisada järgmised 9 eurot ja siis jälle 9 või 10 eurot, siis võib-olla jõuame ühel hetkel niikaugele, et võime öelda, et lapsetoetus katab isegi täiesti arvestatava osa kuludest, mis lapsega kaasnevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea Mailis! Ma vaatan, et teil on tehtud väga täpne arvutus, et see tõus on viiekordne. Kas see on ikka viiekordne, äkki on see neljakordne või võib-olla kaheksakordne? Selge on see, et lapsehooldustasu peaks tõusma, keegi ei vaidle sellele vastu.

Aga see jätab hästi halva mulje, kui sa vaatad, et arvutus on tehtud protsendi pealt ja lihtsalt on korrutatud millegagi. Teinekord võiks väikese komakoha tekitada.

Mailis Reps

Aitäh! Selle korrutamise loogika kohta võib öelda, et nagu te, hea Aivar, kindlasti teate, on sotsiaalmeetmetel nn baaskoefitsient, mis läbi korrutatakse. Samamoodi on ju lapsetoetusel ja mitmesugustel toimetulekutoetustel teatud kordade määrad. Siin me oleme järginud täpselt sama sotsiaaltoetuste loogikat. Korrutise me saime nii, et võtsime arvutuskäigu aluseks, nagu ma juba ütlesin, nn miinimumkulud, mille on mitmed instituudid meie eest õnneks kokku arvutanud, ka Sotsiaalministeerium teeb seda üsna täpselt. Me lihtsalt vaatasime, mis sellesse kasti mahub. Miks ei olnud see tõus neljakordne? Sest see sinna ei mahtunud. Miks ei olnud see kuuekordne? Sest me võtsime aluseks miinimumi. Loomulikult, kui on soov seda summat suurendada, siis need võimalused on alati olemas, aga meie võtsime aluseks miinimaalse summa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ootuspäraselt huvitab meie lugupeetud kolleege koalitsioonist rohkem rahaküsimus kui sündimata jäänud lapsed. Aga võiks ka nendest lastest rääkida rahast lähtudes. Eelmisel aastal jäi võrreldes üle-eelmise aastaga sündimata 500 last. See tähendab, et 500 juhul kaob riigil vajadus maksta vanemahüvitist ja pärast peretoetusi, ei ole vaja kinni maksta laste põhiharidust ega gümnaasiumiharidust, ka mitte ametiõpet. See teeb välja ümmarguse summa, umbes 60 000 eurot iga sündimata lapse pealt. Eelmine aasta andis koalitsioonile järgmisteks aastateks 30 miljonit eurot kokkuhoidu. Lähtudes nendest arvestustest võiks ju pakkuda suvalist tõusu, isegi mitte viie-, vaid lausa kümnekordset.

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Meid kõiki, 101 Riigikogu liiget, on inimesed siia valinud, nad on meid usaldanud ja loodavad, et me teatud tööd

teeksime. Ma loodan, et keegi ei ole siin selleks, et omariiklus võimalikult kiiresti ära lõpetada. Kui vaadata meie reaalselt olukorda ja iivet, aga ka statistilisi andmeid, siis midagi põletavamamat kui meie püsijäämine ei saa Riigikogu tööna üldse ette kujutada. Õnneks on nii koalitsioon kui ka opositsioon seda teemat korduvalt tõstatanud, sel teemal on olnud riiklikke arutelusid ja on esitatud mitmesuguseid eelnõusid. Ma julgen siiski olla optimist ja arvan, et Riigikogus ei ole kedagi, kelle eesmärk oleks vastupidine. Kõik soovivad, et see riik oleks võimalikult tugev. Meie iive tekitab muret. Me olime uhked selle üle, et suutsime jõuda plusspoolele. Viimase kolme aasta statistika on aga väga kurb, kahjuks on iive väga kiiresti vähenenud. Kui siia juurde võtta veel statistilised andmed, mis näitavad, et noored naised Eestist lahkuvad, siis võib öelda, et meie järgmiste aastate poliitiline ühisarutelu peab kindlasti keskenduma sellele, kuidas meie noori andekaid naisi (ja muidugi ka mehi) Eestis hoida ning neid toetada, et nad just siin looksid pere ja kasvataksid tarku lapsi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Mulle jäi kõrva, et saali sellelt poolelt küsitakse kogu aeg valemi kohta, mille järgi need arvutused on tehtud, ja jäetakse sellega mulje, et kui koma oleks õige koha peal või summa teistsugune, siis nad muidugi hääletaksid poolt, aga nüüd nagu ei saa seda teha. Ma palun vabandust, mu küsimus on võib-olla väga emotsionaalne, aga see teema puudutab mind alati väga isiklikult. Mul on alati olnud selline tunne, et ma olen oma viis last sünnitanud ja neid kasvatanud pigem riigi kiuste kui riigi toel. Sul on ka palju lapsi. Kas sul on tunne, et riik toetab laste sündi ja kasvatamist? Kas sa oled kindel, et kui sinuga peaks, jumal hoidku, midagi juhtuma, siis riik annab parima, et sinu lapsed kasvaksid turvaliselt, saaksid haritud jne? Kuidas sa emana meie perepoliitikat hindad?

Mailis Reps

Kindlasti ei ole Riigikogu liikmel võimalik üldistavaid näiteid tuua, sest meie saame oma lastele pakkuda palju rohkem kui keskmine

Eesti pere, eriti suurpere. Seetõttu on isiklikud näited seda seaduseelnõu menetledes kindlasti kohatud, kui minu poolt vaadata. Aga kui me räägime kindlustundest, siis võib-olla kõige trööstitum märk on see, et inimesed lahkuvad praegu koos peredega. Kuni see oli ajutine olukord ja me arvasime, et noored mehed otsivad lihtsalt elus paremaid võimalusi, ent tulevad siis tagasi ja loovad pere siin, võib-olla ehitavad perele lausa maja, siis oli see kõik nagu teistel alustel. Praegu aga lahkuvad just lastega pered või noored, kes loovad oma pere väljaspool Eestit. Me peaksime seda kindlasti ühiselt arutama. Loomulikult ei räägi ma nii triviaalselt, et kuidas neid siin Eestis kinni hoida. Aga tuleb leida meetmed, mille abil saab luua turvatunde, et noored sooviksid siin olla, näiteks siin ettevõtlust arendada ja ka siin pere luua. Kindlasti on siin üks võimalus – ma ei räägi küll selles mõttes, et inimesed jääksid Eestisse toetuste pärast –, kui toetusliigid oleksid omavahel sünkroonis. Ma mitu korda rõhutasin, et vanemahüvitise maksmise lõppemise ja järgmise sammu vahel on aeg, mis on tegelikult katmata. Meie eelnõu eesmärk ongi sellele tähelepanu juhtida. Loomulikult on oluline rääkida sellest, et lapsetoetus on väga väike jne. Tegelikult on see sellest, millega me võrdleme. Kui me räägime sellest, et meil antakse siiski veel väga head haridust (loodetavasti suudame seda ka hoida), meil on väga kõrge kultuuritase, meie ettevõtluskeskkond on teatud ulatuses tubli, siis peaksime olema Eesti üle uhked. Kui me aga mõtleme mingitele teistele asjadele, on see siis vähene tolerantsus ja üksteisega arvestamine või see, et meil elab nii palju inimesi vaesuses, aga me pöörame sellele tähelepanu pigem jõuluaktsioonidega kui pideva poliitikaga, siis võib-olla tuleks küsida, kas oleme meie siin Riigikogus ja on Vabariigi Valitsuse liikmed teinud kõik endast oleneva, selleks et turvatunnet kasvatada. Ma arvan, et ei. Sotsiaalset turvatunnet ja kindlustunnet on ühiskonnas väga vähe. See ei ole mitte minu või teie või lihtsalt kellegi arvamus, vaid kahjuks kinnitavad seda ka uurinud.

Aeesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Minu meelest on siin saalis toimunud selle eelnõu üle väga asjalik debatt. On olnud asjalikud küsimused ja väga asjalikud vastused. Kui eelnõu sisuks ei ole mitte üldpõhimõtted, vaid konkreetsete arvud, siis on täiesti loomulik, et nende arvude üle ka arutatakse. Aga mind pani natuke imestama kolleeg Stalnuhhini küsimus. Ma tahan lihtsalt täpsustada: kas tegu on praegu riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu aruteluga või sündimata laste seaduse eelnõu aruteluga?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Kindlasti küsib igaüks nii, nagu ta soovib. Riigikogu liikmed ongi erinevad. Kui ma küsimusest õigesti aru sain, siis soovis härra Stalnuhhin juhtida tähelepanu sellele, et see on lihtsalt üks meede, mis võiks tugevdada turvatunnet, et inimesed otsustaksid, et nad ei soovi mitte ainult ühte last, aga võib-olla kahte, kolme, nelja last või rohkemgi lapsi. Mis puudutab eri vanuses laste kasvatamise toetamist, siis ma mäletan seda, kui töötati välja vanemahüvitist. Ma mäletan neid Valge saali foorumeid, kui pidevalt saadeti ühiskonnale signaal, et see on esimene samm, millele järgnevad teised sammud. Kas siis objektiiivsete või subjektiivsete põhjuste tõttu ei ole teisi samme järgnenud. Ma usun, et küsijate mõte, et tuleks minna edasi laiema debattiga selle üle, mis on järgmised sammud, on kindlasti väga vajalik. Selge on see, et vanemahüvitist sellisel kujul kolm aastat maksta ei ole praeguses majandusolukorras võimalik. Küll aga on võimalik luua pehmemaid vahemeetmeid.

Aeesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nimetati Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini nime, kes soovis õigust vastata repliigiga. Ma pean ütlema, et repliigivõimalus on läbirääkimiste vóorus, mitte küsimuste vóorus. Palun, Tiina Lokk-Tramberg, teine küsimus!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te tõite ise sisse võrdluste teema. Siit ka minu küsimus. Alati on mõistlik võrrelda võrreldavat. Kindlasti olete uurinud, milline on pere-

poliitika seis näiteks Lätis, Leedus ja teistes Ida-Euroopa endistes sotsialistlikes riikides, mille hulka ka meie oleme kuulunud.

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Oleneb alati sellest, mis eesmärgil me võrdleme. Kui me vaatame meie naaberriikide olukorda, eriti emigratsiooni ehk riigist lahkumist, siis kindlasti on võimalik näha seal mitmesuguseid hoiatavaid asju. Vähe-malt Lätis, aga kahjuks ka Leedus on olnud emigratsiooni põhjuseks ka mitmed sotsiaalpo-liitilised meetmed (muidugi on sellel, miks nii arvestatav osa inimestest on lahkunud, väga palju põhjusi). Kahjuks ei ole ma Leedu uurin-gutega lähemalt tuttav, küll aga oskan Läti kohta öelda, et valitsuse uuringud näitavad, et näiteks Iirimaal elav kogukond on Lätist jääda-valt läinud. Nende pere-uuringud näitasid, et ainult ligi 2% nendest inimestest olid valmis kunagi kaaluma tagasitulemist. Meie õnneks elab suurem osa meie lahkujatest meie omaga sarnases kultuuriruumis (Soomel on siiski meiega suhteliselt sarnane riik). Aga ma pel-gan, et mõne aasta pärast (meie uuringud näi-tavad, et koos perega lahkumine on suhteliselt hiljutine trend) on meil võib-olla samad tule-mused ja lihtsalt ei tuldagi enam tagasi. Nii et oleneb sellest, kellega me ennast võrdleme. Tulin just tagasi Armeenias. Presidendivali-miste eel käivad seal arutlused ka sotsiaalpo-liitika üle. Armeenia sotsiaalne taust erineb meie omast väga. Kui me vaatame aga võib-olla natuke edevamaid riike, näiteks Sloveeniat või mõnda teist sellist riiki, siis nemad on mei-le eeskujuks. Eesti inimese peamine eeskuju on siiski üle lahe. See kipub olema meie kõige suurem konkurent ka inimeste äravoolu mõt-tes. Kõige kurvem on ju, et ära lähevad tavaliselt ärksamad ja nooremad. Kui nad lähevad õppima, eriti veel siis, kui nad lähevad ülikoo-li, siis kuuluvad nad tavaliselt tublimate hulka (muidugi on ka erandeid). Ma ei ole kindlasti arvamusel, et 22-aastane noor, kes läheb üli-kooli, umbkaudugi teab, kas ta hakkab tulevi-kus saama lapsehooldustasu 38 või 191 eurot, veel vähem arvan, et sel oleks talle otsustav mõju. Aga kui tema õel või sõbrannal on lapsed, siis hetkel, kui ta teeb otsuse oma pere luua, just need meetmed otsustavad, kas ta loob pere Eestis või mujal. Nii et, jah, Ida-Euroopas oleme võib-olla paljudele eeskujuks,

aga kui me vaatame neid riike, kellega Eesti inimene end tavaliselt võrdleb, siis näeme, et kahjuks oleme neist mitu korda maas.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mailis Reps! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma ei hakka seda eelnõu pikemalt lahti seletama, kuna algataja tegi seda väga põhjalikult. Ta vastas põhjalikult ka küsimustele ja selgitas eelnõu tagamaid.

Sotsiaalkomisjon arutas riiklike peretoetus-te seaduse muutmise eelnõu 303 s.a 14. jaa-nuari istungil. Komisjonis tutvustas eelnõu al-gatajate esindaja Yana Toom. Sotsiaalkomis-joni esimees andis ülevaate Vabariigi Valitsuse seisukohast. Vabariigi Valitsus ei toeta Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud eelnõu. Komisjoni esimees pani hääletusele ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Ettepaneku poolt hääletas 4 ja vastu 5 sotsiaalkomisjoni liiget. Kuna ettepanek ei leidnud toetust, teeb komisjon ettepaneku eelnõu esimesel lugemi-sel tagasi lükata. Kuid juhul, kui täiskogu siis-ki otsustab esimese lugemise lõpetada, teeb komisjon ettepaneku määrata muudatusettepa-nekute esitamise tähtaeg üldise korra kohaselt. See oli lühike kokkuvõtte komisjoni istungist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua juhataja! Lugupeetud sotsiaal-komisjoni esimees! Järsku te nimetate mõne põhjuse, miks Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toetanud? Sotsiaalkomisjoni liikmed neid tea-vad, aga ka teised kolleegid tunnevad võib-olla nende vastu huvi.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Tõepoolest, ma lugesin komisjoni istungil ette Vabariigi Valitsuse sei-sukoha, kuna Vabariigi Valitsuse esindajat sel-lel istungil ei olnud. On mitmesuguseid põhju-seid, miks Vabariigi Valitsus seda ettepanekut

ei toetanud. Esimene põhjus on see, et ei ole tõendust, et 1,5- kuni 3-aastaste lastega pered on suuremas vaesusriskis kui teised pered. Siin on välja toodud mitmesuguseid Eurostati andmeid, millega saab tutvuda, kui Vabariigi Valitsuse seisukohta lugeda (see tekst on pikem, ma ei hakka seda siin ette lugema). Teiseks, lapsehooldustasu tõstmise mõju lastega perede vaesusele analüüsis 2007. aastal Poliitika-uuringute Keskus Praxis oma uuringus "Peredele suunatud rahaliste toetuste mõju vaesuse leevendamisele Eestis: analüüs mikrosimulatsioonimeetodi abil". Vabariigi Valitsuse sõnul näitas analüüs, et lapsehooldustasu suurendamine 2000 kroonini on teiste toetuste kasutamisega võrreldes vähem efektiivne. Kes asja vastu rohkem huvi tunneb, sel tuleb lugeda kogu uuringut. Mis oleks efektiivsem, seda siin konkreetselt välja ei toodud. Kolmas põhjus oli see, et Vabariigi Valitsus pidas pärast lapse sündi pikalt töölt eemalviibimist mittesoositavaks. Toodi näiteid, et teistes Euroopa Liidu riikides ei ole peaaegu mitte kuskil sellist kolmeaastast perioodi, mil lapsevanem peale lapse sündi töölt eemal viibiks. Viimane põhjus, miks eelnõu ei toetatud, oli see, et eelnõu rakendamine toob kaasa riigieelarve kulude kasv 42 miljoni euro võrra aastas. Sellises mahus lisakulutused eeldavad teiste eelarveridade vähendamist. Need olid põhjused, miks Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toetanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas te sotsiaalkomisjoni esimehena tunnistate, et Eesti perepoliitika on läbi kukkunud? See eelnõu puudutab ju ka Eesti perepoliitikat. Kui eelmisel aastal vähenes sündide arv vanemapalgast hoolimata 500 lapse võrra ja noored naised, kes võiksid Eestis sünnitada, lahkuvad riigist, kas see siis ei ole märk, et perepoliitikat oleks vaja muuta?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Ma olen siit puldist väga palju kordi öelnud, et Eesti perepoliitikat tuleb kindlasti muuta. Ma ei pea seda poliitikat läbi kukkunuks, kuna me oleme teinud neid otsuseid siin ühiselt ja vastavalt oma võimalustele.

Meil on väga positiivseid meetmeid. Nagu ka eelkõneleja siin puldis rääkis, nn emapalk on oma mõju avaldanud. Seda on ka demograafid tunnistanud. Aga on tõsi, et viimase kahe aasta jooksul on sündimus vähenenud. Muret teeb, et vähenenud on eelkõige esmasünnitajate arv. Üks põhjus on see, et esmasünnitajaid ongi vähem, sest sünnitusikka jõudnud naisi on lihtsalt vähem. Kindlasti on tähtis vaadata, kas viimase kahe aasta jooksul on ka sündimus ühe naise kohta niisama palju vähenenud, siis saab tõe teada. Kuid ma olen öelnud, et me peaksime oma kitsaid võimalusi arvestades vaatama seda, mis olukorras on meie pered, ja eelkõige parandama vaesuses elavate laste olukorda. Kui me vaatame universaalseid meetmeid, siis tuleb arvestada, et mitmesuguste statistiliste andmete järgi ka juhul, kui peres mõlemad vanemad töötavad ja saavad täiesti tavalist Eesti palka, jääb see pere pärast kolmanda lapse sündi allapoole vaesuspiiri. Aga alles alates kolmandast lapsest toimubki positiivne demograafiline areng. Minu isiklik seisukoht on, et me peaksime suunama tähelepanu eelkõige kolmanda ja järgmiste laste suuremale toetamisele ja samuti üksinda last kasvatavate vanemate toetamisele. Aga igal juhul on see algatus positiivne. Iga algatus ja debatt siin Riigikogu saalis, mis käsitleb peresid ja lapsi, on positiivne, üksipuha, millisele otsusele me siin jõuame.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Statistilised näitajad laste sündimise kohta on praegu ikkagi äärmiselt kehvad. Me oleme tagasi jõudnud peaaegu kümne aasta tagusesse aega, 2004. aastasse. On niisugune tunne, et kuigi vahepealsetel aastatel arvati, et vanemahüvitis sündimust suurendab, ei pea see siiski paika. Mis te arvate, kui koalitsioon otsustas hääletada Keskerakonna ettepaneku vastu, kas see võib veelgi vähendada vanemate motivatsiooni? Kas see näitab, et riik tõesti ei hooligi, mis saab lastest peale vanemapalga maksmise lõppemist?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Me ei tohi teha kahe aasta pealt lõplikke järeldusi. Ma loodan, nii

nagu ka demograafid loodavad, et need lapsed ei jää sündimata. Kuid mina olen kõige viimane inimene, kes hakkaks rääkima sellest, et Eestis ei ole demograafilisi probleeme. Vastupidi, ma olen korduvalt öelnud, et selleks, et see riik püsima jääks, peame väga tõsiselt muutma oma suhtumist laste- ja perepoliitikasse. Peame muutma ka suhtumist demokraatia põhialustesse. Aga see ei ole selle arutelu teema. See eelnõu tekitaks riigieelarvele 42 miljonit eurot kulusid. Mulle tundub, et me peaksime vaatama, kas on võimalik selles mahu võtta mingeid teisi meetmeid, et toetada eelkõige vaesuses elavaid lapsi ja neid, kes tahavad hakata lapsi Eestis kasvatama. Me otsustasime 2013. aastal rakendada vajaduspõhist lapsetoetust ja kahekordistada lapsetoetust alates pere kolmandast lapsest. Minu siiras lootus on, et me teeme selliseid samme ka 2014. aasta eelarvet koostades.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Iga kord, kui me debateerime peretoetuste üle, on siin näha väga selget vastuolu. Ühest küljest väidab koalitsioon, et poliitiline suund on selline, et me peame aitama neid, kes rohkem abi vajavad, või neid, kes on vaesusriskis. Teisest küljest on vanemahüvitise süsteem üles ehitatud otse vastupidisel põhimõttel: see, kes rohkem teenis, saab ka suurema vanemahüvitise. Kas sa ei näe siin vastuolu? Kui sa näed vastuolu, siis kuidas oleks sinu arvates võimalik seda lahendada ja kas see on üldse vajalik?

Margus Tsahkna

Kui me räägime vanemapalgast, siis kindlasti on see positiivne meede. Ma ei ütle selle vastu ühtegi sõna. Milles on probleem? Probleem on selles, et lastega perede toetusmeetmete rahast makstakse 60% või natuke rohkem välja lapse esimesel poolteisel eluaastal. Teie eelnõu liigub selgelt selles suunas, et see raha jaotuks ühtlasemalt. Kuid teistpidi võttes – see on jälle minu isiklik arvamus – ei ole see konkreetne meede võib-olla esmatähtis. Ma ei ole kindel, et 191,75 euro suuruse lapsehooldustasu tõttu otsustaks lapsevanem tööturule mitte naasta. Pigem on küsimus nendes laste-

vanemates, kes kas ei saa tööd või kelle töötasu oli sellest tasust väiksem. 42 miljoni euro jagamine sellele rühmale ei tähenda, et saavutatakse eesmärk, mis on siin sätestatud, et lapsevanem oleks kolm aastat rahulikult kodus ja kasvataks last. Küsimuse teine pool on ikkagi see, et seaduste järgi on omavalitsustel kohustus tagada lapsehoid. Minu arvates peaksime suunama pilgud selles suunas, et see oleks tagatud. Väga paljudes omavalitsustes on see tagatud, aga me teame, et suuremates linnades on probleeme eelkõige nooremate ehk selles vanuses lastega, kes on ka eelnõu sihtrühm. Nendele lasteaiakohti ei jätku. Ka sellega tuleb tegelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Ega komisjoni istungil ei olnud juhuslikult juttu, kuidas hääletas valitsuse istungil sotsiaalminister? Teie vastustest sain ma aru (seda võis ka ette arvata), kuidas hääletas rahandusminister.

Margus Tsahkna

Aitäh! Sellel teemal juttu ei olnud. Vabariigi Valitsuse seisukohale on alla kirjutanud tollaegne sotsiaalminister Hanno Pevkur.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea komisjoni esimees! Me kuulsime, miks otsustasite teie ja otsustas Vabariigi Valitsus eelnõu tagasi lükata. Aga mul on selline küsimus. Keskerakond algatas eelnõu, et leevendada lastevanemate olukorda ajal, kui laps on vanusevahemikus 1,5–3 aastat. Teie arvates see eelnõu ei sobi. Milliseid meetmeid te komisjoni esimehena siis kavandate? Te olete kindlasti ka koalitsioonisisestel aruteludel üsna silmapaistev. Millega te püüate leevendada neid raskusi, mis sellel ajavahemikul lastevanematel tekivad? Te olete kindlasti kursis uuringutega, mis on välja toonud, et see olukord on probleemne.

Margus Tsahkna

Aitäh! Kui me räägime lastest, kes on vanuses 1,5–3 eluaastat, siis ma arvan, et eelkõige tuleks tähelepanu pöörata ikkagi lapsehoiuteenuse tagamisele. Lapsehooldustasu tõstmine sel määral, et lapsevanem ka juhul, kui on olemas lapsehoiuteenuse võimalus, otsustab ikkagi last lasteasutusse mitte panna, oleks riigieelarvele väga koormav. Selle rahaga saaks võtta prioriteetsemaid meetmeid, mis puudutavad just nimelt vaesuses elavate laste, ka üksinda last kasvatavate vanemate ning kolmandate ja järgmiste laste toetusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps, teine küsimus!

Mailis Reps

Aitäh! Me võime vaielda selle üle, kas 191 eurot on piisav või mitte. Aga ma usun, et te komisjoni esimehena olete kursis, et suurperedele on see väga suur summa. Ma küsin seda silmas pidades, et kindlasti on teil väga palju väikeste lastega sõpru. Lisaks olete võib-olla ka mingeid uuringuid lugenud. Kui palju teie arvates on lastevanemaid, kes hea meelega oma 1,5-aastase lapse näiteks lastesõime panevad?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Ma arvan, et ema tahaks last enda juures hoida nii kaua, kui vähegi võimalik, kas või kogu elu. Üksipuha, kui vanad me oleme, me jääme kogu eluks oma emadele lasteks ja nad tahavad alati meiega koos olla. Küsimus ei ole mitte selles, vaid selles, kuidas tekitada olukorda, et nendel peredel oleks võimalikult kõrge elatustase ning samas ka eneseteostuse võimalused. Kuna küsimus oli isiklik, siis on ka vastus isiklik. Ma väidan, et põhiprobleem on see, et pole lapsehoiuvõimalusi, mitte see, kas tööturule tahetakse tagasi minna või ei. See küsimus tuleb lahendada. Siin on riigil kindlasti vaja koostöös omavalitustega rohkem panustada kui seni. Majanduskriisi ajal olime sunnitud kärpima ühe lapsehoiukohtade loomise meetme. Ma loodan, et majanduse arenedes tulevad need teemad uuesti meie lauale tagasi. Mis puudutab selle küsimuse sissejuhatust, siis siin me oleme täiesti ühte meelt, et riik peab maksimaalselt toetama neid peresid, kus on rohkem kui kaks

last ehk kolm, neli, viis, kuus last, et võimaldada nende laste kasvatamist ja arengut niimoodi, et see perekond ja need lapsed ei elaks allpool vaesuspiiri.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Me räägime igal sammul, et me oleme väga edukas riik, meie rahandus on korras ja mis kõik veel. Aga sotsiaalpoliitikas räägime järjest enam ainult vaesustoetustest. Kas me ei tahagi toetada, ütleme, tavalist keskmist peret, kes saab hakkama küll, aga vajaks riigi tuge, et paremini hakkama saada? Miks me ootame, et inimene ja pere enne vaesusesse langeks ja siis läheks almust paluma? Alles siis antakse abi.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Minu eelneva jutu lühike kokkuvõte on see, et me peamegi toetama peresid mitmesuguste meetmetega, mis põhinevad korras majandusel ja rahandusel. Ega meil ei ole ühtegi senti rohkem kui need, mis me ise Eesti rahvana teenime ja ümberjagamiseks maksudeks maksame. Need meetmed peavad olema sellised, et pered ei satuks vaesusriski. Kui nad sinna siiski satuvad, siis peavad meil olema lisameetmed. Nende lisameetmete süsteemi töötasime ühiselt välja eelmisel aastal. Tavaliselt pööratakse tähelepanu meie eelmisel aastal tehtud ja sel aastal rakenduva otsuse ainult sellele osale, mis puudutab vajaduspõhist lapsetoetust. Aga tuletan meelde, et me otsustasime 2015. aasta 1. jaanuariks sisuliselt kahekordistada kolmanda ja iga järgmise lapse toetuse. See on väga tõsine ja põhimõtteline samm. Selle eest olen ma kõigile tänulik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Mõni aeg tagasi ütlesite siit puldist, et te igati toetate sisulist debatti siin saalis. Kas jõuab ükskord kätte aeg, kui te hakkate toetama ka otsuseid, mis tulevad nende debattide kõrvalt?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Mul on hea meel tõdeda, et see aeg peale kümneaastast pausi 2012. aasta lõpus siia saali ka jõudis. Me oleme siin peale debattide pidamise teinud ka reaalseid otsuseid. Ma loodan, et otsuste tegemine jätkub.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas on läbirääkimissoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 303 tagasi lükata. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 303 tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 45 Riigikogu liiget, vastu oli 34, erapooletuks ei jäänud keegi.

Ettepanek leidis toetust. Eelnõu 303 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 9.)

Head kolleegid, tänane päevakord on ammandatud. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 11.09.

Istungi kestus 1 tund ja 9 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 23. jaanuar 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Eesti Energia investeeringud
2. Fosfaadid pesuvahendites
3. Päästeameti tööjõukulud
4. Energeetika tulevik
5. Narkosurmade arvu kiire kasv

Istungi rakendamine

1. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (275 SE) kolmas lugemine
2. Planeerimisseaduse, kinnisasja sundvõrandamise seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (247 SE) kolmas lugemine
3. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (323 SE) teine lugemine
4. Meediateenuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (336 SE) esimene lugemine
5. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (348 SE) esimene lugemine
6. Rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu (324 SE) esimene lugemine
7. Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (341 SE) esimene lugemine
8. Looduskaitse seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (289 SE) esimene lugemine
9. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (335 SE) esimene lugemine
10. Tööstusheite seaduse eelnõu (345 SE) esimene lugemine
11. Jahiseaduse eelnõu (351 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu! Tere päevast, lugupeetud peaminister ja valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 35 Riigikogu liiget, puudub 66.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Head kolleegid, kuna meil on täna seitse registreeritud teemat, siis luban iga teema puhul ainult kaks kohapeal registreeritud küsimust.

1. Eesti Energia investeeringud

Esimees Ene Ergma

Alustame. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Seoses elektrituru avanemisega tõuseb tänavu elektri hind, kusjuures üsna rärgelt. See on põhjustanud üldsuse kasvava huvi Eesti Energia projektide vastu. Praegu soovin ma arutada Utah' projekti, mis Eesti Ekspressi ajakirjanike väitel võib kõige halvemal juhul tekitada kogu sada miljonit dollarit kahju. Kas te olite selle investeeringu ja sellega kaasnevate ohtudega kursis ning kuidas te sellesse suhtute?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei olnud kursis kõigi detailidega. Riigi peaminister ei peagi olema kursis äriühingu äriplaanide detailidega. Kõigepealt parandan ära teie väite, et Eestis tõuseb elektri hind elektrituru avanemise tõttu. Kui miski juhtub pärast seda, siis ei pruugi see tähendada, et juhtus selle pärast. Elektrienergia hind

Eestis tõuseb seetõttu, et Eesti Energia on kohustatud soetama elektrienergia tootmiseks süsinikdioksiidi emissiooni kvoote. See on põhjus, miks elektrienergia hind tõuseb. Põhjus ei ole elektrituru avanemine. Kui Eesti Energia oleks pidanud juba möödunud aastal ostma kvoote raha eest, siis oleks möödunud aastal elektrienergia hind tõusnud, hoolimata sellest, et siis ei olnud elektriturg Eestis avatud.

Nüüd Eesti Energia investeeringust Ameerika Ühendriikidesse. Teada on, et ükski äri ei ole riskivaba. Kõikide äridega kaasnevad paratamatult riskid. Riskid, mida osatakse ette näha, äriplaanis tavaliselt maandatakse, ettenägematud riskid jäävad aga alati alles. See ongi äririsk. Praegu on Eesti Energia minu arusaamist mööda arvestanud sellega, et maa ja ressursi ostmine maksab 42 miljonit dollarit. Edasi tuleb teha investeeringuid projekti arendamiseks. Investeeringud koos maa ostuga võiksid olla kokku sada miljonit dollarit ja loodetav kasu võiks olla 2,6 miljardit dollarit.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, esimene täpsustav küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Kuna te ei olnud kursis selle tehinguga, siis paistab, et teile ei saa esitada ka mingeid pretensioone. Aga pole võimalik, et te poleks selle looga tutvunud pärast seda, kui see üldsuse ette tuli. Sellepärast on minu teine küsimus selline. Te rääkisite väga ilusasti riskide hindamisest. Samas ei ole Utah' maardla kohta keegi väidetavasti uuringuid teinud. Kui tavaline on, et sellist investeeringut kavandatakse, ilma et enne kontrollitaks, kas sellest on üldse võimalik midagi tagasi saada?

Andrus Ansip

Aitäh! Minu hinnangul ei ole Eesti Energia hoidnud maksumaksjale ehk Eesti rahvale olulist informatsiooni vaid enda teada. Eesti rahvast on pidevalt informeeritud selle projekti alustamisest, maa ostmisest ja ka edasistest arengutest. Eestis saab põlevkivist õli ja energia tööstuslikul viisil tootmise aega mõõta peaaegu saja aastaga. Meil on selles valdkonnas suurepäraseks eksperdikogemused ja patt oleks

neid ainult endale hoida. Eesti Energia juhtkond on hinnanud, et investeeringu projekti võiks olla sada miljonit dollarit ja saadavat kasumit või müügitulu on hinnatud 2,6 miljardile dollarile. See vahe on päris suur. Vähemalt mulle teadaoleva põhjal ei saa öelda, et projekt oleks praegu ebaõnnestunud. On täiesti selge, et põlevkivi on maailma eri paikades erineva kvaliteediga ja erinevate omadustega ning tootmistehnoloogiaid tuleb põlevkivitüüpidele kohandada. Ma ei näe selles mitte midagi eneoletamatut ega midagi niisugust, mis oleks võinud Eesti Energiat tõsiselt üllatada. Mulle teadaolevalt on Utah' põlevkivi energiasisaldus märkimisväärne ja võimaldab kasutada Enefit 280 tehnoloogiat.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine täpsustav küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Jah, selle põlevkivi energiasisaldus on märkimisväärne, võrreldes näiteks Brasiilia põlevkiviga, aga tohutult väike, võrreldes Jordaania põlevkiviga. Ma võiksin teile palju jutustada Eesti, Vene, Jordaania ja ka teiste riikide põlevkivist. Küsimus ei ole selles, et teatud riskid on nii või teisiti olemas. Ma tsiteerin üht kommentaari sellele Eesti Ekspressi artiklile: "Huvitav, kust üldse tuli Eesti Energial selline absurdne idee Utah' kõrbesse raha matta? Nagu Buratino raamatus!" Küsimus on selles, et Ameerikas on põlevkivitehnoloogiaid juba väga pikalt kasutatud, see on selles mõttes väga arenenud maa. Kui mingi maardla seisab ja seda keegi ei puuduta, siis on selge, et seal on teatud väga suured riskid olemas. Kes võtab endale vastutuse, kui see projekt põhja läheb ja Eesti Energia kaotab sada miljonit dollarit?

Andrus Ansip

Aitäh! Mul on hea meel, et Riigikogus on inimesi, kes teavad Eesti, Vene ja Jordaania põlevkivi omaduste peensusi ning teavad ka Utah' põlevkivi nüansse. Mulle teadaolevalt on Utah' põlevkivi tükiline põlevkivi, mis on eeldus, et saaks kasutada Enefit 280 tehnoloogiat. Õlitootmise katsetused on näidanud, et see kivi laguneb raskemalt kui Eesti põlevkivi. Aga see ei ole peaprobleem. Oluline on, et lagunemisel

tekib peentolmu, millega tuleb katseseadet moderniseerides arvestada. Minu meelest on täiesti loomulik, et uued põlevkiviressursid eeldavad teatud tehnoloogia kohendamist. Tehnoloogilised protsessid ei ole nii lihtsad, et saaks ühte universaalset seadet maailma ükskõik missuguses punktis kasutada. See ei puuduta mitte ainult põlevkivi, vaid ka teisi loodusressursse. Täpselt üks ühele kopeeritavaid naftarafineerimistehaseid ei ole maailmas väga palju leida, enamasti arvestab iga rafineerimistehas just selle toornaftaga, mida ta kasutab. Nii et midagi tehnoloogiliselt enneolematut mina Ameerika kaasuse puhul praegu küll ei näe. Ma usun, et see projekt on edukas, muidu poleks Eesti Energia juhtkond seda ette võtnud. Kui see ei ole edukas (seda tõenäosust hindan ma väga väikeseks), küllap siis Eesti Energia juhtkond ka vastutab.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra peaminister! Majandusminister Juhan Parts valitsemisalas on probleeme ikkagi hulganisti olnud. Praegu oli juttu Eesti Energia suurprojektidest. Ma lisan siia probleemid põlevkiviplokkidega ja avatud elektrituruga, aga ka Estonian Airi ja Tallinna Sadama juhtimisega. Me ju mäletame Maanteeameti turismijuhtumeid, probleeme EAS-is, küsitavusi seoses taastuvenergia tasu ning Vao liiklussõlmega. Kõik ei tulegi korraga meelde. Kas te valitsuses olete selle ministri tegevusega rahul? Kui põhjalikult te neid küsimusi arutanud olete? Kuidas majandusminister oma tegevusega valitsuse mainet mõjutab?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei ole täiesti rahul ei iseenda ega ka ühegi ministri tegevusega. Alati võiks rohkem pingutada, alati võiks töö olla tulemuslikum. Kuid minu rahulolematuse ei ole kindlasti nii suur, et peaks rääkima mõne ministri ametist lahkumisest. Eesti Energia Ameerika projekti advokaadiks ei tahaks ma hakata, sest ma ei tunne kõiki detaile, hoolimata sellest, et olen minagi ülikoolis keemialoengutes põlevkivitehnoloogiatega pisut tutvust teinud. Küll aga

tean seda, et kui meil on olemas *know-how* ja teadmised ühes kitsas valdkonnas, siis me peaksime üritama neid teadmisi maailmaturul realiseerida. Praegu on ilmselgelt vara rääkida Utah' projekti kahjumist või kasumist, projekt lihtsalt pole selles staadiumis. Esimene tulemuste mõõtmise aeg saabub aastal 2016, kui võib mingisuguseid hinnanguid anda. Aga praegu on kasude ja kahjude vahe küll selline, nagu ma olen juba öelnud: võimalik maksimaalne kahju on sada miljonit dollarit, võimalik maksimaalne kasu aga 2,6 miljardit dollarit. Võib-olla oleks Skype'i mingisuguses arengufaasis võinud ka Skype'i poistele öelda, et ärge mässaku, ärge tegelgu sellise asjaga, nad matakavad ju hirmus palju raha maha ja kannavad kahjumit! Nad said lõpuks aga suure kasumi.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te räägite veenvalt ja veenate ka meid, et äris on alati riskid ja ka Skype'i saatus oleks võinud teistsugune olla. Kõik on õige, sellele ma vastu ei vaidle, kuid tuletan teile meelde, et praegu on siiski tegemist maksumaksja rahaga, mida investeeritakse. Siit minu küsimus: kas selliseid suuri ja tähtsaid rahapaigutusi poleks olnud tarvis eelnevalt ka Riigikogus arutada?

Andrus Ansip

Tegemist on äriühingu vahenditega. Äriühingu vahendid ei ole seaduse mõttes ega ka olemuslikult võrdsustatavad riigieelarve vahenditega. Neid ei saa pidada ka otseses mõttes maksumaksja vahenditeks. Kui ettevõtte operatiivse juhtimisega hakkaks tegelema Riigikogu, seadusandlik kogu, siis oleks Eestis võimude lahususega midagi väga korrast ära. See olukord ei oleks kindlasti kooskõlas meie põhiseadusega. Sellega, et Riigikogu ja rahvast tuleb rohkem informeerida, olen ma kindlasti nõus. Informatsiooni ei ole kunagi küllalt, alati võib ja tuleb informeerida rohkem, küllap on siis ka spekulatsioone vähem. Selles konkreetses kaasuses ei tulnud see saja miljoni jutt kusagilt Eesti Ekspressist, vaid Sandor Liive intervjuust ajakirjale Director. See pärineb tema enda käest. Sellisel äraspidisel moel on

Sandor Liive kaalutlused muutunud justkui argumendiks Sandor Liive ja Eesti Energia Utah' projekti vastu. Mina sellist uperpallitamist päris loomulikuks ei pea. Ma ei pea ka mõistlikuks sellist informatsioonikildude kontekstivälist kasutamist. Tuleks ikka hinnata projekti tervikuna, vaadata, mis staadiumis see on, ja alles seejärel otsustada, kas kategoorilisteks väideteks on põhjust või mitte. Minul ei ole praeguses staadiumis kategoorilisteks väideteks alust.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Fosfaadid pesuvahendites

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Heljo Pikhofilt keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele.

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud keskkonnaminister! Helsingi komisjoni andmetel pärineb veerand merre jõudvast fosforikogusest pesuvahenditest, mida reoveepuhastid ei jõua heitveest eraldada. Alates s.a 30. juunist keelustatakse Euroopa Liidu määruse kohaselt fosfaatide lisamine pesuvahenditesse. Sellest loodetakse saada suurt rahalist võitu reoveepuhastite sektoris, aga ka puhastussektoris. Loomulikult loodetakse sedagi, et meie veekogud saavad puhtamaks. Mis seisus on Eestis ettevalmistused fosfaate sisaldavate pesupulbrite müügilt kõrvaldamiseks ning kuidas on tarbijaid informeeritud ja koolitatud?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! See on tõesti keskkonna seisukohast päris oluline küsimus. Kui me vaatame näiteks Läänemere või meie jõgede ja teiste veekogude olukorda, siis näeme, et see ei ole sugugi nii kiiresti paremaks muutumas, kui me ilmselt tahaksime. Needsamad teie nimetatud fosfaate sisaldavad pesuained ja nende juhtimine hiljem heitvee kaudu veekogudesse on üks selle põhjustest. Tõsi küll, kui me räägime eutrofeerumisest, siis otseselt pesuvahenditest tulenev mõju eutrofeerumisele on umbes 10%. Nii et isegi kui me suudaksime selle mõju täieli-

kult olematuks teha, siis probleem sellega ikkagi ei kaoks. Eestis tegeleb sellest otsekohalduvast määrusest tuleneva ettevalmistustöö ja järelevalvega Sotsiaalministeerium. Ma vestlesin täna Terviseametiga. See asutus hakkab pärast s.a 1. juulit järelevalvega tegelema. Nad on kinnitanud, et järelevalve ettevalmistamiseks on kõik vajalik tehtud ja nad tulevad sellega toime.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! HELCOM-i Läänemere tegevuskava kohaselt pidi Eesti mainitud ettevalmistused fosfaatide kaotamiseks pesuvahendites ära tegema juba aastaks 2010. Sellest graafikust ollakse juba kolm aastat maas. Miks? Ma saan küll väga hästi aru, et kemikaalidega tegeleb Sotsiaalministeerium, aga see on ka teie valdkond.

Keit Pentus-Rosimannus

2010. aastal hakati seda s.a 30. juunil jõustuvat määrust Euroopa tasemel ette valmistama. See määrus jõustub 30. juunil osaliselt. See osa, mis puudutab pesupulbreid ja nõudepesumasinate kasutatavaid pesuvahendeid, jõustub alles 1. jaanuaril 2017. Tõenäoliselt on põhjus selles, et Euroopa Liidu tasemel hakati ette valmistama üldiseid ja otsekohaldavaid reegleid. Eesti kohta tuleb öelda, et meil toodetakse ju samamoodi fosfaatideta pesupulbreid. Ma ei taha siin ühelegi pesupulbrile reklaami tegema hakata, aga sellised Eestis toodetud pesupulbrid on meie turul täiesti olemas. Sellest määrusest rääkides on praktiline mainida, et keeld puudutab turule toomist. Alates s.a 30. juunist on teatud kogusest rohkem fosfaate sisaldavate pesupulbrite turule toomine Eestis keelatud ja selle järelevalvega hakkab tegelema Terviseamet. Kas need ettevalmistused oleksid võinud minna kiiremini? Muidugi oleksid need võinud minna kiiremini, aga hea, et need on lõpuks nii kaugel, et alates 1. juulist Eesti turul teatud kogusest rohkem fosfaate sisaldavaid pesupulbreid enam turustada ei tohi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Kui poleks seda määrust, millega Euroopa Liit teeb meile selle teemaga tegelemise kohustuslikuks, kas siis Eestis oleks midagi muutunud? Kas me peame ootama Euroopa Liidu määrusi, et oma veekogusid puhtamaks muuta, või võiksime teinekord ka algatajad olla?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Euroopa Liit ei ole ju kuskil kaugel ja meist eraldi eksisteeriv nähtus. Euroopa Liidu tasemel antud määrus tähendab seda, et me ise Eesti riigi esindajatena oleme selle määruse väljatöötamises aktiivselt osalenud. Meie panus on seal ka ikka päris oluline olnud. Mis puudutab saasteainete ja reostuskoormuse üldist vähendamist, siis siin me oleme ka Eestis päris mitmeid reegleid kehtestanud, kusjuures mitte ainult veekogusid puudutavalt. Täna on teil esimesel lugemisel tööstusheite seaduse eelnõu, mis käsitleb tööstusheidet laiemalt. Nii et me oleme sõltumata sellest tööst, mida me oleme teinud Euroopa Liidu tasemel, ka Eestis mitmeid olulisi lisapiiranguid kehtestanud, et meie veekogud puhtamaks saaksid. Aga kui me räägime näiteks Läänemerest, siis muidugi tuleb rääkida nii, nagu asjad on. Ainult Eesti pingutustest on vähe. Seetõttu on meile olnud oluline, et need reeglid ei saaks paika mitte ainult ühes või kahes riigis, vaid Euroopa Liidus ja Läänemere-äärsetes riikides laiemalt. Te viitasite HELCOM-ile, mis on kindlasti üks hea koostöövorm, et selliseid reegleid kokku leppida, sest mitte kõik Läänemere-äärsed riigid ei kuulu Euroopa Liitu ja Euroopa Liidu reeglid ei kehti kõikides riikides.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Päästeameti tööjõukulud

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marika Tuus-Laulilt siseminister Ken-Marti Vaherile.

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Te käisite eelmisel aastal küllalt hoogsalt välja päästetöötajate palga tõusu lubaduse. Nüüd me näeme, et palgatõus tuleb 5% ringis. Päästeameti peadirektor Kalev Timberg on välja öelnud, et see palgatõus on ennekõike solidaarne ja ameti töötajate keskmine palk on keskmiste palgade pingereas Kaitseliidu ees eelviimasel kohal. Kui me arvestame, et ministrid on peaaegu kõigis avaliku sektori asutustes palgatõusu lubanud, siis ei kujuta ju päästjate palgatõus endast midagi erilist. Kui suur päästjate keskmine palk on ja kas see vastab teie arvates nende töömahule?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Kõigepealt ütlen sissejuhatuseks, et minu teada on Eesti üks väheseid Euroopa Liidu liikmesriike, kus sisejulgeoleku valdkonnas ja tõenäoliselt avalikus sektoris tervikuna sellel aastal palgad tõusevad. Ilmselt on tegemist ainukese Euroopa Liidu liikmesriigiga, kus palgad sisejulgeoleku valdkonnas sellises mahus tõusevad. Päästjate palgad tõusevad 2013. aastal vähemalt 5% ehk iga päästja saab vähemalt 5%-lise palgatõusu. Kokku on palgatõusuks eraldatud 2,45 miljonit eurot. Me ei saa rääkida konkreetselt ühe või teise päästja palga tõusust arvudes, kuna päästjad jaotuvad teatavasti vastavalt kutseoskusele kategooriatesse ja palga suurus sõltub ka selle päästekomando töökoormusest, kus üks või teine päästja töötab. Me võime öelda, et keskmiselt tõuseb päästjate palk 7% ja kokku tõuseb palk 1800 päästjal. Ma võin tuua mõne näite. Esimese grupi päästekomandos (s.o kõige madalam grupp) tõuseb vanempäästja palk 6%, päästja palk 7% ja ka juhtivpäästja palk 7%. Teise grupi komando päästja palk tõuseb 8%. Päästjate keskmine palgatõus on 7%, igaühe palk tõuseb aga vähemalt 5%. Selle eelduseks on palgareform, millest samuti räägiti eelmise aasta lõpul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Selge see, et palga 5–7%-line tõus on parem kui langus, aga ma küsin ikkagi järg-

mist. Kui me tagasi vaatame, siis näeme, et alates 2010. aastast on meil näiteks toiduhinnad tõusnud üle 20%. Me oleme Euroopas halvas mõttes esikohal toiduhindade tõusu poolest. Kui me vaatame kodukuluseid, siis seal on üldiselt toimunud kõige suurem hinnatõus. Te omal ajal kangesti lubasite kodukulude vähenemist. Mul on isegi teie sõnad stenogrammilt välja kirjutatud, kus te lubate poole võrra vähendada kütte- ja veekuluseid. Väga paljudes avaliku teenistuse sektorites on oodata just 5%-list palgatõusu. Kas tõesti ei oleks me suutnud nendele tublidele inimestele pisut rohkem välja pingutada?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Avaliku sektori üldine palgakasv on 4,4%, aga nagu ma ütlesin, päästjate palk tõuseb vähemalt 5%, kuid keskmiselt 7%. Palgatõusu on riigil võimalik lubada oma võimalustest lähtudes. Nagu te teate, me oleme väljumas majanduskriisist ja meie väljavaated sellel aastal paranevad. Ma arvan, et me oleme üks väheseid Euroopa riike, kus need võimalused avalikus sektoris kasvavad. See väljendub ka meie selges prioriteedis, milleks on palgad. Keskmiselt 7%-line palgatõus vastab meie võimalustele. Meie riigieelarve üldine põhimõte on, et kulud ja tulud oleksid tasakaalus. Aga on täiesti selge, et siit me saame liikuda ainult edasi, see puudutab nii päästjaid kui ka politseinikke. On hea, et Eestil on võimalik avalikus sektoris palku tõsta. Me teame, et väga paljudes Euroopa riikides on palgad külmutatud, ka nendes riikides, mida nimetatakse n-ö arenenud riikideks. Ma ei räägigi siin mitmetest Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest. Meie oleme võimelised inimeste motivatsiooni sellel aastal parandama. Ma mainisin ka palgareformi. Palgareform Päästeametis tuleneb sellest, et majandussurutise ajal on väga mitmete ametikohtade palgad Päästeametis muutunud ebaproportsionaalseks. Näiteks puudub inimestel motivatsioon asuda päästjate hierarhias juhtivale ametikohale. Seda me sellel aastal palgareformiga muudame, kui me korrastame kogu palgastruktuuri.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Te räägite, et Euroopas on palgad külmutatud. Aga meenutame, et paar aastat tagasi olid need ju ka meil külmutatud. Teie haldusalas palgad isegi vähenesid. Me võime ju asjade ilustamiseks lubada, et tuleb 5%-line palgatõus ja teha suurt reklaami, öeldes, et palgatõus on suurem kui teistes valdkondades, aga ega see neid vapraid kodanikke, kes meile turvatunnet pakuvad, eriti ei lohuta. Ma juba tõin võrdluseks need hinnatõusud, mis puudutavad nii toidu- kui ka kodukuluseid. Kas te oskate anda väikese lubaduse, millal päästjate palgad järgmine kord tõusevad? Nad teevad tõesti väga vastutusrikast ja ohtlikku tööd selle pisku-pisku palga eest.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Päästjate palga tõusu on kinnitanud seesama Riigikogu, mille liige teie olete, lähtudes nendest võimalustest, mis riigil on. Ma väga loodan, et me vaatame tulevikku optimistlikult, aga meie ümber toimuv, see, mis üldiselt toimub Euroopa majanduskeskkonnas, ei sisenda liigselt optimismi. Eesti paistab silma siiski sellega, et meil on võimalik sellel aastal palku tõsta ja inimeste motivatsiooni parandada. See on olnud ka valitsuse selge prioriteet. Loodame, et järgmistel aastatel on meil samasugused võimalused. On selge, et sisejulgeoleku valdkonnas on inimeste motiveeritus väga oluline. Siseministeriumil on kõige suurem valitsemisala: umbes 10 000 inimest töötavad iga päev meie kõigi turvalisuse nimel. Need mitmed muudatused ja ka sisetised reformid on mõeldud just nimelt selleks, et headele spetsialistidele võimaldada paremaid töötingimusi. Sellel ja ka järgmisel aastal ehitatakse uusi hooneid ning uuendatakse töökeskkonda. Sel aastal algab näiteks päästekomandode uute hoonete ehitus nii Tallinnas kui ka Tartus. Riigieelarvest lisandub vahendeid tehniliste vahendite soetamiseks, näiteks päästjate isikukaitsevarustuse, aga ka muu tehnilise varustuse ostmiseks. Me teeme kõik mis vähegi võimalik, et muuta nende vaprate meeste ja naiste tööd lihtsamaks, parandada nende töö kvaliteeti ja inimesi paremini motiveerida.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Teatavasti suleti eelmisel aastal 11 päästekomandot. Selle tulemusena pidi vabanema raha, millega oleks saanud oluliselt tõsta teiste päästetöötajate palka. Täna on selgunud, et palgatõus on minimaalne, see on enam-vähem võrdne inflatsiooniprotsendiga. Te rääkisite väga palju sellest, mitu protsenti päästetöötajate palk tõuseb. Protsendiga aga kõhtu ei täida ja peret üleval ei pea. Kui suur on praegu Eestis keskmise päästetöötaja palk, jättes arvestusest välja ülemuste palga?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma oma arust selgitasin seda juba üle-eelmises vastuses. Nagu ma ütlesin, palk tõuseb eri kategooria komandogruppides keskmiselt 7%. Kolmanda grupi ehk kõige kõrgema komandogrupi päästja palk, kes töötab näiteks Lilleküla komandos, hakkab olema 865 eurot. Päästja saab kuus juurde 61 eurot ja palk tõuseb 7%. Võin tuua ka näite kõige madalama kategooria ehk kõige väiksema töökoormusega päästekomando kohta. Näiteks saab Värskas komandos päästja juurde 33 eurot kuus, palgatõus on 6%. Mis puudutab päästekomandode võrgustiku korrastamist, siis see oli 2012. aasta üks olulisi muudatusi. Kahekümne aasta jooksul ei olnud sellist korrastamist ette võetud. Muudatuse põhjus oli eelkõige see, et kahekümne aasta jooksul on oluliselt muutunud ohud ja riskid, mis seonduvad päästeolukordadega, ja paljud inimesed on elukohta muutnud. Seetõttu on täiesti loomulik, kui riik paigutab ümber ka päästevõimekust. Sellel põhjusel korraldati ümber üheksa päästekomando töö ja väga suur hulk päästjaid nendest komandodest leidis rakenduse mõnes teises komandos. Päästjate koguarv ei muutunud. Ma arvan, et senise statistika põhjal võib öelda, et see muudatus on ennast õigustanud. See arvestab muutunud tingimusi, ohte ja riske Eesti Vabariigi territooriumil.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Peeter Võsa.

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Motivatsioonist ja uutest majadest te

juba rääkisite, kuid väarikuse üks osa on ka väarikas vanaduspension. Kahjuks olen ka mina selle Riigikogu liige, kes 195 politseipensionäri pensioniga pettis. Kas te saate kinnitada, et päästevaldkonnas tulevikus enam midagi säärast ei juhtu?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Mis puudutab eripensione, siis sellest me oleme mitmel korral rääkinud ka õiguskomisjonis, mille lugupeetud liige te olete. Eripensionide süsteem tervikuna on Sotsiaalministeeriumis läbitöötamisel. See puudutab eri valdkondade eripensione ja mitme ministeeriumi, näiteks Kaitseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi valitsemisala. Loodame, et Sotsiaalministeerium tuleb sellel aastal tervikliku lähenemisega välja. Seda analüüsi minu teada tehakse. Siis me saame rääkida juba järeldustest ja ettepanekutest, mis sellest analüüsist tulenevad.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Energeetika tulevik

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Rainer Vakralt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Eelmisel nädalal otsustas valitsus viia Eesti Energia Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ehk Juhan Partsi haldusalast Rahandusministeeriumi ehk Jürgen Ligi haldusalasse. Valitsus on viimasel ajal Eesti Energiat kasutatud finantsinstrumendina riigieelarve täitmiseks, mitte aga võimaliku majandusmootorina. Mis oli selle vangerduse eesmärk, kui Eesti Energia viidi Rahandusministeeriumi haldusalasse? Kas teie arvates on Eesti Energia riigile ikkagi finantsinstrument või elektritootja?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei ole viisakas vastata küsimusele küsimusega, aga ma küsin siiski. Missuguse riigi valitsusest te räägite? Minu juhitud Eesti

Vabariigi valitsus ei ole teie nimetatud otsust langetanud.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Eelmisel nädalal oli valitsuses arutelul see küsimus, mille kohta härra Vakra küsis. Seal jäi küll mulje, et tehti otsus viia Eesti Energia Rahandusministeeriumi haldusalasse. Aga selle teema arutelu isenesest näitab, et valitsus on muutunud küllaltki närviliseks. Seda on näha, kui vaadata neid otsuseid ja ka märke, mis seoses Eesti Energia-ga on välja tulnud, just mõeldes tema agressiivsele investeerimispoliitikale. Mind huvitab, kas Eesti Energia mitte liiga agressiivselt ei investeer. Mis te sellest arvate? See on ju tarbijate raha ja sellest sõltub elektri hind.

Andrus Ansip

Aitäh! Ma veel kord ütlen, et möödunud nädalal Vabariigi Valitsus teie viidatud küsimust ei arutanud. Ma ei tea, kust pärineb vastupidine informatsioon. Põhimõtteliselt näeb Euroopa Liidu direktiiv ette, et tootja ja regulaator ehk järelevalvega tegelev institutsioon ei saa kuuluda samasse haldusalasse, nad peaksid olema teineteisest sõltumatud. Aga kordan, et möödunud nädalal Vabariigi Valitsus teie viidatud küsimust ei arutanud. Eesti Energia investeeringud on olnud kõigile teada, need on olnud teada ka kõigile Riigikogu liikmetele. Need investeeringud, mis on tehtud elektri-tootmisvõimsuste suurendamiseks, on kindlasti olnud väga vajalikud. Selles saite veenduda ka ühe umbusaldusavalduse arutamise käigus. Investeeringud õlitootmise laiendamisse ja tänapäevastamisse on kindlasti vajalikud. Meil on olemas ressursid, suur nõudlus ja teadmised. Minu meelest poleks see väga ratsionaalne käitumine, kui me neid ressursse, teadmisi ja vajadust omavahel kokku ei üritaks viia.

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Rainer Vakra, teil on ilmselt tekkinud esimene täpsustav küsimus. Ma loodan, et mitte selle kohta, mida valitsuses arutati, kuna seda küsimust ei arutatud. Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Täpsustav küsimus on investeeringute kohta. Täna infotunnis on korduvalt olnud juttu investeeringutest Ameerikas ja ka sellest, mida tehakse Eesti Vabariigi pinnal. Aga mul on konkreetne küsimus investeeringute kohta. Eesti Energial oli teadupärast kavas rajada kaks põlevkivijaama. Hiljuti tegi Eesti Energia otsuse (ma loodan, et see oli tõesti otsus) jätta teine põlevkivijaam rajamata. Kas te oskate öelda, mis vahepeal muutus ja miks te arvate esialgselt kavast loobuti?

Andrus Ansip

Aitäh! Tegemist ei ole mitte otsusega jätta jaam ehitamata, vaid arutatakse võimaluse üle jätta teine katel ehitamata. Ka Vabariigi Valitsus arutab seda küsimust. Praegu on esimese katla ehitajal olemas optioon teise katla ehitamiseks. Ehitaja või lepingupartner on valmis seda optiooni aasta võrra pikendama. Kas selleks on vajadus või ei, sellele me peaksime andma põhimõttelise vastuse käesoleva aasta esimesel poolaastal. Põhimõtteliselt on võimalik otsustamist veel aasta võrra edasi lükata. Praegu on selline arusaam, et meil on piisav tootmisvõimsus kuni aastani 2024 olemas ka ilma uue katla ehitamiseta. Lähteandmete muutused on tulenenud eelkõige Euroopa Komisjoni muutunud seisukohtadest. Meil on võimalik vanu, installeeritud tootmisvõimsusi kasutada märksa pikema aja jooksul, kui me esialgu eeldasime. Teatavasti on meie maksimumtarbimine 1600 megavatti, aga installeeritud võimsust on meil praegu umbes 2400 megavatti. Tegelikult on võimsust pisut rohkem, kuid installeeritud võimsusest on ära langemas peaaegu 1000 megavatti, kui selle käigushoidmiseks ei tehta lisainvesteeringuid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra, teine täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Minu andmetel (ma sain need Lembit Kaljuvee nõustamisel) on esimeses ploki kaks katelt ja teises ploki kaks katelt ning esimest kahte katelt ehitatakse, teisi mitte. Aga ärme sellel rohkem peatu. Minu küsimus on see: kas te olete põhimõtteliselt nõus, et teatud mõttes tuleks Eesti Energia investeeringutele

pidureid panna ja neid kriitilisemalt üle vaadata?

Andrus Ansip

Eesti Energia investeeringud peavad vastama Eesti riigi vajadustele. Kui Eesti Energia oleks pelgalt kasumit taotlev äriühing ja tal poleks kohustust tagada ka Eesti energiavarustatus, siis võiksime öelda, et jah, investeeringuid poleks vaja enam teha, sest ilmselt oleks kasumit taotlev äriühing huvitatud energiade-fitsiidist, kuna siis oleks energia hind kõrgem. Aga riigile kuuluv äriühing täidab teatud mõttes avalikke ülesandeid, ta peab tagama Eesti elanike energiaga varustamise, seega on investeeringud kahtlemata vajalikud.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Mul on ka küsimus selle teema kohta. Te käisite mõnda aega tagasi visiidil Londonis ja kohtusite Briti peaministri David Cameroniga. Tema on just ära pidanud oma kauaoodatud kõne, milles ta esimese põhimõttena nimetas väga selgelt, et ühisturg, sh digitaalne ühisturg, on brittidele äärmiselt oluline. Samas ei maininud ta oma põhimõtete hulgas kuidagi energeetikat ega energiavaldkonda üldse. Sellest tuleneb minu kaheosaline küsimus. Kas teil tulid Briti peaministriga jutuks meie valitsuse seisukohad ühisturu, sh digitaalse ühisturu kohta, ka see, mis puudutab brittide suhtumist rohelistesse energiasse ja kogu energiamajanduse tulevikku?

Andrus Ansip

Aitäh! Teil on minu ees teatud eelised. Mina sain peaminister David Cameroni kõne tõlke kätte neli minutit enne infotunni algust. Infotund ei ole mitte kõige viljakam ja parem aeg oma kolleegi kõnesse süvenemiseks. Aga vastus teie küsimusele on see, et jah, me rääkisime avatud turust. Avatud turg, sh avatud energiaturg, on Eesti ja Ühendkuningriigi huvides. Selles mõttes kattuvad meie vaated täielikult. Me oleme ühisturumeelsed ja sooviksime, et barjääre, mis praegu ühisturu, avatud turu arenguid takistavad, oleks vähem ja et

need kiiremini kõrvaldataks. Sellesama siseturu üks osa on digitaalne siseturg, mis annaks väga suured arenguvõimalused. Eksperdid on öelnud, et kui digitaalne siseturg välja arendada, siis see võiks anda Euroopa Liidule täiendavalt 4% majanduskasvu. Jälle kord tuleb öelda, et Ühendkuningriigi ja Eesti on nendes küsimustes täpselt samadel seisukohtadel. Muu hulgas olgu öeldud, et Eesti ja Ühendkuningriigi vahel toimub väga hea koostöö, et arendada elektroonilisi avalikke teenuseid.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Narkosurmade arvu kiire kasv

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Andres Anveltilt siseminister Ken-Marti Vaherile. Palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea siseminister! Kuni eelmise aasta lõpuni viidi Eestis ellu narkomaania ennetamise riiklikku strateegiat. Ootuspärase narkosurmade arvu vähenemise asemel toimub aga hoopis nende juhtumite arvu drastiline kasv. 2001. aastal oli selliseid surmajuhtumeid 38, 2012. aastal aga juba 160. Meil on neid surmajuhtumeid seitse korda rohkem kui Euroopas keskmiselt. See on nukker arv. Kas Siseministeerium kui üks selle strateegia planeerija ja kindlasti üks rakendamise järele valvaja nõustub seda olukorda vaadates sellel nädalal Postimehes ilmunud politsei asjaomase valdkonna ühe juhi väitega, et narkomaania ennetamise riiklik strateegia on sisuliselt läbi kukkunud?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Te viitate Mikk Salu artiklile "Rekordiline narkoaasta", mis ilmus sellel nädalal Postimehes. Soovitan kõigil seda lugeda. Minu arust on see väga asjalik, adekvaatne ja hästi esitatud käsitlus sellest keerulisest ja mitmetahulisest valdkonnast, milleks on narkomaania vähendamine ühiskonnas. Kindlasti on narkomaaniavastane võitlus üks valdkond, kus Eestil tuleb väga kõvasti pingutada. 2012. aastal lõppes üks strateegiaperiood. Diplomaatiliselt öeldes on mär-

gatavalt arenguruumi koostöö tegemiseks mitmete ametkondade vahel, sest narkomaania-probleemi ei lahenda mitte üks ministeerium ega ametkond, vaid selle tööga on hõivatud mitme ministeeriumi ametkonnad. Me räägime narkomaania puhul peamiselt kolmest töö- või tegevusliinist: narkoennetus, narkootikumide nõudluse ja pakkumise vähendamine ning ravi ja rehabilitatsioon, mis on äärmiselt oluline. Need kõik kuuluvad eri ministeeriumide ja ametkondade valitsemisalas. Just nimelt koostöö ja kõikide jõudude ühendamise nimel, et käsitleda seda teemat poliitiliselt kõige kõrgemal tasemel, seada selged eesmärgid ja prioriteedid ning seda koostööd juhtida, lõime eelmise aasta kevadel Siseministeeriumi juhtimisel uimastiennetuse valitsuskomisjoni. Teha on äärmiselt palju. Ma hea meelega tsiteerin Maris Jesse sõnu, mis on selles artiklis avaldatud. Ta ütleb väga lihtsalt: "Kui narkoprobleem on juba ühiskonda juurdunud, siis isegi ..." Vastamise aeg sai läbi. Ma jätkan seda teemat järgmisele küsimusele vastates.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma ei saanudki vastust oma küsimusele, kas te nõustute politsei väitega, et see riiklik strateegia on läbi kukkunud. Aga ma küsin täpsustavalt politseitöö kohta: kas teie olete politsei tegevusega narkosurmade arvu vähendamisel rahul või ei?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kõigepealt lõpetan vastuse eelmisele küsimusele. Maris Jesse, Tervise Arengu Instituudi direktor, ütles minu arust väga head sõnad: "Kui narkoprobleem on juba ühiskonda juurdunud, siis isegi selle stabiilsena hoidmiseks tuleb kõvasti pingutada. (Eestis on ekspertide hinnangul teatavasti ligikaudu 10 000 püsivat uimastisõltlast. – K-M. V.) Tuleb joosta, et paigalgi püsida, et asjad veel halvemaks ei läheks." Nii see tegelikult Eestis praegu on. Mis puudutab politsei tegevust, siis ma näen siin märgatavalt arenguruumi. Positiivsena võib välja tuua, et mitmed näitajad on paranenud. Uimastisurmade puhul

on Eesti kõige suurem probleem see, et me paistame silma just ühe väga kange sünteetilise aine turuna. 80% meie uimastisurmatest on põhjustanud fentanüüli üledoos. See on väga kange sünteetiline opiaat ja selle üledoos on väga kerge tulema. Üledoose saavad aga peamiselt sagedasti ja pikalt süstinud narkomaanid, keda Eestis on hulgi. See probleem ulatub aastate taha. Nagu öeldud, politsei tegevuses on selgelt arenguruumi. Oleks vaja ühtlustada narkopolitsei tegevust üle Eesti, selleks et veelgi paremini avastada seda kanget narkootikumi – fentanüüli. Positiivsena võib välja tuua, et võrreldes 2011. aastaga on peaaegu poole võrra suurenenud konfiskeeritud dooside arv. 2011. aastal konfiskeeriti 32 000 doosi, eelmisel aastal aga 54 000 doosi. Kuid olukord pole kindlasti rahuldav, vaid me läheme sel aastal edasi. Me tahame suunata tähelepanu eelkõige sellele väga raskele uimasti turult kõrvaldamisele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Ma proovin siis saada mingi vastuse kolmandale küsimusele. Sedasama valget hiinlast ehk fentanüüli, millest te räägite, müüvad tänaval diilerid. Kust mujalt see valge surm siis kättesaadav on. Lihtsalt tähelepanekuna ütlen, et eelmisel aastal tabati väikekaubitsejaid kaks korda vähem, kui oli narkosurmasid. Me oleme siinsamas saalis pidanud debatti avastatud tänavadiilerlusega seotud juhtumite arvu drastilise vähenemise teemal. Politsei on nüüd 2008. aastaga võrreldes tänavadiilereid kolm korda vähem kinni võtnud. Kas teie arvates ei ole sellel narkosurmade arvu suurenemisega mingit seost?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nagu ma ütlesin, on 80% narkosurmatest ehk neli viiendikku neist seotud fentanüüli üledoosiga. Sagedamini puudutab see just pikalt süstinud narkomaane. Neid uimastisõltlasi on Eestis ligikaudu 10 000, ekspertide arvamusel siin lahknevad. Kindlasti pöörab politsei tähelepanu ka tänavadiileritele. Aga me peame aru saama, et võrreldes teiste Euroopa riikidega paistab Eesti silma eelkõige fentanüüli tarbimise poolest.

Siin on tegemist ikkagi raske kuritegevusega, narkokaubitsemisega, kus probleemi põhiline allikas on need isikud, kes seda ainet Eesti riiki toimetavad ja püüavad sellega siin äritse- da. Me peame minu hinnangul alustama tipust, nendest, kellest narkokaubandus eelkõige sõl- tub, ehk kõige tugevamatest, nn projektijuhti- dest, kes kogu seda asja veavad. Kindlasti ei ole tegemist kerge ülesandega. See võtab aega ja palju ressursse. Me suurendame sel aastal narkopolitsei vahendeid. Suurenevad inimtöö- jõu hulk, tehniliste vahendite arv ja tehnilistele vahenditele kulutatav raha. Umbes 350 000 eurot läheb ainult tehniliste vahendite jaoks. Minu hinnangul on fookus just organiseeritud kuritegevusel, korrakaitsejõud aga kaasatakse kindlasti ka tänavadiilerluse vastu võitlemisse. Kuid ma pean kõige tähtsamaks just seda, et me suudaksime Eestis fentanüüli kättesaadavust oluliselt vähendada.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kol- leeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Nii- kaua, kuni te võitlete nn projektijuhtidega, na- gu te neid nimetasite, tiirutavad või seisavad paljude koolimajade ümber autod, kust kooli- lastele müüakse igasugust jama. Koolidirekto- ritel on nende autode numbrid üles kirjutatud ja politseile edastatud. Vähemalt ühel mulle teadaoleval juhul on politseist öeldud, et las need autod olla seal, kus nad on, siis vähemalt on koht teada, muidu poevad kuskile peitu, hakka siis neid otsima, et politsei saab sealt- kaudu infot jne. Kas selline laste tervise ja eluga riskimine ongi teie mainitud ülevaltpoolt ja projektijuhtidest alustamine?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Doktor Vassiljev! Kui teil on sellist informatsiooni, siis te olete selle ilmselt juba politseile edastanud ja teete seda loomulikult ka edaspidi. Politsei võtab teateid, mis puudutavad koolide ümber toimuvat, väga tõsiselt. Küsimuse asetus on kindlasti äärmiselt õige. Mul on võimalus peatuda pisut narko- ennetusel, mis on äärmiselt oluline ja puudutab eelkõige alaealisi. Ma viitan siin mitmele uuringule, mis räägivad meile kas või sellest,

et lapsed alustavad Eestis uimastite proovimist üsna varakult: 32% 15–16-aastastest kooli- noortest on elu jooksul illegaalseid uimasteid tarvitanud. Samas tuuakse uuringutes välja hu- vitav fakt, et peaaegu kõik, kes on alaealisena uimasteid proovinud, on olnud varem purjus ja proovinud ka suitsetamist. Alustatakse kerge- mini kättesaadavatest, legaalistest ainetest ja liigutakse illegaalsete uimastite poole. Oma- vahel on selgelt seotud alaealiste hulgas ka nii- sama katsetajate ja sõltuvusse langejate arv. See tähendab, et on äärmiselt tähtis suunata narkoennetuse teravik alaealistele, aga mitte ainult neile, vaid ka nende vanematele, kooli- õpetajatele, kogu noorte inimeste kasvukesk- konnale. Sellesse me sellel aastal väga paljuski panustame, loomulikult koos heade partneri- tega Sotsiaalministeeriumist ja vabakonnast. Selle jaoks on mõeldud suur hulk rahalisi res- sursse. Ma arvan, et on äärmiselt õige püstita- da see alaealiste teema, mida te oma küsimu- ses ka tegite.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, kuna infotunni aeg on läbi. Head kolleegid, suur tänu teile küsimuste esitamise eest! Head valitsusliikmed ja peami- nister, suur tänu vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alusta- me Riigikogu täiskogu V istungjärgu teise töö- nädala kolmapäevast istungit. Soovitakse üle anda ka eelnõusid ja arupärimisi. Alustab kol- leeg Rannar Vassiljev.

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! 11 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget soovivad üle anda arupärimise majandus- ja kommunikatsiooni- minister Juhan Partsile. Arupärimine käsitleb Eesti Energia investeringuid Jordaania ja Ameerika Ühendriikides. Teatavasti on Eesti Energia alates 2010. aastast võtnud Jordaania osa põlevkiviõli tootmise ühisprojektist, milles tal on oluline või strateegiline osalus. Eesti osalus selles on vähenenud 76%-st 65%-ni, kuid meie arvates on eriti huvitav see – samas

teeb see meid ka pisut murelikuks –, et Jordania enda osalus selles projektis on kahanevad peaaegu olematuks ehk 5%-ni. Ameerika investeringute teemal on ajakirjanduses pisut juttu olnud. Teatavasti soetas Eesti Energia 2011. aastal Utah's teatud hulga põlevkivivarusid. Nõukogu liikmed on seda investeringut riskantseks nimetanud. Senised põlevkivi kasutamise ja õliks realiseerimise katsetused ei ole väga paljulubavalt läinud. Sellest tulenevalt on meil ministrile mitu küsimust, mis käsitlevad osaluse muutumist projektides ja nende projektide eesmärkide muutumist, aga ka võimalikke riske ning seda, kuidas seda kõike finantseerida plaanitakse, eriti selles kontekstis, et Eesti Energia plaanib ka Eestis arvestatavaid investeringuid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel annan üle riikliku pensionikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu eesmärk on parandada eakate ja puuetega inimeste toimetulekut ning taastada pensionide ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste tasuta kojukanne sellisel kujul, nagu see toimus enne 2009. aastat. Omal ajal sai sel teemal siin saalis väga palju vaieldud. Keskerakond ja Rahvaliit olid pensionide tasuta kojukande kaotamise vastu. See võimalus säilis väga vähestel inimestel: osal töövõimetuspensionäridel ja inimestel, kes elasid tol ajal hajaasustusalal. Võime öelda, et seoses selle muudatusega ka pensionid justkui vähenesid, sest need inimesed, kellel ei olnud muud võimalust, tellisid loomulikult tasulise kojukande, mille hind on pidevalt tõusnud, ka sellest aastast see tõusis. Nimelt maksab pensioni koju tellimine nüüd 4,88 eurot kuus. Probleeme tekitab loomulikult see, et paljudes maapiirkondades (see ongi rohkem maapiirkondade küsimus) puuduvad sularaha- ja makseautomaadid ning postkontorid. Selleks et pensioniraha kätte saada, tuleb sõita suuremasse keskusesse, aga me teame ka ise, mismoodi maal ühistranspordiga lood on. Tasuta kojukande taastamine läheks maksma kõige rohkem 2,4 miljonit eurot, aga me arvame, et isegi vähem, sest

paljud on juba valinud pensioni kättesaamiseks mingi teise tee, kas lasevad selle kanda võõra inimese kontole või on probleemi lahendanud muud moodi. Me kavandame, et see muudatus hakkaks kehtima järgmisest eelarveaastast.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjon otsustas oma 22. jaanuari istungil esitada Riigikogule otsuse eelnõu, millega teeme ettepaneku nimetada Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmeks Krista Aru. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Mul on Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda arupärimine sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Selle teema on, et hoolimata Eesti tervishoiu madalseisust avati eelmisel aastal Tallinnas uus ja igati tänapäevane tervishoiuasutus – Haabersti hooldusravikliinik. See läks maksma 4,6 miljonit eurot. Osaliselt võeti selleks laenu, aga 3,1 miljonit eurot saadi ka Euroopa Regionaalarengu Fondist. Nüüd, kui kliinik on valmis ja seal on 150 voodikohta, on selgunud, et seda ei soovita rahastada. Nimelt on haigekassaga leping sõlmitud ainult 56 koha rahastamiseks selle aasta esimeses kvartalis, aga mis edasi saab, pole üldse teada. See tähendab, et need investeringud on tühja jooksnud ja patsiente on petetud. Seoses sellega on meil järgmised küsimused. Kui selle aasta esimeses kvartalis finantseeritakse 56 kohta, siis millal hakatakse finantseerima ülejäänud 94 kohta? Millises ulatuses on üldse plaanis haiglat finantseerida pärast selle aasta esimest kvartalit? Kui riigi institutsioonide heakskiidul ehitatakse uusi haiglaid, siis kuidas mõista seda, et neid ei finantseerita, kui need valmis on? Viimane küsimus: kui haigekassaga lepingut ei sõlmita, siis kuidas Vabariigi Valitsus tehtud kulutused korvab? Me ootame nendele küsimustele vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Arupärimise teema on teedel hukkunud inimeste arv. Hoolimata nii kurvast teemast on see arupärimine ülimalt positiivne. Ma ei tea, mis on selle põhjus, kas vähenev rahvaarv, suur Eestist lahkunute arv või kallis kütus, aga me võime nentida, et mullu teedel hukkunute arv võrreldes 2011. aastaga vähenes. Teist korda viimase 50 aasta jooksul oli see arv alla 100. See on väga positiivne tendents, mis vajab lahkamist. Tahame sellest siseministriga mõnel toredal esmaspäeva õhtul siin saalis põhjalikumalt rääkida. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! 11 Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel annan üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimise teema on Elektriraudtee uued rongid. Eelmise aasta lõpus saabus Eestisse kauaoodatud reisirong Stadler FLIRT. Elektrirongide maksumusest finantseerib 85% Euroopa Liidu ühtekuuluvusfond. Kahtlemata on tegu väga kiiduväärt ettevõtmisega, sest uued liiklusvahendid teevad väga paljude inimeste jaoks rongisõidu senisest mugavamaks. Ometi on mitmed ohutuseksperdid mures, kuna uusi ronge saab tõsta ainult külje pealt, mis tähendab, et õnnetuse korral on rongi tõstmiseks vaja paralleelrööppaari või rööppaariga paralleelselt kulgevat maanteed. Seoses eeltooduga soovime vastust järgmistele küsimustele. Euroopa Liidu toel on viimastel aastatel Eestis palju panustatud taristusse. Kas praegune raudteetaristu vastab uute rongide vajadustele? Eestis on arvukalt raudteeülesõite, mis on sõiduteega ühel tasandil. Kuidas on planeeritud tagada rongiliikluse ohutus pärast planeeritavat rongide piirkiiruse suurendamist? Meil on veel kaks küsimust, millele ootame vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja neli arupärimist. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menet-

lusse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, edastan need otsekohe adressaatidele.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Riigikogu rahanduskomisjoni s.a 21. jaanuaril esitatud Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon, ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 22. jaanuaril algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikme Kaja Kreismani Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni liikmeks.

Riigikogu juhatus on muutnud Riigikogu alatiste komisjonide liikmete arvu selliselt, et keskkonnakomisjonis on senise kümne liikme asemel nüüd üksteist ning kultuurikomisjonis senise kümne liikme asemel üheksa liiget.

Riigikogu juhatus on muutnud oma 2011. aasta 5. aprilli otsust nr 6 ning jaotanud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni kohad Riigikogu alatistes komisjonides selliselt, et keskkonnakomisjonis on nimetatud fraktsioonil senise kahe koha asemel nüüd kolm ja kultuurikomisjonis senise kolme koha asemel kaks kohta.

Riigikogu juhatus on kinnitanud järgmised muudatused komisjonide koosseisus: Riigikogu liige Andres Jalak on lahkunud maaelukomisjoni liikme kohalt ning asunud rahanduskomisjoni liikme kohale, Riigikogu liige Priit Sibul on lahkunud kultuurikomisjoni liikme kohalt ja asunud maaelukomisjoni liikme kohale ning Riigikogu liige Kaja Kreisman on asunud keskkonnakomisjoni liikme kohale.

Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Erki Noole keskkonnakomisjoni esimeheks ning Riigikogu liikme Karel Rütli keskkonnakomisjoni aseesimeheks.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile ja siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

Lugupeetud Riigikogu, palun tähelepanu! Täpsustame päevakorda. Täna on täna päevakorras

punkti nr 4 arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud meediateenuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 336 esimesel lugemisel esineb eelnõu algataja nimel ettekandega keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus ning juhtivkomisjoni ettekandega kultuurikomisjoni esimees Urmas Klaas. Tänapäevakorra punkti nr 8 arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud looduskaitse seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu 289 esimesel lugemisel esineb juhtivkomisjoni nimel ettekandega keskkonnakomisjoni esimees Erki Nool.

1. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (275 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänapäevakorra punktidega. Tänapäevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 275. Palun hääletada!

Poolt hääletas 79 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

2. Planeerimise seaduse, kinnisasja sundvõõrandamise seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (247 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud planeerimise seaduse, kinnisasja sundvõõrandamise seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud planeerimis-

seaduse, kinnisasja sundvõõrandamise seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 247. Palun hääletada!

Poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

3. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (323 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks õiguskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelnõu 323 teise lugemise alguses tuletan teile natuke meelde, millega on tegemist Rooma statuudi ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtu puhul, sest on võimalik, et kõik kolleegid ei ole sellega väga täpselt kursis.

Rooma statuut on Rahvusvahelise Kriminaalkohtu alusdokument, millega Rahvusvaheline Kriminaalkohtu loodi. Statuut avati allkirjastamiseks aastal 1998 ja 2002. aastal jõustus see lõplikult. Rahvusvaheline Kriminaalkohtu on ÜRO toimealas toimiv rahvusvaheline õiguskaitseorganisatsioon, mis lisaks liikmesriikide jurisdiktsioonile teostab oma jurisdiktsiooni. Eesti on Rahvusvahelise Kriminaalkohtu liige alates 2002. aastast. Kriminaalkohtul on 121 liiget. Seda nimetatakse ka n-ö väikeste riikide klubiks, sest suured riigid, näiteks Inglismaa, USA, Venemaa, Hiina ja India, ei ole sellega liitunud ja tõenäoliselt ka ei kavatse seda teha.

Praegu käsitleme alusdokumendi ehk Rooma statuudi muudatuste ratifitseerimist. Veel niipalju meeldetuletuseks, et muudatused sisaldavad põhiliselt kolme olulist aspekti. Esimene aspekt on see, väga lihtsalt öeldes, et kõik rahvusvahelistes konfliktides keelatud relvad keelatakse muudatustest tulenevalt ka riigisisestes konfliktides. Teine muudatus on agressioonikuriteo täpne määratlemine. Muudatuste kolmas aspekt on see, et kriminaalkohtule antakse laiemad õigused kui seni. Kui seni oli agres-

sioonikuriteo puhul ainult ÜRO Julgeolekunoõukogul õigus otsustada, kas tegemist on agressiooniga või ei, siis sellest muudatusest tulenevalt võib kriminaalkohus seda ise otsustada. See annab Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule oluliselt õigusi juurde.

Teiseks lugemiseks valmistasime eelnõu ette 14. jaanuaril. Aruteludest võtsid osa ka Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Tanel Kalmet ning Välisministeeriumi juriidilise osakonna peadirektor Annely Kolk ja vanemjurist Mare Tropp. Teise lugemise ettevalmistamine meil väga keeruliselt ei kulgenud, sest üldiselt on olemas arusaam, et Eesti peaks need muudatused ratifitseerima ja seaduseelnõu 323 seadusena vastu võtma.

Tähtjaks esitas kolleeg Igor Gräzin ka ühe täiendusettepaneku. Ta tegi komisjonile ettepaneku täiendada seadust kas preambuli või lisaga, mis väljendaks Eesti riigi soovi käsitada agressioonina ka energiablokaadi ja küberrünnakut riigi vastu. Selle ettepaneku üle oli meil pikem arutelu. Ettepaneku tegija, hea kolleeg Gräzin, ja Välisministeeriumi esindajad olid erinevatel seisukohtadel. Lõpuks toimus hääletus. Komisjon ettepanekut ei toetanud: 3 komisjoni liiget olid ettepaneku poolt ja 6 vastu.

Räägin lühidalt selle arutelu sisust. Rooma statuut ütleb, et statuudile reservatsioon ei tehta. Välisministeeriumi esindajad väitsid, et Igori Gräzini ettepanek on reservatsioon. Ettepaneku tegija väitis vastu, et tegemist ei ole reservatsiooniga, kuna sellega Eesti ei vähenda oma kohustusi statuudi raames, vaid pigem suurendab. Aga Välisministeeriumi esindajad jäid oma seisukohale ja ütlesid, et ükskõik, kas tegemist on suurendamise või vähendamisega, igal juhul on tegemist reservatsiooniga.

Teiseks vaieldi ettepaneku esitaja väite üle, et sellise teksti lisamine ei kahjusta nende muudatuste ratifitseerimist, vaid annab rahvusvahelisele areenile teada, et Eestile on olulised energiajulgeolek ja küberjulgeolek. See oleks lihtsalt esmakordne selliste mõistete viimine rahvusvahelise õiguse areenile. Vastuväited olid järgmised. Agressioonikuriteo mõiste on üldse väga tundlik teema. Selle paberile saanud mõiste fikseerimiseks on kulunud 12 aastat diplomaatilist tegevust. Kuna niikuinii võivad suured ja väikesed riigid erinevalt käsitada

seda, mis see agressioon tegelikult on, siis on juba ainuüksi sellise kokkuleppe saavutamine väga väärtuslik. Eesti ei peaks hakkama kirjutama juurde omi lisasid, kus me käsitame agressioonina ka küberrünnakut või energiablokaadi. Siis võib ju tulla mõni kolmas riik ja ka midagi öelda, võib tulla ka neljas riik ja öelda veel midagi ning pikaajaline protsess võib saada kahjustatud. Välisministeeriumi ametlikud seisukohad on, et statuudile reservatsioonide tegemine ei ole lubatud ja agressioonikuriteo mõiste kahtluse alla seadmine võib kahjustada kokkulepet, mille saavutamiseks on kulunud 12 aastat. Selline on kokkuvõtte sellest arutelust. Aga härra Gräzin oli sellise ettepaneku teinud ja hääletamisele see läks. Nagu ma ütlesin, komisjon seda ettepanekut ei toetanud (3 poolt ja 6 vastu).

Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 115, mis võimaldab välislepingut käsitlevat seaduseelnõu arutada kahel lugemisel, otsustas komisjon konsensuslikult suunata eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda teisele lugemisele s.a 23. jaanuaril ehk täna ja teha täiskogule ettepanek eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Küsimus kolleeg Väino Lindelt.

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma loodan, et me saame siin ka kolleeg Gräzini ettepanekut hääletada. Aga värskenda mu mälu ja ütle, kas Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga on ühinenud ka niisugused riigid, kes on alati igal pool valmis rahu ja oma õiguste eest võitlema, näiteks Ameerika Ühendriigid, Venemaa Föderatsioon ja Hiina.

Neeme Suur

Aitäh küsimuse eest! Saan vastata, et ei ole. Suured riigid ei ole Rahvusvahelise Kriminaalkohtu liikmed. Rahvusvahelisel Kriminaalkohtul ei ole tegelikult oma täidesaatvat organisatsiooni kui sellist, ta saab toimida ainult oma liikmesriikide ja nende täidesaatvate jõuorganite kaudu. Selles mõttes on ikkagi tegemist õigusemõistmise organisatsiooniga, mis töötab päris tõhusalt. Näiteks mõistetü pärast Jugoslaavia konflikti sealsamas Rahvusvahelises

Kriminaalkohtus lõpuks süüdi 161 sõjakurjategijat. Tõsi küll, selleks läks üle kümne aasta, aga praegu kannavad nad kõik karistust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjonil on andmeid, kui paljud nendest 121 riigist, kes on Rooma statuudiga ühinenud, on juba selle muudatuse ratifitseerinud? Kas komisjonil on andmeid mõne riigi kohta, kes ei kavatse seda ratifitseerida?

Neeme Suur

Aitäh! Eesti oleks kolmas riik, kes selle ratifitseerib. Tähendab, ratifitseerimisprotsess on algusjärgus. Selleks et need muudatused jõustuksid, läheks vaja vähemalt 30 riigi allkirja. Muudatused ei saa jõustuda enne kui aastal 2017. Aga Eesti kui üks väikestest riikidest Rooma statuudi liikmeskonna seas on kindlasti huvitatud, et need muudatused jõustuksid võimalikult kiiresti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Hea ettekandja ja kolleeg õiguskomisjonist! Kui ma sind kuulasin, siis jäi mulle mulje, nagu oleks Igor Gräzini täiendustepanek tagasi lükatud ainult formaalsetel põhjustel. Ma küsin igaks juhaks üle, et oma mälu värskendada. Minule jäi meelde, et me diskuteerisime päris sisuliselt näiteks küberkuriteo mõiste üle Igori täiendustepanekus ja me ei olnud üldse nii väga ühel meelel või positiivselt meelestatud selle definitsiooni suhtes. Kas mul on õigus, kui ma nii mäletan, või olime tõesti kari formaliste ja lükkasime perfektse täiendustepaneku lihtsalt formaalsetel põhjustel tagasi?

Neeme Suur

Aitäh meelde tuletamast! Sul on tõesti õigus. Meil toimus arutelu sellel teemal, kuidas küberkuritegu üldse käsitleda, kus asub küberkurjategija, kus seda kuritegu toime panakse ja milline on toimepandava küberkuriteo mõju. Me arutasime, kas massiline rünnak

infoportaalide või panga kodulehtede blokeerimiseks on agressioon või kas lennujuhtimiskeskusesse häkkimine on agressioon. Arutelu all oli, et kui häkkimine käib serveri kaudu, mis asub mingisuguse riigi territooriumil, siis kas see riik on selles agressioonis osaline või ei ole. Selge on, et siin on hulgaliselt mitmeti mõistetavusi. Küberkuritegu kui agressiooniakti ei ole ka Eesti ise oma seadustes sellisena käsitletud. Kolleeg Gräzin tegelikult ei taotlenudki seda, et me oleksime küberkuriteo mõiste lahti rääkinud või kirjutanud, ta taotles pigem selle mõiste toomist rahvusvahelisse õigusruumi. Samas toetas näiteks Välisministeerium täiesti diskussiooni küberkuriteo kui agressiooniakti mõtestamise üle. Me peaksime selle diskussiooniga edasi minema. Ka rahvusvahelisel areenil on sellest juttu olnud. Aga siiski öeldi, et praeguse käsitluse ja Rooma statuudi muudatuste ratifitseerimise valguses ei oleks hea, kui me hakkaksime tooma lisaaspekte ratifitseerimisseaduse juurde.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Hea ettekandja! Küberrünnak on omaette õigusteaduse haru. Google'ist näeb, et on sadu raamatuid, kus seda mõistet on defineeritud. Praegu polnud sellest tõesti juttu, aga ma tahan ühte asja täpsustada. Sa küll mainisid seda, aga ma soovin, et see oleks väga kindlalt öeldud. Küberrünnak ei ole lihtsalt n-ö pistiku seinast väljatõmbamine. See, mis 2007. aastal tundus meile küberrünnakuna – kahtlemata tolles mõttes see seda ka oli –, on ainult pisike erijuhtum, nn DoS (*denial-of-service*). Me saame tänapäeval aru, et tegemist on väga keerulise asjaga. Kas see vahe oli komisjonis ikka selge?

Neeme Suur

Jah, komisjon käsitles küberrünnaku eri aspekte ja mitmesuguseid mõjusid, mida küberrünnak võib tekitada kas tuumajaamale, olulisele sideoperaatorile, lennujuhtimiskeskusele või lihtsalt mingisugusele infoportaalile. See vahe oli komisjonis täiesti selge.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Ma küsin Rahvusvahelise Kriminaalkohtu kohta pisut laiemalt. Kas ettekandja meelest on Eesti välispoliitika tegijad, aga ka peaminister nii maailmas kui ka kodus suureks mänginud selle, et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu eesotsas on praegu Eesti suursaadik Tiina Intelmann?

Neeme Suur

Aitäh! Seda asjaolu komisjon ei käsitlenud. Mis puudutab seda, et Eesti on olnud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu üks juhtivatest jõududest, siis see asjaolu lisab meile pigem vastust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Nutt, teine küsimus!

Mart Nutt

Aitäh, proua esimees! Austatud ettekandja! Kui vaadata Igor Gräzini lähenemisviisi, siis ma põhimõtteliselt arvan, et küberrünnak peaks rahvusvahelises õiguses olema agressiooni mõistega seotud küll, kuigi ilmselt selle lähenemise kaudu me seda eesmärki ei saavuta. Aga tulen tagasi agressiooni juurde laiemalt. Võib öelda, et võib-olla kaudselt, aga agressiooni teemat on käsitlenud mitmed varasemad rahvusvahelise õiguse aktid, nagu Briand-Kelloggi pakt või Montevideo konventsioon ja ehk mõned regionaalsed aktid veel. Kas komisjonis kõrvutati neid lähenemisviise ja kas komisjon tõi välja nende omavahelisi paralleele?

Neeme Suur

Aitäh! Komisjon oli täiesti teadlik sellest, et agressiooniakti on mõningates rahvusvahelistes dokumentides ka varem kirjeldatud, aga praegune käsitlus on täpsem, sh määrab täpseni kindlaks riikide rolli agressiooniaktides. Üks oluline aspekt on see, et agressioonikuriteona hakatakse käsitlema ka seda, kui üks riik võimaldab kolmandal riigil kasutada oma territooriumi agressiooniakti jaoks teise riigi vastu. See on üks väga oluline erinevus varasemast. Nii et jah, me olime teadlikud, et neid definitsioone on olnud ka varem, me kõrvutasime neid ja nägime, et uus käsitlus on täpsem ja selgemini lahti kirjutatud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Austatud kolleegid! Kriminaalkohtu president ei ole mitte ainult eestlane, vaid ka daam. Au ja kiitus talle selle eest!

Agressiooni mõiste on vana, see pärineb aastast 1928. Mart Nutt mainis siin Briand-Kelloggi pakti. Esimene agressiooni definitsioon on aastast 1933, teine aastast 1934, mida tunnustas siis ka Eesti. 1951. aastal tuli ÜRO rahvusvahelise õiguse komisjoni otsus ja praegu kehtib ÜRO resolutsioon nr 33/14/1974. Nii et mitte midagi uut siin ei ole.

Uus on ainult üks asi. Eesti on deklareerinud, et me oleme küberrünnakute juhtiv IT-riik. Kui me oleme juhtiv IT-riik ja pealegi täidame nii-võrd vastutusrikast rolli Rahvusvahelises Kriminaalkohtus, siis, ausalt öeldes, ei pea me selle eest ainult kiita saama, vaid me peame siin ka vastutama. Vastutamine tähendab muu hulgas seda, et Eesti tõstatab IT-maailmas esimesena need küsimused, mis on olulised maailmale tervikuna. Ma väidan, et küberrünnak on selline küsimus.

Meie tutvus küberrünnakutega sai alguse 2007. aastal, kuid pärast seda on küberrünnakud edasi arenenud. Ma juhin sellele tähelepanu. Kindlasti räägiks Valdo täpsemalt näiteks sellisest kahtlemata riikide korraldatud ja inspireeritud viirusest nagu nn Stuxnet, mille eesmärk oli elektrisüsteemide häire. Eesmärk oli õilis, aga vahendid äärmiselt riskantsed: mõte oli elektrivarustussüsteemide häirimine Iraani uraanirikastustehastes, mis oleks võinud vastumeetmena esile kutsuda reaalse sõjalise konflikti. Selliseid asju juhtub ikka ja jälle ning mida edasi, seda rohkem neid juhtuma hakkab.

Teine asi puudutab energiablokaadi. Vanemad siinolijad energiablokaadi kindlasti mäletavad. See on väga paha asi. 1990. aastal oli Lasnamäe majades 12–13 kraadi sooja ning vanainimesi ja lapsi suri. Me nägime samasuguse, ütleme, agressiooniaktiga ähvardamist Ukrainas aastatel 2006–2009 ning osaliselt ka aastal 2008. Ka see on tänapäeva elu reaalsus. Ma arvan, et Eesti võiks olla esimeste hulgas,

kes energiablokaadi küsimuse rahvusvahelisel areenil tõsiselt tõstatab.

Kahjuks ei saa olla nõus Välisministeeriumi seisukohaga. Nad nimelt ei arvesta, et reservatsioon ehk tagasivõtmine tähendab Viini konventsiooni kohaselt seda, kui riik mingi rahvusvahelise akti toimet enda suhtes piirab. Eesti laiendaks akti toimet enda suhtes.

Teiseks, mul on siin kaasas (ka komisjonis oli see laual) 1948. aasta resolutsioon, millega muudetakse rahvusvaheliselt karistatavaks genotsiid. Seal nimelt on ka reservatsioonid keelatud ja sellepärast on riigid lisanud sellised asjad nagu *understandings*, mis teatavasti Viini konventsiooni alla ei kuulu. Välisministeerium nendele asjadele mingit tähelepanu ei juhtinud.

Muide, ma ei ole nõus selle seisukohaga, et Eesti välispoliitika huvides ei ole ülemaailmse rahu, rahvastevahelise sõpruse ja koostöö kindlustamine. Mina nimelt olen rahu poolt.

Kui tohib, siis ma räägin kolm minutit sellest veel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit rahu eest!

Igor Gräzin

Ma juhin tähelepanu veel kahele aspektile. Aspekt nr 1 on see, et me sellise deklaratsiooniga mingil määral ennast kaitseme. Me ütleme, et me ei taha, et meie vastu küberrünnak korraldatakse, me ei taha, et meil elekter välja lülitatakse või Narvas lastakse vesi poolteist meetrit alla. See on asja üks pool. Aga on olemas ka teine pool. Me teatame maailmale, et mitte ükski riik ei kasuta Eesti tehnovõrke ja meie küberkompetentsust, selleks et rünnata kedagi teist. Ma arvan, et me võime rahulikult deklareerida, et Eestist ei hakka enam mitte kunagi lähtuma oht mitte ühelegi riigile maailmas. Te võite kindlad olla, et Eesti on rahu-meelne riik ega talu terroristlikku, sh küberterroristlikku ja energeetikaga seotud terroristlikku tegevust, mis lähtuks tema territooriumilt. See on raske kohustus.

Ma loodan, et rahvasaadikud mõtleavad selle üle. Kolleegid, ma loodan, et te hääletate poolt! Kasutan veel juhust, et öelda seda, mida siit puldist harva öeldakse. Ma tahan Neeme Suurele öelda aitäh sel lihtsal põhjusel, et ma ei ole veel kunagi kuulnud nii objektiivset ja

tasakaalustatud keerulise probleemi esitust kui see, mis oli. Aitäh sulle!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Rohkem kõnesoove ei ole, see tähendab, et ma lõpetan läbirääkimised. Seaduseelnõu kohta on esitatud üks muudatusettepanek, mille on esitanud kolleeg Igor Gräzin, ja juhtivkomisjon on jätnud selle ettepaneku arvestamata. Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Palun seda ettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Palun, suurima heameelega! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud kolleeg Igor Gräzin ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 16 Riigikogu liiget, vastu oli 34 ja erapooletuks jäi 4. Ettepanek ei leidnud toetust.

Ja nüüd, head kolleegid, on meil võimalik panna see välisleping lõpphääletusele.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu 323. Palun hääletada!

Poolt hääletas 62 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

4. Meediateenuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (336 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud meediateenuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepultil keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Olen teie ees seda eelnõu kaitsmas kultuuriministri asemel. Vabariigi Valitsus kiitis meediateenuste seaduse ja sellega seondu-

vate seaduste muutmise seaduse eelnõu heaks eelmise aasta detsembri algul, 6. detsembril. Nüüd on siis eelnõu Riigikogu kätes. Selgitan, miks eelnõu välja töötati, tutvustan eelnõu eesmäärke ja olulisemaid sätteid, mis muudavad meediateenuste valdkonna korraldamist Eestis.

Kultuuriministerium asus teie ees olevat eelnõu ette valmistama aasta tagasi. Eelnõu lähtekohti arutati valitsuskabineti nõupidamisel eelmise aasta 15. märtsil. Kabinetist saadud sisendi põhjal töötas Kultuuriministerium eelnõu ka välja.

Meediateenuste seaduse tähenduses on meediateenus raadio- ja televisiooniteenus ning tellitav audiovisuaalmeedia teenus. Meediateenuste valdkonna korraldamine, seaduse nõuete ja Eestis väljaantud tegevuslubade nõuete täitmise järelevalve on olnud pikka aega Kultuuriministeriumi ülesanne. Eelnõuga, mis teie ees täna esimesel lugemisel on, hakatakse seda süsteemi tänapäevastama ja uuendama.

Eelnõu üks peasiht on luua meediateenuste valdkonnas regulatsiooni uus mudel, mis arvestaks Eesti meediateenuste turu arenguid ning oleks vastavuses Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu põhimõtetega. Praegu on Eesti ainus riik Euroopa Liidus, kus meediateenuste alal toimuvat ei korralda sõltumatu eraldiseisev asutus. Kõik need ülesanded on siiani olnud Kultuuriministeriumi käes. Praegune regulatsioonimudel kujunes Eestis välja ringhäälingu analoogajastul. Digitaalajastul on mõistagi tulnud juurde uusi telekanaleid, on lisandunud tellitavaid audiovisuaalmeedia teenuseid, mille suhtes kehtivad Euroopa Liidus kokkulepitud nõuded. Näitena võib tuua alaealiste kaitse uute meediateenuste puhul. Nende nõuete täitmise peab riik mõistagi tagama.

Muudatusi valdkonna regulatsioonis tingib ka meediateenuste endi areng. Näeme meediateenuste mitmete vormide põimumist. Kui varem olid olemas selgelt eristuvad piirid televisioonis, internetis või mõnes uues telekommunikatsioonivahendis levivate sisuteenuste vahel, siis nüüd on need piirid hajumas. Turule tulevad üha uued teenused, mis mõistagi loovad inimestele uusi võimalusi saada osa infoühiskonnas pakutavast. Sellepärast on paljud riigid hakanud seda valdkonda käsitlema kui ühte tervikut, kus televisioonis ja internetis pakutavad meediateenused ja telekommuni-

katsiooni sisuteenused on järjest rohkem põimunud ühtseks kogumiks – infoühiskonna teenusteks. Sedamööda korraldatakse ümber ka valdkonna regulatsiooni mudel, koondades selle ülesanded ühe sõltumatu eraldiseisva asutuse kätte. Üks hea näide on siin Suurbritannia ühtne regulaator Ofcom ehk Office of Communication, mis katab meedia sisu- ja ka telekommunikatsiooniteenuseid. Seda teed pidi läheb teile esitatud eelnõu järgi ka Eesti.

Eelnõu seaduseks saamise korral tekib meil mudel, kus meediateenuste sisupoole ja telekommunikatsiooniala regulaatori ülesanded koonduvad ühe sõltumatu asutuse kätte, milleks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi vastutusalas tegutsev Tehnilise Järelevalve Amet. Eestis ei ole ilmselgelt otstarbekas luua meediateenuste valdkonna korraldamiseks täiesti uut asutust, vaid kõik need ülesanded saab koondada Tehnilise Järelevalve Ameti kätte. Tehnilise Järelevalve Amet on Euroopa Liidu tasandil praegu tunnustatud kui telekommunikatsioonivaldkonna sõltumatu eraldiseisev regulaatorasutus. Ka uue mudeli järgi toimub valdkonna korraldus ikkagi suuresti Tehnilise Järelevalve Ameti ja Kultuuriministeriumi koostöös, sest meediateenuste poliitika kujundamine ja valdkonna arenguks soodsate tingimuste loomiseks vajalike eelnõude väljatöötamine jääb endiselt Kultuuriministeriumi pädevusse. Kui praegu tegutseb Kultuuriministeriumi juures tegevuslubade taotluste hindamisel ekspertide nõuandev komisjon, siis uue mudeli järgi luuakse selline komisjon Tehnilise Järelevalve Ameti juurde. Sinna kuuluvad Kultuuriministeriumi esindaja ja teised meediavaldkonna asjatundjad. Ka raadioteenuse ja vaba juurdepääsuga televisiooniteenuse tegevuslubade konkursside korraldamine hakkab toimuma Kultuuriministeriumi ja Tehnilise Järelevalve Ameti koostöös. Konkursi kuulutab eelnõu kohaselt välja kultuuriminister, kes määrab konkursi tingimused. Aga konkursile esitatud taotluste hindamine ja loa väljaandmise või sellest keeldumise otsustamine on eelnõu kohaselt Tehnilise Järelevalve Ameti ülesanne. Tingimusjuurdepääsuga televisiooniteenuse osutamise, satelliittelevisiooniteenuse ja ajutise tegevusloa annab seaduse alusel välja Tehnilise Järelevalve Amet, kooskõlastades loatingimused eelnevalt Kultuuriministeriumiga.

Mõned muudatused tulenevad soovist täpsustada valdkonna keskse õigusakti, Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia teenuste direktiivist ülevõetud sätete sõnastust. Seda on nii Eestil kui ka mitmel teisel liikmesriigil soovitanud teha Euroopa Komisjon. Euroopa Liidu eelnimetatud direktiivi võttis Eesti oma seadusesse üle kahe aasta eest. Euroopa Komisjon on hiljem esitanud täpsustavaid küsimusi direktiivi ülevõtmise asjus mitte ainult Eestile, vaid, nagu ma ütlesin, kõigile liikmesriikidele. Nii näiteks täiendatakse osaliselt äriteate definitsiooni, lisades sellele viite enesetutvustusele. Seda tehakse eelnõu § 1 punktis 9. Ka viiakse seadusesse varjatud äriteate edastamise keeld (eelnõu § 1 lõige 10). Mõne sätte täpsustamisega luuakse paremad alused Euroopa Liidu direktiivi nõuete täitmise tagamiseks, näiteks saades õiguse küsida sideettevõtjailt andmeid nende pakutavate audiovisuaalmeedia teenuste jurisdiktsiooni kohta. Seda käsitlevad eelnõu § 1 punktid 16 ja 17. Eestis on olnud juhtumeid, kus infovahetuses mõnda välismaist telekanalit oma teenuses pakkuva sideettevõtjaga ei selgu selle telekanali asukohamaa ega see, kas telekanalil üldse on mõne riigi tegevusluba. Siit on tulenenud vajadus seadust täiendada ja luua Tehnilise Järelevalve Ametile õiguslik alus sideettevõtjalt seda infot saada. Selle nõude rakendamisel võtsime arvesse ka sideettevõtjate soovi, et neile jääks rohkem aega selleks valmistuda. Nii rakendub see nõue hiljem kui seadusmuudatus tervikuna, nimelt alates 1. jaanuarist 2014.

Eelnõuga täpsustatakse ka alaealiste kaitseks meetmete võtmist tellitavate audiovisuaalmeedia teenuste puhul. Näidisloetus tuuakse mõned tehnilised võimalused, näiteks isiklikud tunnuskoovid, filtreerimistarkvara vms. Need on loetletud eelnõu § 1 punktis 8.

Eelnõu muudab mitme nõude rakendamise paindlikumaks, andes näiteks võimaluse erandit taotleda mitte ainult neile televisiooniteenuste osutajatele, kellel on luba edastada muusikaprogramme, vaid ka neile, kellel on luba edastada spordi-, filmi- või muid teemaprogramme. Samuti on võimalik paindlikumalt rakendada uudistesaaate nõuet üleriigilise leviga raadiokanalite puhul, kui tegu on muusikaraadioga. Paindlikult saab rakendada uudistesaadete, omatoodangu ja Euroopa toodangu osakaalu nõudeid ka nendes telekanalites, mil-

le põhisisu on reklaam, enesetutvustus või otsepakkumine.

Eelnõu korrastab ka järelevalveasutusele nõuete täitmise kohta andmete esitamist. Kehtiva seaduse järgi esitatakse andmeid uudistesaadete mahu, omatoodangu ja Euroopa toodangu osakaalu nõude ning sõltumatute tootjate loodud audiovisuaaltööde osakaalu nõude täitmise kohta eri aegadel. Tulevikus tuleb need andmed kõigil esitada 15. veebruariks, sh andmed, kuidas on paranenud meediateenuste kättesaadavus nägemis- ja kuulmispuuetega inimeste seas. Oluline on, et neid andmeid tuleb esitada igal aastal, varem oli siin kaheaastane intervall. Kultuuriministeeriumi hinnangul peaks andmete sagedasem esitamine aitama kaasa sellele, et meediateenuste osutajad tegeleksid oma teenuste puuetega inimestele kättesaadavuse parandamisega pidevalt. Nende teenuste maht peaks sellisel kombel järk-järgult kasvama.

Eelnõu väljatöötamisel ja kooskõlastamisel oli üks enim diskussiooni põhjustanud küsimus seaduse nõuete täitmise parem tagamine ja võimalikud sanktsioonid siis, kui mõnda nõuet ei ole korduvalt täidetud. Konsultatsioonide tulemusel muutus see norm selliseks, et eelnõus on järelevalves võetavate meetmete aluseks sunniraha rakendamine asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras, sealjuures on eelnõus sunniraha ülemmäär kuni 15 000 eurot ja ettekirjutuse korduva täitmata jätmise korral kuni 30 000 eurot. See on sätestatud eelnõu § 1 punktis 18. Arvestame seda, et neid määrasid rakendatakse Euroopa Liidu audiovisuaalpoliitika ühe keskse nõude, Euroopa toodangu osakaalu normi täitmata jätmise korral. Selle regulatsiooni rangemaks ja mõjusamaks muutmise tingis asjaolu, et mõni telekanal pole mitu aastat järjest täitnud Euroopa toodangu osakaalu nõuet, seda hoolimata korduvatest lubadustest ja tehtud ettekirjutustest. Eesti riik aga peab suutma tagada, et tema tegevusloaga tegutsevad meediateenuse osutajad täidavad Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi nõudeid. Vist on paslik siinkohal märkida, et seda konkreetset sätet selgitab pikemalt ka seletuskiri, kus on näha, et sunnirahamääratõstmisel peetakse silmas neid juhtumeid, kus tegu on Euroopa toodangu osakaalu nõude korduva rikkumisega. Keegi ei kavatse hakata rakendama sunniraha

kõrget määra esmase rikkumise korral. Nendel juhtudel piirduakse märgukirja ja hoiatusega või tehakse ettekirjutus. Kui ettekirjutus tähtajaks täitmata jääb, siis on võimalik rakendada sunniraha.

Lisaks meediateenuste seadusele muudetakse eelnõuga Eesti Rahvusringhäälingu seadust, majandustegevuse seadustiku üldosa seadust, reklaamiseadust ja Vabariigi Valitsuse seadust. Enamasti on need muudatused seotud järelevalveülesannete üleminekuga Kultuuriministeeriumilt Tehnilise Järelevalve Ametile. Vabariigi Valitsuse seaduses täiendatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala ülesannete loetelu, sinna lisatakse meediateenuste osutamise riiklik korraldamine ja riiklik järelevalve meediateenuste osutamise üle. Täiendatud seaduse alusel muudetakse Kultuuriministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Tehnilise Järelevalve Ameti põhimäärust.

Seadus jõustub 1. juulil 2013. Kogu meediateenuste regulatsiooni uus mudel hakkab seaduse vastuvõtmise korral toimima selle aasta teisel poolaastal. Soovin Riigikogule edu selle olulise eelnõu menetlemisel! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Palun, küsimus kolleeg Priit Sibulalt!

Priit Sibul

Aitäh! Hea ettekandja! Meil kultuurikomisjonis oli arutelu punktide 16, 17 ja 18 üle, millele te oma ettekandes ka viitasite. Mul on küsimus teie isikliku seisukoha kohta, sest te tõenäoliselt ei ole selle eelnõu menetlemise käiguga tihedalt seotud olnud. Kui me räägime välisettevõtte andmete saamisest, siis kas teile ei tundu, et kümme päeva on sideettevõtte jaoks liiga lühike aeg? Mulle tundub, et see võib osutada liiga lühikeseks. Teine küsimus on selle kohta, kas 30 000 euro suurune trahv ettekirjutuse korduva täitmata jätmise korral ei ole siiski liiga suur. Sel juhul ei sõltu see enam ettekirjutuse alusest või esmase rikkumise põhjusest, vaid lihtsalt siis, kui ettekirjutus on korduvalt täitmata jäetud, on trahv 30 000 eurot.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kui tagantpoolt pihta hakata, siis tuleb öelda, et seletuskirjas on seletatud, millistel puhkudel seda määra rakendatakse. Ma olen veendunud, et see on põhjalikult läbi kaalutud ettepanek, mis eelnõusse kirja saanud on. Mis puudutab ettekirjutuse täitmise tähtaega, siis kooskõlastustabelis, mis eelnõule lisatud on, on ka kirjas, mis põhjusel jäeti see muutmata, selliseks, nagu eelnõus kirjas on. See aeg on kümme päeva ja ma pean seda mõistlikuks. See oli ka valitsuse ühine seisukoht.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud keskkonnaminister kultuuriministri ülesannetes! Minu küsimus puudutab tänase teemaga seonduvat teemat. Meie meedia on arvamusvabaduse poolest kolmandal kohal ja meedia aadressil on kõlanud igasuguseid kiidusõnu. Mis te arvate, kuidas meedia oma sõnade eest vastutab? Vahel tundub, et meie meedial puudub täiesti vastutustunne. Kuidas inimesed ennast kaitsta saavad?

Keit Pentus-Rosimannus

See küsimus otseselt eelnõu ei puuduta, aga üks meediaga on tõenäoliselt nii nagu peaaegu kõigi ülejäänud valdkondadega, näiteid leiab alati nii ühest kui ka teisest servast. Üldiselt on Eesti meedia tubli. Ma usun, et inimesed, kes Eesti meediasfääris tegutsevad, annavad endale aru, et sõnavabadus sisaldab muu hulgas olulisel määral vastutust nende sõnade eest, mis välja öeldakse. Ma arvan, et Eesti meediaga tervikuna ei ole midagi lahti, aga nagu ma ütlesin, üks igast eluvaldkonnast leiab väga erinevaid näiteid.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, mul on suur palve: jääme seaduseelnõu arutelu juurde. Meediaküsimused on väga tähtsad, aga me võiksime neid arutada mõnes teises kohas. Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea minister! Tahan saada natuke selgitust. Tehnilise Järelevalve Amet on

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas. Te ütlesite, et meediateenuste osutamise tegevuslubade väljastamine jääb ka edaspidi Kultuuriministeeriumi ülesandeks. Tekibki küsimus, milleks jagada need ülesanded kahe ministeeriumi vahel, võib-olla oleks parem viia kõik Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi alla.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Tegevuslubade väljaandmine on edaspidi kahetasandiline. Mis puudutab konkursse ja tegevuslubadele seatavaid tingimusi ehk sisupoolt, siis see on endiselt Kultuuriministeeriumi ülesanne, kuid kontroll ja, ütleme, rakenduspool liigub edaspidi Tehnilise Järelevalve Ametisse. See, et meediateenuste sisupool jääks tingimuste seadmise kaudu Kultuuriministeeriumisse, on igati mõistlik. See, et kontrollipool liigub Tehnilise Järelevalve Ametisse, on samamoodi praktiline. Ma arvan, et see on hea lahendus, mis on eelnõus pakutud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud keskkonnaminister! Kutsun kõnepuldi kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi.

Urmas Klaas

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ausatud minister! Kultuurikomisjon arutas kõne all olevat eelnõu oma kahel istungil: 15. ja 21. jaanuaril s.a. 15. jaanuaril olime palunud meile selgitusi jagama ja meediateenuste seaduse üldpõhimõtteid tutvustama kultuuriminister Rein Langi ning Kultuuriministeeriumi meediaosakonna juhataja Peeter Sookruusi. Teisele istungile, kus see seaduseelnõu arutelu all oli, olime komisjoni palunud huvirühmade esindajad. Kohal olid Eesti Ringhäälingute Liidu esindaja Priit Leito, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu esindajad Indrek Ild, Paul-Kristjan Lilje ja Keilin Nõmmela, Eesti Rahvusringhäälingu juhatuse esimees Margus Allikmaa ning ka Kultuuriministeeriumi meediaosakonna juhataja Peeter Sookruus. Et mitte unustada, siis ütlen kohe, et komisjon otsustas 15. jaanuari istungil meediateenuste seaduse eelnõu täiskogu päevakorda panna 23. jaanuaril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esi-

tamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 6. veebruar s.a. Kõik need kolm otsust tegime konsensuslikult.

21. jaanuaril olid laua taga, nagu öeldud, huvirühmade esindajad. Olulisemad teemad tõi minister oma ettekandes välja. Ka kolleeg Priit Sibul juhtis oma küsimusega tähelepanu sellele, mis huvirühmades küsimusi tekitasid. Huvirühmade mure võiks võtta kokku mõistega "sunniraha". Eesti Ringhäälingute Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit ning Eesti Rahvusringhääling peavad kõik väga mõistlikuks ja teretulnuks, et see seaduseelnõu on välja töötatud ja meediateenuste korraldamine läheb selles suunas, et meedia poliitika eest vastutab Kultuuriministeerium, aga järelevalve on Tehnilise Järelevalve Ameti pädevuses, nagu igati euroopalik on. Eesti on tõesti viimane, kes seda süsteemi muudab. Ometigi on huvirühmade arvates probleem see, et sunniraha, mis määratakse siis, kui Euroopa Liidus toodetud programme ei ole telekavas kavandatud mahus, on liiga suur. Üks selline telekanal, kellel on Eestis sellega probleeme, on TV6, kes ei täida Euroopa Liidu direktiividest tulenevat Euroopa Liidus toodetud programmide ja omatoodangu edastamise nõuet. Sunniraha kõrget määra peeti ettevõtjale mittesõbralikuks.

Teine teema, mille tõstatas infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni liit, on kümnepäevane tähtaeg, kui sõltumatu regulaator ei nõua informatsiooni meediateenuse kohta mitte meediateenuse osutajalt, mitte telekanalilt, vaid sideettevõtjalt, kes seda programmi vahendab. Sideettevõtja ei pruugi suuta kümne päeva jooksul neid andmeid edastada, kui meediateenuse osutaja ei ole talle andmeid nii kiiresti esitanud või ei esitagi. Näiteks toodi välja puhkusteage, kui sellega võib probleeme tekkida, sest Starmanis tegeleb selliste päringutega ainult üks inimene. Ei peeta mõistlikuks seda töökohta väikeses ettevõttes dubleerida, kuna sideteenuse osutajale tekiks liiga suur halduskoormus. Samamoodi peeti põhjendamatuks määrata sunniraha, kui kümnepäevasest tähtajast ei ole kinni peetud. Kultuuriministeeriumil olid loomulikult olemas oma vastused ja need kajastuvad ka eelnõu seletuskirjas.

Kultuurikomisjon pidas oluliseks jätkata arutelu esimese ja teise lugemise vahel, oodata ära ka muudatusettepanekud ning siiski püüda

leida tasakaal valitsuse ettepandu ning Eesti Ringhäälingute Liidu ja Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu murekohtade vahel. Selle teemaga me töötame kindlasti edasi. Suur tänu!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urmas Klaas! Palun küsimus, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Minu küsimus ei puuduta küll konkreetselt selle seaduseelnõu paragrahve, aga seletuskirjas toodud puudutab see kohe kindlasti. Mind huvitab rahvusringhäälingus edastatav reklaam, mis praegu on lubatud üksnes nõukogu eriloa alusel. Milline on teie isiklik seisukoht ja missugune on komisjoni seisukoht rahvusringhäälingus edastatava reklaami kohta? Kas komisjonis seda arutati?

Urmas Klaas

Täna! Minul on isiklik seisukoht olemas. Kui on küsitud, siis ma olen seda ka meedia vahendusel mitmel korral avaldanud. Aga komisjonis me seda ei arutanud, selline teemapüstitus eelnõu raames üles ei kerkinud. Sellepärast ma, kui lubate, jään korrektseks ega hakka seda teemat siin pikemalt valgustama. Küll aga ütlen teile (te olete sellest teadlik, sest te olite eile asendusliikmena kultuurikomisjonis ja rahvusringhäälingu teemad tõstasid ka seal), et kui me ringhäälingunõukogu uut liiget valisime, siis oli jutuks, et kultuurikomisjonile on tulnud ettepanekuid ka rahvusringhäälingus edastatava reklaami mahu kohta ja palju teisigi ettepanekuid rahvusringhäälingu töö korraldamiseks. Kultuurikomisjon tuleb kindlasti nende ettepanekute juurde tagasi. Me oleme mõningates küsimustes saatnud kirja ringhäälingunõukogule, et ringhäälingunõukogu, mille liige ka teie olete, oma seisukoha meile edastaks. Lähemal ajal me kultuurikomisjonis neid küsimusi kindlasti arutame ja kaalume selles võtmes, kas oleks vaja seadusmuudatust.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord aitäh, kolleeg Urmas Klaas! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Mää-

ran seaduseelnõu 336 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. veebruari 2013 kell 17.15.

Eelnõu 336 esimene lugemine on lõpetatud.

5. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (348 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi!

Helir-Valdor Seeder

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põllumajandusministeerium on ette valmistanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduse muutmise tingis võimalus maksta 2013. aastal riigieelarvelistest vahenditest põllumajandustootjatele üleminekutoetust. Euroopa Liiduga liitumise lepingu kohaselt oli võimalus maksta Eesti riigieelarvelistest vahenditest põllumajandustootjatele täiendavaid otsetoetusi alates liitumisest 2004. aastal kuni aastani 2012. Sellise olukorra jätkumine oleks suurele osale põllumajandustootjatele tähendanud nimetatud toetuste maksmise lõpetamist alates 2013. aastast. Selleks et vältida toetuste järsku ja märkimisväärset kahanemist 2013. aastal ning tagada sujuvam üleminek uuele otsetoetuste süsteemile järgmisel rahastamisperioodil, aastatel 2014–2020, otsustati Euroopa Parlamendi ettepanekul kaasotsustusprotsessis täiendada parlamendi ja nõukogu otsetoetuste määrust, lubades maksta 2013. aastal üleminekutoetust nendes nn uutes liikmesriikides, kus eelnevatel aastatel maksti täiendavaid otsetoetusi. Nii sai ka Eesti koos teiste 2004. aastal liitunud riikidega võimaluse maksta uue nimetuse kohaselt üleminekutoetust samadele sektoritele ja samadel alustel, nagu seda tehti täiendavate otsetoetuste puhul varasematel aastatel.

Seega, 2013. aastal makstava üleminekutoetuse suhtes kohaldatakse kõiki 2012. aasta täiendavate otsetoetuste kohta kehtestatud sät-

teid ning selle rakendamise ega ei kaasne sisulisi muudatusi ei toetuse saamise, menetlemise ega ka maksmise nõuetes. Nagu juba öeldud, on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seadus vajalik eelkõige selleks, et viia vastavusse Eesti ja Euroopa Liidu õigusaktid seoses üleminekutoetuste rakendamise ega 2013. aastal.

Arvestades asjaolu, et nõukogu määruses (EÜ) nr 73/2009, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames põllumajandustootjate suhtes kohaldatavad otsetoetuskavade ühiseeskirjad, ei tunnistanud kehtetuks täiendavate otsetoetuste sätteid, vaid määrust täiendati üleminekutoetuse andmise regulatsiooniga, oleme ka meie seaduseelnõus täiendavate otsetoetuste sätetele lisanud üleminekutoetuse andmise alused, mis on vajalikud selleks, et sel aastal üleminekutoetust rakendada.

Palun Riigikogu liikmetel esitatud eelnõu toetada! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Alustab kolleeg Priit Sibul.

Priit Sibul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Kui me 2013. aastal saime õiguse maksta riigieelarvest täiendavaid otsetoetusi, aga 2014. aastal n-õ otsetoetust enam maksta ei saa, milline on siis ministeeriumi plaan, mida või millist põllumajanduse valdkonda peaks võimaliku 20 miljoni euroga järgmisel aastal toetama?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! See on hästi keeruline olukord. Sellele küsimusele on keeruline ja peaaegu võimatu vastata, sest me täna veel ei tea, kuidas käivitub 2014. aastal uus Euroopa Liidu eelarveperiood. Praegu tundub, et Euroopa Komisjon on ette valmistamas nn üleminekuaastat, mis tähendab, et uus periood ei käivitu ka otsetoetuste osas täiel määral ja selliselt, nagu esialgu kavandatud oli. Mida see üleminekuperiood endas sisaldab, me praegu öelda ei oska. Komisjon ei ole selle kohta midagi selgitavat lisanud ega ole ühtegi õigusakti esitanud. See lühidalt öeldes tähendab, et kui algavad järgmise riigieelarve läbirääkimised, planeerib Põllumajandusministeerium üleminekutoetust või võimalikke otsetoetusi kind-

lasti samas suurusjärgus (20 miljonit eurot). Seda selleks, et ei tekiks olukorda, kus me saame Euroopast vastuse, et üleminekuaasta tuleb ja näiteks samadel alustel kui 2013. aastal, aga meil riigieelarves raha ei ole. Kuigi meil õiguslik selgus ja alus puudub, hakkame kindlasti juba riigieelarve menetlemise alguses üleminekutoetust 2014. aastasse n-õ planeerima. Selgus saabub siis, kui Euroopa Komisjonis ja põllumajandusministrite nõukogus on langetatud vastavad otsused.

Aga kui teie küsimus vaatas kaugemas tulevikku, siis tuleb öelda, et põhimõtteliselt peaks see raha, mille me maksame praegu otsetoetusteks, jääma põllumajandussektorisse, nii nagu see on kõik eelnevad aastad olnud. Me oleme korduvalt öelnud, et selleks on vajadus ja selleks on ka mitmesuguseid võimalusi. Seda raha võib kasutada näiteks maaparandamise eesmärgil, mis on põllumajandussektoris üks väga oluline asi. Me oleme põllumajandusmaa korrashoidmisel teinud kulutusi vähem, kui peaks. Väga paljud maad on liigniisked. Seda näitas ka viimane aasta, kui väga mitmes piirkonnas ei suudetud liigniiskuse tõttu saaki ära koristada. Maa on põllumajanduses põhiline tootmisvahend. See on kindlasti üks meie prioriteete. Teine võimalus võib olla maaelu arengukava teatud meetmete suurem kaasfinantseerimine, mida me oleme teinud sel perioodil minimaalses mahus, aga seda on võimalik teha rohkem, kui me seni teinud oleme. Riigisisised otsetoetused on kolmas valdkond, mille üle me peame Euroopa Komisjoniga läbi rääkima. Kindlasti on tõuaretustoetused väga vajalikud ja edumeelsed. Nii et me näeme vähemalt kolme-nelja prioriteeti, mis tegelikult vajaksid hädasti lisarahastamist. Sinna me selle raha tahamegi suunata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Me tõesti ei tea keegi, millal avaneb uus finantsperiood ja kas järgmisel aastal peab ka sellist üleminekutoetust kasutama või mitte. Aga meie põllumajanduses kasutatakse diislikütust, millele on kehtestatud aktsiis viiekordses Euroopa Liidu miinimummääras, mis viib sektorist välja umbes kümme miljonit eurot

aastas. Kas teil on plaanis esitada rahandusministrile ettepanek vaadata selle aktsiisi suurus järgmisel aastal või edaspidi läbi?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Erimärgistatud kütuse teemat on arutatud väga pikalt ja palju. Seda on korduvalt tehtud ka siin Riigikogu saalis. Jah, mina olen teinud erimärgistatud kütuse kohta rahandusministrile kaalumiseks ettepaneku, mis tegelikult sisaldab endas päris mitut ettepanekut. Aga mis puudutab aktsiisi, siis oleme teinud ettepaneku, et üle Euroopa Liidu tuleks kaaluda erimärgistatud kütuse aktsiisi võrdsustamist, et seada põllumajandustootjad võrdsesse olukorda. Kas see on siis nullaktsiis, kehtestatud miinimum või hoopis mingisugune kolmas suurus, ei olegi esmatähtis. Esmatähtis on see, et kõik Euroopa Liidu riikide põllumehed oleksid võrreldavas olukorras. See on meie soov. Millise lahenduse see probleem tulevikus leiab, seda ei oska ma täna öelda. Aga me oleme sellise ettepaneku teinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Meelis Mälberg!

Meelis Mälberg

Aitäh! Austatud minister! On äärmiselt kahetsusväärne, et me täna üldse oleme sellises olukorras, kus me arutame sellist seaduseelnõu ja Eesti tootjate suhtes veel siia maani ei kehti võrdsed konkurentsitingimused, nagu me Euroopa Liiduga liitumisel kokku leppisime. Aga, hea minister, kas te saate siit puldist sõnaselgelt öelda, et Eesti on omalt poolt, alates põllumeestest ja lõpetades Vabariigi Valitsuse ning Riigikoguga, teinud kõik endast oleneva, et meie põllumeeste suhtes hakkaksid lähiajal kehtima võrdsed konkurentsitingimused?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma pean teid nüüd parandama, sest teie küsimuses oli üks väga suur ja põhimõtteline viga. Te rääkisite võrdsetest tingimustest, mis liitumisel kokku lepiti. Me leppisime liitumisel kokku selle olukorra, mis meil praegu on, ehk ebavõrdsed tingimused. Me alustasime 25% tasemelt, nii me leppisime liitumislepingus kokku. Kui teie väidate, et me leppisime liitumislepingus kokku võrdsed tingimused, siis mina pean ütlema, et ma kuulen

sellisest lepingust küll esmakordselt. Mis puudutab seda, kas poliitikud, ametnikud, valitsus või kes iganes on teinud kõik endast oleneva, siis ma arvan küll, et kõik on panustanud maksimaalselt. Ettevõtjad oma katusorganisatsioonide kaudu on teinud head koostööd Läti ja Leedu kolleegidega. Vabariigi Valitsus tervikuna, julgen öelda, on tegutsenud selle nimel, et saada järgmisel eelarveperioodil võrdsemaid tingimusi. See ei tähenda mitte suuremaid toetusi. Ma veel kord rõhutan, et Eesti positsioon ei ole see, et me peame saama suuremaid otsetoetusi, Eesti positsioon on see, et me tahame saada võrdsemaid konkurentsitingimusi. Kui on võimalik seda teha näiteks üldse Euroopa Liidus otsetoetuste vähendamise kaudu, siis me eelistaksime seda igal juhul otsetoetuste suurendamisele. Aga reaalsus on see, et mitme vana liikmesriigi toetuste märkimisväärne vähendamine ei ole lihtsalt saavutatav ja seetõttu tuleb leppida ümberjagamisega. Ma julgen öelda, et poliitikud on andnud siin oma avaldusega oma osa. Ma arvan, et Eesti avalikkus, poliitikud ja põllumehed on teinud maksimaalse ning lõpptulemus tuleb parem kui see, mille Euroopa Komisjon esialgu Eestile välja pakkus. Need jõupingutused on kindlasti mingil määral vilja kandnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Eestimaa põllumehed on seda otsust väga oodanud ja tervitavad seda, et ülemineku toetus ja täiendavad otsetoetused 2013. aastal jätkuvad. Te nimetasite ka seda, mis alusel me tegutseme. 2004. aastal Euroopa Liiduga ühinenud riigid võivad neid toetusi maksta, neid ei saa aga maksta järgmised ühinejad ehk Bulgaaria ja Rumeenia, kellele see otsus ei laiene. Eestil on otsuse eelnõu praegu laua peal. Kas te teiste riikide seisu teate? Kas nemad jätkavad maksmist oma riigisisestest vahenditest? Kas te oskate kommenteerida, milline on seis teistes 2004. aastal liitunud riikides?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Neid riike, kellele selline õigus anti, on Euroopa Liidus kaheksa. Ma ei oska praegu öelda kõikide kohta. Ma tean, et Eesti raken-

dab seda õigust maksimaalses lubatud ulatuses, Läti samuti. Ka Leedu rakendab seda tõenäoliselt maksimaalses ulatuses, aga ma ei ole selles päris kindel. Tšehhi Vabariik minu teada ei rakenda seda õigust lubatud maksimaalses ulatuses, kuna neil ei ole lihtsalt raha. Ülejäänute kohta mul praegu informatsioon puudub.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea juhataja ja hea minister! Seaduseelnõu põhimõtte on toetada põllumehi ja mitte halvendada nende konkurentsivõimet. Mis sa arvad, kas see 24,3 miljonit eurot toetust on piisav või oleks pidanud selle aasta riigieelarves siin natuke suurem summa olema?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mida suurem, seda uhkem. Aga tegelikult ei olegi meil võimalik suuremat summat planeerida, sest Euroopa Komisjon on seadnud väga selged reeglid, millises ulatuses me tohime neid toetusi maksta. See, mis on eelarvesse kavandatud, on lubatud maksimum. Rohkem ei oleks saanud kehtivate õigusaktide alusel planeerida. Kas see on piisav? Selles mõttes ei ole piisav, et sellega me ei taga vanade liikmesriikidega võrdseid toetustasemeid. Ega me ei ole õnnelikud, et me saame neid riigisiseseid otsetoetusi või üleminekutoetust maksta, ütlen selle kohe välja. Selle õiguse üle me väga õnnelikud ei ole. Mina isiklikult ei pea põhimõtteliselt õigeks, et ühise põllumajanduspoliitika tingimustes me tasandame ebavõrdseid otsetoetusi oma riigi eelarveliste vahendite arvel, olemata Euroopa Liidu jõukaimate riikide hulgas. See raha peaks tulema ühise põllumajanduspoliitika raames Euroopa Liidu ühisest eelarvest. Nagu ma eelmistele küsimustele vastates ütlesin, on tööd tehtud selle nimel, et me tulevikus jõuaksime olukorda, kus võrdsemad otsetoetused tulevad Euroopa Liidu ühisest eelarvest, mitte ei maksta täiendavaid otsetoetusi Eesti riigieelarvest. Ütlen veel kord selgituseks, et me ei ole selle üle õnnelikud, aga me saame väga hästi aru, et põllumehi on vaja toetada, sest muidu oleksid olukord ja konkurentsitingimused veelgi ebavõrdsemad. See on meil teatud mõttes sunnitud käik, mil-

lest me oleme ka aru saanud. Me teeme seda maksimaalses lubatud ulatuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin teie käest prognoosi 2014. aasta kohta. Mis te arvate, kas põllumeeste otsetoetused vähenevad või suudame neid hoida endisel tasemel? Kui riik ei tohi juurde maksta, siis mulle tundub, et aastal 2014 hakkavad Eesti põllumehed vähem toetust saama. Või ma eksin?

Helir-Valdor Seeder

Ei, te ei eksi, aga sellele küsimusele ei ole täna vastust. Nagu ma ütlesin, uues finantsperspektiivis ja õigusaktide kehtestamises lepitakse tõenäoliselt kokku veebruaris ülemkogul. Ma seda väga loodan. Selleks et poliitiline kokkulepe sünniks, on eeldused olemas. Aga sellele peab järgnema veel hulk toiminguid ja kokkuleppeid Euroopa Parlamendis, nõukogu tasemel ja komisjonis. Kõiki vajalikke õigusakte ei suudeta vastu võtta, et 1. jaanuarist liikmesriikides mõistlikult uut perioodi rakendada. Võib tulla üleminekuaasta, mille kohta ma täna ei oska teile mitte midagi öelda ja mille kohta ei ole ühtegi õigusakti ka avaldatud. Juhul kui – me nüüd oletame ja spekulierime – jääb kehtima 2013. aasta otsetoetuste tase ja meile ei anta õigust riigisiselt täiendavalt mingisugust üleminekutoetust maksta või meil ei ole selleks riigieelarves raha ette nähtud, siis suure osa põllumajandustootjate otsetoetused vähenevad. See toimub "juhul kui", aga me täpselt seda ei tea. Kui üleminekuaasta tähendab seda, et uue perioodi alguses kasvavad ka otsetoetused Euroopa Liidu eelarvest ja kasvavad märkimisväärselt, siis toetused ei vähene. Samuti ei vähene need sellisel juhul, kui meile antakse jällegi ühekordne õigus maksta üleminekutoetust ja me leiame selleks riigieelarvest ka raha. Need on kõik kuid ja agad, millele täna vastust ei ole.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Ma kutsun ettekandjaks kõnepuliti maaelukomisjoni liikme Kalev Kotkase.

Kalev Kotkas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 348 oma 15. ja 22. jaanuari istungil. Esimesel korral määrati komisjoni kaasettekandja ja teisel korral arutati eelnõu sisuliselt.

Eelnõu sisulisel arutamisel esindasid eelnõu algatajat põllumajandusminister, ministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik ja õigusosakonna nõunik Pille Eller. Komisjon toetas algataja plaani seadustada 2013. aastaks üleminekutoetus ja vältida seeläbi käesoleval aastal põllumajandustootjate majandusliku olukorra halvenemist ja konkurentsivõime vähenemist. Komisjoni arutelul keskenduti põhiliselt kahele teemale. Esiteks arutleti selle üle, kuidas täiendava otsetoetuse toetusõigus muutub üleminekotoetuse toetusõiguseks. Arutleti ka eelnõu jõustumise tähtsust.

Kuna juba 2. märtsil alustab PRIA üleminekutoetuse taotluste vastuvõtmist ning eelnõu ja sellest tuleneva kahe rakendusaktiga on kiire, tegi maaelukomisjon järgmised otsused. Otsustati saata Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 348 Riigikogu täiskogusse esimesele lugemisele täna, 23. jaanuaril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 28. jaanuar kell 14. Kõik otsused tehti konsensusel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on üks küsimus. Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Hea kolleeg, hea ettekandja Kalev! Milline mulje teile jäi? Kui järgmisel aastal jätkub sama situatsioon, kas Eesti riigieelarvest ollakse siis valmis eraldama samasugust üleminekutoetust nagu sellel aastal?

Kalev Kotkas

Aitäh küsimuse eest! Eelnõu tegeleb üleminekutoetusega, mis on ette nähtud järgmiseks aastaks. Järgmist finantsperioodi ehk 2014. aastat see eelnõu ei käsitle. Seetõttu ei

ole seda teemat selle eelnõu arutelu raames väga kohane kommenteerida.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Seaduseelnõu 348 on sellel ajahetkel, siin ja praegu, väga hea seaduseelnõu. Kogu sektor ootab seda seaduseelnõu. Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale loomulikult meeldiks, kui meil oleksid otsetoetused, mis on Euroopa keskmisel tasemel, et me ei peaks võrdsemate konkurentsitingimuste loomiseks oma riigieelarvest täiendavalt põllumeestele juurde maksuma. Sellest rääkis ka minister.

Kui vaadata pelgalt seda seaduseelnõu, siis ei olekski olnud põhjust siia pulti tulla, sest seaduseelnõu on hea ja korralikult koostatud. Aga vaatame seda teemat laiemalt. Nagu ütles minister, meie naabrid Läti ja Leedu panustavad üleminekutoetusesse Euroopa Liidu määrusega lubatud maksimummääras. Kui me vaatame Eesti riigieelarvet, siis näeme, et seal on tõesti 24,3 miljonit eurot sees. Seda ei saa pidada suureks töövõiduks, seda ei saa pidada suureks saavutuseks, see on elementaarne. See on hädavajalik, et selline raha eelarves sees oleks ja meie põllumeestel oleksid vähekenegi võrdsemad konkurentsitingimused.

Aga meie riik ja valitsus saaksid teha rohkem. Toon siin ühe näite selle kohta, mis juhul oleks meie põllumeestel lihtsam Euroopa turul võrdselt konkureerida. Ma räägin põllumeestele mõeldud kütuseaktsiisist. Kui Euroopa miinimummäär on 21 eurot 1000 liitri kohta, siis meil on see alates 2010. aastast minu mäletamist mööda 112 eurot 1000 liitri kohta. See on Euroopa Liidu riikide ülemises astmes. Samas teame, et meie otsetoetuste tase jääb ka koos täiendavate otsetoetustega kolme viimase hulka. Seega, meil on, mis suunas areneda.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond on vaieldamatult valmis seda eelnõu toetama nii teisel kui ka kolmandal lugemisel. Me ei näe väga suuri probleeme sellega, et teha eelnõus muudatusi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Austatud ministrid! Eelmise aasta esimesel poolel olid põllumehed vägagi murelikud. Lisaks soovile, et uuel finantsperioodil suurendataks otsetoetusi vähemalt 90%-ni Euroopa Liidu keskmisest otsetoetuste tasemest, oli kujunenud olukord, kus liitumislepingu kohaselt ei olnud võimalik maksta Eestis 2013. aastal lisamakseid Eesti riigi eelarvest. Suvel tuli rõõmustav otsus ja see luba anti. Nagu minister maaelukomisjonis ütles, kui Sloveenia ja Malta välja arvata, siis kasutavad seda võimalust kõik ülejäänud 2004. aastal liitunud kaheksa riiki, sh Eesti. Kindlasti on see 24,3 miljonit eurot ülivajalik ülemineku-toetus meie põllumeestele.

Nagu siin juttu oli, uue finantsperioodi avanemise aega me täna veel keegi ei tea. Võib-olla tuleb ka järgmisel aastal võimalus lisada raha oma riigieelarvest. Korra jäi mulle mulje, et põllumajandusminister on selleks valmis ja planeerib sellised summad juba järgmise aasta eelarvesse, kui algab eelarvet ettevalmistav periood. Ma ei tea, kas rahandusminister tuli vahepeal saali või mis juhtus, aga millegipärast muutus see kommentaar hiljem ebakindlamaks.

Üldiselt tunduvad Eesti asjad olevat rõõmsamad. Ka peaminister rääkis meile, tulles ülemkogult, et meile on pakutud hektaritootust, mis ei ole mitte 58,3%, vaid 75% Euroopa Liidu keskmisest tasemest. Loomulikult on uue finantsperioodiga seotud palju küsimärke. Selles mõttes on seda vara kommenteerida. Ei ole midagi kindlat selles, kuidas luua meie põllumeestele Euroopa Liidus uuel finantseerimisperioodil võrdsed konkurentsitingimused. Meie mureks jääb lähitulevikus ikkagi see, et meie põllumeestele makstavad summad on alati väiksemad, võrreldes teiste liikmesriikide põllumeestele makstavate toetustega.

Seoses sellel aastal üleminekuetoetuse maksimisega soovin peatuda ka ettevalmistataval uuel maaelu arengukaval. Selles dokumendis tuleks tõsiselt arvestada põllumajandusorganisatsioonide, eelkõige Eesti Põllumajandus-

Kaubanduskoja ettepanekutega investeeringutoetuste jagamise kohta. Iga toetus tuleks fookustada sihtgrupile. Uue perioodi investeeringute poliitika eesmärk peaks olema maaettevõtluse arendamine ja nii töökohtade kindlustamine maapiirkondades, mistõttu peaks investeeringute toetamisel lähtuma põllumajandusettevõtete pikaajalisest konkurentsivõimest, investeerimissuutlikkusest ja objektiivsetest majandusnäitajatest. Piimavoodid Euroopa Liidus kaovad, see paneb meie piimatootjad konkureerima vabal turul hästi kapitaliseeritud maade põllumajandustootjatega. Maaelu arengukava investeeringutoetuste piirangute kehtestamisel tuleb arvestada põllumajandusettevõtete olemasoleva tootmispotentsiaaliga. Väikeste põllumajandusettevõtete arendamise toetuse puhul peaks meetme tingimustest olema selgelt arusaadav, et tegemist on ettevõtlus-, mitte sotsiaaltoetusega.

Tunnustan kindlasti meie põllumajandusorganisatsioone tegutsemise eest sellises erandlikus situatsioonis nagu sellel aastal, kui saavutati üleminekuetoetuse maksimise õigus. Kindlasti oli siin oma osa ka valitsusel.

Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Ester Tuiksoo

Näiteks olid olulised kõik sellised atraktiivsed aktsioonid nagu vana traktori saatmine Brüsselisse, allkirjade kogumine jne. Aga ei saa alahinnata ka Riigikogu avaldust põllumajandusetoetuste kiiremaks võrdsustamiseks ja Põllumajandusministeeriumi rolli selles. Oleme olnud aktiivsed Euroopa suunal võrdsemate konkurentsitingimuste väljakauplemisel, kuid ometi on meie põllumajanduses kasutatava diislikütuse aktsiis viis korda kõrgem Euroopa Liidus lubatud miinimummäärast. Mõistlik oleks põllumajanduses kasutatava diislikütuse aktsiisi langetada. See oleks ka Eesti riigi tõsine võimalus võrdsustada meie põllumajandustootjate olukorda teiste riikide põllumeeste olukorraga. Nagu siin öeldud, see viib sektorist aastas välja *circa* kümme miljonit eurot. Minister oma vastuses pakkus, et see aktsiis tuleks võrdsustada kogu Euroopa Liidus. Aktsiisimäärad on riikides erinevad, enamikus riikides on need kindlasti madalamad

kui Eestis. Selles mõttes on Eestil siin ikkagi võimalus näidata põllumajandussektoris oma heasoovlikkust.

Me ootame valitsuselt tulemuslikku asjaajamist uue finantsperioodi avamisel, Eesti põllumeestele vastuvõetavate tingimuste saavutamist ning diislikütuse aktsiisi vähendamist. Keskerakond toetab seda eelnõu. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 348 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 28. jaanuari 2013. aastal kell 14.

Esimene lugemine on lõpetatud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

6. Rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu (324 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Selle eelnõu eesmärk on korrastada Eesti õigusüsteemi ja lõpetada meie liikmesus tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsioonis. Eesti ühines selle konventsiooniga 1923. aastal. Tollitariifide valdkonnas kehtivad praeguseks uued rahvusvahelised kokkulepped ning uute õigusaktide aluseks ei ole enam denonsseeritav leping. Enamik konventsiooni liikmesriike on sellest välja astunud või astumas. Eelnõu seadusena vastuvõtmine annab Välisministeeriumile õiguse esitada depositaarile denonsseerimise teade. Järgnevalt valmistatakse ette konventsiooniga ühinemise seaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu. Eelduslikult lõpeb Eesti Vabariigi liikmesus selles liidus 1. aprillil 2017. Seadus jõustub üldises korras. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Austatud minister, ma tänan teid! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Majanduskomisjon arutas eelnõu 324 oma istungil esmaspäeval, 14. jaanuaril. Lisaks komisjoni liikmetele võtsid sellest istungist osa Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla ja sama osakonna peaspetsialist Maret Mets.

Arutelu käigus tekkisid komisjoni liikmetel küsimused, millele saadi ka vastused. Näiteks küsiti, kas meie liikmeks olek ikka kehtib, kuna selle lepingu ratifitseerinud Eesti riik oli vahepeal 50 aastat okupeeritud. Saime vastuse, et kehtib ja tegemist on ajaloolise järjepidevusega. Samuti tunti komisjonis huvi, kuidas on käitunud teised riigid. Me saime vastuse, et praegu peaks konventsioonil olema 46 osapoolt. Soome on konventsiooni juba denonsseerinud, aga näiteks Läti ja Leedu on veel osapooled.

Komisjon tegi otsuse saata rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu 324 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 23. jaanuaril (otsus tehti konsensusena). Teiseks otsustati teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (see otsus tehti samuti konsensusena). Kolmandaks otsustati määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 30. jaanuar kell 17. Ka see otsus tehti konsensusena. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 324 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 324 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2013. aasta 30. jaanuari kell 17.

Eelnõu 324 esimene lugemine on lõpetatud ja kuues päevakorrapunkt käsitletud.

7. Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (341 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume seitsmenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Mul on väga hea meel paluda Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi.

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Türkmenistaniga sõlmitud maksuleping põhineb Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni tüüplepingul, mida on läbirääkimiste käigus muudetud. Leping reguleerib maksustamisõiguse jagamist lepinguosaliste riikide vahel, sätestab diskrimineeriva maksustamise ärahoidmise ja maksudest kõrvalehoidmise tõkestamise kohustuse. Olulisemad erinevused OECD tüüplepingu ja Eesti-Türkmenistani lepingu vahel on järgmised. Eesti-Türkmenistani leping sätestab 12-kuulise ajalise läve teenuste osutamisel tekkivale püsivale tegevuskohale. Passiivsete tulude osas on erinevused dividendide ja litsentsitasude maksustamisel. Teise riigi residendile makstavalt dividendilt võetav maks ei tohi ületada 10% dividendi brutosummast (tüüplepingus on need määrad 5% ja 15%). Litsentsitasude maksustamisel sätestab leping jagatud maksustamise õiguse. Tuluallikariigis on litsentsitasuna kinnipeetava maksu ülempiir 10%. OECD tüüplepingu kohaselt on litsentsitasude maksustamisõigus vaid residendiriigil. Intresside maksustamisel ei ole tuluallikariigil õigust maksustada intresse, mille saaja on teise riigi valitsus või keskpang. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Austatud minister,

ma täna teid! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Remo Holsmeri!

Remo Holsmer

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Seda eelnõu arutati rahanduskomisjonis sel esmaspäeval. Komisjon otsustas teha täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. jaanuar kell 15. Need otsused langetati komisjonis konsensuslikult. Nagu rahandusminister ütles, on tegemist suhteliselt trafaretse topeltmaksustamise vältimise lepinguga. Me peatusime sel teemal ka komisjonis suhteliselt põgusalt. Eestil on analoogseid lepinguid kokku 50 riigiga. Lähitulevikus on siia saali tulemas veel lepingud Küprose, Mehhiko, Tai, Usbekistani ja Bahreiniga. Niipalju siis tulevikust. Palun teie toetust sellele eelnõule!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma täna teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2013. aasta 25. jaanuari kell 15.

Eelnõu esimene lugemine on lõpetatud ja seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

8. Looduskaitse seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (289 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kaheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud looduskaitse seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on valitsuse eelnõu, millega on soov muuta looduskaitse seadust ja riigivaraseadust. Selle seaduseelnõu väljatöötamise tingis vajadus muuta riigimaaga tehtavad tehingud võimalikult selgeks ja arusa-

davaks, tagada riigieelarveliste vahendite sihtotstarbeline kasutamine ja viia ka looduskaitsepiirangute eest hüvitise saamine ühtsetele alustele. Valitsuse esitatud eelnõu eesmärk on eelkõige luua kõigile looduskaitsepiiranguga kinnisasja omanikele võrdsed tingimused kinnisasja riigile võõrandamisel, sõltumata sellest, mis hetkel nad selle kinnistu või kinnisasja omandanud on, ja sellest, kas maaomanikul on oskust või võimalust osaleda riigi kinnisvara oksjonil.

Eelnõu sai valitsuse heakskiidu juba eelmise aasta oktoobris. Kui see eelnõu seaduseks saab, siis hakkab riik maade puhul edaspidi sõlmima ainult ostu- ja müügitehinguid. Muudatus on seegi, et riigil on pärast selle seaduse jõustumist looduskaitse maa ostmise kohustus ainult juhul, kui sellele on seatud piirang pärast seda, kui eraomanik on maa ostnud. Lihtsamalt öeldes on meil soov lõpetada ära tasaarvestamise süsteem ning olukord, kus riigil ja maksumaksjatel on kohustus osta välja maatükid, mille omandamisel oldi teadlik, et nendel maadel eksisteerib looduskaitsepiirang.

Eelnõu kohaselt kaotatakse looduskaitse seaduse § 91 lõikes 9 sätestatud võimalus võõrandada riigile sellist enne 2007. aasta 1. aprilli omandatud looduskaitsepiiranguga kinnisasja, mille suhtes kehtivast looduskaitsepiirangust oli omanik teadlik juba kinnisasja omandamise ajal ja mille kaitsekord ei ole pärast seda rangemaks muutunud. Eelnõuga luuakse eeldused, et kinnisasjaomanikud, kelle omandi suhtes kehtestati piirang pärast seda, kui nad oma kinnistu ostsid, või kelle omandi suhtes on piirang muutunud hiljem rangemaks, teisisõnu, kelle omandiõiguse riive on intensiivsem, ei peaks ootama hüvitist ülemäära kaua nende isikute tõttu, kes olid omandamise hetkel piirangust teadlikud ja oleksid seetõttu pidanud sellega arvestama.

Omandi kasutamise piirangutest rääkides võib öelda, et seadustes on ikka eksisteerinud sellised piirangud, mis peavad tagama avaliku ruumi või näiteks ajalooliste paikade säilimise, samuti planeerimise käigus seatavad piirangud, näiteks hoonete kõrgus, asustustihedus jne. Üldjuhul on avalikes huvides seatud omandi kasutamise piirangud sellised, et neid ei kompenseerita omandi riigile omandamise teel. Näiteks võib tuua ka siin saalis korduvalt mainitud paralleeli muinsuskaitse objektidega:

muinsuskaitse seaduse kohaselt ei kuulu muinsuskaitse eesmärgil seatud ehitamise või ehitise konstruktsioonide muutmise piirangud hüvitamisele ka siis, kui need teatud juhtudel on suhteliselt ranged. Tulenevalt muinsuskaitse seaduse §-st 28 on sundvõõrandamise regulatsioon ja selle regulatsiooni alusel kinnismälestise riigile omandamine lubatud ainult sellisel juhul, kui omanik või valdaja ise ei täida seadusega sätestatud kohustusi selle kinnismälestise säilimise tagamiseks.

Analoogilised kinnisasja kasutamise reeglid on ka looduskaitsepiirangu puhul. Kinnisasja kasutamine ei ole looduskaitsepiirangu puhul välistatud, aga kasutamisel tuleb arvestada õigusaktidega seatud tingimusi. Vahemärkuseks võib lisada, et rahvusvahelises praktikas on samuti looduskaitsepiiranguga kinnisasja riigile omandamine pigem erand kui reegel ja seda tehakse üksnes juhul, kui tegemist on tõepoolest sisuliselt sundvõõrandamisega. Üldjuhul käsitletakse looduskaitsepiirangut ka rahvusvaheliselt kui kinnisasja kasutamise kitsendamist, mis ei eelda kinnisasja riigile omandamist.

Oleme selle eelnõu ettevalmistamisel analüüsinud ka Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendeid. Mitmes Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendis (näitena nimetan kohtuasju 41696/07 ja 35264/04) on leitud, et kui isik teadis vara või muu varalise õiguse suhtes kehtivast piirangust enne seda, kui ta vara või varalise õiguse omandas, siis ei ole piirang käsitletav omandiõiguse riivena inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni esimese protokoll artikli 1 tähenduses.

Eelnõu ettevalmistamise ajal on proovitud esitada väiteid, justkui võiks see muudatus olla vastuolus nende isikute õigustatud ootusega, kes ostsid enne 2007. aasta aprilli kaitsealuse maa, et see riigile müüa, ja kelle esitatud avaldus lahendatakse seaduse jõustumise korral alles pärast seda, kui riik on omandanud need kinnisasjad, millele looduskaitsepiirang on peale pandud hiljem. Ma pean vajalikuks selgitada. Enne 1. aprilli 2007 looduskaitsepiiranguga kinnisasja omandanud isikul ei saanud tekkida õigustatud ootust ega absoluutset kindlust, et riik selle kinnisasja üldse omandab, sest kuni 1. augustini 2008 kehtis looduskaitse seaduse § 20 lõike 1 selline redaktsioon, mille kohaselt riigil ei olnud kohustust oman-

dada looduskaitsepiiranguga kinnisasi ehk sellist kohustust seadus kuni 1. augustini 2008 riigile kuidagi ette ei näinud. Riik võis sellise kinnisasja omandada, aga kohustust seaduses sätestatud ei olnud. Nii oli otsustajale antud ulatuslik kaalutusõigus, muu hulgas õigus kaaluda keeldumist sellise looduskaitsepiiranguga kinnisasja omandamisest, mille puhul piirangud kehtisid juba omandamise ajal. Eeldus, et looduskaitsepiiranguga kinnisasja omandamisel saab ostja selle riigile edasi võõrandada, on tegelikult vastuolus looduskaitse-seaduse § 20 eesmärgiga. Looduskaitse-seaduse § 20 eesmärk on ikkagi, et me hüvitaksime piirangud, millega kinnisasja omanik ei saanud kinnisasja omandamisel arvestada. Nii et kui omandati looduskaitsepiiranguga kinnisasi eesmärgiga võõrandada see riigile, oli see omandaja teadlik risk, mitte seadusest tulenev absoluutne kohustus või õigus. Looduskaitsepiiranguga kinnisasja omandamine saab mõis-tagi olla ainult vabatahtlik ja see oli nii ka tol hetkel, kellelgi ei olnud kohustust looduskaitsealust maatükki osta. Looduskaitsepiiranguga maatüki ostmisel ei saanud ka tekkida ootust, et kinnisasja saab kasutada muul viisil, kui seda võimaldas omandamise ajal kehtinud kaitsekord. Seetõttu ei saa rääkida ka omandi-õiguse piirangutest, millega isik ei oleks saanud kinnisasja omandamisel arvestada ja mille hüvitamine on looduskaitse-seaduse § 20 eesmärk.

Ma rõhutan taas eelnõu peamist eesmärki, milleks on tagada nende isikute õiguste tugevam kaitse, kelle kinnisasja suhtes on piirang kehtestatud pärast omandamist ja kes ei saanud kinnisasja omandamisel sellega arvestada ehk kelle omandiõiguse riive on intensiivsem.

Nagu sissejuhatuses öeldud, näeb eelnõu teine osa ette, et edaspidi võõrandab riik looduskaitsepiiranguga maad ainult ostu ja müügi teel. Eelnõuga lõpetatakse riigimaa enampak-kumisel müüdü kinnistute väärtuse loodus-kaitsealuse maa väärtusega tasaarvestamise võimalus. Olulise piiranguga kinnistuid omandab riik edaspidi ainult raha eest. Kinnisasja tasaarvestamise menetlused, mille käigus on seadusmuudatuse jõustumise ajaks esitatud tasaarvestamise avaldus, tuleb lõpuni viia seni kehtinud alustel ja korras. Muudatuse tulemusel on riigil võimalik suunata rohkem raha nende kinnisasjade ostmiseks, mis on oman-

datud enne kinnisasja suhtes piirangu kehtes-tamist. Sinna ongi plaan rohkem vahendeid suunata, sest seal on tugev omandiõiguse riive.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelnõuga korrastatakse looduskaitsepiiranguga kinnis-asja riigile omandamise regulatsiooni ja üht-lustatakse avalikes huvides seatud piirangute hüvitamise põhimõtted. Eelnõu seadusena vastuvõtmine tagab kokkuvõttes riigi finantsres-sursside otstarbekama ja eesmärgipärase kasu-tamise. Ma palun parlamendil seda üsna olulist ja selgemeid reegleid paikapanevat eelnõu toe-tada! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Komisjoni istungil olid kohal ka õiguskantsleri esindajad, kes esitasid oma argumentatsiooni selle kohta, et see seadus mõningaid küsimusi ei lahenda. Mis te mõtlete, kuidas võiks see menetlemine edaspidi toimuda, et kuidagi sel-lest konfliktist välja tulla?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ma ei nimetaks seda konfliktiks. Õiguskantsleri Kantselei on juhtinud tähelepa-nu, et seda regulatsiooni muudetakse tegelikult juba mitmes kord. Seetõttu peavad nad mõist-likuks just nimelt sellest vaatenurgast muuda-tusi analüüsida. Aga mina olen valitsuse esi-ndajana endiselt seda meelt, et kuna kehtiv süs-teem on tekitanud üksjagu küsimusi ja sega-dust, see ei ole piisavalt läbipaistev ega selge, siis on praktiline siiski teha need muudatused, mis eelnõus sisalduvad. Teine asi, millele õiguskantsler on viidanud, puudutab ka minu ettekandes põgusalt käsitletud õigustatud ootust, mis maatüki omandamisel sellel omani-kul olemas oli. Kui inimene kinnistu omandab, siis loomulikult on tal ootus, et ta saab seda sihtotstarbeliselt kasutada. Selle üle mingit vä-ga põhjalikku või põhimõttelist vaidlust ka ei ole. Aga oluline nüanss on just nimelt see, et kui inimene ostab endale looduskaitsealal asu-va või range looduskaitsepiiranguga maatüki, siis kehtiv kaitsekord sätestabki sihtotstarbe, mille kohaselt on tal võimalik oma omandit kasutada. Kui seal mingeid muudatusi ei ole,

kui ta on omandamise hetkel olnud teadlik, et kaitsekord piirab teatud moel tema omandi kasutamist, siis ei saa tal olla ju ka mingisugust ootust, et ta saab omandit kuidagi teisiti kasutada. Võin tuua sellesama korduva näite, et kui inimene ostab endale Tallinna vanalinnas maja, siis ei saa ta eeldada, et ta võib Tallinna vanalinna, kus kehtivad teatud piirangud ja regulatsioonid, selle maja asemele ehitada klaasist pilvelõhkuja. Sellist õigustatud ootust ei saa kellelgi olla. Kui ta ostab kinnisasja, olles piirangust teadlik, ja see piirang ei ole muutunud rangemaks, siis ei ole põhjendatud ka see, et riigil ja maksumaksjal peaks olema kohustus seda teadlikult piiranguga omandatud kinnisasja tagasi osta. Tegelikult oleme õiguskantsleriga ühte meelt, et kui sihtotstarbelises kasutamises on olulised muudatused või kui sihtotstarbeline kasutamine muutub võimatuks, siis peab riik selle kinnisasja omandama. See on nii juhul, kui riik seab piirangu hiljem, pärast seda, kui inimene on kinnisasja juba omandanud. Kui piirang oli olemas juba sel hetkel, kui inimene maatüki ostis, siis ei saa tal olla õigustatud ootust, et riik selle tagasi ostab.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Seaduseelnõu tekstis on rõhutatud, et avalduste alusel on koostatud nimekiri. Kui seaduseelnõu saab seaduseks, siis tuleb see nimekiri uuesti läbi vaadata ja avalduste järjekord muutub. Komisjoni istungil jäi kõlama soov, et seda nimekirja tuleks kommenteerida. Kas ministriumis on see nimekiri üle vaadatud? Seal on teatavasti ligi 400 avaldust. Kui on üle vaadatud, siis milliseid üllatusi see nimekiri teile pakkus?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kõigi nende 365 avalduse analüüs ei ole veel päris lõpetatud, sest meile on oluline põhimõtted paika saada, mitte hakata isikustatud otsuseid tegema. Eelnõu põhimõte on see, et need avaldused, mis käsitlevad kinnisasju, mille puhul omandiõiguse riive on tugevam, lahendatakse esmajärjekorras. Nende inimeste avaldused, kes on ostnud endale juba piiranguga kinnisasja ja on praeguseks avaldu-

se esitanud, lahendatakse pärast seda, kui tugevama riivega probleemid on lahenduse saanud. Eileõhtuse seisuga oli avalduste läbitöötamine ja analüüsimine küll lõppjärgus, aga see ei ole veel päris valmis. Kui see eelnõu komisjonis pärast esimest lugemist uuesti arutlusele tuleb, siis selleks ajaks oleme kindlasti võimelised väga täpselt, avalduste kaupa seda infot jagama. Esitatud on 365 avaldust, nendest 27 kohta ei ole veel omandamise menetluse algatamise haldusakti antud. See tähendab, et 27 avalduse kohta ei ole tehtud otsust, kas omandamise menetlus algatatakse või mitte. Kui veel trendist rääkida, siis viimastel aastatel on aastas esitatud avalduste arv olnud 20 ümber. Kuna meil ei ole intensiivset uute kaitsealade moodustamist plaanis, siis ei ole ka ette näha, et esitatud avalduste arv väga jõuliselt kasvaks. Praeguse seisuga oleme selles nimekirjas, mis on Keskkonnaministeeriumi koduleheküljel ka avalikult kõigile kättesaadav, jõudnud 2005. aasta lõpus esitatud avalduste lahendamiseni. Kui rääkida eelmisel aastal tehtud tehingutest, siis kokku omandas riik 2012. aastal 21 kinnisasja ostutehinguga ja 73 kinnisasja tasaarvestamise teel. Need on arvud, millest praegu rääkida saab.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan teid! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Erki Noole!

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu 289 on keskkonnakomisjonis olnud arutusel lausa mitmel korral. Esimest korda arutati seda 5. novembril 2012. aastal. Koosolekul osalesid ka keskkonnaminister ja ministeeriumi kantsler. Nende sõnul on sellel eelnõul kaks eesmärki: lõpetada kaitsealuste maade maksumuse tasaarvestamine riigi poolt enampakkumisel võõrandatavate maadega ja teha omandamise korras selline muudatus, et kõigepealt omandab riik nende inimeste kinnistud, kes on omandanud maa, mille suhtes riik kehtestas piirangu peale omandamist, ja seejärel nende kinnistud, kes olid omandanud piiranguga maa enne 2007. aasta aprilli ja esitanud avalduse tol ajal

kehtinud korra kohaselt. Täpsustuseks olgu öeldud, et eelnõu esimene lugemine pidi Riigikogu täiskogu saalis toimuma 4. detsembril, aga kuna teadupärast olid siis ööistungid, tegi komisjon 17. detsembril otsuse lükata esimene lugemine tänaseks, 23. jaanuariks.

Uuesti oli eelnõu komisjonis arutusel 14. jaanuaril, mil õiguskantsleri seisukohti tutvustasid Õiguskantsleri Kantselei osakonnajuhataja - õiguskantsleri nõunik Ave Henberg ja õiguskantsleri nõuniku kohusetäitja Merike Saarmann. Keskkonnaministeeriumist oli kohal kantsler Rita Annus. Toon lühidalt välja, mida keskkonnakomisjoni liikmed soovisid küsida ja milliseid vastuseid nad said. Minister juba mainis, kui palju on neid isikuid, kes on avalduse esitanud. Neid on 388 ja seadusmuudatus puudutaks neist hinnanguliselt umbes kolmandikku. Kuid nagu minister ütles, kõiki avaldusi ei ole täpselt analüüsitud. Keskkonnakomisjon saab täpsemad arvud teada järgmisel komisjoni istungil. Keskkonnakomisjoni liikmed soovisid teada, milliseid muudatusi on Keskkonnaministeeriumil plaanis teha, et ei oleks vaja algatada põhiseaduslikkuse järelevalvet. Ka õiguskantsler oma arvamuses tahtis teada, millised on võimalused selle konstruktsiooni ülevaatamiseks ja sellise uue lahenduse leidmiseks, mida saaks ka õiguskantsler aktsepteerida. Keskkonnaministeeriumi esindaja leidis, et eelnõu on e-valitsuses üleval olnud juba paar kuud ja Riigikogule esitatud versioon on kompromiss, kus on välditud vastuolu põhiseadusega. Ka valitsusliikmed on olnud üksmeelel, et ei ole tõenäoline, et sellisel kujul esitatud eelnõu põhiseadusvastaseks osutub. Lisaks tahtsid komisjoni liikmed teada, miks tasaarvestamise kaotamine on hea variant, kui riigil pole raha looduskaitsepiirangutega maade ostmiseks. Keskkonnaministeeriumi esindaja vastas, et tasaarvestamine toimub peamiselt siis, kui omanikud on juriidilised isikud või ka füüsilised isikud, kui neid esindab juriidiline isik. Tavaliselt toimub tasaarvestamise taustal riigiga ikkagi varjatud maade vahetamine sellisel viisil, mis on kindlasti kinnisasjaomanikust eraisikule kahjulik. Ta saab kompensatsiooni küll kiiresti, aga selle eest tuleb teatud lõivu maksta.

Lõpuks nimetan kaks keskkonnakomisjoni otsust. Esimene otsus tehti 5. novembril 2012. aastal, teine 17. detsembril 2012. aastal.

Keskkonnakomisjon teeb ettepaneku eelnõu 289 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. veebruar s.a kell 16.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on vähemalt üks küsimus. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austet ettekandja! Kui üks kodanik hakkab müüma teisele looduskaitsealset maad, siis on riigil eesõigus see maa välja osta. Kui riik seda eesõigust kasutab, kas siis selle eelnõu valguses toimub see tehing kohe või pannakse väljaostetav maa kuskile n-ö riigi omandatavate maatükkide nimekirja lõppu ja reaalne tehing toimub alles aastate pärast?

Erki Nool

See ei toimu kohe, see läheb nimekirja.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on küsimus ainult stenogrammi huvides. Minister nimetas avalduste arvuks 365, aga teie 388. Kumb on õige?

Erki Nool

Nende andmete järgi, mis minul on, on neid avaldusi tänase seisuga 388. Aga ma teen täpse arvu kindlaks ja saadan selle teile meili teel.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma täna! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Räägitakse, et riigihangete seadus on kõige tihedamini muudetud seadus Eesti riigis. Peame aga tunnistama, et maaomandiga seotud seadused on siin saalis arutlusel ehk tihedamini. Sama võime näha ka selle seaduseelnõu puhul.

Head sõbrad! Mida tähendab õiguskindlus Eesti riigis? Looduskaitsepiirangutega maade riigile ostmise, vahetamise või tasaarvestamisega on kaasnenud mitmeid probleeme. Me teeme muudatusi, aga seoses nendega kerkivad üles uued probleemid. 2007. aastal ütles riik, et ta ei osta ära neid maid, mille omanik ostmise hetkel teadis, et maa suhtes kehtib looduskaitsepiirang. See oli murranguline aasta. 2008. aastal kaotati looduskaitseliste maade vahetamise kord. Kui kõik oleks jäänud vanaviisi, oleks meil stabiilne ja kõigile teada kord kehtinud siamaani. Samas teame kõik, et maade vahetamine loob võimalusi igasugusteks väärnimisteks.

Mis ikkagi ajas Keskkonnaministeeriumi 2009. aastal looma uut skeemi – tasaarvestamise korda? Mis ajas Riigikogu seda uut skeemi seadusesse panema? Toona ütles eelnõu seletuskiri, et uus skeem loodi selleks, et kiirendada looduskaitsepiirangutega kinnisasjade riigile omandamise protsessi. Praegu tahetakse see lõpetada. Mis siis vahepeal juhtus? Seda, et juriidilised isikud tulevad ja seisavad ka järjekorda, ju teati. Miks anti neile eelisõigus, juhaks kui nad riigi käest oksjonilt maad osta tahtsid? Ehk selleks, et kiirendada piirangutega maade riigi omandisse liikumist? Ehk ka selleks, et ei toimuks rumalaid topelttehinguid, kus isik kõigepealt maksab midagi riigile ja järgmisel aastal maksab riik midagi isikule? Miks on tarvis kehtivat korda muuta?

Jah, praegu ootab järjekorras 365 isikut, et riik neilt maa ära ostaks või tasaarvestust võimaldaks. Riik on tunnistanud, et nende maade suhtes kehtib piirang, mis oluliselt mõjutab maa kasutamist, ja riik ostab need maad tagasi või lubab tasaarvestust. See järjekord on *circa* kümme aastat pikk. Selles järjekorras on nii need, kes on saanud maa tagasi tagastamise käigus, kui ka need, kes on maa ostnud enne 2007. aastat. Järjekorras eespool on need, kellel seisab ees maaostutehing riigiga. Nad loodavad, et tehakse tasaarvestus. Seda tasaarvestust on riik lubanud, ja vaid paar aastat tagasi, 2009. aastal kehtestatud kord nägi seda ette. Järjekorras tagapool on need, kes lihtsalt loodavad, et riik nende piirangutega maa ära ostab.

Avaldused on esitatud, riik on tunnistanud, et maa on selline, mida riik tahab enda omandisse võtta. Nüüd muudame jälle reegleid:

tasaarvestuse võimalus kaob. Võib-olla teatud vaatenurgast on see normaalne, äkki poleks seda võimalust pidanud üldse loomagi. Kuid kuidas on lood nendega, kes on juba avaldused esitanud ja käitunud kehtiva korra kohaselt? Uue korra kohaselt lükkuvad nad järjekorra lõppu ehk nende probleemiga tegeldakse *circa* kümne aasta pärast. Milles siis nemad süüdi on? Riigil on olnud põhimõte, et kui looduskaitsepiirang takistab maa kasutamist, siis ostab ta selle maa ära. Ta lõi skeemi, et mitte raha välja käia – maadevahetuse. See tõi ainult häda kaela.

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit juurde.

Kalvi Kõva

Selle asemel, et skeemidest loobuda, loodi teine skeem ehk tasaarvestus. Hulk inimesi ja ettevõtteid on seda skeemi asunud kasutama ja nad on sellega arvestanud. Nüüd hakkame seda teist skeemi kaotama ja ütleme, et kelle asjad on pooleli, nendega tegeleme kauges tulevikus. Õiguskantsler on öelnud, et selline praktika ei ole kohane, selline seis on põhiseadusvastane ja rikub kodanike õigustatud ootust.

Head sõbrad! Protsesside keskel mängureegleid muuta ei ole õigusriigile kohane. Läh-tuvalt sellest teeb Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ettepaneku eelnõu 289 esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Erki Noole!

Erki Nool

Ma soovin lihtsalt täpsustada oma vastust kolleegi küsimusele ja palun vabandust eksimuse eest. Kui looduskaitsepiiranguga maad müüakse, siis on riigil kaks kuud aega seda menetleda. Kui riik ei soovi maad omandada, siis toimub ostu-müügitehing. Palun veel kord vabandust ebatäpsuse pärast!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 289 esimene lugemine tuleks lõpetada. Samas on laekunud teine ettepanek, mille

sisu on järgmine: "Teeme ettepaneku eelnõu 289 esimesel lugemisel tagasi lükata." Selle ettepaneku on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 289 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 11 ja vastu 38 Riigikogu liiget, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 289 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. veebruari 2013 kell 16.

9. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (335 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume üheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud maa-reformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu aseesimees! Head parlamendiliikmed! Esitan valitsuse nimel Riigikogule arutamiseks maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu eesmärk on luua eeldused, et maareform saaks viimaks lõpule viidud.

Tutvustan eelnõu pisut laiemalt. Maareform tähendab oma olemuselt seniste maaomandisuhete muutmist demokraatliku riigi omandisuheteks, mis on oluline ja suur samm. On juba ette teada, et see on üksjagu ajamahukas. Meie maareform on kestnud juba 21 aastat, mis on tõepoolest päris pikk aeg. Võib öelda, et selle reformi tulemusena on omaniku leidnud 92% Eesti maast ning moodustatud ja registreeritud on üle 600 000 katastriüksuse. Selle aasta 11. jaanuari seisuga oli katastrisse kantud 626 293 katastriüksust, mille kogupindala on pisut üle nelja miljoni hektari.

Maareformist rääkides jääb aeg-ajalt mulje, justkui oleks tänaseks veel reformimata maade

osa vähetähtis. Mina julgen väita vastupidist: ka veel reformimata maatükid on inimestele tähtsad ja nendega seotud probleemid ei lahene iseenesest. Seetõttu vajab kehtiv seadus kohendusi. Riigi ülesanne on suunata maareformiprotsessi, mitte lasta sellel lõputult vaikselt tiksuda. Selgusetus omandisuhetes pidurdab nii omavalitsuste kui ka riigi arengut. Samas looks selgus omandisuhetes eeldused mõistlikuks maaga seotud vahendite planeerimiseks. Oluline on märkida, et see eelnõu, mis täna teie ees on, ei too maareformis kaasa põhimõteteliseid laadi muudatusi.

Nüüd aga ülevaade alalõikude kaupa. Kõigepealt, üks suurem probleem, mida eelnõuga lahendada soovime, on nende ehitiste aluse maa reformimine, mille omanikul kas ei ole õigust maad erastada või ta ei soovi seda teha. Ühel või teisel põhjusel ei ole erastamistoimingutega igal juhul hakkama saadud. Kehtiva seaduse kohaselt seatakse riigimaal hoonestusõigus ehitise omaniku kasuks, kes ei soovi maad omandada või on kaotanud maa erastamise õiguse, aga riigil ei ole otstarbekas selliseid hoonestusõigusega koormatud maid omada, kuna nende haldamine on liiga kulukas. Seaduseelnõuga antakse ehitise omanikule võimalus enne riigipoolset nn sundhoonestusõiguse seadmist ehitise juurde kuuluv maa erastada. Erastamise hind sellisel juhul on kehtiv maksustamishind. Me valitsuses loodame, et seda võimalust aktiivselt kasutatakse ja nii realiseerub üks maareformi eesmärkidest: ehitise omanikust saab ka ehitisealuse maa omanik. Kui ehitise omanik erastamise võimalust ei kasuta, siis seatakse riigimaale hoonestusõigus ja menetlusega seotud kulud kantakse omandireformi reservfondist.

Ajendatuna soovist vähendada juba riigi omandisse jäetud ja olemasoleva ehitise omaniku kasuks hoonestusõigusega koormatud maa hulka, nähakse ette võimalus võõrandada see maa ehitise omanikule. Usinamad, kelle kasuks on riigimaale hoonestusõigus juba seadud, ei tohiks muidugi sattuda ebavõrdsesse olukorda võrreldes nendega, kes pole seni maareformi vastu huvi tundnud. Seetõttu tuleb võimaldada nendel usinamatel ja nende pärijatel saada ehitisealuse maa omanikuks samadel tingimustel kui maareformi käigus maa omandanutel.

Teiseks pakub eelnõu lahendust nn ribatükide probleemile. Üks osa muudatusi käsitleb ribatüki ehk iseseisva kasutusvõimaluseta maatüki erastamist. Menetlus muutub lihtsamaks ja eesmärgipärasemaks. Enam ei pea maad pakkuma kõikidele piirnevate kinnisasjade omanikele, vaid nendele, kelle maaga on maakorralduse nõuetest tulenevalt kõige otsustav ja sobivam seda maad liita. Laiendatakse ka omavalitsuse otsustusõigust leida mõistlik lahendus, millise kinnisasjaga ja millises ulatuses üks või teine riba liidetakse. Samuti sätestatakse riba erastamisel tasutava müügihinna määramise põhimõtte: kohaldatakse madalaimat maksustamishinda. Soodsaima maksustamishinna rakendamine on põhjendatud, sest maareformi käigus tekkinud vead ei ole üldjuhul tingitud maa omandanud isikute tegevusest. Mida soodsam on isikule maa omandamine, seda enam täidab regulatsioon ka oma eesmärgi.

Muudatused puudutavad maareformi ka taluseaduse alusel kasutusse antud maal. Kehitiv õigus annab küll võimaluse seada hoonestusõigus ehitise omaniku kasuks ehitisealusele maale ja seada ülejäänud talumaale kasutusvaldus, aga seni puudus seaduses otsene nõue, et ka sellel maal tuleb maareform läbi viia. Selliste maade puhul tuleb eelnõu kohaselt maareform lõpule viia 2016. aasta lõpuks.

Nüüd tähtaegadest. Kui parlament seadusmuudatust toetab ja eelnõu seaduseks saab, siis määratakse erinevate maareformi puudutavate toimingute lõpuleviimiseks ka konkreetsed tähtajad. Miks selliseid tähtaegu vaja on? Mitmesuguste tähtaegade kehtestamise eesmärk on ikkagi see, et tegeldaks intensiivselt ka selliste juhtudega, kus reformiga seni sisuliselt alustatudki ei ole või kus protsess on mitmesugustesse probleemidesse takerdunud. Nagu te aimate, suurelt jaolt tähendavad need juhtumid, kus reform on lõpule viimata, päris keerulisi menetlusi. Viimaste toimingute tähtaeg on 2017. aasta. See peaks olema see aasta, kui me lõpuks sellele päris pikalt kestnud reformile kriipsu alla tõmmata saame.

Kõiki maareformi menetluses tehtavaid toiminguid ajalistesse raamidesse suruda ilmselt võimalik ei ole. Sellepärast tuleb eeldada, et pärast tähtaegade saabumist viiakse mõistliku aja jooksul kõik menetlused lõpuni. Eeliskäitumise korras selgitatakse välja tagastamisele ja

erastamisele kuuluv maa, pärast seda munitsipaalomandisse antav ja riigi omandisse jäetav maa. Kuna vormistamine on seotud ka kohaliku omavalitsuse tegevusega, siis tähtaegade kehtestamisel on arvestatud nii riigi huvidega kui ka omavalitsuste koormusega. Näiteks tuleb omavalitsusel määrata kahe aasta jooksul kõikide seni veel reformimata maal asuvate ehitiste juurde kuuluv maa. Samas puudub vajadus nn ribade menetluses sarnaseid tähtaegu määrata, sest reformi vigu parandatakse ilmselt ka pärast 2017. aastat.

Nüüd mõne sõnaga sellest, et maa munitsipaalomandisse taotlemisel võiksid omavalitsused olla aktiivsemad. Teiegi, kes te ühe või teise omavalitsusega kontaktis olete, pange see omavalitsustele südamele. Eelarvamuslikult on peetud maa munitsipaalomandisse andmise protsessi keeruliseks, aga tegelikult ei erine see oluliselt teistest maareformi toimingutest. Seadusmuudatus näeb ette, et omavalitsustel tuleb esitada maa munitsipaalomandisse saamiseks taotlused 2016. aasta suveks.

Nii et eelnõu muudab selgemaks ja lihtsamaks reformimata jäänud 8% maa reformimise. Palun teie toetust sellele eelnõule! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? On. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austet minister! Eelnõu plaaniline jõustumine lükkub ilmselt veebruarist märtsisse. Kui maavalitsused hakkavad aprillist alates riigimaale hoonestusõigust seadma, siis tuleb seda teha riigi kulul. Kas me 2013. aasta eelarves nägime maavalitsustele ette lisaraha, selleks et seada riigimaale hoonestusõigus?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Riigimaale hoonestusõiguse seadmine toimub ka kehtiva seaduse alusel. Muudatus puudutab eelkõige seda, et pärast nende toimingute tegemist ja enne hoonestusõiguse seadmist antakse hoonete omanikele võimalus maaomanikuks saada, nagu see toimus erastamisel. See on see, mis juurde tuleb. Kuludega on arvestatud ja ei ole põhjust arvata, et nende tõttu peaksid seadusmuudatused kuidagi venima jääma. Sellist olukorda ei tohiks tekkida.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Rõõm kuulda, et ka omavalitsustel tekib võimalus munitsipaalmaad juurde taotleda. Aga ma saan aru, et need on need maad, mis on seotud ehitistega. Tiheidalt asustatud aladel on ka palju reformimata riigimaad. Kas ei oleks otstarbekas see kohalikele omavalitsusele üle anda või munitsipaliseerida, et seal hakkaks mingi aktiivne tegevus pihta ja saaks need alad ühtlaselt korras hoitud või käibesse võetud? Minu teada on see praegu väga raske.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Oma ettekande lõpetuseks ma ütlesin, et kuskil liigub ringi üks omamoodi müüt, nagu munitsipaliseerimine oleks väga keeruline ja raske protsess. See ei ole keeruline ja raske protsess. Kui tegu on maa munitsipaalomandisse taotlemisega seoses omavalitsuse ülesannete täitmisega, siis ei ole seal midagi keerulist. Kui teile on teada mõni konkreetne näide, siis räägime nendest. Sageli on jutt, kui keeruline on omavalitsustel maad munitsipaliseerida, palju hullem kui tegelik olukord. Munitsipaalomandisse andmisi arutatakse valitsuses peaaegu igal nädalal. Nii et olukord ei ole nii drastiline. See ei puuduta mitte ainult hoonealust või hoone ümbruses olevat maad, vaid me räägime ikkagi munitsipaliseerimisest laiemalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Olen kindel, et Riigikogu vormistab selle eelnõu seaduseks ja aitab sellega kaasa koera sabast ülesaamisele. Aga küsin ma niipidi. Hea minister, kunas me sinu arvates koera sabast päriselt üle hüppame, nii et maareformi võiks Eestis lõppenuks kuulutada?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh selle küsimuse eest! 2017. aasta on üsna realistlik tähtaeg, mis pärast eelnõu seaduseks saamist ka Maa-ametis mitmesugustele protseduuridele seatakse. Ma tõesti arvan, et

2017. aasta võiks küll jääda viimaseks tähtajaks. Selleks ajaks peaks selle suure koera veel suuremaks osutunud sabast lõpuks üle saama.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni liikme Aare Heinvee!

Aare Heinvee

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Minister andis põhjaliku ülevaate eelnõu sisust ja eesmärkidest, mina keskendun rohkem komisjonis toimunud arutelule. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 335 arutas maaelukomisjon kahel istungil: 17. detsembril 2012 ja 15. jaanuaril 2013. Esimesel korral osalesid komisjoni istungil eelnõu algatajate poolt Maa-ameti ja Keskkonnaministeeriumi esindajad, kes tutvustasid eelnõu ja vastasid komisjoni liikmete küsimustele. Teisel arutelul osalesid lisaks algatajate esindajatele ka Eesti Linnade Liidu, Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja maavalitsuste esindajad. Eelnõu algatajaid esindasid mõlemal istungil Maa-ameti õigusosakonna juhataja Triinu Rennu ja maareformi osakonna juhataja kohusetäitja Maire Salu ning Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna nõuniku kohusetäitja Merike Laidvee. Eesti Linnade Liitu esindasid Tallinna Linnavaarameti linnamaade ja maakorralduse osakonna juhataja Alo Brandt, Tallinna abilinnapea Eha Võrk ning Eesti Linnade Liidu büroo konsultant Irja Alakivi. Eesti Maaomavalitsuste Liitu esindas õigusnõunik Tiina Üksvärav. Maaomavalitsusi esindasid Harju Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Jaan Mark, Saare Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja asetäitja maatoimingute alal Merike Toose ning Lääne-Viru Maavalitsuse maatoimingute talituse juhataja Sirje Kurik. Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit esitasid oma ühiskirjaga komisjonile ettepanekud eelnõu täiendamiseks ja muutmiseks. Arutelu oli mõlemal istungil konstruktiivne.

Põhjalikumalt peatuti järgmistel teemadel. Esiteks, koos kohustuste lisamisega kohalikele omavalitsustele peaks riik kindlustama ka rahalised vahendid. Teiseks, kas maareformi

lõppfaasis on võimalik muuta maareformi seaduse aluspõhimõtteid, kehtestades maa mitetetagastamise uue aluse? Probleemi tõstataks ise on arusaadav ja kindlasti ka õigustatud, kuid õiguspärase ootuse printsiibist lähtudes mitte-rakendatav. Kolmandaks, maareformi seadusega kaasneb arvukalt Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud rakendusakte ehk kordasid, mille andmine või tänapäevastamine on hiline-nud. Ka eelnõu juurest on osa rakendusakte puudu. Neljandaks, 1940. aasta 16. juuni seisuga omavalitsustele kuulunud maa jäetakse osaliselt tagastamata, põhjenduseks on maa jätmise riigimaa reservi. Viiendaks, maareformi seaduse § 31³ lõige 5 sätestab maareformi läbiviimise kinnisasjade vahele jääva maa puhul, millest ei ole võimalik moodustada ise-seisvalt kasutatavat kinnisasja. Kui maad soovivad osapooled ei nõustu omavalitsuse pakutava lahendusega, otsustab maa jagamise või mittejagamise ning omandaja või omandajad maavanem. See säte seati kahtluse alla: kas maavanem sobib lepitaja või kohtumõistja rolli? Kuuendaks tõusetus muinsuskaitsealuste lagunenu ja maastikupilti kahjustavate ehitiste teema, mis maareformi seaduse sätte kohaselt peaks korda tehtama või mis tuleks kõrvaldada teatud tähtaja jooksul. Seitsmendaks, maareformi seaduse § 25 lõige 4 sätestab, et munitsipaalomandisse antud maa võõrandamisest, kasutusvaldusesse andmisest või hoones-tusõigusega koormamisest laekunud rahast, millest on maha arvatud maa parendamiseks, sh detailplaneeringu koostamiseks tehtud põhjendatud kulud, kantakse 65% Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondi. Omavalitsus-liitude ettepanek oli see säte tühistada. Kaheksandaks, probleeme on tekitanud kaldajoone muutus merepiiri taandumise tagajärjel, kuid see teema leiab käsitlust edaspidi maakatastri-seaduse muutmisel. Üheksandaks, eelnõus toodud tähtajad tuleb üle vaadata ja viia kooskõlla seaduse kehtima hakkamise ajaga. Kõik osapooled olid nõus, et kauaoodatud seaduseelnõu tuleb kiiresti menetleda ja Riigikogus seaduse-na vastu võtta.

Nüüd menetluslikest otsustest. Konsensus-likult otsustati saata menetletav eelnõu esimesele lugemisele 23. jaanuaril 2013 ja tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada. Muudatuseettepanekute esitamise tähtaeg võiks olla

tavapärane kümme päeva, st 6. veebruar 2013 kell 17.15. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg Aare! Räägi lühidalt, mis saab nendest maadest, mis on kasutusvalduses põllumeeste käes. Kunas see kasutusvaldus lõpeb, mis tingimustel saavad nad seda maad erastada ja mis hinnaga? Kas sa oskad lühidalt kommenteerida, kuidas see asi laheneb?

Aare Heinvee

Täpsemalt sätestab nende maade tuleviku omaette seadussäte, võib isegi öelda, et seadus. Aga praegu on ette nähtud kasutusvaldusesse antud maade kasutuse pikendamine. Need maad on kindlustatud ka pärimisega. Keegi ei võta maad ära juhul, kui seda kasutatakse sihipäraselt ja heaperemehelikult. Lühike vastus on see, et selle kohta tuleb omaette seadus.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Aitäh! Hea kolleeg komisjonist! Viibisin selleksa komisjoni istungil. Kas sa võid kinnitada minu arusaama, et kuigi omavalitsused esitasid mitmeid muudatusettepanekuid, siis tegelikult nad ootavad, et see seadus kiiresti vastu võetaks ja kehtima hakkaks?

Aare Heinvee

Nagu ma mainisin, täpselt nii see on. Seda eelnõu on tehtud ligi neli aastat ja suuremad probleemid lahendab ta kindlasti ära. Mingid väikesed detailid jäävad ikka, kohtuvaidlusi ei suuda me prognoosida, aga kõik olid seda meelt, et eelnõu tuleks võimalikult kiiresti seaduse-na vastu võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austet juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatlik Erakond on maareformi kiire lõpetamise poolt. Seetõttu oleme sügavas häämin-gus, miks juba 2007. aastal valmis olnud pakett 12 põhimõttelise muudatusega alles nüüd Riigikokku jõudis. Seaduseelnõu, mis pidi Riigikokku tulema maareformi 15. sünnipäevaks, tuleb siia alles nüüd, kui 20. sünnipäev on juba peetud.

Kõik käesolevas eelnõus pakutu on meie arvates mõistlik, kuid mitte piisav. Meie arvates tuleks selle eelnõuga luua ka regulatsioon, mis annaks kohalikele omavalitsustele aluse omandada maad vahetamiseks avalikuks kasutamiseks ettenähtud maaga, mis on maareformi tulemusena antud eraomandisse. Teiseks tuleks muuta kohustust kanda tasuta munitsipaalomandisse antud maa võõrandamisel riigieelarvesse 65% maa turuväärtusest. Siia võiks seada ajalise piiri. Kui näiteks maa võõrandatakse peale kümne aasta möödumist, siis ei peaks seda tasu maksma. Rakendusaktid peavad valmima hiljemalt kahe kuu jooksul peale seaduse jõustumist, muidu astume sama reha otsa nagu kinnisasjaga liitmiseks sobiva maa puhul, kus rakendusaktid jõustusid paar aastat peale seadusmuudatust ennast. Neljandaks vajab lahendamist ka n-õ kaldakinnisasja probleem. Eestis on mererannikul ja saartel *circa* paarkümmend tuhat kinnistut, mille suurus sõltub merevee tasemest. On paar kinnistut, mille meri on enda alla matnud. Enamiku puhul on aga olukord selline, et 1939. aasta kaardi alusel tagastatud tollasel mereäärusel kinnistul on tulenevalt maapinna kerkimisest praegu mere-ni juba sadakond meetrit. Sellisel moel juurde tekkinud maa olemuse ja tuleviku õiguslik regulatsioon meil siiani puudub. Kas sellist maad käsitleda kinnisasjaga liitmiseks sobiva maana või jätta see Inglismaa eeskujul riigi omandisse, on meil veel otsustamata.

Lõppkokkuvõttes: Sotsiaaldemokraatlik Erakond toetab käesolevat eelnõu, samas peame vajalikuks seda eespool kirjeldatud moel täiendada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 335 esimene lugemine tuleks lõpe-

tada. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. veebruari 2013 kell 17.15.

Esimene lugemine on lõpetatud ja üheksas päevakorrapunkt käsitletud.

10. Tööstusheite seaduse eelnõu (345 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kümnenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatud tööstusheite seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu aseesimees! Head parlamendiliikmed! Tööstusheite seaduse eelnõu ei ole mitte ainult üks väga mahukas eelnõu füüsilises mõttes, vaid tööstust keskkonna poole pealt reguleerivatest eelnõudest ka üks kõige olulisemaid. Eelnõu üldine eesmärk on saavutada keskkonna kui terviku kaitse kõrge tase. Vahtu eesmärk, kui nii võib öelda, on võtta meie õigusesse üle Euroopa Liidu tööstusheite direktiiv.

Eelnõu keskendub suure saastepotentsiaalliga tootmisest, näiteks energia-, keemia-, õli- või metallitööstusest tuleneva ebasoodsa keskkonnamõju vältimisele. Selleks määrab eelnõu 15 suure keskkonnaohuga tööstuslikku tegevusvaldkonda – juba nimetatud energeetika, keemiatööstus, jäätmekäitlus jt – ning sätestab nõuded nendes suure keskkonnaohuga tööstuslikes tegevusvaldkondades tegutsemiseks. Ka sätestab eelnõu vastutuse nõuete täitmata jätmise eest ja riikliku järelevalve korralduse. Selle eelnõu seaduseks saamise tulemus on, et sellesse seadusesse on koondatud kõik tööstusheiteid puudutavad nõuded, neid ei pea mitmest seadusest otsima.

Kasutades ühtsemat mõistete süsteemi, ühtlustatakse tööstusheite seaduse eelnõuga ka kehtiva õiguse sätteid. Tööstusheite seaduse eelnõu on 2002. aasta 1. maist jõus oleva saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse edasiarendus, samamoodi nagu tööstusheite direktiiv on liidetud direktiivide edasiarendus. Uusi nõudeid ei seaduseelnõu ega tööstusheite direktiiv ei kehtesta, eelkõige on tegu varasemate nõuete koondamisega. Ka on lisatud mõningad karmistavad täiendused, mis

meie keskkonnaseisundi parandamiseks ja saastamise vähendamiseks olulised on.

Enamik eelnõuga kehtestatavaid nõudeid on kehtivas õiguses juba olemas. Peamised nendest on kohustus omada kompleksluba ja rakendada saasteheite vähendamiseks parimat võimalikku tehnikat. Aga seni on need olnud sätestatud mitmes seaduses ja määruses. Seaduseelnõus on ette nähtud teha muudatused jäätmeseaduses, välisõhu kaitse seaduses, vee-seaduses, kemikaalseaduses ja riigilõivuseaduses. Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus tunnistatakse eelnõu seaduseks saamisega kehtetuks.

Nüüd peamistest uuendustest. Tööstusheite seaduse eelnõus ja selle volitusnormide kohaselt kehtestatavates määrustes sisalduvad uuendatud nõuded põletusseadmete, jäätme-põletus- ja koospõletustehaste, titaandioksiidi tootvate käitiste ja orgaanilisi lahusteid kasutavate käitiste käitajatele. Näiteks on nõue kasutada parimat võimalikku tehnikat ning kehtestatakse rangemad heite piirväärtused ja keskkonnaalane kontrollisüsteem. Avalikkust kaasatakse rohkem ja kehtestatakse kohustuslik lähteolukorra aruanne. Kui varem reguleerisid mainitud tegevusvaldkondi välisõhu kaitse seadus, jäätmeseadus ja veeseadus, siis nüüd on kõik nõuded üle võetud tööstusheite seadusesse. Tuleb öelda, et titaandioksiidi tootmine oli meil varem üldse reguleerimata.

Kompleksloa kohustusega käitised peavad hakkama senisest rohkem rõhku panema parima võimaliku tehnika kasutamisele. See võimaldab tehnika normaalse eksploatatsiooni korral vähendada saasteheidet sel määral, et heide ei avalda keskkonna ühelegi elemendile olulist ebasoodsat mõju ega rikuta ka keskkonnakvaliteedi normatiive.

Heidete piirväärtused, nagu juba mainitud, on tulenevalt tööstusheite direktiivi lisadest varasemast rangemad. Näiteks peab käitleja, kes kasutab kütusena põlevkivi, praegu põletusseadmes tekkivast vääveldioksiidist n-ö kinni püüdma vähemalt 65%, kehtima hakkava normi kohaselt aga vähemalt 95%. Kui konkreetne heite piirväärtus ei ole õigusaktis kindlaks määratud, siis määrab loa andja heite piirväärtused parima võimaliku tehnika viitedokumentide alusel. Igaks juhuks olgu kohe ära öeldud, et see nõue oli teada juba 11 aastat tagasi. Keskkonnaalane kontrollisüsteem muu-

tub eelnõu kohaselt riskipõhiseks. Eristatakse kolme riskigrupi ja kontrolli intervall lubade ülevaatamisel diferentseeritakse. Nii et iga-aastase kontrolli asemel, mis praegu kehtib, saab intervalliks kas üks, kaks või kolm aastat. Kõrgeima riskiastmega gruppi kuuluvad tegevusvaldkonna kõrgendatud keskkonnaohuga käitised, näiteks energia-, keemia-, õli- ja metallitööstuse ettevõtted, muidugi ka sellised käitised, millel on juba vääртеomenetlusi olnud. Neid kontrollib Keskkonnainspeksioon endiselt igal aastal. Suhteliselt väikseid ja ohtlikke kemikaale mittekasutatavaid käitiseid võib aga kontrollida igal kolmandal aastal. Esialgsel hinnangutel kuulub umbes 10% käitistest kõrgeimasse riskigrupi, 25–30% teise riskigrupi ja enamik jääb madalaimasse, kolmandasse riskigrupi.

Avalikkusele avanevad praegusega võrreldes märksa suuremad võimalused keskkonnanähtude kaasa rääkida, sh otsuste tegemisel. Kompleksloa taotlust menetleb ja otsuse selle loa andmise kohta teeb endiselt Keskkonnaamet, aga avalikkuse roll on senisest suurem, kuna kõikidest tähtsamatest menetlustoimingute etappidest teavitatakse, esitatud ettepanekuid ja kommentaare arvestatakse ning langetatavaid otsuseid tuleb põhjendada.

Uuena sätestatakse lähteolukorra aruande nõue. See on käitlejale kohustuslik dokument, milles esitatakse andmed pinnase ja põhjavee käitises kasutatud ohtlike ainetega saastatuse kohta käitise tegevuskohas. See nõue on küll esmakordne, aga see ei tohiks järgimisel erilisi raskusi tekitada. Lubatud on kasutada juba olemasolevaid andmeid või hankida neid keskkonnamõju hindamise käigus.

Ma ütlesin, et see eelnõu on üks kõige enam tööstusvaldkonda keskkonnaalasel mõjutavaid seadusi. See seadus hakkab reguleerima umbes 300 käitise tegevust. Praegu on keskkonnanähtude kompleksluba väljastatud 252 käitisele ja neile lisandub ligikaudu 50 kompleksloakohustuslast (jäätmekäitluse alltegevusvaldkondades 29, orgaaniliste lahustite kasutamises 8, plastide liimimisel 7, sööda tootmises 1 ja biogaasi tootmises 2–3, põlevkiviõli tootmises hinnanguliselt ka 2–3 tootmisvõimsust). Nii et kohustus taotleda esmakordselt kompleksluba tekib mainitud 50 käitajal.

Eelnõu seadusena rakendamine lisab paari-kolme lähema aasta jooksul halduskoormust

eelkõige Keskkonnaametile, aga muidugi ka Keskkonnainspeksioonile. Keskkonnaalase riikliku kontrollsüsteemi juurutamine ja selgem regulatsioon alates järgmisest aastast seevastu aga vähendavad halduskoormust.

Eelnõu koostamisse olid juba selle välja-töötamise algetappidel väga tugevalt kaasatud kõik need rühmad, keda eelnõu otseselt puudutama hakkab. On toimunud ka eelnõu kavandit tutvustavad avatud seminarid mitmetes Eesti paikades. Eesti Põllumeeste Keskliidu ja Eesti Piimaliidu palvel toimusid Sakus ja Tallinnas ning Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsiooni palvel veel täiendavalt Tallinnas kindlatele sihtrühmadele mõeldud arutelud ja seminarid. Osalejaid oli üksjagu. Seetõttu võib öelda, et nii eelnõus sisalduvate nõuete kui ka tingimustega ollakse juba praegu päris hästi kursis. Ka ettepanekuid, mida eelnõu ettevalmistamise eri etappides tehtud on, on siis, kui see vähegi võimalik on olnud, arvesse võetud. Ma arvan, et see on üks päris hea kompromiss-eelnõu.

Uute käitiste suhtes hakkavad nõuded kehtima alates selle seaduse vastuvõtmisest. Olemasolevatele käitistele on eelnõus ette nähtud viibeag, nii et juba kompleksloa alusel tegutsevate käitiste suhtes rakenduvad nõuded 7. jaanuarist 2014, 50 uue kompleksloakohustuslase suhtes 7. juulist 2015 ja energeetikas 1. jaanuarist 2016.

Palun eelnõule parlamendi toetust! See eelnõu väärib seadusena vastuvõtmist nii ruttu, kui see võimalik on. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on küsimusi. Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Kas on arvestatud, kui palju on vaja lisaresursse selleks, et viia vastavad valdkonnad või sektorid sellele direktiivi või seaduse nõuete tasemele? Millised mõjud võivad sellega seoses tekkida nende sektorite või valdkondade edaspidises arengus?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Nende investeeringute kohta tuleb muidugi öelda, et suure hulga investeeringuid, mis aitavad kaasa sellesama seadusega kehtes-

tatavate normide täitmisele, teeksid ettevõtjad ilmselt niikuinii, kuna need muudavad tootmisprotsessi efektiivsemaks ja on lihtsalt majanduslikult mõistlikud. Hinnanguliselt on minimaalselt kolmandik nendest investeeringutest sellised, mida oleks tehtud ka siis, kui selliseid nõudeid üldse täita ei tuleks. Aga seda on muidugi keeruline hinnata. Praegu oleme seda küsinud ettevõtjate endi käest. Nendes hinnangulistesse arvudes tuleb suhtuda konservatiivsusega. Näiteks räägitakse põlevkivi-õli tootmise puhul kuni 400 miljonist eurost seitsme aasta jooksul. Taas ütlen, et suur osa on siin ikkagi sellised investeeringud, mida põlevkiviõlisektoris tehtaks ka sõltumata nendest nõuetest, mis seadusega sätestatakse. Sea-, veise- ja linnukasvatavad on rääkinud pisut üle 100 miljoni euro suurustest investeeringutest seitsme aasta jooksul (kõigi peale kokku mõistagi). Need on need arvud, mida tootjad ise öelnud on. Tõenäoliselt osutuvad need arvud reaalsuses mõnevõrra väiksemaks. Aga oluline on mainida, et investeeringutoetusi, mis on sarnast eesmärki juba täitnud, andis PRIA näiteks aastatel 2006–2008 välja üle 19 miljoni euro ja aastatel 2009–2011 üle 41 miljoni euro. Keskkonnasõbraliku majandamise toetust anti aastatel 2006–2011 välja ligi 120 miljoni euro ulatuses. Siiä korvale tuleks panna need toetuste rahasummad, mis on juba välja makstud, selleks et saaks sarnaseid nõudeid täita.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Aitäh! Hea minister! Siin eelnõus on üks väga hea uudis loomakasvatajatele. Nimelt suurendatakse künnisvõimsust 300 piimalehmast 400 piimalehmani. Edaspidi on kompleksluba tarvis taotleda nendel, kellel on üle 400 lehma. Võib-olla te mõne sõnaga kommenteerite seda.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Selle muudatuse üle oli meil põllumeestega pikk mõttevahetus. Me pidasime tõesti võimalikuks künnisvõimsust suurendada. Veisekasvatavad on juba alates 2002. aastast teadlikud olnud, et 1. jaanuarist 2007 tuleb neil kompleksloa taotlus esitada. See ei ole

mingisugune uus asi. Veisekasvatusektorist rääkides tuleb öelda, et praegu on kompleksluba 112 veisekasvatatajal. Selle kompleksloa on enamik veisekasvatatajaid suutnud saada. Kolme kompleksloa taotlus on meil praegu menetluses. On neli näidet, kui veisekasvatatajad on viinud veiste arvu alla kehtiva künnisvõimsuse, et mitte kompleksloa kohaldamisalasse sattuda. Aga 300-st 400-ni see arv tõesti suureneb. Ma arvan, et see on mõistlik kompromiss, mis sündis üsna selle seaduseelnõu menetlemise lõppfaasis.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Iga samm, mis tehakse Eestis puhutama keskkonna edendamiseks, mõjutab vähemal või suuremal määral ka Läänemere puhust. Kas te võite lühidalt iseloomustada, kui suur on selle seaduse mõju Läänemere seisukorrale?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Läänemerd ja sinna suubuvaid jõgesid mõjutab kindlasti ka seesama eelmise küsimuse all käsitletud põllumajandussektor laiemalt. Kaudselt võib öelda, et suur osa nendest nõuetest on mõeldud ikkagi selleks, et Läänemeri ja meie veekogud paremasse korda saaksid. Aga Läänemere olukord, nagu ma täna ka infotunnis ütlesin, ei sõltu paraku ainult meist. Tööstusheite direktiiv tuleb koos kõikide selle nõuetega üle võtta muidugi kõikidel liikmesriikidel. Võib öelda, et Euroopa Liidu riikides hakkavad need nõuded olema ühtviisi karmid. Aga Läänemere ääres on vähemalt üks suur riik, kelle tegevuse üle meil väga selge kontroll puudub. Meil ei ole võimalust seda sisuliselt kontrollida. Ma arvan, mida rohkem mõistlikke nõudeid Läänemere kaitseks kehtestatakse, seda paremaks mere olukord lõpuks muutub. Ehkki Läänemere puhul on muidugi väga-väga pikk viitaeg, millal ükskord kvaliteet reaalselt paranema hakkab. Ka see eelnõu puudutab oma nõuetega Läänemerd, aga mitte ainult Läänemerd, vaid ka siseveekogusid.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Selle küsimusega, mille ma praegu esitan, oli seotud ka minu esimene küsimus, eriti selle teine pool, kus ma tundsin huvi mõjude vastu. Ma sain teada, et need, kes neid nõudeid täidavad, teevad suuri investeeringuid ja püüavad tootmist ümber korraldada. Kas on aga ette näha, milliseks kujunevad hinnad, mida hakkab kinni maksma lõpptarbija? Kui toodangu omahind kasvab, mida on siis lähemal ajal oodata tarbijatel?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh selle küsimuse eest! Veel kord ütlen, et need investeeringud aitavad muu hulgas tootmist efektiivsemaks muuta. See tähendab, et need muudatused ja investeeringud on mõistlikud ja vajalikud, need ei tekita ainult koormust juurde. Teiseks on nende muudatuste puhul oluline vaadata kulupoolt. Meil on laual Euroopa Keskkonnaagentuuri hinnang, mis ütleb, et seda kahju, mida inimeste tervisele tööstusest tuleneva saastega tehakse, võib üle Euroopa mõõta väga suurte summadega. Mul ei ole täpset arvu käepärast, aga me ei räägi siin mitte kümnetest ega sadadest miljonitest eurodest, vaid üle miljardi ulatuvast summast. Ma arvan, et kui kõik need komponendid koos lauale panna, siis tervikuna ollakse ikkagi plussis, mitte vastupidi. Need investeeringud on mõistlikud ja vajalikud, hoiavad inimeste tervist ja aitavad hiljem kokku hoida tervisega seotud kulutusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austet minister! Kas veisekasvatataja kohustus kompleksluba taotleda sõltub loomühikute arvust ettevõtjal kokku või konkreetses laudas olevast loomühikute arvust? Kas on nii, et kui ühes laudas on 400 loomühikut, siis on luba vaja, aga kui kahes laudas on mõlemas 200, siis ei ole vaja?

Keit Pentus-Rosimannus

See puudutab ikkagi konkreetset tegevuskohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Kalle Pallingu!

Kalle Palling

Väga austatud juhataja! Head kolleegid! Keskkonnakomisjon arutas tööstusheite seaduse eelnõu oma istungil teisipäeval, 15. jaanuaril s.a. Tööstusheite seaduse eelnõu tutvustasid komisjonile Keskkonnaministeeriumi ase-kantsleri kohusetäitja Ado Lõhmus, keskkonnakorralduse osakonna nõunik Jüri Truusa ja õigusosakonna jurist Kadri Tubli. Keskkonnaministeeriumi ametnikud vastasid keskkonnakomisjoni liikmete küsimustele mitmesuguste nõuete jõustumise kuupäevade ja toimunud kooskõlastusringide kohta. Kuna minister rääkis väga põhjalikult seaduseelnõu sisu ära ja see enamjaolt kattis ka seda arutelu, mis toimus komisjonis, siis ei hakka ma seda üle kordama. Küll aga rõhutan üle ühe tähtsa asja. Kuna tõepoolest on tegemist väga suurte investeringutega seotud seaduseelnõuga, hinnanguliselt 700 miljonit eurot kokku seitsme aasta jooksul, on Keskkonnaministeerium uue Euroopa Liidu finantsperioodi lähenemisega seoses toetanud ja toetab ka praegu seda, et ettevõtetel oleks võimalik teha investeringuid lõpp-puhastusseadmetesse Euroopa Liidu vahendite abil. Kuna aga kindlad otsused järgmise finantsperioodi kohta puuduvad, siis ei ole see kõik päris kindel.

Otsustati määrata tööstusheite seaduse eelnõu menetlemisel juhtivkomisjoni ettekandjaks siinkõneleja, teha Riigikogu juhatasele ettepanek võtta eelnõu 345 esimene lugemine täna Riigikogu täiskogu päevakorda, teha täiskogule ettepanek eelnõu 345 esimene lugemine lõpetada ja määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2013. aasta 13. veebruar kell 16. Kõik otsused olid konsensuslikud.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 345 muudatusette-

panekute esitamise tähtajaks 13. veebruari kell 16.

Esimene lugemine on lõpetatud ja kümnes päevakorrapunkt käsitletud.

11. Jahiseaduse eelnõu (351 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 11. päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud jahiseaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Hea meel on teie ees olla jahiseaduse eelnõuga, mida on ette valmistatud 2009. aastast alates ja mida suur hulk teist kindlasti pikisilmi oodanud on. Eelnõu eesmärk on eelkõige suunata jahilukiasurkondade kaitset ja ohjeldamist selliselt, et säiliks asurkondade soodne seisund ning ka elupaikade ja liikide ökoloogiline tasakaal. Eesmärgi sõnastust ja selle poole liikumist eelnõu abil on ette valmistatud koos erinevate osapooltega. Kaasatud on jahiga lähedalt seotud isikuid: neid, kes ise jahimehed ei ole, aga kelle maal jahti peetakse, neid, kes on eri aegadel pidanud ise tasuma väga suurte jahiloomade tekitatud kahjustuste eest, ja ka neid, kes on iga päev või vähemalt nädalavahetusel loomade arvukuse ohjeldamisega ametis.

Eelnõu on kompromiss, mis tähendab seda, et tõenäoliselt on nii jahimeeste kui ka maaomanike, metsaomanike ja põllumeeste hulgas neid, kelle arvates ei ole kõik selle eelnõu sätted ega iga komakoht ideaalne lahendus ja kes näeksid parema meelega mõnda muud lahendust kui see, mis eelnõus pakutud on. Aga suures plaanis võib öelda, et sellisel kujul esitatud eelnõuga peaksid kõige teravamad probleemid ja keerulisemad konfliktid leevenduse saama.

Ma eeldan, et küsimusi selle eelnõu detailide kohta on üksjagu. Seetõttu tutvustan kõigepealt üsna üldiselt neid lahendusi, mis eelnõu teie ette toonud on. Analoogselt kehtiva seadusega on ka pärast selle eelnõu seaduseks saamist õigus ja võimalus korraldada suurulukitele jahti riigi moodustatud jahipiirkondades, mille pindala peab olema vähemalt 5000 hek-

tarit. Olgu kohe öeldud, et seaduse jõustumisega ei kaasne praeguste jahipiirkondade piiride muutmist. Jahipiirkondade kasutusõigus jääb praegustele jahindusorganisatsioonidele.

Miks me sellise tee valisime? Ilmselt on teada, et eelnõu tegemise algfaasis oli laua peal ettepanek, et me võiksime alustada Eestis täiesti nullist ja moodustada jahipiirkonnad uuesti. Aga ma arvan, et te kõik kujutate ette, mis siis jahinduses toimuma hakkaks, kui me olemasoleva ja päris hästi töötava süsteemi sisuliselt nulli lülitaksime ja jahipiirkondade moodustamisega otsast peale hakkaksime. Meie soov oli sellist pikka ja keerulist segaduste aega vältida. Seetõttu jäävad jahipiirkonnad paika sellisena, nagu nad praegu on, ja ka jahipiirkondade kasutusõigus jääb meie ettepaneku kohaselt muutmata.

Maaomanikel tekib võimalus kaasa rääkida jahipiirkonna kasutaja valimisel, ka tekib võimalus algatada probleemide korral jahipiirkonna kasutaja väljavahetamine. Selle eeldus on, et kaks kolmandikku jahipiirkonna maaomanikest leiab, et jahipiirkonna kasutaja oma ülesannetega hakkama ei saa, ning sellise ettepaneku teeb. Vahemärkusena ütlen veel, et see, et maaomanikel ei ole mingisugust võimalust jahipidaja valimisel kaasa rääkida, on üks praeguse jahikorralduse nüanss, millest maaomanikud kõige sagedamini on rääkinud. Sellega ollakse rahulolematud, seda ei mõisteta. Uue seadusega luuakse maaomanikule põhimõtteline võimalus kaasa rääkida selles, kes tema maal jahti peab.

Jahindustegevuse korraldamine on selle eelnõu kohaselt eelkõige maaomaniku ja jahimehe või jahipiirkonna kasutaja kokkuleppe alusel toimuv tegevus. Jahimehe ja maaomaniku kokkuleppel on väga suur roll. Eeldus on ka see, et tolle kokkuleppe raames lepatakse kokku võimalike kahjude kompenseerimine. Kui kokkulepet ükskõik kumma poole tõttu või ükskõik millisel põhjusel ei õnnestu sõlmida ja maaomanik ei ole keelanud oma maal jahipidamist, siis on jahipidamine lubatud päikesetõusust päikeseloojanguni ning hoonetele mitte lähemal kui 200 meetrit. Kui sellisel juhul tekib maaomanikul ikkagi kahjustusi kas põllul või metsanoorendikul, siis on tal õigus nõuda jahipiirkonna kasutajalt uluksõraliste tekitatud kahju osalist hüvitamist. See õigus tekib maaomanikul aga ainult juhul, kui ta on jahipiir-

konna kasutajale eelnevalt teatanud, kus täpselt tema kinnisasjal, tema maal see võimaliku kahjustuse osaliseks saav maatükk asub, ükskõik, kas tegu on põllu või värske metsanoorendikuga. Sellise teatise on maaomanik kohustatud eelnevalt jahipiirkonna kasutajale edastama. Seadusega pannakse paika osalise kahju hüvitamise ülempiir, mis on sada eurot hektari kohta. Seaduses on sätestatud terve hulk tingimusi, mis peavad olema täidetud, et maaomanikul oleks võimalik sellist osalist kahju kompenseerimist jahipiirkonna kasutajalt taotleda.

Mõnevõrra ootamatult on tekkinud küsimus, kas juhul, kui maaomanikul ja jahipidajal on omavaheline kokkulepe ja selles lepingus on fikseeritud ka kahju kompenseerimine, on seaduses sisalduva mehhanismi alusel maaomanikul õigus veel täiendavalt osalist kompenseerimist taotleda. Ei, kindlasti mitte. Eelduslikult on maaomaniku ja jahimehe vahel olemas kokkulepe, kogu kahju osaline kompenseerimine käib selle kokkuleppe alusel ja siis 6. peatükis ettenähtud erandlik mehhanism muidugi ei rakendu.

Väikeelukite tekitatud kahjude ärahoidmiseks tekib maaomanikel eelnõu alusel õigus korraldada oma maal väikeelukijahti kinnistu suurusest sõltumata. See tähendab, et tekib õigus pidada jahti ise või lubada jahti pidada sellest huvitatud isikutel.

Eelnõuga säilib ka suuruluki laskekatse, mis on vajalik, et kinnitada ühe või teise jahimehe oskust relvaga ümber käia. Ka välisriigi kodanik peab sooritama suuruluki laskekatse samadel tingimustel, kui ta just ei ole sooritanud seda laskekatset mõnes välisriigis. Tal peab olema selle kohta ka tunnistus.

Küttimismahtude kohta niipalju, et riik kehtestab suurkiskjate ja hallhüljeste küttimise mahud ning koostab igal aastal seirearuande kõikide jahiulukite kohta koos soovituslike küttimismahtude ja -struktuuriga. Uluksõraliste küttimise mahtude ja struktuuri kooskõlastamiseks ning otsustamiseks moodustatakse jahipiirkonna kasutajate ehk jahimeeste ja maaomanike esindajatest regionaalsed jahindusnõukogud, kuhu kuulub ka riigi esindaja. Jahindusnõukogud panevad edaspidi paika uluksõraliste küttimise mahu ja struktuuri.

Eelnõuga muudetakse ka keskkonnatasude seadust. Jahipiirkonna kasutusõiguse tasu

enam ei võeta, jahipiirkonna kasutajad arveldavavad maa kasutamise eest vajaduse korral otse maaomanikega. Sisse viiakse jahimehe aastamaks, mis on 10–20 eurot aastas. Aastamaksu tasumine annab jahimehele õiguse osaleda jahil jahirelvaga, ilma jahirelvata jahimees aastamaksu maksuma ei pea.

Need olid olulisemad muudatused. Aga detailide üle pean ma hea meelega teiega diskussiooni ja vastan küsimustele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Kuna Riigikogus on päris tublisti jahimehi ning jahist huvitatud naisi ja mehi, siis on teile ka palju küsimusi. Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Praegu on jahipiirkondadeks moodustamata 64 rendijahipiirkonda. Näiteks on Järva ja Viljandimaal, kust mina olen Riigikokku valitud, neid 30. On reaalne oht, et 1. märtsist nendes piirkondades jahipidamine lõpeb. Kui vaadata valitsuse esitatud seaduseelnõu, siis kooskõlastamiste ja märkuste lehelt on näha, et 24-st esitatud ettepanekust 18 ei ole arvestatud. Küsimus ongi selles, kas see on ikka hea seadusloome tava ja vabakonna kaasamine, kui kuue nädalaga, mis on jäänud seaduse kehtima hakkamiseni, üritatakse teha ära töö, mida oleks võinud juba tunduvalt varem alustada. Täiendavalt küsin, millised ministeeriumid on andnud eelnõule oma kooskõlastuse.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Hakkan tagantpoolt pihta. Valitsus saab parlamendile esitada ja esitabki eelnõusid ikkagi ainult konsensuse põhimõttel. Meil ei ole valitsuses sellist olukorda, kus, ma ei tea, üks või teine asi otsustatakse häältega 2 : 3 või 4 : 5. Valitsuses ei hääletata. Valitsus esitab eelnõu ainult juhul, kui valitseb konsensus. Nüüd vabakonnast. Mitte ilmaasjata ei ole ma öelnud, et see seaduseelnõu on minu meelest üks kaasamise maailmameister. Seda seaduseelnõu kirjutati paragrahv paragrahvi haaval sõna otseses mõttes nii, et erinevad osapooled, kes esindavadki ju mittetulundussektorit, olid ühiselt laua taga. Detailide üle peeti väga pikki ja kirklikke vaidlusi. Ma päriselt ei nõustu sellega, et see töö tahetakse ära teha kuue nädala-

ga. Oma sissejuhatuses viitasin ma sellele, et tegu on üsna pikalt ettevalmistatud eelnõuga. Eelnõu ettevalmistusi alustati 2009. aastal. Alates 2009. aastast on selle eelnõu ettevalmistamisse kaasatud just nimelt esindusorganisatsioonide esindajaid väljastpoolt riigiasutusi, nii jahimeeste seltsi kui ka erametsaliidu inimesi. Delegatsioonides on liikmed aeg-ajalt vahetunud, mistõttu eelnõu ettevalmistamise tempo oli kohati mõnevõrra aeglasem, kui oleks soovinud, mõnda küsimust tuli otsast peale lahendada hakata. Aga seda kõike on tehtud väga tihedas koostöös. Ütlen veel kord, et sellisel kujul ei jahimehed ega maaomanikud kindlasti ei tervita seda eelnõu erakordselt suure hurraaga, sest kumbki pool ei ole saanud endale ideaalset lahendust. See omakorda kinnitab, et tegelikult on leitud tasakaalupunkt, kus mõlemad on pidanud millestki loobuma, aga kõige valusamad küsimused on mõlemad osapooled lahendatud saanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea minister! Eile räägiti keskkonnamisjoni istungil võimalike kahjude kompenseerimisest ja jahimeeste ettepanekust moodustada taastamisfond. Te olete selle eelnõuga palju tegelnud. Kas te näete selle fondi loomisel tulevikku?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kahju hüvitamise fond on ilmselt see, millest jutt on. See oli meil eelnõu ettevalmistamise käigus päris pikalt laual. Me ei tõstnud seda kohe kõrvale ega ütelnud, et me selle fondi mõttega üldse ei tegele, vaid me arutasime selle läbi ja proovisime leida lahendust, mida oleks selle fondi puhul võimalik rakendada. Aga siin on hästi palju nüansse, millega tuleb arvestada. Esimene ettepanek, mida me arutama hakkasime, puudutas riikliku fondi loomist. Riikliku fondi puhul on tegu riigibiga, mis seab omakorda teatavad piirangud. Oletame, et see ei ole riiklik fond, vaid solidaarse makse alusel toimiv fond, kuhu kõik Eesti jahimehed teevad aastas mingi makse ja kust hiljem kompenseeritakse maaomanikule tekkiv kahju. Nagu ma alguses ütlesin, on selle seaduseelnõu läbiv mõte see, et maaomanik ja

jahimees omavahel suhtleksid, et need suhted oleksid võimalikult head ning lepitaks omavahel kokku, millistel tingimustel ja kuidas on võimalik maaomaniku maal jahti pidada. Kui kuskil eksisteerib anonüümne fond, kust maaomanikul on võimalik lihtsalt kompensatsiooni saada, miks peaks siis jahimees üldse maaomanikuga suhtlema? Tal ei ole siis seda vajadust. Samamoodi tekiks siis Eesti jahipiirkondades väga erinev situatsioon. On piirkondi, kus jahimehed on suutnud loomade arvukust niivõrd hästi kontrollida, et seal on kahjustused minimaalsed ning ka maaomanike ja jahimeeste suhted on väga head, konflikte ei ole. Aga mõnes teises Eestimaa paigas on täpselt vastupidine olukord: suhted ei ole väga head ja kahjude üle kurdetakse. Kui on selline solidaarne maks, siis tekib olukord, kus selle piirkonna jahimehed, kus on väga tublid oldud ja kahjustusi ei teki, peavad kinni maksma Eestimaa teise otsa probleeme. See oleks lihtsalt ebaõiglane.

Need on sisulised põhjendused, miks selle fondi idee lõpuks seaduseelnõusse kirja ei saanud. Lisaks on siin veel puhtpraktilised probleemid. Fondi haldamine oleks üksjagu keerukas ja ka väga kulukas. Kui selline fond tekib, siis võib eeldada, et sinna esitatakse väga palju taotlusi, sest sellisel juhul ei ole põhjust enam maaomaniku ja jahimehe vahel lepingut sõlmida. See omakorda tähendab, et hindamisjuhtumeid on väga-väga palju. Sellisest fondist tehtava makse puhul on vaja teha ka järelkontrolli. Puhtalt halduskoormuse mõttes oli esialgne hinnang, mis meile anti, et pool miljonit eurot aastas läheks ainuüksi fondi ülalpidamiseks. Ma olen kindel, et seda raha on võimalik otstarbekamalt kasutada. Need olid need põhjendused, miks see fond lõpuks seaduseelnõusse ei jõudnudki.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Ma esitasin selle küsimuse ka eile komisjonis ega saanud rahuldavat vastust. Te rääkisite oma ülevaates maaomanikest, aga minu küsimus on seotud rentnikega. Väga paljud maaomanikud – kui ma ei eksi, siis umbes 60% neist – asuvad väljaspool Eestit ja maad rendivad siin

elavad inimesed. Millised on nende õigused, milline on nende võimalus legitiimselt nendes protsessides osaleda? Kuidas see regulatsioon võiks toimida?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Praegune regulatsioon on ikkagi omandipõhiselt üles ehitatud. Ka võimalus sisuliselt jahipiirkonna kasutaja valimisel osaleda, kui selline olukord peaks tekkima, on ikkagi omandipõhine. Praegu seadus delegeerimisvõimalust ette ei näe.

Aseesimees Jüri Ratas

Karel Rütli, palun!

Karel Rütli

Aitäh! Hea minister! Loomulikult on hea, et jahiseadus meil laua peal on. Need vaidlused ja diskussioonid on kestnud väga mitu aastat, aga ma olen teiega nõus, et lõplikku kompromissi ei ole saavutatud. Minu küsimus puudutab jahipidamise õigust ja vastavat tasu. Teadupärast on Eestis umbes 16 000 jahimeest, nendest 3000–4000 jahimehel (ma võin suurusjärguga natuke eksida) ei ole võimalik oma jahioigust realiseerida. Ma tean, et mitmesuguste diskussioonide käigus on olnud üleval ka küsimus, kas mitte analoogselt näiteks Soomega avada meie mere, Lämmijärve, Võrtsjärve, Peipsi ja Pihkva järve rannad kõikidele jahimeestele ning seda Keskkonnaameti kaudu.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Seda avamist, ükskõik, kas me räägime rannast või mõnest muust asjast, on arutatud küll. Aga kui me räägime eelnõus linnujahist, siis see on nagu väikeulukijaht – see on maaomaniku õigus, sõltumata kinnistu suuruselt. Randu päriselt avada sellisel kujul praegu mõistlikuks peetud ei ole. Aga küsimus puudutab ka tasu. Nagu ma ütlesin, aastamaks on mõeldud ainult nendele jahimeestele, kes on jahirelva omanikud. See on seotud just nimelt jahirelva omamisega. Kui on mingisugune hea regulatsioon selle kohta pakkuda, siis seda võib alati arutada, sest võimalus jahil käia võrreldes kehtiva olukorraga ei halvene ega muutu kuidagi. Aga kui on mingisuguseid lisalahendusi välja pakkuda, siis arutleme nende üle.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, istungi juhataja! Hea minister! Ma jagan kindlasti teie arvamust, et arutelusid on olnud hästi palju ja eriti just viimastel aastatel. Oleks patt kedagi süüdistada, et seda teemat on vähe arutatud. Aga teada on, et kõige rohkem on probleeme valmistanud kahjude käsitlemine. Milline on teie arvamus? Kui ka poliitikud ei suuda selles kokku leppida, mis siis juhtuks, kui jätta kahjude käsitlemise peatükk üldse seaduseelnõust välja?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Mina usun küll parlamendipoliitikute võimekusse ja sellesse, et parlamendipoliitikud suudavad kindlasti kokku leppida ja lõpuks otsuse teha. Nii maaomanikke kui ka jahimehi on Eestis kümneid tuhandeid ja alati on võimalik leida neid, kes ühe või teise detailiga rahul ei ole. See jääb nii, olgem ausad. Sellist eelnõu, millega absoluutselt kõik viimase nüansini nõus oleksid, ei ole jahitemaatikat käsitledes tõenäoliselt võimalik luua. Aga 6. peatükk, mis käsitleb kahjude kompenseerimist, on kindlasti selle eelnõu väga oluline osa. Ma ütlesin, et selle eelnõuga seoses ei ole maaomanike ja jahimeeste vahel küll väga suurt üksteisemõistmist, aga ei ole enam ka väga suuri erimeelsusi ega konflikte. Ma arvan, et kui ühe osapoole, eelkõige maaomanike jaoks väga oluline peatükk siit täiesti välja võtta, siis see oleks lihtsalt ebaõiglane. Võibolla on mõistlik meelde tuletada, et õiguskantsler juhtis aastaid tagasi tähelepanu ka kompenseerimise küsimustele. Seesama õiguskantsleri tõstatatud küsimus jäaks siis ju täiesti lahenduseta. Ma arvan, et see, mis on praegu 6. peatükis kahjude kompenseerimisena pakutud, on mõistlik. Seal on võetud arvesse ka seda jahimeeste muret või hirmu, et äkki satub suur hulk jahiseltsse väga keerulisse majanduslikku olukorda. Me oleme proovinud kõiki neid hirne maha võtta. Täna me räägime juba ikkagi kahjude osalisest hüvitamisest väga konkreetsete tingimuste täitmise korral. See ei tohiks nendes jahipiirkondades, kus jahimeeste ja maaomanike vahel on hea koostöö, üle jõu käia. Veel kord ütlen, et selle seaduseelnõu esimene ja kõige olulisem eesmärk on ikkagi

kokkuleppe põhimõtte elluviimine. See mehhanism, mis on välja pakutud 6. peatükis, on erandlik. Eeldus on see, et jahimehed ja maaomanikud lepivad omavahel kokku ning leiavad mõistliku lahenduse ka kahjude võimaliku ja osalise kompenseerimise osas. Üldiselt tuleb ju öelda (te ise ka ilmselt seda väga hästi teate), et neid kokkuleppeid on viimastel aastatel sündinud ja neid sünnib järjest rohkem. See koostöö on kuidagi nagu kivi tagant välja saanud. Ma arvan, et see on üks väga vajalik ja mõistlik trend. Aga 6. peatüki eelnõust välja võtmist ma heaks plaaniks ei pea.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra juhataja! Austatud proua minister! Praegu kehtiva korra kohaselt loendavad jahimehed ise ulukeid ja tundub, et nad teevad seda nii, nagu neile parajasti kasulik on. Selle parim tõestus on minu arvates paari aasta eest Hiiu Lehes ilmunud artikli pealkiri, mis kõlas umbes nii, et Hiiumaal loendati 1200 metssiga, neist lasti maha 1400. Samas saare elanikud nägid, et mitte midagi ei muutunud ja metssigade terror jätkus endise hooga. Kas uus seadus välistab sellise olukorra jätkumise?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ma ei taha küll kellelegi liiga teha. Kui me metssigadest räägime, siis põhjus on siin ilmselt see, kui kiiresti nad väikseid metssigu siia ilma juurde toovad. Muuseas, tänagi tehti küsimuse peale, milline on meie metssigade arvukus, nalja, et metssigu on 20 000, nendest 25 000 lasti maha ja 20 000 jäi alles. Ma arvan, et ei ole kohane seda kõike jahimeeste kraesse sokutada. Kas see, et me ei suuda metssigade populatsiooni kasvu detailselt ennustada, uue seadusega kaob? Aus vastus on, et päriselt ei kao.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud minister! Te rõhutasite seaduseelnõu läbiva mõttena seda, et jahimehed ja maaomanikud suhtlevad nüüd omavahel paremini ka selleks, et ulukite arvu tasakaalus

hoida. Minu küsimus puudutab elu praktilist poolt. Aeg-ajalt teevad maaettevõtjad väga teravaid etteheiteid, et hundid söövad kõik lamabad ära, metssead söövad ära kartulisaagi ja hülged lähevad parematele kaladele võrkudes kallale. Te küll juba põgusalt puudutasite seda, aga kui palju uus seadus selliseid olukordi mõjutab või ära hoiab?

Keit Pentus-Rosimannus

Kas te peate silmas seda, et inimesed on väga rahulolematud selle pärast, et sead nende hoovile tulevad ja hundid kahju teevad? Teatud piirist edasi on see üldise teadlikkuse küsimus. Ka hunt on ju kinnitus sellest, et meil on terve ökosüsteem. Aga kohtades, kus hunt väga palju kurja teeb, on seda väga keeruline mõista. Loomade asurkonna puhul me peame teatud maalt alates rääkima ka asurkonna kaitsest. Me ei saa tekitada olukorda, kus jahiloomade põhjustatud kahju põllul ega metsas sugugi ei teki, aga metsas pole ka ühtegi looma. Sellist olukorda kindlasti tekkida ei tohi. Ma arvan, et jahindusnõukogud, kus on ühe laua taga koos maaomanikud, jahimehed ja ka riigi esindaja, on need kohad, kus sellised teemad tuleb ilusasti, ausalt ja rahulikult läbi rääkida. Selle eelnõu puhul on tähtis see, et meil oleksid loomade asurkonnad küll kontrolli all, aga ka kaitstud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud keskkonnaminister! Te olete päris kaua jahiseadusega tegelnud ja ma saan aru, et enne teidki tegeldi sellega üsna pikalt. Nii et töötatud on selle kallal päris põhjalikult, mis on väga positiivne, sest ma saan aru, et jahimehed, maaomanikud ja teisedki ootavad selle seaduse jõustumist. Aga kuidas käituda järgmisel juhul? Maaomanik on valinud ühe jahiseltskonna oma maal jahti pidama, kuid sellel maal kasvatab rentnik vilja. Kui metsloomad vilja ära tallavad, siis ütleb rentnik omanikule, et see on valed jahimehed valinud. Kuidas lahendada selliseid olukordi, kus on kolm osapoolt? Kas te oskate seletada?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Eeldus on, et need kolm osapoolt või vähemalt kaks kolmest jõuavad üsna hõlpsasti ühele arvamusele, mis parasjagu siis nii omaniku kui ka rentniku jaoks oluline on. Kui seal tekivad väga suured kahjud seetõttu, et loomade asurkonda ei ole suudetud piisavalt piirata, siis miks peaks omanik olema seda meelt, et tegu on väga mõistliku jahipiirkonna kasutajaga? Kõiki inimestevahelisi suhteid puudutavaid nüansse on seadusesse väga konkreetsel ja järgal moel sisse kirjutada ilmselt väga keeruline. Lepingute puhul on üldse eeldus, et jõutakse mõistlikule kokkuleppele ning mõlemad pooled peaksid olema huvitatud headest ja mõistlikest suhetest. See, et maaomanikul on õigus oma maal jaht keelata, on fakt, aga kaugemas perspektiivis ei ole see kuidagi maaomaniku huvides, sest mida kauem jaht tema maal keelatud on, seda tõenäolisem on, et kahjud seal ei vähene, vaid vastupidi, need suurenevad. Nii et selliseid probleeme tuleb lahendada kokkuleppe vaimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on natuke filosoofilist laadi. Kuidas teile tundub, kas Eesti rahvas on enne kõike selline tubli metsarahvas? Kuidas muidu selgitada seda suurt kirge ja aktiivsust selle seaduseelnõu menetlemisel kõigi nende aastate jooksul? Millest see fenomen tuleb? See on selline seadus, mis väga palju ju ei mõjuta Eesti riigi ja rahva saatust kaugemas perspektiivis, aga huvi selle seaduseelnõu vastu on väga suur ja kõik on väga aktiivsed. Kas põhjuseks on geenid, mis tulevad meil ikka sealt metsa poolt?

Keit Pentus-Rosimannus

Ma ei tea, kas need on metsa poolt pärit geenid või mis see täpselt on. Võib-olla on osa põhjusest selles, et me ei loo ju uut süsteemi, vaid muudame olemasolevat. Kuna olemasolev süsteem on saanud juba päris pikka aega eksisteerida, siis on olemas mingisugused kirjutatud või kirjutamata reeglid, sissetootatud teed ja tavad, mida üks osapool ehk jahimehed tahavad kindlasti säilitada ja hoida. Sellest

võib ka aru saada, sest nende hirmud on seotud eelkõige sellega, et jahipidamise võimalus kaob üldse ära või tekib väga suur segadus. Teisest küljest vaadates on Eesti riik liikunud ikkagi väga selgelt omandikeskse ühiskonna poole. Jahipidamine on üks näide, kus maaomanik ütleb, et tal küll on omand, aga tal ei ole praeguse seisuga võimalust väga palju kaasa rääkida, kes selle omandi peal toimetab. See tundub kogu muu ühiskonna arengu kõrval kriipiva ebakõlana. Eks omandisuhetega on ju üldse nii, et igasugused muutused tekitavad seal väga palju kirgi. Õnneks ei ole neid valdkondi enam väga palju jäänud, kus selliseid muudatusi sellises mahus teha tuleks. Ma arvan, jah, et pikkade aastate jooksul sissetöötatud süsteemi muutmine tekitab alati kirgi. Võib-olla tõesti on oma osa ka sellel, et mets ja metsaga seonduv on Eesti inimestele, ka neile, kes ise iga päev metsas ei käi või kes pole metsaomanikud, midagi sellist, mis tundub meid kõiki kuidagi otseselt puudutavat. See on küll tõsi, et on vähe selliseid seadusi, mis igas inimeste koosluses alati väga palju kirgi tekitab. Ükskõik, kas ma käin kohtumas üliõpilastega, väga kõrgelt haritud loodusemeestega või õpetajatega, siis nii veider kui see ka on, tõepoolest leidub alati vähemalt üks inimene, kes jahiseaduse kohta küsib. Ju siis on see eelnõu, mida tõesti väga-väga oodatakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Aruteludel keskkonnakomisjonis ja ka siin saalis on mulle tundunud, et kui me püüame leida põhjusi, miks üks või teine asi ei õnnestu, siis põhjus on see, et on kaks leeri: jahimehed ja maaomanikud. Aga kuna Eestis on kinnistu suurus keskmiselt kümme hektarit, siis ma väidan, et 15 000 jahimehest on enamik maaomanikud. Peaaegu kõik nad on maaomanikud, kes tahavad rahulikult jahti korraldada. Aga probleemi teine pool on, et iga seaduseelnõu saab seaduseks koos oma rakendusaktidega. Kas rakendusaktid ja kogu see temaatika tekitavad Eesti jahinduses segadust või ei?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ei tekita. Need rakendusaktid, mis puudutavad näiteks 6. peatüki rakendamist, on olnud samamoodi meil läbirääkimiste ajal laual. Osa rakendusakte on eelnõu juures olemas. Aga kui siit midagi puudu on – ma praegu ei suuda võib-olla kiiresti meelde tuletada, mis siin täpselt veel olema peaks –, siis seda on loomulikult võimalik Riigikogule ja komisjonile esitada. Need aktid on olemas ja neid on peaaegu niisama kaua välja töötatud kui eelnõu, vähemalt alates 2011. aastast. Need ei tohiks küll segadust tekitada. Rakendusaktide mõte on see, et need teevad asjad klaarimaks, mitte segasemaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Karel Rüütli, palun!

Karel Rüütli

Aitäh! Ma lähen hea kolleegi Rein Randveri küsimusest edasi ja mõtisklen maaomandi vormi üle. Viimasel ajal on hakatud Riigikogu liikmete poole pöörduma lisaks pistrikujahi toetamise teemadele ka väikemaaomanike muredega. Selles seaduseelnõus on väga hästi kaitstud suurmaaomanike huvid. Aga kui hakatakse jahirentnikku valima, siis on väga selgelt aluseks ikkagi pindala suurus hektarites. Väikemaaomanikud on hakanud kurtma, et nende õigusi on justkui piiratud. Võib-olla tasuks jahindust tulevikus reguleerida hoopis kinnistupõhiselt? Ma pean silmas uue rentniku valimist.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Seda eelnõu ettevalmistamisel ka kaaluti. See on olnud arutelu objekt ja selle arutelu võib uuesti avada, miks mitte. Põhjus, miks praegu saavad näiteks jahipiirkonna kasutaja vahetuse algatada maaomanikud, kelle maa hõlmab kaks kolmandikku jahipiirkonna territooriumist, on see, et me ei taha ju, et jahipiirkonna kasutajate väljavahetamine hakkaks lihtsalt sellepärast toimuma, et on mingid isikutevahelised vastuolud. Põhjuseks peaksid olema ikkagi väga suured probleemid näiteks kahjustustega, kui jahipiirkonna kasutaja ei ole pikka aega suutnud teha midagi, et kahjustusi vähendada ja asurkonda piirata. Kui selline olukord tekib, siis on ju igati loogiline, et kui selles jahipiirkonnas on kellelgi väga suur

maatükk, siis see kahju, mis tema maatükil tekib, on ka selle võrra suurem. Kui väikese maatüki omanikul ei pruugi seda kahju üldse olla või on see väiksem, siis väga suured põlud ja metsatükid tähendavad ka suuremat kahju. See oli see põhjendus, miks läbirääkimiste tulemusena sai eelnõusse kirjutatud pindala-põhine lähenemine. Aga seda võib uuesti arutada, seal on omad ohud ja nüansid. Teadupoolest on see suurus, milline peab üks kinnistu olema, Eestis väga väike. Me ju ei taha tekitada olukorda, kus hakatakse suuri maatükke tükeldama ainuüksi sellepärast, et jahipiirkonna kasutaja valimises suuremat hääleõigust saada. Kõik sellised nüansid tuleb läbi arutada. Aga see on asi, mis tuleb ilmselt komisjonis uuesti ette võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra juhataja! Austet proua minister! Eelnõu § 9 ütleb, et jahindusnõukogu on mõeldud regionaalse jahindustegevuse korraldamiseks. Kui suur on jahiseaduse tähenduses regioon? Kas see on maakond või on võimalik, et tulevikus hakkavad näiteks Tartumaa jahimehed korraldama jahindustegevust Jõgevamaal?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ei, sellist olukorda, et Tartumaa jahimehed hakkavad Jõgevamaal jahindust korraldama, me kindlasti ette ei näe. Me räägime jahipiirkonnapõhisest nõukogust. See on see mõte, mis siin sees on: võrdsetel alustel jahipiirkonna kasutajate ja maaomanike esindajatest koosnev jahindusnõukogu. Maakonnapiirid oleksid siin lihtsalt mõnevõrra liiga laiad. Siinkohal ei ole kõige parem ja mõistlikum maakonnapiire arvesse võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud proua minister! Selle seaduseelnõu puhul torakab silma, et arvamusedustel jahikullide ja pistrike jahil kasutamise kohta on väga lai geograafiline haare. Kas te natukene kommen-

teeriksite seda? Siin on arvamusedustal Põhja-Ameerikast Aasiani välja.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ka minul on olnud üsna huvitav jälgida kõiki neid pöördumisi, mida Riigikogule pistrikuga ja hi kohta saadetud on. See kinnitab, et tegu on väga tõhusa organisatsiooniga, kes on ilmselt osanud väga ilusasti oma esindusi aktiveerida. Pistrikuga ja hi puhul ei pea me mõistlikuks muudatusi teha, eelkõige seetõttu, et see ei ole kuidagi meile omane olnud ja ikkagi on vaja arvesse võtta kaitsealuste liikide hoidmise vajadust. Need on kaks peamist põhjust, miks me vähemalt ministeeriumi poole pealt ei pea mõistlikuks teha seadusesse muudatust pistrike osas. Aga kui komisjon leiab teistmoodi, eks me siis seda arutame.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Te rääkisite pikalt sellest, et Eesti rahvas on metsarahvas. Aga kas Eesti rahvas on ka kokkulepperahvas? Seaduseelnõust tuleb välja, et jahipidajad ja maaomanikud peaksid kokkuleppele jõudma, et saaks jahti korraldada. Paragrahv 24 räägib lepingust. Kas selle lepingu sisu on kuskil konkreetsemalt avatud või on see tõesti nii sisu kui ka tingimuste poolest vaid maaomaniku ja jahimehe kokkulepe? Kuidas te hindate, kas neid kokkuleppeid on kerge sõlmida või tekib seal palju vaidlusi?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Viimasel ajal on kokkuleppeid ka ilma selle seaduseta päris intensiivselt sündinud. Selle põhjal võib küll öelda, et ju me oleme ka kokkulepperahvas. Muidugi on aga olemas erinevaid näiteid. Ilmselt leiab igast jahipiirkonnast näiteid selle kohta, et kokkuleppele jõudmine ei ole alati lihtne ja enne tuleb läbi teha päris pikk ja intensiivne läbirääkimiste voor. Võimalik, et on ka näiteid, kus kokkuleppele üldse ei jõutagi. Mina arvan, et kokkuleppele jõudmine on mõlema poole huvides. Maaomanike jaoks on oluline, et kahjude tekkimise tõenäosus oleks võimalikult väike. Seetõttu on maaomaniku jaoks tähtis, et jahimees tema maal jahti peaks. Mingisugust näidislepingut ei

ole ja ma arvan, et seda ei peakski olema. Ka praegused lepingud on sündinud kahe poole läbirääkimiste tulemusena. Ma arvan, et riik ei pea hakkama siin midagi otseselt ette kirjutama. Ilmselt on nii, et kui me ühe sellise näidislepingu ette paneksime, siis hakataks seda võtma kui poolkohustuslikku lepinguvormi. Praegu ei ole me plaaninud mingit näidislepingut välja töötada. Milles täpselt ning mis kombel maaomanik ja jahimees omavahel kokku lepivad, see on piirkonniti ilmselt väga-väga erinev, sest lõpuks on maaomandid väga erinevad ja ka võimaliku kompenseerimise dimensioon on väga lai. Ma arvan, et siin mingit kinnist loetelu ei ole praktiline ette panna.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ma ütlen lihtsalt märkusena, et kui keskkonnakomisjonil oleks praegu olemas jahilukikahjustuste kompensatsiooni määruse eelnõu, siis võib-olla oleks meil natuke selgem, kuidas selle eelnõuga edasi minna. Nii et kui see on võimalik, siis palun järgmistele komisjoni istungitele see eelnõu esitada. Aga minu küsimus puudutab seda, et Eesti jahimaa jaotatakse jahipiirkondadeks. Paragrahv 9 räägib jahindusnõukogust. Regionaalsed jahindusnõukogud moodustatakse jahipiirkondade baasil. Mida on seaduseelnõu algataja mõelnud regionaalsete jahindusnõukogude all? Kas need on maakondlikud nõukogud? Kas need on sellised regionaalsed nõukogud, nagu Keskkonnaametil on näiteks kolme maakonna peale üks esindus? Jahindusnõukogud saavad uue seaduse valguses väga raske rolli.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ma küll juba mõni küsimus varem sellele küsimusele vastasin. Selle üle arutleti üsna pikalt. Maakond on liiga suur, st maakonnapõhiselt ei ole seda ilmselt praktiline teha, see on tõsi. Me oleme jahindusnõukogust rääkinud piirkonnapõhiselt. Kui see vajab täpsustamist, siis saame seda kindlasti komisjonis teha, vajaduse korral saame sellest ka fraktsioonides rääkida. Aga jah, me täpsustame selle detailset ära, sest viimase hetkeni oli üleval küsimus, kes täpselt jahindusnõukokku kuulu-

vad ja kui suure territooriumi see nõukogu enda korraldusalaks võtab. Selle määruse eelnõu, mis käsitleb kahjude osalist kompenseerimist, me loomulikult teile edastame.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Üks hea kolleeg väitis oma küsimuses, et on jahimehed ja on maaomanikud. Nii see muidugi on. Omandi puutumatus on meil põhiseaduse kaitse all. Teisalt on ka jahipidamine kui meie eneseteostuse vabadus põhiseaduse kaitse all. Kuivõrd on see eelnõu selles mõttes tasakaalus või on võimalik selles Riigikogu menetluse ajal veel mingeid kompromisse teha, et mõlemad osapooled oleksid tõepoolest võrdselt kaitstud?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kas on võimalik seda tasakaalu veel kindlamaks muuta, sellele saab ilmselt vastata ainult parlament ise. Kui te leiate kohti, mida tuleks muuta ja lihvida, et tasakaal oleks veel kindlamalt paigas, siis sellele ma ainult aplodeerin. Kui te sellisele kompromissile jõuate, siis on see väga hea. Jahimehi ja maaomanikke lõpuni vastandada ei ole mõistlik, sest nagu maaomanike hulgas on jahimehi, nii on ka jahimeeste hulgas neid, kes ise metsa kasvatavad või on põllumehed. See on üsna läbipõimunud maailm. Aga ometi tuleb mul öelda, et kui ma jätkasin läbirääkimisi, mis Jaanus Tamkivi mulle pärandas, siis esimestel kordadel, kui me eri osapooltega laua taha istusime, oli see vee-lahe ikkagi väga selge, kuigi mõlemal poolel on ka teise poole esindajaid. Mille järgi täpselt see sisemine äratundmine toimub, kuhu asetub üks maaomanik, kes ise ka jahimees on, seda ei oska ma öelda. Jahimeeste ja maaomanike hingeelu mõistjaid ja tundjaid on siin saalis teisigi. Kui te leiate mõistlikuma ja osapooltele paremini sobiva kompromissi, siis on väga hea.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh! Austatud minister! Kuidas te hindate, kuidas see seadus võiks mõjutada või mõjutab jahiturismi?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Jahiturism ei ole meil muidugi peamine turismiliik, aga ei saa ka öelda, et see täiesti tähtsusetu on. Me ei ole seda eelnõu koostanud eelkõige jahiturismi silmas pidades, ent me ei ole ka teinud midagi, et kuidagi jahiturismi takistada või seda keerulisemaks muuta. Aga eelkõige otsisid laua taga olijad kompromissi, et valitseks tasakaal maaomanike ja jahimeeste seltsi esindajate vahel. Ma eeldan, et jahimeeste selts esindab vähemalt teatud määral ka neid, kes tegelevad jahiturismiga.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Härra Linde on muidugi väga hea põhiseaduse tundja, aga põhiseaduses on sees ka selline lause, et loodusvarad on rahvuslik rikkus, mida tuleb säästlikult kasutada. Milline on teie arvamus, kui hästi peale seaduse vastuvõtmist Eestis mehed seda rahvuslikku rikkust veel jagada ja kasutada saavad? Kas siin ei ole liigse omandi tähtsustamise foonil ikkagi oht, et mehed enam metsa ära ei mahu?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kuidas üldse saab omandikeskses ühiskonnas omandit liigselt tähtsustada, seda saab võib-olla küll ette kujutada, aga selle eelnõuga kindlasti kuidagi drastiliselt ühele ega teisele poole kaldu ei olda. See, et me väljakujunenud jahikultuuri päriselt pea peale ei pööraks, on olnud väga tähtis põhimõte selle eelnõu tegemise algusfaasist alates. Toon mõne näite: toosama põhimõte, et jahipiirkonnad jäävad paika sellisena, nagu need praegu on, ja et jahipiirkonna kasutajatel säilib võimalus ka pärast seaduse jõustumist täpselt samadel alustel oma piirkonda edasi kasutada. Ma tean, et eri aegadel on selliseid hirme olnud, aga need hirmud on alusetud. Eelnõuga on soovitud teha kõik selleks, et jahinduses ei tuleks väga järsku

kannapööret, mis võiks pikaks ajaks segadust tekitada.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud keskonnaminister! Kuna te nii põhjalikult olete sellise mehise valdkonnaga tegelnud, siis tekkis mul soov teie käest küsida, kas te olete ise ka mõnest jahist osa võtnud või kas teil on vähemalt tekkinud soov ise jahipidamisega tegelema hakata.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! See on keeruline küsimus, kuna ma pean sellele vastama nii, et ma jahimehi ei solvaks. Lühike vastus on ei. Kui ma üldse kunagi jahile või jahi lähedalegi peaksin sattuma, siis saab see olla ainult fotojaht. Aga pikemalt ma sellesse filosoofiasse ei lasku. Ma ei ole jahil käinud ja võin täie veendumusega öelda, et päris jahile kunagi ka ei lähe.

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme jahiseaduse eelnõu menetlemisega edasi. Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh! Hea minister! Tundub, et maaomanikud ja jahimehed on kompromissi leidmas nii Eestis tervikuna kui ka siin saalis. Minagi käin mõnikord metsas, ma kuulun korilusrahva hulka. Kas Keskkonnaministeeriumil on kuidagi omandist tulenevalt ja inimeste vaba tegevust austades kavatsus täpsemalt reguleerida ka marjul ja seenel käimist?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! See eelnõu otseselt marjul ja seenel käimist ei puuduta. Riigimetsa Majandamise Keskus, kelle ülesanne on riigimetsa hoida ja majandada, on teinud päris head tööd, et inimesi, ka korilusinimesi rohkem metsa tuua, tutvustada neile võimalusi, mis marjul ja seenel käies on. Ma arvan, et see on üks kiitust vääri trend. Ma loodan, et siin parlamendisaalis on veelgi neid, kes korilusega tegelevad. Aga inimesi, kes metsa marjule ja seenele lähevad, võiks alati olla veel rohkem.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Siin on räägitud jahimeeste ja maaomanike õigustest. Kas teie kui looduskaitsega tegeleva ministeeriumi juhi hinnangul kaitseb see seadus ka loomade huve ja täidab seda ülesannet, et loomi meie metsades ikkagi oleks?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Võib mainida sedasama asurkondade kaitset. Ma ei räägi ilmaasjata mitte ainult asurkondade ohjeldamisest või loomade arvu kontrolli all hoidmisest ja piiramisest, vaid ikkagi ka asurkondade kaitsest. See on igal juhul olulisel kohal, ka selle eelnõu puhul on see meile endiselt väga tähtis. Ma alustasin oma ettekannet sellest, et eelnõu üks eesmärke muu hulgas on just nimelt asurkondade kaitse. Nii et see on tähtsal kohal.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Ma saan aru, et kõik on täis usku, et enne märtsi saab see seadus ikkagi jõustatud. Kas te täna, esimesel lugemisel, olete täis optimismi, et maaomanikud ning jahi- ja metsamehed on märtsi alguses selle seadusega rahul ja on saavutatud kompromiss?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Praegu sõltub see muidugi rohkem teist. Valitsuses oleme niipalju, kui see meie võimuses oli, oma töö ära teinud ja eelnõu parlamendi kätte andnud. Parlamendi keskkonnakomisjon on väga tublisti sellesse eelnõusse sisse elanud. Ta kutsus juba enne esimest lugemist eri osapooled ühe laua taha ja kuulas nende arvamused ära. Ma arvan, et see intensiivsus ja tõhusus, millega keskkonnakomisjon jahiseadusega toimetama on hakanud, annab küll kindlust, et parlament soovib eelnõuga üsna tempokalt edasi liikuda. Teie küsimusel oli ka teine pool, et kas tekib seadus, millega mõlemad osapooled rahul on. Nagu ma ütlesin ja nagu te ilmselt ka teate, kui ühe eelnõuga on otseselt seotud mitukümmend tuhat inimest, siis leidub alati neid, kes ühes või teises pa-

ragrahvis oleksid ette näinud mõne teistsuguse lahenduse, kui nad oleksid saanud selle paragrahvi ise valmis kirjutada. Aga ma arvan, et kompromissina on see eelnõu küll väga lähedal parimale võimalikule lahendusele. Kui parlament jõuab veel parema lahenduseni, siis mina keskkonnaministrina ainult tervitan seda.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid väga ettekande ja vastuste eest! Ma palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Kalle Pallingu!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid! Jahiseaduse eelnõu tutvustas Keskkonnaministeeriumi ministri juhtimisel keskkonnakomisjonis neljapäeval, 17. jaanuaril s.a. Päevakorrapunkti juhataja sisse Tõnis Lukas, kes andis jahiseaduse eelnõu 351 tutvustamiseks sõna keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele. Komisjonile anti põhjalik ülevaade eelnõu eesmärkidest, toimunud kooskõlastusringidest ja peamistest muudatustest, mis eelnõus on tehtud. Komisjoni liikmete küsimustele vastasid Keit Pentus-Rosimannus ja Keskkonnaministeeriumi asekancler Andres Taliäär. Toonitan veel kord, et peeti väga põhjalik arutelu. Ka siin saalis peeti just hetk tagasi väga põhjalik arutelu ja sai ministrile küsimusi esitada. Siin saalis toimus isegi põhjalikum arutelu, kui oli komisjonis. Seetõttu ma põhimõttelisi vaidlusi ja küsimusi kordama ei hakka. Omalt poolt tahan lisada vaid üht: kuna me oleme Riigikogu keskkonnakomisjonis plaaninud menetleda seda eelnõu väga tempokalt, siis võetakse see seadusena siin saalis kindlasti vabariigi aastapäevaks vastu. Siis on ka nendel 64 jahipiirkonnal olemas kindlus, et 1. märtsist ei katke nende piirkonnas jahitegevus ja kasutusload muutuvad tähtjatuks, nii nagu see seadus ette näeb.

Komisjonis otsustati määrata jahiseaduse eelnõu 351 menetlemisel juhtivkomisjoni ettekandjaks siinkõneleja, teha Riigikogu juhatajale ettepanek võtta eelnõu 351 esimene lugemine täna Riigikogu täiskogu päevakorda, teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu 351 esimene lugemine lõpetada ja määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 11. veebruar s.a kell 16. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kallid külalised! Jahiseaduse menetlus on tekitanud palju emotsioone. Esmalt on kindlasti oluline, et seaduseelnõu on peale kolme, nelja või viit aastat lõpuks jõudnud parlamenti ja tekib võimalus lõpetada maratonläbirääkimised, kus heal juhul on võimalik saavutada lõpuks kompromiss kolme osapoole vahel: riik, maaomanik ja jahimees.

Teisalt teeb kurvaks asjaolu, et kõiki osapooli rahuldav kompromiss on jäänud ministeeriumis saavutamata ja lõplikud vaiad tuleb maasse taguda keskkonnakomisjonil ja Riigikogu suurel saalil. Olen viimaste aastate jooksul ise väga palju kohtunud nii maaomanike kui ka jahimeestega ja mulle on selgeks saanud, et väga paljudest küsimustest saadakse erinevalt aru, samas on hea meel, et väga paljudes küsimustes ollakse ühesugustel arusaamad.

Kõiki neid vaidlusi pidades ei tohiks me minu arvates esiplaanile seada ei maaomanike ega jahimeeste huvisid, vaid peaksime lähtuma eeskätt meie metsades elavate ulukite huvidest. Nagu siin saalis ka eelnevalt on tähelepanu juhitud, eestlane on alati olnud metsarahvas ja ikka metsas käinud. Ma loodan, et selle menetluse käigus õnnestub meil tagada, et vähemalt see seadus sinna metsa poole liikuma ei hakkaks.

Me võime uhkust tunda selle üle, et Eestis on väga rikkalik ulukite populatsioon. Meil on piisavalt väikekiskjaid ja on ka suurkiskjaid: hundid, ilvesed, karud. Need on Euroopa Liidus äärmiselt haruldased. Meil on küllalt ka sõralisi ja metslinde. Tihtipeale on Euroopa Liidu jahinduseksperdid või -spetsialistid avaldanud suurt imetust selle üle, kuidas Eestis on suudetud jahindust selliselt korraldada, et meil on ulukite populatsioon väga rikkalik. Eriti tasub meil rõõmustada selle üle, et meie põdrapopulatsioon on vaieldamatult üks Euroopa elujõulisemaid. See on kindlasti märk sellest, et senine jahikorraldus on olnud päris hea ja edukas.

Ma peatun mõningatel küsimustel, mis on olulised jahinduse jätkusuutlikkuse seisukohalt. Minu arvates on äärmiselt oluline see põhimõte, mis ka sellesse seaduseelnõusse on sisse kirjutatud: jahindus saab edukalt eksisteerida vaid kolmnurgas, kuhu kuuluvad jahimees, maaomanik ja riik. Nende tõesti pikalt kestnud läbirääkimiste edusamme näitab see, et näiteks mina ei tea jahimeest ega ole kohanud jahimeeste organisatsiooni, kes ütleks, et maaomand või üldse eraomand ei oleks püha, et jahinduses ei peaks maaomanikuga arvestama. Otse vastupidi. See on tegelikult olnud üks väga suur samm edasi, mida me nende diskussioonide raames oleme saavutanud.

Mulle isiklikult tundub äärmiselt sümpaatne, et jahindusnõukogus on nüüd olemas kolm osapoolt ja see nõukogu moodustatakse peaaugjalikult võrdsetel alustel, kuigi riigi osalus võiks seal suurem olla. Aga seaduse mõttes on jahindusnõukogu eeskätt piirkondlik üksus, mis tähendab, et näiteks Jõgevamaa ja Tartumaa on koos.

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Karel Rüütli

Ma arvan, et mõistlik on lähtuda sellest, et jahindus oleks maakonnakeskne. Jahindusnõukogul on äärmiselt suur roll ja vastutus, kui rääkida küttimislimiitidest ja kahjudest. Jahindusnõukogu on maakonna tasemel tegelikult see institutsioon, kes peab olema nende vaidluste ja erimeelsuse keskel ning võimaluse korral neid ka lahendama.

Väga pikalt on nende diskussioonide käigus räägitud sellest, kellele uluk kuulub. Eesti regulatsioonide järgi on uluk peremehetu vara. Euroopa Liidus on tegelikult kaks käsitlust. Üks käsitlus peab ulukit peremehetuks varaks, nagu seda tehakse ka Eestis, ja teise käsitluse järgi on ta ühiskonna ehk riigi vara.

Ma tahan võtta natukene hirne maha neil, kes ütlevad, et Eesti jahindus on iganenud, see on sotsialistlik pärand ja me peaksime liikuma Euroopale lähemale. Sellist asja nagu Euroopa ühine jahinduspoliitika ei ole tegelikult olemas, liikmesriigid on jahindust korraldanud väga erinevalt. Jah, on palju riike, kus see toimub ainult maaomandipõhiselt, aga on ka riike, kus jahindust korraldab ja reguleerib ainult

riik, näiteks Šveits. Öelda, et Šveitsis on jahindus sotsialistlik või iganenud või jumal teab mis, on kindlasti väär. Selles mõttes oleme selle eelnõuga liikumas küll väga paljudele riikidele lähemale, aga ütelda, et kõik, mis seni on olnud, on halb, on igal juhul väär.

Paljud vastuolud, mis selle uue seaduse puhul võivad tekkida, tulenevad sellest, et ühel hetkel oleme olukorras, kus konflikti keskmes ei ole mitte maaomanik ja jahimees, vaid maaomanik ja maaomanik, eeskätt just väikemaomanik *versus* suurmaomanik. Kui hakatakse jahirentnikku valima, siis võetakse aluseks maaomandi suurus. Võib tekkida oht, et väikemaomanikud jäävad jahindusest üldse kõrvale, sest otsustusõiguse annavad pindalad ja ruutmeetrid.

Hea on loomulikult see, et uus seadus säilitab jahiseltsid, aga kindlasti on siin rohkesti võimalusi selleks, et hakata jahirentnikke välja vahetama. Ma arvan, nagu ka minister tähelepanu juhtis, et väga paljudes piirkondades ei olegi probleeme, 324 jahiseltsist on probleeme vist umbes 10% puhul. Aga kas see on kõige õigem, et me peaksime hakkama väga põhjalikke ümberkorraldusi tegema sellepärast, et üksikutes jahiseltsides on probleeme?

Lõpetuseks ütlen, et kõige olulisem on loomulikult kahjude kompenseerimine. Ma usun, et meil tuleb komisjonis tõsine diskussioon, sest lisaks ulukite ja sõraliste tekitatud kahjule peame arvestama, et meil on hulgaliselt suurkiskjaid, kellele peab olema tagatud teatud hulk sõralisi, et neil oleks kõht täis ja nad kariloomade kallale ei kipuks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma kasutan praegu ära seda, et minu kolleegidest on saalis veel ainult lugupeetud fraktsiooni aseesimees. Ma lipsasin siia pulti, et rääkida jahindusest, aga ma ei tahagi rääkida niivõrd Keskerakonna fraktsiooni nimel. Keskerakond nimelt ei ole jahinduses oma seisukohta väga selgelt kujundanud, sest meil on selline humaanne erakond, kus ei ole väga palju kirglikke jahimehi, välja arvatud mina.

Mis puudutab jahiseadust, siis me arutasime fraktsioonis, kuidas end positsioneerida. Jahiseaduse menetlemine on toonud Eesti poliitikasse täiesti uue taseme, nii kirglikku seaduseelnõude arutelu me väga tihti ei näe. See näitab selgelt, et aktiivne osa ühiskonnast on suhteliselt suure tõenäosusega miskipärast püssiga metsas. Kui me räägime Riigikogu liikmetest, siis päris tore on ka meie jaoks organiseeritud jahtidel näha järjest kasvavat huvi. Algul tullakse metsa isegi ilma püssita, aga varsti tekivad kolleegidele püssid, millega on võimalik ulukeid lasta.

Kui ma vihjan sellele, et on tekkinud uus seaduseelnõude menetlemise kvaliteet, siis pean ka ütleva, et see on toonud esile ühe probleemi, mis räägib ühiskonnas valitsevatest teatud mõttes pingetest, kui proovitakse reguleerida tegelikult ühte elu loomulikku osa. Tunnistan, et ka mina ise olen olnud jahimehena teiste jahimeeste suhtes vägagi kriitiline. Minu suhe oma kodukoha jahisektsiooniga on pehmelt öeldes kehv. Kui ma nägin enda maa-valdustes metssigade äratuhitud põlde ja metsi, siis ma mõtlesin, et peaksin minema jahisektsiooni ukse taha kummardama ja paluma, et tulgu lasku mõni siga maha, järsku teised siis taltuvad. Kui ma metsas ringi sõites nägin ühte suurt metskulti, kes oli natuke suurem kui vedur, siis sain ma aru, et mul ongi mure majas, ja ma olingi juba peaaegu nõus minema jahisektsiooni ukse taha kummardama. Aga nädalavahetusel jalutasid minu maja hoovist läbi, püssid seljas, kaks meest, keda ma ei tundnud ja keda minu lapsed veel vähem tundsid. Nad ei esitlenud ennast. Nad olid täiesti matsid kuubis, sest relvaga ei tulda võõraste hoovi. Ütlen jälle ausalt, et ma ei lähe jahisektsiooni kummardama. Las need sead seal söövad!

Ütleme niimoodi, et minusse on kogunenud piisavalt palju emotsioone just selles küsimuses, kust siis lõppude lõpuks see piir läheb. Relvaga inimene, on ta jahimees, kaitseliitlane, kaitsevaelane või kes iganes, on täiesti teise kvaliteediga kodanik. Ta on justkui psühholoogiliselt tekitanud endale eelistatud seisundi. Kui relvaga inimene välja ilmub, siis igal juhul kulmud kerkivad. Ma tahan öelda, et ilmselt me selle tõttu selle seaduseelnõu siin praegu ühel või teisel viisil ka ära menetleme.

Mulle tuleb veel meelde, et kui ma koos kolleegidega proovisin lahendada 1. märtsist tekkivat probleemi seoses 64 jahipiirkonnaga, hakkasin ma saama jahimeeste käest kurje kirju, milles väideti, et need viis Riigikogu liiget on täiesti rumalad, nad ei saa mitte millestki midagi aru. Ilmusid lausa pealkirjad, et Riigikogu üritab sekkuda normaalsesse seadusloomesse. Seadusloome aga ongi ju tegelikult Riigikogu ülesanne!

Ma arvan, et selle eelnõu lõpuni menetlemise me probleemistikule veel sugugi joont alla ei tõmba ega kaota neid pingeid ühiskonnast, mis eelnõu menetlemise käigus justkui välja on tulnud: pinged erinevate maaomanike, suurte ja väikeste vahel, jahimeeste ja maaomanike vahel.

Ma palun kolm minutit lisaagea!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas soovite veel oma mõtteid jagada?

Aivar Riisalu

Jah, ma soovin oma mõtteid jagada.

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaagea.

Aivar Riisalu

Ma olen mõelnud, et kui kaitseliitlane on laskeväljal õppusel, siis ta justkui tekitab mürareostust, aga kui jahimees paugutab, kus jumal juhatab, siis ei ole häda mitte midagi. Mina küsin kodanikuna, kuidas saab olla niimoodi, et üks, tegelikult ilmselt elus ka olulisel määral teistest paremini kindlustatud segment, kes saab endale relvi muretseda, võib nendega vabas looduses paugutada. Ma arvan, et kitsaskohti, millest üle saada, on siin küll ja küll. Palju on räägitud sellest, kas võtta kasutusele summutid. Kõik ütlevad, et siis läheb salaküttimine lahti jne. Tegelikult oleme avanud ühe Pandora laeka, aga lahendust kuskilt otsast ei paista.

Kuid selles kõiges on ka päris palju positiivset. Positiivse poole peale võiks kirjutada, et huvigruppide konfliktist on vähemalt sündinud dialoog. Ma arvan, et relvaga lihtsalt mööda maad ringi jalutamist ja ülbitsemist on uue seaduse abil kindlasti võimalik vähendada. Üks asi veel, mida selle seaduseelnõu menetlemise ja jahti pidavate kolleegide kohta võib

positiivsena ära märkida. Me oleme riigikaitsekomisjonis otsustanud alustada jahimeestega läbirääkimisi. Jahimehed on tegelikult üsna olulised ka riigikaitse seisukohalt. Ma arvan, et kui jahimehed suudaksid ennast näidata rohkem patriootidena, siis meil oleks, kattuvust maha arvestades, umbes 10 000 relva ja looduslikke olusid tundvat potentsiaalset riigikaitsekaitsjat-kaitseliitlast juures. Kui me siin suudaksime koostööd teha, siis muutuksin ka mina paljudes küsimustes palju leebemaks.

Ma rõhutan, et Keskerakonna seisukoht on jahiseadust soosiv. Keskerakond loodab igati, et Eestis oleksid kultuursed seadused, ka jahti puudutavalt, sest siin on tegemist suurema ohu allikaga ehk ühel poolel on mängus inimene relvaga. Ma loodan, et meie elust hakkab kaduma selline kultuur, mida väljendavad need kurjad kirjad, et me peaksime selle menetlemise ära lõpetama ja me ei tohiks üldse sekkuda, sest nemad on ise mehed ja neil on püüsid. Ma loodan ka, et me saame ühe hea ja ilusa seaduse, mis võimaldab loomadel ja inimestel elada, keegi ei tunne ennast solvatuna, maaomanikud ei lähe omavahel tülli ning parteid võiksid jahiseadust käsitleda erakondade üleselt, ilma poliitikata. Kitsal ajal on metsloomad Eesti rahvast elus hoidnud ja andnud meile võimaluse ka ristirüütlite eest metsa põgenedes ellu jääda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 351 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 11. veebruari 2013 kell 16. Esimene lugemine on lõpetatud ja 11. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Tänane istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 18.35.

Istungi kestus 5 tundi ja 35 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 24. jaanuar 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku teise töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Sotsiaaldemokraatidel on arupärimine peaminister Andrus Ansipile. Möödunud aasta 13. detsembril otsustas valitsus, et ei toeta Euroopa Komisjoni algatust kehtestada börsiettevõtete nõukogude liikmetele sookvoodid. Mullu novembris kiitis Euroopa Komisjon nimelt heaks direktiivi eelnõu, mille järgi peab ettevõtete nõukogudes aastaks 2015 olema 30% ja aastaks 2020 vähemalt 40% naisi. See direktiiv käib börsil noteeritud äriühingute kohta, kus on üle 250 töötaja ning mille aastakäive on üle 50 miljoni euro. See algatus, muide, pärineb Euroopa Parlamendi liberaalide leerist ehk Reformierakonna poliitilisest perekonnast. Valitsuse sammud ei ole kuidagi kooskõlas soolise võrdõiguslikkuse seadusega, mis kohustab riigiasutusi soolist tasakaalu süstemaatiliselt ja eesmärgistatult edendama. Sellepärast küsime peaminister Andrus Ansipilt, kas valitsuse hirmunud "ei" ehk ignorantse otsuse tingisid iganenud stereotüüpsed seisukohad naise rolli kohta või ratsionaalsed argumentid. Ühtlasi palume peaministril tutvustada valitsuse otsuse tagamaid. Soovime teada, missugusel teaduslikul uuringul põhineb vastuseis 40% nõudele ehk naiste paremale kaa-

samisele juhtimisse. Euroopa liberaalid on väitnud, et iseregulatsiooni teel kulub veel 40 aastat, enne kui naised saavad ettevõtete nõukogudes tasakaalustatud esindatuse. Tahame teada, mida tuleb Eesti liberaalide juhitud valitsuse arvates võrdõiguslikkuse suurendamiseks Euroopas teha. Valitsusjuhilt tahame ka teada, mis on takistanud tal ministrite valimisel lähtuda mõlema sugupoole võrdsest esindatusest ja miks ei ole valitsus nimetanud naisi riigile kuuluvate äriühingute nõukogudesse. Sellistele küsimustele soovin koos 13 sotsiaaldemokraadist kolleegiga vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatuse selle edasise menetlemise.

Läheme teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile, sotsiaalminister Taavi Rõivasele ja siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head ametikaaslased, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

1. Toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni liikme Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse

algatatud toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu 322 s.a 15. jaanuaril. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Koostöös Põllumajandusministeeriumiga oli ette valmistatud kaks muudatusettepanekut. Põllumajandusministeeriumi esindasid komisjonis õigusosakonna nõunik Diana Rammul ja toiduohutuse osakonna juhataja Martin Minjajev. Ministeeriumi esindajad selgitasid muudatusettepanekuid ja vastasid komisjoni liikmete küsimustele.

Komisjonis otsustati, et eelnõu § 1 punkt 4 muudetakse ja selle alusel muudetakse seaduse § 17 lõiget 1 ning sõnastatakse see järgmiselt: "Lõhna- ja maitseaine käesoleva seaduse tähenduses on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1334/2008, mis käsitleb toiduainetes kasutatavaid lõhna- ja maitseaineid ning teatavaid lõhna- ja maitseomadustega toidu koostisosi ning millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 1601/91, määrusi (EÜ) nr 2232/96 ja (EÜ) 110/2008 ning direktiivi 2000/13/EÜ (ELT L 354, 31.12.2008, lk 34–50), artikli 3 lõike 2 punktis a sätestatud toode." Muudetakse ka eelnõu punkti nr 5 ja selle alusel täiendatakse § 17 lõikega 1¹ järgmises sõnastuses: "Lõhna- ja maitseainet on lubatud toidus kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1334/2008 sätestatud nõuete kohaselt."

Selgituseks lisan, et eelnõuga on praegu toiduseaduse § 17 muudetud selliselt, et lõikes 1 sätestatakse, kuidas on lõhna- ja maitseaineid lubatud toidus kasutada, ning lisatava lõikega 1¹ antakse lõhna- ja maitseaine definitsioon. Kehtiva toiduseaduse struktuuri järgides tuleks aga kõigepealt määratleda termin ja seejärel ainete kasutamine. Nii sai ka otsustatud ja komisjon toetas seda otsust konsensuslikult.

Maaelukomisjon juhtivkomisjonina teeb ettepaneku toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine lõpetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, teile on küsimusi. Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Auväärt ettekandja, hea kolleeg! See ei ole päris teise lugemise teema, aga ma ikkagi arvan, et äkki

oleks otstarbekas, kui sa veel kord lühidalt kordaksid üle eelnõu eesmärgi ja sisu.

Ester Tuiksoo

Eelnõu eesmärk, nagu ma juba ette kandsin, on see, et vahetatakse ära kaks punkti: definitsioon tuuakse ettepoole ja selgitus on siis teises punktis.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas Euroopa Liidu direktiivi järgi võib lisaaineid (ma pean silmas säilitusained jms) toidu sisse rohkem panna, kui Eestis seni kehtinud normid lubasid? Kummad normid on liberaalsemad?

Ester Tuiksoo

Euroopa Liidus kehtivad ühised nõuded kõigi e-ainete kohta, mida toiduainetööstused ja toiduvalmistajad võivad toiduainetesse lisada. Mingit erandit Eestile kehtestatud ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Eelnõu 322 kohta on laekunud kaks muudatusettepanekut, mõlemad on juhtivkomisjonilt.

Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht pärast arutelu ja keskustelu on selline, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja esimese päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.08.

Istungi kestus 8 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 28. jaanuar 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine ootealatasu kohta maantee-
piiripunktides (nr 253)
2. Arupärimine korruptsioonikuritegude
kohta (nr 258)
3. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu kolmanda töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna viis seaduseelnõu. Esiteks, kohanimeseaduse ja kinnistusraamatuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Teiseks, tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher. Kolmandaks, politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Ka selle seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher. Neljandaks, avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Viiendaks, välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Arupärimise teema on vabad töökohad Ida Prefektuuris. Paar kuud on möödas sellest päevast, kui ma seisin siin teie ees puldis ja palusin toetada Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut alandada abipolitseinike keele-nõudeid tasemelt C1 tasemele B2. Siis tekkis pikk diskussioon, mille käigus – ma loodan, et te mäletate seda – me leppisime selles küsimuses kokku. C1 on siiski Riigikogu liikmete keeleoskuse tase, aga politseinik, eriti veel abipolitseinik, saaks hakkama tasemega B2. Nüüd aga tuli uudis, et kõrge politseiametnik pöördus Siseministeeriumi poole ja palus mitte abipolitseinike, vaid piiripunkti, kordoni, piirivalvelaeva, valmidusüksuse või lennusalga vanemspetsialistide ja nooremetsialistide keeleoskuse nõudeid alandada tasemele B2. Inimesed, kes praktikas selle tööga tegelevad, saavad asjast palju paremini aru kui minister ja, tuleb tunnistada, meie siin saalis. Seoses sellega küsingi härra ministri käest mitu küsimust. Näiteks küsin, kes võtab poliitilise vastutuse selle eest, et 108 ametikohta Ida Prefektuuris on vabad ja keegi ei täida neid kohustusi, mida need mehed peaksid täitma. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel annan üle tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Me kõik oleme tähele pannud, et viimastel nädalatel on alanud elav debatt selle üle, et väiksema ja keskmise sissetulekuga inimesi maksustatakse liiga palju. Siin on olnud erinevaid arvamusi. Jürgen Ligi on öelnud, et kui

kunagi lõpetatakse tulumaksuprotsendi alandamine, siis määramatus tulevikus võiks järgmise liigutusena tulumaksuvaba miinimumi suurendada. IRL on Tõnis Paltsi sõnade kaudu lubanud, et tulumaksuvaba miinimumi võiks kohe tõsta 5000 euroni. Seal vahel on olemas ka mõistlikke variante. Meiegi anname üle ühe mõistliku variandi, millel on olemas selge katteallikas. See katteallikas võimaldab tõsta tulumaksuvaba miinimumi praegusest 144 eurost 179 euroni, samas tuleb ära jätta tulumaksu planeeritud 1%-line alandamine aastast 2015. Miks see õiglane tundub? Sellepärast, et tulumaksuvaba miinimumi tõstmisest võidaks iga töөлkäiv inimene 88,2 eurot. Seejuures lahendaks see ära ka selle probleemi, et seoses pensionitõusuga on mitmed pensionärid avastanud, et nad peavad oma pensioni pealt hakka tulumaksu maksma. Teisest küljest, seni on tõstetud käibemaksu ja aktsiise ehk tarbimismakse, mis panevad koormuse eelkõige just väiksema sissetulekuga inimestele, ja on püütud seda kompenseerida tulumaksu 1%-lise alandamisega. Tegelikult võidavad miinimumpalka teenivad inimesed sellest aastast ainult 19,58 eurot, aga näiteks 3500 euro suuruse kuupalgaga inimesed ligi 20 korda enam – üle 385 euro. Nii et tulumaksuvaba miinimumi tõstmine aitab eelkõige kriisiaastatel suurendatud maksukoormust õiglasemalt pehmendada. Eelnõule on lisatud ka kümneleheküljeline seletuskiri. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! 13 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme nimel annan üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Arupärimine käsitleb narkosurmade arvu kasvu 2012. aastal. Miks me küsime selle kohta peaministrilt? Sellel teemal esitasin ma eelmisel nädalal küsimusi siseministrile, aga mingisugust mõtestatud vastust ma kahjuks ei saanud. Fakt on see, et eelmise aastaga lõppes narkomaania ennetamise riikliku strateegia eluviimine, millega oli tegeldud kümme aastat. Kurb on tõdeda, et aastal 2001, kui selle strateegiaga tegelema hakati, oli Eestis 38 narkosurma, aga kümne aastaga on see arv kasvanud 160-ni. Kui strateegia elluviimi-

se alguses oli 15–16-aastaste noorte hulgas (nende seas, kes on narkootikumide tarvitanud) narkootikumide kättesaadavus hinnanguliselt 24%, siis nüüd on kättesaadavus 32%. Tundub, et tegu oli pigem narkomaania levitamise riikliku strateegiaga, mistõttu ongi meil peaministrile kuus küsimust. Me tahame teada, kuidas ta suhtub nendesse väidetesse, mida siseminister esitas Riigikogu infotunnis, ja kuidas ta hindab ametkondade koostööd viimase kümne aasta jooksul, et narkosurmade tõsist probleemi Eestis vähendada. Me ei ole Euroopas mitte lihtsalt esirinnas, vaid Eestis on narkosurmasid kahekse korda rohkem kui Euroopas keskmiselt. Nii et on, mille üle mõelda, eriti selles valguses, et üheksa aasta pärast on meil jälle rahvaloendus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kuus seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, siis edastan nad otsekohe adressaatidele.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Riigikogu kultuurikomisjoni s.a 23. jaanuaril esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon, ja Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 23. jaanuaril algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Riigikogu liikmed on moodustanud Tallinna toetusrühma.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Head kolleegid, läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teie laudadel. Ma panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine ootealatasu kohta maanteepiiripunktides (nr 253)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Riigikogu liikmed Inara Luigas, Lembit Kaljuvee, Rainer Vakra, Kalle Laanet ja Dennis Boroditš esitasid möödunud aasta 6. detsembril arupärimise ootealatasu kohta maanteepiiripunktides. Palun kolleeg Inara Luigase kõnepulti!

Inara Luigas

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud kolleegid! Me oleme esitanud arupärimise, mis käsitleb maanteepiiripunktides nõutavaid tasusid: piirijärjekorra broneeringu tasu ja ootealatasu. 28. märtsil 2011. aastal sõlmisid siseminister Marko Pomerants ja avalikul konkursil edukalt osalenud osauhingu Gif juhatause esimees Hannes Plinte halduslepingu, millega loodi Eesti maanteepiiripunktides ühtne piiriületuse ootejärjekorra infosüsteem. Alates 2011. aasta 1. augustist muutus piiri ületamise kord ja hakkas kehtima GoSwift-süsteem. Tänaeni on kohustus Venemaa suunal sõites broneerida kõigile mootorsõidukitele koht elektronilises piirijärjekorras. Piiriületust saab eelbroneerida, aga võib sõita piirile ka ilma broneeringuta ja registreeruda elavasse järjekorda piiripunkti läheduses oleval ootealal, teha broneering ja jääda piiriületuse luba ootama. Lisaks broneeringutasule nõutakse ka ootealatasu tasumist. Selle suurus on olenevalt piiripunktist 2,50 eurot kuni 4,50 eurot. Elektronilise piirijärjekorra rakendumise tõttu on piiril aga tihti olukord, kus järjekord puudub ja seega puudub vajadus ka nn ooteala kasutada. On võimalus otse, ooteala läbimata Eesti ja Venemaa piiri ületada. Piiriületusel saadetakse aga sõidukijuhid, kellel on broneering ja kes on selle eest tasunud, tagasi ootealale, kus nad peavad maksuma ootealatasu. Õigemini ei saa piiri ületada enne, kui on läbitud ooteala, ilma et seal ootamiseks oleks mingisugust põhjust.

Lisaks sellele, et mulle on sel teemal väga palju kirjutatud, on mulle esitatud ka suulisi ettepanekuid. Et arupärimine oleks ilmekam,

võtsin ma kaasa ühe viimati saadetud kirja, kus on öeldud: "11. jaanuaril 2013. aastal soovisime siseneda Koidula maanteepiiripunkti eesmärgiga sõita Venemaale. Liikluskorraldusvahenditega on liiklus suunatud Koidula ootealale. Kuna broneeringusüsteemis ühtegi broneeringut sel kellaajal ei olnud ning enne ootealale sisenemist oli näha, et Koidula maanteepiiripunkt on tühi, soovisime ooteala läbida ilma ooteajateenust kasutamata. Meid ootealalt välja ei lastud, vaid nõuti nii ootejärjekorra kui ka Koidula ootealateenuse eest maksmist. Lisaks saime teeninduspunktis kinnituse, et elavas järjekorras on null sõiduautoot ning lisaks kolm veoauto, mis kasutavad maanteepiiripunktis piiri ületamisel oma sõidurida ja järjekorda. Peale summade tasumist saime liikuda kohe maanteepiiripunkti." Vastavalt riigipiiri seaduse § 8² lõikele 4 teeb riiklikku järelevalet halduslepinguga üleantud sõidukite ootejärjekorda võtmise, ootejärjekorras ootamise, piiriületuse ooteala kasutamise ning maanteepiiripunkti suunamise korraldamise ülesande täitmise üle Siseministeerium ning siseministri volitusel Politsei- ja Piirivalveamet. Vastavalt sama seaduse § 8³ lõikele 4 ei võeta piiriületuse ooteala kasutamise eest tasu, kui sõiduk on suunatud piiriületuse ootealale, kuid ei kasuta tegelikult piiriületuse ooteala teenust ja suunatakse kohe piiriületuseks piiripunkti. Kagu-Eesti elanik küsibki, kas kõnealusel juhul oli Koidula piiripunktis ootealatasu võtmine õigustatud ja missugustel juhtudel üldse ootealatasu võetakse. Ta on lisanud veel sellise ilmeka lause: "Praegusel ajal on Koidula piiripunkt tühi, seal uluvad ainult hundid. Piirivalvurid ei tohiks mingeid ootealatasusid võtta."

Demokraatide ühendusel on viis küsimust, millele me palume siseministril vastata. Ma väga soovin, et siseminister võtaks vastamisel arvesse ka õiguskantsleri ettekirjutatud sisendeid selle teema lahkamisel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Ma palun kõnepulti härra siseministri!

Ken-Marti Vaher

Austatud proua juhataja! Lugupeetud arupärijad! Head Riigikogu liikmed! Suur tänu teile küsimuste eest! Seda teemat oleme Riigikogus arupärimise raames käsitlenud üsna

hiljuti, aga alati on suur rõõm ja au teemasid uuesti käsitleda, kui selleks on vajadus ja lugupeetud parlamendiliikmed pöördumise esitavad.

Kaks esimest küsimust: "Miks peavad reisijad, kes läbivad ooteala, tasuma ootealatasu, kuigi nad ooteala tasuta osutatavaid teenuseid ei tarbi? Miks Eesti-Vene maanteepiiripunktides on ootealade läbimine kohustuslik, kuigi elektrooniline piiriületus ooteala läbimist ei vaja?" Vastan ja, nagu te ka palusite, püüan oma vastustes olla võimalikult ammendav. Enne piiriületuse ootejärjekorra haldamise süsteemi loomist oli olukord selline, et Eesti idapiiri maanteepiiripunkti kaudu ei olnud sõidukil võimalik ilma mitmepäevase ooteajata Eestist üldse lahkuda. Ma arvan, et väga paljud mäletavad, et sõidukid ootasid piiriületust maantee ääres seistes, olid kilomeetritepikkused järjekorrad, mis takistasid liiklust ja kahjustasid keskkonda. Selline olukord tekitas inimestele suure hulga ebamugavusi. Ma julgen öelda, et see oli üks Eesti häbiplekke, millest räägiti kümme aastat. Samuti esines piiriületuse ootejärjekorras alusetult koha võtmist ilma tegeliku kavatsuseta piiri ületada ja esines ka järjekorrakoha ebaseaduslikku müümist. Piiriületuse füüsilised ootejärjekorrad maantee ääres olid samuti igapäevased. Inimesed ei olnud teadlikud, millal on võimalik piiri ületada. See kõik vähendas Eesti atraktiivsust turistidele, samuti kahjustas ettevõtlus- ja majanduskeskkonda ning oli Eesti ühiskonnas tõsine mure. Piiriületuse ootejärjekorra süsteem, mis käivitus 1. augustil 2011, koosneb ootejärjekorra pidamise andmekogust ja ootealadest. See on nimetatud probleemid tänaseks lahendanud. Me saame ooteala kasutamise teenuse, mida te oma küsimustes mainisite, grupeerida olemuselt kaheks: piiriületuse ootejärjekorra haldamise teenused ja olmeteenused ootealal. Piiriületuse ootejärjekorra haldamise teenuste hulka kuuluvad Siseministeeriumi hinnangul piiriületuse ootejärjekorra pidamine, sõiduki ootealal parkimine piiriületuse järjekorras ootamise ajal, sõiduki piiripunkti suunamine ja maanteepiiripunktis vastuvõtmine. Olmeteenustena on käsitletavat näiteks juurdepääs internetile, ooteala valgustus ja valve, sh videovalve, olmejäätmete kogumise ja tualetteruumi kasutamise teenuse kättesaadavus. Hinnakujundamise mõttes on aga ooteala kasuta-

mise teenus üks terviklik teenus, sest ei ole mõistlik iga seaduses toodud teenuse osa kohta arvestust pidada ning selle kohta eraldi arvet esitada. See teeks teenuse oluliselt kallimaks ja seda iga teenuse osa puhul. Seetõttu oleme seisukohal, et on põhjendatud ooteala kasutamise eest tasu võtta, sõltumata sellest, milline osakaal on ootejärjekorra korraldamise teenustel ja ooteala olmeteenustel.

Te küsite ka seda, miks piirivalve ei võimalda ületada riigipiiri ning saadab inimesed piirilt tagasi, et nad ooteala läbiksid. Vastan kõigepealt viitega riigipiiri seadusele. Selle § 8¹ lõikes 2 toodu alusel suunab Politsei- ja Piirivalveamet riigipiiri ületada sooviva sõiduki piiriületuse ootealale, kasutades selleks vajaduse korral liikluskorraldusvahendeid, kui see on vajalik liiklusohutuse tagamiseks, looduskeskkonda kahjustava mõju vähendamiseks, sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamiseks ja avaliku korra tagamiseks. Ootealale ei suunata sõidukit, mis ei ole mootorsõiduk liikluseaduse tähenduses, ega kindlal marsruudil liikuvat liiniveo bussi ühistranspordiseaduse tähenduses. Seega, kui Politsei- ja Piirivalveamet seda pügalat rakendab, siis on lisaks broneeringule kohustuslik ka ooteala läbida, et ooteala haldaja saaks kontrollida isikute, sõidukite ja kauba õigsust. Ilma kontrollita taastuks olukord, mis oli enne piirijärjekorra süsteemi kehtestamist. Seda kirjeldasin ma arupärimise alguses ja seda olukorda me kindlasti mitte keegi tagasi ei taha.

Eelviimane küsimus on järgmine: "Millised on erisused, kus sõiduki juht ei pea tegema broneeringuid ja on lubatud maanteepiiripunkti läbida ilma ootejärjekorrata?" Siin saan ma viidata jällegi riigipiiri seaduse § 8¹ lõikele 3, mille kohaselt Politsei- ja Piirivalveamet võib sõiduki lubada maanteepiiripunkti ilma ootejärjekorras kohta võtmata ja ooteala läbimata, kui see on vajalik avaliku korra, riigi julgeoleku või rahva tervise kaitse kaalutlustel, selleks on teenistuslik vajadus, see tuleneb seadusest või teistest regulatsioonidest, näiteks välislepingust, või on olemas muu avalik huvi. Sellisel juhul tasu ei võeta. Me rääkisime juba, et sinna alla ei käi liiniveo ühissõidukid, samuti diplomaatilise passi omanikud. Seda punkti rakendatakse ka juhtumipõhiselt. Kui tuleb sellekohane taotlus, siis Politsei- ja Piirivalveamet hindab otstarbekust ja teeb otsuse. Senine

praktika on näidanud, et otsused on seotud eelkõige rahvusvahelise tavaga, ka teenistusseliku vajadusega. Näiteks saab tuua mitmesugused ametlikud delegatsioonid. Ma saan tuua välja ka konkreetseid juhtumid, kus sõiduk suunati otse piiriületuse ootealale. Kuna puudus igasugune piiriületuse järjekord ehk puudusid eelbroneeringud, siis piiriületuse ooteaja kasutamise eest tasu ei võetud ehk rakendati seaduses ettenähtud tasuta piiriületamise võimalust. Esimene juhtum on üle-eelmisest aastavahetusest, kui aastavahetusel tõsteti tõkkepüü sisuliselt üles, sõidukid läbisid ooteala Eesti ja Venemaa piiril ilma tasu maksmata ja seda põhjusel, et järjekorda ei olnud. Teine näide on ligi poole aasta tagusest ajast, kui turismibussidelt samuti ei võetud tasu konkreetsel hetkel, kui ootejärjekord puudus. Me saamegi siin rääkida olukorrast, kus ootejärjekorda ei ole. Kui tegemist on järjekorraga – ja nii on see enamikul juhtudel –, siis see järjekord vajab haldamist, suunamist ja koordineerimist ning sellega on seotud ka kulud. Loomulikult võetakse siis tasu.

Viimane küsimus: "Kui tihti vaadatakse üle halduslepingu täitmine ja kas Siseminister pole avastanud halduslepingust tulenevaid rikkumisi?" Seda riiklikku järelevalvet on kohustatud tegema Politsei- ja Piirivalveamet, kes on korraldanud mitu plaanilist ja kaks erakorralist järelevalvet. Plaanilise järelevalve käigus avastati mõningaid tehnilisi puudusi. Tehtud on ka erakorralisi järelevalveid, näiteks septembris ilmunud ajaleheartikli peale, kus räägiti Eesti ja Venemaa riigipiiri ületamisest. Selles artiklis toodud väited ei leidnud aga kinnitust. Teise erakorralise riikliku järelevalve algatas PPA ise, kontrollimaks, kas Koidula ooteala töötajad muudavad tahtlikult infosüsteemi andmeid. Järelevalve käigus leidis see tegevus kinnitust ja sellest tulenevalt võttis ooteala haldaja meetmeid, et neid juhtumeid enam ei esineks. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud siseminister! Kui ma tegin ülevaate arupärimisest, siis palusin ma teid, et te kes-

kenduksite rohkem õiguskantsleri ettepanekule. Õiguskantsler on saatnud teile kirja ja on piiriületust analüüsinud. Õiguskantsleri ettepanek on lõpetada Koidula ja Luhamaa piiripunktides ooteala kasutamise eest tasu võtmine kõigi sõidukikategooriate juhtidelt, kui on täidetud järgmised tingimused: sõidukile on võetud järjekorakoht elektroonilise piirijärjekorra broneerimise keskkonnas ja ainus teenus, mida ooteala haldaja osutab, on sõiduki piiripunkti suunamine ning selleks vältimatult vajalikud toimingud. Kuidas te seda seletate? Mida te olete konkreetselt ette võtnud õiguskantsleri ettepanekutest tulenevalt?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Õiguskantslerile on vastatud. Ma tutvustasin meie seisukohta riigipiiri seaduse vastava sätte kohta, et nimetatud teenus on tervik. Ei ole võimalik lahutada teenust osadeks, see on ebaotstarbekas ja see ei olnud meie hinnangul selle seaduspüüga mõte. Sellest tulenevalt tõin ma näiteid, kui inimesi on tasuta lastud ootealale ning lastud neil tasuta ka Eesti ja Venemaa piiri ületada. Neid juhtumeid on olnud. Enamikul juhtudel on aga ootejärjekord olemas, sellega seonduvad kulud ja sellisel puhul võetakse tasu. Võib öelda, et kehtestatud piiriületuse süsteem on ennast tervikuna igati õigustanud. Eestit tuuakse piiriületuse ja broneerimise infosüsteemi poolest eeskujuks päris mitmetele riikidele. Hämmas-taval kombel on isegi meie head põhjanaabrid soomlased käinud Eestis uurimas, milline süsteem siin on loodud ja kas seda oleks võimalik ka neil rakendada. Ma arvan, et see 2011. aasta augustis rakendunud süsteem on igati kenasti käivitunud. Võib öelda, et alati on uue süsteemi käivitamisel ka puudusi, aga mitmed nendest on nüüdseks kõrvaldatud. Loomulikult saab väiksemaid lihvimisi jooksvalt teha, aga tervikuna on Eesti ja Venemaa piiri ületamisega seotud suur mure lahendatud. Ma arvan, et sääraseid häid innovaatilisi lahendusi, millesse on kaasatud erinevad infosüsteemid ja kus kasutatakse tänapäevaseid elektroonilisi võimalusi, tuleb Eesti riigis rohkem rakendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Nagu ma aru sain, on need ootealad välja ehitatud maksumaksja raha eest ja haldamisteenust pakub erafirma. Või sain ma valesti aru?

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Ootealad on erinevad, need on erinevalt välja ehitatud. Euroopa Liidu vahendite abil on välja ehitatud näiteks Sillamäe ooteala. Info- ja broneerimissüsteemi on ehitatud erasektor. Erasektoriga on sõlmitud selle süsteemi haldamiseks eraldi lepingud, selle tõttu on põhjendatud ka tasu võtmine. Maksumaksja vahendeid on väga vähe kulunud selleks, et kogu seda info- ja broneerimissüsteemi välja ehitada. Nagu te mäletate, siis 2009. ja 2010. aastal oli riigis eriti raske majanduslik olukord. Hea meel on, et üldine koostöö erasektoriga on sujunud positiivselt ja 1. augustist need süsteemid ikkagi rakendusid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Härra minister! Aastaid tagasi kirjutas toonane õiguskantsler Narvale, et ootealal raha võtmine on keelatud, see on põhiseadusvastane. Omavalitsusel ei olnud pääsu, tuli seda korraldust täita. Analooogne ettepanek tuleb teile kui ministrile, aga te ei kavatsengi seda korraldust täita. Te olete diplomeeritud jurist. Selgitage mulle, milline on kahe õigusliku subjekti vahe põhiseaduse mõttes. Miks meil on kohustuslik seadust täita, aga teil ei ole?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Te panete siin jällegi erinevaid asju ühte patta, nii nagu tihti tehakse. Õiguskantsleril on oma seisukoht, oma arvamus, seadusandjal on oma seisukoht. Ka need, kes peavad seadust ellu viima, peavad lähtuma sellest tahtest, mida seadusandja on väljendanud. Ma olen püüdnud seda seisukohta selgitada. Me oleme õiguskantslerile tema arvamuse kohta seisukoha saatnud. Täna arupärimisele vastates ma selgitasin, et ootealatasu võtmine on põhjendatud just nimelt sellega, et tegemist on tervikliku teenusega. Meie hinnangul on see seadusandja tahte kohane ja ma arvan, et see kaalub üles ka erinevad vaidlusi.

Vaidlusi ja dispuute tuleb alati pidada, et asjad osapooltele selgemaks saaksid. Riigipiiri seaduse muudatuste vastuvõtmine kaalub üles ka selle probleemi, mida me täna arutame: kas ühe või teise teenuse eest on võimalik tasu võtta või mitte. Me oleme Eesti riigis tegelikult ühe murekoha lahendanud. Kui teil on pakkuda mingi teine lahendus selle kohta, kuidas hallata ootealasid ning info- ja broneerimissüsteeme, mis on kehtestatud selleks, et välistada Eesti ja Venemaa piiril kaost, mis oli seal kümme aastat, siis tehke oma ettepanek. Te olete seadusandja esindaja, tehke oma ettepanek! Seadusandjal on võimalik vaadata riigipiiri seadus üle, täpsustada seadusandja tahet, teha ettepanekuid tasude või nende kaotamise kohta. Aga praegu on sisuliselt saavutatud see, et inimesed teavad, millal nad saavad riigipiiri ületada, nad ei pea järjekorras kannatama. Me ei saasta loodust, me ei tekita kaost, liikluseummikuid ega muud kahju kas või Eesti turismile ja majandusele. See on kaotatud. Minu arust on see suurepärane saavutus, mille me oleme oma haldusaparaadiga ellu viinud. Nagu ma ütlesin, ega siis ilmaasjata ei käida Eestis selleks, et meie kogemustest õppida. Paljud Euroopa riigid on hädas riigipiiri ületavate üksikisikute, veoautode, turismibusside ja muu liiklusega. Ma arvan, et me oleme saanud selle asja Eestis kenasti toimima ja siit saab ainult edasi minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma ikkagi täpsustan, sest praegu ei saa rääkida, et minister ja õiguskantsler on erineval positsioonil. Mispärast? Umbes kümme aastat tagasi oli Riigikohtu istung, kus pandi otsusega täpselt paika, mida võib ja mida mitte: piiriületuse eest ei tohi tasu võtta, võib võtta tasu teeninduse eest. See kahe ja poole aastane kogemus, mis ministeeriumil on, on vaja võibolla üle vaadata ja seda valdkonda täpsustada, panna paika nii, et küsimusi oleks vähem.

Ken-Marti Vaher

Täna! Ma arvan, et see on õige märkus. Alati on võimalik täpsustada, on vaja teemasid veel rohkem selgeks rääkida, kui osapooltel on

erinevad arvamused. Minu arust on oluline, et me oleme ühe probleemi saanud väga suures ulatuses lahendatud. Ärgem unustagem, et riigipiiri seadust muudeti selle tõttu, et lahendada päris elulist küsimust. Seda vajadust kogesid kõik, kes tahtsid Eesti-Vene riigipiiri ükskõik mis ajahetkel ületada. See oli äärmiselt keeruline ja väga vaevarikas kõigile, nii väliskülastele kui ka Eesti elanikele. Loomulikult, kui seaduses on mõned teemad vaja täpsemalt lahti kirjutada, siis me oleme selleks täiesti valmis. Me teeme kõikide osapooltega koostööd, anname oma seisukohti ja arvamusi ning loomulikult hoolitseme selle eest, et see süsteem, mis on kehtestatud, toimiks ja inimesed saaksid seda mugavalt kasutada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Avan läbirääkimised ja palun kõigepealt kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini! Stalnuhhin saab esimesena sõna.

Mihhail Stalnuhhin

Vabandust! Tahtsin lihtsalt öelda, et tavaliselt antakse esimesena sõna arupärimise esitajate esindajale.

Mul oli kavas jutustada üks mõnus lugu, mis illustreerib, kui huvitav on elada piiri lähedal. Neid lugusid on mul tohutult. Mul on telefonis üks pilt, mis näitab, kuidas elu piiril käib. Meie kalamehed seisavad Narva jões, saabastega vees, ja nende õngede ujukid on juba Vene poole peal. Piiril juhtub palju huvitavaid, aga seoses sellega, mis ma kuulsin praegu ministri suust, muudan ma teemat. Nimelt rääkis ta lühenenud järjekordadest, ootealadest jne, kasutades väljendit "see on suurepärane saavutus, mille me oleme oma haldusaparaadiga ellu viinud". Tüüpiline, täiesti tüüpiline! Pikad järjekorrad, järjekorrakoha ostmine – see oli tõesti kurb praktika. Autod seisid linnas ja meil ei olnud, mida hingata, eriti talvel, sest aknaid ei saanud lahti teha, et tube tuulutada jne. Kuna riik ei tahtnud tegelda piiriületamise probleemiga, siis võttis Narva selle probleemi lahendamise enda kätte ja meil tekkis ootepiis, meil tekkis linnafirma, kes hakkas selle asjaga tegelema. Elektrooniline deklareerimine viidi sisse meie ettevõttes Transservis-N. Elektrooniline järjekorda panek juurutati sellesamas ettevõttes. Kui kõik see oli ette val-

mistatud, kui hakati käima meil seda kogemust üle võtmas Lätist, isegi Soomest, siis ütles valitsus: "Nüüd on tehnilised probleemid lahendatud, nüüd on tulnud Euroopa raha, ehitame uue platsi, aga me ei tee seda Narva linna, vaid teeme kuskile mujale." Seetõttu anti ka see töö, mis enne seda kuulus narvalastele, üle kellelegi teisele.

Nii et, lugupeetud kolleegid, piir on ikka komplitseeritud probleemide sõlm. Need probleemid ei lõpe kunagi. Ainus võimalus neid lahendada on see, kui nendega tegelevad inimesed, kes nende lahendamiseks ise sõltuvad. Paremat olukorda kui siis, kui me juurutasime elektroonilise registreerimise ja deklareerimise, meil ei ole olnud.

Mul on veel poolteist minutit aega, ma jutustan teile pisut lisa. Eile kohtusin ma valijatega suures klubis, pool saali oli inimesi täis. Inimesed esitasid küsimusi, mida nad peavad tähtsaks. Üks härrasmees esitas küsimuse Vene turistide kohta, kes meie kaubandust toetavad. Peab tunnistama, et Eestis müüdiv toidukraam on praegu kvaliteetsem kui see, mida müüakse teisel pool jõge. Narvas on hakatud toidu järel käima. Kui need inimesed, kes annavad tööd meie müüjatele ja maksavad raha selle toidukraami eest, mida Eestis toodetakse ja müüakse, tagasi lähevad, siis nad seisavad kolm-neli tundi piiril, lihtsalt sellepärast, et ei ole kedagi kahe leti taha istuma panna. Oleks võimalik isegi kolm inimest tööle panna ja siis mingit järjekorda ei oleks. Aga tavaliselt on need järjekorrad ikka nii pikad, et tuleb seista kaks-kolm tundi.

Riik võttis enda kätte selle valdkonna reguleerimise, teeb seda, mida õiguskantsler on meile keelanud, ta teeb seda vabalt ega tunne, et ta oleks milleski süüdi. Täiesti tavaline asi. Ainus võimalus, et see süsteem toimiks inimlikult, on delegeerida piirijärjekorra haldamine kohalikule omavalitsusele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Palun kõnepulti kolleeg Inara Luigase! Kaheksa minutit.

Inara Luigas

Austatud kolleegid! Austatud minister! Sisesejuhatuseks tahan öelda, et mind päris jahmatas teie tänane vastus. Kui ma arupärimist

tutvustasin, siis ma palusin teid, et te keskenduksite ka õiguskantsleri ettepanekutele. Õiguskantsler on teile saatnud ettepanekud, et rikkumine tuleks kõrvaldada, ja on tunnistanud, et ootealatasu võtmine ehk see regulatsioon, mis praegu on piiripunktides, rikub seadust. Inimestelt kasseeritakse ebaseaduslikult ootealatasu. Te ütlete, et teil on suured saavutused. Ma vastan niiviisi, et ka suuri saavutusi ei tohi kätte võita inimesi ekspluateerides. Te vist ei tea, mis teie haldusalas toimub, te pole nendesse teemadesse süvenenud. Lubage siis, et ma natuke avan kõiki neid ebaseaduslikke nüansse.

Ma ei hakka seletama, mida tähendab ooteala. See on parkimisala, kus sõidukid tulevad piiripunkti ja ootavad oma järjekorda. Praegu peavad kõik sõidukid nii Luhamaa kui ka Koidula piiripunktis selle ooteala läbima, teiste hulgas need sõidukid, millele on enne piirile saabumist interneti teel broneeritud koht piiriületuse järjekorras. See tähendab, et broneering on tehtud juba kodus, mitte ootealal. Selleks on internetis kahel aadressil loodud elektrooniline piirijärjekorra broneerimise keskkond. Praegu aga peavad kõik piiriületuspunkti suunduvad sõidukid maksma tasu ooteala kasutamise eest. Ootealatasu on sätestatud siseministri ja Paldiski Sadamate AS-i vahel sõlmitud halduslepingus. Probleem seisneb selles, et seda tasu peavad maksma kõik sõidukijuhid, sõltumata sellest, kas nad teevad broneeringuid ootealal ja kasutavad ootealateenuseid või on teinud eelneva elektroonilise broneeringu kodus ja ootealateenuseid ei vaja. Kohustuslikus korras suunatakse nad ootealale, kusjuures neilt nõutakse sisse ootealatasu, ehkki nad teenust ei kasuta. Tasu nõutakse olenemata sellest, kui kaua nad on ootealal viibinud, olenemata sellest, et nad kohustuslikus korras suunatakse ootealale vaid selleks, et korraks peatuda tõkkepuu taga ja sõita siis edasi piiripunkti.

Küsimus on selles, kas ootealatasu tohib ikka võtta nendelt isikutelt, kes on elektroonilise piirijärjekorra süsteemis broneerinud endale koha järjekorras ja selle eest tasunud ning kelle sõiduk suunatakse ootealale vaid selleks, et ta sealt edasi sõidaks piiripunkti. Riigipiiri seadus reguleerib sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldust. Seadussätte järgi võib mootorsõiduki ootealale suunata üksnes siis,

kui see on vajalik liiklusohutuse tagamiseks, looduskeskkonda kahjustavate mõjude vähendamiseks, sõidukite maanteepiiripunkti siseneamise korraldamiseks või avaliku korra tagamiseks. Praegu on Koidulas ja Luhamaal piirijärjekorrad kadunud. Ma ei tea, millal siseminister viimati Luhamaa ja Koidula piiripunktis käis. Mina kui tihti piiri ületav kodanik võin öelda, et piirijärjekordi peaaegu ei ole. Sellel teemal on palju räägitud meedias, sellest on olnud ka lühike ülevaatelõik "Aktuaalses kaameraras". Reporter käis samuti Koidula piiripunktis ja ütles, et piirijärjekordi pole. Seega võin öelda, et on kadunud oht liiklusohutusele, looduskeskkonnale ja ka avalikule korrale.

Kui ootealale suunamise vajadus on kadunud, on kadunud ka vajadus sõita ootealale ja sõidukeid ootealale suunata, seega pole kellelgi õigust suunata sõidukit ootealale. Elektroonilise piiriületusjärjekorra pidamisega on tagatud piiripunktide läbilaskevõime ja sõidukite järjekorda piiriületuseks ei eksisteeri. Kuna see on nii, siis ei teki sõidukijuhtidel kohustust maksta ooteala kasutamise tasu. Selles ettepanekus, mille õiguskantsler on saatnud siseministrile, on ta samuti seisukohal, et ooteala kasutamise tasu võib võtta üksnes siis, kui sõiduk kasutab lisaks piiripunkti suunamisele veel mõnda riigipiiri seaduse § 8¹ lõikes 6 sätestatud teenust. See tähendab, et tasu võibki võtta vaid siis, kui sõidukile ei ole elektroonilise piirijärjekorra broneerimise keskkonnas järjekorralohta kinni pandud ning koht võetakse ooteala haldaja kaudu ja sõiduk jääb oma järjekorda ootealal ootama. Tasu võetakse loomulikult ka juhul, kui sõiduk pargib ootealale pikemaks ajaks. Kui sõidukijuht on broneerinud oma järjekorralohta internetis ja tasunud selle eest, siis tohib võtta ootealatasu vaid selle teenuse eest, mida ta ootealal saab, välja arvatud piiriületuse ootejärjekorra tasu. Täiesti lubamatu on aga praegune olukord, kus sõidukijuhid, kes on broneerinud koha internetis ja selle eest tasunud, tasuvad ka veel ootealatasu. Ootealatasu sisaldab omakorda piiriületusbroneeringu tasu, mis tähendab, et sõidukiomanik, kes tasub piiriületuse järjekorra broneeringu ja ootealatasu, maksab piiriületuse järjekorra broneeringu eest kaks korda. See on täiesti lubamatu olukord.

Austatud Ken-Marti Vaher! Te olete oma vastuskirjas õiguskantslerile kirjutanud, et ri-

gipiiri seaduse § 8 lõiget 4 tuleb rakendada alles siis, kui piiriületuse järjekorrad kaovad ja puudub vajadus kasutada ootealasid sõidukite piiriületuse järjekorra pidamiseks. Praegu piiriületuse järjekorrad puuduvad. Seega rikutakse kõiki neid seadussätteid ja võetakse ooteala kasutamise eest tasu täiesti ebaseaduslikult. Ma võin öelda, et tulenevalt õiguskantsleri ettekirjutustest ja kehtivatest seadustest ei tohi võtta ootealatasu ei täna ega homme. Kui seda tehakse, siis on see selge seadusrikkumine.

Kui siseminister soovib sõna võtta, siis on mul palve, et ta seletaks inimestele, kuidas need sõidukiomanikud, kes on lisaks piiriületusbroneeringu tasule tasunud ka ootealatasu, selle raha tagasi saavad. Kui me täna siin selgust ei saa, siis lubame, et me teeme kindlasti oma ettepanekuid. Ma luban, et me esitame arupärimise nii õiguskantslerile kui ka peaministrile, võib-olla ka Riigikontrollile. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Kas lugupeetud siseminister soovib läbirääkimistes osaleda? Ei soovi. Lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine korrupsioonikuritegude kohta (nr 258)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi ja Kalev Kallo möödunud aasta 18. detsembril esitatud arupärimine korrupsioonikuritegude kohta. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kas arupärimise tutvustuse voorus saab lisaagea?

Esimees Ene Ergma

Ei, praegu ei saa.

Mihhail Stalnuhhin

Pöörake palun tähelepanu kuupäevadele, mida ma praegu nimetan. Mullu 28. juunil toimus Narva Linnavolikogu istung, kus otsustati alates 2. juulist kehtima hakkav Narva ametiasutuste uus struktuur, milles puudus Narva Linnavalitsuse Linnavara- ja Majandusameti kommunaalmajandusosakond. Üks osakond langes struktuurist välja alates 2. juulist.

Ette teades, milliseid muudatusi Narva Linnavolikogu teeb, vallandas selle ameti direktori kohusetäitja Tamara Luigas 25. juunil (ma veel kord märgin, et kõik otsused olid valmis, koalitsiooni nõupidamine oli toimunud, koalitsiooni otsus oli võtta need muudatused vastu) senise kommunaalmajandusosakonna juhataja ning vormistas 27. juunil käskkirja, millega võttis teenistusse ja nimetas kommunaalmajandusosakonna juhataja ametikohale alates 2. juulist 2012 Riho Sillari. Ta nimetati ametisse, mis volikogu otsuse alusel kuulus alates 2. juulist ärakaotamisele, ametipalgaga 1188 eurot pluss lisatasud, kokku 1485 eurot. Riho Sillar läks 5. juulist haiguslehele ning ta vabastati ametist koondamise tõttu alles 17. septembril. Kogu see lõbu läks Narvale, õigemini, Narva elanikele maksma 7206,82 eurot.

Seoses sellega esitas Narva Linnakantsleli Politsei- ja Piirivalveameti korrupsioonikuritegude büroo ida talitusele avalduse taotlusega algatada kriminaalmenetlus direktori kohusetäitja Luigase suhtes, selgitamaks, kas avalduses kirjeldatud tegevus on kvalifitseeritav karistusseadustiku § 201 lõike 2 punktis 3 sätestatud kuriteona. Kuu aega hiljem saatis korrupsioonikuritegude büroo vanemuurija vastuse, kust sai teada, et kriminaalmenetlus jäeti alustamata.

Kujutage ette seda olukorda. Volikogus võetakse vastu otsus. Teades, milline otsus tuleb, võtab direktori kohusetäitja sellest kuupäevast, millal see osakond tegevuse lõpetab, sinna tööle inimese, kes peale seda on vaja koondada, makstes talle väga suurt raha. Kui see ei ole korrupsioon, siis ma ei tea, mis asi üldse korrupsioon on!

Kuna selle valdkonna eest vastutab siseminister, esitan koos kolleegidega siseministrile mõne küsimuse. Ma loen neist ühe ette: "Andke hinnang olukorrale, kus mingi kõrge ametnik võtab mingi isiku tööle ametisse, mis läheb koondamisele kolm päeva peale mainitud isiku tööle võtmist. Kas Teie arvates on kirjeldatud olukord juriidiliselt korrektne?" Ma kaitsen siin Narva eelarvet. Ma usun siiralt, et need kulutatud 7206 eurot on võimalik tagasi saada. Ma loodan, et minister, kes on ennast mitmel korral positsioneerinud kui korrupsiooniga võitleja, toetab meie taotlust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Ma palun kõnepulti lugupeetud siseministri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud arupärijad! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selles arupärimises, mida üritati siin praegu teile üksikasjalikult ette lugeda, on esitatud neli küsimust, mis puudutavad ühte konkreetset ametnikku. Ma saan aru, et ta on Narva Linnavalitsuse ametnik. Küsimused kõlavad selliselt: "Kas asjaajamine, mille käigus vormistatakse tagasiulatuvaid käskkirju, millega sh koormatakse kohaliku omavalitsuse (või riigi-) eelarvet, on Teie arvates kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega? Andke hinnang olukorrale, kus mingi kõrge ametnik võtab mingi isiku tööle ametisse, mis läheb koondamisele kolm päeva peale mainitud isiku tööle võtmist. Kas Teie arvates on kirjeldatud olukord juriidiliselt korrektne?" On ka viide keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo praktikale, kus on tehtud otsus kriminaalmenetlust mitte alustada. Neljandaks küsitakse, kas see isik võib olla erikaitse all ja kuidas mina kommenteerin kuulujuttu või väidet, et see isik võiks olla erikaitse all ja seetõttu ei ole algatatud kriminaalmenetlust.

Ma võin üldise kommentaarina öelda, et õiguslikke hinnanguid annab Eesti Vabariigi üldjuhul kohus. Mis puudutab kriminaalmenetluse alustamist, siis selles kaasuses – niipalju kui ma olen seda vaadanud, ja ma võin teile anda ka põhjaliku ülevaate, millised ametkonnad on langetanud otsuse kriminaalmenetlust mitte alustada – langetavad otsuseid nii kriminaaluurijad, keskkriminaalpolitsei kui ka prokuratuur, mis kuulub hoopis Justiitsministeeriumi valitsemisalasse. Ütlen lihtsalt lugupeetud arupärija väidetele lisaks, et keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo ida talitus jättis oktoobris 2012 kriminaalmenetluse alustamata põhjendusega, et puudus subjektiivne külg ehk igasugune tahtlus talle, ametiisikule, usaldatud linnavara kolmanda isiku kasuks pööramiseks. Seejärel kaebas Narva Linnakantselei selle otsuse edasi Viru Ringkonnaprokuratuuri, sest selle otsusega ei oldud nõus. Viru Ringkonnaprokuratuur jättis selle kaebuse oma 19. novembri 2012. aasta määrusega rahuldamata, leides, et proua Lui-

gase tegevuses võivad küll esineda distsiplinaarsüüteo tunnused, aga kriminaalmenetluse alustamiseks kriminaalmenetluse seadustiku § 199 põhjal puudub alus. Sellega ei olnud Narva Linnakantselei nõus ja kaebus anti edasi Riigiprokuratuuri ehk veel kolmandasse instantsi, kus see jäeti eelmise aasta lõpul rahuldamata.

Nii et tegemist ei ole mitte ainult keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo talitusega, vaid on läbitud ka mitu instantsi Riigiprokuratuuris, kuid kriminaalmenetlus on jäetud alustamata. Kõik muud teemad, mis puudutavad kahju sissenõudmist, on kohtu pädevuses. Selle üle langetavad otsuseid Eesti Vabariigi kohtuorganid. Siseministri pädevus ei võimalda anda hinnanguid sellistele üksikjuhtumitele. See ei oleks korrektne.

Ma võin öelda aga kommentaariks, et tegemist on kohaliku omavalitsuse üksuse õigusega iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikkude elu. Ma ei tea, kas te olete kasutanud võimalust pöörduda näiteks Ida-Viru maavanema poole, kellel on õigus teha järelevalvet maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste haldusaktide õiguspärasuse üle (see tuleneb Vabariigi Valitsuse seaduse §-st 85). Üldiselt on see teenistusliku järelevalve teema, tegemist on siin kindlasti ka distsiplinaarjärelevalve teemaga.

Kui te esitate mulle küsimusi ja mainite mingit kõrget ametnikku, kes võtab mõne teise ametniku tööle ametikohale, mis koondatakse kolm päeva peale mainitud isiku töölevõtmist, siis niimoodi, lihtsalt peale vaadates tundub see küll väga kummaline. Ma nõustun teiega täiesti. Aga mis puutub hinnangute andmisesse, siis, nagu ma ütlesin, Eesti Vabariigis annavad neid konkreetseid ametkonnad, kes on selleks loodud. Õigusriigis on selgelt tegemist võimude lahususega. Nende ametkondade sõltumatus ja iseseisvus tuleneb, et nad otsustavad kriminaalmenetluse algatamise või algatamata jätmise üle. Eesti Vabariigis ei ole tegemist batjuškatega, kelle poole kõik pöörduvad, kui ühe või teise ametkonna otsusega rahul ei olda. Praegu on tegemist politsei otsusega, ringkonnaprokuratuuri otsusega ja lõpuks ka Riigiprokuratuuri otsusega, kes on võtnud seisukoha, et kriminaalmenetlust ei algatata. Kui teie kodaniku ja parlamendiliikmena tunnete, et see ei ole õige otsus, siis on teil õigus niimoodi tunda. Ka mulle, vaadates

peale selle kaasuse kirjeldusele, tundub see juhtum kindlasti väga kummaline. Ma kindlasti toetan teid, kui te olete veendumusel, et te soovite selle konkreetse summa, millest te rääkisite, isikult sisse nõuda. Teil on võimalus pöörduda kohtu poole ja taotleda kahju hüvitamist. See on lühikene kokkuvõte sellest kaasusest.

Aitäh teile võimaluse eest rääkida korruptsiooniteemast laiemalt! Ma hea meelega kasutan võimalust, et rääkida sellest, mis oli 2012. aastal minu kui siseministri ja valitsusk koalitsiooni üks selgeid prioriteete korruptsiooni kui ühe raske varjatud kuritegevuse liigi vastu võitlemisel. Mõningad sõnad selle kohta. Kõigepealt, nagu te teate, on alates 2004. aastast Eesti Vabariigis kehtestatud korruptsioonivastane strateegia "Aus riik", millele on nüüd oodata juba kolmandat järge. Selle üks osa on kindlasti omavalitsusi puudutava korruptsiooni vastu suunatud tegevused. Strateegia uus järg on vastuvõtmisel ja väljatöötamisel, peamine rõhk on just omavalitsustel, aga ka erasektoril ja meditsiinivaldkonnal. Kui me räägime Politsei- ja Piirivalveametist, siis 2012. aastal taasloodi keskkriminaalpolitsei ja seal eraldi kaks üksust: korruptsioonikuritegude büroo ja kriminaaltulu tuvastamise büroo. Nende mõlema eesmärk on võidelda just nimelt raskete varjatud kuritegude vastu. Me oleme korruptsioonikuritegude bürood näinud Politsei- ja Piirivalveametis eraldi kompetentsuskeskusena, mis koordineerib ja suunab prefektuurides asuvaid talitusi, selleks et 220 omavalitsuses toimuvaid võimalikke seadusrikkumisi uurida veelgi paremini kui seni. Lisaks PPA-le tegeleb korruptsioonisüütegude menetlemisega Kaitsepolitsei amet, mille uurimisalluvus sai 2011. aasta lõpus olulise laienduse. Nagu te teate, Kaitsepolitsei ameti uurimisalluvuses on suuremad linnad (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve ja Jõhvi), lisaks riigi keskparaat ning mitmed muud avaliku sektori asutused. Nagu ma mainisin, kriminaaltulu tuvastamine on üks olulisi märksõnu, mis puudutab nii konfiskeerimise võimalust kui ka konfiskeerimise laiendatud võimalusi, eesmärgiga püüda jõuda just nimelt kuritegevuse juurteni. Tervikuna võib öelda, et korruptsiooni vastu võitlemiseks eraldati eelmisel aastal ja eraldatakse ka sellel aastal lisaressursse, millega hangitakse tehnilisi vahendeid ja võetakse büroo koosseisu tööle

uusi ametnikke, jällegi selleks, et tugevdada seda koosseisu, mis seal praegu on, ja püüda suurendada pädevust, selleks et saaks avastada ka keerulisemaid skeeme, kus riigi võimekus võib-olla seni ei ole olnud kõige suurem. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on küsimusi. Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Korruptsioonikuriteod on kahtlemata üks hästi keeruline kuritegude liik, just selle tõttu, et need on varjatud kuriteod, mis teeb nende menetlemise ja tõendite kogumise, üldse tõendamise väga keeruliseks. Samas on need väga ohtlikud kuriteod, mistõttu võib eeldada, et neid kuritegusid uurivad meie riigis parimad professionaalid. Aga palun selgitage, millised arengud on teie haldusalas toimunud selles osas, mis puudutab korruptsioonikuritegusid ja üldse varjatud kuritegevust! Mis olid eelmisel aastal põhipunktid ja mis meid ootab ees järgmisel aastal, et seda kuriteoliiki paremini välja juurida?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kui me räägime rahast, siis 2012. aastaks eraldati kriminaalpolitsei menetlusvõimekuse parandamiseks täiendavalt 1,6 miljonit eurot, 315 000 eurot eraldati selleks, et soetada kriminaalpolitseile erivahendeid, kriminaaltulu tuvastamise võimekuse parandamiseks eraldati 220 000 eurot lisaks. Ma arvan, et väga oluline samm on keskkriminaalpolitsei taastamine 1. jaanuarist 2012. Keskkriminaalpolitsei tugevdamist me jätkame sellel aastal. Tema roll on eelkõige olla selgelt suunaja, keskne koordineerija, heade praktikate ja standardite ühtlustaja üle riigi, selleks et prefektuurides olevad uurimisüksused läheneksid raskete varjatud kuritegevusele ühetaoliselt, õpiksid nendest kogemustest, mis meil on, ja loomulikult õpiksid ka meie naaberriikide kogemustest. Nagu ma ütlesin, kaitsepolitsei pädevust korruptsiooni tõkestamisel alates novembrist 2011 laiendati. Mida see täpselt tähendab? See tähendab, et me laiendasime kaitsepolitsei pädevust korruptsiooni uurimisel avalik-õiguslikes ning ka riigi osalusega või riigi asutatud juriidilistes isikutes, kus kasuta-

takse avalikke vahendeid ja välisrahastust. See on kaitsepolitsei pädevuse märkimisväärne kasv. Samuti sai kaitsepolitsei eelmisel aastal lisaraha, et ta suudaks seda pädevust välja kanda. Avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid või riigi asutatud äriühinguid on päris mitmeid. Räägime kõige suurematest: Eesti Energia, Tallinna Sadam, mitmed äriühingud ja sihtasutused, kus hallatakse suurt hulka välisvahendeid, näiteks Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Riigimetsa Majandamise Keskus jt. 2013. aastal on loomulikult eesmärk seda tööd jätkata. Kui me räägime konkreetsetelt koosseisudest, siis näiteks Põhja Prefektuuri büroo koosseisu me võtame tööle täiendavalt neli kriminaaltulu tuvastamise üksuse ametnikku, korruptsioonikuritegude büroosse täiendavalt viis ametnikku. Lisavahendid on ette nähtud ka narkokuritegevuse vastu võitlemise jaoks, samuti ametnike töötasude suurendamiseks, lisatööjõu palkamiseks, selleks et viia ellu raske varjatud kuritegevusega võitlemise prioriteete. Ma võin öelda, et me pöörame senisest enam tähelepanu ka sellele, mis toimub küberruumis. Kui te küsite küberkuritegevuse kohta, siis ma väidan, et see on liiga lai küsimus. Küberkuritegevus jaotub erinevateks alalõikudeks ehk kuriteoliikideks. Kui me räägime raskest varjatud kuritegevusest, siis küberruumis on sagenenud rasked majanduskuriteod, eelkõige kelmused. Võtame näiteks 2011. aasta lõpul avastatud väga suure mahuga majanduskuriteo küberruumis, mille märksõna Eestis on nn Ghost Click ja mille raames on arestitud 20 miljoni euro väärtuses kriminaaltulu. Kahju tekitati üle maailma, nakatades erineva paha-varaga erinevaid infosüsteeme. Seda kõike orkestreeriti Eestist. See tulu tuli väga paljuski Eestisse. See, et me olime võimelised sellisele kuritegevusele jälile saama, on ühelt poolt loomulikult tunnustus meie uurijatele, ka nendele, kes suudavad aru saada, mis küberruumis toimub. Aga kindlasti on selles väga suur roll ka rahvusvahelisel koostööl. Väga hea koostöö on meil heade partneritega Ameerika Ühendriikidest ja ka teiste riikidega.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Te esitasite meile lühikese õpetuse, kelle poole võib ja kelle poole ei ole soovitatav teatud olukordades pöörduda. Nimetasite sellist kategooriat nagu batjuškad. Muidugi võiks ju alati tõlkida, kui midagi võõrkeeles öeldakse. Aga ma teen seda teie eest. Nimelt kasutatakse vene keeles sõna "batjuška" austava, lugupidava pöördumisenähtena õigeusu preestri poole. Isegi slängis ei ole vene keeles sellel sõnal muud tähendust. Kas te tahtsite oma kõnes solvata õigeusu kirikut, olgu siis Konstantinoopoli või Moskva patriarhaadi oma, või te juristina kasutategi võõrkeelseid termineid, mille tähendust te ei tea?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! See on teie tõlgendus sellele sõnale, mida rahvakeeles kasutatakse erinevates tähendustes. Minu mõte, mida ma oma viitega edasi andsin, on selles, et Eesti Vabariigis ei ole olemas mingit sellist autoriteeti (võib-olla mõnes teises kultuuriruumis on ta olemas), kes vaatab üle otsuseid, mida langetavad selleks pädevad, iseseisvad, sõltumatud ja seaduse alusel tegutsevad ametkonnad. Selles kaasuses on otsuseid teinud mitu ja mitu instantsi. Te pöördute minu poole arupärimisega, seades kahtluse alla korruptsiooniuurijate otsuse mitte algatada kriminaalmenetlust, ringkonnaprokuröri otsuse mitte algatada kriminaalmenetlust ja lõpuks ka riigiprokuröri otsuse mitte algatada kriminaalmenetlust. Teil puudub õnneks võimalus viidata, et kõik need instantsid kuuluvad ühe ministri valitsemisalasse. Ei kuulu! Nad kuuluvad kahe ministri valitsemisalasse: korruptsiooniuurijad kuuluvad Siseministeeriumi alla, prokuratuur Justiitsministeeriumi alla. Teie olete või teie mõttekaaslased Narva Linnakantseleist on väga korrekt-selt läbi käinud eri instantsid ja saanud ka õigusliku hinnangu, mis minu hinnangul, kui vaadata neid argumente, on arvestatav. Ei ole olemas mingit kõrgemat instantsi, saati ei saa minister vaadata üle kriminaalmenetluse mittealgatamise või alustamise otsuseid ja anda välja käskkirju või käsulaudu, et nüüd tuleb see otsus üle vaadata. Sellist asja Eesti Vabariigis õnneks ei ole. Eesti Vabariik on õigusriik, kus igal ametkonnal on oma pädevus, nad tegutsevad seaduse alusel ja vastavalt sellele langetavad ka otsuseid. Meil on õnneks selline riik,

mõnes teises riigis käib see asi võib-olla teistmoodi: keegi kuskil kõrgel teeb otsuse, annab selge käsuliini, et üks või teine otsus tuleb üle vaadata ühel või teisel, kas otsesel või hämaramal põhjusel. Eesti Vabariigis seda ei ole. Loomulikult, kui te esitate mulle küsimuse, kas Eesti Vabariigi ühe või teise seaduse rakendamiseks on probleeme, kas seadus on piisavalt õigusselge, kas seadust tuleks muuta, kas seaduse rakendamiseks tehtavad menetlusammud on õigustatud, siis me saame seda alati arutada. Me oleme seda siin parlamendi saalis ka teinud ja teeme edaspidigi. See on igati normaalne, väga tervitatav ja mõistlik diskussioon.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Me saime sellest pikast kõnest aru, et Eestis on seadus esikohal ja mitte keegi ei tohi seda omavalitsuslikult reguleerida. Aga äkki te suudate mulle meelde tuletada, mis oli selle Partsi valitsuse ministri nimi, kes pöördus politseiprefektide poole ettepanekuga, et korruptsiooniga seotud asjade arv ei oleks mitte alla teatud protsendi? Kes ta oli? Kes oli see kuri vaim, kes püüdis niiviisi supernahaalselt reguleerida meie seadusi ja kõigutada meie seadusandlikku süsteemi? Äkki te mäletate seda nime?

Ken-Marti Vaher

Täna selle küsimuse eest! Pean tunnustama, et sellest küsimusest ei suuda ma isegi aru saada. Mida te täpselt silmas peate? Millistest protsentidest, millistest prefektidest te räägite? Ma püüan tabada konteksti, mida te proovisite oma küsimusega edasi anda. Te viitate 2005. ja 2004. aastal olnud püüdele viia korruptsioonikuritegude uurimine Eesti Vabariigis uuele tasemele ja teha seda Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi, prokuratuuri ja politsei tömahutades kokku leppides. Te proovite näidata seda vastupidises valguses, sest mulle tundub, et see on teie huvides. Muidugi, miks mitte? Ikkagi opositsiooni liige! Aga aitäh teile võimaluse eest seda teemat natuke rohkem avada! 2004. aastal, kui mina olin justiitsminister, me panustasime palju sellesse, et viia edasi kor-

ruptsiooni uurimist selles osas, mis kuulus Justiitsministeeriumi valitsemisalasse. Me ehitasime selleks üles prokuratuuri. Kahjuks ainult prokuratuurist ei piisa selleks, et korruptsiooni avastamist ja uurimist üldiselt parandada, selleks on vaja ka politseid, kes on ju uurimispädevuse elluviija. Meie püüd oli leppida kokku konkreetsemad tömahud, selleks et korruptsiooni uurimisse panustada. Ma olin 2004. aastal jahmunud, kui kehval järjel oli korruptsiooni uurimine eelkõige omavalitsustes. See oli selline kahjuks veel päris mitmed aastad, kui võimul oli ka teie erakond, aastatel 2005–2007. Omavalitsustes hakkasid asjad mingil kujul liikuma alles 2007. aasta suvest, kui IRL-i ettepanekul tehti koalitsioonileppes ettepanek viia kuues suuremas linnas toimepandud korruptsioonikuritegude uurimine kaitsepolitsei pädevusse. Need suuremad linnad ma juba nimetasin: Tallinn, Tartu, Kohtla-Järve, Jõhvi, Narva ja Pärnu. Siis hakkas tegelikult midagi liikuma. Algatati päris mitmed väga tõsised korruptsiooniuurimised. Näiteks, 2008. aastal oli uurimise all toona Narva nn halliks kardinaliks peetud Aleksandr Moissejevi juhtum. Seltsimees oli läinud nii ülbeks, et pakkus politseiametnikule 2008. aastal 300 000 krooni altkäemaksu, selleks et jääksid ära mõned menetlustoimingud ühe osaihuingu suhtes. Ta suutis anda politseiametnikule 100 000 krooni altkäemaksu üle ka siis, kui ta tabati. See seltsimees oli tegutsenud selles linnas juba aastaid. 2008. aastal aga asjad hakkasid liikuma ka päris mitmes teises omavalitsuses. Ma julgen öelda, et 2010. aastal, kui Marko Pomerantsi eestvedamisel loodi Politsei- ja Piirivalveametis lõpuks eraldi korruptsioonikuritegude büroo (teatavasti 220 omavalitsuses toimepandud korruptsioonikuritegude uurimine kuulus siis ja kuulub endiselt Politsei- ja Piirivalveameti pädevusse), siis hakkasid asjad muutuma paremaks ka ülejäänud 220 omavalitsuses. Aga arenguruumi on endiselt küllalt. Ka 2013. aastal me astume hulga samme just nimelt eesmärgiga jõuda selle raske ja varjatud kuritegevuse liigi uurimisel veelgi sügavamale ka nendes kohtades, kus sinna seni ei ole jõutud. On selge, et üleöö siin midagi ei juhtu. Tulemusi saavutatakse aastatepikkuse raske tööga. Peab loomulikult avaldama tänu kõikidele nendele politseinikele ja prokuröridele, kes seda tööd on viimased ka-

heksa-üheksa aastat teinud. Ma arvan, et Eesti riik on muutunud palju läbipaistvamaks ja tugevamaks ning on näidanud, et suudetakse vastu astuda ka varjatumatele skeemidele, mis on siiani jäänud avalikkuse ja uurimisorganite tähelepanu alt välja. Aga nüüd suudetakse luup ka nende peale panna.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Jalak, palun!

Andres Jalak

Aitäh! Austatud minister! Teatavasti on kuritegevuse üks eesmärk tulu saamine. Mul on küsimus, mis ilmselt huvitab paljusid: milline on praegu kriminaalpolitseis kriminaaltulu tuvastamise võimekus?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! See on väga hea küsimus! Kui me räägime raske varjatud kuritegevuse vastasest võitlusest ja sellest, et me tahame organiseeritud kuritegevuse jälile saada, siis tuleb arvestada, et organiseeritud kuritegevuse üks peamine motiiv on raha. Kui te mäletate, siis juba 2006. aastal me siin saalis vaidlesime selle üle, et laiendada Eestis kriminaaltulu konfiskeerimise võimalusi. Eesti Vabariik on seda ka teinud. Meil on olemas seaduslik baas, mida Euroopa mõistes ja teiste Euroopa riikidega võrreldes võib pidada üsnagi eeskujulikuks. Meil on olemas laiendatud konfiskeerimise sätted ehk võimalus rakendada laiendatud konfiskeerimise kaudu ka nn ümberpööratud tõendamiskohustust. On võimalik jõuda sellise kriminaaltuluni, mis on n-ö kanditud kolmandatele isikutele. Need võimalused on seaduses olemas. Peab ütlema, et selle seaduse rakendamine on läinud pigem vaevaliselt. Ma võin öelda, et alates 2011. aastast, kui me lõime keskkriminaalpolitseis eraldi kriminaaltulu tuvastamise üksuse, oleme kolmekordistanud neid ressursse, rahalisi vahendeid, mis on mõeldud kriminaaltulu tuvastamiseks ja konfiskeerimiseks. Raha on kolmekordistatud ja see puudutab nii tehnilist poolt kui ka töötajaskonda. Selles osas me liigume edasi. Praegu on Eestis 17 ametnikku, kes otseselt tegelevad kriminaaltulu tuvastamisega. See kolmekordistamine on andnud minu hinnangul päris kenad tulemused. 2012. aastal arestiti 3,5 miljoni euro ulatuses kriminaaltulu. Aga ma

julgen öelda, et rahaline maht ei ole siin esmajärjekorras oluline, vaid oluline on saavutada üldine hoiak, et kõikides kriminaalasjades, kus on võimalik kriminaaltulu konfiskeerimist rakendada, seda ka tehakse. Kriminaalasjade arv 2012. aastal võrreldes 2011. aastaga märgatavalt suurenes. Uurijatel ja prokuröridel on kujunemas hoiak, et lisaks sellele, et me räägime ühe või teise kuriteo eest mõistetavast sanktsioonist, mõeldakse alati ka selle peale, et võtta ära kriminaalsel teel saadud tulu, sest see tulu on kõige olulisem motiiv, miks kriminaalne maailm ühte või teist sammu üldse astub. Kui me suudame oma teraviku suunata selle motiivi ehk rahalise kasu vastu, siis ma väidan, et sellel on ka väga tõsine ennetav mõju. Sellega me hoiame tulevikus ära mitmeid ja mitmeid muidu tõenäoliselt toimepandavaid kuritegusid ehk võtame kriminaalselt maailmalt ära tunde, et riik ei suuda kriminaaltulu konfiskeerida, sest riik on nõrk. Ma arvan, et me ehitame üles sellist võimekust, millega me näitame riigi tugevust. Me näitame, et me suudame leida ka sellist kriminaalset tulu, mida varjatakse väga mitmetes kohtades. See võimekus ei ole veel kaugelki mitte rahuldaval tasemel, aga praegu ma kirjeldasin teile neid eeldusi, mida me oleme loonud. Ressursid on eraldatud, minu arust on need üsnagi head, võimekad inimesed on ametis ja siit saame ainult positiivselt edasi minna. Ma loodan, et järgnevatel aastatel, lausa lähitulevikus, tulemused märgatavalt paranevad. Loomulikult on kõige tähtsam, et me anname kriminaalsele maailmale väga tugeva signaali riigi tugevusest.

Aseesimees Jüri Ratas

Annely Akkermann, palun!

Annely Akkermann

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Väga hea oli teie ettekandest kuulda, et Eesti politsei võitleb väga edukalt küberkuritegevusega. Me oleme ju tuntud tarkvaralahenduste väljatöötajad ja selles vallas eesrindlikult nii mõndagi inimeste hüvanguks välja mõelnud. On hea meel, et meie politseinikud suudavad avastada ka kuritegusid, mis loodud tarkvaralahendusi kurjasti ära kasutavad. Siseministri ja Eesti politseil on väga palju olulisi asju, mida on vaja uurida, mille hulgas tuleb

kõige olulisemad välja valida. Mis on Siseministeriumi prioriteetidid alanud aastal?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ühest tõsisest prioriteedist on praegu juttu olnud, see on raske varjatud kuritegevuse tõkestamine. See on selline tegevus, mis kaugelki mitte välja ei paista. Ka narkokuritegevus ei paista ju niivõrd kõigile silma. Vähestel inimestel on sellega olnud otsest kokkupuudet, aga minu hinnangul on tegemist valdkonnaga, mida tuleb võtta väga tõsiselt. Eelmisel nädalal me rääkisime infotunnis narkomaania teemadel. Me rääkisime, et Eestis on endiselt suur hulk süstivaid narkomaane ja uimastisõitlaste toimepandavaid kuritegusid. Raske varjatud kuritegevuse alla lähevad kõik need kuriteod, kus tegelikult otsest ohvrit n-ö maha ei jää. Need on need kuriteod, mille eesmärk on just nimelt teenida kasu. Narkokuritegevus on kasu teenimise koht. Kindlasti on ka riigivargus ja kuriteod, mis pannakse küberruumis toime majanduskeskkonna vastu, tehtud suure varalise kasu teenimise eesmärgil. Me oleme nendega võitlemise võimekust riigis ja eelkõige politseis märgatavalt parandanud, seda nii Politsei- ja Piirivalveametis kui ka Kaitsepolitseiametis. Väga olulise prioriteedina võin märkida ennetust. Me oleme täna ennetusest juba rääkinud. Aga laiemalt võttes puudutab ennetus näiteks ka õnnetussurmasid ehk ebaloomulikke surmasid, mille tõttu väga paljud mehed ja naised oma elu kaotavad. Kuidas neid õnnetussurmasid ennetada, eos ära hoida? Sellel aastal me suurendame märgatavalt seda raha, mille abil saab parandada ühiskonna teadlikkust sellest, miks tulekahju saab alguse, mida teha tulekahju korral, kuidas hoida ära oma ümbruskonnas riske ja ohtusid ning näiteks ka sellest, kuidas takistada oma lähedasi minemast alkoholijoo- bes ujuma. Statistika näitab väga drastilist pilti: umbes 40% uppumissurmades on põhjustatud just nimelt sellest, et inimesed hindavad oma võimeid üle ning lähevad ujuma vales kohas, vales ajal ja vales seisundis ehk alkoholijoo- bes. Samuti on äärmiselt oluline prioriteet kõik tegevused, mis on mõeldud õnnetussurmade vähendamiseks liikluses. Hea meel on, et 2012. aastal me suutsime märgatavalt Eestis liikluskultuuri parandada. Ma teen selle järel- duse sellest, et vähenesid vigastatute arv, liik-

lussurmade arv, vigastatutega lõppenud liiklus- õnnetuste arv ja ka surmadega lõppenud liik- lusõnnetuste arv. Ennetusteema puudutab kind- lasti ka narkomaaniat. Narkoennetusse tahame sellel aastal märgatavalt panustada. See tähendab eelkõige tegevusi, mis on suunatud ala- ealistele. 15–16-aastased tarbivad Eestis endi- selt palju uimasteid, mitte ainult narkootiku- me, vaid ka alkoholi. Siin on väga palju teha, et jällegi suurendada mitte ainult alaealiste endi teadlikkust ühe või teise sammu ohtudest ja riskidest, vaid ka lastevanemate teadlikkust sellest. Äärmiselt oluline on suunata need en- netavad sammud ka nendele sihtgruppidele, kes Eesti riigi infoväljas ei ole, näiteks vene keeles kõnelevad isikud ja isikud, kelleni tava- lise meedia kaudu ei jõuta. Me võime neid nimetada pisut asotsiaalsemaks sihtgrupiks, kelle seas on näiteks selle aasta alguses olnud väga palju tulesurmasid. Nende prioriteetide tutvustamisega jõuan ma teie ette veebruari lõpus, kui räägin turvalisuspoliitika aastaraa- matust. See ettekanne toimub eeldatavalt veeb- ruari kolmandal nädalal. Siis saame võtta 2012. aasta põhjalikult kokku. Aga prioriteetidid on, lühidalt kokku võttes, järgmised: ennetus- poliitika, suurem rõhk õnnetussurmade vähen- damisele, võitlus raske varjatud kuritegevuse- ga, kindlasti elupäästevõimekuse tugevdamine, vabatahtliku tegevuse toetamine (seal peituvad minu arvates märgatavad ressursid) ning sääst- lik ja läbimõeldud siseturvalisuse tagamine, mis puudutab kogu meie valitsemisala. Sise- ministeriumi valitsemisala on äärmiselt suur, maksumaksja eraldab meile märkimisväärse raha. Minu hinnangul on meil üsna palju teha selleks, et kulutada seda raha veelgi läbimõel- dumalt, fookustatult ja paremini eesmärgista- tult. Kõik see on mõeldud selleks, et turvali- sust ühiskonnas suurendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Härra minister! Nõustun teiega, et Eesti on õigusriik, aga et oma õigust tõestada kohtusüsteemis, millest te palju rääkisite, on vaja kolme asja: häid närve, suurt raha, mida maksta kaitsjale ja, muide, millest riik tasub ainult poole, ning kindlasti tuleb minna Riigi- kohtuni välja. Aga minu küsimus on lihtne ja

tehniline. Uuriija võtab vastu otsuse, kas kriminaalmenetlust alustada või ei. Kuidas on korraldatud kontroll kriminaalmenetluse alustamise süsteemi üle, kas see meie riigis eksisteerib või ei jätku selle jaoks jõudu?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nagu selle arupärimise puhul on juba räägitud, inimestel on olemas edasikaebamise võimalus. Kriminaalmenetlust juhib alates 2004. aastast Eesti Vabariigis prokuratuur. Ma arvan, et see oli väga oluline põhimõtteline muudatus, mis on ennast õigustanud: prokuratuur asub Justiitsministri valitsemisalas ja politsei asub Siseministri valitsemisalas. Eriti rasketes asjades, riigile eriti prioriteetsetes asjades on prokuratuur algusest peale kaasatud ja minu arvates on see äärmiselt õige. Järelevalve toimubki eri instantsides, olgu selleks prokuratuur või kohus. Politsei sees toimub see loomulikult ka kvaliteedikontrolli kaudu ehk hinnatakse nende isikute tööd, võimekust ja pädevust, kes töötavad uurijate ja kriminaalmenetlejadena. Mis puudutab teie märkust Eesti kohtusüsteemi kohta, siis Eestis on minu arust väga positiivne see, et meil on võimalik kohtuotsuseid mitmesse instantsi edasi kaevata. Ei saa kuidagi vastu vaielda sellele, et väga raskete juhtumite korral võtab lõpliku kohtulahendi saamine mitu ja mitu aastat. Selleks et inimestele võimaldada abi nii kohtumenetluses kui ka kohtuvälistes asjades, on olemas riigi õigusabi instituut. Viimase kaheksa aasta jooksul ja selle aja jooksul, kui ma ise olen olnud justiitsminister, on ka siin olnud positiivsed arengud: me mitmekordistasime raha, mis suunatakse riigi õigusabi andmiseks. 2005. aastal loodi võimalus saada riigi õigusabi ka kohtuvälistes asjades. See võimalus on kehtinud juba seitse aastat. Ma arvan, et selle kaudu on abi saanud just nimelt need isikud, kes on vähekindlustatud, ei ole nii maksujõulised kui teised. Nii palju kui ma tean, 2013. aastal astuvad valitsus ja riik siin jälle sammu edasi ning riigi õigusabi laiendatakse veelgi. Eraldatakse raha selleks, et tagada mitte ainult riigi õigusabi, vaid veelgi kvaliteetsem õigusabi advokatuuri kaudu. Minu arust on eesmärk loomulikult lühendada kohtumenetlusi, aga teiselt poolt on tähtis, et inimene saaks ka kaitset, et tal oleks kvaliteetne ja hea kaitsja või hea esindaja,

oleneb kohtuasjast. Ma arvan, et me oleme liikumas euroopaliku õigusriigi suunas. Nende seitsme aasta jooksul, kui on olnud märgatavalt laiem võimalus riigi õigusabi saada, on tuhanded inimesed seda ka saanud. See on meil lahendanud hulga probleeme, mis tekivad siis, kui õigusabi ei ole kvaliteetne ega kättesaadav.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud siseminister! Küsin ka selle arupärimise raames eelmisel aastal Koidula piiripunktis tekkinud probleemi kohta. Nimelt kirjutas ajaleht Postimees ja ka LõunaLehes oli juttu sellest, et Politsei- ja Piirivalveameti järelevalve tuvastas, et Koidula piiripunkti ooteala töötajad rikkusid korda. See korrarikumine seisnes selles, et ooteala haldaja Paldiski Sadamate AS-i töötajad võimaldasid teatud autodel lubatust sagedamini üle piiri käia. See rikkumine toimus korduvalt. Mis eesmärkidel see piiriületus toimus, seda Politsei- ja Piirivalveamet ei kontrollinud. Kõik tulemused edastati Siseministri valitsusele ning Siseminister pidid võtma vastu otsused ja otsustama ka sanktsioonide üle. Mis sellest on saanud ja kas seal oli ka korruptsioonimaigulisi rikkumisi?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Koidula piiripunkti ooteala töötajate suhtes viidi läbi teenistuslik järelevalve. Logifaile kontrollides tuvastati, et mais 2012 oli 40 juhul tehtud andmetes parandusi, mis tähendab, et järelevalve käigus tuvastati rikkumisi. Minu teada on rakendatud ka halduslepingust tulenevaid sanktsioone selle konkreetse subjekti suhtes, kelleks oli Paldiski Sadamate AS. Töötajate toimepandud rikkumisest tulenevad sanktsioonid on lepingu järgi võimalikud ja minu teada on neid rakendatud, aga ma saan seda täpsustada. Politsei- ja Piirivalveamet pöördus Siseministri valitsuse poole alles hilissügisel. Nii et järelevalve on toimunud ja rikkumised on tuvastatud. Need sammud on minu mäletamist mööda juba astunud, aga ma saan seda veel täpsustada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid küsimustele vastamise eest! Heade küsimuste eest tänan ma häid ametikaaslasi! Avame läbirääkimised. Ma palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kummalisel kombel – mõnikord juhtub niivisi – ma just eile vaatasin mõnda jagu vanast inglise seriaalist, mille pealkiri on "Jah, härra minister". Ma loodan, et te olete seda näinud. Seal on üks minister (meie austatud siseminister tema tasemele ei jõua), kellel on nõunik Sir Humphrey, kes vabalt suudab iga probleemi sõnadesse uputada ja oma pika jutuga suvalise inimese lolliks teha, kusjuures ta mitte kunagi ei anna konkreetset vastust.

Teate, see on neljas Riigikogu koosseis, kuhu ma kuulun. Ma olen kuulnud sadu vastuseid arupärimistele. Ma palun see fikseerida! See aga on esimene kord, kui minister tuli välja, aga ei vastanud mitte ühelegi küsimusele. Oli kõigest neli küsimust, aga ta ei vastanud mitte ühelegi. Ma arvan, et see on tüüpiline. Härra minister kirjutas neli aastat tagasi (siis ta vist küll ei olnud minister) ühes artiklis Andrus Ansipist kui leninistliku mõtlemisviisiga inimesest. Väga hea lause. Nüüd on ta selle leninistliku mõtlemisviisiga ühes valitsuses ja nad sobivad teineteisega väga hästi. Ma arvan, et suurim mõnu, mida ajakirjandus võiks saada kas või hommepäev, oleks see, kui ta võtaks välja tänase stenogrammi, vaataks, mida minister vastas 2005. aasta *case*'i kohta, kui läks läbi umbusaldusavaldus ja Partsi valitsus langes, ning võrdleks seda sellega, mida tollal räägiti Riigikogus selle kohta, millega ta hakkama sai. Võrrelda üht teisega oleks fantastiliselt kihvt.

Me olime täna järjekordse müüdi sünni juures. Neid on muidugi juba tohutult. Täna sündis müüt ausast korruptsiooniga võitlejast, kellest ei saanud tollal aru ükski inimene, isegi koalitsiooni kuuluvad reformierakondlased mitte. Ainus aus äraostmatu inimene Eestis. Ainult kuidagi kummaliselt tuleb välja: kui tema erakonna esindajad müüvad Vene bandiitidele elamislube, siis seda ta ei näe, aga kui tuleb puhtalt sõnades esitatud süüdistus konkureeriva erakonna peasekretäri vastu, siis ajab ta

kohale 30 kapo töötajat, kes terve öö otsivad teadmata mida. Eraldi tahaks tänu öelda lugupeetud kolleegidele IRL-i fraktsioonist. See oli tore etendus, te tegite suurepäraselt oma töö ära, söötsite ette varem ettevalmistatud küsimusi ettevalmistatud teksti ettelugemiseks.

Nüüd räägin veidi asjast. Tegelikult ei vastanud minister ühelegi küsimusele nendest, mis arupärimises esitatud olid. Vaikimine on nõusolek. Vaadake, mis küsimused seal on, ja arvestage seda, et igale kas-küsimusele vastas minister oma vaikimisega jah. Ta ei saa mitte midagi põhjendada.

Ma veel kord kirjeldan seda absurdset olukorda. 28. juunil võttis volikogu vastu otsuse, et 2. juulist pannakse kinni üks osakond linna ametiasutuste struktuuris. Päev enne seda võttis direktori kohusetäitja tööle inimese, tehes seda alates samast päevast, 2. juulist, millal see osakond kinni pandi, teades, et see ametikoht samal päeval kaotatakse. Mees, kes tööle võeti, jäi järgmisel tööpäeval haiguslehele. Ainult ühe allkirjaga kinkis proua – ma ei tea, kas ta on talle sõber, sugulane või kes – talle üle 7000 euro linna eelarvest. Minister keerutas siin nagu kala pannil. Süüdi oli siiski prokuratuur ja linnakantselei, kes pole veel kohtusse pöördunud. Me oleme küll kohtusse pöördunud ja me läheme selle asjaga nii kaugele, kui vaja.

Meid huvitas teie suhtumine korruptsiooni: korruptsioon on see, millega tegelevad teised, korruptsioon ei ole see, millega tegelete teie isiklikult. Ma võin tuua mõne näite suurepärase tegevuse kohta. Millal need presidendivalimised viimati olidki? 2009. aastal arretereeriti vaikselt mees nimega Hanson, kes IRL-is tegelles laste probleemidega, lastekaitsega. Ühtegi ajakirjanikku ei olnud tunnistamas, kui ta kinni võeti, ja tervelt pool aastat ei teadnud keegi, kus see ustav IRL-i liige viibib. Kuigi erakonna sees teadsid seda kõik. Oli vaja, et valitseks vaikus. Toimusid ühed valimised, siis teised valimised ja alles peale seda, kui Hanson ei saanud mõjutada IRL-i tulemust valimistel, teatati üldsusele, kus ja mis. Kas see ei ole korruptsioon? Mida siis veel nimetada korruptsiooniks? Muidugi, see idiotismi täis lugu Moissejevist, keda survestati kolm aastat ja kellelt see raha välja pigistati. Tema on süüdi ainult selles, et vaadates, kuidas ümberringi käib elu, ei saanud ta aru, et see on lihtsalt

matkimine. Kogu aeg selle kordamine, vabandage, minister, on naeruväärne! Mõelge järgmiseks korraks veel midagi välja. Aga ma arvan, et järgmised kümme esmaspäeva on meil piisavalt aega teiega vestelda siin saalis kungatest ja kapsastest või kuidas see O. Henryl seal on. Kõigest. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Jaak Alliku! Kaheksa minutit.

Jaak Allik

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahan avaldada tunnustust kolleeg Mihhail Stalnuhhinile, kes on asunud võitlema võimaliku korrupsiooniga Narva Linnavalitsuses. Seni on sellega vahelduva eduga tegelenud mitmed õiguskaitseorganid. Kui nüüd ka linna peremees, kes härra Stalnuhhin ju paljude narvalaste arvates on, asub ise korrupsiooniga võitlema, siis võib peagi edu loota. Paraku, nagu tihti juhtub, läks esimene vasikas aia taha, mida äsja selgitas ka lugupeetud siseminister. Härra Stalnuhhin asus paljastama Tamar Luigast, kes, töötades Narva Linnavalitsuse Linnavara- ja Majandusameti direktorina, sai Narvas tuntuks kui korrupsioonimaiguliste tehingute paljastaja ja ka sellesisuliste tunnistuste andja. Aga sellest ei maksa lasta ennast heidutada. Seda juhtub, kui asja hakatakse otsima sealt, kus on valge, mitte aga hämaratest paikadest. Kõnekäänd ütleb, et parem hilja kui mitte kunagi. Ma tahan soovida härra Stalnuhhinile tema vajalikus tegevuses meelegindlust, küllap saavad siis ka tõelised korruptandid päevavalgele tiritud. Kes asja vastu rohkem huvi tunneb, sellele ütlen, et olukorda Narvas ja ka täna kõne all olnud juhtumeid kirjeldab tänane Äripäev pealkirja all "Poliitpättide kasvulava".

Aga ma tuln teie ette hoopis seoses sellega, et härra Riho Sillar, kelle töölevõtmise pärast härra Stalnuhhin proua Luigast süüdistas, pöördus möödunud aasta 12. detsembril, seega poolteist kuud tagasi, Riigikogu esimehe Ene Ergma poole kirjaga, aga pole sellele tänaseni mingit vastust saanud. Härra Stalnuhhin rääkis, esinedes Riigikogu kõnetoolis avatud mikrofonis 10. detsembril, sellest, kuidas Narvas valetatakse, tehakse sohki, sulid jagavad teineteisele raha, pidades silmas proua Luigast ja

härra Sillarit, keda ta ka nimepidi nimetas. Härra Sillar, kes on töötanud 13 aastat Jõhvi linnas ja vallas juristi ja õigusnõunikuna, tundis ennast sellest puudutatuna ja kirjutas Riigikogu esimehele muu hulgas järgmist: "Mis siis ikkagi toimub? Kuidas on Eesti Vabariigis võimalik, et keegi Riigikogu liige läheb riigi kõrgeimasse ja autoriteetseimasse kõnetooli ning täiesti süüdimatult kallab sealt kellegi kontrollimata ja tõestamata sopaga üle? Teoreetiliselt on selline võimalus 101 rahvasaadikul. Mida saan mina antud situatsioonis enda kaitseks teha? Selgub, et mitte midagi. Kes võimaldaks minul samast kõnetoolist enda kaitseks midagi öelda? Kerge on soovitada, et pöörduge kohtusse, kuid see, nii kummaline kui see ka ei ole, pole adekvaatne meede. On suur vahe, kas isikut süüdistatakse Riigikogu saalis, kogu Eesti rahva ees, otseülekandena televisioonis või kuskil kohtusaali vaikusel. Seadusandlikus kogus on minu nimi ju päti ja kaabakana maha hüütud. Millise mulje see minust jätab? Tempel mällu kogu eluks! Ühiskonnas kehtivad head ja kirjutamata tavad, millest iga normaalne inimene peab sunduseta kinni. Omad reeglid on kehtestatud igat liiki menetlusseadustikes, ikka eesmärgiga tagada igale isikule võimalus esitada vastuargumente ja ennast kaitsta. Ajakirjanduski väldib reeglina ühepoolsete seisukohtade avaldamist, kuulamata ära teise poole seisukohti, eeluurimisest ja kohtust rääkimata. Riigikogu kõnetool, nagu nähtub, on muutunud aga hääletoruks, kust võib maha hüüda kõike, mida sülg suhu toob, sh kontrollimata ja tõestamata informatsiooni. Võimalus ennast sellise hääletoru eest kaitsta isikutel aga puudub. Kuidas vältida, et selline käitumine ei muutuks reegliks? Saab ju sel moel kompromiteerida, kui mitte öelda, et hävitada ükskõik keda ja ükskõik millega. Lihtsalt roni kõnetooli ja räägi ükskõik kellest ja millest ning kui anda sealjuures ka hinnang, ongi eesmärk saavutatud. Riigikogus ju öeldi, et sa oled selline ja selline, järelikult nii ongi. Kuidas ja kus saab puudutatud isik selle ümber lükata? Kuidas ja kus saan mina esitada vastulause? Inimene on ruineeritud, kaitseta. Aga keda see huvitab, sest esineja on oma eesmärgi juba saavutanud? Loodan, et te mõistate kirjeldatud olukorra tõsidust. Usun jätkuvalt Riigikogusse, ühtlasi sellesse, et seal istuvad ikka täie mõistuse juures olevad isikud, kes austavad inimese

põhiseaduslikke õigusi. Paraku on ka erandeid. Kuidas kavatsed Riigikogu juhatus sellisele olukorrale reageerida? Mida soovitada minuga analoogsesse situatsiooni sattunud inimesele?"

Nagu te näete, lugupeetud kolleegid, on siin küsimus meile kõigile. See ei puuduta ainult härra Stalnuhhinit ja härra Sillarit. On muidugi väga kahetsusväärne, et Riigikogu esimees pole sellele kirjale vastanud. Minu meelest kehtib ka tema kui institutsiooni juhi suhtes kord, et kodanike avaldustele tuleb vastata. Aga me loomulikult teame, et Riigikogu liikme staatuse seaduse § 18 lõike 1 kohaselt ei kannu Riigikogu liige õiguslikku vastutust poliitiliste avalduste eest Riigikogus või selle organites. Kuidas sellisel juhul talitada? Juriidilist vastutust ei saa olla, aga mingi moraalne vastutus peaks ju ikka olema. Ma arvan, et siin on mõtteainet neile kolleegidele, kes proua Kallase juhtimisel tegelevad Riigikogu liikme eetikakoodeksi väljatöötamisega. Ma loodan, et selliseid juhtumeid koodeksis käsitletakse. Kui luuakse mingi eetikakomisjon, siis võib-olla oleks sobiv, et õiguse selle poole pöörduda saaksid kõik kodanikud, kelle nime on Riigikogu kõnetoolist nimetatud. Praegu aga oleme tõesti kummalise juhtumi ees, kus Eesti Vabariigis on üks koht – see, kus ma praegu seisn –, kus võib rääkida tõepoolest ükskõik kelle kohta ükskõik mida. Aga selline olukord ei tule kindlasti kasuks Riigikogu niigi halvale mainele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

3. Vaba mikrofon

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, palun peale minu haamrilööki registreeruda nendel Riigikogu liikmetel, kes soovivad vabas mikrofonis sõna võtta! Inara Luigas, palun teid Riigikogu kõnetooli!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kuna arupärimisele vastamise aeg on piiratud, siis ei saanud ma kõikidest asjadest rääkida ja tahan natuke veel lisada. Nimelt ei rääkinud siseminister kaugeltki mitte kõike.

Tegelikult ei puudutanudki ta õiguskantsleri ettepanekut, et tuleb kõrvaldada rikkumised sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamisel. Õiguskantsler on seda teemat käsitlenud ja on pärast menetlust jõudnud järgmisele seisukohale. Sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamisel Luhamaa ja Koidula piiripunktis rikutakse riigipiiri seaduse § 8³ lõiget 4, mille kohaselt ei võeta piiriületuse ooteala kasutamise eest tasu, kui sõiduk on suunatud piiriületuse ootealale, kuid ei kasuta tegelikult piiriületuse ooteala teenust ja suunatakse kohe piiriületuseks piiripunkti.

Õiguskantsler on teinud järgmised ettepanekud ja andnud oma soovitusel. Esiteks, lõpetada Koidula ja Luhamaa piiripunktis ooteala kasutamise eest tasu võtmine kõigi sõidukite kategooriate juhtidelt, kui on täidetud järgmised tingimused: sõidukile on võetud järjekorakoht elektroonilise piirijärjekorra broneerimise keskkonnas ning selle eest on makstud riigipiiri seaduse § 8³ lõikes 1 sätestatud tasu ja ainus teenus, mida ooteala haldaja osutab, on sõiduki piiripunkti suunamine ning selleks vältimatult vajalikud toimingud.

Teiseks, õiguskantsler viitas sellele, et kui Narva piiripunkti kontrollimise käigus selgub, et Narva piiripunkti juurde kuuluvatel ootealadel rikutakse riigipiiri seadust samamoodi nagu Koidula ja Luhamaa piiripunktis, siis tuleb lõpetada see seadusrikkumine ka sõidukite Narva maanteepiiripunkti sisenemise korraldamisel. Samuti ütles õiguskantsler, et ootealade haldamiseks sõlmitud halduslepinguid ja vajaduse korral ka riigipiiri seadust tuleb täiendada regulatsioonidega, mis tagavad ooteala kasutamise tasu nõudmise ainult neilt sõidukijuh-tidelt, kes piirile saabudes kasutavad lisaks piiripunkti suunamisele ka mõnd muud ooteala teenust. Õiguskantsler lisas, et kindlasti tuleb analüüsida nende kulude põhjendatust. Ta oli seisukohal, et kui sõiduk on suunatud piiriületuse ootealale, kuid ei kasuta tegelikult ootealateenust ja suunatakse kohe piiriületuseks piiripunkti, siis piiriületuse ooteala kasutamise eest tasu ei tule võtta. Samuti ütles ta, et selline tegevus, mis praegu riigipiiril toimub, on seadusrikkumine. Oma ettepanekus palus ta, et siseminister vastaks talle 21. maiks 2012.

Kuna siseminister ei puudutanud poole sõnagagi neid ettepanekuid ega toonud välja, mida siseminister on teinud, et ootealatasu

kasseerimine lõpetada, siis ma arvan, et on täiesti õigustatud esitada järgmine arupärimine õiguskantslerile, et teada saada, mida siseminister selle teema kohta on vastanud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Riigikogu vaba mikrofon annab suurepärase võimaluse avaldada arvamust päevakajalistel teemadel. Viimastel päevadel ja eriti täna on tekkinud tõsine arutelu, kuidas Eesti peaks oma maksupõhimõtteid ümber kujundama. Äsja andis siia oma panuse ka IRL-i esimees, kes ütles, et tulumaksuvaba miinimumi peaks tõstma juba järgmisest aastast. Keskerakond kindlasti toetab seda.

Vaatasin huvi pärast minevikku, mis tulumaksuvaba miinimumiga toimunud on. Nimelt ei ole viimasel viiel aastal tulumaksuvaba miinimumi üldse tõstetud. Viimane otsus tehti aastal 2007, peale seda jäi Keskerakond teadupärast opositsiooni, aga see otsus tehti ja tulumaksuvaba miinimum tõsteti 1534 eurost aastas 1728 euroni aastas. See tähendab lisaks tulumaksuvabastust 194 euro võrra. Sellele eelneval viiel aastal, aastatel 2003–2008, tõsteti tulumaksuvaba miinimumi 767 eurost 1728 euroni. Napilt vähem kui 1000 eurot aastas viie aasta jooksul. Viimased viis aastat, kui valitsuses on toimetanud IRL-i ja Reformierakonna koalitsioon, on tulumaksuvaba miinimum olnud külmutatud. Samas on nendel viiel aastal märkimisväärselt tõstetud käibemaksu ja aktsiise. Need maksud on suurendanud Eestis maksukoormust, eelkõige on pannud selle maksukoormuse väikese ja keskmise sissetulekuga inimestele. Need inimesed on seda koormust vapralt kandnud. Aga praegu, kui teist aastat järjest kipub Eesti olema eurosooni kõige kiirema hinnatõusuga riik, vajavad nad maksukoormuse kergendamist. Seetõttu tuligi Keskerakond välja oma ettepanekuga: selle asemel, et jätkata Reformierakonna poliitikat, kus tulumaksu alandatakse 1%, võiks sellesamas mahus suurendada tulumaksuvaba miinimumi. Meie ettepanek näeb ette, et tulumaksuvaba miinimum aastas oleks praeguse 1728 euro asemel 2148 eurot.

Mida see tähendab? See tähendab, et kõik inimesed, kes teenivad maksustatavat tulu, võidaksid aastas 88,2 eurot, samas kui tulumaksu 1%-lise vähendamise puhul võidaks näiteks miinimumpalka teeniv inimene kõigest 19 eurot aastas, aga 3500 eurot palka saav inimene 385 eurot aastas. Vahe on mitmeteistkümnekordne. Lisaks mõjutaks tulumaksuvaba miinimum otseselt ka neid pensionäre, kellel praegu on oht, et nad peavad oma pensionikasvu tulumaksuna ära maksma. Kui tulumaksuprotsendi alandamisest 21%-lt 20%-le mitte töötavad pensionärid mitte midagi ei võida, siis tulumaksuvaba miinimumi tõstmisest võidaksid ka pensionärid ja kõik inimesed, kelle kuupalk on alla 900 euro. Nad võidaksid suhteliselt rohkem, kui nad võidaksid protsendi alandamisest.

Seetõttu saigi täna see eelnõu üle antud. Mul on hea meel näha, et sotsiaaldemokraadid on sedasama mõtet toetamas ning et täna on IRL öelnud, et ta toetab seda ega tee enam tulumaksuvaba miinimumi tõstmise üle nalja. Millekski muuks ei saa pidada Tõnis Paltsi juttu, et tulumaksuvaba miinimumi võiks tõsta 5000 eurole. See näitab, et ta kas ei tea, kui palju Eesti inimesed palka saavad, või ei hooli ta sellest, et omavalitsustel on tulumaks jäänud ainsaks vahendiks, mille abil saab täita väga paljusid ülesandeid.

Ma usun, et see eelnõu saab teoks. Kui on võimalik see jõustada varem kui aastal 2015, siis meie toetame seda. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Mäletatavasti jäin möödunud esmaspäeval ajahätta, kui püüdsin teha telegrammistilis lühikokkuvõtet minister Juhan Partsi juhitava ministeeriumi hallatavates valdkondades möödunud aastal aset leidnud segadustest ja mõningatel juhtudel ka sigadustest.

Väo liiklussõlm projekteeriti kütusefirma huvidest lähtuvalt ja näpunäidete järgi sellisel, et kui see selle projekti järgi valmis ehitada, oleks see kasutamiskõlbmatu või vähemalt liikluse seisukohalt ohtlik. Tagajärg on, et projektiga alustatakse otsast peale ja väga vajaliku

liiklussõlme ehitus nihkub mitu aastat edasi. Minister nentis Äripäeva küsimustele vastates: "Päris korralik õppetund Maanteeametile." Kuid mina küsin: aga ministrile? Tundub, et minister ei näe jällegi endal mingit vastutust.

Kõik me mäletame, kui suure reklaamikampaaniaga lubas minister Juhan Parts möödunud suvel taastuenergiafirmade ülikasumid lõpetada ja juba 1. jaanuarist 2013 tunduvalt vähendada taastuenergia tasu meie elektriarvetes. Täna on selgeks saanud, et ministri lubadust ei osanud tema juhitava ministeeriumi ametnikud osapooltele vastuvõetavasse seaduseelnõu keelde panna. Jättes kõrvale rahvasuus tuntud väljendi kaagutamise ja munemise järjekorrast, tahan küsida, kas ei ole jälle tegemist teema mittevaldamisega, kui hõigatakse välja kavasid, mida ei ole võimalik ellu viia.

Ajapuuduse tõttu ei ole siin võimalik pike-malt peatuda Eesti Öhu epopöal, mille puhul minister teeb jällegi näo, et tema ei tea midagi, kõik on olnud nõukogu otsused. Siin saalis on kindlasti riigifirmade nõukogude liikmeid, kes teavad, et tähtsamates asjades peab nõukogu esimees ikka üldkoosolekuga nõu. Tuli minugi omal ajal seda teha.

Aasta pole veel õieti alanudki, aga juba on uued pilved taevas. Möödunud nädalal sai teatavaks, et ees ootab kohtutee ja võimalik on, et tuleb maksta trahvi – 5000 euro ümber iga päev –, sest täitmata on siseturu direktiivi elektri- ja gaasivarustust puudutav osa. Juhtusin kuulama ühe ministeeriumiametniku intervjuud raadios, mis oli lühidalt kokku võttes järgmine. Küsimus: milles seisneb rikkumine? Vastus: ei tea. Küsimus: millal selgub? Vastus: ei tea, vist siis, kui hagi esitatakse. Küsimus: millal hagi esitatakse? Vastus: ehk paari kuu pärast. Ja nii edasi. Tule taevas appi! Ministeeriumiametnikud osalevad kõikvõimalikes töögruppides, Brüsselis on terve maja Eesti ametnike täis, meil on kõrged ametnikud Euroopa Komisjonis, aga me räägime, et ootame hagi ära ja siis vaatame. Kas keegi veel arvab, et seda ministeeriumi ka juhatakse?

Mul oli juhus vestelda ühe kõrge riigiametnikuga, kes arvas, et direktiivist on üle võtmata jäänud tarbijakaitset puudutav osa. Olles näinud meie valitsuse senist tegevust, kus kõikide Brüsseli direktiivide täitmisel püütakse olla suuremad usklikud kui Rooma paavst, aga tarbija kaitseks tehtavad soodustused kohe kui-

dagi ei meeldi, siis võib see arvamus ka tõsi olla.

Kõige eeltoodu valguses tundus eriti küüniline, kui minister Juhan Parts, vastates siin saalis kolleeg Aivar Riisalu küsimusele, teatas, et haldusala on hoomatav ja ta saab sellega suurepäraselt hakkama. Minu arvates tuleb nõustuda Äripäevas avaldatud mõttega, et teeme Juhanist kaks Jukat. Tõenäoliselt oli omal ajal kahe suure haldusala, majanduse ja transpordi liitmine viga. Selleks et edasi minna, tuleb ju ikka vigu parandada. Suutmatuse tõttu haldusala hallata lendab tuulde palju rohkem maksumaksja raha, kui seda kuluks kahe ministeeriumi tööks, mida normaalselt hallatakse. Kui aga ollakse veendunud, et koondministeeriumi haldusala on juhtimiseks normaalne, siis tuleks leida inimene, kes seda ka juhiks, ja vabastada Juhan Parts talle üle jõu käivast koor-mast.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul ei olnud kavas vabas mikrofonis esineda, kuid need kummalised süüdistused, mida siin käis välja kolleeg Allik, lihtsalt sundisid mind siia tulema. Ma ei mõtle midagi välja, ma räägin teile faktidest. 28. juunil 2012. aastal toimus Narva Linnavolikogu istung. See on fakt. Sellel istungil võeti vastu otsus muuta linnavalitsuse struktuuri. See on fakt. Sellekohane määrus on täiesti olemas. Struktuurist kõrvaldatakse üks osakond. See on fakt, see ei ole väljamõeldis. Linnavara- ja majandusameti direktori kohusetäitja Tamara Luigas teadis, milline on volikogu päevakord, vähemalt nädal enne seda, kui volikogu istung toimus. Tegelikult teadis ta sellest mitu kuud ette, sest seda küsimust valmistas ette linnavalitsus. Ta oli teadlik, et see küsimus tuleb päevakorda. See on fakt. Ta teadis – me nimelt teatame avalikult, mida me toetame ja mida ei toeta –, et koalitsioon toetas struktuuri koondamise eelnõu. 25. juunil, kaks päeva enne volikogu istungit, vallandas ta tagasiulatuvalt tollase kommunaal-majandusosakonna juhataja kohusetäitja. Selle kohta on olemas paber, kus on peal number, kuupäev, tekst ja allkiri. Kaks päeva

hiljem, 27. juunil, vormistas ta käskkirja. See on ka fakt, on olemas paber kuupäeva, numbri, teksti ja allkirjaga. Selle paberi alusel võttis ta tööle Riho Sillari. Mõelge ise: milleks võtta inimene tööle ametikohale, kus makstakse pea-aegu poolteist tuhat eurot kuus, kui samal päeval, kui see inimene peab tööd alustama, see koht koondatakse? Härra läks kohe haiguslehele, tuli tagasi septembri keskel ja sai puhtalt taskusse 7206 eurot, millele lisandus sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks, mida ka maksis linn, summas 2377 eurot. Kokku läksid kaks proua Luigase käskkirja linnale maksuma 9600 eurot, mis maksti inimesele, kes ei töötanud ühtegi päeva ametikohal, kuhu ta tööle võeti.

Kui härra Allik oleks saalis, siis ma paluksin talt selgitust, milles ta mind tegelikult süüdistab. Kas meil on sõnavabadus lõppenud? Kas ma ei saa siin saalis tsiteerida teile Narva Linnavolikogu või suvalise volikogu dokumente? Kas ma ei saa teile rääkida nendest otsustest, mis on vastu võetud ühes või teises linnavalitsuses? Ma tahaksin väga vastust kuulda. Soov kaitsta oma inimesi on õilis, aga mitte alati ei ole vaja neid kaitsta, sest mõnikord on asjad, millega nad tegelevad, õilsusest väga kaugel. Linn sai külma 9600 euro eest ega saanud mitte midagi vastu. Kes lükkab ümber kas või ühe sõna sellest, mida ma rääkisin? Ma tahaksin vastust saada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Härra juhataja! Täna avaldasid arstide liit ja tervishoiutöötajate kutseliit pressiteate selle kohta, et Eesti tervishoiu tuleviku kokkuleppele, mille kallal on tükk aega vaeva nähtud ja mis algatati endise sotsiaalministri Hanno Pevkuri juhtimisel, arstide liit ja tervishoiutöötajate kutseliit, samuti õdede liit ja ämmaemanda ühing alla ei kirjuta. Tuleb meenutada, et Hanno Pevkur algatas selle n-ö ümarlaua, kus oli 22 osapoolt, selleks et kanaliseerida arstide

streigi ajal pahameel mingisse töörühma, lootes, et see seal võib-olla kuidagi ära sumbub. Dokument, mis valmis selle töörühma töö tulemusena, on küllalt ümmargune, seal mingeid erilisi arenguperspektiive ei ole. Algab see sellega, et tervishoiu rahastamine jääb samale tasemele, nagu see on praegu. Suhtena SKT-sse oleme eelviimasel kohal, meist tagapool on ainult Rumeenia.

Kui ülehomme, kolmapäeval toimub uue sotsiaalministri Taavi Rõivase juhtimisel kokkuleppe pidulik allkirjastamine Toompea lossi Valges saalis, kus ilmselt on kohal telekanalid ja muu meedia, siis meditsiinipersonali esindajad sinna dokumendile allkirja andma paraku ei tule. Mida see tähendab? See tähendab, et kokku lepiti selles, et tulevikus hakkavad tervishoius kehtima kokkulepped ilma personalita. Väga tore! Järelikult ongi meie tulevane tervishoiusüsteem selline, kus kindla peale on olemas patsiendid, ministeerium ja haigekassa, aga personalagi nagu polegi. Väga hea! Siis ongi nii, et kui inimene jääb haigeks, siis ta läheb haigekassasse ning ütleb, et tal on köha ja nohu. Haigekassas vaadatakse tabelist järele, et köha ja nohu maksab nii või nii palju, makstakse inimesele raha peo peale ja öeldakse, et mingi sellega välismaale, otsigu üles pendlimees Vello või keegi muu posija või ostku poest pudel viina, ühesõnaga, tehku sellega, mis tahab. Selline ongi meie tervishoiu tulevik. Vaat niimoodi! Head tervist teile kõigile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Vaba mikrofoni on lõppenud. Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 17.13.

Istungi kestus 2 tundi ja 13 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 29. jaanuar 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (337 OE) teine lugemine

2. Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (361 OE) esimene lugemine

3. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (330 SE) esimene lugemine

4. Riigikogu valimise seaduse ja erakonna-seaduse muutmise seaduse eelnõu (329 SE) esimene lugemine

5. Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (355 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku kolmanda töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, kas teil on üle anda eelnõusid või arupärimisi? Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile koduomanike võlakaitse seaduse kohta. 14. jaanuari Eesti Päevalehes ilmus artikkel, kus kirjeldati, et viimase paari aasta jooksul on pangalaenu tõttu koduta jäänud hinnanguliselt 4000 inimest. Artiklis viidati, et laenu maksete tasumisega on probleeme ligi viiendikul eluasemelaenu võtnud eestlasel. Ainuüksi eelmisel aastal panid Eestis tegutsevad pangad sundmüüki kokku umbes 850 kodu. Kahjuks põhjustavad kuritegevust suures ulatuses just sotsiaalsed probleemid. Siinkohal on põhjust

siseministrile meelde tuletada tema enda 2009. aasta detsembris kirjutatud ja ajaveebis avaldatud artiklit "Vajame koduomanike võlakaitse seadust". Artikkel kritiseeris ennekõike Keskerakonda ja Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda nende programmi eest. Seal väideti, et hädasolevatele, kodulaenu võtnud inimestele pakutakse lahenduseks isikulist võlakaitse seadust. Aprillis 2011 jõustus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus. Tuleb öelda, et mingil põhjusel ei täida see oma eesmärki. Siit tulenevalt esitab mitu Riigikogu liiget ministrile viis küsimust. Üks neist on näiteks selline: miks ei ole teie üks valimislubadusi reaalselt inimesi aidanud? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Nelja Riigikogu fraktsiooni (Reformierakonna, Keskerakonna, Isamaa ja Res Publica Liidu ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon) ja nelja Riigikogu liikme (Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Kalle Laanet ja Deniss Boroditš) nimel annan üle Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondiga seotud ebaseaduslike tehingute väljaselgitamiseks" eelnõu. Eelnõu kohaselt on komisjoni ülesanne selgitada Riikliku VEB Fondi moodustamise, töökorralduse, juhtimise ja aastatel 1993–2012 sooritatud tehingutega seotud asjaolusid, Eesti Panga auditiga väljaselgitatud 1995. aastal Eesti Pangast Venemaa Välismaajanduspangale saadetud valeandmeid sisaldanud kirja ja sellega seotud võimalike hilisemate tehingutega seotud asjaolusid ning VEB Fondi sooritatud tehingutega riigile ja erasektori ettevõtetele võimalikku tekitatud kahju. Komisjon peab Riigikogule ja avalikkusele esitama järeldused VEB Fondi tegutsemise kohta aastatel 1993–2012 ning sellega kaasnenud võimalike seadusrikkumiste kohta. Eelnõu

kohaselt esitab komisjon töö tulemuse lõpparuande Riigikogule ja avalikkusele hiljemalt 2013. aasta 1. oktoobriks, mille järel tema volitused lõpevad. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetluse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Samuti olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd teated. Kolmapäeval, s.a 30. jaanuaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning justiitsminister Hanno Pevkur.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile ja siseminister Ken-Marti Vaherile.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

Täpsustame tänast päevakorda. Esiteks, tänase päevakorrapunkti nr 3 arutelul, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 330 esimesel lugemisel, teeb eelnõu algataja ettekande Riigikogu liige Eiki Nestor. Teiseks, tänase päevakorrapunkti nr 4 arutelul, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu valimise seaduse ja erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 329 esimesel lugemisel, teeb eelnõu algataja ettekande Riigikogu liige Sven Mikser. Kolmandaks, tänase päevakorrapunkti nr 5 arutelul, Riigikogu liikmete Tõnis Lukase, Andres Herkeli ja Juku-Kalle Raidi algatatud Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 355 esimesel lugemisel, teeb eelnõu algataja ettekande Riigikogu liige Andres Herkel.

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (337 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Tere hommikust, head kolleegid! Meil on täna võimalik otsustada Reformierakonna fraktsiooni algatatud otsuse eelnõu üle, mille sisu on riigieelarve kontrolli erikomisjoni koosseisu muutmine. Ettepanek on nimetada komisjoni liikmeks Arto Aasa asemele Andre Sepp. Komisjon arutas seda eelnõu peale esimest lugemist oma 21. jaanuari istungil. Selleks ajaks olid seal tehtud mõned väikesed keelelised ümberkorraldused, aga kõik olid otsuse eelnõuga nõus, eriarvamusi ei olnud. Põhiseaduskomisjon otsustas teha Riigikogu juhatusel ettepaneku suunata eelnõu teisele lugemisele 29. jaanuaril ehk täna ja eelnõu 337 otsusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei laekunud. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 337 otsusena vastu võtta, siis me asume hääletamisprotseduuri ette valmistama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Reformierakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu 337. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 13.)

2. Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (361 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane teine päevakorrapunkt on kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua juhataja! Head kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjon algatas oma 22. jaanuari istungil kõne all oleva otsuse eelnõu, mis näeb ette nimetada rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjaks Eesti Rahvusringhäälingu nõukokku Krista Aru. Komisjonile laekusid viie kandidaadi avaldused. Salajasel hääletamisel osutus valituks Krista Aru, kelle poolt hääletas seitse komisjoni liiget. Kultuurikomisjon tegi 22. jaanuaril ka sellised otsused, et võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda 29. jaanuaril, teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele ja otsusena vastu võtta. Need olid konsensuslikud otsused. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Selle otsuse eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitada ei olnud võimalik. Me läheme lõpphääletuse juurde, kuna juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu otsusena vastu võtta. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 361. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 69 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 14.)

3. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (330 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeb teile ettepaneku muuta kahte paragrahvi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses. Ma arvan, et meil ei maksaks selle eelnõu raames pidada pikki diskussioone teemal, kui avatud või kinnine Riigikogu on. Nendel, kes on Riigikogus, on võib-olla üks arvamus ja neil, kes on väljaspool parlamenti ja jälgivad meid eemalt, võib olla oluliselt teistsugune arvamus. Me püüame selle eelnõuga olukorda parandada sel moel, et vastukäivaid emotsioone oleks vähem ja avalikkus saaks paremini aru, mis Riigikogus toimub, veelgi enam, ta saaks osaleda selles töös, mida Riigikogus tehakse. Sest paraku annab kehtiv kodu- ja töökorra seadus võimaluse kaasata, aga annab ka võimaluse seda mitte teha.

Olukord, mida me püüame muuta, on lühidalt öeldes järgmine. Meie valitsusel on olemas kaasamise hea tava, mis on kõikide seadusandlike aktide puhul kehtinud juba kümme aastat. Mõnes valdkonnas, näiteks tööelus, on Eesti võtnud endale peaaegu 20 aastat tagasi lausa rahvusvahelised kohustused. Neil kohustustel on üks mõte: et riigivõim räägiks ühiskonnas olulised küsimused läbi huvitatud pooltega, kes tunnevad asja vastu huvi ja kes tahavad, saavad ja oskavad sõna kaasa öelda.

Kaasamise hea tava tähendab muuseas seda, et kui Vabariigi Valitsus esitab teile eelnõu, siis selle eelnõu lõpus on pikk tabel nendest organisatsioonidest, kellega valitsus seda eelnõu kooskõlastas. Seal on kirjas kõik nende märkused selle eelnõu kohta, kaasa arvatud see, kas eelnõu algataja, Vabariigi Valitsus, neid märkusi arvestas või mitte. Rahvasaadik, kes eelnõu vastu huvi tunneb, saab selle tabeli üle vaadata.

Tegelik elu Riigikogus on näidanud, et kaasmise heast tavast saab kaunis lihtsalt kõrvale hiilida. Seda sellel lihtsal moel, et kuigi eelnõu võib tegelikult olla ette valmistanud valitsus ja selle koostanud juristid ühest või teisest ministeeriumist, siis eelnõu saab algatada ka Riigikogus ning Riigikogu kodu- ja töökorra seadus mingit kaasamist sellisel moel ette ei näe. Teisisõnu: pahatahtlikult tegutsedes võib kaasmise heast tavast kõrvale hiilida ka valitsus, sellel lihtsal moel, et eelnõu esitab tema asemel mõni Riigikogu komisjon või fraktsioon, ilma et seda oleks keegi kuskil kunagi kodanikuühendustega arutanud. See kehtib ka kõigi nende eelnõude kohta, mida algatab Riigikogus ükskõik kes, kas või opositsioon. Küsimus on laias laastus selles, kas need Riigikogus kõige suuremat vaeva nägevad üksused, Riigikogu komisjonid, on kodanikuühendustele eelnõude menetlemise käigus avatud või suletud.

Kehtiva kodu- ja töökorra seaduse § 36 ütleb, et Vabariigi Valitsuse liikmel on õigus osaleda komisjoni istungil sõnaõigusega ning komisjoni esimehe kutsel võivad komisjoni istungil osaleda riigiasutuste esindajad ja teised isikud. Siin on praktika väga erinev.

Ma alustan positiivsest näitest. Riigikogu arutas eelmisel aastal ühte väga tähtsat ja tundlikku eelnõu, mille nimi oli avaliku teenistuse seaduse eelnõu. See oleks võinud ühiskonnas ilmselt palju rohkem ärevust ja probleeme tekitada. Riigikogu põhiseaduskomisjon käitus aga siin hästi kaasavalt. Teisisõnu: kõik, kes olid muudatusettepanekuid esitanud, olid nad siis parlamendiliikmed või muud huvirühmad (selle eelnõu puhul olid nendeks rühmadeks põhiliselt omavalitsusliidud ja ametiühingud), kaasati komisjoni töösse sel moel, et nad osalesid komisjoni istungil ja arutasid muudatusettepanekuid. Komisjonis arutati tõesti kõik muudatusettepanekud läbi. Seaduseelnõu suletud arutelu oleks toonud kaasa palju rohkem probleeme, eriti eelnõu autorile.

Aga on ka vastupidiseid näiteid. Üks komisjon on esitanud eelnõu, mille tegelik autor on Vabariigi Valitsus. Komisjonis tuli vaielda teemal, kas asjast huvitatud osapooli kohale kutsuda või mitte. Komisjoni esimees oli lahke ja kutsus. Kutsuti ka muudatusettepanekute tegija, kelleks tookord olin mina. Muudatusettepanekud arutati läbi ja siis komisjoni esimees teatas, et nüüd võivad külalised lahkuda, kuna

komisjon hakkab hääletama. Ma ei hakanud puhtalt solvumise tõttu oma põhiseaduslikele õigustele rõhuma. Minu meelest ei olnud tegemist inetu käitumisega mitte ainult rahvasaadiku suhtes, vaid eriti just kodanikuühenduste suhtes. Riigikogus on olnud ka selliseid komisjonide esimehi, kes on öelnud, et ühtegi huvirühma põhimõtteliselt komisjoni istungile ei lasta.

Nüüd paar ääremärkust. Esiteks, kõiki neid eelnõusid, mis kannavad teatud templit ehk millel on salastatuse aste, menetletakse Riigikogus täpselt endisel kombel. Tegemist on kindlasti dokumentidega. Nende arutelu toimub kehtivate seaduste alusel. Seal jääb komisjoni esimehele õigus kedagi kohale kutsuda, aga kutsutavatel peab olema luba seda dokumenti arutada.

Aga tavaliste eelnõude arutelude puhul, mis sellist templit ei kanna, on meie ettepanek, et suured, tunnustatud, ühiskonnas teada kodanikuühendused, kes on ka komisjonide sagedased koostööpartnerid, saaksid õiguse käia komisjoni istungil ilma selleta, et komisjoni esimees neid eraldi kutsuma peaks. See tähendaks sisuliselt, et nad saavad nagu rahvasaadikudki igal reedel komisjoni järgmise nädala päevakorra koos eelnõude, muudatusettepanekute ja muude aruteluks vajalike dokumentidega ning otsustavad sisuliselt ise, kas nad soovivad komisjoni istungile tulla või mitte. Kui nad peavad õigeks midagi öelda, siis nad tulevad ja ütlevad ning see on nende õigus. Komisjoni liikmed hääletavad nii nagu ka praegu otsused läbi.

Ei maksa karta, et komisjoni istungiks on siis vaja üürida Solarise keskust või lauluväljakut, sest Riigikogu komisjonide partnerid mahuvad tegelikult väga hästi nendesse ruumidesse, mida Riigikogu komisjonid praegu kasutavad. Tegelikult on igal komisjonil pidevad koostööpartnerid välja kujunenud. Minu arvates ei peaks olema kuigi keeruline öelda siin oma jah või ei.

Paraku tuleb seaduse tasemel reguleerida ka see, kuidas need mittetulundusühingud sellise võimaluse saavad. Meie pakutud variant on see, et nad taotleavad seda võimalust Riigikogu juhatuselt, Riigikogu komisjon sisuliselt ütleb juhatusle, et need on tema koostööpartnerid. Mõne teise ühenduse kohta võib komisjon öelda, et ei, ta ei ole neist midagi kuulnud ja siia-

maani pole nendega koostööd teinud, aga nad võivad kunagi koostööpartneriks kujuneda. Tegemist oleks võimaluse loomisega neile, kes praegu eelnõude menetlemise käigus oma sõna kaasa öelda ei saa, et nad saaksid komisjoni istungile tulla ja oma arvamust väljendada.

Lõppkokkuvõttes ei ole küsimus mitte ainult selles, kas ja kuivõrd tahab Riigikogu kuulata kodanikuühenduste seisukohti, vaid minu meelest ka selles, et sel moel tulevad siit saalist palju paremad seadused kui praegu.

Teine muudatus käsitleb § 39. Siin on sisuliselt kaks muudatust. See paragrahv räägib komisjoni istungi protokollimisest ja jäädvustamisest. Praegu on selline kahetsusväärne olukord, et kui hea kolleeg Maruste tuleb pärast mind kaasettekannet tegema ja ütleb, et komisjon toetas esimese lugemise lõpetamist, ja kui te küsite, kes kuidas hääletas, siis kolleeg Maruste vastab ainult, et eelnõu esimese lugemise lõpetamise poolt oli nii mitu rahvasaadikut, vastu nii mitu rahvasaadikut ja erapooletuks jäi nii mitu rahvasaadikut. Te mäletate, et on olnud juhtumeid, kui on püütud teada saada, kes kuidas hääletas, aga on tulnud välja, et seda protokollist välja ei loe. Miks? Kas keegi on aru saanud, mis selles salajast on? Mina asendusliikmena hääletasin eelnõu esimese lugemise lõpetamise poolt ja Mart Nutt hääletas ka esimese lugemise lõpetamise poolt, kuigi meil on eelnõust võib-olla erinev arusaam. Aga kellele see peaks saladus olema? Kas see peaks olema saladus näiteks Rainer Vakrale või kellele? Miks me seda varjame? Esimene muudatus on see, et hääletustulemused fikseeritakse komisjonides ka nimeliselt, et oleks selge, kes oli poolt, kes vastu, kes jäi erapooletuks või kes ei hääletanud.

Teine soov on meil veelgi lihtsam: et debatt, mis komisjonis oli, kuidagi protokollis kajastuks. Loomulikult on võimalus protokollida Riigikogu tööd ka stenogrammi kaudu. Me meelega jätsime siia mõiste "protokoll". Teisisõnu: komisjonis otsustatakse omavahel, mida protokollitakse. Praegu, muuseas, protokollitakse komisjonis ainult siis, kui rahvasaadik palub midagi protokollida. Ka Riigikogu juhatus näitas üles teatud aktiivsust ja näiteks selle eelnõu asjus toimus arutelu ka rahanduskomisjonis. Komisjoni esimees Sven Sester küsis, kas tõesti üks eelnõu idee autoritest Eiki Nesstor ja rahvasaadik Sõerd oleksid selle poolt,

kui nende arvamused, mida nad komisjonis küllalt elavas vormis väljendasid, oleksid protokollitud. Minul ei ole midagi selle vastu ja kolleeg Sõerdil ei olnud ka mitte midagi selle vastu.

Ma usun, et ma tean poliitikuid küll. Ma olen neid juba paarkümmend aastat näinud ja saan aru, et kui kaamerad surisevad ja prožektorid põlevad, siis võib nende jutt mõnevõrra muutuda. Aga ma arvan, et see ei peaks olema mingi takistus selleks, et Riigikogu komisjoni tööd korralikult protokollida ja stenografeerida. Ei muutu need komisjonide istungid pärast seda sugugi valimisdebatiks. Ei olnud need seda ka siis, kui aastaid tagasi tollase kodukorra põhjal protokolle lausa stenogrammi kujul tehti. Muuseas, avalikkus luges neid väga huvitatult. Näiteks tegi kultuurikomisjon aastatel 1999–2003 protokolle väga vilkalt, istungid stenografeeriti ja kultuuriavalikkus tundis nende vastu elavat huvi.

Imselt tekib teil mõte, et võiks ju toimida veelgi avalikumalt ja tänapäeva tehnika võimalusi kasutades kanda näiteks Riigikogu komisjonide istungeid, mis ei ole saladustempiliga kaetud, üle ka internetis. Mina olen selle poolt. Aga kui te kodu- ja töökorra seaduse lahti lööte, siis saate aru, et sellist paragrahvi sinna sisse kirjutada ei ole võimalik, lihtsalt sellepärast, et seda ei ole vaja. Meil on praegu üks komisjon, kes on otsustanud, et nende istungid on avalikud ja need on kõik interneti teel jälgitavad. Eile sain ma teada, et eelmise aasta jooksul oli neil kokku 251 jälgijat, mis on sellise komisjoni puhul täiesti normaalne arv. Riigieelarve kontrolli erikomisjoni otsusel toimub selline avalikustamine juba praegu ja selle jaoks minu meelest eraldi paragrahvi vaja ei ole. Kui keegi edasise töö käigus leiab, et see võiks siiski olemas olla, siis tuleb see koht leida.

Täna komisjoni sisuka arutelu eest! Seal oli kõne all ka selliseid küsimusi, mille puhul mul on kahju, et neid ei protokollitud. Oleks väga kena, kui me selle eelnõuga saaksime minna edasi sel moel, et Riigikogu kõige töökam koostöökogu ehk komisjon saaks näidata, et ta tegelikult ka tööd teeb, mitte ainult seda, et tuldi kell 10 kohale, kohal olid need ja need, pävakorrapunkt oli selline ja selline, 6 olid poolt ja 5 vastu ning mindigi laiali. Kui meie

töoaranded jäävad ajalukku sellisel kujul, siis on küll väga kehvasti. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! See on iseene-sest ilus jutt, hea aastatepikkune kolleeg Eiki! Küsimus sellest, kas Riigikogu komisjonide istungid peaksid olema kinnised või avalikud ja millised peaksid olema protokollid, on väga oluline. Aga ei ole ju midagi uut siin päikese all. Päris pikka aega on Riigikogu esimehe juures koos käinud Riigikogu fraktsioonide esimehed vanematekogu nime all. Seal on päris pikalt neid küsimusi arutatud ja on kokku lepitud, et tullakse ühiselt välja ettepanekute-ga, sest see probleem puudutab ju kõiki Riigi-kogu liikmeid, komisjone ja fraktsioone. Mis on nüüd teie ajend? Kas sa võid öelda, mis teie fraktsiooni sundis, ma ei saa öelda, et plagiati tegema, aga nendest kokkulepetest mitte kinni pidama? Kuhu te kiirustate?

Eiki Nestor

Ega me ei kiirustagi kuskile. Siis, kui see eelnõu valmis sai – see oli eelmise aasta kevadel –, Riigikogu juhatus veel kedagi mitte kuskile kokku kutsunud ei olnud. Riigikogu juhatus hakkas teemaga minu teada tegelema siis, kui selgus, et meie kodu- ja töökorra sea-dus ning avaliku teabe seadus ei ole omavahel mitte kõige paremas kooskõlas, ütleme nii. Mi-nu teada on ka vähemalt ühe Riigikogu komis-joni protokollide salastamine, ma ei tea, kelle poolt, kohtus vaidlustatud. See oli Riigikogu juhatus ajend. Meie ajend oli hoopis teist-sugune: kaasata kodanikuühendusi Riigikogu töösse. Hea kolleeg Väino, kiirustada ei ole ka minu meelest kuskile. Kui soovitakse koos-meelt, siis koosmeelt selles, kuidas korraldada Riigikogu komisjonide töö nii, et kõike saaks salastada ja kõik oleks kinnine, aga avalikku-sele jääks mulje, et kõik on avalik, ei tule, sest meie sellega ei nõustu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud juhataja! Hea Eiki! Paberi peal paistavad seadused tavaliselt väga head välja, aga minu küsimus on puhtpraktiline. Sa oled kogenud Riigikogu liige, oled enamikus komisjonides olnud, tead komisjonide suurust. Kuidas nende huvirühmadega on? Kui meil tekivad pidevad koostööpartnerid, kes on igal esmaspäeval siin kohal, siis kuhu me nad ma-jutaksime? See on puhtpraktiline väike takis-tus. Ma meenutan oma komisjoni eilset koos-olekut. Me pidime ruumid vabastama, selleks et üks teine komisjon saaks koosolekut pidama hakata. Selle seadusmuudatuse puhul tekivad lihtsalt puhtfüüsiliselt väikesed takistused.

Eiki Nestor

Ei, ma ei arva, et see oleks kuidagi takista-tud. Näiteks saab rahanduskomisjonis, ma ku-jutan ette, pidevaid koostööpartnereid olema kaks või kolm. Ma ei arva, et neid tekiks roh-kem. Neid partnereid, kes sooviksid pidevalt koostööd teha ja kellel oleks midagi öelda, on põhiseaduskomisjonil, ma arvan, üks-kaks, maaelukomisjonil ka üks-kaks. Kõige rohkem võiks neid partnereid olla võib-olla sotsiaalko-misjonil. Ei ole mõeldud nii, et igast mitte-tulundusühingust saab partner. Tegemist peab tõesti olema selliste partneritega, kes on Riigi-kogu komisjoniga kogu aeg koostöös olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Sarnaseid küsimusi on lahendatud eri tasanditel. Kohali-kel omavalitsustel on siin päris suur kogemus. Seal kehtib nimelt traditsioon, et iga fraktsioon nimetab komisjonidesse proportsionaalselt neid, kes ei ole selle kogu liikmed. Erinevatest variantidest on see osutunud kõige viljaka-maks. Kui me hakkame võtma lihtsalt koos-tööpartnereid, siis tekib mittevõrdse kohtlemi-se probleem. Kui me muudame osalemise va-bamaks, siis juhtub nii, et teatud kuufaaside ajal on neid, kes tahavad kindlasti oma sõna sekka öelda, rohkem jne. Kas me võime lähe-neda sellele kohaliku omavalitsuse traditsioo-nist lähtudes ja anda fraktsioonide otsustada, keda nad kaasavad partneriteks nende hul-gast, kes ei ole Riigikogu liikmed?

Eiki Nestor

Sisuliselt on siin pakutud ju sedasama, ainult natuke teise skeemina. Selle n-ö eksperdihinnangu kaasamise või mittekaasamise kohta annab komisjon, mitte fraktsioon. Ma kiidan igati kohalike omavalitsuste tava kaasata kohalikku vabakonda lausa komisjoniliikmetena. See on äärmiselt mõistlik ja kasulik tegevus. See, et kohalikul tasandil seda teha saab, on igati tore. Riigikogu puhul tekib ilmselt küsimus natuke teisel moel. Kohalikul tasandil on nad ju komisjoniliikmed koos hääleõigusega, mitte ainult sõnaõigusega. Siin on aga tegu seadusloomega ja see asi toimub natuke teistmoodi. Ma ei ole jätnud selle n-ö eksperdihinnangu andjaks mitte fraktsioonid, vaid just komisjoni. Kui nad tuleksid fraktsioonide kaudu, siis oleks neid kindlasti palju ja tekiks kas või küsimus, kui palju neid siis olema peab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Remo Holsmer!

Remo Holsmer

Aitäh, austatud juhataja! Hea eelnõu ettekandja! Mul on kaks küsimust. Esiteks, kas eesmärk ainult komisjonide tööd rohkem avalikustada ja rohkem huvirühmasid kaasata pole mitte väheambitsioonikas? Tegelikult on ka fraktsioonid samaväärsed tööorganid. Kas te olete mõelnud ka fraktsioonide puhul sama asja peale? Teiseks, kust ma võiksin praegu lugeda näiteks Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni koosolekute protokolle või ülevaateid?

Eiki Nestor

Minugi poolest, arutame seda eelnõu menetlemise käigus. Praegu minu teada ühtegi regulatsiooni selle kohta kodu- ja töökorra seaduses ei ole. See on teema, mida võiks arutada. Aga Riigikogu komisjonide puhul peaks see kindlasti seaduses olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ka praegune kodu- ja töökord võimaldab kaasamist päris ulatuslikult ja suurel määral. Küsimus on selles, kas me kõiki neid võimalusi

hästi ära kasutame. Näiteks on mul rahanduskomisjonist selline kogemus, et maksuseaduste menetlemisel oleme kohtunud töögruppidega, näiteks ehitusmaterjalide tootjate liiduga, tubakatootjate liiduga jt. Probleem on hoopis selles, et me korraldame neid töögrupe esiteks liiga vähe. Teiseks on osa Riigikogu liikmeid nendes osalemisel passiivsed. Kas me ei peaks mõtlema hoopis sellele, kuidas olemasoleva korra raames huvigruppide kaasatust paremini tagada?

Eiki Nestor

Olemasoleva korra raames on praktika tõesti erinev. Töögruppide tava on juurdunud eelkõige majanduskomisjonis, teistes komisjonides mitte niivõrd. Rahanduskomisjonis on seda ka väga vähe. Töögruppide taval on kindlasti oma pluss, sest asjaosalised saavad midagi öelda. Aga sellel on minu meelest ka miinus: pärast ei kajastu see mitte kuskil, mitte üheski komisjoni protokollis ega dokumendis, see jääb lihtsalt lobistide ja parlamendiliikmete kohtumiseks. Ma ei usu, et pärast seda, kui me vabakonna esindajad komisjoni istungile lubame, tehtaks tõsiseid otsuseid sellest ruumist väljaspool. Siin ei toimu olulist muudatust. Ka praegu arutatakse mingeid teemasid koalitsioonipartnerite vahel, mingeid teemasid arutatakse koalitsioonipartnerite töörühmas jne, kuni kurikuulsate krokodillideni välja. Need on tavapärase poliitilise debati ja suhtluse vormid ning ega need kuskile ei kao. Tähtis on, kuidas Riigikogu ise kui organ on avatud vabühendustele ja kas sellest kõigest jääb ühiskonnale korralik, selge ja arusaadav jälg. Selles on selle muudatuse mõte. Ma ise, muuseas, ei ole mingi eriline töörühmade tööstiili pooldaja. Ma ei hakka seda ka maha tegema, sest ma saan aru, et see on ikkagi parem sellest, kui üldse ei suhelda. Aga ma eelistan seda, et kõik need, kellel on midagi öelda, saaksid seda teha komisjoni istungil. See oleks kindlasti parem kui mingi töörühm kuskil.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitäh! Hea Eiki! Tegelikult saab ju ka praegu käia komisjoni tööst osa võtmas ja arutelu kuulamas. Aga sa ütlesid, et sa ei arva, et neid

koostööpartnereid tuleb üle kahe või kolme. Kust sa seda võtad? Minu meelest igasuguste vabaihenduste arv üha suureneb. Kui hakata kuidagi reglementeerima seda, kes saab kuulama tulla ja kes mitte, siis minu arvates suurendab see hoopistükkis bürokraatiat ja segadust, kui on vaja veel mingi lahe nüke välja töötada selle kohta, kellel on õigus tulla ja kuulata, mida Eiki komisjonis räägib, ja kellel seda õigust ei ole. Praegu saab ju tegelikult vabaihenduse esindaja täiesti rahulikult kohale tulla, kui komisjon ja komisjoni esimees sellega nõus on.

Eiki Nestor

Praegu saab ta tulla, kui komisjoni esimees kutsub, aga kui ei kutsuta, siis ei saa tulla. Isegi ministeeriumi kantsler ei saa tulla, kui teda ei kutsuta. Selles ongi küsimus. Ma tõin ka näiteid, et on komisjonide esimehi, kes kutsuvad, ja komisjone, kus see on olnud hea tava. Nii on olnud mitmes komisjonis aastaid, toon siin eeskujuks jällegi kultuurikomisjoni. On olnud aga ka komisjonide esimehi, kes on öelnud, et nemad ei kutsu kedagi. Tõele au andes nad ei kutsunudki ja keegi seal ei käinud. Ma olin väga kaua sellise komisjoni liige, kuhu puhtalt põhimõtte pärast kedagi ei kutsutud. Teinekord tuli komisjonis lausa tõsiseid vaidlusi pidada, miks komisjoni esimees kedagi kohale ei kutsu. Aga kui ta ei kutsu, siis ta ei kutsu ja kogu lugu. Selline on praegune seadussäte. Miks ma arvan, et neid partnereid ei tule eriti palju? Me ju kõik näeme, kes on need, kes tõsiselt tegelevad selle tööga, mida võib nimetada seaduse ja paragrahvi väljatöötamiseks. Neid, kellel on millegi kohta üks, teine või kolmas arvamus, on kindlasti rohkem, aga neid, kes tegeliku seadusandlusega tegelevad, nii palju ei ole. Näiteks on tudengitel oma esindusorganisatsioon ja nad saavad sellega hakkama. Meil on olemas kaubandustööstuskoda, töandjate keskliit ja ametiühingute keskliit. Need on sellised tunnustatud, üle riigi tegutsevad organisatsioonid, kes suudavad ja jaksavad selles protsessis osaleda. Miks ma seda ütlen? Seetõttu, et see ei olegi nii lihtne, see nõuab pidevat tööd. Sellel mittetulundusühingul peab olema ka võime selles tegevuses kaasa lüüa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ühele varasemale küsimusele vastates jäi teie vastus poolikuks. Ei ole mingisuguseid argumente, mille põhjal saaks väita, et see konkreetne eelnõu ei ole mitte meeskonnatöö kaaperdamise vili, vaid on juba kunagi ammu välja mõeldud. Lõppkokkuvõttes on mingisuguste kokkulepete järel üks osapool selle esitanud ja enda tööviljana näidanud. Kui rääkida nendest ettepanekutest, eelkõige ettepanekust komisjonide töö täiesti avalikuks muuta, siis tuleb öelda, et teistes riikides on selle põhimõtete rakendamine toonud kaasa selle, et parlamendiväliste jõudude mõju, lobigruppide, erija erahuvide esindajate mõju parlamendi ja tema komisjonide tööle kasvab märkimisväärselt. Miks peaks selle eesmärgiks võtma? Miks te seda tahate?

Eiki Nestor

Ma arvan, et nüüd sa, rahvasaadik, panid oma küsimusega ikka päris tõsiselt puusse. Ma ei tea, et keegi oleks Riigikogus sellist eelnõu teksti arutanud. Mingit kollektiivse töö vilja sellisel kujul ma näinud ei ole ega tea, et keegi oleks seda tööd teinud. Ma olen küll väga pikka aega vaielnud sel teemal nende inimestega, kes aitavad Riigikogu juhatusel neid eelnõusid koostada. Ma tean, et nende arusaam sellest, kui avatud või suletud peaks olema Riigikogu komisjon, on hoopis teistsugune. Mis Riigikogu juhatus sellest arvab, ei oska ma ennustada. Mis puudutab lobigruppe, siis see on natuke teine teema. Ma ei arva, et need, kes komisjoni istungil sõnaõigusega osalevad, peaksid olema mingid lobistid. Ma arvan siiski, et need peaksid olema mittetulundusühingute esindajad. Klassikalise lobisti määratluse alla sellised suurused nagu kaubandus-tööstuskoda, töandjate keskliit, ametiühingute keskliit või üliõpilaskondade liit ei mahu. Lobistid on teistsugused tegelased. Nad teevad ka oma tööd kindla mõtte ja teadmisega. Siin on räägitud vajadusest lobitegevust reguleerida, küll teiste seaduste raames. Seda ma ei eita. Ma arvan, et seda on võib-olla vaja eelkõige lobistidele endile ja ka rahvasaadikutele, et neile ei jääks kuidagipidi mulje, justkui keegi tegeleb kuskil millegi sellisega, millega tegelda ei tohi. Selle eelnõuga on siiski midagi natuke muud mõeldud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Paar päeva tagasi lugesin Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimehe Sven Mikseri artiklit komisjonide tööst. Tema pakkus hoopis rohkem avatud lahendust, kui on pakutud selles eelnõus, kuni selleni välja, et võiks teha veebiülekandeid komisjonide istungitest. Kui nüüd erakonna esimehe seisukohta ja seda eelnõu võrrelda, siis on näha, et erinevus on päris märkimisväärne. Kuna Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni istungid ei ole avalikud, siis ei ole mul muud võimalust kui sinult küsida: kumb on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna seisukoht?

Eiki Nestor

Ma püüdsin su kavalale küsimusele juba vastata. Ju ma ei olnud siis nii kaval, et sa oleksid aru saanud, aga võib-olla olid hoopis sina kaval ja tegid lihtsalt näo, et ei saanud aru. Meil oli sel teemal elav arutelu. Kõik toetavad seda veebiülekande põhimõtet. Aga kui sa profina kodu- ja töökorra seaduse lahti võtad, siis saad aru, et polegi õieti kohta, kuhu seda paragrahvi kirjutada. Lisaks pani meid selle paragrahvi kirjutamisest loobuma teadmine, et üks komisjon teeb neid ülekandeid täiesti rahulikult ja kehtiva kodukorra raames. Selleks ei ole vaja midagi muuta. Aga kui sa eelnõu edasise menetluse käigus oled kindlal veendumusel, et selline paragrahv oleks vajalik, siis ma arvan, et me sinuga koos sõnastame selle ära. Mul ei ole selle vastu midagi, kuigi praktika näitab, et vajadust selle paragrahvi järele tegelikult ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Täna, proua juhataja! Hea kolleeg! Sa ütlesid, et põhiseaduskomisjonil võiks sinu arvates neid koostööpartnereid olla üks-kaks. Veel ütlesid, et koostööpartnerite väljaselgitamise aluseks võiks olla nende tegelemine teatud eelnõude või tekstidega või ka poliitikaga. Meil on olemas parlamendis esindatud erakonnad ja seal esindamata erakonnad. Kindlasti

tegelevad ka need esindamata erakonnad mingite tekstide ja poliitikaga, neil on oma vaated jne. Kui me ütleme, et neid koostööpartnereid võiks olla üks-kaks, kas need erakonnad peaksid siis nende hulgast välja jääma? Kui ma võtan koostööpartneriks näiteks ühe erakonna, mis pärast ma siis teistele ära pean ütlema?

Eiki Nestor

Ma ütlesin seda selle kogemuse põhjal, mis mul on sellest komisjonist, kuhu ma ise kuulun. Ma tean natuke ka teiste komisjonide tööd. Ma näiteks arvan, et täiesti normaalne on, kui põhiseaduskomisjoni koostööpartner on mittetulundusühingute ja sihtasutuste liit. Ilmselt on neil väga palju öelda. Kui põhiseaduskomisjoni teemade hulka jääb ka tulevikus kõik see, mis on seotud kohaliku omavalitsuse ja haldusega, siis oleks täiesti normaalne, kui üks koostööpartner oleks maaomavalitsuste liit ja linnade liit või nende ühendus. Ma arvan, et tuleb tervitada neid erakondi, kes siia soovivad tulla, aga ma arvan, et nad väljendavad siiski midagi muud, mitte mingit laiemat, selget, ühtset huvi, mis vabakonna kaudu siia tuleks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on lihtsalt üks täpsustav küsimus. Paragrahvi 36 lõikes 5 on selgelt öeldud, et kui üle poole komisjoni koosseisust on nõus, siis võivad komisjoni istungil osaleda kõik soovijad. Milleks on siis vaja lõiget 3? Minu arust on see väga hea ja õige ettepanek, et kui komisjoni liikmetest üle poole on nõus, et see või teine külaline komisjoni tuleb, siis see otsus võiks selline olla. Siin ei peaks olema punkte, kus nähakse ette, kas ettepaneku teeb keegi juhatuses või mõni teine.

Eiki Nestor

Hea rahvasaadik Kokk! See punkt on ka kehtivas kodu- ja töökorra seaduses üksüheselt sellisel kujul sees. Selle punkti alusel korraldavad komisjonid põhiliselt üritusi, mida nimetatakse lühidalt Valge saali istungiteks. Komisjon teeb mingi teema avaliku arutelu, kutsub kohale esinejad ja teatab kellaaja ning kõik, kes tahavad, saavad tulla. See on praegu sea-

duses ja see peab ka tulevikus nii jääma. Selle eelnõu põhiline reguleerimise objekt on komisjoni tavapärased istungid, mitte avalikud arutelud. Arutelusid võib komisjon ka tulevikus korraldada nii, nagu ta seda praegu teeb. See, et neid avalikke arutelusid hakati korraldama, oli väga õige ja mõistlik samm. See peab nii ka jääma. Meie reguleerime selle eelnõuga natuke teisi teemasid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Hea Eiki! Mina olin üks nendest, kes oli selle eelnõu vastu. See ei ole mingi saladus. Miks ma vastu olin? Kahel põhjusel. Esiteks, Sotsiaaldemokraatlik Erakond püüab selle eelnõu ja ka ühe järgmise eelnõuga lõigata loorbereid, selle asemel et teha Riigikogus kollektiivset tööd ja lahendada paljud asjad üheskoos konsensuse alusel positiivselt ära. Teiseks sellepärast, et selliste komisjonide partnerite nimikirjade koostamine ahistab ja piirab vabakonna tegevust ning tema võimet seadusloomes kaasa rääkida. Ma sooviksin küll, et kõikidel vabakondlastel ja nende organisatsioonidel oleks õigus selleks registreeruda. Rumal on see komisjon, kes head arvamust või ettepanekut ära ei kuula.

Eiki Nestor

Selle eelnõuga ei piira me mitte kuidagi nende mittetulundusühingute võimalusi, kes alalise partneri staatust ei saa. Need võimalused, mis neil praegu on, jäävad neile ka tulevikus, kaasa arvatud see, et neid edaspidigi kutsutakse komisjoni istungile, kui komisjon seda õigeks peab. Küll aga püütakse siin sisse viia natuke teistmoodi staatust teatud ühingutele, kes selle tööga kogu aeg tegelevad. Need vabühendused, mida Peep Aru nimetas, jäävad tulevikus komisjoni töös osalema samadel alustel nagu praegu. Ma muidugi kiidan, Peep, sind soovi eest lahendada asju konsensuslikult ja suurema üksteisemõistmisega, ma näen aga, et praktikas tehakse seda kahjuks nupuvajutusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Võib-olla sa lühidalt selgitad, kuidas juhatuse otsus erineb komisjoni otsusest. Mõlemal juhul on ju tegemist sellega, et koalitsioonil on ülekaal.

Eiki Nestor

Seda võib eelnõu menetlemisel edaspidi arutada, et keegi kuskil peaks selle staatuse andma, et oleks ühemõtteliselt selge, kellel see on ja kellel mitte. Küll oleks lihtne, kui see käiks kuidagi teistmoodi, sest see küsimus, mida siin saalis on täna korduvalt küsitud, tekib ka siis. Me pakkusime sellise lahenduse, et keegi peaks Riigikogu nimel selle otsuse tegema, kuulates komisjoni ära. Juhatust sai selleks pakutud seetõttu, et kui tekivad erimeelsused, siis oleks üks erapooletu otsustaja. Sisuliselt on määrav siiski komisjoni otsus, kas tegemist on pideva koostööpartneriga või mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma!

Mati Raidma

Aitäh! Ma olen komisjoni esimehena natuke mures, sest nüüd selgus, millised pahad inimesed on komisjonide esimehed. Ma saan aru, et komisjoni esimehelt võetakse ära otsustamise õigus ja keegi teine otsustab, kes on komisjoni kõige suurem sõber. Kas sa saad natuke täpsemalt seletada, kes selle staatuse annab, millise dokumendi põhjal? Kuidas otsustatakse, millised vabühendused saavad selle väärika staatuse?

Eiki Nestor

Praegu pakutud skeem on selline. Tunnustatud mittetulundusühingud taotleavad seda staatust Riigikogult. Riigikogu juhatus kuulab ära komisjoni arvamuse, kas tegemist on nende pideva koostööpartneriga või mitte. Kui on, siis ta ütleb jah ning nad saavad selle staatuse juhatuse otsusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ka mina jagan seda muret, mida eelküsijad on väljendanud. Oma kaheaastase töö jooksul siin olen ma

aru saanud, et komisjon on põhiline tööorgan, kust eelnõud jõuavad suurde saali. Kas sa ei jaga seda muret, et uue korra tõttu võivad komisjonide istungid mõne problemaatilise eelnõu puhul muutuda rahvakoosolekuks ja võib juhtuda, et eelnõud siia saali ei jõuagi? Kas ei piisaks mingist kompromissvariandist, et iga eelnõu puhul on üks avalik istung, kus kõik soovijad saavad osaleda, aga mingil hetkel oleks siiski komisjoni esimehel võimalik pida komisjoni istungit nii, et komisjoni liikmed saaksid tõepoolest süveneda ning hääletada ja teha vajalikud otsused?

Eiki Nestor

Ei, ma ei jaga seda muret. Ma tean, et tegelikult on komisjonidel need koostööpartnerid olemas. See ei peaks olema kuigi vaevaline. Ma ei arva ka, et see oleks mingi suur rahvakoosolek. Ma usun, et päris iga eelnõu puhul võib-olla ei ole ju seda rahvakoosolekut vaja. On väga palju eelnõusid, mis ju ka komisjonis ei tekita väga elavat arutelu. Sellise sätte sisseviimine oleks ilmselt põhjendamatu. Siin tuntakse muret, kui palju neid partnereid on, kuidas partneriks saab ja kus nad kõik istuvad ning kas nad ühte tuppä ikka ära mahuvad. Mina tunnen eelkõige muret selle pärast, et Riigikogus arutatakse eelnõusid nii, et need tulevad n-ö ühest poliitilisest toast, jõuavad Riigikogu saali, komisjoni, järgmisesse poliitilisse tuppä ja mitte keegi mitte kuskil ei saagi nende kohta mitte midagi öelda, juhul kui just ta kogemata seda ei tea või talle kogemata ei öelda. See olukord teeb mulle rohkem muret. Ainuke koht, kus Riigikogus algatatud eelnõu asjus oma arvamuse saab välja öelda, juhul muidugi, kui sind ei kutsuta komisjoni, on ajaleht, võrgumeedia või mingi muu meediavorm, aga tegelikku koostööd nendega, kes asja pärast südant valutavad, ei teki. Riigikogus peaks see koht ju olema. Kui Vabariigi Valitsus saab kaasata mittetulundusühinguid, miks siis Riigikogu ei saa? Ma ei saa aru, miks selle vastu puigelda. See asi teeb mulle palju rohkem muret kui see, kas komisjonis on üks või kaks pidevat koostööpartnerit, kus nad istuvad ja kas see tool on pehme või kõva jms. See ei ole oluline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Komisjonide tegevusvaldkonnad on väga erinevad. Teadupärast on riigikaitsekomisjon, kuhu ka mina kuulun, üks selline komisjon, kus vaat et iga nädal on kõne all mingisugune sensitiiivne teema, mis on ka NATO saladusega kaitstud. Kui see seadusmuudatus vastu võetakse ja mõni vabakondlik organisatsioon peaks tungivalt tahtma tulla sellele arutelule, mis on NATO pitseriga kaitstud, mismoodi siis neile ära öelda? Teine variant on see, et riigikaitsekomisjon hakkab oma koosolekuid pidama peastaabis. Kuidas sellisel juhul käituda, kui need asjad ei kattu?

Eiki Nestor

Aitäh, hea kolleeg! Ma küll rääkisin sellest, aga ma kordan sulle seda veel. Kui komisjoni arutelu on kaetud mingi astme riigisaladusega või on tegemist ametkondlikuks kasutamiseks mõeldud dokumentidega, nagu neid näiteks ELAK-i töös ette tuleb, siis jääb arutelu kord selliseks, nagu see praegu on. Siin ei näe ma ette mingit muudatust. Nende arutelude puhul toimub töö teistmoodi. Praegu on see kord selline, et ka nende punktide arutelu juurde võib komisjoni esimees külalisi kutsuda. Ilma luba küsimata saab sinna tulla ainult minister. Aga kui näiteks riigikaitsekomisjoni koosolekule tuleb struktuurist mõni inimene, kes ei ole minister, siis peab tal olema kutse, ta ei saa sinna muidu tulla. See kord jääb samasuguseks, nagu on praegu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma, teine küsimus!

Mati Raidma

Aitäh! Riigikaitsekomisjonis on umbes pool aastat olnud menetluses Kaitseliidu seaduse eelnõu. Kogu see aeg on olnud meie komisjoni istungitel ka Kaitseliidu kui Eesti ühe suurima kodanikuühenduse inimesed. Kas ma olen kehtivat seadust kogemata rikkunud, sest ma ei ole luba küsinud ja suure sõbra staatust ei ole nagu olemas? Minu arust on meie käitumine olnud täiesti normaalne. Mulle tundub, et see, mida puldist räägitakse, on otsitud põhjus.

Eiki Nestor

Minu meelest on see käitumine ka normaalne. Sa ei ole kehtivat seadust rikkunud, vastupidi, sa oled õigesti käitunud. Sina komisjoni esimehena oled pidanud õigeaks need inimesed kohale kutsuda. Küsimus on selles, et kehtiv seadus jätab mõne teise komisjoni esimehele võimaluse seda mitte teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Eelnõu 330, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis algatati 22. novembril 2012 (siin all on ka Eiki Nestori allkiri, mis näitab, et see eelnõu algatati 22. novembril 2012), oli komisjonis arutlusel 15. ja 22. jaanuaril s.a. Komisjonis esitati mitmeid küsimusi ja arutleti nende üle, kuid peamine teema oli see, miks on komisjonis, Riigikogus ja nn jääkeldris laiemalt ühismeeles töös oleva teema puhul ühel erakonnal vaja teiste arvel punktivõit võtta. See ei näe väga kollegiaalne välja ega ole seda ka sisuliselt. Komisjon otsustas üksmeelselt eelnõu aktsepteerida ja saata see täiskogu päevakorda 29. jaanuaril ehk täna. Teiseks otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Selle poolt oli 6 rahvasaadikut, vastu 2, erapooletuks jäi 2. Järgmine ettepanek oli määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. aprill 2013, et jätta Riigikogu juhatusel ja koostöö kogule võimalus tulla välja oma ettepanekutega, nii et neid saaks ka arvesse võtta. Lõpuks otsustati määrata ettekandjaks teie ees kõneleja. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas ma sain valesti aru, et komisjonis nagu midagi sisulist ei arutatud, st arutati ainult seda, kas SDE saab punktivõidu või ei saa?

Rait Maruste

Selles etapis me seda väga sisuliselt veel ei arutanud, aga arutlesime küll nende ideede üle, mida selles eelnõus pakuti. Selle kohta oli päris palju küsimusi-vastuseid ja toimus pikk arutelu. Aga jah, me arutasime alles seda, kas eelnõu käiku anda või mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus lähtub sellest, mida te praegu ütlesite. Miks te arvate, et rahvakogus toimuva suhtes peaks Riigikogu käituma kollegiaalselt, nagu oleks tegemist mingi kahe konkureeriva võistkonnaga, ja erakonnad ei võiks seal toimuva ja sealsete ettepanekute kohta individuaalselt oma arvamusi kujundada?

Rait Maruste

Meie juhendusime kaasamise heast tavast. Kui on teada, et protsess toimub koostöö kogus ehk nn jääkeldris ja samal ajal on teada see, et Riigikogu juhatus on teema võtnud arutelu alla ja tahab seda asja korrastada, siis oleks mõistlik need arengud ära oodata ja koos edasi minna.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Rait Maruste! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 330 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 330 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 8. aprilli kell 17.15.

4. Riigikogu valimise seaduse ja erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (329 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu valimise seaduse ja erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on algatanud Riigikogu valimise seaduse ja erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Sellel eelnõul on suures plaanis kaks eesmärki. Esiteks, teha parlamendis seni esindamata poliitiliste jõudude lävend parlamenti pääsemiseks pisut madalamaks. Teiseks, valimisseaduses suurendada valija hääle mõju parlamendikoosseisu moodustamisel, seda just kompensatsioonimandaatide jagamise puhul.

Riigikogu valimise seaduse § 30 lõikes 5 tahame teha kaks muudatust. Esiteks soovime vähendada kautsjoni suurust kaks korda, valituse kehtestatud kuupalga alammäärani iga registreerimiseks esitatud isiku kohta. Teiseks soovime täiendada seda lõiget nii, et uus registreeritud erakond vabastataks Riigikogu valimistel osalemisel nelja aasta jooksul kautsjoni tasumise nõudest.

Asja mõte on see, et valimistel varem mitte osalenud, uued erakonnad ei saa kuidagi olla kvalifitseerunud riigieelarvest toetuse saamiseks. Kuna täiskautsjon täisnimekirja, 125 kandidaadi puhul on 36 250 eurot, siis võib riigi toetuseta tegutseval erakonnal erinevalt parlamendis esindatud erakondadest selle tasumine keeruliseks osutada. Samas, kui see registreeritud erakond esimesel katsel ka parlamenti ei pääse, kuid saab vähemalt 1% valijate toetuse, siis hakkaks temagi saama riigieelarvest toetust, mis tähendaks, et järgmisel korral parlamendivalimistel osaledes peaks ta olema võimeline juba kautsjonit tasuma.

Riigikogu valimise seaduse § 62 lõigetes 3 ja 4 tahame alandada ringkonnamandaatide ja üleriigiliste kompensatsioonimandaatide jagamisel seatud senise 5%-lise künnise 4%-le ja samuti laiendada üksikkandidaatidele seni ainult erakonna kandidaatidel olemasolevat võimalust saada ringkonnast mandaat ka juhul, kui hääle arv moodustab vähemalt 75% ringkonna lihtkvoodist. See muudatus peaks lihtsustama üksikkandidaatide ja väiksema toetajaskonnaga erakondade pääsu Riigikogusse.

Kompensatsioonimandaadiga valituks osutumiseks on vajalik, et saadikukandidaat koguks vähemalt 5% ringkonna lihtkvoodi suurusest. Näiteks osutus 2011. aasta Riigikogu valimistel valituks 308 valija toetuse saanud kandidaat. Selle ringkonna kvoodist 5% oli

293 häält. Sellised väga väikese toetusega valituks osutunud kandidaadid on põhjustanud nurinat ja küsimusi meie valimissüsteemi esinduslikkuse kohta. Seetõttu tahame muuta Riigikogu valimise seaduse § 62 lõikeid 6 ja 7 ning reastada üleriigilises kompensatsioonimandaatide nimekirjas kandidaadid ümber vastavalt nende kogutud häälte suhtele ringkonna lihtkvooti. See on vajalik, kuna me teame, et valimisringkonnad on väga erineva suurusega. Valijate arv varieerub ringkonniti oluliselt. Näiteks tähendanuks 2011. aasta Riigikogu valimistel 6. valimisringkonnas, Lääne-Virumaal, mis on kõige väiksem valimisringkond, 3910 häält 8%-list toetust. Samas, 4. valimisringkonnas, Harju- ja Raplamaal, mis on kõige suurem valimisringkond, tähendanuks sama häälte arv kõigest 3% hääletanute toetust. Samuti suurendaksime kompensatsioonimandaadiga valituks osutumiseks vähimat kogutavate häälte arvu 10%-ni lihtkvoodist.

Riigikogu valimise seaduse §-s 77 soovime alandada kautsjoni tagastamiseks kogutavate häälte nõuet ringkonnas poolelt lihtkvoodilt 10%-le lihtkvoodist, üleriigiliselt 5%-lt häälest 4%-le.

Samuti tahame vähendada erakonnaseaduses erakonna registreerimiseks kehtestatud minimaalset liikmete arvu 1000 liikmest 500 liikmeni. See lihtsustaks oluliselt uute poliitiliste jõudude moodustamist ning koos teiste meie esitatud eelnõu sätetega toetaks see ka nende jõudmist parlamenti.

Samuti soovime muuta riigieelarveliste eraldiste jagamise põhimõtteid erakondadele selliselt, et pool riigieelarvelistest eraldistest jagataks kõigi Riigikogus esindatud erakondade vahel võrdselt ning teine pool kõigi Riigikogu valimistel vähemalt 2% valijate toetust kogunud erakondade vahel proportsionaalselt saadud häälte arvuga. Vähemalt 1% valijate toetuse kogunud erakondade toetussumma soovime jätta endiseks.

See on lühidalt meie esitatud eelnõu sisu. Olen hea meelega valmis vastama küsimustele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma usun, et teie töomesilased tegid ka järg-

mise arvutuse. Kui teie parandusettepanekud oleksid 2011. aasta valimistel jõus olnud, kas siis n-õ teie *dream team*, mis oleks moodustunud nende muudatuste alusel, oleks praegusest Riigikogu koosseisust suuresti erinenud?

Sven Mikser

Mis puudutab parlamendis esindatud erakondade arvu, siis see ei oleks seda muutnud, kuna siis oli häälte jaotus erakondade vahel meie 5%-lise künnisega proportsionaalse süsteemi kohta võrdlemisi eriskummaline. Neli parlamenti pääsenud erakonda kogusid kõik enam kui 17% valijate häältest. Esimesena välja jäänud, viiendaks jäänud roheliste erakond kogus minu mälu järgi 3,8% häältest ehk ta ei oleks ka 4%-lise künnise puhul kvalifitseerunud. Proportsionaalse süsteemi puhul tuleb künnis kuhugi seada. Tegelikult on see künnis alati teatud tasakaalupunkti otsimine, et parlament esindaks võimalikult hästi valijate eelistusi, et liiga palju nendest häältest, mis valimistel antakse, ei läheks n-õ kaotsi, ei läheks neile erakondadele, kes künnist ei ületa, ja samas oleks parlament teatud mõttes stabiilne ja töövõimeline ehk ei oleks liigselt killustunud. Me ju mäletame, et 1998. aastal, enne Riigikogu IX koosseisu valimisi, muudeti päris oluliselt erakondade moodustamise ja valituks osutumise põhimõtteid. Keelustati näiteks valimisliidud. Toona oli eesmärk võrdlemisi killustunud poliitilist maastikku konsolideerida. Selliseid regulatsioone viidi sisse ka juba mõnevõrra varem. Praegu näeme, et konsolideerumine on läinud võib-olla liiga kaugele. Tegelikult on üks väga oluline muudatus kindlasti see, et loomulik lävend parlamenti pääsemiseks ja valituks osutumiseks on oluliselt kasvanud. See tähendab, et olemasolevad erakonnad on tugevad, võrdlemisi selge ideoloogiaga, ma vähemalt väga loodan seda, ja küllalt tugeva organisatsioonilise struktuuriga. See tähendab, et uuel, moodustataval erakonnal on isegi madalama künnise puhul olemasolevate erakondadega konkureerida märkimisväärselt keerulisem kui 10–15 aastat tagasi, rääkimata 20 aasta tagusest ajast, kui me valmistusime esimesteks vabadeks, iseseisvuse taastamise järgseteks valimisteks. Mis puudutab üksikuid kandidaate või seda, milline täpselt oleks Riigikogu koosseis olnud, siis seda me tõepoolest ei vaadanud. Ma oletan, et kom-

pensatsioonimandaatide jaotuse puhul oleks tulemus pisut praegusest erinev, aga seda kindlasti õiges suunas, selles mõttes, et see oleks rohkem peegeldanud valijate tahet.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Niinimetatud rahvakogus on kogunud palju toetust idee piirata Riigikogu liikmete Riigikokku kuulumist kahe järjestikuse mandaadiga, nagu on praegu sätestatud Vabariigi Presidendi puhul. Kui te seda eelnõu ette valmistasite, kas siis oli ka see võimalus parandusettepanekuna arutlusel?

Sven Mikser

Ausalt tunnistan, et ei olnud. Me jäime seda eelnõu ette valmistades rangelt nendesse raamidesse, mida on võimalik teha kehtiva põhiseaduse piires. Me ei toonud siia sisse selliseid seadusmuudatusi, mis eeldaksid põhiseaduse muutmist. Ma arvan, et mõistlik on selliseid võimalikke muudatusi arutada omaette, sest nende seadustamise protseduur on palju keerulisem ja pikem. Ma ei julge öelda, et ma ise sellist ettepanekut väga sügaval südames toetaksin. Aga jäägu see tulevaste arutelude teemaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab üleriigilist valimisnimekirja. Põhiseaduskomisjoni istungil tõstatas selle küsimuse Vabariigi Valimisnimekirja komisjoni esimees. Sisuliselt kaob selle seadusmuudatusega ära mõte esitada enne valimisi üleriigilist valimisnimekirja, see tekib justkui pärast valimisi, saadud häälte järgi. Milline on teie seisukoht, kas pärast neid seadusmuudatusi on mõtet enne valimisi üleriigilist nimekirja üldse enam esitada?

Sven Mikser

Kui see vajab eraldi reguleerimist, siis ma arvan, et see on kindlasti võimalik seaduseelnõu menetlemisel üle vaadata. See, kuidas erakonnad reastavad oma nimekirja, kus n-õ täis-

nimekirja puhul on endiselt 125 nime, kas see tähendab ringkonnanimikirjade järjestamist lihtsalt esimesest ringkonnast kaheteistkümnendani või on see tähestikuline järjestus, väärib kindlasti omaette arutamist. On selge, et erakonnad võivad ka sellise kompensatsioonimandaatide jagamise mehhanismi puhul soovida oma kampaanias esile tõsta mõnda inimest, keda nad näiteks esitlevad oma peaministri kandidaadina. Aga ma arvan, et see on tegelikult teisejärguline küsimus. Ilmselt üleriigilist valimisnimekirja sellisel juhul ilmtingimata valimiskabiinis vaja ei ole, aga kui tundub olevat vajalik seda eraldi reguleerida, siis me oleme menetluse käigus kindlasti valmis seda konstruktiivselt arutama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mitu erakonda peaks olema Riigikogus, seda on aegade jooksul ju arutatud. Aegu tagasi oli poliitikasaadetes kõne all see, et siin on liiga palju erakondi, koalitsiooni on raske koos hoida ja on keeruline koostööd teha. Muidugi, äärmuslik näide oli Tallinna Linnavolikogu siis, kui Jüri Mõis oli Tallinna linnapea. See oli täielik košmaar. See, et koalitsiooni koos hoida, nõudis linna eelarvest väga palju kulutusi. Aga on ka selliseid demokraatiad, kes saavad hakkama kahe erakonnaga. Need ei ole sugugi noored demokraatiad, vaid väga vanad demokraatiad. Mis on sinu arvates optimaalne ja õige variant? Kas me peame vägisi ajama seda seltskonda siin suuremaks või peaksime sellest pigem hoiduma? Teie parandusettepanek eeldab, et mida rohkem rahvast siin saalis on, seda kihvtim on siin olla.

Sven Mikser

Tavaliselt sõltub see, kas on tegemist kaheparteilise või paljuparteilise parlamendiga, ikkagi valimissüsteemist. Majoritaarsed valimissüsteemid, eriti suurtes riikides, viivad üldjuhul kahe suure erakonnaga parlamendi suunas ja proportsionaalsed valimissüsteemid, mis on kasutusel enamikus Mandri-Euroopa riikides, viivad paljuparteilise parlamendi suunas. Kui me võrdleme Eestit proportsionaalset valimis-

süsteemi kasutavate lähiriikidega, siis näeme, et meie parlamendis esindatud erakondade arv on tegelikult võrdlemisi väike. Võtame kas või lähinaabri Soome, kus praegu on võimul koalitsioon, mis koosneb kuuest osapooldest. See ei tee kindlasti selle koalitsiooni tööd väga lihtsaks, aga väga tugeva demokraatliku traditsiooniga riigis see siiski toimib. Teame, et Põhjamaades on koalitsioonivalitsused väga paljudel juhtudel suutnud riiki terve parlamendiperioodi jooksul vähemusvalitsusena juhtida. Nii et see on võimalik. Koalitsioonivalitsust koos hoida, sellega riiki juhtida ning poliitilist stabiilsust tagada ei ole kindlasti lihtne. Ma arvan, et ega see ei peagi ilmtingimata lihtne olema. Meie mure on pigem see, et kui Eesti poliitilist lähiajalugu vaadata, siis on selge, et praegu on meie parlamendis esindatud erakondade arv kõige väiksem. Ainult nelja erakonda ei ole parlamendis ju iseseisvuse taastamisest saadik olnud. Varasematel valimistel osalesid ka mitmed valimisliidud. Kui mu mälu mind ei peta, oli 1990. aastate alguses selliseid valimisliite, kuhu olid koondunud ka näiteks Revali Karskete Rammumeeste Selts ja Noarootsi Tervisliku Eluviisi Selts. Samas tegutsesid nad n-ö suure valimisliidu piires. Raske öelda, mitu poliitilist jõudu oli toona Riigikogus esindatud või kas neid MTÜ-sid sai pidada omaette poliitilisteks jõududeks. Aga praegu on meil neli parlamendierakonda, mis kõik on võrdlemisi suured. Erakondade rahastamise süsteem ka eelistab parlamendis esindatud erakondi. Uute erakondade esiletõus on tehtud võrdlemisi keeruliseks, ka sellega, et nad ei saa näiteks riigieelarvest toetust. Rahva usaldus erakondade vastu ei ole iseäranis suur. Ma ei ütle, et see on mujal Euroopas väga suur, aga kui me hoiame lävendeid kunstlikult väga kõrgena ning kui poliitikas pettumine ja võõrandumine süveneb, siis ühel hetkel murrab võõrandumine läbi ka kui tahes kõrge barjääri. Me kindlasti ei soovi, et selleks, et uus erakond parlamenti saaks tulla, peaks tema taha olema koonduvad Eesti valijaskonna poliitikast ja poliitikutest võõrandunud enamus. Kindlasti oleks poliitilise stabiilsuse ja konstruktiivse poliitilise debati huvides mõistlik, et parlamenti pääsemise piir oleks piisavalt madal, et kui mõni erakond, ükskõik, rajaneb ta siis konstruktiivsel platvormil või protestivaimul, ikkagi teatud toetuse kogub, siis oleks tal reaalne võimalus

parlamenti pääseda ja asuda siin ennast näitama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Neil päevil tuleb informatsiooni, et kohalike omavalitsuste volikogudesse hakkavad kandideerima tuhanded ja tuhanded inimesed. Elu näitab, et nendes nimekirjades on ka niisuguseid inimesi, kes saavad ühe hääle või kaks häält. Tegelikult hääletab nende poolt vaid nende oma perekond, poliitikas ei mängi nad mitte mingit rolli. Minu küsimus ongi selle kohta. Te arutasite ilmselt eelnõu kõiki paragrahve põhjalikult. Ma tulen tagasi kautsjoni juurde, mille peab esitama Vabariigi Valimiskomisjonile. Mis sa arvad, kas kautsjonisüsteemi oleks võimalik kasutada ka kohalike omavalitsuste valimistel?

Sven Mikser

Pean tunnistama, et selle eelnõu koostamisel me püsisime Riigikogu valimise seaduse ja erakonnaseaduse raames, kohalike omavalitsuste volikogude valimiste teemat me ei arutanud. Kui teil on konstruktiivseid algatusi, siis oleks tore neid tulevikus menetleda. Kautsjoni nõue Riigikogu valimistel tuleneb tegelikult vajadusest piirata teatud määral pääsu valimistele. See ei ole ühest küljest parlamentaarse demokraatia printsibiiga päriselt kooskõlas, aga see on jällegi teatud tasakaalupunkt mõistliku, ratsionaalse ja efektiivse süsteemi ning demokraatliku, nii passiivse kui ka aktiivse valimisõiguse rakendamise põhimõtte vahel.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kas te selle eelnõu arutelu käigus, enne kui siia suurde saali tulite, arutasite ka seda teemat, et peaks muutma valimisringkondi? Kui vaadata Lõuna-Eestit, siis seal hõlmab valimisringkond kolm maakonda – Põlva-, Võru- ja Valgamaa, aga Pärnumaal, Lääne- või Ida-Virumaal on valimisringkond üks maakond. Kindlasti on seal hoopis erinevad võimalused selleks, et vajalikku häältekogust saada. Kui läheneda

piirkondlikult, mida ma väga tugevalt toetan, siis peaks võib-olla vaatama ka valimisringkondi?

Sven Mikser

See on kindlasti päris tõsine küsimus, arvestades asjaolu, et meil on valimisringkondi, näiteks Tartu linn, kus kohaliku omavalitsuse üksus kattub täielikult Riigikogu valimisringkonnaga. Valijaskond küll täielikult ei kattu, sest ka mittekodanikud saavad kohalike omavalitsuste volikogude valimistel osaleda. Tallinn on Riigikogu valimistel jaotatud kolmeks valimisringkonnaks ja kohalike omavalitsuste volikogude valimisel kaheksaks valimisringkonnaks. Meil on valimisringkondi, mis hõlmavad ühte maakonda (nt Lääne-Virumaa ja Ida-Virumaa), ja meil on valimisringkondi, mis hõlmavad kolme maakonda (nt Kagu-Eestis Võru-, Valga- ja Põlvamaad või Lääne-Eestis Lääne-, Saare- ja Hiiumaad). Kindlasti saab nendes ringkondades valituks osutada väga erinevalt. Ka need tingimused, mis kandidaatidel valimiskampaania tegemisel on, on keerulisemad kui võib-olla mõnes teises valimisringkonnas. Ma kardan, et päriselt ei ole võimalik kõiki valimisringkondi valimistel võrdustada ja muuta valituks osutumine võrdseks lihtsaks või keeruliseks. Me teame, et meil toimuvad päris olulised demograafilised protsessid, arvestada tuleb siserännet ja väljarännet Eestist. Mitmed valimisringkonnad on valimistest valimistesse valijaid kaotanud. Järvamaa on kaotanud ühe omavalitsuse Lääne-Virumaale, mille tõttu on valijate arv kahanenud. Me teame ka, et enne valimisi annab valimiskomisjon välja uue mandaatide jaotuse. Valimisringkondade suurus on muutunud väga erinevaks: 14 mandaati suurimast ringkonnast ja 5 mandaati väikseimast. Kindlasti võiks tulevikus ka seda vaadata, aga ma arvan, et me sihime siin teatud mõttes n-ö liikuvat märklauda. Eriti arvestades, et hea tava neid ringkondi järgmisteks valimisteks n-ö ümber joonistada justkui ei lubaks. Me teame minevikust, et näiteks Lääne- ja Ida-Virumaa eraldati kaheks valimisringkonnaks suuresti teatud poliitilistel põhjustel, mitte niivõrd selle tõttu, et valimisringkond oleks kasvanud ülemäära või ebamõistlikult suureks. See ei olnud suu-rem, kui on praegune Harju- ja Raplamaa valimisringkond. Ei ole hea poliitiline praktika,

kui seda tehakse ühe või teise poliitilise jõu konkreetsetest huvidest lähtudes. Kindlasti võiks tulevikus päris tõsiselt arutada, mida teha selliste keeruliste, mitut maakonda hõlmavate valimisringkondadega ja kuidas sealt valituks osutumist muuta võib-olla mõnevõrragi võrdsemaks ühte maakonda või ühte omavalitsust hõlmavatest valimisringkondadest valituks osutumisega. Üks teema, millest on palju räägitud, on see, et üha enam peegeldab Riigikogu Tallinna ja selle lähiümbruse valijate huve, sest järjest suurem osa Riigikogu liikmetest esindab just neid inimesi.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui te eelnõu koostasite, kas te arutasite siis võimalust, et Riigikogu liikmete arvu võiks vähendada?

Sven Mikser

Me ei arutanud seda. Teemat, et Riigikogu liikmete arv võiks olla väiksem, on mõnel puhul tõstatatud, ja mitte ainult viimastel aastatel, vaid julgen öelda, et umbes 15 viimase aasta jooksul. Aeg-ajalt on räägitud, et Riigikogu võiks olla näiteks 61-liikmeline. Avalik arvamus tajub Riigikogu ilmselt liiga suurena. Samal ajal on selge, et Riigikogu liikmete arvu vähendamise korral kahaneks Riigikogu esinduslikkus ja loomulik valituks osutumise künnis tõuseks. Väikestel huvigruppidel, teatud kitsast nišši täitvatel erakondadel, mõnele teemale kontsentreeruvatel erakondadel oleks parlamenti pääseda veelgi keerulisem. Kindlasti võiks seda teemat arutada koos teise teemaga, mis puudutab seda, kui hästi Riigikogu tegelikult teenindatakse kõikvõimaliku juriidilise, aga ka erialase ekspertiisiga. Me oleme käinud nagu kass ümber palava pudru selle teema ümber, kas Riigikogu liikmetel võiksid olla nõunikud. Ka on aruteluküsimus see, kas fraktsioonid on piisavalt hästi teenindatud professionaalse nõunikonnaga. On selge, et Riigikogu liikmete arvu vähendamise korral ei vähene teemade arv, millega Riigikogul tuleb tegelda. Sellisel juhul tuleks seda kindlasti arutada ka võimaliku komisjonide kokkupanemise kontekstis, muidu muutuvad komisjonid liiga

väikeseks ning ei suudeta adekvaatselt ja igaükselt tegelda kõigi nende eelnõudega, mis menetluses on. Ilmselt kasvaks siis vajadus Riigikogu n-ö tegelikult teenindada. Väikese ja piiratud ressursidega riigi puhul toimub sellise tasakaalupunkti otsimine pidevalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et praegune Riigikogu koosseis peegeldab üha rohkem Tallinna ja selle lähiümbruse valijate huve ehk nende osakaal suureneb. Kas teile ei tundu, et see eelnõu, mille te esitanud olete, tegelikult hoopis süvendab, mitte ei lahenda seda probleemi? Näiteks oleks siis, kui seadusena rakenduks see eelnõu, mis meil täna laual on, Keskerakonna ridadest siin rohkem Tallinna ja selle lähiümbrusest valitud rahvasaadikuid kui näiteks Kagu-Eestist pärit rahvaesindajaid.

Sven Mikser

Me sellises kontekstis seda läbi ei arvutanud. See sõltub ju ka sellest, kuidas valimisnimekirju moodustatakse. Aga selge on, et kindlasti on üksikutel kandidaatidel, kes on koha peal tuntud inimesed, palju keerulisem saada suurt toetust Lääne-, Saare- ja Hiiumaa valimisringkonnas kui näiteks Tartu linnas. See on ütlema tagi selge. Kas on olemas mingisugune regulatiivne viis seda küsimust lahendada? Kui te suudate seda pakkuda, siis me oleme kindlasti valmis seda konstruktiivselt arutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nuti!

Mart Nutt

Austatud härra juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seaduseelnõu 329 arutas põhiseaduskomisjon kahel istungil: 15. ja 22. jaanuaril. Esimesel istungil puudutati eeskätt eelnõu sisulisi küsimusi ja teisel tehti menetluslikud otsused. Mainin ära ka Riigikogu komisjoni istungitele kutsutud. 15. jaanuari istungile olid kutsutud Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Alo Heinsalu ja Riigikogu Kantselei

valimiste osakonna nõunik Priit Vinkel. 22. jaanuari istungile olid samuti kutsutud nimetatud isikud. Kuna nendel istungitel käsitletud teemad kattusid, siis käsitlesin ma neid kahte istungit koos.

Kõigepealt kaks üldist märkust. Mõned komisjoni liikmed tõstatasid küsimuse või pigem avaldasid imetust selle üle, miks sotsiaaldemokraadid nimetatud eelnõuga välja tulid. Nad juhtisid tähelepanu, et põhiseaduskomisjon oli just eelnevalt mitmeid neid küsimusi arutanud ja tellinud Justiitsministeeriumilt samasisulise eelnõu. Aga kahtlemata ei võta see sotsiaaldemokraatidelt kuidagi seadusandliku initsiatiivi õigust.

Teiseks tõstus küsimus, kas on otstarbekas käsitleda ühes eelnõus valimisseadust ja erakonnaseadust. Üks on ju 51 hääle eelnõu, teine aga tavaline eelnõu. Jälle tuleb öelda, et loomulikult on see algatajate õigus. Aga kuna see küsimus komisjonis arutelul oli, siis mainin ma selle ära.

Nimetatud eelnõu puhul tõstus ka küsimus, et kui Riigikogu valimistel muudetakse kandidaatide nimekiri avatuks, kas sellisel juhul on otstarbekas säilitada nõuet, et häälte arv on vähemalt 10% lihtkvoodist, kuna see isenesest enam ei reguleeri midagi, sest avatud nimekirja puhul rivistuvad kandidaadid nii või teisiti ümber. Algatajad nõustusid, et selle sätte võiks üle vaadata.

Muudes küsimustes jõudis põhiseaduskomisjon konsensusele, et me peaksime nimetatud eelnõu käsitlema koos Justiitsministeeriumist tuleva võimaliku eelnõu põhimõtetega ja samuti rahvakogust tulevate ettepanekutega. See ilmselt suurendas põhiseaduskomisjoni konsensust nimetatud otsuste tegemisel, sest avaldati erinevaid arvamusi selle kohta, kas valimisnimekiri peaks olema avatud või mitte, ja selle kohta, kuidas peaks toimuma erakondade rahastamine.

Põhiseaduskomisjon oli üksmeelne ja see üksmeel avaldus hääletustulemuses: 9 poolthäält, vastu ei olnud keegi, 1 jäi erapooletuks. Otsustati saata seaduseelnõu täna esimesele lugemisele (see otsustati konsensusega). Tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 9, vastuolijaid ei olnud ja erapooletuks jäi 1), määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. aprill 2013 (ka selle poolt oli 9 komisjoni liiget, vastu ei olnud keegi ja erapoolet-

tuks jäi 1) ning määrata minu tagasihoidlik isik komisjoni ettekandjaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on üks küsimus. Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Hea ettekandja! Kas selle seaduseelnõu raames oli juttu ka kohalike valimiste ja Riigikogu valimiste päeva ühendamisest?

Mart Nutt

Aitäh! Ei, selle eelnõu raames sellest juttu ei olnud. See eelnõu puudutab puhtalt Riigikogu valimiste teemat.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 329 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 8. aprill kell 17.15.

Esimene lugemine on lõpetatud ja neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

5. Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (355 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Tõnis Lukase, Andres Herkeli ja Juku-Kalle Raidi algatatud Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Andres Herkeli!

Andres Herkel

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on väga hea meel esitleda Riigikogule seaduseelnõu, mille Tõnis Lukas meile Riigikogust lahkudes pärandina jättis. Me ilmselt mäletame, et ta on avatud nimekirjade põhimõtet kaitsnud ka varem, ühe teise eelnõu kohta muudatusettepanekut esitades ning selle kasuks artikleid kirjutades. Eelnõu sisu kattub olulisel määral eespool esitletud eelnõuga,

kuid on selles mõttes konkreetsem, et kavas on muuta ainult ühte seadust. Nähakse ette kontsentreeritum avatud nimekirjadele üleminek, mille tulemusena kaoks võimalus, et keegi osutub Riigikokku valituks pelgalt sel põhjusel, et tal on erakonna nimekirjas kõrgem koht, edestades niiviisi inimesi, kes on saanud parema valimistulemuse ringkonnakvoodi põhjal arvutatuna. Oleme seisukohal, et kuna selline valimiskorra muudatus looks nimekirjades võrdsed tingimused, soosiks see omakorda iseseisvaid ja rahvale usaldusväärsemaid kandidaate. See teeks meie arusaama kohaselt valimissüsteemi valijatele palju arusaadavamaks ja usaldusväärsemaks.

Ma piirdun siinkohal sellega, et selgitan mõningaid küsimusi. Teemast on ju räägitud väga kaua aega. Õieti on üsna arusaamatu, miks me ei ole siiani jõudnud sellele tulemusle, et see lihtne muudatus tuleks sisse viia.

Kõigepealt, miks on see teema toodud Riigikogu ette eraldi eelnõuna? Me oleme seisukohal, et erakonnaseaduse ja valimisseaduse muutmine peaks käima eraldi. Iseenesest, kui võtta ette üks konkreetne asi, siis on konsensusle jõuda ilmselt lihtsam, sest me ei pea arutama eriarvamusi, mis võivad tekkida valimisseaduse teiste nüansside või mõne muu kaasnevalt muudetava seaduse nüansside puhul.

Miks see lahendus on parem kui see, millest on ka räägitud, et jagada kõik mandaadid ringkonnas? Minu arvates on põhiline argument see, et see järgib paremini valimiste proportsionaalsuse põhimõtet. Ma toon näite selle kohta, kuidas kvalifitseerus eelmistel Riigikogu valimistel roheliste nimekiri. Nad said üle riigi 7,1%-lise toetuse, saades samal ajal ainult ühe ringkonnamandaadi, kõik ülejäänud viis mandaati olid kompensatsioonimandaadid. Põhimõtteliselt on võimalik niisugune olukord, kus erakond ületab täiesti selgelt 5% künnise, kuid ei saa ringkonnades mandaate või saab neid väga vähe. Ajaloos on olnud isegi üks selline näide, kui Tallinn oli jagatud ringkondadeks ning erakond, mis sai umbes 7%-lise toetuse, ei osutunud üheski ringkonnas eraldi valituks.

Veel üks küsimus, mis minu arvates on väga oluline. Nimelt, kas selle muudatusega saab avatud nimekirjade põhimõte Eesti valimissüsteemis üldiseks? Kahjuks ei saa. Pean siinkohal meelde tuletama, et veel Euroopa Parla-

mendi valimistel 2009. aastal olid kasutusel täiesti suletud nimekirjad. Tõsi, järgmisel hommikul pärast Indrek Tarandi vapustavat valimistulemust tuli koalitsiooninõukogu kokku, otsustas lauasahulist tolmu alt välja võtta ühe eelnõu ja minna üle avatud nimekirjadele. Järgmistel Euroopa Parlamendi valimistel kasutatakse nüüd neid. Küll aga muutsime üsna samal ajal, 2008. aasta lõpus, siin saalis kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust. See puudutab ainult Tallinna, kus kohalikel valimistel on erinevad valimisringkonnad ja ka ülelinnaline nimekiri kompensatsioonimandaatide jagamiseks, mis toona seadustati. Mäletavasti oli tegemist seadusmuudatusega, mida üritati esimest korda sisse tuua soolise võrdõiguslikkuse seaduse nime all ja mis pärast vormistati siiski korrektselt eraldi seadusena. Kuid paljudele valijatele ka eelseisvatel kohalikel valimistel Tallinnas võib ootamatu olla, et kompensatsioonimandaadid (mille jagamine iseenesest on õige, oli ju kunagi ka juhus, kus 7% häältest saanud erakond jäi üldse välja) jagatakse sellisel juhul suletud nimekirja alusel, võtmata üldse arvesse isiklikku häälte arvu.

Niisuguse eelnõu siia teie ette toomine on osa valimissüsteemi selgitamisest ühiskonnale. Lõpetuseks tuleb täheldada, et mul on inimestega kohtudes ja erinevaid arvamusi lugedes jäänud kohati mulje, et väga paljud ei ole päriselt aru saanud, et meie valimissüsteemi on muudetud oluliselt avatumaks, võrreldes 1990. aastate algusega, kui oli hoopis rohkem kompensatsioonimandaate ning puudus isiklike häälte künnis Riigikokku pääsemiseks. Minu mäletamist mööda tehti 2003. aasta valimiste eel sellised muudatused, et ringkonnamandaate on nüüd rohkem. Neid ei arvutata mitte ringkonna täiskvoodi järgi, vaid piisab kolmest neljandikust kvoodist. Sellega kasvas oluliselt ringkonnamandaatide osakaal Riigikogu koosseisus. Samuti kehtestati isiklike häälte lävend, mis on 5% kvoodist selles ringkonnas ja varieerub sõltuvalt ringkonna suurusest. Sellest ajast peale on vist väikseima häälte arvuga rahvasaadik Riigikogus olnud see, kes sai napilt alla 300 hääle. Aga seda suundumust peaks sisse viima järjekindlalt, et kaotada inimestes vähimgi umbusk, et Riigikogu koosseis otsustatakse kusagil parteikontoris, suletud uste taga ja pimedas.

Oleks mõistlik viia avatud nimekirjade põhimõtte sisse kõigepealt Riigikogu valimise seadusesse, nagu siinkohal on ette pandud. Kui me tahame olla järjekindlad, siis tuleb kindlasti vaadata ka kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust, eeskätt nii suures omavalitsuses nagu Tallinn. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, aitäh! Teile on küsimusi. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite pikalt, kui halvad on suletud nimekirjad. Eesti Vabariik taastati 1991. aastal õigusliku järjepidevuse põhimõtet silmas pidades, aga teatavasti Eesti Vabariigis enne sõda, alates vabariigi sünnist kuni 1933. aastani, toimusidki valimised ainult suletud parteinimekirjade alusel valimisringkondades. Siis ei räägitud demokraatia vähesusest, pigem hakati sellest rääkima peale 1933. aastat. Kuidas te seda kommenteerite?

Andres Herkel

Aitäh! Eks valimissüsteeme on kasutusel väga erinevaid ja inimeste nõuded demokraatiale ka aja jooksul muutuvad. Mis üldiselt peaks iseloomustama sellist valimismoodust, kus nimekirjad on täiesti suletud ehk erakonnad ise valmistavad need ette? Selleks et see toimiks hästi ja mõistetavalt, peaks tegemist olema väga tugevate, laia kandepinnaga erakondadega. Siis on selline nimekirja moodustamise viis ka ühiskonnale mõistetav. Tihti peale kipub aga olema nii, et väga olulisel määral sõltub see järjestus kui mitte otseselt erakonna liidrist, siis n-ö parteikontorist. Neid maid, kus sellist süsteemi kasutatakse, on ka praegu. Üks selline riik on Moldova, kus on sellised nimekirjad kasutusel. Ka Ukrainas oli veel hiljaaegu nii, et kogu see hiigelsuur maa oli sisuliselt üks valimisringkond ja kasutati suletud valimisnimekirju. See ei olnud vist kõige parem lahendus, sest sellisel puhul olid ka valimiseelse kampaania keskpunktis üksikute nimekirjade liidrid, võib-olla kõige paremal juhul nimekirjade esikümme, samal ajal valiti umbes 400-liikmelist raadat. Ma arvan, et see kombinatsioon isiklikest häältest ja erakonna nimekirjadest, mis Eestis on kasutusele

võetud, on tegelikult hästi tasakaalustatud valimissüsteem. Aga seda saab teha natukene paremaks. Selle mõttega on eelnõu esitatudki.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kindlasti väärrib see eelnõu edaspidist arutamist ja küll me leiame ka õige lahenduse. Aga kuidas ülejäänud IRL-i fraktsiooni liikmed sellesse eelnõusse suhtuvad? Allakirjutatud on ainult kolm ja üks nendest on nüüdseks Riigikogust lahkunud. Kas te olete seda fraktsioonis arutanud? On teil fraktsiooni toetus olemas?

Andres Herkel

Aitäh! Me oleme seda põhimõtet arutanud päris kaua ja tõstatanud selle teema ka oma partnerite ees. Tõnis Lukase ettepanek oli selle ideega niisugusel kujul välja tulla. Ma olin kahjuks välislahetuses, kui toimus hääletus põhiseaduskomisjonis, aga minu teada on põhiseaduskomisjon otsustanud selle eelnõu esimese lugemise lõpetada. Teistsugust ettepanekut IRL-i fraktsioonist küll tulemas ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et kui see eelnõu leiab toetuse, siis on mõistlik minna edasi kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise juurde, mis puudutab ka Tallinna. Kas teil seekord on plaanis muuta seda kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse raames või näiteks soolise võrdõiguslikkuse seaduse raames?

Andres Herkel

Seda küsimust ei peaks te küll mitte minule adresseerima. Mul oli jah üks vihje meie mälule siin ja ka ühiskonna mälule. See ei olnud tollal võib-olla kõige parem praktika. Aga muudatus viidi lõpuks sisse korrektse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust muudeti. Ma vaatasin natuke tollaste diskussioonide käike. Seal tuli väga emotsionaalselt üles terve hulk küsimusi, alates eelnõu muut-

mise viisist ja lõpetades volikogu liikmete arvuga. Ma pean nentima, et tollase arutelu fookusest kukkus kahetsusväärset välja see, et tehakse ülelinnaline suletud nimekiri. Selle alusel on Tallinna volikogus praegu väikseima isikliku häälte arvuga liige see, kes sai 15 häält. Kui me tahame olla järjekindlad, siis peame selle probleemi juurde kindlasti tagasi tulema.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Sa oled palju mõelnud valimissüsteemi üle, seetõttu esitan ma sulle sama küsimuse, mille ma esitasin enne Sven Mikserile: kuidas sa suhtud rahvakogus palju toetust leidnud ettepanekusse, et Riigikogu liikme mandaat võiks piirduda kahe järjestikuse koosseisuga?

Andres Herkel

Aitäh! See on ettepanek, mida saab arutada, aga ma arvan, et selle toomine valimisseadusesse niisugusel kujul ei vastaks põhiseaduse mõttele, mis annab kodanikule vaba õiguse ennast kandidaadina üles seada kas või üksikandidaadina, kui näiteks erakonna nimekiri teda ei aktsepteeri. Selliseid piiranguid mõnes Euroopa riigis rakendatakse, küll aga ei piirdu ta siis kahe järjestikulise koosseisuga, vaid kolme-neljaga. Kuid sellisel juhul rakendatakse piirangut erakonnasiseste kokkulepete alusel, mis on ilmselt mõnevõrra paindlikum viis. Ma olen aru saanud, et ka lähenevatel Itaalia valimistel on väga staažikaid parlamendiliikmeid, keda on sisemise kokkuleppe alusel veendud sel korral mitte osalema. Minu teada toimub midagi sarnast ka Šveitsis. Nii et neid näiteid on, aga selle toomine valimisseadusesse tekitaks ilmselt väga olulise küsimuse, kas selline piirang on otseselt põhiseaduspärane. Kuid erakond võib selle otsuse teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kas te selle eelnõu ettevalmistamise käigus arutasite ka soolist võrdõiguslikkust?

Siin on väga palju räägitud n-ö tõmbelukusüsteemist valimistel. Üks erakond on seda siiaamaani ka arvestanud ning on pannud naised ja mehed nimekirja vaheldumisi. Kas teie ka midagi sellist arutasite ja kas te üldse peate vajalikuks naisi rohkem poliitikasse kaasata?

Andres Herkel

Aitäh! See on muidugi tervitatav, kui Eesti oma poliitilises kultuuris läheneb pigem Põhja- ja Lõuna-Euroopa maadele, kus naiste osakaal poliitikas on võrdlemisi suur, mitte aga Lõuna-Euroopa maadele, kus poliitika on traditsiooniliselt ja vanaaegselt palju meesdominantsem. Meie oleme kuskil nende kahe vahel. Me ei arutanud võimalust siia mingit ekstrasüsteemi sisse tuua. Ma pean seda väidet täpsustama, aga kui ma õigesti mäletan, siis mõnes erakonnas on analüüsitud valimistulemusi sellelt pinnalt, keda suletud nimekirjade süsteem rohkem soosib, kas naisi või mehi. On jõutud järeldusele, et suletud nimekirjade süsteem on pigem soosinud mehi, mistõttu see eelnõu võiks pakkuda õiglasemat esindatust võimaldavalt lähenemist ka sellest vaatepunktist, et naisi oleks Riigikogus rohkem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Seletuskirjas on öeldud ja ka teie mainisite oma kõnes, et isikute järjestamine nimekirjas sõltub kahest asjast: häälte arvust ja valimisringkonna suurusest. Mis puudutab häälte arvu, siis on siin kõik selge. Aga kas te võite laiemalt rääkida, kuidas see mehhanism töötab just valimisringkonna suurusest sõltuvalt? Ringkondi on palju.

Andres Herkel

Aitäh! Kui olla lõpuni järjekindel, siis me jääme selle juurde, nagu on Eesti proportsionaalses valimissüsteemis ka siiani olnud, et kõige aluseks on ikkagi ringkonna lihtkvoot, mis saadakse selle järgi, kui palju inimesi valimistel osales ja kui palju mandaate selles ringkonnas on. Mandaatide jagunemine ringkondade vahel või mõtteline mandaatide arv ei ole 100% võrdeline, selles mõttes, et kusagilt jäävad mingisugused arvutuslikud jäägid. Aga me ei läinud praegu selle peale, et arutada

isiklike häälte lihtprotsenti kõigist selles ringkonnas valimistel osalenud hääletanute arvust, ehkki selline lähenemine võiks põhimõtteliselt võimalik olla. Seda küsimust võib tõstatada, aga ilmselt on süsteemi seisukohalt siiski selgem, kui me jääme lihtkvoodi juurde. Lihtkvoot nagu me teame, on ühes ringkonnas suurem ja teises ringkonnas väiksem. Elanike arv võib kasvada ja valijaid juurde tulla, siis antakse üks mõtteline mandaat juurde. See võib muutuda.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui te eelnõu kokku panite, kas te arutasite sellist mõtet, et selleks, et veelgi paremini valija tahet selgitada, oleks võib-olla mõistlik koostada valimisnimekirjad tähestikulises järjekorras? Nii saaks valija äkki veelgi paremini oma kandidaati valida.

Andres Herkel

Aitäh! See ettepanek on arutlusel olnud ja oli ka eelmiste valimiste eel. Minu meelest olid Mart Laar ja Mart Nutt need, kes pakkusid, et võiks sellisele avatud nimekirjade süsteemile üle minna. Sellega külgnevalt pakkusid nad ka alfabeetilist nimekirja. Siin tekib ainult üks küsimus, mis on kindlasti lahendatav. See on nimelt see, et kui eri kandidaatide puhul osutub häälte kaal võrdseks, siis otsustatakse seda, kes saab Riigikogu mandaadi, kandidaadi perekonnanime alusel. Kas see oleks päris õige? Aga selleks, et valijal oleks võrdsem suhe kõigi nimekirjas olevate kandidaatidega, võib alfabeetiline järjestamine olla täiesti otstarbekas. Seda eelnõu esitades jõudsime järeldusele, et otstarbekas on välja tulla minimaalse vajaliku muudatusega. Nagu ma eespool osutasin, kui tuua sisse väga palju elemente, siis võib fookus kaduda ja üksmeelt saavutada on keerulisem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite oma ettekandes sellest, et

on kavas muuta kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust. Kas teil on plaan muuta ka eelmises Riigikogus kinnitatud seadussätet, mille alusel Tallinna Linnavolikogu liikmete arv kasvas 63-st 79-ni, mis ei täitnud teie poliitilist eesmärki? Kas me võime olla kindlad, et enne kohalikke valimisi mingi eelnõuga välja ei tulda?

Andres Herkel

Aitäh! Kõigepealt, ma ei rääkinud niivõrd kavatsusest, kui võrd osutasin süsteemsele ebakõlale, mis avatud nimekirjade põhimõttes tekib ja jääb alles ka pärast praegu esitatud põhimõtte viimist Riigikogu valimise seadusesse. Eestis on olnud tava, et valimisseadusi muudetakse mingi mõistliku aja võrra enne valimisi. Ma kardan, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste mõttes oleme juba natuke hiljaks jäämas, aga kui Riigikogus oleks üksmeel, et võiks sellise muudatusega välja tulla, siis võiks seda teha. Seda ma toetaksin tuliselt. Sellisel juhul oleks ilmselt mõistlik eelnevalt ka koos riigiõiguse ekspertidega kaaluda, kas me oleme liiga hiljaks jäänud või saab seda muudatust veel selle aasta sügisel toimuvate kohaliku omavalitsuse valimiste kontekstis sisse viia. Kahtlemata saab seda jõustada ka hiljem. Mis puudutab Tallinna volikogu liikmete arvu, siis ma arvan, et see võiks põhimõtteliselt olla ka mõnevõrra väiksem. See on minu isiklik seisukoht. Aga kui võtta aluseks süsteemne lähenemine, siis minu meelest on suurem probleem see, et sellest regulatsioonist jäi täielikult välja näiteks Tartu linn. Me oleme öelnud, et omavalitsuses, kus on 300 000 ja rohkem elanikku ehk Eesti tingimustes ainult Tallinnas, on mitu valimisringkonda, aga omavalitsuses, kus on 100 000 elanikku, näiteks Tartus, on üks valimisringkond. Minu arvates ei ole see päris õige. Me peaksime reguleerima ka teisi suuremaid linnu (see haakub natukene selle küsimusega, mille Jaak Allik eespool esitas), sest kümnete mandaatide jagamine ühes hiigelsuures ringkonnas ei ole võib-olla õige.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Asja teeb praegu keeruliseks nn d'Hondti kordaja. Eks see ole ka aja jooksul

muutunud. Ma just uurisin Mart Nuti käest, mis on olnud kõige väiksem häälte arv, millega on Riigikokku saadud. Selgus, et see on 26 häält. Praegu see enam võimalik ei ole. Aga mis sa, Andres, ise arvad? Me oleme sellest omavahel rääkinud, aga ole hea ja ütle, milleni me jõudsim. Kui valmis on Eesti parteid selleks, et üldse avatud nimekirjadega välja tulla, mis ikkagi vähendaks broilerite võimalusi?

Andres Herkel

Aitäh! Ma arvan, et nad võiksid olla selleks valmis pärast seda diskussiooni, mis ühiskonnas on puhkenud. Kui vaadata eelmiste valimiste tulemusi, muudaks see Riigikogu koosseisu õieti 10% ulatuses. Me loodame selle eelnõuga jõuda siiski lõpusirgele, muidu ei oleks me seda parlamendi ette toonud. Mis puudutab kõige väiksemat häälte arvu, millega Riigikokku on pääsetud, siis ma arvan, et 26 hääle puhul oli tegemist mõne asendusliikme-ga, kes tuli parlamenti hiljem. Minu andmetel on kõige väiksem häälte arv olnud 51. See oli 1992. aastal. Aga ma võin siin ka eksida. Võib-olla on mõtet esile tuua seda, et kompensatsioonimandaatide arv on pidevalt vähenenud. Kui 1990. aastatel oli iga valitud parlamendi koosseisus umbes pool rahvasaadikutest kompensatsioonimandaadiga, siis 2003. aastal oli neid 27, 2007. aastal 26 ja pärast viimaseid Riigikogu valimisi ainult 19. See sõltus suurel määral ilmselt sellest, et viimati pääses Riigikokku ainult neli erakonda. Kui siia pääseb rohkem erakondi, siis tuleb ka kompensatsioonimandaate rohkem. Aga minu hinnangul on erakonnad, üksikute eranditega, õppinud kandidaate järjestama isiklikust häältekogumise võimest lähtudes. See on kindlasti positiivne suund. Ma arvan, et kui me üksikuid erandeid kõrvale jättes seda arengut vaatame, siis jõuame üpris loogiliselt järeldusele, et tuleks sätestada avatud nimekirjad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh! Ma ütlen täpsustuse häälte arvu kohta. 1995. aasta Riigikogu valimistel sai Kadri Ottis KMÜ nimekirjas 26 häält. Minu mälu järgi ei olnud ta asendusliige. Aga küsin tulevalt sellest eelnõust, mida me praegu menet-

leme. Kas sa oled teinud umbkaudseid arvutusi, milline võiks pärast selle eelnõu seadusena jõustumist olla kõige väiksem häälte arv, millega Riigikokku pääseb?

Andres Herkel

Aitäh! Otseselt sellist arvutust ei ole ma teinud. Ma arvan, et see arv vist mõnesaja võrra kerkib, võrreldes praegusega. See sõltub suurel määral häälte jaotumisest. Meil on ju kaks lävendit. Kompensatsioonimandaadi saamiseks on lävend praegu 5% kvoodist ja ringkonnamandaadi saamiseks 10% kvoodist. Ma arvan, et see kerkiks 10% kanti kvoodist. Aga teoreetiliselt võib tekkida olukord, kus selleks, et erakond oma võrdelised mandaadid kätte saaks, võiks see olla madalamal. Seetõttu on õige ka eespool eelnõuga seoses toodud osutus, et sellel 10%-lisel lävendil ei ole niisugusel juhul mingisugust mõtet. Aga mis puudutab 1995. aasta valimistel kandideerinud KMÜ kandidaati, kellele küsija viitas, siis ma arvan, et minul on õigus. Ta tuli Riigikokku siiski asendusliikmena.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Andres Herkel! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nuti!

Mart Nutt

Austatud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas seda seaduseelnõu komisjoni 22. jaanuari istungil. Lisaks komisjoni liikmetele olid arutelu juurde kutsutud Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Alo Heinsalu ning Riigikogu Kantselei valimiste osakonna nõunik Priit Vinkel. Lisaks eelnõu tutvustamisele toimus nimetatud eelnõu üle ka sisukas debatt. Mainin veel seda, et see eelnõu langeb osaliselt kokku eelmise päevakorrapunkti all arutatud sotsiaaldemokraatide esitatud eelnõuga. Ka ettepanek, mis puudutab valimisinimekirjade avatust, langeb sisuliselt sotsiaaldemokraatide eelnõuga kokku.

Käesoleva eelnõu kohta avaldati arvamust, et kuna ühiskonnas toimub arutelu valimissüsteemi üle, siis oleks ilmselt otstarbekas anda nimetatud eelnõu muudatusettepanekute esitamiseks võrdlemisi pikk tähtaeg, nagu tehti ka eelmises päevakorrapunktis arutatud eelnõu puhul, et saada avalikkuse tagasisidet ja arva-

musi selle kohta, milline võiks olla valimiskorraldus Eestis.

Mainin veel, et valimiskomisjoni esimees Alo Heinsalu juhtis tähelepanu kahele küsimusele, mida ei saa võtta ettepanekuna, küll aga asjakohase märkusena. Ta märkis, et kui üleriigilises nimekirjas reastada kandidaadid ümber, siis tekib küsimus, kas üleriigilist nimekirja on üldse vaja koostada. Arutelu tulemusena leiti komisjonis siiski, et valimisseadused on paljuski valikute küsimus. Kahtlemata võib seda teha nii ja teisiti, aga ei saa öelda, et see ei mõjutaks valimistulemust. Mõjutab ikkagi, sest üleriigilise nimekirja olemasolu ka sellisel juhul, kui kandidaadid seal ümber reastatakse, on valijale siiski eelistuste loetelu ja võib päris kindlasti mõjutada valija käitumist konkreetsetes valimisringkonnas. Aga kordan, et see, millist süsteemi kasutada, on otsustamise küsimus.

Teiseks tõstatas Alo Heinsalu küsimuse, et praegu on matemaatilises mudelis kokku lepitud, et suhtarvuks on võetud lihtkvoot, aga teoreetiliselt oleks võimalik võtta selleks ka mingi teine arv. Lihtkvoot on seotud hääletamises osalenute arvuga, aga võiks võtta aluseks ka valijate arvu. Sellist ettepanekut ei ole eelnõu algatajad teinud ja seetõttu selle üle komisjon pikemalt ei debateerinud. Iseenesest on see jälle valiku küsimus, kas lähtuda lihtkvoodist või valijate arvust.

Põhiseaduskomisjon, lähtudes sellest, et valimisteema kohta on asjakohane oodata ka lisaettepanekuid, tegi järgmised otsused. Esiteks, põhiseaduskomisjoni konsensuslik otsus oli saata see eelnõu 29. jaanuaril esimesele lugemisele. Teiseks otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (selle poolt oli 9 komisjoni liiget, vastu ei olnud keegi ja erapooletuks jäi 1). Otsustati teha ka ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. aprill 2013 (jälle 9 poolthäält, vastu ei olnud keegi ja erapooletuks jäi 1) ning konsensuslikult otsustati määrata ettekandjaks mind. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Meil on laual üsna mitmeid valimisi puudutavaid seadusi, nii parlamendivalimisi, presidendivalimisi kui ka kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi puudutavaid, ja tõenäoliselt tuleb ka rahvakogust veel lisa. Kui nüüd hakatakse neid seadusi vaatama, siis milline on sinu seisukoht? Kas oleks mõistlik uuesti võtta kõne alla idee, et võiks hakata kirjutama valimiskoodeksit, et kõik valimised oleksid üheskoos ja nii valijal kui ka valimiste läbiviijatel oleks lihtsam seda kõike silma all hoida?

Mart Nutt

Aitäh! Komisjonis ei tõstatatud küsimus valimiskoodeksist. Ma arvan, et see on kindlasti teema, mida võiks komisjonis arutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mart Nutt! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 355 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 355 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 8. aprilli kell 17.15.

Tänane päevakord on ammendatud. Kõigile suur tänu ja kohtumiseni homme!

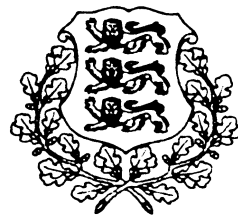
Istungi lõpp kell 12.13.

Istungi kestus 2 tundi ja 13 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 30. jaanuar 2013
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Direktiivide mittetäieliku ülevõtmisega kaasnev trahvinõue
2. Kooseluseaduse väljatöötamine
3. Haridusuuendused
4. Võrumaa Kutsehariduskeskuse tulevik
5. Maavanemad
6. Riigigümnaasiumide loomine

Istungi rakendamine

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (276 SE) kolmas lugemine

2. Toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) kolmas lugemine

3. Riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (346 SE) esimene lugemine

4. Võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu (347 SE) esimene lugemine

5. Ravimiseaduse, karistusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (332 SE) esimene lugemine

6. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (352 SE) esimene lugemine

7. Kutseõppeasutuse seaduse eelnõu (331 SE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Jüri Ratas

Tere päevast, head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Austatud peaminister ja head valitsusliikmed! Alustame 30. jaanuari infotundi. Kõigepealt viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 38 rahvasaadikut, puudub 63. Täna infotunnis osalevad pea-

minister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning justiitsminister Hanno Pevkur.

Head ametikaaslased, mul on teile palve. Kuna infotunniks on registreeritud seitse küsimust, siis luban kõikide küsimuste juures kuni kaks kohapeal registreeritud küsimust.

1. Direktiivide mittetäieliku ülevõtmisega kaasnev trahvinõue

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme esimese küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Kalev Kallo ja millele vastab peaminister Andrus Ansip. Teemaks on direktiivide mittetäieliku ülevõtmisega kaasnev trahvinõue.

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Möödunud aasta jooksul me jõudsi me peaaegu ära harjuda sellega, et majandusministri haldusalas ei jõua üks jama veel lõppeda, kui teine juba peale tuleb. Nüüd algab uus aasta peaaegu samas vaimus. Juba 24. jaanuaril saime Äripäeva vahendusel teada, et meil on oht saada trahvi, kuna oleme Euroopa Liidu siseturu direktiivi elektri ja gaasi osa mittetäielikult üle võtnud. Kohtuotsust küll veel ei ole, kuid väljapakutud summad on 5068 ja 4224 eurot ehk kokku üle 9000 euro. Oskate ehk kommenteerida, mida me oleme gaasi- ja elektridirektiivist üle võtmata jätnud?

Andrus Ansip

Aitäh! Tõtt-öelda veel ei oska, sest ametlik hagiavaldus esitatakse kahe kuu jooksul. Me saame kahe kuu jooksul teada, missugused on konkreetsed etteheited Eestile nimetatud direktiivi ülevõtmisel. Võib vaid oletada (ehkki ma ei tahaks oletada), et üks koht, kus ülevõtmine pole olnud täielik, puudutab gaasihoidlaid, mida Eestis teadupärast ei ole. Kui me ei ole pidanud vajalikuks reguleerida riigis tegevusi,

mida siin ei toimu, siis seda võib käsitleda direktiivi mittetäieliku ülevõtmisena. Aga konkreetne etteheide Eesti riigile ei pruugi olla see, mida mina siin praegu nimetasin. Üldisemalt rääkides on Eesti direktiivide ülevõtmises üks eesrindlikumaid riike Euroopas. Direktiivide ülevõtmine on Eestis pidevalt paranenud. Meil jäi möödunud aastal tähtjaks täielikult või osaliselt üle võtmata kolm direktiivi. See on nende riikide järel, kellel jäi üle võtmata kaks direktiivi, paremuselt neljas tulemus Euroopa Liidus. Nii et direktiivide ülevõtmine on Eestis läinud aasta-aastalt järjest paremaks. Me oleme valitsuses seda teemat käsitlenud. Üks otsustest, mis on aidanud Euroopa Liidu direktiivide ülevõtmist parandada, puudutab direktiivide menetlemist Riigikogus.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister, teie aeg on läbi! Kalev Kallo, palun esimene täpsustav küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Mõnevõrra arusaamatu vastus, kuna meil on siin ka üks Euroopa Komisjoni pressiteade, kus on kirjutatud niimoodi: "Eestile saadeti põhjendatud arvamus seoses gaasidirektiiviga 2012. aasta veebruaris ja seoses elektri-direktiiviga sama aasta aprillis." Pressiteatest võib lugeda, et meile on saadetud arvamus selle kohta, milles on probleem. Seda enam tekib küsimus, kuidas siis ei teata, mis meil üle võtmata on. Kas te saaksite oma vastust täpsustada tulenevalt sellest pressiteatest?

Andrus Ansip

Aitäh! Tavaliselt ma ei räägi konkreetsest juhtumist, sest ma ei tunne seda nii põhjalikult. Kui Euroopa Komisjon esitab põhjendatud arvamus, siis saadetakse selle peale tavaliselt tagasi väga põhjendatud vastus. Siis sõltub juuba vastuse saajast, kas see vastus rahuldab teda täielikult või mingis osas siiski mitte ja ta otsustab minna kohtuteed. Seda, et Eestit võiksid realselt trahvid ähvardada, ei pea ma küll tõenäoliseks. Tähendab, ähvardus on küll tõenäoline, aga trahvideni jõudmine on minu hinnangul väga ebatõenäoline, sest kohtupidamine võtab vähemalt aasta aega. Selle aja jooksul suudab riik kindlasti direktiivi täielikult üle võtta. Ja kui riik on Euroopa Liidu direktiivi

üle võtnud, siis pole mingeid trahvisanktsioone siiani reeglina järgnenud.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun teine täpsustav küsimus Kalev Kallolt!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Vestlesin ühe kõrge riigiametnikuga, kes küll ei ole majandusministeeriumi töötaja. Ta avaldas arvamust, et tõenäoliselt on direktiivi nii gaasi kui elektri osas jäänud üle võtmata tarbijakaitset puudutav osa. Kas see võib olla tõenäoline?

Andrus Ansip

See võib nii olla, aga see ei pruugi nii olla. Meile ei heideta ette ju seda, et direktiiv oleks täielikult üle võtmata. Ilmselt on seal mingid osad, mis ei ole komisjoni meelest Eesti riigis nõuetekohaselt üle võetud. Ka siis, kui läheb kohtuvaidluseks, ei saa me võtta eelduseks seda, et kindlasti on õigus Euroopa Komisjonil ja Eesti Vabariik on eksinud. Ma ei kipu selles kaasuses ennatlikke seisukohti võtma.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd üks kohapeal registreeritud küsimus. Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma sain teie jutu loogikast aru nii, et me ei tea praegu täpselt, mis osas need direktiivid täielikult üle võetud ei ole. Küll aga saame seda teada siis, kui see hagi lõpuks meieni ja asi kohtusse jõuab. Samas te ütlesite, et kui see asi ka kohtusse läheb, ei tähenda see iseenesest veel seda, et Euroopa Komisjonil on õigus ja Eesti riigil ei ole õigus. Ja eelmises vastuses mainisite, et siis tekib meil võimalus viia meie seadused vähemalt aasta jooksul nende direktiividega vastavusse. Kuidas Eesti käituma hakkab, kui me saame teada, mida täpselt meile ette heidetakse? Kas me viime meie seadused direktiividega kooskõlla nendes osades, mille puhul Euroopa Komisjon väidab, et need ei ole kooskõlas, või vaidleme kohtus edasi ega tee seda?

Andrus Ansip

Korrektse vastuse teie küsimusele saab anda siis, kui meile on teada etteheidete konkreetne sisu. See selgub hagiavaldusest, mida meie käsutuses veel ei ole. Meenutuseks võib öelda, et me oleme Euroopa Komisjoniga kohut käinud ja õige mitmes kaasuses (vähemalt kahes) isegi võitnud. Ei maksa juba enne seda, kui on teada, missugused on konkreetsed etteheited, võtta kindlat, kas kapitulantlikku või agressiivset hoiakut. Tutvume kõigepealt konkreetsete etteheidetega ja kujundame siis oma seisukoha.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Kooseluseaduse väljatöötamine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Jaak Allik ja vastab justiitsminister Hanno Pevkur. Teemaks on kooseluseaduse väljatöötamine. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud justiitsminister! Eelmise aasta 27. augustil esitas Justiitsministeerium erakondadele ja vabariiklastele seisukoha võtmiseks kooseluseaduse kontseptsiooni ja ootas vastuseid 1. oktoobriks. Nüüd on sellest möödunud neli kuud. Kas te võiksite parlamenti informeerida, millise tulemuseni on Justiitsministeerium vastuseid analüüsides jõudnud ja kuidas kavatakse kooseluseadusega edasi minna?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Me oleme selle aasta tööplaani koostamisel võtnud tõsiselt ette perekonnaõiguse. Sellega seonduvalt oleme püüdnud ministeeriumis kirjeldada kolme teemavaldkonda, millega me peame tegelema, ja püüdnud need vastavalt prioriteetsusele gruppide ajalisel järjestusel.

Esimene prioriteet on meie jaoks kindlasti ligi kolme aasta jooksul kehtinud seaduse praktikas tõusetunud probleemid ja nende lahendamine. Sellest tulenevalt oleme selle eelnõu valmimise tähtajaks seadnud 1. juuni 2013. Mõned lisaanalüüsid on praegu tegemi-

sel. Proovime aprilli lõpuks praktika analüüsides ühele poole saada ja siis eelnõu valmis kirjutada, et saaks selle kooskõlastusringile saata, nagu ma ütlesin, 1. juunil 2013. Loode-tavasti tuleme pärast kooskõlastusringi praktikas tõusetunud probleemidega parlamendi ette mitte hiljem kui sügissessiooni ajal. Teine grupp küsimusi, mille me oleme planeerinud sellesse aega, kui me oleme selle eelnõu valmis saanud, puudutab lapse õigustest tulenevaid mitteabielulise kooselu probleeme. Selle regulatsiooniga saame hakata tegelema pärast seda, kui oleme lahendanud praktikas tõusetunud probleemid. Ja kui kaks esimest etappi on läbitud, siis kolmandas etapis oleme planeerinud arutada ka kõiki muid kooseluvõimalusi, sh lähtuvalt sellest, mis ei puuduta ühiseid lapsi ja lapse õigusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, esimene täpsustav küsimus, palun!

Jaak Allik

Aitäh, härra minister! Minu teada on Justiitsministeerium 24. jaanuari märgukirjas Riigikantseleile teatanud, et mitu parlamendierakonda on samasooliste paaride kooselu registreerimise regulatsiooni vastu. Kas te võiksite täpsustada, milliseid erakondi ministeerium silmas pidas?

Hanno Pevkur

Aitäh! Me oleme tõesti ka varem püüdnud mitmesugustes küsimustes parlamendierakondadega konsulteerida. Nad on ka ise väljendanud oma seisukohti. Meile teadaolevalt on Isamaa ja Res Publica Liit küll väga selgelt väljendanud oma seisukohta, mis puudutab samasooliste isikute kooselu. Nii et selles mõttes ei ole siin olukord muutunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun teine täpsustav küsimus Jaak Allikult!

Jaak Allik

Õiguskantsler Indrek Teder on teatavasti seisukohal, et samasooliste isikute vaheline püsiv kooselu kuulub perekonnaõiguse kaitsealasse, mistõttu on põhiseadusega vastulus olukord, kus selline kooselu on õigusli-

kult reguleerimata. Kas teie uue justiitsministrina jagate seda õiguskantsleri seisukohta?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma siiski eraldaksin needsamad kolm perekonnaõiguse valdkonna temaatikat: esiteks, rakendusprobleemid; teiseks, lapse õigustest ja huvide kaitsest tulenevad probleemid; ja kolmandaks, kõik kooseluküsimused. Kooselu puhul ma teeksin samamoodi selge vahe sisse, mis on kirjas kehtivas perekonnaseaduses. Ja kehtiva perekonnaseaduse §-s 1 on väga selgelt defineeritud abielu mõiste – abielu sõlmitakse mehe ja naise vahel. Isikute kõikide muude õiguste kaitsmine nende kooselus ongi meie tööplaani kohaselt ja ressursi arvestades jäetud kolmandasse etappi. Siis saame anda ka vastused küsimustele, millises vormis ja kuidas on isikute õigused kaitstud juhul, kui nad elavad koos.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd üks kohapeal registreeritud küsimus. Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud minister! Kuna sa nime-tasid, et esimeses järjekorras tehakse korrek-tuur nüüdseks kolm aastat kehtinud perekon-naseaduse puhul praktikas esile tulnud vigade kohta, siis mul on konkreetne küsimus. Kas ka teie ministeerium peab probleemiks seda, et tehingute tegemiseks on lapsevanematel praegu vaja väga ulatuslikus matus kohtu nõusolekut? Võtame näiteks eestkostetava raha paigutamise. Ma võtsin isegi materjali kaasa, tsiteerin: "Kohtu nõusolekut ei ole vaja eestkoste-tava raha paigutamiseks [...] Euroopa Liidu liikmesriigi emiteeritud võlakirjadesse [...]". See on näide sellest, et kolm aastat tagasi teh-tud seadus on minu meelest ajas ja ruumis natuke kohatuks muutunud. Kas te jagate seda seisukohta?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma jagan seda seisukohta, et eest-koste ja lapse õiguste esindamise piirid on vaja n-ö üle käia. See ei puuduta ainult lapse esin-damise küsimusi, vaid eestkostet natuke laie-malt, näiteks ka erihooldeasutusi. Näiteks üks Rakveres asuva Viru maakohtu kohtunik on kirjutanud meile ja Sotsiaalministeeriumile

kirja seoses erihooldeasutuses viibivate isikute eestkostega. Sellest tulenevad kindlasti vane-matega seotud eestkosteküsimused ja lapse huvide esindamine. Need teemad on vaja uues-ti läbi vaadata, samamoodi ka hooldusõiguse küsimus. Ja need on ühed olulisemad teemad, mis on fookuses enne 1. juunit koostatavas eelnõus.

Aseesimees Jüri Ratas

Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Haridusuuendused

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Mailis Reps ning sellele vastab haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Teemaks on haridusuuendused. Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Kindlasti on viimastel kuudel üheks suuremaks debati objektiks mit-mes haridusvaldkonna listis, aga ka kohtumis-tel olnud uus põhikooli- ja gümnaasiumisea-dus, kus on tehtud üsna palju võib-olla isegi ootamatuid ettepanekuid. Lühidalt võiks öelda, et eilsel kultuurikomisjoni väga pikal ja põhja-likul arutelul joonistus selgelt välja pahameel õpetajate tuleviku ebaselguse üle. Nimelt ei ole eelnõu najal kuidagi näha seda, et õpetajate palk oleks tulevikus kindlustatud, ja ei ole ka kindel see, et õpetajat reaalselt 35 tunniks klas-si ette ei saadeta. Samuti toodi välja klassiju-hataja tasu probleem. Siit ka küsimus: kuidas te kommenteerite õpetajate olukorra ebasel-gust?

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Ma ei tea tegelikult ühte-gi seadust Eesti Vabariigis, millega eri tööta-jagruppidele palka makstakse või nende pal-gatase kindlaks määratakse. See sünnib ikkagi iga-aastase riigieelarve eelnõuga ja nii on see plaanitud ka õpetajate puhul. Käesoleval aas-tal tõuseb munitsipaalkoolide õpetajate palk 11,4%. Ja kui meil õnnestub siin põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused vastu võtta enne jaanipäeva ja need jõustada järgmise aas-ta 1. jaanuarist, siis ma olen kindel, et õpetaja-

te palga tõus jätkub, kusjuures see palgatõus on suurem kui Eesti riigis keskmiselt. Kui selle seaduseelnõuga ei peaks nii hästi minema, siis on kindlasti suuremaid probleeme ka palgatõusu jätkusuutlikkuse tagamisega.

Ebakinglusest õpetajate palkade osas. Ma ei usu, et see saaks olla suurem kui teiste riigipalgaliste ametnike puhul. Enamgi veel, on olemas poliitiline tahe ja ka administratiivne valmisolek jätkata õpetajate palga tõusuga.

Küsimus klassijuhatamise lisatasust. Klassijuhatamist tuleb vaadelda kui õpetaja ametitegevuse normaalset koostisosa. Kõik õpetajad ei ole klassijuhatajad, kuid suurem osa siiski on, ja ma arvan, et niisugune kooli- ja õpetajatöö korraldus on mõistlik. Seega näen, et niisugune pidev kohustus peaks olema ametiülesannete hulka ja ka ametipalga sisse arvestatud. Loomulikult peaks ametipalk selle võrra kõrgem olema. Selliseid plaane oleme õpetaja ametitöö korraldamisel ka teinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus Mailis Repsilt. Palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Kindlasti olen lootusrikas, et teil on võimalik olla optimistlik. Aga kahjuks on kümneid-kümneid neid omavalitsusi ja koole, kes on viimase kahe kuu jooksul saatnud väga mureliku kirja. Te kindlasti teate ka neid õpetajaid, kellel sel aastal palk realselt langes. Ja põhjus on väga lihtne – nendele omavalitsustele eraldatav haridusraha oli oluliselt väiksem. Hiljuti olin ühes põhikoolis, mille asukoha omavalitsuses langes hariduse rahastamine 20 000 eurot. See tähendab väiksele omavalitsusele seda, et reaalsest palgatõusust võivad need õpetajad ainult unistada. Kõige valusam teema, mis kindlasti on ka teile väga tuttav, on see, et õpetajate väidetav palgatõus tulevikus tuleb tugispetsialistide arvel. Kas teil on mingilgi määral võimalik meile lootust anda, et see realselt nii ei lähe?

Jaak Aaviksoo

Alustan kõigepealt palga langusest. Ma ei näe kuidagi võimalik olevat ühepoolset õpetajate palka langetada. Palk on kahepoolne kokkulepe töölepingus ja tööandja ühepoolset palka langetada ei saa.

Mis puudutab kohalike omavalitsuste rahastamist, siis vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele eraldatakse põhikoolidele toetust õpetajatele palga maksmiseks õpilaste arvu alusel. Ja kui õpilaste arv kahaneb kohati 30%, aga ka 40%, siis on kohaliku omavalitsuse koolikorralduslik ülesanne restruktureerida oma koolivõrk ja sellega seoses tagada kõikidele õpetajatele seaduses ettenähtud palgatase. Riiklik toetus seda kindlasti ka võimaldab. Selles mõttes ei ole käesolev aasta kindlasti erand, kui võrrelda seda 2012. või 2011. aastaga. Nii et usun, et need etteheited sellele palgatõusule, milleks on täiendavalt eraldatud 7,5 miljonit eurot, on kohatud. Ja igal konkreetsel juhul võib analüüsida, miks riiklik toetus on sellel aastal väiksem kui eelmisel aastal. Aga keskmiselt, nagu juba öeldud, on see 11,4% suurem, vaatamata tõsiasi, et õpilaste arv on väiksem kui eelmisel aastal.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus Mailis Repsilt. Palun!

Mailis Reps

Aitäh! Kuna selle küsimuse vastuse aeg sai otsa, siis ma annan teile võimaluse vastata ka tugispetsialistide küsimusele. Eriti selles valguses, et te olete ministrina kindlasti kursis proua Kangro meedia vahendusel väljaöeldud väga valusate sõnadega, mis panid nii mõnegi teise spetsialisti sel teemal mõtlema. Te rõhutasite kohaliku omavalitsuse kohustust restruktureerida. See on väga huvitav lähenemine, et me sulgeme koolid ja selle nimi on restruktureerimine. Siis räägiti efektiivsusest. Minu küsimus on selline, et kustmaalt tuleb mängu riigi kohustus. Kui kohalik omavalitsus on kõik ära struktureerinud, kas riik tagab siis ühiselamud, õppetoetused või õpilastranspordi, kui lapsed peavad kodust väga kaugemale kooli minema?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Kõigepealt tugispetsialistidest. Mul on siiralt kahju, et jätkuvalt vastandatakse õpetajaid ja tugispetsialiste. Koolide ülalpidamine on koolipidaja ülesanne ja seadusandja on tahtnud, et riik toetaks õpetajate ja koolijuhtide palgavahendite väljamaksmist. Vastavalt seadusele on Haridus- ja Teadusministeerium seda

ka teinud. Ma arvan, et tugispetsialistide vastandamine õpetajatele ja nendele palga maksimine õpetajate palgavahenditest ei ole mõistlik ega ka soovitatav. Kui Riigikogu peab põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemise käigus vajalikuks võtta riigile täiendavaid kohustusi ja näha selleks ette ka täiendavad vahendid, siis kindlasti minul kui haridus- ja teadusministril selle vastu midagi ei ole.

Mis puudutab tõstatatud väiteid tugispetsialistide olukorra muutuse kohta seoses põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega Riigikogus, siis ütlen, et need on kohatud. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused niisugusel kujul, nagu need Riigikogusse on jõudnud, ei muuda mitte midagi hariduslike erivajadustega laste õpetamises ega tugispetsialistide rahastamises. Nagu juba öeldud, Riigikogu menetluse käigus on võimalik vastavad muudatused eelnõusse sisse viia, leides täiendavad vahendid, vajaduse korral jaotades ringi avaliku sektori vahendeid kohaliku omavalitsuse ja riigi vahel. Selline lahendus on kindlasti mõeldav, võib-olla ka otstarbekas.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Nagu eelkõneleja juba ütles, maakoolide õpetajatele sellise rahastamisskeemiga raha ei jätku. Ma küsingi teie käest, härra minister, milline on siis lahendus. Kas lahendus ongi see, et maakoolid pannakse kinni või leitakse nendele maakooliõpetajatele kusagilt täiendavaid vahendeid? Mis on teie seisukoht, kas peaks koolid kinni panema?

Jaak Aaviksoo

Tõenäoliselt tuleb üle vaadata nende koolide tulevik, kuhu ei jagu õpilasi, aga see ei tähenda, et seda oleks võimalik otsustuskorras teha Riigikogus või Haridus- ja Teadusministeeriumis. See otsus tuleb teha kohapeal konkreetse olukorra üle kaalutledes.

Mis puudutab mõningate kohalike omavalitsuste probleeme seoses õpilaste arvu vähenemisega, siis nende probleemide üks allikas on kahetsusväärsetel moel ka seni kehtinud haridustoetuse laialijagamise mudel, mis on aastast

aastasse liiga suurtes piirides kõikunud ja tekitanud mõnes kohalikus omavalitsuses õigustatud pahameelt. Ma olen seda öelnud, et see rahastamismudel tuleb uuesti läbi vaadata. Uuest aastast kehtib kindlasti teistsugune rahastamismudel, mis puudutab rahajagamist kohalikele omavalitsustele. Ja olen seda meelt, et need koolid, mille pidamine on otstarbekas minupärast kas või kahe õpilase korral, peaksid selle mudeli kohaselt saama ka mõistlikult rahastatud. Nii et ma arvan, et need teie viidatud probleemid on üksikud näited, mille puhul on lahenduste leidmine täiesti jõukohane, kui rahastamismudel üle vaadata.

Mis puudutab teie etteheidet, justkui oleks maakoole kuidagi ebaproportsionaalselt koheldud, siis see väide ei vasta tõele. On kohalikke omavalitsusi, mille rahastamine riigieelarvest on kasvanud üle 30%. Ja nagu juba öeldud, õpetajate palga tõus on ka maakoolide puhul olnud keskmiselt üle 11,4%.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Osaliselt sain oma küsimusele juba vastuse, kui te vastasite kolleeg Mailis Repsile, aga sellegipoolest tahan täiendavalt küsida. Homme on siin saalis riiklikult tähtsa küsimusena arutusel erivajadustega inimeste tööturule kaasamise temaatika, mis on kahtlemata väga palju seotud haridusega. Kui ei ole õigel ajal saadud vajalikku ja toetavat, vajaduse korral tugispetsialistide toetatud haridust, siis ei ole ka lootust hiljem tööd saada. Riigil tekib aga tunduvalt suurem hoolduskohustus ja ka ülalpidamiskohustus, inimestel on väiksem sissetulek. Ma sain teie eelmisest vastusest aru, et te peate õigeaks ja toetate seda põhimõtet, et omavalitsused saaksid täiendavaid vahendeid, et need siis tugispetsialistidele sihtotstarbeliselt eraldada.

Jaak Aaviksoo

Nagu juba öeldud, on selle otsuse langetamine Riigikogu käes, seda põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemise käigus. Kui peetakse vajalikuks võtta tugispetsialistide rahastamise kohustus ära kohalikele omavalitsustelt ja anda see munitsipaalkoolide puhul ka riigi

kätte, siis on see mõeldav. Ma ei ole veendunud, et see on parim lahendus, aga kindlasti on see mõeldav. Aga päris kindlasti ei ole mõistlik seda raha ükskõik missuguselt teiselt töötajate grupilt ära võtta. See raha tuleb leida täiendavalt ja kui niisugused vahendid on olemas, siis tasub sellist otsust kindlasti kaaluda.

Mis puudutab hariduslike erivajadustega õpilaste õpet, siis kahetsusväärset moel on selles valdkonnas veidi rohkem müra, kui seal olla võiks. Praegu on Eestis umbes 140 000 üldhariduskoolide õpilast, nendest 24 000 on hariduslike erivajadustega lapsed. Enamik nendest on õppinud ja jätkavad õpinguid tavakoolis ja -klassis. Lisaks sellele on siiani olnud ja jäävad ka tulevikus olema hariduslike erivajadustega laste klassid, kus õpitakse lihtsustatud õppekava või muu riikliku õppekava alusel. Ka edaspidi on olemas hariduslike erivajadustega lastele ettenähtud koolid, nii munitspaalkoolid kui riigi alluvuses olevad koolid. Selleks on välja töötatud ning Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljel kättesaadav hariduslike erivajadustega laste koolituse kontseptsioon, mis ei ole lõplikult vormistatud, aga mille kohta on kõigil võimalus oma arvamust avaldada. Ettekujutus, et hariduslike erivajadustega laste suhtes on tehtud mingisuguseid põhimõttelisi otsuseid, mis nende olukorda halvendab ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teie aeg on täis.

Jaak Aaviksoo

... ei vasta tegelikkusele.

Aseesimees Jüri Ratas

Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Võrumaa Kutsehariduskeskuse tulevik

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise küsimuse juurde, mis on järjekorras neljas. Selle on esitanud Riigikogu liige Kalvi Kõva ja sellele vastab valitsuse liige, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Teemaks on Võrumaa Kutsehariduskeskuse tulevik. Kalvi Kõva, palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Ma arvan, et me mõlemad, kes me oleme viimastel Riigikogu valimistel Kagu-Eestist siia saali valitud, teame, et Võrumaa Kutsehariduskeskus on väga suurel määral Võrumaa ettevõtluse arengumootor. Seda näitab see, et Võrumaa Kutsehariduskeskuse vahetusse lähedusse on tehtud inkubatsioonikeskus ja rajatakse ka kompetentsikeskust. Väga paljud innovatiivselt mõtlevad Võrumaa ettevõtted teevad Võrumaa Kutsehariduskeskusega vähemal või suuremal määral koostööd. Mõni aeg tagasi tuli aga Võrumaa inimestele justkui külma dušina teade, et plaanis on lõpetada Võrumaa Kutsehariduskeskuses rakenduskõrghariduse õppekava järgi õpetamine. See otsus on tänaseks päevaks juba seaduseelnõuna siia saali jõudnud. Minu küsimus on, millele ministeerium sellist otsust tehes tugines.

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Otsus on põhimõtteline. Meil tuleb endale selgeks teha, kas meil on vaja anda kõrgharidust kutseõppeasutustes ja teistes mitte-kõrgkoolides. Usun, et selles küsimuses selguse loomine on otstarbekas, aitab muuta Eesti haridussüsteemi tervikuna läbi paistvamaks ja nii rahvusvaheliselt kui siseriiklikult usaldusväärsemaks. Paraku tuleb tõdeda, et Võru Kutsehariduskeskuses toimuv rakenduskõrgharidusõpe on hindamisel saanud üsna sisulist ja tõsiseltvõetavat kriitikat. Mitte et Võrumaa Kutsehariduskeskus oleks halb kutseõppeasutus, pigem vastupidi – Võrumaa Kutsehariduskeskus on üks tugevamaid kutseõppeasutusi terves Eestis. Selle reputatsioon on nii õpilaste kui ka tööandjate silmis kõrge. Paraku vastab see haridus, mida seal rakenduskõrghariduse sildi all pakutakse, rahvusvahelises võrdluses nn lühikese tsükli ehk viienda kvalifikatsiooni taseme õppele. Siiaamaani ei ole viienda kvalifikatsiooni taseme õpet Eestis pakutud, sest kutseõppeasutuse seadus niisugust haridustaset ette ei näinud. Muudetav kutseõppeasutuse seadus taasloob viienda ehk tehnikumi taseme õppe, mida ei nimetata kõrghariduseks, mida sisuliselt pakutakse Võrumaa Kutsehariduskeskuses ja mis vastab tööturu vajadustele. Aga seda tuleb nimetada õige nimega ja selleks on tehnikumiõpe.

Aseesimees Jüri Ratas

Täpsustav küsimus Kalvi Kõvalt. Palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Jah, see seaduseelnõu on juba meie laudadel. Ma loodan kolleegidele kultuurikomisjonis, et nad vaatavad tõsiselt § 59, mis annab Võrumaa Kutsehariduskeskusele uue staatuse, ja loodan, et sinna tuleb ka muudatusi. Võrumaa Kutsehariduskeskus on väga tähtis ka regionaalpoliitiliselt. Me ju teame Isamaa ja Res Publica Liidu mõtet viia riigiasutusi Tallinnast välja poole. Seega on Võrumaa Kutsehariduskeskusele kahtlemata väga oluline regionaalpoliitiline mõõde. Minu küsimus on järgmine. Kui see seadus jõustub tõesti niimoodi, nagu ministeerium selle siia meie ette toonud on, st rakenduskõrgharidust selles asutuses enam ei anta, siis kas õppekavade kaotamise või uuendamise kaasnab oht, et Võrumaa Kutsehariduskeskuses kaovad ära mõned õppekohad ja ka õpetajate ametikohad?

Jaak Aaviksoo

Nagu juba öeldud, on Võrumaa Kutsehariduskeskus tugev kutseõppeasutus. Seal pakutava haridusega ollakse rahul, sellega oleme rahul ka meie Haridus- ja Teadusministeeriumis. Mis puudutab Võrumaa Kutsehariduskeskuse õppekohtade arvu, siis see peaks pigem kasvama, mitte kahanema. Ja mis puudutab selle rahastamist ja osakaalu Eesti kutsehariduses tervikuna, siis ka see suhe peaks paranema. Meie eesmärk on nimetada asju õigete nimedega ja tugevdada seda keskust. Regionaalse keskusena on see asutus vajalik, aga ei ole mõistlik pidada seda sildi all, mis tegelikkusele ei vasta, ükskõik kui suur ka ei oleks mõningate gruppide huvi omandada seal just nimelt kõrgharidus. Kõrgharidusel on üsna selged kvaliteedikriteeriumid. Praegusel juhul, nagu juba öeldud, on tegemist hea, tugeva tehnikumiharidusega, mida tuleb jätkuvalt pakkuda. Aga kõrgkooli loomine Võrru või Väimelasse oleks põhimõtteliselt teise kategooria otsus. Kuna meil on praegu Eestis 1,3 miljonit elanikku ja 30 kõrgkooli, ei ole ma veendunud selles, et meil oleks vaja Võrumaale ehitada 31. kõrgkool. Pigem me näeme jätkuvalt ette olemasolevate kõrgkoolide arvu kahanemist Eestis, seda mitte revolutsiooniliselt, vaid

samm-sammult, vastavalt haridusmaastiku korrastamises ettevõetavatele sammudele.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud minister! Kõike seda kuulates on tegelikult väga kurb, et Võrumaa Kutsehariduskeskuses enam rakenduskõrgharidust andma ei hakata. Seal on paljud noored saanud väga kvaliteetse hariduse ja väga paljud neist on saanud ka väga head töökohad. See justkui kinnitab seda, et Võrumaa Kutsehariduskeskus on andnud ja annab väga kvaliteetset haridust. Minu küsimus on järgmine. Milliseks kujuneb nende noorte haridustee, kes siiski soovivad omandada kõrgharidust tehnoloogilistel erialadel?

Jaak Aaviksoo

Kõrgharidust saab omandada kõrgkoolides ja ülikoolides. Nii on see teistes riikides ja nii võiks see olla ka Eesti riigis. Nagu juba öeldud, puudub meil vajadus anda välja kõrgharidusdiplomeid õppeasutuses, mis pole selleks otstarbeks ette nähtud. Mis puudutab seda kvalifikatsiooni, mida Võrumaa Kutsehariduskeskus siiani andnud on, siis, nagu juba öeldud, selles osas mingeid muudatusi kavandatud ei ole. Lihtsalt see haridus, mida seal pakutakse, vastab nii tööturu kui ka akadeemiliste standardite poolt vaadates viiendale kutsekvalifikatsiooni tasemele, mida nimetatakse lühikese tsükli õppeks või keskharidusejärgseks kutseõppeks. Olen üsna veendunud, et Võrumaa Kutsehariduskeskus teeb selles osas jätkuvalt head tööd. See ei muuda tööandjate ega üliõpilaste jaoks midagi. Kõrghariduse omandamiseks on aga Eestis üsna laialdased võimalused. Lisaks sellele tuleks palju rohkem kui seni kasutada kitsamate erialade omandamiseks võimalusi väljaspool Eestit – Euroopas, miks mitte ka kaugemal. Kõrgharidus on rahvusvaheline ettevõtmine. Ja ma usun, et me tammuksime ummikteel, kui me kujutaksime ette, et kõrgharidust peab saama omandada igas Eesti maakonnas, rääkimata igast Eesti vallast.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Mul on küll võimalus sedasama täna teie käest küsida siis, kui me kutseõppeasutuse seaduse eelnõu menetleme, aga küsin siiski praegu. Võrumaa Kutsehariduskeskuse ja selle viienda astme, nn mitte-kõrgharidusliku, aga veidi kõrgema kui kutseharidusastme puhul on ju küsimus tegelikult selles, et Eestis ei tea enam mitte keegi, mis asi on tehnikumiharidus. Lapsevanem vaatab uhkusega oma last, kes omandab mingit kõrgharidust kuskil – ta on ju vähemalt kõrgharidust omandamas. Aga sellel väga heal haridusel, mida laps saab sellest õppes, mida kunagi nimetati kutsekõrgharidusõppeks, eriti head mainet ei ole. Nagu te väga hästi teate, on ju tegelikult sama küsimus üleval Kurressaares. Seal annab kutsekool koos kolledžiga juba ammu haridust kolledži nime all, aga elab ju suuresti tänu organiseeritud kutsehariduskeskusele. Samasugused soovid on nii mõnelgi teisel kutsekoolil, kas koos kolledži või ülikooliga. Miks me ei võiks seda kutsekõrgharidust siiski kõrghariduseks nimetada?

Jaak Aaviksoo

Eks me kõik oleme siin Eestis n-ö hariduslikku inflatsiooni näinud. Oleme tasapisi hakanud aru saama nn kiisukoolide headest ja halbadest külgedest. Ja ma arvan, et me võiksime olla nii seadusandjana kui ka rahvana piisavalt targaks saanud, et mitte anda liiga kergekäeliselt järele igasugustele enese võõraste sulgedega ehtimise soovidele. Ma usun, et kõikide kutsekoolide lõpetajad oleksid rõõmsad, kui neile antaks kooli lõpetamisel kõrgharidusdiplom, võib-olla ka doktorikraad, aga tasuks mõelda selle peale, missugune on tegelikult meie tööturg. Missugused on tööandjate tegelikud ootused? Missugused on tegelikud töökohad? Põhimõttelagedaid otsuseid langetades loome olukorra, mille üsna häid kirjeldusi oleme saanud lugeda hiljutistest päevalehtedest. Üsna kergelt kätte saadud kõrgharidus on noortes tekitanud ootuse ja lootuse, et neile tagatakse ka vastav töökoht ja vähemalt 4000 eurot kuus kätte. Targem oleks siiski ronida redelit pidi üles mõistlike sammudega – jagada välja diplomeid, millel on nii akadeemiliselt

kui ka kutsealaselt ettevalmistuselt sisuline kate, mitte tekitada noortes inimestes ootusi, millel ei ole tegelikku katet ainuüksi sel põhjusel, et meil ei ole olnud põhimõttekindlust otsustada, mis asi on hea kutseharidus ja mis asi on hea kõrgharidus.

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Maavanemad

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise küsimuse juurde, mis on järjekorras viies. Selle on esitanud Riigikogu liige Priit Toobal ja sellele vastab peaminister Andrus Ansip. Teemaks on maavanemad. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Möödunud aasta juunis esitas Eesti Keskerakonna fraktsioon ettepaneku kaotada maavanema ametikoht ja ümber korraldada maavalitsuste töö. Niisuguse ettepanekuga on pärast seda välja tulnud ka endine justiitsminister Michal, kes oma riigireformi kavas midagi sarnast ette nägi. Ettepaneku tegijatena leiame, et maavanemad ja maavalitsused ei täida enam neid funktsioone, milleks nad tollal, kui nad loodi, ellu kutsuti. Ja meie arvates võiks maavalitsuste tööst anda suurema osa omavalitsusliitude teha. Milline on teie seisukoht, kas maavanemad täidavad praegu neid funktsioone, milleks nende ametikoht ellu on kutsutud?

Andrus Ansip

Maavanemad täidavad neid funktsioone, mis seadusandja neile pannud on. See vastab tõele, et kunagi oli maavanemal hulga rohkem neid funktsioone, mida ta täitma pidi. Aegade jooksul on neid järjest vähemaks jäänud. Maavalitsustelt on näiteks ära võetud riigikoolide haldamise ülesanne. Minu meelest tegeles selle küsimusega ka Keskerakonda kuulunud haridus- ja teadusminister Mailis Reps. Maavanematelt on ära võetud riigile kuuluvate sotsiaalhoolekandeesutuste haldamine. Minu meelest tegeles selle küsimusega küllalt aktiivselt ka Keskerakonda kuulunud sotsiaalminister Jaak Aab. Maavanematelt on ära võetud ka riigile

kuuluvate muuseumide haldamine, mis on läinud Kultuuriministeeriumi haldusalasse. On veel mitmeid funktsioone, mis on maavalitsuselt ära võetud. Samal ajal tuleb öelda, et ka maavalitsustes töötavate inimeste arv on praeguseks võrreldes kümne aasta taguse perioodiga peaaegu poole väiksemaks jäänud. Minu mälu järgi oli maavalitsuses töötavate inimeste arv 2011. aastal 45% väiksem kui 2001. aastal. On ainult üks maavalitsus, kus vähenemine on olnud märgatavalt väiksem ja kus aastal 2010 töötajate arv isegi kasvas – see on Viljandi Maavalitsus. Aga selle põhjus on ka kõigile teada. Kõikide maavalitsuste raamatupidamine ja personalitöö arvestus koondati Viljandi Maavalitsusse ja seetõttu seal töötajate arv kasvaski.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus Priit Toobalilt. Palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea peaminister! Mul on hea meel, et te tunnustate Keskerakonna endiste ministrite tööd. Ka mina leian, et see on õige tegu – kui maavalitsused nende ülesannetega ikka hakkama ei saanud, siis need tuligi neilt ära võtta ja anda ministeeriumide haldusalasse teha. Kui meil oli komisjonis arutelu maavanema ametikoha kaotamise ja ümberkorralduste teema üle, siis ütles regionaalministri esindaja, et praegu on maavanematel ja maavalitsustel 600 funktsiooni, mida nad täidavad. See on üsna suur arv. Aga kui me küsisime, kui suures osas on nende 600 funktsiooni täitmine rahaga kaetud, siis sellele küsimusele jäi ministeeriumi esindaja vastuse võlgu. Mis te arvate, kas maavalitsustel on piisavalt ressursse, et tegeleda nende 600 ülesandega, mida nad oma maakonnas täitma peavad?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma usun, et teil on siis vähemalt 6000 funktsiooni täita, kui maavanemal on neid 600. Kui tõsiselt rääkida, siis maavanemal on teatud funktsioonid, mida mitte keegi peale tema ei täida. Näiteks maakonna planeering ja selle üle järelevalve teostamine ning teemaplaneeringud on endiselt maavalitsuste pädevuses. Maavanemad ja maavalitsused teostavad

ka järelevalvet kohaliku omavalitsuse üksikaktide üle. See on jälle funktsioon, mida tuleb täita. See on juba maitseküsimus, kas see on maavanem, kes seda teeb, või on võimalik seda küsimust tõepoolest lahendada mõne ministeeriumi tasandil. Nüüdseks on leitud, et praegune funktsioonide jaotus on optimaalne, ja valdkondadest, kus see enam optimaalseks ei osutunud, on funktsioonid maavalitsuselt ära võetud. Ka omandireformi lõpuleviimine on praegu suuresti maavalitsuse pädevuses. Ma mõõnan, et järelmaksuga maade müümise küsimuses on ilmselt muudatused vajalikud, neid ülesandeid on maavalitsuse tasandil vähemaks jäänud. Nii nagu siiani on tehtud muudatusi maavalitsuste tasandil, haldusalad on muutunud, peaks olema ka tulevikus. Kas see maavanem, kes praegu maavanemana töötab, on veel võrreldav selle maavanemaga, kes kunagi sellel ametikohal töötas, on juba ilu hindaja silmis. Kahtlemata oli omal ajal maavanemal ja maavalitsusel märgatavalt rohkem funktsioone kui praegu.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud peaminister! Kas vastab tõele see jutt, et Hiiu maavanem on politiseerimata, sest koalitsioon ei suutnud kokku leppida, kumba erakonda peaks maavanem kuuluma? Nimelt kuulub praegu seitse maavanemat IRL-i, seitse Reformierakonda, aga 15. maavanem jäi kuidagi jagunemata. Ma küsin, et mis te arvate, kuidas suudab politiseeritud maavanem maakonnas tasakaalustatud rolli täita.

Andrus Ansip

Aitäh! Me suudame ajaloost meenutada ka keskerakondlastest maavanemaid. Suudame meenutada neid, kes pole ühtegi erakonda kuulunud siis, kui nad maavanemad olid, ega ühegi erakonnaga liitunud ka pärast seda, kui nad enam maavanemad pole olnud. Mõned maavanemad on pärast maavanema ametist vabanemist asunud riigitööle. Mulle meenub näiteks üks maavanem, kes töötab praegu Haridus- ja Teadusministeeriumis. Aga meenub ka üks teine maavanem, kes ei ole liitunud ühegi era-

konnaga, kes ei kuulunud ühtegi erakonda ka varem, aga kes läks vangi pärast seda, kui ta maavanemaametist priiks sai. Ma ei taha teha järeldust, et erakondadesse mittekuuluvatel maavanematel on suurem tõenäosus vangi sattuda kui erakondadesse kuuluvatel maavanematel. Aga kui kui va statistikat vaadata, siis võiks sellise järelduse teha küll. Ma arvan, et erakonda kuulumine ei peaks saama kellelegi takistuseks mõnda riigiametisse pürgimisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus Priit Toobalilt. Palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea peaminister! Ka mina leian, et erakonda kuulumine ei tohi saada kellelegi takistuseks ei riigiametisse ega ühtegi teise ametisse asumisel. Aga ma küsin, kas teie hinnangul on see lihtsalt puhas juhus, et seitse maavanemat kuuluvad IRL-i ja seitse Reformierakonda.

Andrus Ansip

Ma usun, et ükski nendest maavanematest pole heitnud kulli ja kirja, missugusesse erakonda astuda, et neil kõigil on väljakujunenud maailmavaade. Enne küsiti Hiiu maavanema kohta. Ma ei tunne teda isiklikult väga palju, aga olen teda korduvalt esinemas näinud, lugenud tema artikleid ja võin öelda, et minu meelest kuulub ta hingelt Reformierakonda. Ja see pole juhus, et paljud inimesed on valinud just nimelt Reformierakonna ja usuvad sellesse, et Reformierakond on see erakond, kes nende aateid kõige paremini kannab.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Rääkisite nendest funktsioonidest, mis on tõesti maavanematelt ära võetud, aga seda nimekirja võib pikendada. Vaadake, mis toimus juba selle aasta alguses – perearstikeskused läksid Sotsiaalministeeriumi alla, ühistranspordiga seotud asjad jne. Aga minu küsimus on selles, et te kasutasite sõna "optimaalselt". Kas on plaanis veel midagi maavalitsustelt ära võtta või mitte?

Andrus Ansip

Kaugeleulatuvaid plaane maavalitsuste funktsioonide edasiseks vähendamiseks ei ole, kuid ei saa välistada seda, et teatud funktsioonid võivad ka edaspidi minna otse ministeeriumide või muude riigiametkondade haldusalasse. Ka teie viidatud perearstikorralduse toomine riigi tasandile ei olnud ju reform reformi pärast, see oli tingitud praktilistest vajadustest. Ühe maakonna piires ei ole lihtsalt võimalik perearste leida, perearstindust korraldada. Ma olen igati nõus hea küsijaga, kes ütles, et Keskerakonna ministrid tegid omal ajal õigesti, kui nad tsentraliseerisid teatud maavalitsuste funktsioonid eri ministeeriumidesse. Jah, riigi toimimine paranes märgatavalt ja ma ei näe selles midagi negatiivset, et maavalitsuste funktsioonid on praeguseks oluliselt vähenenud. Teie viidatud ühistranspordikorralduses on ju teatavasti küllalt palju probleeme. Ühistransport ühe maakonna piires ei ole lahendatav probleem. See on lahendatav, kui haarata mitu maakonda. Loota, et maavalitsused alati omavahel optimaalsele kokkuleppele jõuavad, pole ilmselt põhjust.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Infotunni alguses ma ütlesin, et iga küsimuse juures on lubatud kuni kaks kohapeal registreeritud küsimust. Ma palun vabandust, kuna nii palju on registreeritud küsimusi, aga ma pean sellest lubadusest kinni! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Riigigümnaasiumide loomine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise küsimuse juurde, mis on järjekorras kuues. Selle on esitanud Riigikogu liige Tarmo Tamm ning sellele vastab haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Teemaks on riigigümnaasiumide loomine. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Viimasel ajal on ministeerium hoogsalt alustanud riigigümnaasiumide loomist maakondadesse. Ma küsin, härra minister, millisest arengukavast, uuringust või seadusest lähtuvalt seda teha eelistatakse. Ja miks on riigigümnaasiumid

paremad kui kohalikele omavalitsustele kuuluvad gümnaasiumid?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Sellele küsimusele vastamine vajaks ilmselt veidi pikemat sissejuhatust. Siin lähtutakse tegelikult arusaamisest, et põhiharidus ja kesktasemeharidus on funktsionaalselt erinevad. Enamikus riikides on sellepärast vastava hariduse andmiseks ette nähtud ka eri institutsioonid. Seega on erinevad kogud viimase 15 aasta jooksul korduvalt pidanud otstarbekaks põhikooli ja gümnaasiumi lahutamist. See on üsna arusaadav, et põhikoolide pidamine on ja võiks jätkuvalt olla kohaliku omavalitsuse ülesanne. Gümnaasiumide pidamine olukorras, kus meil on üle 200 kohaliku omavalitsuse, ei ole ilmselt kõikides omavalitsustes mõistlik. Pigem on see mõistlik väiksemas arvus omavalitsustes. Siin tekib sisuline küsimus, kuidas korraldada gümnaasiumihariduse andmist siis, kui omavalitsusel endal gümnaasiumi või sellele vastava astmega õppeasutust ei ole. See võiks sündida ka kohalike omavalitsuste koostöös. Paraku näitab elu, et niisugune koostöö isevoolulisel moel ei toimi. Seetõttu oleme praegu olukorras, kus me näeme, et kvaliteetne gümnaasiumiharidus koondub üsna kiiresti Tartusse, Tallinnasse ja mõnda teise keskusesse, kus suudetakse tagada konkurentsivõimeline keskharidus. Samal ajal halveneb enamikus maakondades keskhariduse andmise kvaliteet, sest õpilased lahkuvad ja õpetajad liiguvad tugevamatesse koolidesse. Seega on põhjendatud riiklikud jõupingutused, mida me eelseisvatel aastatel evolutsiooniliselt teeme, alustades ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teie aeg on täis. Esimene täpsustav küsimus Tarmo Tammelt. Palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Ega te, härra minister, ei vastanud, millisest arengukavast või seadusest tulenevalt riigigümnaasiume eelistatakse. Ma annan teile võimaluse sellele küsimusele kahe minuti jooksul täiendavalt vastata. Küsin ka, miks eelistatakse riigigümnaasiumide remonti ja rahastamist kohalikele omavalitsustele kuuluvatele gümnaasiumidele.

Jaak Aaviksoo

Seadusest ei tulene ühegi gümnaasiumi eelistamine. See ei tulene ka ühestki arengukavast. Ja ma arvan, et niisugune eelistamine omandivormi alusel oleks ka kohatu. Sellist eelistamist ei ole ka tulevikus kavas. Kehtivates seadustes on ette nähtud, et kooli kulud kaetakse koolipidaja eelarvelistest vahenditest, millele lisaks võib riik eraldada riiklikku toetust. Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele seda ka tehakse. Nii et koolide eelistamine või diskrimineerimine omandivormi alusel on siia maani olnud kohatu ja on seda ka edaspidi. Usun, et nende investeeringute puhul, mis on seni suunatud koolivõrgu parandamisele ja mis ka tulevikus sinna suunatakse, käsitletakse kõiki õppeasutusi võrdselt ja mingit diskrimineerimist siin ette näha ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus Tarmo Tammelt. Palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Härra minister! Ma toon teile konkreetse näite päris suures ulatuses toimunud diskrimineerimise kohta. Teie erakonnakaaslastele sobivates omavalitsustes olete riigigümnaasiumide jaoks koolimajad ära ostnud, näiteks Viljandis vist viie kuni seitsme miljoni eest. Ma küsin, miks sellist käitumisviisi igal pool ei rakendata. Miks rakendatakse seda valikuliselt, miks tehakse selliseid erisusi? Kas see on võrdne kohtlemine?

Jaak Aaviksoo

Ma ei oska hetkel kommenteerida otsust osta kohalikult omavalitsuselt mõni hoone ära. See ei ole kindlasti hariduspoliitiline otsus, see on pigem riigi ja kohaliku omavalitsuse vahelise suhtlemise järgne otsus. Mina sellise otsuse tegemisel osalenud ei ole ja seetõttu ei oska seda ka kommenteerida.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Mul on lühike küsimus: kas selle gümnaasiumireformi juures on oodata ka mingeid erisusi? Kohalikud oma-

valitsused kulutavad oma eelarvest raha gümnaasiumi ülalpidamisele ja riik toetab neid selle juures. Aga kas on võimalikud veel mingisugused lisatoetused nendele gümnaasiumidele, millel on näiteks väga tugevad identiteeditunnused (nt Värskas Gümnaasium)?

Jaak Aaviksoo

Praegu kehtiv põhikooli- ja gümnaasiumiseadus niisuguseid erisusi ette ei näe. Küll aga on mitmesuguste programmide arvel eraldatud ühekordseid toetusi, st mitte seadusest tulenevaid regulaarseid toetusi. Ma arvan, et niisugused regionaalsed iseärasused võiksid ka tulevikus jääda. Kas neid peaks kuidagi spetsiifiliselt sätestama põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses? Ma ei oska öelda, pigem suhtun sellesse kahtlevalt. Aga eri gümnaasiumide ülalpidamine väärrib ilmselt erinevat kohtlemist. Meil on olemas riigigümnaasium Narvas ja ka Noarootsi Gümnaasium, mille riik on loonud erinevatest põhimõtetest lähtudes. Seda enam peame üleval üsna väikesi põhikoole ja toetame neid sihtotstarbeliselt väga väikestes omavalitsustes, näiteks Ruhnus. Nii et ma arvan, et üksikud erandid on kindlasti mõistlikud ka edaspidi.

Aseesimees Jüri Ratas

Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Ma tänan Vabariigi Valitsuse liikmeid vastuste eest ja häid ametikaaslaste küsimuste esitamise eest! Täna infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu kolmanda tööädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 muutmise seaduse. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 1 lõikega 3 on Riigikogu volitanud Vabariigi Valitsust otsustama eesti keelest erineva õppekeele kasu-

tamist munitsipaalgümnaasiumis või selle üksikutes klassides. Paraku jättis Riigikogu seaduses fikseerimata loa andmise või sellest keeldumise kriteeriumid, mis on seadnud täitevvõimu keerulisse olukorda, kus valitsus ei saa olla kindel seadusandja tahtes nimetatud normi rakendamisel. Teiselt poolt on nimetatud seaduse ebamäärasus tekitanud ühiskondlikke pingeid normi erinevate tõlgenduste kaitsjate vahel. Meie eelnõu eesmärk on sätestada konkreetsed kriteeriumid, mis on valitsusele aluseks kõnealuse loa andmisel või sellest keeldumisel, tagades seejuures igaihe õiguse eestikeelsele õpetusele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on täna üle anda kaks arupärimist siseminister Ken-Marti Vaherile. Esimene neist on kaitsepolitsei töötajate lisatasu teemal. Tahaks aru saada, miks makstakse seda lisatasu. Kas on tegu ebaproportsionaalselt kõrge tööpingega või makstakse seda lisatasu 15 või 25% lihtsalt piirkondliku diferentseerimise alusel? See on esimene arupärimine.

Teisest arupärimisest tahaks veidi põhjalikumalt rääkida. Mõned teist olid siin esmaspäeval kohal, kui siseminister vastas arupärimisele korruptsioonikuritegude kohta. Eile lugesin stenogrammi üle. Minister ei vastanud ühelegi küsimusele. Ei tahaks olla niisuguse üsna kehva pretsedendi algatajaks, et me anname ministritele võimaluse tulla siia Riigikokku ja küsimustele vastamata jätta. Seepärast annan koos umbes kümne kolleegiga jälle selle arupärimise sisse. Me loodame, et järgmine kord, kui minister siia tuleb, ta suudab siiski meie küsimustele vastata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Öeldakse küll, et kes vana asja meelde tuletab, sellel silm peast välja, aga kui see vana asi pidevalt pahandusi tekitab, siis tuleb sellest rääkida ja rääkida ka siin Riigikogu saalis.

Nimelt, 31. oktoobril möödunud aastal otsustati lõpetada töösuhe Estonian Airi tegevjuhi Tero Taskilaga, tuues põhjenduseks tema valitud strateegia mittetoimimise. Tero Taskila oli kogu oma ametisoleku ajal kriitikatule all seoses talle makstud enam kui 33 000-eurose kuu-palgaga. Eesti riigile tol ajal kulukaks osutunud Tero Taskila tundub aga tekitavat kulusid ka kuid pärast tema ametist vabastamist. 22. novembril ilmus Eesti Päevalehes intervjuu Estonian Airi uue juhi Jan Palmériga, kes viitas, et on tekkinud raskused, vabanemaks sponsorluslepingust, mis puudutab maailma-meistrivõistlusi jäähokis. Avalikult on keeldunud sponsorluslepingu mahtu kommenteerimast, kuid ajakirjanduse andmetel hinnatakse seda ligi miljoni euro suuruseks. Samuti ei saa tähele panemata jätta fakti, et 2012. aasta kevadel teatasid tollane Estonian Airi nõukogu esimees Joakim Helenius ja tegevjuht Tero Taskila, et loovad Eestis tippjäähokiklubi, kes alustab võistlemist Soome liigas. Annan 13 kolleegi nimel üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Esitame kokku viis küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda demokraatide ühenduse arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile, see puudutab Estonian Airi teenuse kvaliteeti. Me kõik teame, et Eesti lennukompanii Estonian Air on viimastel kuudel ületanud uudisekännise seoses erinevate teemadega, olgu selleks muudatused strateegias, mitmekümne miljoni suurune kahjum, ebaratsionaalne lennukite ostmine või ligi poolte töötajate koondamine. Samas jääb mulje, et kõikide nende kahtlemata väga oluliste teemade kõrval unustatakse tihtipeale teenidussektoris tegutsemise alustala ehk teenuse kvaliteet. Mõni aeg tagasi võrdles peaminister Andrus Ansip Estonian Airi tegutsemist ühis-transportiga. Tuleb nõustuda, et lennundusteenuse kasutaja peamine eesmärk on saada turvaliselt ja mugavalt punktist A punkti B ja teinekord veel edasi, ning seda mõistliku tasu eest. Kvaliteeti saab eelkõige hinnata oma lu-

baduste täitmise järgi. Estonian Airi puhul oleks selleks lubaduseks kliendi toimetamine soovitud sihtkohta. Ja selles vallas võib täheldada tõsiseid probleeme: klienti ei suudeta toimetada lubatud ajal tema soovitud kohta. Pidevalt on kuulda, et tühistatakse liine, jäetakse ära lende või lükatakse need edasi. Kui aga seatud kriteeriume ei suudeta täita, siis kaob klientide usaldus ja ettevõtte tegutsemine ei ole kaugemas perspektiivis jätkusuutlik. Sellest tulenevalt on meil viis küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja neli arupärimist ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme edasi teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 28. jaanuaril algatatud kohanimeseaduse ja kinnistusraamatuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on maaelukomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 28. jaanuaril algatatud tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on õiguskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 28. jaanuaril algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Riigikogu juhatus palub teid väga, head ametikaaslased, et saalis oleks vaiksem, sest teie jutuajamine häirib siin saalis töötamist! Neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 28. jaanuaril algatatud avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 28. jaanuaril algatatud välis-teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on väliskomisjon; kuueks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 28. jaanuaril algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; seitsmendaks, Eesti Reformierakonna fraktsiooni, Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Kalle Laaneti ja Deniss Boroditši s.a 29. jaanuaril

esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB fondiga seotud ebaseaduslike tehingute väljaselgitamiseks" eelnõu, juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (276 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse number 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu 276 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 276. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 83 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 211/2011 "Kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu 276 on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu 322 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei

ole, läbirääkimisi ei avata. Seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele seaduseelnõu 322. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 16.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Riigi õigusabi seaduse, riigilõivu-seaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (346 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 346 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on au teile tutvustada Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Loomulikult, nagu Justiitsministeeriumi ettevalmistatud seaduseelnõu puhul ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, palun vabandust! Head ametikaaslased, me menetleme praegu seaduseelnõu 346, käsil on ministri ettekande kuulamine. Ma palun Riigikogu liikmetel austada ettekandjat ja neid, kes soovivad selle seaduseelnõu tutvustamist kuulata. Palun, minister!

Hanno Pevkur

Aitäh! Jäin pooleli seal, kus tahtsin teile kinnitada, et tegemist on väga hea ja kindlasti tulevikku vaatava eelnõuga. Eelnõu eesmärk on parandada ja laiendada riigi õigusabi täisdigitaalset protsessi eeskätt riigi õigusabi osu-

taja määramiseks taotlemise korras ning advokaadile väljamakstava tasu ja kulu hüvitamise taotlemises ja arvestuses.

Infotehnoloogiline lahendus peaks lihtsustama advokaadi, uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu tööprotsessi riigi õigusabi osutajaks määramise taotlemisel ning tasude taotlemisel ja väljamõistmisel, samuti advokatuuri tööprotsessi riigi õigusabi asjades järelevalve teostamisel ning statistika, aruannete ja prognooside koostamisel. Kui praegu saadab menetleja advokatuurile taotluse riigi õigusabi osutajaks määramiseks, millele tuleb eraldi lisada riigi õigusabi andmise määrus, siis eelnõus kavandatu annab võimaluse loobuda omaette riigi õigusabi osutamise taotluste esitamisest ning lihtsustada õigusabi määramise taotlemist.

Samamoodi esitatakse praegu paberil riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramise taotlusi, nende alusel riigi õigusabi tasu ja riigi õigusabi kulude kindlaksmääramine asjas tehtud kohtuotsuses või menetlust lõpetavas määruses. Eelnõus kavandatu annab justiitsministrile volitusnormi kehtestada kord, mille kohaselt saavad advokaadid koostada infosüsteemis tasutaotlusi, mis liiguvad digitaalselt uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtute infosüsteemi. Menetleja koostab tasu kindlaksmääramiseks lahendi, mis edastatakse läbi infosüsteemi advokaadile, et viimane saaks taotleda advokaatuurilt temale riigi õigusabi tasu ja kulu väljamaksmist.

Teise peamise muudatusena nähakse eelnõuga ette soodsam riigilõivumäär määruskaebuse esitamisel vastavate infosüsteemide kaudu, soodustades seeläbi määruskaebuste elektroonilist esitamist. Samuti tehakse tsiviilkohtumenetluse seadustikus üks täpsustav muudatus seoses digitaalse toimikuga.

Riigilõivuseaduses nähakse ette lisavõimalused madalama riigilõivumääraga määruskaebuste esitamiseks, kui määruskaebus esitatakse ettevõtjaportaali, kinnistuportaali või e-notari infosüsteemi kaudu. Riigilõivuseaduse § 57 lõike 14 kohaselt tuleb kohtumääruse peale määruskaebuse esitamisel tasuda riigilõiv summas 50 eurot. Kui nimetatud dokument esitatakse e-toimiku infosüsteemi kaudu, tuleb tasuda riigilõivu 25 eurot. Muudatuse kohaselt tuleb määruskaebuse esitamisel tasuda riigi-

lõivu 25 eurot ka siis, kui määruskaebus esitatakse ettevõtjaportaali, kinnistuportaali või e-notari infosüsteemi kaudu. Muudatuse eesmärk on soodustada määruskaebuste elektroonilist esitamist ja vähendada maakohtude kantseleide töökoormust määruskaebuste edastamiseks.

Kriminaalmenetluse seadustiku ja väärtemenetluse seadustiku muutmise eesmärk on täpsustada e-toimiku süsteemi kaudu menetlusdokumentide kättetoimetamise regulatsiooni. Kehtiva regulatsiooni kohaselt loetakse teatavasti e-toimiku süsteemis kättesaadavaks tehtud kutse isiku poolt kättesaaduks selle e-toimiku süsteemis avamise hetkest. Eelnõus kavandatu kohaselt loetakse edaspidi kutse kättesaaduks ka juhul, kui isik kinnitab e-toimiku süsteemis kutse saamist seda avamata. Eelnõuga sätestatakse kohtutele kohustus teha kohtumenetluse pooltele e-toimiku süsteemi kaudu kättesaadavaks kõik kohtumenetluse menetlusdokumendid. Muudatus on vajalik eelkõige selleks, et kohtumenetluse pooled saaksid igal ajal tutvuda endaga seotud kohtutoimiku materjalidega, olla kursis oma kohtuasja käiguga ning takistuse ja õigel ajal teha vajalikke menetlustoiminguid.

Lisaks kehtestatakse eelnõuga digitaalse kohtutoimiku pidamise võimalus kriminaal- ja väärtetoimikute jaoks. Digitaalne kohtutoimik on mõistlik jätk praeguseks loodud kohtusüsteemi infotehnoloogilistele arendustele ja aitab muu hulgas kokku hoida riigi kulusid pabertoimikute pidamisel ning on tõhusam ja mugavam ka kohtumenetluse pooltele.

Sellega ma hea meelega ettekande lõpetaksin. Toetan kindlasti komisjoni ettepanekut esimene lugemine lõpetada ja eelnõu edasi menetleda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan! Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 21. jaanuaril. Osalesid justiitsminister Hanno Pevkur, nõunik Madis Timpson, Justiitsministeeriumi järelevalve ja õigusteeninduse talituse nõunik

Gunnar Vaikmaa ning õigusloome ja arenduse talituse nõunik Margit Veskimäe. Komisjoni liikmed leidsid nagu ministergi, et tegemist on positiivse ja edasiviiva eelnõuga, mingeid tõsisemaid probleeme neil ei tekkinud. Ministrile olid mõned küsimused selle kohta, et kui nüüd riigi õigusabi osas toimub advokaatidega asjaajamine digitaalselt, siis kas on avastatud advokaatide pettusi. Uuriti, kas nende hulk võib nüüd suurenedada. Saime vastuse, et advokaatide näol on meil tegemist ausate inimestega ja selliseid probleeme on väga harva esinenud, kui üldse.

Teiseks tahan viidata sellele uudsele momendile, millest ka minister just äsja rääkis. Kui nüüd enam ei pea avama pabertoimikut, kas on võimalik, et piisab sellest, kui kuskile laekub elektrooniline kutse. Nagu kuulsite, saaja peab kutse saamist siiski kinnitama. Me ju teame, et kohtutel on väga tõsine probleem inimeste leidmisega, osa ei anna endast lihtsalt märku. Kahjuks sellest siiski ilmselt ei piisa, kui näiteks Facebooki kutse üles panna.

Kõik otsused tegi komisjon konsensusega. Otsused olid saata see eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks, s.o 30. jaanuariks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata 13. veebruar.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Rait Maruste, palun!

Rait Maruste

Lugupeetud ettekandja! Kas teil eelnõu hinnates oli jutuks ka see, kuidas tagada nende inimeste juurdepääs õigusabile, kes ei kasuta internetti ja elavad selle levialast väljaspool. Interneti kasutamine on küll inimese õigus, aga mitte kohustus. Kuidas on nende inimeste juurdepääs infole tagatud võrdsetel alustel nendega, kellel on võimalus internetti kasutada?

Kalle Jents

Meie ise selle probleemi peale ei tulnud, nii et see komisjonis ei tõstatunud. Seega võiksin öelda, et me seda ei arutanud. Aga ma olen asjast nii aru saanud, et ka paberlik asjaajamine säilib, see võimalus jääb alles. Kõik see puudutab üldse digitoimikuid nii kriminaal- kui ka tsiviilprotsessides, nendele hakatakse järk-

järgult üle minema. Selle käigus skaneeritakse ka paberdokumendid, aga need jäävad praegu alles. See on üleminekuprotsess. Kindlasti jääb alati hulk inimesi, kes kunagi arvutit ei kasuta.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu 346 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. veebruari kell 16.

Esimene lugemine on lõppenud ja kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

4. Võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu (347 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu 347 esimene lugemine. Mul on suur rõõm paluda Riigikogu kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkur!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ka selle eelnõu näol on vaieldamatult tegemist ühe väga hea ja vajaliku eelnõuga. Aga enne, kui ma sisu juurde lähen, lubage mul natuke peatuda selle eelnõu tekkelool. 2011. aasta kevadel juhtis Tarbijakaitseamet tähelepanu praktikas ilmnunud probleemidele seoses 1. juulil 2011 jõustunud tarbijakrediidi direktiivist tulenenud vastutustundliku laenamise regulatsiooniga ning probleemidele tarbijakrediidi reklaamiga. Peamised väljatoodud probleemid olid siis järgmised.

Esiteks, seoses võlaõigusseaduse regulatsiooniga on esinenud tõlgendusraskusi sellises küsimuses nagu näiteks krediidivõimelisuse hindamine, kui aktiivne roll peaks olema krediidiandjal krediidi andmisel, krediidivõimelisuse hindamisel jms. Teiseks tõsteti üles probleem seoses reklaamiseaduse regulatsiooniga, mis kallutab tarbijaid laenu võtmisel läbimõtlematult käituma. 20. märtsil 2012 arutati neid küsimusi Riigikogu majandus-, õigus-

ja rahanduskomisjoni ühisistungil ning arutelu tulemusel tegi Riigikogu ettepaneku Justiitsministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile valmistada Riigikogule ette vajalikud seadusmuudatused.

Siit jõuan teie ees oleva eelnõu eesmärgi juurde. Kui proovida seda hästi lühidalt defineerida, siis võiks see kõlada nii, et ajendatuna praktikas ilmnenud probleemidest ja Riigikogu vastava sisuga ettepanekust, täpsustatakse kõnesoleva eelnõuga võlaõigusseaduse vastutustundliku laenamise regulatsiooni ja reklaamiseaduse finantsteenuste reklaami regulatsiooni.

Võlaõigusseaduse muudatuste eesmärk on panna täpsustuste kaudu paremini ja tõhusamalt toimima olemasolev võlaõigusseaduse vastutustundliku laenamise regulatsioon. Me teame, et vastutustundliku laenamise regulatsiooni kui terviku eesmärk on sisuliselt läbi aja muutumatu olnud ja see ei muutu ka selle eelnõuga, ehk eesmärk on ära hoida ülelaenamist. Eelnõus kavandatud reklaamiseaduse muutmise peamine eesmärk on püüda igati välistada finantsprobleemidele riskivaba ja lihtsat lahendust pakkuvate seoste loomist tarbijakrediidi reklaamimisel. Ette rutates mainin ära ka selle, et Tarbijakaitseamet plaanib meie teada välja anda soovitusliku juhendi vastutustundliku laenamise kohta.

Nüüd siis natuke täpsemalt nendest muudatustest, mis meid ees ootavad. Me ei soovi eelnõuga muuta kehtivat võlaõigusseaduse põhimõtet, vaid soovime seda seadust täpsustada ja, nagu mainitud, samamoodi muuta ja täiendada ka reklaamiseadust.

Nüüd võlaõigusseaduse täpsustustest. Esiteks, tarbija krediitvõimelisuse mõiste. Eelnõu kohaselt on krediitvõimelisus tarbija võime krediit lepingus sätestatud tingimustel tagasi maksta. Teiseks täpsustatakse, missuguseid asjaolusid peab krediidiandja tarbija krediitvõimelisuse hindamisel arvesse võtma. Sellised asjaolud on tarbija varaline seisund, regulaarne sissetulek, andmed teiste varaliste kohustuste ja varasemate maksekohustuste täitmise kohta ning tarbijakrediidilepingust tulenevate rahaliste kohustuste võimaliku suurenemise mõju. Ja kolmandaks täpsustatakse krediidiandja kohustustega seoses tarbijalt asjakohase teabe saamist.

Muudatuse tulemusel peaks olema üheselt selge, et krediitvõimelisuse hindamine ja selleks vajaliku teabe hankimine on krediidiandja kohustus, seda ei saa lükata tarbija õlule. Kui inimene hakkab laenu võtma, siis enne lepingu sõlmimist peab krediidiandja koguma teavet tema sissetuleku, olemasoleva vara, teiste varaliste kohustuste ja varasema maksekäitumise kohta. Krediidiandja kohustus on asjakohast infot koguda, sh seda tarbijalt selgelt ka küsida. Arvestades ühest küljest tarbija sissetulekut ja vara ning teisest küljest olemasolevaid rahalisi kohustusi ja võetava laenuga lisanduvaid kohustusi, hindab krediidiandja, kas tarbija suudab tõenäoliselt maksta krediiti tagasi lepingus sätestatud tingimustel või mitte. See ongi lahtiseletatult krediitvõimelisuse hindamine. Pärast seda annab krediidiandja tarbijale piisavaid selgitusi, et viimane saaks otsustada, kas pakutav krediidileping vastab tema vajadustele ja finantsolukorrale. Sellisel juhul saab tarbija teha lepingu sõlmimisel kaalutletud otsuse, tuginedes muu hulgas krediitvõimelisuse hindamise tulemustele. See peaks aitama vältida ülelaenamist ja makseraskustesse sattumist. Regulatsiooni parandamise tulemusel paranevad ka järelevalve võimalused, parem järelevalve tagab omakorda tarbijakrediidi regulatsiooni eesmärgipärasema kohaldumise.

Nüüd reklaamiseaduse muudatustest. Sätestatakse, et reklaam, millega teavitatakse valmisolekust anda tarbijakrediiti või vahendada selliseid lepinguid, võib sisaldada üksnes esmavajalikku teavet krediidiandja või krediitvahendaja ning osutatava teenuse kohta. Samamoodi sätestatakse, et reklaam, millega teavitatakse valmisolekust anda tarbijakrediiti või vahendada selliseid lepinguid, peab olema vastutustundlik ning tasakaalustatud. Reklaam ei tohi jätta muljet, et tarbijakrediidi võtmine on riskivaba ja lihtne võimalus finantsprobleemi lahendada, ega kallutada tarbijaid läbimõtle matult laenu võtma. Kolmandaks, finantsteenuste reklaami regulatsiooni täiendatakse üldise nõudega, mille kohaselt peab reklaamiseadusega ettenähtud kohustuslik teave olema esitatud viisil, mis on tavalise tähelepanu korral märgatav, arusaadav ja muust teabest eristatav. Reklaami vastutustundlikkus ning tasakaalustatus tähendab, et tarbijakrediidi kasutamise võimaluste või eesmärkide kohta käiv teave ei tohi domineerida teabe üle, mis käib

laenamisega kaasnevate kohustuste kohta. Keelatud on ka moraalselt tundlike ning hea tava vastaste reklaamlausete kasutamine.

Siinkohal tõmban joone alla ja annan teada, et toetan õiguskomisjoni otsuseid eelnõu esimese lugemise lõpetamise ja edasise menetlemise kohta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme küsimuste juurde. Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Hea minister! Nagu seaduseelnõust aru saab, hakkab järelevalve siin toodud kohustuste täitmise üle minu arusaamist mööda olema suuresti Tarbijakaitseameti ülesanne. Kas eelnõu koostamise juures on juttu olnud, kui palju see võib Tarbijakaitseameti tööd suurendada? Kas seda lisandub palju ja kas Tarbijakaitseamet on selleks valmis?

Hanno Pevkur

Eelnõu on olnud kooskõlastusringil ministeeriumide ja muude valitsusasutuste vahel ning kõikidel asjaosalistel on olnud võimalus hinnata eelnõu mõju oma valitsemisalale, kui seda on. Meie teada ei ole keegi sellist muret väljendanud. Kindlasti, kui vaadata eelnõu sisu, siis nagu ma ka sissejuhatuses ütlesin, eelnõu eelkõige täpsustab olemasolevat seadust ehk Tarbijakaitseamet teostab ka praegu järelevalvet nende sätete täitmise üle. Ja kui nüüd Tarbijakaitseametile on antud seaduse tõlgendamiseks selgemad juhised, siis pigem peaks see nende tööd lihtsustama. Ühelt poolt jääb tõlgendamisruum väiksemaks ja teiselt poolt vähenevad loodetavasti ka vaidlused, mis tähendab omakorda, et Tarbijakaitseameti töö peaks muutuma efektiivsemaks, selgemaks, arusaadavamaks. Ning kui selliseid vaidlusi tekib, siis kohtus on neid märksa lihtsam tõlgendada, kui need sinna jõuavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Austatud minister! Kas oskate näiteks tuua ka kogemusi teistest Euroopa Liidu riikidest, kuidas nad selles valdkonnas käitusid, käituvad või kavatsesid käituda?

Hanno Pevkur

Siinkohal tasub ehk korraks minna tagasi päris minu ettekande algusesse, kus ma mainisin 1. juulil jõustunud tarbijakrediidi direktiivi. See direktiiv on Euroopas enamikus riikides üle võetud ja direktiivist tulenev põhimõte reguleerida vastutustundlikku laenamist on au sees kõikides Euroopa riikides. Loomulikult, seadussätted on erinevad, aga tarbijakrediidi direktiivi kandev põhimõte on sama kõikides Euroopa Liidu riikides.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Hea minister! Minu küsimus puudutab kiir-laenude reklaami. Ega seal praegu ka mingit erilist valskust ei ole, öeldakse, et kill-köll, raha tuleb ja krediidikulukuse määr on selline. Mina näen siin natuke teist aspekti: et seda reklaami on massiliselt. Televisioonis trügib see ekraanile iga reklaamipausi ajal, mitu firmat muudkui reklaamivad ja reklaamivad ning see mõjub inimesele juba alateadvuslikult. Võib küll kohustuslikult reklaamile külge pookida ka mingid hoiatused, et kõrvalnähtude ilmnemisel ja kaebuste püsimisel pöörduda, ma ei tea, kelle poole, aga see ei päästa, sest see reklaam surub peale just nimelt oma massiga. Ja inimesel juba sellepärast, et seda reklaami on nii massiliselt, tekib tunne, et laenamine ja SMS-laenude firmad on tõesti paratamatu nähtus meie elus, millest ei ole pääsu. Kas ei ole arutatud võimalust piirata kuidagi selle reklaami hulka?

Hanno Pevkur

Mis puutub reklaami, siis ma keskenduks ikkagi reklaami sisule. Kui te ka selle eelnõu ette võtate, siis te näete, et reklaamiseaduse muudatustes on sees põhimõte, et tarbijakrediidi puhul võib reklaam sisaldada üksnes esmavajalikku teavet krediidiandja või krediidivahendaja ning osutatava teenuse kohta. Teisisõnu, moraalselt tundlikud ja hea tava vastased reklaamlausel ei tohiks tegelikult reklaamis olla. Eks praktika näita, kuidas see tegelikus elus rakendub, aga laused stiilis "tasuta laen" või "jõuluaeg – laenuaeg" – kõik säärased krediiti reklaamivad ja moraali vastu käivad lau-

sed peaksid meie reklaamiturult ja teleekraanidelt kaduma.

Lõppkokkuvõttes loomulikult me saame kehtestada regulatsiooni, selle regulatsiooni tõlgendamine on kohtute küsimus. Aga loodame, et laenamise reklaami puudutav Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi välja pakutud regulatsioon on piisavalt selge ja hoiab ära tarbijate eksitamise.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud minister! Tõepoolest, muudetava reklaamiseaduse uus paragrahv ütleb, et reklaam, millega teavitatakse valmisolekust anda tarbijakrediiti või vahendada seda, peab olema vastutustundlik ja tasakaalustatud. Minu küsimus on: kuidas seda vastutustundlikkust ja tasakaalustatust hinnatakse ja millised on trahvid juhul, kui see nii ei ole?

Hanno Pevkur

Võlaõigusseadus ja ka teised seadused sisaldavad päris palju Eesti õiguskorra abstraktseid, tõlgendamisruumi jätvaid õigusnorme. Eks palju jääbki Tarbijakaitseameti hinnangu andmise küsimuseks. Reklaamiseaduses toodud sanktsioonimäärasid selle eelnõuga seonduvalt ei ole plaanis muuta. Need tuleb võtta reklaamiseaduse lõpust ja vaadata sealt karistussätteid, kui suured asjaomased karistused on. Mul ei ole seda seadust praegu kaasas, aga võiksite korraks selle ette võtta. Seal lõpus olevad karistused jäävad samaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Head kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas seda eelnõu oma istungil 21. jaanuaril 2013. aastal. Koosolekul osalesid kõik õiguskomisjoni liikmed, lisaks olid kohal justiitsminister Hanno Pevkur, ministri nõunik Madis Timpson, eraõiguse talituse nõunik Kristiina Koll, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturu osakonna kaubandustalituse

juhataja Anne Laar ning Rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna koosseisuline peaspetsialist Kadri Siibak. Arutuse all oli võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Kuna minister rääkis sellest juba nii põhjalikult, siis mul ei ole eriti midagi juurde lisada, vahest üksnes seda, et eelnõu sisu üle oli komisjonis väga huvitav diskussioon. Selle diskussiooni põhjal ma pea-aegu et kutsun teid üles esitama selle eelnõu parandamiseks hulgaliselt ettepanekuid. Ka minu arvates on selles punkte, mida võiks parandada, mille puhul võiks diskuteerida, kas neid oleks vaja parandada. Ja kuna ma näen, et saalis viibib ka sotsiaalminister, siis kutsun ka Sotsiaalministeeriumi üles seda tegema. Tegelikult võiks ka nendelt tulla mingeid seisukohti või isegi muudatusettepanekuid, kuna teema haakub üsna palju selle valdkonnaga.

Aga meie diskussioonist tuli välja üks fakt. Kohe koosolekul see ei selgunud, aga hiljem saime selle kohta informatsiooni. Ma ise küsisin seda. Olen juba ammu tundnud huvi selle vastu, kui suur see probleem üldse on, kui suurtest rahasummadest me räägime ja kui palju neid kiirlaenu andvaid firmasid Eestis on. Saime sellist informatsiooni – see ei ole statistiliselt küll 100% täpne, neid andmeid on eri põhjustel väga keeruline teada saada, kuna need firmad ei pea olema registreeritud finantsasutustena –, et hinnanguliselt on Eestis 400 firmat, kes võiksid tegelda tarbijatele kiirlaenu andmisega. Neist enamik ei ole aktiivsed, umbes 70 firmat tegeleb sellega. Eelmisel aastal välja antud laenude maht oli hinnanguliselt 45 miljonit eurot.

Pärast seda, kui me olime arutanud kõiki neid sisulisi küsimusi, tegime mõned protseduurilised otsused, ja need on järgmised: saata see eelnõu täiskogu istungi päevakorda 30. jaanuariks – konsensuslik otsus –, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada – ka konsensuslik otsus – ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtjaks 13. veebruar 2013. aastal. Ka see oli konsensuslik otsus. Lisaks määrati ettekandjaks Valdo Randpere. Ka see oli konsensuslik otsus, kuigi üle hulga aja oli meil tihe konkurents, kes saab eelnõu siin ette kanda. Midagi muud mul lisada ei ole, kui kellelgi on küsimusi, siis palun!

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Võib-olla räägiks natuke lahti selle kiirlaenu andjate teema. Nagu me saime teada, on neid Eestis 400 või isegi rohkem, mis on muidugi üllatavalt suur arv. Kuidas on Eestis korraldatud asjaomane kontroll ja kuidas kogutakse informatsiooni nende kiirlaenuandjate kohta? Ja kui sa suudad, võib-olla natuke võrdled meie regulatsiooni analoogilise seadustikuga mujal Euroopas. Milline see pilt tegelikult on? Ja mis võiks Eestis teisiti olla?

Valdo Randpere

Väga hea küsimus! Me natuke arutasime seda ja ma eeldan, et see on ka üks valdkond, mille kohta võib tulla mõni muudatusettepanek. Aga põhimõtteliselt on ju nii, et Eestis teostab kontrolli kiirlaenufirmade üle Tarbijakaitseamet, Euroopa Liidus teeb seda valdavalt meie mõistes finantsinspeksioon. Minu mäletamist mööda on kuues Euroopa Liidu riigis see kontroll pandud tarbijakaitseametile. Ja nendest kuuest näiteks Rootsis praegu kaalutakse väga tõsiselt kontrolli viimist siiski finantsinspeksiooni alla, kuna ka Rootsis on olnud tegemist plahvatuslikult kasvava laenu-tegevusega ja see on kaasa toonud teatud sotsiaalseid probleeme.

Selles mõttes on see hea küsimus, et tõesti tuleb mõelda, kas kiirlaenu andvad firmad võiksid olla allutatud samasugustele kontrollimeetmetele kui näiteks pangad. See haakub ka tänase eelnõuga, kuna krediitdivõimelisuse hindamine toimub pankades võib-olla pisut tõsisemalt ja dokumenteeritult. Samas ei saa öelda, et dokumenteerimise kohustust kiirlaenufirmadel ei ole. Ka möödunud aastal oli üks Riigikohtu lahend – 27. novembrist minu meelest –, mille kohaselt ka kiirlaenufirmad peavad laenuandja krediitdivõimelisuse hindamise protseduuri dokumenteerima.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Hea ettekandja! Kui on 400 kiirlaenufirmat, siis on ilmselt ka 400 firmat, kes osutavad

võlgade väljanõudmise teenust, kusjuures reeglina ei kasuta nad mingit vägivalda. Ma tean, mu sugulased on sellega kokku puutunud. Sinna on lihtsalt palgatud tööle nii kole-dad inimesed, et kui mina sellist tänaval näen, siis ma lihtsalt lähen teisele poole tänavat, kuigi ma võlgu ei ole.

Agas mu küsimus on reklaami kohta. Kas komisjonis ei arutatud võimalust piirata reklaami mitte ainult sisult, vaid seada ka mingid piirangud, et seda ei tuleks nii massiliselt igalt poolt. Reklaam võib olla ka väga kuiv – ainult telefoninumber, sõna "kiirlaen", ja mitte midagi muud –, aga kui see on nii massiline, siis see lihtsalt sööbib ajju. Kas komisjonis ei ole arutatud reklaami mahu piiranguid?

Valdo Randpere

Kõigepealt pean ütleva, et ilu on vaataja silmades – keda keegi ilusaks peab. Sa ju väitsid, et mingites firmades töötavad kole-dad inimesed, keda sa kardad. Teiseks, kui küsimuse sisu juurde minna, siis päris nii me seda ei arutanud. Natukene küsimus üleval oli, vahest ütles üks sinu erakonnakaaslane, et äkki keelaks üldse selle reklaami ära. Aga me peame siin jääma selle tõlgenduse piirsesse, et tegemist on majandustegevusega. Mina olen liberaalse maailmavaatega ja leian, et me ei peaks sellist majandustegevust ära keelama, küll aga peaksime andma endast parima, et inimesed ei teeks iseenda seisukohast rumalaid otsuseid. Siin nimetati, et Tarbijakaitseamet hakkab välja andma mingit brošüüri. Finantsinspeksioonil on juba olemas internetilehekülj minuraha.ee, kust inimesed saavad päris häid näpunäiteid. Paraku on probleem ka selles, et laenuvõtjad ei ole tihtipeale huvitatud mingitest hoiatustest ega täpsemast informatsioonist. Neile tundub, et teed piiks-piiks, ja raha tuleb. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Hea kolleeg! Kui laenureklaamist rääkida, siis hämmastab see, et kui kuuled seda raadiost, siis esimene pool kõlab päris hästi – saad aru, millest on jutt, kui palju sa võid võtta. Aga teine pool vuristatakse ette nii kiiresti, et sa ei tea oma kohustusi üldse. Ei tea, mis sa

pead pärast tegema ja kui palju sa oled lõpuks võlgu. Aga hämmastab see arv – 400 firmat, kes sellega praegu tegelevad. See on sinu suust kõlanud informatsioon. Ma tahan küsida: kuidas riik võiks reguleerida nende firmade arvu?

Valdo Randpere

Täpsustuseks veel kord, et on 400 firmat, kes on teoreetiliselt võimelised sellega tegelema. Aga sugugi kõik ei tee seda. Aktiivselt tegutseb selles valdkonnas umbes 70 firmat. Üks võimalus seda reguleerida oleks, jah, kui allutada need firmad mingile registreerimisele. See haakub natuke selle teemaga, millest ma enne rääkisin – kontrollmehhanism ja kuidas edasi. See on hea aruteluteema, nagu ka niisugune reklaam, mis võib olla väga ahvatlev, aga mängib ebaetiliselt väga tundlikel kehtel, näiteks kuidagi tuakse sisse lapsed. Või siis väga hea näide: tegelikult on meil olemas seadusega paika pandud krediitkulu määr, kui palju tohib võtta maksimaalselt. Sellele vaatamata on reklaamides näha krediitkulu määrasid, mis on kaugelt üle 3000%, mis iseenesest peaks olema seadusega keelatud. Sellegipoolest reklaamitakse neid välja kui pakutavat teenust. Siinkohal aga saab minu arusaamine ka otsa, kuidas see on võimalik.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Härra eesistuja! Austatud kolleegid! Eelmisel nädalal ma oma lühikeses sõnavõtus markeerisin probleemi seoses kiirlaenudega. Aga et saalis viibijad olid enamikus opositsioonist ja koalitsiooni esindajad puudusid, siis ma veidi kordan, sest täna osaleb koalitsioon selle seaduseelnõu menetlemisel tunduvalt rohkem.

Minu tänase sõnavõtu teema puudutab kahjuks liigagi paljusid inimesi Eestis. See on kiirlaenu, kaasa arvatud SMS-laenu ja nende orjusesse langemine. Justiitsministeerium on omalt poolt küll finantsteenuste reklaami piirava eelnõu nüüdseks välja töötanud ja seda

eelnõu on juhtivkomisjonis juba ka arutatud, kuid peame siiski küsima, kas see on piisav ja mida peame veel ette võtma.

Ma kordan, et tegelikult algasid probleemid juba märksa varem, nimelt majandusbuumi ja sellele järgnenud kriisi ajal. Pangad ärgitasid inimesi mitmesuguseid tarbimislaene võtma, laenuvõtteks andsid omakorda hoogu ülehinnatud kinnisvaraobjektid. Paljud inimesed, kes ostsid omal ajal 1 miljoni krooni eest korteri, peavad täna tõdema, et see on mitusada tuhat krooni vähem väärt.

Eesti riik käitus samal ajal hoopis teisiti ja laenu ei võtnud. Nii ongi Eestis eriskummaline olukord, kus riigi võlakoormus on väga väike, kuid inimeste võlakoormus seevastu väga suur. Sellele olukorrale on tähelepanu juhtinud ka asjaomane Euroopa Liidu struktuuriüksus, kes märkis, et Eesti peaks midagi tegema, et Eesti elanike võlakoormus, mis üldsummas ületab aasta riigieelarve summa, oleks väiksem.

Kahjuks ei astunud valitsus mingeid samme, et metsikut laenamist peatada. Liiga vähe räägiti ülelaenamisest ja vajadusest ette mõelda ning laenupiirangute kehtestamisest. Probleemile juhtis tähelepanu küll Eesti Pank, aga keegi ei soovitanud teda kuulata. Laenu taheti ja laenu anti ning neid, kes kriisi eest hoiatasid, sõimati. See viis paljud inimesed olukorran, kus töökoha kaotuse korral tuli võtta kiir-laenu, et kodu alles jääks. Jällegi riigipoolne möödalaskmine! Väga vähe teavitati rahvast kiir-laenu ohtudest ja kõrgetest intressidest. Ning kiir-laenufirmasid, kes inimeste hädast kasu lõikasid, tekkis nagu seeni pärast vihma. Valitsejad ei mõelnud vajaduse peale neid kuidagi piirata.

Muidugi on mul hea meel, et nüüd on mingigi alus kiir-laenu ohjeldamiseks olemas. Justiitsministeeriumi koostatud eelnõu täpsustab tarbijale laenu andmise tingimusi ning seab konkreetsemad nõuded laenu reklaami kohta. Ministeerium on eelnõus leidnud, et finantsteenuste reklaami tuleks veelgi piirata, et vältida emotsionaalselt positiivsete seoste loomine ning inimeste ahvatlemine tarbijakrediiti võtma, nagu see oleks nende finantsprobleemidele riskivaba ja lihtne lahendus. Täiesti nõus! Aga kahtlemata peame väga suurt tähelepanu pöörama asjaolule, et kiir-laenu on väga kergesti kättesaadavad – neid pakutakse internetis ja koguni ka kauplustes. Muide, ka

riigifirma Eesti Post väljastab koostööpartneri vahendusel kiirraenu, reklaamides seda loosungi all, et kui sa ei taha, et pank teada saaks, on võimalik see sularahas kätte saada. Kas riigiettevõtte peab olema sellise teenusega seotud? See on ka eetikaküsimus.

Rohkem puudutab kiirraenu probleem just nooremaid inimesi, kellel pole iseseisva majandamise ja tuleviku peale mõtlemise kogemust. Aga kas 18-aastasele kooliõpilasele võib laenu pakkuda, kuigi tal ei ole tööd ja ta sõltub vanemate sissetulekust? Täna kõlas siin saalis seisukoht, et piirata reklaami võib, kuid keelata ei saa, sest see ei vasta liberaalse majandusmudeli põhimõtetele. Aga piiramine tuleb tõesti kõne alla, toon näiteks kasiinod või alkoholi müügi. Seda me ju piirame. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 347 esimene lugemine lõpetada. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. veebruari kell 16.

Esimene lugemine on lõppenud ja neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

5. Ravimiseaduse, karistusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (332 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse, karistusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 332 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Selle eelnõu eesmärk on ära hoida võltsitud ravimite levik ning parandada ravimite kättesaadavust, samuti tagada teenuse mugavus seoses ravimite internetimüügi lubamisega. Seega eelnõu esimese poole teema on, kuidas vältida võltsitud ravimite sattumist seaduslikku tarneahelasse, teine pool käsitleb ravimite kaugmüüki. Seaduseelnõuga kehtestatakse Eestis Euroopa Liidu direktiivi nõuded, et vältida võltsitud ravimite sattumist seaduslikku

tarneahelasse. Praegu jõuavad võltsitud ravimid patsiendini ka ametlike kanalite kaudu mitmel pool Euroopas, kuna võltsinguid on visuaalselt raske tuvastada ja võltsitud toimeained võivad jõuda otse ravimitootmisse. Võltsitud ravimid on loomulikult ohtlikud, sest võivad sisaldada madala kvaliteediga koostisaineid, ei pruugi sisaldada ettenähtud toimeaineid või sisaldavad neid vales koguses. Eelnõu määratleb Eesti õiguses ka võltsitud ravimi mõiste, et selgesti eristada võltsitud ravimeid muudest ebaseaduslikest ravimitest, sh toodetest, mille turustamisel rikutakse intellektuaalomandiga seotud õigusi või mille tootmisel või turustamisel on tekkinud kvaliteedivigu.

Nagu öeldud, teine oluline teema eelnõus on ravimite kaugmüük. Kaotatakse keeld ravimite pakkumiseks ja ostmiseks interneti teel ning kehtestatakse nõuded ravimite kaugmüügi kohta üldapteekidest. Sätestatakse apteekide kohustused ravimite kaugmüügil, samuti ravimite vahendajate, tootjate ja Ravimiameti uued kohustused. Kaugmüügiga võivad tegelda vaid üldapteegi tegevusloa omajad ja kaugmüüja tohib müüa nii käsimüügi- kui retseptiravimeid, veterinaarravimitest aga ainult käsimüügiravimeid. Psühhotroopseid aineid sisaldavate ja narkootiliste ravimite müügiks peab olema Ravimiameti eriluba. Retseptiravimeid väljastatakse kaugmüügi korral ainult Eesti digiretsepti alusel, ravimeid tohib kätte toimetada posti- või kaubaveoteenuse vahendusel ja kättetoimetamise tasu peab üle Eesti ühesuguste kättetoimetamise viiside puhul sama olema. Samuti sätestame nõude, et ravimid tuleks kohale toimetada hiljemalt kolme päeva jooksul. See konkreetne muudatus peaks märgatavalt parandama ravimite kättesaadavust ka nendes piirkondades, kus läheduses apteeki ei ole.

Eelnõu kohta tehti ettepanek lubada internetimüüki vaid oma valla, linna või ka maakonna piires, aga peame ikkagi väga selgelt välja ütleva, et igast internetiaptegist võib tellida iga eestimaalane, sõltumata sellest, millise valla või linna territooriumil ta elab. See tähendab seda, et otse kodus on võimalik ravim kätte saada ka nendel, kelle läheduses apteeki ei ole. Samuti on oluline rõhutada, et internetiaptegis kehtib täpselt samamoodi nagu tavalises aptegis nõue, et inimene peab vajaduse korral saama mõnelt proviisorilt nõu küsida. Kui inimene märgib, et ta soovib internetist ravimit

tellides proviisori nõuannet saada, siis leitakse võimalus temaga suhelda kas telefoni või meili teel ja talle täpsemalt selgitada, kuidas ravimit manustada ning milliste vastunäidustuste või näidustustega arvestada tuleks.

Eelnõu jõustub üldises korras. Apteekide kohustused, mis on seotud narkootiliste ravimite müügiga, jõustuvad 1. aprillil 2013, eelnõu tootmis- ja turustamistavadega seotud sätted 2. juulil 2013 ning turvaelementide ja Euroopa Liidu ühtse logoga seotud sätted, mis on veel väljatöötamisel, jõustuvad eraldi seadusega sätestatavas korras. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on ka küsimusi. Mailis Repts, palun!

Mailis Repts

Hea minister! Võib-olla te tutvustate ka Riigikogu liikmetele, milliseid ohtusid te selles valdkonnas näete või millised on kõige enam vaidlust tekitanud küsimused, mis eelnõu välja töötades lauale toodi? Me näeme juba ette, et väiksed maa-apteegid on väga mures, et nende klientuur võib kokku kuivada ja nad on sunnitud oma ukсед sulgema. Ja kas on näiteks ka risk, et teatud juhtudel võivad ravimid seoses selle direktiiviga kallineda? Kas võiksite välja tuua mõned põhilised vaidluskohad?

Taavi Rõivas

Mina ei usu, et see maa-apteekidele negatiivselt mõjub. Eestis on väga palju inimesi, kes soovivad osta ikkagi apteegist, ja ma ei ole sugugi veendunud, et kõik apteegis käima harjunud inimesed hakkavad internetist tellima. Selle pärast ma küll ei muretse, et seaduse muutmine apteekidele väga negatiivselt mõjutaks. Küll aga annab see lisavõimaluse inimestele, kelle lähikonnas apteeki ei ole, seetõttu näen ma pigem positiivset mõju. Positiivset mõju näen ma ka selles osas, et küllap me kõik soovime ravimit ostes olla kindlad, et see on tõepoolest see ravim, mis pakendil kirjas on, et toimeained on need, mis olema peavad. Minu arvates on erakordselt oluline, et rahva tervis oleks kaitstud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Hea minister! Mul on pakis kaks küsimust, kui tohib, üks on hästi lühikene. Esimene on selline. Sa rääkisid võltsravimitest, mille levikut see eelnõu peaks takistama. Ma mäletan, et eelmisel aastal oli meil siin üks piraatkaubandusvastane eelnõu, millest tekkis väike kiskärä. Selle vastased hakkasid rääkima, et kui me selle vastu võtame, siis ei saa Eestis enam müüa koopiaravimeid ehk geneerilisi ravimeid. Nad ajasid kas meelega või kogemata segamini kaks mõistet. Ma tahan nüüd sinu käest kuulda, ega see eelnõu ei puuduta geneerilisi ravimeid. Teine on selline lühiküsimus: kas interneti teel tellimine tähendab seda, et ma võin ravimeid tellida ka väljastpoolt Eestit ja väljastpoolt Euroopa Liitu?

Taavi Rõivas

Kui alustada teisest küsimusest, siis põhimõtteliselt on võimalik tellida ka mõnest muust riigist, aga eeldus on, et on olemas Eesti digiresept. Kui inimene läheb pikemale lähetusele ja tal on Eesti arsti väljakirjutatud retsept, siis see on teoreetiliselt võimalik. Turvaline kohtaletoimetamine tuleb mõistagi tagada ja selleks peab apteek sõlmima posti- või veo-teenuse osutajaga ka leppe.

Nüüd küsimuse esimene pool. Jah, loomulikult geneerilised ravimid on täiesti eraldi teema. See eelnõu ei puuduta absoluutselt nende müüki. Geneerilised ravimid on täiesti legaalsed, need sisaldavad sama toimeainet, mida originaalravim, need on lihtsalt turule tulnud hiljem – siis, kui selle toimeaine kasutus on vabaks antud. Eestis teadupärast liigutakse üha enam retseptide väljakirjutamisel toimeainepõhisuse suunas. Välja ei kirjutata ilmtingimata täpse nimetusega ravim, vaid kirjutatakse toimeaine. Inimene ise langetab apteegis proviisori targal nõustamisel otsuse, kas ta ostab selle ravimi algselt välja töötanud ettevõtte toote või ostab mõne teise tootja täpselt sama toimeainega ravimi, mis tihtilugu on märksa odavam. See on juba patsiendi oma vaba valik. Veel kord: geneeriline ravim ja võltsravim on väga selgelt erinevad asjad.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea minister! Üks küsimus: kui palju neid e-apteeke võiks Eestisse tekkida ja kes võiksid olla nende omanikud?

Taavi Rõivas

E-apteegi saab asutada üldapteegi loa omajaga. Teoreetiliselt võiks neid tekkida sadu, aga kui palju reaalselt tekib, eks elu näita. Seda prognoosida on natuke vara. Ent ma väga loodan, et neid tekib, ja tekib nii palju, et inimestel on valikuvõimalus, et saab ka hindu võrrelda, saab kättetoimetamise viise võrrelda ja osta just sealt, kus on sobivaimad tingimused.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Hea minister! Te andsite lootust, et Eesti digiretseptiga võiks ravimi ka välismaalt tellida. Aga kas te oskate nimetada riike, kus kehtib Eesti digiretsept?

Taavi Rõivas

Ma juhin tähelepanu, et küsimus oli suunatud sellele, et kui Eesti patsient soovib Eesti e-apteegist tellida ravimit, olles ise välismaal, kas see siis jõuab temani ja kas see on võimalik. Sellele ma vastasin, et kui digiretsept on olemas, siis see on võimalik. See, kas teised riigid tunnustavad meie digiresepti või ei tunnusta, ei puutu asjasse, tegu on konkreetselt ikkagi ju Eestis asuva internetiapteegi tellimisega. Ja Eestis asuvad internetiapteegid mõis tagi tunnustavad Eesti digiresepti.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Mul on umbes seitse küsimust, aga ma küsin siiski ühe. Mis puutub ravimite kättesaamisenisse, siis te olete kindlasti analüüsinud, et kui inimene on tellinud tabletipakikese või mingi vedeliku, siis millisele informatsioonile ta loota võib. Kas apteegist saadetakse trükitult ka juhised, kuidas täpselt ravimit tarvitada, või on ainukene infoallikas see peenes trükis paber, millelt saab teada, et kui seda ravimit süüa, siis on kõikvõimalikud tõved ja kõrvalnähud tulemas? Ja küsin ka posti kohta: kas meil on

tagatud selline võimekus, et posti- või mõni muu firma toimetab tellitud ravimid kiiresti kohale?

Taavi Rõivas

Seadus nõuab, et e-apteegi loomisel peab olema garanteeritud konsultatsiooni võimalus. Samamoodi, nagu on võimalik proviisorilt nõu saada apteeki kohale minnes, samamoodi peab see olema tagatud ka e-apteegis. Ma enne nimetasin, et selleks on paar võimalikku konkreetset sidekanalit. Kui patsient soovib nõu küsida, võib ta seda teha e-posti teel ja võib ka proviisoriga telefoni teel ühendust võtta. Need võimalused tuleb tagada.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea minister, üks küsimus veel. Nagu ma aru sain, võivad kõik apteekte tegema hakata. Seni kehtis piirang, et teatud rahvamassi peale võib olla avatud teatud hulk apteekte, nüüd aga võivad kõik, kes on viis aastat proviisorina apteegis tööl olnud, avada e-apteegi. Kas ma sain õigesti aru?

Taavi Rõivas

Jah, need, kel on olemas üldapteegi tegevusluba, võivad tulevikus lisaks sellele, et nad müüvad füüsiliselt kohapeal, müüa ka interneti kaudu.

Aga palun vabandust, mul jäi enne pool Mailis Repsi küsimust vastamata ja ma kasutan nüüd võimalust sellelegi vastata. Küsimus oli postiteenuse osutajate kohta: kas Eestis on olemas teenusepakkujad, kes kauba uksest ukseni kvaliteetsena kohale viivad. Jah on! On mitu firmat, kelle kullerid viivad kauba koju kätte, nende teenus üle Eesti, julgen prognoosida, võib ravimite puhul maksta 2–3 eurot. Senised hinnakirjad on neil mõnevõrra erinevad, on firmasid, kellel on näiteks saartele viimine natuke kallim kui Tallinnas kättetoimetamine. Kõnealusel juhul peab aga apteegil olema sõlmitud leping, millega on tagatud kõigile võrdse hinnaga kohaleviimine sõltumata sellest, kas sa elad Tallinnas või Setumaal või saarel. Usun, et uksest ukseni kohaleviimine on inimestele mugav. Aga on ka muid võimalusi, mis on küll põhiliselt suuremate kes-

kuste põhised. Näiteks tellitakse ravim mingisse konkreetsesse paika, kas postkontorisse või mujale, neid kohti on veel. Aga ma usun, et uksest ukseni teenuse pakkujate ring on Eestis piisav. See ei ole meil monopoolne turg, konkurents on täiesti olemas ja ma usun, et teenusepakkujatel on motivatsiooni töötada välja atraktiivsed hinnad ka apteegiteenuse jaoks, et kaup soovitaks tellijale kätte viia just nende kaudu.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Hea minister! See on ju vahva, et meil luuakse veel üks internetipõhine teenus. See on progress ja suurepärase! Aga samas ei ole mingi eriline saladus, et enamik ravimite tarbijaid on üsna vanad ja haiged inimesed. Kui noor mees iPadiga tellib ära oma ravimi, siis see muudab tema elu võib-olla õige natuke kergemaks – ta võib samahästi ju ka apteegis ära käia. Aga kas internetimüük muudab kergemaks ka nende inimeste elu, kes elavad näiteks Vasknarvas, kus talvel suitseb ainult viis korstent ja kus elavad paarikaupa üsna vanad inimesed. Buss käib seal minu meelest kolm korda nädalas ja siis ka ainult üks kord päevas. Kuidas aitab neid inimesi internetipõhine ravimimüük?

Taavi Rõivas

Aitäh hea küsimuse eest! Ka mina arvan, et progress on vahva. Ma olen täiesti kindel, et me ei saa enam mõelda nii stereotüüpselt, et vanemad inimesed arvutit ei kasuta. Vastupidi, kasutavad küll! Minu vanaisa kasutab väga edukalt ja meie põhiline suhtlus toimub viimasel ajal meili teel. Muidugi, jah, lapselapsena pean tunnustama, et peaksin tal tihedamini külas käima.

Aga vanemad inimesed kasutavad arvuteid küll, ja üha rohkem. Arvan, et just nimelt neid Vasknarva inimesi, kellel, ma saan aru, läheduses apteeki ei ole ja kellel on apteeki raske minna, internetiapteek aitabki. Neil on vaja vaid leida lähim arvuti. Ja tänapäeval ei ole arvuti ainuke vahend, mille abil internetti minna, on vaja leida lähim kanal, mille kaudu saab internetti. Ja nad saavad oma ravimi tellida otse sinna, kus, nagu te ütlesite, vaid viis kors-

tent suitseb, ning see viiakse kohale sama hinnaga, mis näiteks Õismäe korrusmaja elanikule. See on, ma arvan, nende inimeste jaoks väga oluline lisavõimalus. Samas on tõsi ka see, et ega internetimüük ei võta ühtegi olemasolevat võimalust ära. See on täiendav võimalus ja selliseid e-kanaleid võiks riik tervikuna rohkemgi luua.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Lugupeetud härra minister! Eelmise küsimusega seoses me rääkisime firmade arvust. Kas Ravimiametil ja Sotsiaalministeeriumil on ülevaade, kui palju meil on firmasid, kellel on praegu luba meie riigis ravimeid müüa?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma pean täpse vastuse huvides järele vaatama, mitu üldapteeki Eestis praegu on, siis ma saan teile selle konkreetse arvu öelda. Aga see arv on muidugi väga suur. Põhimõtteliselt võivad kõik apteegid sealsamas kohas, kus nad praegu tegutsevad, nüüd luua ka virtuaalse värava oma apteegile ja alustada tegevust sisuliselt üle Eesti ehk panna internetiväljund enda huvides tööle. Igal apteegil on see võimalus. Aga apteekide arvu praeguse seisuga ma saadan teile meiliga, et oleks täpne info.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Laurson, palun!

Peeter Laurson

Hea minister! Kas e-apteegi puhul on proviisoril võimalik abistada klienti ravimi valimisel?

Taavi Rõivas

Jah, loomulikult. See on samuti üks eesmärk, nagu ma juba ütlesin. See on vajalik eriti nendel üsna paljudel juhtudel, kui retseptiga ei kirjutata välja mitte konkreetset ravimit, vaid toimeaine. Siis on e-apteegis ühelt poolt vaja ostjale ette kuvada see valik, mis konkreetse toimeainega seotud on, ja kui ta soovib lisaks tavapärasele infole ehk ravimi tootja nimele ja ravimi hinnale ka nõu saada, siis loomulikult peab ka see e-apteegis tagatud olema. Need kanalid sai juba enne nimetatud: inimene

peaks saama valida, kas ta soovib konsultatsiooni meili või telefoni teel.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas ravimiseaduse, karistuseseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 332 komisjoni istungil 17. detsembril 2012. aastal. Istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja Dagmar Rüütel ja Raviameti õigusnõunik Andrus Varki. Eelnõust andis ülevaate Dagmar Rüütel.

Lubage mul järgnevalt anda ülevaate komisjonis aset leidnud arutelust. Nii nagu täna siin saalis, tunti ka komisjonis huvi, milline on proviisori roll e-apteegis ja kuidas toimub nõustamine. Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja seletas, et nõustamise kohustus on sama kui letimüügil. Kaugmüügil küsitakse enne tellimuse kinnitamist tellijalt nõustamissoovi kohta ja ta võib valida helistamise või e-kirja teel nõustamise ja apteek peab säilitama nõustamist kajastava dokumendi. Arutelu käigus selgus, et psühhotroopseid toimeaineid sisaldavaid ja narkootilisi ravimeid kaugmüügis ei müüda, seda keelab ka postikonventsioon.

Komisjonis tunti huvi, mis hakkab toimuma toimeainetega. Selle direktiiviga astutakse ravimitootjatele tõsiselt varba peale. Toimeaineid imporditakse valdavalt Hiinast ja Indiast, nüüd lõigatakse see läbi ja seetõttu lähevad Euroopas ravimid tunduvalt kallimaks. Tunti huvi, kui palju muudab selle eelnõu seaduseks saamine ravimeid Eesti elanikele kallimaks. Algatajate esindaja vastas selle peale, et ravimite sisseveo osas ei muutu midagi, toimeainete osas muutub. Ei tohi enam Euroopa majanduspiirkonda sisse vedada toimeaineid, kui ei ole teada, kas need on toodetud samade reeglite kohaselt nagu Euroopa majanduspiirkonnas. See ei pruugi aga tähendada, et ravimid kallinevad. Praegu kontrollib ravimite toimeainete kvaliteeti ravimitootja ise. Direktiivist tuleneb, et toimeainete tootjad, kes tegutsevad enamikus väljaspool Euroopa majanduspiirkonda, peavad hakkama toimeainete toot-

misel järgima häid tootmise ja turustamise tavasid. Meil on Euroopa Komisjonist saadud infot, et enamik riike on valmis neid nõudeid täitma. Praegu on veel lahtised India ja Hiina. Nad on valmis kahe kolmandiku osas seda tegema ja India on avaldanud valmisolekut anda ka vastava sisuga sertifikaat.

Põhiline regulatsioon ja nõuded, mis direktiivi alusel juurde tulevad, on järgmised. Esiteks on tähtis, kas tooraine tootja on Euroopa Liidu auditeeritud ja kontrollitud ning kas ta on kandud Euroopa Komisjoni asjaomasesse nimekirja. Kui on, siis pole mingeid probleeme. Teiseks, kas eksportiv riik kinnitab, et tema pädev asutus kontrollib toimeaine tootjaid ja nõuete täitmine on tagatud. Kolmandaks, kui tootja ei ole Euroopa Komisjoni nimekirjas ja ka riik ei kinnita pädeva asutuse poolt kontrollimist, siis peab ravimitootja ise olema tooraine tootjat auditeerinud ja vastava sertifikaadi väljastanud.

Mõju ravimite hinnale ei osanud Sotsiaalministeeriumi esindaja prognoosida, küll aga nõustus ta sellega, et võib tekkida teatavaid tarne- ja kättesaadavuse tõrkeid.

Komisjonis tunti huvi, mis asi on võltsravim. Üks komisjoni liige leidis, et võltsravim on see, mille paberid on valesti vormistatud. Meie inimesed on harjunud Venemaa ravimitega, need ei ole kvaliteedilt kehvemad kui Lääne omad, kuid uus direktiiv paneb Venemaa ravimid löögi alla. Ministeeriumi esindaja seletas, et võltsitud ravimist on juttu igasuguse võltsimise korral, olgu dokumentide koostamisel või ravimite koostises. Praegu ei ole meil probleemiks võltsitud ravimid, mida müüakse turu tagaosas – nendega tegelevad õiguskaitseorganid ja selle eest on ette nähtud ka konkreetne vastutus. Probleemiks on võltsitud ravimid, mille tase on nii kõrge, et need imuvad legaalsesse ahelasse ja apteeker ei suuda neil vahet teha.

Komisjonis tunti ka huvi, keda direktiiv rohkem kaitseb, kas ravimite tootjaid või ravimite ostjaid, ning milliseks kujunevad apteegi kulud seoses e-apteekide loomisega. Kas nõuded e-apteegile on nii kõrged, et see teeb nende loomise väga kulukaks, ja kas tavalisel maa-apteegi pidajal on jõudu e-apteeki teha? Algataja esindaja rõhutas, et direktiiv ja sellest tulenevad muudatused meie ravimiseaduses kaitsevad ravimistjaid ja kehtestavad nõuded

just tootjale. Igasugune majandustegevus tähendab ka majanduskulusid. Apteek, mis on praegu olemas ja mis vastab kõikidele nõutavatele tingimustele, saab juurde lisavõimaluse suhelda ostjatega internetikeskkonna kaudu. Internetimüügi puhul tuleb juurde, et inimene peab ravimi kätte saama korrektselt ja ohutult, oluline on ka nõustamise tagamine. Algatajate esindaja näeb seda pigem kui maa-apteegi võimaluste laiendamist.

Tunti huvi, kas e-apteeki saab asutada ka välismaal ja kas me saame täna osta ravimit näiteks Saksamaalt, kui see on seal odavam kui Eestis. Vastus sellele küsimusele oli, et e-apteegi loomise eeldus on apteegi tegevusloa olemasolu. Internetiportaalides toimub igasuguste ravimite müük ja seda on väga keeruline kontrollida. Euroopa läks seda teed, et kaugmüügiõigust hakkavad andma liikmesriigid ja müük hakkab alluma konkreetse riigi jurisdiktsioonile ja pädeva asutuse järelevalvele. Käsimüügiravimite kaugmüügi puhul on nõutav, et apteek peab olema registreeritud pädevas asutuses ning riik ja pädevad asutused peavad informeerima elanikkonda. Kui keegi tahab osta odavamalt ravimit Saksamaalt, siis see õigus on tal olemas, aga siin on olulised kaks nüanssi. Kõigepealt see, et välismaalt saab osta ravimit, mille müügiks Eestis on luba olemas. Teine oluline tingimus on, et Saksa interneti-apteek peab suutma Eesti inimest nõustada, ta peab saama ravimikarbiga kaasa panna ka eestikeelse infolehe. Kui Saksamaal asuv interneti-apteek seda ei suuda, on tal õigus loobuda kliendi teenindamisest.

Küstiti, et kui Eesti inimesel on meie arsti välja kirjutatud digiresept ja inimene viibib Suurbritannias, kas ta saab e-apteegi kaudu selle ravimi endale tellida. Vastus on: jah, kui Eestis on e-apteek olemas, siis takistusi ei ole.

Tunti huvi, kas apteek peab kontrollima ka ravimi kohaletoimetamist. Ministri esindaja rõhutas, et apteeker, kes sõlmib transporditeenuse osutajaga lepingu, peab tegema ka riskianalüüsi, kehtestama teenuseosutajale teatud tingimused ja kohustused, mis puudutavad ravimite kohaletoimetamist.

Tunti huvi, et kui mingi apteek saab tellimuse, kas ta peab selle ravimi tee saatma oma varudest võetuna või võib ta kasutada hulgemüügiladu. Ministri esindaja rõhutas, et üldapteek võib väljastada rohtusid ainult

oma varudest, hulgi- ja jaemüüki segamini ei aeta.

Sellega meie arutelu komisjonis lõppes. Komisjon tegi järgmised otsused: teha ettepanek saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 16. jaanuariks – poolt hääletas 6, vastu 1, erapooletuid ei olnud – ja esimene lugemine lõpetada. Selle poolt hääletas 4 rahvasaadikut, vastu 1 ja 2 olid erapooletud. Kuna 16. jaanuaril ministrile esinemine Riigikogus ei sobinud, siis komisjon arutas teemat veel kord 14. jaanuaril ja otsustas teha uue ettepaneku, et eelnõu arutatakse 30. jaanuaril. Selle poolt olid kõik. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 13. veebruar 2013. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 332 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. veebruari kell 17.15.

Esimene lugemine on lõppenud ja viies päevakorrapunkt käsitletud.

6. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (352 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 352 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõu eesmärk on lihtsustada ja soodustada omavalitsuste vabatahtlikku ühinemist. Põhilised sisulised muudatusettepanekud on järgmised.

Kõigepealt küsimus, milline omavalitsus millisega võib vabatahtlikult ühineda. Praegune seadus sätestab selle niiviisi, et meil on valitsuse määratud ühinemiskiirkonnad ja omavalitsused saavad ühineda nende raames. Need ühinemiskiirkonnad on nii või naa elule jalgu jäänud, sest osa omavalitsusi on soovinud ühineda muul moel. Paratamatult oleme valikuees, kas vastavalt omavalitsuste soovidele korrigeerida neid ühinemiskiirkondi või neist üldse loobuda. Valitsuse ettepanek selles eelnõus on seni määratud ühinemiskiirkondadest loobuda, kuid sätestada, et ühineda võib naaber naabriga ehk ühise piiri olemasolu korral. Siin on ka üks erand, see on saarte puhul: kui tegemist on saartel asuvate kohaliku omavalitsuse üksustega, siis võib ühineda ka ilma ühise piiri olemasoluta. Küll jälgitakse seda, et tekivad omavalitsus toimiks organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonnana. Senine sõnastus räägib omavalitsuse terviklikkusest ja seegi on tekitanud küsimusi. Kas on silmas peetud funktsionaalset terviklikkust või territoriaalset terviklikkust? Sellise küsimuse oleme konkreetselt saanud Hiiumaa omavalitsuselt, kes on palunud seda täpsustada. Me jõudsimme järeldusele, et seadusandja on silmas pidanud territoriaalset terviklikkust.

Teine sisuline muudatus puudutab ühinemisläbirääkimisi. On tekkinud küsimus, et kui üks omavalitsus teeb teisele ettepaneku ühineda, siis kas omavalitsuse nõusolek läbirääkimistesse asuda tähendab otsust, mida tagasi ei saa pöörata. Oleme seda sõnastust täpsustanud, et omavalitsused väga üheselt mõistaksid: tegu on otsusega läbirääkimiste alustamise kohta, mitte lõppotsusega.

Kolmas muudatus käsitleb olukorda, kus ühinemisläbirääkimisi peab rohkem kui kaks omavalitsust. Meil on ette tulnud, et näiteks kolm omavalitsust on ühinemisläbirääkimistes, aga üks teatab, et loobub protsessis osalemast. Praegune sõnastus on, et menetlus loetakse sel juhul lõppenuks, kuid siin on tekitanud segadust, kas menetlus on siis lõppenud kõigi osapoolte jaoks, ka nende jaoks, kes soovivad ühinemisprotsessiga edasi minna. Ilmselgelt see ei ole asja mõte olnud ja seepärast me täpsustame sõnastust selliselt, et kõik saavad ühtemoodi aru. Kui üks osapool teatab, et lõpetab ühinemisläbirääkimised, siis see tähendab

lõpetamist üksnes tema jaoks, mitte kogu protsessi katkemist.

Neljas sisuline muudatus puudutab ühinemistoetusi. Teatavasti on omavalitsustele liitumise korral ette nähtud ühinemistoetus. Praegu on olukord selline, et kui omavalitsused liituvad ja üks osapool on juba varem ühinemisprotsessi läbi teinud – kaks omavalitsust on juba liitunud ja nad on seetõttu saanud ka ühinemistoetust –, siis nad ei ole õigustatud enam rohkem ühinemistoetust saama. Ühinemistoetust saadakse ainult selle osapoole elanikke arvestades, kes ei ole varem kellegagi liitunud. Ilmselt on varem silmas peetud just seda, et ei tekiks sagedast manipuleerimist ja järjest ühinemist, aga ilmselgelt ei ole see Eestis probleemiks osutunud. Liitumisi ei ole sugugi palju olnud ja keegi ei ole püüdnud sedalaadi mängu mängida, et protsessiga ühinemistoetust topelt saada. Eelnõu sõnastuse kohaselt ühinemistoetust saadakse igal juhul, senine erand läheb välja, enam ei vaadata, kas varem ollakse ühinenud või mitte.

Viies sisuline muudatus puudutab ühistranspordiseadust. Nimelt on paljud omavalitsusjuhid toonud välja ühe tõsise takistuse ühinemisprotsessis. Praegu doteerib riik maakonnaliine, kui need läbivad eri omavalitsusi. Siis neid loetakse maakonnaliinideks. Ühinemise tulemusena tekib olukord, kus teatud bussiliinid võivad osutada omavalitsusesisesteks ja nüüd ollakse mures, kas siis riigi toetus bussiliinidele kaob. Nüüd on tehtud ettepanek panna seadusse ühemõtteliselt kirja, et bussiliinide doteerimine jääb ka ühinemise korral, kui tegu hakkab olema ühe omavalitsuse territooriumi läbiva liiniga.

Kindlasti on veel mitmeid mõtteid, mida võiks haldusjaotuse seaduses muuta. Samas on palve Riigikogule menetleda seda seadust suhteliselt kiiresti, kuna sellega saab likvideerida väga konkreetsed takistused, mille taha võib tänavu teatud omavalitsuste ühinemine jääda, kuigi nad on seadnud eesmärgiks protsess aastal 2013 läbi viia. Palun eelnõu 352 kiiret menetlemist toetada! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Austatud minister! Miks omavalitsuste liitumist ühist piiri omamata lubatakse vaid saartel, aga Mandri-Eestis mitte? Millega on sellise erandi tegemine põhjendatud?

Siim Valmar Kiisler

Sellise kompromissini valitsuses seda eelnõu arutades jõuti. Saarte puhul on see kindlasti põhjendatud, sest meie saartel on selged tõmbekeskused olemas, mille suunas ühinemisprotsess käib. Mandril võib neid valikuid rohkem olla, saartel on need piiratud. Näiteks Hiiumaa omavalitsused on ühinemise vastu huvi tundnud. On selge, et Hiiumaal on üks tõmbekeskus ehk – ma tsiteerin seda sõnastust – saar on funktsionaalselt terviklik. Isegi kui ühist piiri keskusega ei ole, käib elu ikkagi tolle ühe keskuse ümber. Seetõttu on niisugune erand ka suurel saarel põhjendatud, rääkimata väikestest saartest, kus muidu ei olekski väga kellegagi ühineda. Aga Mandri-Eestis on valikuid rohkem ja pilt kirjum ning seepärast ongi ettepanek, et ühinetakse ikkagi naabritega.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Hea minister! Kui te seda eelnõu välja töötasite, kas te arutasite Vabariigi Valitsuses ja töörühmades ka koostööd teiste ministereid, nimelt haridusministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga? Ühelt poolt on astunud tõsiselt samme ühinemise suunas ning tehtud omavalitsustele selleks üleskutse ja üsna praktilisi ettepanekuid, samal ajal me teame, et koolide rahastamisel on Rahandusministeerium ning ka Haridus- ja Teadusministeerium andnud väga selge signaali, et tulevikus rahastatakse omavalitsuse territooriumil ühte põhikooli. Kõik nn lisapõhikoolid, rääkimata siis gümnaasiumiastmest, on omavalitsuse enda probleem. Kas te ei karda, et selgi põhjusel võib igasugune liitumine takerduda?

Siim Valmar Kiisler

Valitsuses oli selle eelnõu arutelu väga elav. Loomulikult olen ma arutanud seda küsimust ka eri valdkondade ministritega ning tõesti ka haridusministriga eraldi käsitlenud, mida teha, et seadusmuudatus koolide rahastamist ei hak-

kaks takistama. Eelmine kord me muutsime seda seadust aastal 2009, kui ma ei eksi. Me olemegi lähtunud põhimõttest eemaldada üksteise järel kõik takistused, mis ilmnevad. Hariduse rahastamisel on käes selline raske hetk, kus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ei reguleeri iseendast kõike ära, palju asju jääb valitsuse määruse tasemel otsustada. Seetõttu on lärmi tihtipeale rohkem, kui põhjust on. Kui me nüüd konkreetseid eelnõusid loeme, siis ilmneb, et asjad ei ole sugugi nii halvad ega hirmsad, nagu vahel püütakse näidata. Aga olen tõesti haridusministrile südamele pannud, et haridustoetuse eraldamise reegleid tuleks kehtestada silmas pidades eesmärki, et see ei hakkaks ühinemisele vastu töötama.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Lugupeetud minister! Õiguskantsler on mitmel korral öelnud, et eri omavalitsustes on inimeste põhiõiguste tagamine ja kaitse lahendatud väga erineval moel ja et selline situatsioon on põhiseadusvastane. Kui meil nüüd see vabatahtlik liitumine edasi läheb, siis meil tegelikult ju see ebahühtlus omavalitsuste vahel aina suureneb. Meil on kõrvuti väga suured ja väga pisikesed omavalitsused ning selle eelnõuga seoses ehk tekivad ka sellised omavalitsused, millel ei ole territoriaalset ühispiirigi, näiteks saartel. Kogu pilt läheb aina kirjumaks. Kas on olemas väikegi lootus või võimalus, et töötatakse välja mingi koordineeriv suunis, mida silmas pidades on võimalik koordineerida seda protsessi niimoodi, et lõpptulem oleks üheselt arusaadav? Vastasel juhul on meil varsti paras puder ja kapsad.

Siim Valmar Kiisler

Praegu on Eestis 226 omavalitsust, nende ühinemisega see arv tasapisi väheneb ja seda juba ilmselt tänavu. Pilt on pigem selline, et on üksikud suured ja finantsiliselt väga võimekad omavalitsused, kes suudavad pakkuda oma elanikele märksa paremaid teenuseid kui väikesed, ja teisalt on neid väikesi väga palju. Kui me vaatame elanike arvu järgi, siis pooltes Eesti omavalitsustes on vähem kui 1800 elanikku ja pooltes rohkem kui 1800 elanikku. Loomulikult need pooled Eesti omavalitsused,

kus on vähem kui 1800 elanikku, on väga raske olukorras, kui nad peavad konkureerima omavalitsustega, kus on näiteks 100 000 elanikku. Selles mõttes ehk ühinemisprotsess pigem tasakaalustab pilti: tugevaid tekib juurde. Ning on hea, kui tugevaid tekib juurde piirkondades, mille strateegiline asend ei ole soodne, näiteks mis ei paikne pealinna ümbruses, vaid sellest eemal. Näiteks kui Viljandi maakonnas loodetud nelja omavalitsuse ühinemine teoks saab, siis see tasakaalustab ja parandab olukorda Viljandi maakonnas, seda ka võrdluses Harju maakonnaga. Selles mõttes ma arvan, et halvemaks liitumine kindlasti asjade seisu ei tee, hoopis parandab.

Mis aga puutub üldisemate reeglite kokkuleppimisse, siis see oleneb sellest, kas Riigikogu enamus jõuab mingi seisukohani küsimuses, kas on võimalik omavalitsusi kas või kaugemas tulevikus vähimalgi määral millekski suunata – kasutan säärast pehmemat sõna. Me oleme moodustanud koalitsiooni töörühma, et seal ka neid küsimusi arutada. Ma loodan, et sellise kokkuleppeni jõutakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Hea minister! Valla- või linnapiiride muutmise algatab Vabariigi Valitsus või volikogu, aga praktika näitab, et kaks-kolm omavalitsust tulevad kokku ja otsustavad, et teeme ära, ja teevadki võib-olla ära. Minu küsimus on selline. Te olete rohkem kui viis aastat minister olnud, kas te mäletate juhtumit, kus Vabariigi Valitsuse esindaja läks kuhugi volikogusse ja rääkis seal, et näete, meil on niisugune tunne, et te peaksite kokku minema või laiali minema? Kas viie-kuue aasta jooksul on Eestis seda juhtunud?

Siim Valmar Kiisler

Kui läheneda asjale mitteformaalselt, siis valitsuse esindajana olen ma hea meelega osalenud väga erinevatel omavalitsuste ja maakondade tulevikuaruteludel ning ikka kutsunud omavalitsusi üles liituma ja andnud edasi sõnumi, et valitsuse soovitus on ühineda, ja seda võimalikult kiiresti. Ei maksa oodata, et kunagi tuleb kuskilt mingi suunis, vaid teha ise oma valikud.

Kui me läheneme küsimusele aga väga formaalselt ehk siis seaduses kirjas olevast, siis seadus tõesti näeb ette kaks ühinemise algatamise viisi: üks on kohaliku volikogu ettepanekul ja teine Vabariigi Valitsuse ettepanekul. Edasi on protseduur üsna sarnane, olgu tegu n-ö sundliitmisega valitsuse algatusel või ühinemisega omavalitsuse enda initsiatiivil. Seaduse järgi langetab mõlemal juhul lõpuks otsuse Vabariigi Valitsus, kes võib tegelikult otsustada nii üht- kui teistpidi mõlema läbirääkimisvormi korral. Nii et see võimalus on olemas, aga valitsuses ei ole seni langetatud ühtki otsust asuda mingeid omavalitsusi sundühendamata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Lugupeetud minister! Mul on tõsiselt hea meel, et me oleme tegelikult astunud sammu, et vastu tulla omavalitsustele, kes soovivad hakata vabatahtlikult liituma. Eriti hea meel on mul ühistranspordiseaduse muutmise ettepaneku üle, mis kõrvaldab hirmu, et liitumine võib kasu asemel kahju tuua. Aga minu küsimus on selline: kas te kogu selle eelnõu ettevalmistamise käigus arutasite veel mingeid võimalusi, mis aitaksid vabatahtlikku ühinemist atraktiivsemaks muuta? Näiteks on pikalt räägitud, et võib-olla peaks omavalitsusjuhtidele, kes ei pruugi enam oma postil jätkata, mingit hüvitist maksuma, ka on juttu olnud sellest, et äkki peaks tõstma toetuse määra.

Siim Valmar Kiisler

Selle eelnõu arutamisel toetuse määra tõstmisest juttu ei olnud. Tegu on mitme väga olulise korraldusliku muudatusega ja ma ei tahaks, et eelnõu menetlus sumbuks selle tõttu, et raha ei ole. Kui on selge seisukoht, et on vaja leida lisaraha, millega peab tulevikus arvestama, siis minul oleks selle üle väga hea meel. Aga praegu me oleme lähtunud eelkõige korralduslikest aspektidest.

Mis puutub omavalitsuste töötajatele ühinemise korral kompensatsiooni maksmisse, siis üldiselt seda laadi ettepanekud Eestis väga populaarsed ei ole olnud. Ma olen sinuga nõus, et me peaksime seda tõsiselt kaaluma. Ka meie naaberriigid on tegelikult selle peale mõelnud.

Läti haldusreformi ajal oli sundliitmise protsessis omavalitsuste juhtidele teatud kompensatsioon ette nähtud. Soomes on ühinemise korral omavalitsuse töötajatele ette nähtud töökoha tagamine järgmise perioodi jooksul. Meiegi peaksime siin avatumalt mõtlema. Kui Riigikogu enamus seda toetab, siis me võiksime seda väga tõsiselt kaaluda, sest kui omavalitsused ei ühine, siis need inimesed on ju tööl ja nad saavad palka, aga kui nad liituvad, siis ei kaota töötajad midagi, kui neile tagatakse võimalus edasi töötada või saada kompensatsiooni. Rahakaotust selles mõttes ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Hea minister! Need omavalitsused, kes tahavad lähenevate kohalike omavalitsuste volikogude valimiste käigus ühineda, peaksid oma otsuse tegema juba lähikuudel. Ma palun teilt väikest lühiülevaadet, millises seisus liitumisläbirääkimised Eesti eri piirkondades on. Kui palju ühinejaid võiks sügisel olla?

Siim Valmar Kiisler

Ühinemisotsuse on volikogud langetanud Kõue ja Kose valla läbirääkimistel Harjumaal, ka peaksid liituma Viljandimaal Pärsti, Paistu, Saarepeedi ja Viiratsi vald. Seal on kogunisti neli omavalitsust tõsiselt asunud ühinemisteele. Ülejäänute puhul käivad läbirääkimised ja ma ei julge öelda, et kindlasti muudki liitumised teoks saavad. Ma olen nii palju üle Eesti ühinemiskõnelusi näinud ja ka ise nendel aruteludel kohal käinud ning püüdnud inimesi innustada, aga olles kogu seda protsessi näinud, ei söanda ma enne midagi välja öelda, kui volikogude otsused on olemas. Aga ma tean, et tõsimeeli ja väga sisuliselt räägitakse asjast Põlva vallas ja Põlva linnas, samuti n-ö Põhja-Läänemaa omavalitsustes, k.a Vormsi saarel. Samuti arutavad Audru ja Lavassaare päris tõsiselt ühinemist. Ja neid on veel, praegu mul rohkem meelde ei tule. Ma natuke mõtlen järelle, siis tuleb veel meelde.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud minister! On tõesti väga edu-meelne, et vabatahtlikku ühinemist püütakse edendada. Mul tekkis siin neid vastuseid kuulates selline küsimus. Isegi kui tahet vabatahtlikult ühineda on Eestis piisavalt, siis kindlasti olete teinud mingid analüüsid ja võib-olla koostanud küsimustikud selle kohta, mis on põhilised vastuargumendid, miks need ühinemismõtted jäävad ainult mõteteks, miks üldse ei alustatagi ühinemisläbirääkimisi.

Siim Valmar Kiisler

Kui lugeda selleteemalisi vastuseid, volikogude otsuseid, koostatud kirju, kuulata neid arutelusid, siis kõige levinum vastuväide on umbes selline, et analüüsi on vähe. Tuleb veel uurida, kaaluda, ei ole täpselt selge, mis saama hakkab, kas ääremaastumisprotsessid võivad selle tõttu kiirenedagi või mitte. Ma olen selle kohta ka ühe artikli kirjutanud, kus ma olen öelnud, et kõige tähtsam on üks küsimus. Ma olen ise kogenud, et räägitakse mis tahes muudel teemadel, aga tegelikult näen ma inimeste silmis ühte küsimust: tahetakse teada saada, mis neist saab. Kui inimestel on vastus sellele küsimusele teada – inimesed tihtipeale ei julge seda avalikult küsida –, kui neil on selge, mis neist saab, siis on pilk palju selgem ja siis on justkui piisavalt analüüsi olemas ja saab ka otsuseid langetada. Selles mõttes oli Kalev Lillo küsimus väga õiges suunas.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Lugupeetud minister! Ma väga loodan, et see poolteist lehekülge pikk seaduseelnõu ei ole kogu pakett, mis Vabariigi Valitsus on suutnud haldusreformi edendamiseks kokku panna. Aga see, et soodustatakse vabatahtlikku liitumist, on iseenesest hea. Mu küsimus puudutab ühistranspordiseaduse muutmist, täpselt neid liine, mis seni on maakonnaliinid olnud ja muutuvad nüüd ehk linna- või valdalisesteks liinideks. Viimane lause ütleb, et maavalitsus rahastab tekkivat valla- või linna-liini nagu maakonnaliini. Ma küsin: kui see liin on pärast ühte valimisperioodi juba olemas, kas seda rahastatakse siis ka pikemat

aega või ainult nelja aasta jooksul, millal see uus ühinenud volikogu koos käib?

Siim Valmar Kiisler

Mina saan sellest sõnastusest küll nii aru, et jah. Meil on olnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga väga tuliseid arutelusid selle üle, kuidas edasi minna. Ma arvan, et kaugemas perspektiivis me peame leidma teisi lahendusi. See on nagu üldse väga mehaaniline lahendus, kui me eristame abikõlblikke liine selle alusel, et need läbivad mitut omavalitsust. Eks omavalitsusjuhid ole targad ja kindlasti on võimalik liine kunstlikult ka niimoodi paika sättida, et nad mitut omavalitsust läbiksid. Minu arvates tulevikusuund on pigem see, et me lähtume mingitest teistest kriteeriumidest, näiteks et tegu on hajaasustusega piirkondade liinidega mitme tõmbekeskuse vahel, vms. Aga see on pikem teema. Praegu see seadusmuudatuse ettepanek lahendab ühe konkreetse mure paljude omavalitsusjuhtide jaoks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Austatud minister! Eesti maapiirkondade suurimaid muresid on rahvaarvu kiire vähenemine. Kuidas selle eelnõuga võimaldatav mitmest lahustükist koosnev omavalitsus ühel saarel innustab sealset rahvast oma väljarändeplaanidest loobuma?

Siim Valmar Kiisler

Elanikkonna vähenemine ei ole mitte ainult maarahva mure. Kui te vaatate asjaomaseid andmeid, siis see on väga tõsine mure ka maakonnakeskustes. Eks te oskate ise ka tuua näiteid selle kohta, et ei ole suudetud luua head koostööd maakonnakeskuse ja seda ümbritsevate omavalitsuste vahel. Ma olen väga mitmes maakonnas näinud, kuidas selle asemel, et teatud avalikke teenuseid investeeringute abil koondada keskusesse, kus need oleks kogu maakonna inimestele kättesaadavad, käib omavaheline vaikne võitlus. Investeeringuid püütakse maakonnas pigem hajutada ega jõuta kokkuleppele, kus millist teenust osutatakse.

Kui maakonnas tekib tänu sellele, et seal on suuremad omavalitsused, tihedam koostöö, siis on valitud suunad ühtsemad ja lepitakse laie-

mal alal kokku. Siis on langetatavad otsused ehk mõistlikumad, suudetakse elanike huvides rohkem teha ja pakkuda enam konkurentsi omavalitsustele, mis asuvad strateegiliselt väga heas kohas. Viimastel on ju vaieldamatud eelised tulude teenimisel ja muuski.

Paratamatult teatud võistlus elanike pärast käib. See ei ole sugugi mitte ainult Eesti teema. Meil tuuakse tihti Soomet eeskujuks, aga Soomel on võrreldes Eestiga kaks väga olulist erinevust. Esiteks, Soomes on migratsioon positiivne ehk sisseränne ületab väljarände, kuigi ka väljaränne on olemas, ja teiseks, iive on positiivne. Meil on iive negatiivne ja rändesaldo negatiivne. Ja ometi ka Soomes pooltes maakondades elanike arv väheneb, ka seal rännatakse pooltest maakondadest ülejäänud maakondadesse. Nii need protsessid on ja meie jaoks on küsimus, kuidas me saame neid maakondi, kes elanike rände osas on praegu doonorid, tugevdada. Arvan, et tugevamad omavalitsused ja parem koostöö maakonna sees kindlasti aitab sellele kaasa.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Ma imetlen teie järjekindlust ja tahet omavalitsusreform läbi viia. Selle eest teile suur kiitus! Mina paraku optimist ei ole, 252 omavalitsuselt jõuame 220-ni ilmselt 20 aasta jooksul. Kas ei peaks seadusse kirjutama, et vähemalt aasta enne seda, kui kaks omavalitsust liituvad, ei tohi ilma teise poole nõusolekuta laenu võtta? See, mis juhtus Põlva linna ja valla liitumise puhul, näitab minu meelest ilmekalt, et partnerit ei saa usaldada. Peale seda, kui rahvaküsitlus oli läbi viidud, võttis Põlva vald 1 550 000 eurot, milles ei oldud linnaga kokku lepitud. Mis te arvate, kas see seadusmuudatus välistaks sellised ebamõistlikud otsused?

Siim Valmar Kiisler

Väga hea küsimus! Kui me räägime vabatahtlikust ühinemisest, siis loomulikult, kui üks osapool võtab ette midagi ebamõistlikku, siis ta peab alati arvestama sellega, et see võib lõppeda sellega, et ühinemist ei toimugi. Samas ei tahaks ka teistpidi liiale minna. Meie eesmärk on näidata, et me kogu aeg eemalda-

me tõkkeid. Keegi ei peaks saama ütelda, et me ei saa sellepärast ühineda, et me tahame tegelikult laenu võtta ja veel ühe objekti lõpuni teha. Usun, et vabatahtliku ühinemise puhul elu reguleerib ennast ise. Kui me jõuaksime teatud riigipoolse suunamise või sunnini, siis oleks see kindlasti asjakohane. Näiteks Taanis on seda laadi otsuste puhul vaja ka teise omavalitsuse volikogu nõusolekut, ühe volikogu heakskiidust ei piisa.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Ma ikkagi peatuksin veel kord omavalitsuste liitumisel niimoodi, et neil ei ole ühist piiri. See tundub kuidagi nii ebaloomulik. Lõppkokkuvõttes ei ole küsimus ju mitte ainult teenuste osutamises, inimesed ka määratlevad ennast omavalitsuse kaudu. Ma saan aru, kui on tegemist liitumisega mingisuguse tõmbekeskuse või teise tasandi keskuse ümber, näiteks maakonnakeskuse ümber. See on normaalne. Aga kui näiteks Hiiumaal praegu Kärddla ja Kõrgessaare ühinevad, kuidas siis inimene peaks oma elukohta nimetama? Kas ta elab Kärddla linna Ristna külas või Kõpu külas või on ta Kärddla valla Kõpu küla või Kõrgessaare küla elanik? Inimesed peavad ju oma aadressi teadma ja nende aadress muutub. Kuidas see peaks toimuma?

Siim Valmar Kiisler

Ma olen väga palju Hiiumaal käinud ja väga palju hiidlastega suhelnud, nad nimetavad ennast hiidlasteks. Ma kinnitan, et keegi ei ole mulle vastu tulnud ja öelnud, et ta on kõrgessaarlane. Võib-olla selliseid inimesi on, aga mina ei ole kohanud. Kindlasti ei ole näiteks Kõpu poolsaarel inimesi, kes ütleksid, et ma olen kõrgessaarlane. Siin enne küsiti, millised ühinemised võiksid teoks saada. Mina ei saa lubada teiste eest ega tea, kas lõpuks see reform teoks saab või mitte, aga mulle on antud selge signaal, et Kõrgessaare ja Kärddla soovivad ühineda ja loomulikult nad tahavad, et ka teised Hiiumaa omavalitsused liituksid. Paraku teistel seda soovi ei ole. Kõrgessaare valla ja Kärddla linna vahel on tegelikult 8 kilomeetrit, 8 kilomeetrit Pühalepa valda. Ma võin eksida, aga umbes 8 kilomeetrit see vahe on. Ma olen

rääkinud Pühalepa valla külaelanikega, kes seal vahepeal elavad. Nad ütlevad, et tegelikult nad ei tunne ennast Pühalepa valla elanikena, pigem ikka Kärddla elanikena. Nende jaoks on Kärddla linn palju lähem, Pühalepa Vallavalitsus asub hoopis teisel pool Kärddlat, tunduvalt kaugemal nende inimeste jaoks, kes seal 8-kilomeetrise ribal elavad. Pühalepa Vallavalitsus on nende arvates märksa ebamugavamas kohas kui Kärddla Linnavalitsus. Kui meilt Kõrgessaare valla ja Kärddla linna elanikud küsivad, kas me võiksime ühineda, kas siis sinu vastus on, et ei tohi ühineda? Kui vastus on, et ei tohi ühineda, siis miks ei tohi? Kas sellepärast, et näiteks Emmastele ei meeldi või kellelegi kolmandale ei meeldi või mis see tõsine põhjus on? Tegelikult selle 8 kilomeetri pärast minu süda ei luba ei ütelda. Minu arust on see igati mõistlik. Kui te küsite Kõrgessaare valla inimestelt, siis eks nende tõmbekeskus ju ikkagi on Kärddla linn, vaata kust tahes. Sellepärast ma arvan, et see ühinemine on mõistlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Hea minister! Ühes filmis öeldi, et teie järjekindlus teeb teile au. See käib ka selle eelnõu kohta. Aga nüüd üks selline tõsine küsimus. Paragrahvi 1 puudutav seletuskirja osa ütleb, et haldusterritoriaalse korralduse muutmise võib algatada, kui muudatuse tulemusena koosneks moodustuv kohaliku omavalitsuse üksus ühist piiri omavatest haldusterritooriumidest. Mis see haldusterritoorium siis selle seletuskirja mõttes on? Kas tegu on ühinevate omavalitsuste eraldi võetavate territooriumidega? Kui see on nii, kas siis näiteks Viljandi rõngasvalla moodustamise juures ei saa see juriidiliseks takistuseks, sest teatavasti Saarepeedil ja Paistul ei ole täna ühist piiri?

Siim Valmar Kiisler

Kõigepealt selle järjekindluse kohta – ma arvan, et paljud minu järjekindlad ettepanekud on väga kooskõlas kunagise regionalministri Peep Aru ettepanekutega. Olen neid lugenud, väga sarnased on. Aga mis puutub seletuskirja, siis mina ei saa sellest nii aru. Kokkuvõttes need vallad ju omavad kõik ühist piiri üksteise kaudu. Kui me seaduseelnõu sõnastust vaata-

me, siis minu arust seda laadi mureks ei ole põhjust. Võime veel korra seda sõnastust kaaluda, et keegi hiljem midagi vaidlustada ei saaks, aga minu arust, kui ühel on piir teisega ja teisel kolmandaga, siis neil lõpuks ongi ühine piir ja territoorium.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud minister! Mul on küsimus muudatuse kohta, mis räägib juhtumist, kui üks omavalitsus on teinud liitumissetpaneku mitmele omavalitsusele ehk omavalitsus A on teinud ettepaneku B-le ja C-le, lootes, et tekib omavalitsus ABC. Aga kui omavalitsuselt B tuleb vastus, et ta ei taha liituda, siis on kehtivas õiguses minu arust suhteliselt loogiline regulatsioon, et nüüd peaks tegema uue ettepaneku ehk alustama otsast peale. Võib-olla A ei soovi ainult C-ga liituda, võib-olla ta tahtis näha kolmest omavalitsusest moodustuvat tervikut, mitte ainult kahest. Mis te arvate, kas see praegune muudatus pole selle mõttega tehtud, et saaks kiiremini edasi? Või on seal sisuline argument ka taga?

Siim Valmar Kiisler

Ma juhin tähelepanu, et kui üks osapool ütleb ei ja astub protsessist välja, siis teistel on ka see võimalus. Kui nad arvavad, et kolmekesi ühineda oleks mõistlik, aga kahe liituja korral kaob nende meelest millegipärast see mõte ära, siis nad võivad plaani katki jätta. Ma ei näe siin probleemi. Ega ei ole sundi kahekesi edasi minna. Aga see muudatus annab neile võimaluse, kui näiteks kolmest kaks on tahet täis ja tahavad ühineda. Oletame, et need kaks on suhteliselt suured ja nad otsustasid ühe väiksema ka kampa võtta. Kui too väike loobub, siis on mõistlik vältida olukorda, et see üks saaks kriipsu peale tõmmata kogu menetlusprotsessile, sest teisel kahel lihtsalt ei jää enam aega, et kõiki neid formaalsusi uuesti otsast peale, nullist alustada. Ma arvan, et selles mõttes on see muudatus praktiline ja mõistlik – see ei pane ülejäänuid sundolukorda.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Hea minister! Ka mul on hea meel, et oleme vabatahtlikule ühinemisele väikese sammu võrra lähemal. Aga mul on kaheosaline küsimus. Esimene on Euroopa Liidu raha kasutusele võtmise kohta praegu ja ehk loodetavasti ka lähitulevikus. Praegu on selle taotlemine liitumisel omavalitsuspõhine, kas siin on plaan midagi muuta? Ja teine küsimus: kui palju toetatavad maakondade arengukavad ja -strateegiad meie suunda vabatahtlikule liitumisele? Kas need kavad on sellest vaatevinklist piisavad või tuleks need üle vaadata?

Siim Valmar Kiisler

Kõigepealt eurorahast. Mis puutub sellesse finantsperioodi, mis lõpeb ametlikult selle aastaga, kuigi tegevused on abikõlblikud suures osas kuni ülejäämise aasta lõpuni, siis siin on otsused suures osas tehtud. Tõesti, ühinemise soodustamise seaduse varasemas versioonis oli viide sellele, et investeringute võimaldamisel peaks soodustama ühinenud omavalitsusi, ja me täpsustasime seda eelmine kord. Kui ma ei eksi, siis minu arust jõustusid need muudatused 2009. aastal. Ma olin siis ka siin Riigikogu saalis ja esitasin neid muudatusettepanekuid. Siis me täpsustasime seda sõnastust.

Tegelik elu on olnud selline, et sedalaadi soodustused on sisse kirjutatud ainult regionaalministri väljatöötatud ja allkirjastatud meetmetesse, teised ei ole minu teada seda kahjuks teinud. Seda oleks võinud arvestada rohkem ka teistes meetmetes. Näiteks olid meil KOIT kava viimases voorus ühinenud omavalitsustele ette nähtud selged bonuspunktid. Seda praktikat oleks võinud rohkem rakendada, sest tihtipeale on just ühinevatel omavalitsustel seda laadi investeringumured, et mingi teejupi, kultuuri- või mingi muu asutuse mure saaks koostöös ära lahendada.

Mis puutub edaspidisesse, siis uuel finantsperioodil tulevad uued taotlusvoorud. Praegu käib väga ulatuslik debatt selle üle, millised saavad olema uue perioodi meetmed ja otsustusprotsessid. Kas kõik rahaeraldused saavad olema valdkonnaministriumide-põhised või jäävad ka teatud piirkondlikud instrumendid, nagu seda oli näiteks KOIT kava, mille puhul sisulised otsused tehti maakondades? Kas peaksid olema maakonnad või mingid pisut suuremad toimepiirkonnad – see arutelu prae-

gu alles käib. Loodan, et Riigikogu liikmed toetavad lähenemist, et sellised subsidiaarsed meetmed, mille puhul otsused langetatakse teatud piirkondades, jäävad ka järgmisel euro- raha jagamise perioodil alles. Ma arvan, et see on väga oluline, ja küllap seal arvestatakse ka põhimõttega, et piirkondadel tuleb teatud asju teha koostöös.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud minister! Kogu selle haldusreformiga tegeldes on paljud omavalitsused käitunud kui rikkad peigmehed: küll on nad ühelt poolt, küll teiselt poolt käinud otsimas partnereid, kellega ühineda. Teinekord jääb mulje, et sel ühinemisel puudub loogika ja soovitakse liituda mitte sellepärast, et sisuliselt tegutseda nii, nagu inimestele tulevikus parem on, vaid tahetakse ühineda lihtsalt ühinemise pärast. Kui nüüd saadakse selleks veel raha ka, siis ongi nagu kõik korras. Kas teie ministrina ei karda, et sellised vabatahtlikud ühinemised võivad teinekord olla juhuslikud ja tulevikus võib see tavainimeste elu raskendada?

Siim Valmar Kiisler

Kui vaadata näiteks Võrumaad, siis seal on omavalitsus, kus on 700 elanikku. Valla juhid kinnitavad, et nad arvutavad oma eelarvet ühe euro täpsusega. Küsimus on selles, et neil ei ole finantssuutlikkust, neil on mured kaelas. Ma arvan, et selle valla elanike seisukohalt on ühinemine igal juhul olukorra paranemine. Nad ise möönavad, et oma 700 elanikuga jätkates nad ei suuda tõsiseid arendustegevusi ette võtta. See on nende jaoks väga keeruline väljakutse. Valla juhid näevad selgelt, et olles suuremas omavalitsuses ja saades kasutada enamat finants- ja asjatundjate ressursi, on neil paremad võimalused oma elanike muresid lahendada. Sellises olukorras, kus ollakse nii kriitilises seisus, on küsimus sellest, kas ühineda natuke siiapoolse või sinnapoole, natuke rohkem setudega või natuke vähem setudega, teisejärguline.

Siin enne viidati õiguskantsleri seisukohale, et meie inimeste õigused on tagatud ja kaitstud väga erinevalt. Nii ühele kui teisele poole ühinemisege väikeste valdade inimeste õiguste

kaitse ilmselt paraneks. Ma ei ole selles suhtes nii skeptiline. Kui 700 elanikuga väike omavalitsus ühineb näiteks omavalitsusega, kus on 2000 elanikku, siis pärast seda nad võiksid veel edasi ühineda ja moodustada suurema territooriumiga omavalitsuse. Ma ei näe selles traagikat, kui nad natuke nii- või natuke naapidi ühinevad.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Austatud minister! Eelnõu tutvustades te palusite Riigikogu, et me menetleksime seda kiiresti ja saaksime probleemidele lahenduse. Huvitatud osapooli nagu on. Aga see vajadus, et saaks selguse majja, tuleneb ikkagi mingitest Eestimaa paikkondadest. Samas, koalitsioon kinnitab, et me peame eelnõusid menetlema komplekselt ja terviklikult. Siia eelnõusse on pandud ka ühistransporti puudutav säte. Aga kindlasti on ka teisi valdkondi, kus tuleb midagi muuta. Puudutaksin neist ühte: see on postiteenuste osutamise kohustus. Vallas või linnas peab olema üks postkontor, kaks postkasti jne. Kui ühineb neli omavalitsust, kuidas see regulatsioon siis hakkab toimuma? Kas seda on eelnõu algatajad arutanud või see tuleb pärast seaduse vastuvõtmist lahendada?

Siim Valmar Kiisler

Siin on kaks küsimust. Te räägite postiteenuste osutamisest. Minu arust enamik postiteenuseid osutatakse inimesele otse tema kodukohas. Kui mulle saadetakse kiri, siis see laekub mulle üldjuhul koju. Kui ma olen tellinud ajalehe, siis seegi saadetakse mulle koju. Selles osas ei muutu midagi.

Teine teema, mis on väga palju tähelepanu leidnud, on postkontorite teema. Siin on asi nii, et postkontorid asuvad seal, kus inimesed neis käivad. Ma möönan, et osas omavalitsustes, mis on tõesti väga väikesed, ilmselt hoitakse mõnda postkontorit kunstlikult lahti – teinekord mõned tunnid päevas lihtsalt selleks, et näidata, et see on seal olemas. Inimene, kes posti laiali veab, läheb vahepeal postkontoris, istub seal ka paar tunnikest, selleks et seadus oleks täidetud. Ma arvan, et see ei ole kokkuvõttes hea lahendus.

Kui me räägime näiteks Viljandimaa omavalitsuste ühinemisest, siis mis seal salata, postkontoris käivad inimesed ikka Viljandi linnas, mitte oma valla postkontoris. Meie tellimusel tegi Saar Poll arvamusuuringu, mis viidi läbi just nende inimeste hulgas, kes ei ela suurtes linnades. Te saate selle uuringu tulemustega tutvuda, sealt näeb hästi, millised avalikud teenused on inimestele olulised ja millised vähem tähtsad. Postkontori olemasolu kõige olulisemate hulka kindlasti ei kuulu, ma pean silmas just maaelanikke. See ei ole nende jaoks kõige tähtsam teenus.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Hea minister! Rõõm oli kuulda, et te olete nõus analüüsima seda § 1 just sellest vaatevinklist, mida haldusterritorium tähendab. Aga mul on teine küsimus veel. See ei ole konkreetse eelnõu kohta, pigem selline tulevikku vaatav – et kuidas käituda. Kas sa oled mõelnud ka sellele, et liitumise käigus võiks tulevikus arvestada ühinevate omavalitsuste üksikosade ehk külade elanike soovi kuuluda hoopis teise omavalitsusse, kui volikogu on soovinud?

Siim Valmar Kiisler

Kui sa pead silmas omavalitsusi, kes on ühinemisprotsessi algatanud, siis me ei tohiks seda ülemäära keeruliseks ajada. Asi on ju nii, et selliseid külasid, kus elab 1000 elanikku, on meil ikka väga üksikuid, kuigi neist juttu tehakse. Kahjuks ei ole mul statistikat käepärast, aga külas võib olla ka viis või neli inimest, ja seda väga suurel territooriumil. Sisuliselt võib siis hakata üks perekond või suguvõsa määrama väga suure territooriumi saatust. Näiteks Soomaal võib väga suure territooriumi kuuluvust ühte või teise omavalitsusse hakata otsustama väga väike hulk inimesi.

Ma arvan, et üldiselt peab mõõdutunnet säilitama. Kõike ei tasu nagu ühte patta panna – üks on see ühinemisprotsess ja teine see, mida reguleerib Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus. Kui soovitakse halduspiire muuta, siis on see iseendast ka praegu võimalik. Me oleme lähtunud sellest. Tegelikult viib see menetlus ju jälle välja selleni, et lõpuks valitsus

otsustab piiride üle, ja küsimus on selles, kas valitsus tahab teha otsust, millega kohalik volikogu ei nõustu. Seni me ei ole valitsuses suutnud ühinemise kohta seda laadi otsuseid langetada. Ma isegi ei oska ennustada – meil ei ole säärast arutelu olnud –, et kui me otsustaksime ühe omavalitsuse territooriumi muuta nii, et omavalitsuse volikogu on selle vastu, siis ma ei tea, kui populaarne seda laadi tegevus oleks. Ei ole väga lihtne küsimus. Aga teoreetiliselt on see võimalus olemas.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Minu teada IRL ja teie ministrina pooldate valdade ja omavalitsuste sundliitmist. Hiljaaegu te tegite Eestis sellise reisi, kus te seda mõtet tutvustasite. Kui mugavalt te ministrina ennast tunnete, kui peate tutvustama Reformierakonna poliitilist tahtet?

Siim Valmar Kiisler

See eelnõu kindlasti ei ole ühe valitsusliidu erakonna poliitiline tahe. Selle taga on ka IRL-i tahe. See on IRL-i ministri algatatud eelnõu ja kindlasti me pooldame seda, et omavalitsused oleksid suuremad, nagu ma siin juba öelnud olen. Loomulikult meile meeldiks, kui riigi suunav roll oleks tunduvalt mõjuvam. Ma tõin teile näiteks Võrumaa väikese omavalitsuse, kes tahaks kellegagi ühineda. Nad on välja öelnud, et nad tahavad ühineda, aga nad ei saa seda teha, sest naabrid ei taha nendega liituda. Ma arvan, et see ei ole hea olukord ja me peaksime selle kuidagi lahendama. Kõigil Eesti elanikel on õigus elada omavalitsuses, kus kodanike põhiõigused on hästi tagatud. See ei tohi olla ainult osa Eesti rahva privileeg. Kui see nii on, siis inimesed vahetavadki elukohta, vähemasti rahvastikuregistris, sest nad näevad, et teises kohas on garanteeritud paremad teenused. Kindlasti väljendab see eelnõu IRL-i tahtet, aga kindlasti tahaks IRL astuda sammu edasi ja minna kaugemale.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud minister! Minu küsimus on järgmine. Siin seaduses on öeldud, et liituda võivad need kohalikud omavalitsused, kel on ühine piir, kuid on öeldud ka seda, et maakonna tasandil võiks moodustada ühe suure omavalitsuse ja praegused kohalikud omavalitsused jääksid nagu osavaldadeks. Kas valitsuses ei ole arutatud sellist varianti, et tugevad omavalitsused liituksid üle mitme omavalitsuse ühe väikese omavalitsusega? Näiteks Tallinn võtaks oma partneriks Misso valla, sellesama väikese Võrumaa valla. Nii ei moodustuks mitte üks omavalitsus, vaid üks tugev omavalitsus ja osavald. Täpselt sama eesmärgiga võiks teha koostööd, arendada projekte, Tallinn saadaks sinna lapsi kooli, suvel laagrisse, oleks majanduslik ja sotsiaalne areng tagatud jne.

Siim Valmar Kiisler

Ma olen küll ühinemise osas hästi vabameelne, aga nii kaugele ei julge siiski minna, nagu sa praegu välja pakkusid. Ma siiski pooldan, et seaduses on kirjas teatud kriteeriumid, mille alusel omavalitsused võiksid ühineda ja millele vastavust liitumisprotsessi käigus nii omavalitsused kui ka Vabariigi Valitsus hindavad. Valitsus lõpuks peab ju selle otsuse langesama. Ma juhin tähelepanu, et valitsus ei pruugi alati langetada jaatavat või positiivset otsust, isegi juhul, kui omavalitsuse tahe ühineda on olemas. Juba kehtivas seaduses on kirjas kümme asjaolu, mida ühinemisel peab arvestama. Ma loen need kiiresti ette: peab arvestama ajaloolist põhjendatust, mõju elanike elutingimustele, elanike ühtekuuluvustunnet, mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile, mõju haldussuutlikkusele, mõju demograafilisele situatsioonile, mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele, mõju ettevõtluskeskkonnale, mõju hariduslikule olukorrale. Viimane, kümnes asjaolu oli seni omavalitsusüksuse teraviklikkus, nüüd me pakume välja uue sõnastuse: peab arvestama omavalitsuse organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonnana toimimist. Nii et teatud side peab ühinevate omavalitsuste vahel olema.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Austatud minister! Ma tahaks täpsustada, kas ma sain õigesti aru. Ühes oma vastuses te tõite näite, et omavalitsused ei saa ühineda, sellepärast et nende vahel on veel kolmas omavalitsus, neil ei ole ühispiiri. Ja just äsja nimetatud kümnes printsiip räägib vajadusest arvestada samasugust kriteeriumi. Kas see on tõesti nii või ikkagi võib olla ka teistpidi?

Siim Valmar Kiisler

Jaa, praegune eelnõu lahendus on selline, et mandril ühinevatel omavalitsustel peab olema ühine piir. Ma ei tea, kas sellist näidet Mandri-Eestist ongi tuua, et on väga tõsine tahe – arutelusid on küll olnud –, selge volikogude väljendatud soov ühineda ilma ühise piirita. Küllap me peame siiski silmas pidama seda, et toimitaks organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonnana. Minu arust Kõrgessaare ja Kärkla puhul on see kriteerium täiesti täidetud. Aga jah, ma ei tea, et mandril on mõni tõsine ühinemissoov selle taha jäänud.

Ütleksin siia juurde, et ma neid lahustükke nii hirmsasti ei karda. Olen Inara Luigasega tegelikult nõus, et teatud piirini me võime natuke vabamalt mõelda. Narva on meil ju mitmes tükis. Üldiselt seda ei teatagi, arvatakse, et linn on kompaktne, aga tegelikult ta koosneb kahest osast. Kohtla-Järve on teada-tuntud näide. Ka selline väga tuntud omavalitsusüksus nagu Harku vald koosneb kahest lahustükist ja see ei ole kellegi elu keerulisemaks teinud. Meil on mitu omavalitsust, kus vallamaja asub hoopis teise omavalitsuse territooriumil, ja ei ole väga kurdetud, et kohalik omavalitsus on seetõttu kodanikust kaugel. Viljandimaa omavalitsuste ühinemisel räägitakse väga tõsiselt sellest, et uue ühinenud valla valitsus peab asuma hoopis linnas. Pigem seda soovitakse ja peetakse õigeaks, mitte ei taunita. Nii et selles mõttes ei maksa lahustükke alati karta.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Lugupeetud minister! Ma toon ühe reaalse ühinemiskavatsuse näite Mulgimaalt. Tõrva linn tegi Helme vallale ja Põdrala vallale ettepaneku ühineda. Seal viidi läbi ka inimeste küsitlus. Põdrala vallas ja Tõrva linnas 70%

inimestest toetas liitumist, sh ka omavalitsusjuhid. Helme vallas oli 70% elanikest vastu. Ka omavalitsusjuhid ei toetanud seal ühinemist ja nii jäigi liitumine ära. Kas uue eelnõu kohaselt Tõrva linn ja Põdrala vald võiksid ühineda, kuigi neil ühist piiri ei ole – piiride vahe on veidi üle 10 kilomeetri?

Siim Valmar Kiisler

Kas Tõrva ja Helme saaksid ühineda? Hea näide tõesti, pean möönma. Täna arutatava eelnõu põhjal nad ei saaks ühineda, kui Põdrala ei ole kambas.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Mina tooks näite Ida-Virumaalt: võtame Kohtla-Järve. Kui ma ei eksi, siis on seal kuus eri piirkonda. Ma ei tea, kas see on õige või mitte, aga on arusaadav, et omavalitsusele on küllaltki kulukas kogu seda konglomeraati ülal pidada. Aga minu küsimus on selline: mis piirini võiks ulatuda keskvalitsuse võim? Mispärast ma seda küsin? Sest omal ajal, kui käis administratiivreform ning omavalitsused ja omavalitsuste liit olid kõik tingimused täitnud – ma räägin Ida-Virumaast praegu – jooksis kõik ikkagi ummikusse, sest valitsus keeldus arvestamast IVOL-i ja omavalitsuste tahetega. Tingimused olid aga kõik täidetud.

Siim Valmar Kiisler

Kahjuks ma ei tea täpselt seda juhtumit, millele sa viitad. Selles suhtes ei oska kommenteerida. Kui oli tegu ühinemise sooviga, siis minu teada valitsus on seni ühinemisi toetanud ja ka omavalitsuste liite toetanud. Kahjuks ma ei oska kommenteerida. Ma ei tea seda juhtumit.

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume nüüd Ida-Virumaalt suure tõenäosusega Lääne-Saaremaale. Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Suur tänu, istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te olete aastate jooksul väljendanud oma seisukohta Eesti kohalike omavalitsuste optimaalse arvu suhtes ja pooldanud nende suhteliselt väikest arvu. Mis praeguses olukor-

ras, kus mitu liitumist on juba toimunud ja toimumas, oleks teie arvates ideaalne kohalike haldusüksuste arv? Kas oskate seda öelda?

Siim Valmar Kiisler

Minu arvates on ideaalpilt selline, et väiksemates maakondades võiks olla üks omavalitsus. Loomulikult on asjade seis maakondades erinev. Kindlasti on Ida-Virumaal teistsugune olukord kui Harjumaal. Aga kui me räägime tasakaalustamisest, siis on väga oluline arvesse võtta, et elanike voog liigub just Harjumaa poole. Harjumaal on väga suured omavalitsused. Tihti räägitakse, et Harjumaal on hea strateegiline asukoht, samas ei juhita meil eriti tähelepanu sellele, et sealsetes omavalitsustes on ka 18 000 elanikku, 14 000 elanikku, 12 000 elanikku. Pange see elanike arv nüüd mõne väiksema maakonna konteksti! Mida see tähendab? On selge, et ka need n-ö väikesed omavalitsused oleksid Kagu-Eestis hiigelsuured. Niisugune ebavõrdsus on minu arust põhiline probleem.

Seda ebavõrdsust ei ole kindlasti mõistlik lahendada nii, et me hakkame Harjumaa omavalitsusi hirmsasti tükeldama. Arukam on olukorda tasakaalustada pigem Kagu-Eestis omavalitsuste suurendamise teel. Minu meelest ideaalpilt oleks, kui väiksemates maakondades oleks üks omavalitsus, suuremates võiks neid olla rohkem ja suuremad linnad võiksid olla üldjuhul eraldi.

Aga ma saan aru ka, milline on reaalsus. Mulle tuli praegu meelde, et unustasin enne ühe küsimuse teisele poolele vastamata. See küsimus oli, kui palju maakondade arengukavad seda probleemi kajastavad. Kajastavad väga erineval määral, mõnel pool üldse mitte. Põlvamaa arengukavas on öeldud, et seal on tulevikus kaks tõmbekeskust: Põlva ja Räpina. Ning edasipidi on Põlvamaal kaks omavalitsust. Ma arvan, et see on juba hiigelsuur samm edasi. Isegi kui omavalitsusi saab neli, on ka võrreldes praeguse pildiga väga hästi läinud. Lätlased ütlevad ka, et võib-olla oleks nad võinud oma reformi veidi radikaalsema teha, aga nad ikkagi astusid väga suure sammu edasi. Isegi kui omavalitsuste arv väheneb kaks-kolm korda, ka see on suur edasimineku. Juhin veel kord tähelepanu, et Eestis on pooled omavalitsused väiksemad kui 1800 elanikku. Kui me ütleme, et näiteks 2000 elanikku võiks olla

omavalitsuse mõistlik suurus, siis see ei tundu väga hull, aga enamikule Eesti omavalitsustele tähendaks see ühinemist, sest enamik meie omavalitsusi ongi nii väikesed.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea minister, ma täpsustaksin natuke. Siim Kabrits küsis, kas ühineda saab, kui keegi vahelt ära jääb. Tegelikult § 9 lõike 5 muudatus ongi selline, et kui keegi loobub ühinemisprotsessist, siis lõpetatakse menetlus vaid tema osas, muu ühinemisprotsess kestab edasi. Tegelikult peaks sellesse eelnõusse tegema väikese paranduse, et siis ei peaks ühispiiri olema, sest ühinemine on juba algatatud.

Siim Valmar Kiisler

Praegu, kui Tõrva, Helme ja Põdrala liitumine on Helme tõttu nurjunud, ei ole teised kaks minu teada uutesse läbirääkimistesse astunud. Kui sinu kompromissettepanek leiab Riigikogu enamuse toetuse, siis minul ei ole selle vastu midagi.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Lugupeetud minister! Siin oli juttu ka külade lahutamisest, aga mul on teistpidi küsimus. Me räägime siin ühinemisest ja üsna suurtest omavalitsustest, mis võivad tekkida, aga kas te regionaalministrina olete mõelnud sellele, et ehk anda külavanematele suurem roll? Tõenäoliselt sel juhul küll vallavalitsus kaugeneb rahvast, aga külakogukond selle võra võib-olla tugevneks.

Siim Valmar Kiisler

Väga hea küsimus! Kõigepealt, mis on suur? Ma esialgu väga suurte omavalitsuste tekkimist ikkagi ei näe ka nende ühinemismenetluste korral, mis käimas on. Minu arvates paljude Eesti väikeste omavalitsuste puhul tähendakski liitumine suurema tegutsemisvõimaluse andmist külaseltsidele ja külavanematele. Olgem ausad, paljudes kohtades on omavalitsus nii väike, et vallavanem tegelikult teebki külavanema tööd. Kui omavalitsus

oleks mõnevõrra suurem, siis saaks omavalitsuse juht tegeleda tõsisemate küsimustega ja jätta selle esimese tasandi rahulikult kodanikuühiskonna ehk külaseltside ja külavanemate korraldada. Neil oleks tegevusruumi ja hapniku seal rohkem. Praegu on nii, et kui kahe küla peale on vallavanem, siis külavanemal polegi nagu ruumi, kus tegutseda. Selles suhtes olen väga nõus.

Külavanemaga on niimoodi, et enne sõda ja okupatsiooni oli külavanema funktsioon Eestis seadusega väga täpselt reguleeritud. Seal olid väga täpsed sätted, k.a minu lemmiksäte või minu jaoks kõige huvitavam säte, et külavanem peaks soovitatavalt olema meesterahvas. Oli muidki huvitavaid sätteid, mis vastasid oma ajastu vaimule, aga tol ajal oli külavanem ikkagi selgelt nagu riigi esindaja külas. See roll oli hoopis teine.

Nüüd on meil külavanemad ja külaseltsid selgelt vabakonna esindajad. Ma olen küsinud näiteks Kodukandi üritustel külavanematelt, kas nad tahaksid, et seadus reguleeriks nende rolli, ja kui tahaksid, siis kuidas peaks seda tegema. Seni on külavanemate ja külaseltside vastused pigem olnud, et nad ei taha seda. Nad ei taha, et seadus nende õigused väga täpselt sätestaks, sest kui tulevad õigused, siis tulevad ka kohustused – see on paratamatu. Pigem on pooldatud sellist väga vabatahtlikku, ise tekkivat ja ise endale ülesandeid võtvat struktuuri. Seni on see nii olnud. Ma olen neile ka öelnud, et kui nad soovivad oma õigusi selgemalt kehtestada, siis me oleme valmis seda tegema.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas on veel küsimusi? Ei ole. Hea minister, ma tänan teid teie ettekande eest ja vastuste andmise eest! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks maaelukomisjoni aseesimehe Aivar Koka!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas seaduseelnõu 352 kahel istungil. Esimene istung toimus 22. jaanuaril, sinna olid kohale kutsutud regionaalminister ning Sise- ja Tööministeeriumist õigusnõunik Olivia Taluste ja nõunik Ave Viks, kes tutvustasid eelnõu.

Eelnõu sisu üle toimus väga tihe arutelu. Tekkis hulk küsimusi, mis on viimase tunni

jooksul täna ka siin saalis kõlanud. Kõige teravamalt oli üleval teema, et kui saartel lubatakse ühineda ilma ühist piiri omamata, kas siis mitte sama asja lubada ka mandril. Teine teema oli, kas 2004. aastal kinnitatud ühinemispiirkondade piirid on ajaloole jalgu jäänud või mitte. Ja kolmandana käsitlesime ühinemisprotsessi, näiteks seda, kas ka küladel on mingisugune õigus otsustada, kas nad soovivad ühineda suure vallaga või mitte.

Teist korda arutati eelnõu 29. jaanuaril. Siis olid kohale kutsutud Pärsti vallavanem Erich Palm ning Siseministeeriumist Olivia Taluste ja Ave Viks. Pärsti vallavanem andis ülevaate oma kogemustest seoses ühinemisprotsessiga. Tema sõnul lükati juba 1996. aastal mõtted ja teod käima, aga reaalsus on kätte jõudnud alles aastal 2013. Kahjuks on Eesti Vabariigi seadustik ajale jalgu jäänud ja kui vaadata praegust seadust, siis pole ühinemisprotsessi võimalik lõpule viia.

Komisjon tegi neli otsust: määrata eelnõu 352 ettekandjaks mind, saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 30. jaanuariks ehk tänaseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 7. veebruar kell 17. Kõik otsused tehti konsensusel.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Priit Sibula!

Priit Sibul

Austatud juhataja! Head kolleegid! Haldusreformi ja sellega seonduvat on käsitletud pikki aastaid. IRL on pakkunud välja rohkem erinevaid versioone, kui ma suudaksin üles lugeda. Kahjuks ei ole meid selles valdkonnas saatnud niisugune edu, mille üle võiks rõõmu tunda. Olin veel küllalt noor, kui minister Loodus oma kava välja käis. Sellega tegelesid minu erakonnakaaslased ka Partsi valitsuses ning tegeleme ka täna. Ja nii minul kui erakonnal puudub arusaam, et me suudaksime selle käiguga kokku hoida kas administratiivseid või halduskulusid. See ei ole kindlasti peamine eesmärk. Aga kui nende sammudega kulude

kokkuhoid kaasneks, siis oleks see igati positiivne.

Meil on vaja selget ja mõtestatud suhtumist regionaalpoliitikasse. Ainult selge arusaama korral suudame säilitada elu ja töökohad maa- piirkondades. Senise vabatahtlikkuse ja kõrvaltvaatamise tagajärjed kajastuvad ka rahvaloenduse tulemustes ja nüüd ei ole enam muud teha kui tagajärgedega tegeleda. Kui me ei taha järgmiselgi ringil vaid tagajärgedega tegeleda, siis peaksime tegema muudatusi.

Eile oli kultuurikomisjonis arutusel uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ning täna hommikul kohtus IRL-i fraktsioon selle teema lahkamiseks haridus- ja teadusministriga. Peamine põhjus, miks me sellega tegeleme, on tõsiasi, et demograafiline seis on drastiliselt muutunud, koolivõrk ja hariduse sisu pole sellele kahjuks järele jõudnud. Igale omanikule ehk omavalitsusele tundub, et tema peab veel vastu, ja nii on ka paljudes teistes küsimustes. Seega päris mitme valdkonna probleeme lahendada püüdes me tegeleme just läbi viimata haldusreformi tagajärgedega. Seda, mida ei suudeta teha kohapeal, tehakse hiljem tsentraalselt, et me elaksime natukenegi rohkem vastavalt maksumaksja võimetele. Transpordiga tegeletakse juba tsentraalselt, selle märgiks on ka selles eelnõus üks paragrahv. Aga jah, nagu minister juba ütles, tõenäoliselt peame seda teemat siin saalis ka edaspidi ja võib-olla laiemalt käsitlema.

Kui veel midagi konkreetse eelnõu kohta öelda, siis see eelnõu on vajalik, et võtta maha takistusi nende teelt, kes tõesti soovivad ühineda. Viljandi ümbruse vallad on tublid ja on igati mõistlik nende takistused eemaldada. Samas on selge, et see absoluutne vabatahtlikkus, mille me oleme seni valinud, ei vii soovitud eesmärgini. Ühel hetkel tuleb Riigikogul teha otsus, mis kogu kohaliku omavalitsuse maailma kannu tagant välja päästab. Riik ei tohi olla ainult kõrvaltvaataja. Kohalikku elu oskavad tõesti paremini edendada ikka kohalikud, aga me peame neile selleks võimalused looma. Praegu neid võimalusi ei ole. Täna teid tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Nüüd palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraadid on endiselt haldusreformi poolt. Ja kui haldusreformi loogika seda eeldab, tuleb muuta ka haldusterritoriaalset jaotust. Kuid kõiki neid muudatusi tuleb teha, pidades silmas mingeid mõtestatud eesmärke.

Eelnõuga 352 lüüakse seni kirju halduskorralduse pilt veel segasemaks ja see näitab, et valitsusel puudub igasugune terviklik arusaam Eesti tulevase halduskorraldusest. Nüüd saame väga suurte ja imepisieste omavalitsuste kõrvale ka mitmest lahustükist koosnevad omavalitsused. Kõiki selliseid moodustisi on järjest raskem lahterdada ühise nimetuse "omavalitsus" alla. Vägisi jääb mulje, et praeguse halduskorralduse anarhia ongi eesmärk omaette. Valitsus ootab ära, millal olukord omavalitsuste tasandil piisavalt absurdseks kujuneb, et siis öelda: näe, vabatahtlikult ei tulnud välja, nüüd teeme käsu korras haldusterritoriaalse reformi ära.

Me ei saanud täna selget ja ühest vastust küsimusele, miks tehakse saarte valdadele erand ühinemiseks ühist piiri omamata. Et see on kompromiss, ei ole vastus küsimusele, miks seda võimaldatakse. Sellise Pandora laeka avamisega me loome tingimused näiteks Kihnu ja Ruhnu ühinemiseks, teoreetiliselt ka Vormsi ja Piirissaare ühinemiseks. Emmaste valla ammune aprillinali, millega tehti ühinemissetpanek Leisi vallale Saaremaal, et Soela väinast saaks tulevase valla sisemeri, on varsti ka praktiliselt võimalik.

Ma saan regionaalministrist mõnes mõttes aru. Kui oled viis aastat ametis olnud, tahaks lõpuks ka midagi ette näidata. Aga tulemuse nimel pingutades ei tohi panna Riigikogu piinlikusse olukorda. Praegu on Riigikogu justkui teenindaja või teenuse osutaja rollis. Kui omavalitsusjuht kurdab ministrile, et näe, hirmsasti tahaks ühineda, aga me pole naabrid, tehke seadusesse erand, siis ei peaks kohe väikese võidu nimel kiirustades seadusmuudatusega Riigikokku tulema, vaid vaatama ka n-ö suurt pilti. Riigikogu ei tohi töötada pitsabaari põhimõttel, kus igauks tellib, mis talle parasjagu meeldib.

Kahjuks tuleb tõdeda, et haldusreformi teema senine süsteemitu käsitlemine jätkub. Ühinemispiirkondade kaotamine aga iseenesest on mõistlik, sest asjaolud on vahepeal muutunud.

See on ka põhjus, miks me ei tee ettepanekut see eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määrán eelnõu 352 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 7. veebruari kell 17.

Eelnõu esimene lugemine ja kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

7. Kutseõppeasutuse seaduse eelnõu (331 SE) esimene lugemine**Aseesimees Jüri Ratas**

Liigume edasi seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kutseõppeasutuste seaduse eelnõu 331 esimene lugemine. Mul on hea meel paluda Riigikogu kõnetooli haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Lugupeetud rahvasaadikud! Niisiis kutseõppeasutuse seaduse eelnõu. Käesoleva eelnõu näol on tegemist täiesti uue seadusega, mis asendab 1998. aastal jõustunud kutseõppeasutuse seadust. Nii Euroopa Liidu kui ka Eesti tasandil on kavandatud mitmeid uusi initsiatiive, mille elluviimine tähendab ühtlasi kutsehariduse ajakohastamist. Selleks vajamegi uut seadust. Seaduseelnõu põhineb otseselt Vabariigi Valitsuse heakskiidetud Eesti kutseharidussüsteemi arengukaval 2009–2013 ning arvestatud on ka teiste valdkondlike arengukavade, näiteks konkurentsivõime kava "Eesti 2020" soovitusi ja Euroopa Liidu kutseharidust puudutavaid akte, näiteks Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku, kutsehariduse kvaliteedi tagamise võrdlusraamistikku, kutsehariduse arvestuspunkti.

Peamised ettepanekud ja uuendused, mida selle seadusega taotletakse, on järgmised. Oluuliselt suuremat tähelepanu soovitakse pöörata õppetöö tasemele ja selle jätkuvale parendamisele. Kutseõppes on tööandjaid ja erialaliite kaasates edukalt katsetatud põhjalikku kvaliteedihindamist ehk akrediteerimist, mille alusel antakse edaspidi koolile õppekavarühmas õppe läbiviimise õigus. Seadusega jõustata

skeem asendab praegust suhteliselt formaalset koolituslubade süsteemi, mis hõlmab vaid era- ja munitsipaalkutseõppeasutusi. Seega muutub tagasiside kutseõppetasemel sisulisemaks ja sotsiaalpartnereid kaasavamaks.

Kutseõppeasutus, mis on edukalt läbinud akrediteerimise, saab edaspidi võimaluse anda oma lõpetajatele kutse. Selgituseks: kutse on pädeva institutsiooni poolt tõendatud isiku erialane kompetentsus, sisuliselt inimese oskuste ja kvaliteedi sertifikaat. See on põhimõtteline murrang võrreldes tänase olukorraga, kus kool saab oma lõpetajale anda vaid hariduslikku kvalifikatsiooni tõendava tunnistuse, kuid mitte kutsekvalifikatsiooni. Kui praegu on kutseeksamite vastuvõtmine ja kutse andmine õppetööst suhteliselt eraldatud protsess, millega tegelevad kutset andvad organid, siis tunnustatud tasemega koolid saavad seda tegema hakata ise. Selle uuendamisega juurutaksime süsteemi, mis toimib kõigis arenenud riikides, kus kutseõppeasutuste lõpetamisel saadakse kutse.

Kutseõppe sisu puudutab järgminegi suurem seadusega jõustatav muudatus, mille võiks kokku võtta kui kutseõppe muutmise praktilisemaks, paindlikumaks ja senisest veel enam tööandjate ootustele vastavaks. Seaduse jõustumisel juurutatakse uus kutsehariduse õppekavade ja õppeliikide süsteem, millel on senisest ühesem seos Eesti kvalifikatsiooniraamistiku ja sellesse paigutuvate kutsestandarditega. See tagab kutseõppe veelgi parema sidususe töömaailmaga ja suurendab õppe praktilisust. Ühtlasi suureneb paindlikkus koostada operatiivselt õppekavu, et paremini reageerida tööandjate ja õppijate vajadustele, kuna edaspidi ei pea kõik õppekavad tuginema üksnes riiklikele õppekavadele.

Kutsehariduses peaks olema võimalik leida jõukohane õppimisvõimalus igale õppijale. Seepärast võib kutseõpe edaspidi toimuda Eesti kvalifikatsiooniraamistiku 2.–5. tasemel ehk siis õpe võib olla väga erineva keerukusega. Nii peaksid nii erivajadustega õppijad leidma sobiva õppimisvõimaluse 2. või isegi 3. taseme kutseõppes ja keerukamate kvalifikatsioonide taotlejad 4. ja 5. tasemel.

Eraldi tähelepanu väärib Eesti kvalifikatsiooniraamistiku 5. tasemele vastav kutseõpe. Sellega tähtsustatakse jälle keskastme spetsialistide ja juhtide, samuti tehnikute ja tehnoloogide

koolitust. Need on ametimehed, kelle järele on tööturul tuntud teravat vajadust juba aastaid. Õppe paindlikkuse suurendamiseks on edaspidi võimalik õppekava osalise täitmise korral õpingud lõpetada ka osakvalifikatsiooni tõendava tunnistusega, mis võimaldab tööturule jõuda lühema õppeajaga. Et muuta haridussüsteem paindlikumaks ja väärtustada sisulisi, mitte ainult formaalseid kompetentse, võimaldatakse edaspidi kutsekeskharidust omandama asuda ka ilma põhihariduseta, kuid vähemalt 22-aastastel inimestel, kellel on selleks olemas valmisolek ning vajalikud teadmised ja oskused.

Lähtudes kõrgharidusstrateegiast aastani 2015 lõpetatakse kutseõppeasutustes 2016. aastal rakenduskõrghariduse õppekavade järgi õpetamine. See puudutab vaid kahte kutseõppeasutust, Tallinna Majanduskooli ja Võrumaa Kutsehariduskeskust. Üleminek on kavandatud sujuvana, sellest ka kolmeaastane ülemineku-aeg. Kõik nende kahe kooli rakenduskõrghariduse omandajad saavad oma õpingud praeguses koolis lõpetada. Praeguste rakenduskõrghariduse ehk siis Eesti kvalifikatsiooniraamistiku 6. taseme õppekavade asemel arendatakse välja uued tehnikute ja keskastmespetsialistide õppekavad vastavalt 5. kvalifikatsioonitasemele.

Kutsehariduses on juba mitu aastat toimunud vene keeles õppijate jaoks eestikeelsete õppematerjalide arendamine ning venekeelsete õpetajate koolitused. Nüüd on nii nagu üldhariduseski otsustatud ka kutseõppeasutustele seada tähtajad ja nõuded üleminekuks eesti keeles keskhariduse omandamisele. See puudutab kogu kutseharidusest vaid kutsekeskhariduse õppekavu, kus 2020. aastaks peab eesti keeles toimuma vähemalt 60% õppest. Nagu juba öeldud, tööd on selles suunas tehtud juba aastaid ning seatud tähtaeg jätab piisava ajavaru, et koolid, õpetajad ja õpilased saaksid muudatusteks põhjalikult valmistuda. Tasub rõhutada, et keskharidust peaks käsitlema ühtsetel alustel. Sellest lähtudes on loogiline esitada kutsekeskhariduses õppekeele kohta samad nõuded, mis kehtivad gümnaasiumis üldkeskhariduse kohta.

Seadusega taotletakse ka kutseõppeasutuste õpetajatega seotud uuendusi. Senisest enam oodatakse õpetama oma ala meistreid. Erinevalt senisest kehtestatakse kutseõppeasutustes

töötavate õpetajate kvalifikatsiooninõuded kutseõppeasutuse seaduses ning nõuete sisu põhineb kutseõpetaja või õpetaja kutsestandardil. See võimaldab edaspidi palju paindlikumalt rakendada kutseõppeasutustes õpetajatena ka praktikuid, oma ala meistreid. Seaduse rakendades kaotatakse praegune õpetajate atesteerimine ametijärkude määramiseks ning see asendatakse õpetaja enesehindamisega, mis peab olema koolis ka tagasisidestatud. Õpetaja vastavust kvalifikatsiooninõuetele hakkab hindama kooli juht.

Soov on tunduvalt paindlikumaks muuta ka õpetaja tööaja ja töö tasustamise reegleid. Õpetaja töö tasustamise aluseks saab ametikoht, milles sisalduvad kõik õpetaja tööülesanded, mitte üksnes klassis õpilastele antud tunnid. Selle uuendusega astutakse ühte samu üldhariduses toimivate muudatustega.

Kokkuvõtteks: uue kutseõppeasutuse seaduse jõustumine annab seadusandliku aluse põhimõttelisteks uuendusteks nii kutsehariduses kui ka kutsesüsteemi ja haridussüsteemi sidumisel. Seaduse rakendamisel käime kaasas Euroopas tehtavate kutsehariduse uuendustega ning paneme aluse kutsehariduse kvaliteedi ja asjakohasuse jätkuvalle paranemisele Eestis. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Mind häirib seaduse § 29 "Õppekeel". Te rääkisite sellest palju. Eile vaatasin huvi pärast, kui palju õpilasi õpib tänasel päeval Ida-Virumaal kutsekoolides – natuke rohkem kui 3000. Vaatasin, kui palju õpib eesti keeles – 15%. Ma küsin veel kord üle, et te võiksite täpsustada, mida on ministeerium senini teinud või mis on plaanis teha selleks, et aastaks 2018 oleks meil õppekeelele kõik korras.

Jaak Aaviksoo

Eks see puudutab kahte poolt, kõigepealt õpilasi ja teiseks õpetajaid. Alustada tuleks ilmselt õpilastest. Meil on 20 aastat olnud taasiseseisvunud riiki ja ma arvan, et selle aja jooksul oleme suutnud üles ehitada põhiharidussüsteemi, mis tagab piisava riigikeele osku-

se. See on kõige põhilisem sisend, parameeter, millest lähtudes me oleme gümnaasiumides üle läinud 60% ulatuses riigikeelsele õppele, ja me saame tegelikult teha seda ka kutseharidussüsteemis. Mis puudutab õpetamise poolt, õppevahendeid, siis eestikeelseid õppevahendeid on meil praegu kordades rohkem kui venekeelseid õppevahendeid, kordades rohkem! Kolmas probleem on seotud õpetajate kvalifikatsiooniga. Ka siin võib öelda, et nendel, kes asuvad õpetajana tööle mõne õppeasutuse lõpetamise järel, on oluliselt parem eesti keele oskus, kui oli õpetajatel varasematel aastatel, kus me suures osas tuginesime Nõukogude ajal hariduse saanud õpetajatele, kelle puhul, nagu väga hästi teada, ei soositud eesti keele omandamist, pigem piirduti vene keele oskusega, ja selle vilju me maitseme siiani.

Muidugi, väga paljudel juhtudel on probleemid reaalselt olemas, selles mõttes me ei tee endale illusioone. Me nägime seda ka gümnaasiumide puhul. Need jõupingutused, mis viimase kolme aasta jooksul on seoses gümnaasiumide üleminekuga tehtud, see otsene toetus nii koolidele kui õpetajatele – see on olnud väga suur töö. Ega me väiksema pingutusega ei pääse ka kutseõppeasutuste puhul. Üldine maht on enam-vähem sama suur, nii õpetajaid kui ka õpilasi puudutavalt enam-vähem sama: 20 000 – 30 000 õpilast ja proportsionaalselt siis ka vastav arv õpetajaid. Midagi üle jõu käivat, arvestades üleminekuperioodi, mis kestab aastani 2020 ehk siis seitse aastat, ei ole. Ma usun, et me saame selle ülesandega hakkama. Vähe tähtis ei ole ka järgmine asjaolu, ma arvan, lõppkokkuvõttes on see kõige olulisem. Riigikeele oskus, sh erialakeele oskus, on äärmiselt oluline kutsekvalifikatsiooni ja konkurentsivõime eeldus, kui me vaatame tulevast töökohta Eesti Vabariigis. Nii arvab enamik tööandjaid, nii arvab enamik töövõtjaid. Kui siia juurde lisada venekeelsetest peredest pärit laste vene keele oskus, siis ma usun, et me järk-järgult vähendame või kaotame seda lõhet, mis valitseb Eesti Vabariigis nii keskmise sissetuleku kui ka töötuse osas. Ida-Virumaa on selleks väga hea näide ja piirkond. Ma usun, et see samm parandab oluliselt ka kutseõppurite tulevase perspektiivi tööturul.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Käsitletav eelnõu räägib sellest, et kutsehariduskeskused ei peaks enam andma rakenduskõrgharidust. Samas me teame, et haridusastused on läbi aegade otsinud oma piire ja oma tegevusala kogu haridusmaastikul. Nii on kutseharidus sirutanud ennast rakenduskõrghariduse pakkumise kaudu kõrghariduse poole ja samamoodi on kõrgharidus sirutanud ennast rakenduskõrghariduse pakkumise kaudu kutsehariduse poole. Kas see põhimõte, et kutseharidus ei peaks andma rakenduskõrgharidust, tähendab tegelikult seda, et ka kõrgharidus ei peaks andma rakenduskõrgharidust, et rakenduskõrgharidus kui selline peaks sealt vahelt üldse ära kaduma?

Jaak Aaviksoo

Siin on kaks küsimust ühes pakettis. Kõigepealt, kui me mõtleme kvalifikatsiooniraamistikule, millest me rääkisime, siis sellel on kaheksa astet. Kui ülemisest otsast peale hakata, siis hästi jämedates joontes kaheksas kvalifikatsioonitase vastaks doktorikraadile laiemas mõttes, mitte ainult akadeemilises mõttes, vaid vastaks tõepoolest kõige kõrgemale kvalifikatsioonile konkreetsel kutse- või ametialal. Järgmine, seitsmes tase on jämedates joontes magistritase. See eeldab enam-vähem 12 + 5 aastat ehk 17 aastat nominaalseid õpinguid. See magistritase ei tähenda kutsekvalifikatsioonina tingimata, et selleks peaks olema tasemehariduses magistrikraad, see kutsekvalifikatsioon seitsmendal tasemel võib olla omandatud ka muul moel. Kuues tase on praegu rakenduskõrgharidus ja bakalaureuseõpe, kolm-neli aastat õpinguid kõrgkoolis. Tõsi, sellel on kaks haru – bakalaureuseõppe ja rakenduskõrghariduse haru. Eesti kuulub selles mõttes nn duaalsete kõrgharidussüsteemide hulka, kus sellist vahet tehakse. Ütleme, üleilmne trend on selline, et esimene kõrghariduse aste ehk bakalaureuseaste ja rakenduskõrghariduse aste sulavad tasapisi kokku. See vahetegemine kaob tõenäoliselt ära ka Eestis. Praegu on see aga olemas ja kui kiiresti see kaob, on omaette küsimus. Kuues haridusaste on aga väga selgelt eraldatud ja kuues kutsekvalifikatsiooni aste kuulub kõrghariduse juurde. Nii et ülemised kolm kvalifikatsiooniastet on kõrgharidus. Kui sealt allapoole tulla, siis viies aste on see, mis

meil pikka aega puudus – see on see, mis Nõukogude ajal oli tehnikum. Vajadus niisuguse kvalifikatsiooni järele on olemas. Ka eelkõige Võrumaa Kutsehariduskeskuse ja sellega seotud tööandjate puhul on selge, et vajadus on just nimelt viienda taseme õppe järele, mitte kuuenda taseme õppe järele. Nii et selles mõttes ei muutuks Võrumaa Kutsehariduskeskuse jaoks sisuliselt midagi ehk hariduse sisu jääks selliseks, nagu see praegu on. Ka ülemineku hindamisel Võrumaa Kutsehariduskeskusele antud hinnang just täpselt niisugune oli. Akadeemilises mõttes ei vasta selle hariduse sisu kõrgharidusele esitatavatele nõuetele. Nii et mingisugust sisulist hariduslikku pinget ma selle otsuse juures ei näe, aga noh, me saame aru, et formaalses mõttes võetakse mingi õigus ära, õigus välja anda kõrgharidusdiplomeid, kuigi need, kes praegu seal õpivad, saavad lõpetada.

Aga mõtleme ka alternatiivile. Kui me nüüd riigis ikkagi jätkuvalt aktsepteeriks seda, et kutsekoolid annavad kõrgharidusdiplomi, siis ei saa see olla ainuüksi Võrumaa Kutsehariduskeskuse privileeg, see peab siis laienema kõikidele kutseõppeasutustele. Meil on praegu 30 kõrgkooli ja enamik inimesi arvab, et neid on pigem liiga palju kui liiga vähe. Luua sisuliselt juurde veel 30 õppeasutust, mis annavad kõrgharidusdiplomi – see ei ole kindlasti mõistlik. Seda on mul väga raske ette kujutada, ette kujutada vajadust uute kõrgharidust andvate asutuste järele. Ma kutsuksin küll üles vaatama seda küsimust sellises võtmes, et ei ole niimoodi, et väga head kutseharidust peab hakkama nimetama kõrghariduseks. Kutseharidus võib olla väga hea kutseharidus ka ilma selleta, et selle hariduse saanul oleks kõrgharidusdiplom. Väga hea kaminaehitaja ei pea kindlasti olema kaminaehituse doktor või läbi-ma ülikoolikursust. See on niisugune formaalne inflatsioon ja ma arvan, et me peaksime sellest hoiduma. Mis puudutab Võrumaa Kutsehariduskeskust, siis see muudatus ei tähenda kindlasti mitte õppekohtade arvu vähenemist. Võrumaal võiks õppekohti rohkem olla ja selle nimel me püüame muuta ka riiklikku koolitustellimust. Teiseks, kindlasti ei tähenda see rahastamise muutumist, see raha, mis praegu läheb Võrumaa Kutsehariduskeskusele, peab sinna alles jääma ja kasvama koos kutsehariduse rahastamise üldise kasvuga. Ja siin on

küll päris selge signaal, et kui meil on disproportsioone eri haridustasemetel rahastamisel, siis kõige kehvas seisus on kutsehariduse rahastamine. Me oleme reformid läbi viinud ja meil on väga efektiivseid õppeasutusi ning seepärast on olnud võimalik raha kokku hoida, aga see, et meil on kutsehariduses õpilase kohta kulud väiksemad kui üldhariduses, on ikkagi pretsedenditu, see peab kindlasti muutuma.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tänan, härra eesistuja! Austatud minister! Vastates kolleeg Korbi küsimusele seoses õppekeelega, te rääkisite väga veenvalt, et ka tööandjad on huvitatud sellest, et nende töötajad valdaksid eesti keelt. Kas ministerium on võtnud ühendust ka tööandjate esindajatega ja kas te oskate nimetada mõne firma, kus tööandjad kurdavad, et noored spetsialistid, kes neile tööle tulevad, räägivad vigast eesti keelt ja ei saa oma keevitus- või metallitöökojas tööga hakkama?

Jaak Aaviksoo

Konkreetset firmat ei oska ma teile küll nimetada ja kindlasti ei ole ma neid läbirääkimisi isiklikult pidanud, aga ma võin teile öelda, et riigikeele oskusega on väga tõsised probleemid Eesti kaitseväes. Eesti kaitsevägi on sunnitud tegema keelealast täienduskoolitust ja vaevalt see olukord muudes asutustes teistsugune on.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Mul on küsimus natuke teisest valdkonnast, aga sellesamas suunas. Mõni aasta tagasi oli kultuurikomisjonis arutusel, et kui meie kutseharidus areneb, siis tekib meie idapoolsel naabril huvi saata siia oma õpilasi ja siis hakkab meie kutseharidus võib-olla raha sisse tooma, mitte ainult kulutama. Ma saan aru, et see keelemuutus, need nõudmised panevad selle suuna praktiliselt kinni. Kas ma sain õigesti aru, et selle huviga rohkem ei arvestata?

Jaak Aaviksoo

Ma ei oskagi öelda, kas see suund täiesti kinni läheb. Eks see küsimus on samamoodi ülikoolide puhul. Ülikoolides on meil ette nähtud nii eestikeelsed programmid kui ka võõrkeelsed programmid. Mida siin on silmas peetud? On peetud silmas eelkõige seda õpet, mille väljund on suunatud Eesti turule. Eesti tööturul on riigikeele oskus ja erialase eesti keele oskus kindlasti vajalik. Aga teie tähelepanuosutus on õige. Ma arvan, kui seda teemat niisuguses võtmes vaadata ja kui niisuguste programmide käivitamiseks Eestis on sisulised takistused, siis tasuks seda kohta kindlasti kaaluda ja vajalikud parandused sisse viia. Aga eelkõige on see muudatus seotud Eesti tööturule orienteeritud õppega.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma mõneti jätkan eelkõneleja küsimust õppekeele kohta. Teatavasti on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud, et gümnaasiumi õppekeel on eesti keel, aga erandjuhtudel võib valitsus taotluse alusel lubada teise keele kasutamist gümnaasiumiastmes. See võiks puudutada ka kolleeg Efendijevi tõstatatud küsimust. Selles seaduseelnõus me ei näe mitte ühtegi erandit. Seaduseelnõus öeldakse lihtsalt, et kutsekeskhariduse õppekava õppekeel on eesti keel, ega nähta ette mitte ühtegi erandit sellest. Miks selle eelnõu koostamisel on lähtutud teistsugusest põhimõttest ja kontseptsioonist kui põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses?

Jaak Aaviksoo

Ma arvan, et selline lahendus on välja pakutud lähtudes kogemusest, mis meil on saadud gümnaasiumiseadusega, kus mitmesuguseid juriidilisi konstruktsioone kasutades püütakse mööda hiilida sellest poliitilisest otsusest, et kesktaseme õpe on riigikeeles ehk siis Eesti Vabariigis eesti keeles. Mis puudutab õppe läbiviimist teistes keeltes, siis nii nagu valitsus on teinud erandi näiteks Saksa Gümnaasiumile, oleks mul hea meel, nagu ma olen korduvalt rõhutanud, kui niisugune kokkulepe õnnestuks sõlmida ka Venemaa Föderatsiooniga. Niisugune võimalus, kui te seda praegusest

seaduseelnõu tekstist välja ei loe, võiks kindlasti ka kutseõppeasutustes olla, rääkimata kõrgkoolidest, kus see minu arvates üsna hästi toimib.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Ma küsin Võrumaa Kutsehariduskeskuse ja rakenduskõrghariduse poole pealt. Kui rakenduskõrgharidus viiakse nüüd viienda kutsekategooria tasemele, nagu ma aru saan, kuidas siis tööandja vahet teeb? On ju elukestev õpe ja kui näiteks töötu omandab õppe kaudu mingisuguse kutse, kust siis tööandja saab aru, kes on kvalifitseeritud töövõtja, kus see piir on? Kuidas tööandja sellesse suhtub?

Jaak Aaviksoo

Eks see ongi kirjas kutsestandardites, mida Kutsekoda koos tööandjatega välja töötab. Kutsestandardis on kirjas, missugune kompetents peaks olema esimesel, teisel, kolmandal, neljandal tasemel, kuni kaheksanda tasemeni välja. Eks see natuke ju sõltub, ilmselt on õpetajatel veidi ühtemoodi pädevused ja keevitajatel veidi teistmoodi pädevused. Aga kuna see standard on välja töötatud koostöös tööandjatega, siis ma usun, et need vastavad tegelikele vajadustele, ja seetõttu läheb tööandjal pilt selgemaks. Kui meil seni olid näiteks sellised kutseharidusprogrammid nagu põhiharidusjärgne kutseharidus, põhiharidusjärgne kutsekeskharidus ja keskharidusjärgne kutseharidus ning need ei olnud seostatud kvalifikatsioonidega, siis oli tööandjatel tõepoolest ebaselge, missugusele kutsekvalifikatsioonile see haridus vastab. Arutatava seadusega me püüame teha selle vastavuse nii heaks, kui on võimalik.

Mis puudutab Võrumaa Kutsehariduskeskust, siis tööandjaid ei huvita tegelikult mitte niivõrd see, kas haridust nimetatakse kõrghariduseks, keskhariduseks või tehnikumihariduseks, vaid nad tahavad saada tööle üpris selgeid funktsioone täitvaid töötajaid. Selles osas on meil tööandjatega üsna ühine arusaam, et see vastab viiendale kutsekvalifikatsiooni tasemele. Ja viies kutsekvalifikatsiooni tase tase-mehariduse mõttes ei ole jälle kõrgharidus, vaid on tehnikumiharidus, nii nagu me seda

Eestis aastakümneid teame. Ma ei ole märganud, et meil oleks siin sisulist konflikti, aga formaalne muidugi on. Me teame, et avalik-kuse hinnang kõrgharidusele või kõrghariduse maine on kõrgem kui kutsehariduse oma, mis on kahetsusväärne. Minu meelest peaksime ühiselt tegema kõik selleks, et hea kutseharidus oleks sama mainega kui kõrgharidus. Kehv kõrgharidus ei tohi olla parema mainega kui hea kutseharidus.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Ma pean ütleva, et te vist ei vastanud mu eelmisele küsimusele. Ma sain aru, et tööandjatest te eriti midagi ei tea. Mis puudutab kaitseväge, siis ma olen seda meelt, et see on Eesti riigis üksainus reaalselt toimiv lõimumismehhanism, kõik ülejäänud tegelikult ei toimi. Aga see selleks.

See tähtaeg, 2020. aasta. Kuidas te kavatsete seda eesmärki saavutada? Kui palju see maksma läheb ja kas on mingisugune plaan, et nii palju aineid iga aasta? Kuidas see hakkab praktikas välja nägema? Praegu meenutab see poliitilist eesmärki või katteta lubadust, et see siht on vaja saavutada, aga kuidas, ei ole selge ja seadusest ma seda ka välja ei loe.

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt seadusest. Seadusesse praktilisi rakendussamme kirjutada ei ole mõistlik. Ma ei arva, et seaduses oleks vaja lahendada täidesaatva võimu korralduslikke küsimusi, ja enamik nendest ülesannetest tuleb lahendada koolide tasemel. Mida peaks riik tegema? Riik peaks looma üldise raamistiku, mille kõige olulisem osa on seadustega antav raamistik. Nii et kui seda seadust ei ole, siis ei saa ka mingeid plaane pidada.

Nüüd plaanidest. Üleminekuks on meil, nagu juba öeldud, seitse aastat. Kolm-neli aastat on sellega süstemaatiliselt tegeldud. Kõik uued õppekavad, mis me välja töötame, peavad olema varustatud ka õppematerjaliga. Missugune saab olema riiklik koolitustellimus? Seda tuleb aasta-aastalt muuta vastavalt sellele, kuidas-moodi on võimalik pakkuda konkreetsetele kutseõppeasutustele tuge ülemineku tagami-

seks. Kõige olulisem, ütlen veel kord, on tagada selle probleemi lahendamine, et mõne põhikooli lõpetajate riigikeeleoskuse tase ei ole vastuvõetav. Minu arvates tuleb siin märksa sihikindlamalt tegelda nende koolide juhtkonnaga ja koolipidajatega. Kui koolipidajad ei ole suutnud 20 aasta jooksul tagada vastuvõetavat riigikeele, matemaatika või keemia oskust, siis tuleb nende koolikorraldusega midagi ette võtta. Tuua pidevalt, aastakümneid ettekäändeks, et midagi ei saa teha – ma arvan, et see ei ole põhjendatud. Nii et nende kavadega on arvestatud, võttes arvesse ka struktuurfondide vahendeid. Kui palju see täpselt maksmata läheb? Tõenäoliselt 2–3% kutseharidusele eraldatust, mis ei ole nii suur summa, et selle pärast peaks Riigikogu tasemel muretsema.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsiksın kutsehariduse rahastamise kohta käesoleva seaduseelnõu valguses. See seaduseelnõu seisis vist ministeeriumis päris tükk aega ja üks põhjus võis olla, et rahastamises toimuvad muudatused on nii kutseharidusele kui ka haridusmaastikul üldse olulised. Kui palju kutsehariduse rahastamine seoses selle seaduse rakendamisega muutub? See peab tõenäoliselt kasvama. Kui palju see peab kasvama ja milliste vahendite arvel see summa peaks tulema?

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt teie repliik, et see seadus seisis ministeeriumis. Ei seisnud ta seal midagi, Haridus- ja Teadusministeerium töötas selle seaduse välja. Tõsi on küll see, et esimest versiooni nägin ma peaaegu aasta tagasi, aga ma arvan, et tollasel kujul polnud eelnõu veel piisavalt küps liikumaks edasi tänapäevase, avatud ja euroopaliku kutsehariduskorralduse poole, kus eelkõige oleks vähem bürokraatiat. Kui te mu isiklikku arvamust küsite, siis kui mina Riigikogult midagi ootan, on need ka selles seaduses eelkõige bürokraatlike piirangute vähendamisele suunatud sammud. Paraku on meie hariduselu ülebürokratiseeritud, mis paneb tohtu mittepedaagoogilise ja mitteharidus-

liku koorma kõikidele tasanditele. Aga see selleks.

Mis puudutab kutsehariduse rahastamist, st kust kohast kutseharidust rahastatakse, siis peaaegu täielikult riigieelarvest. Ma arvan, et ei ole alust kaasata ettevõtjate raha lisaks sellele maksukoormusele, mida nad kannavad. Kas võiks suurendada või kasvatada erasektori panust õppurite kaudu – ka see ettepanek ei ole minu arvates väga mõistlik. Nii et põhimõtteline valik on finantseerida seda ikkagi riigieelarvest. Kust peaks riigieelarvesse raha tulema, seda te ju teate. Ikka maksudest.

Loodame väga, et see poliitika, mida Eesti valitsus on viimastel aastatel järjekindlalt ajanud, püüdes hoida hariduskulutusi tasemel 7% SKT-st, jätkub ka tulevikus. Kui me seda suudame, siis on sellest 7%-st mõistliku hariduskorralduse juures võimalik leida raha ka kutseharidusele. Kuid kutsehariduse osakaal võiks kasvada. Kui te küsite minu käest, mille arvel kasvada, siis ma ütleksin, et kutseharidusega võrreldes on kõik teised haridusvaldkonnad paremini rahastatud. Tehke siit oma järeldused! Ma ei hakka ütleva, missuguselt ülikoolilt kui palju raha tuleks ära võtta, aga tasakaalupunkt peaks nihkuma. Päris selge on see, et kutseharidussüsteemis võiks olla ka rohkem õppureid. Meil on ju reaalne probleem, et 30%-l noortest, kes tööturule sisenevad, ei ole mingisugust kutsealast ettevalmistust. Igal kolmandal! Ja kust mujalt nad selle kutsekvalifikatsiooni saavad, kui mitte kutseõppeasutusest või siis kõrgkoolist. Suurendada veelgi kõrgkoolide vastuvõttu ei ole minu arvates mõistlik, järelikult tuleks suurendada kutsehariduses õppijate arvu, et oleks rohkem inimesi, kellel on mingi kvalifikatsioon. Kui suureneb õppurite arv, siis peab kindlasti proportsionaalselt kasvama ka rahastamine. Seetõttu ma arvan, et need struktuurilised muudatused, mis kutsehariduses ees seisavad, on rahastamise mõttes kõige suuremad.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Kas te kommenteeriksite teatavat vastuolu, mida me märkasime seda eelnõu kultuurikomisjonis arutades. Nimelt on seletuskirjas uue seaduse ühe

eesmärgina kirjas kutseõppeasutuse juhtimise kollegiaalsemaks muutmine. Samaaegselt on meil töös ka PGS, kus vastupidi, püütakse suurendada direktori õigusi ja vastutust. Jäi mulje, nagu oleksid need eelnõud tulnud kahest eri ministeeriumist. Või ongi ministeeriumi põhjendatud arvamus, et kutseõppeasutuste puhul on asi praegu liiga autoritaarne ja hari-like õppeasutuste puhul liiga kollegiaalne?

Jaak Aaviksoo

Hakkaks peale sellest viimasest vastandusest, et liiga autoritaarne ja liiga kollegiaalne. Ma ei näe niisugust pinget. Küll aga arvan, et adekvaatne on hinnang, mille järgi kutseõppeasutuste juhtide roll ja vastutus on nii *de facto* kui *de iure* suurem kui üldhariduskoolide direktoritel. Ja kui see nii on ja haridusministeeriumile tundub nii – ka mulle tundub nii –, siis on nende lähendamine mõistlik ja sellest arusaamisest on kantud ka see vastuolu, mida mina ei näe. Ma lihtsalt näen, et me liigume ühise eesmärgi poole kahest eri suunast.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Üks väike remark tööturu kohta. Te vist mäletate, meedia kirjutas sellest küllaltki palju, et kui Eesti laevaremondi valdkonnas tekkis probleem keevitajatega, siis tuli neid tuua siia Ukrainast. Keeleküsimus oli sel juhul viimane asi, vaja oli saada proffe. Aga kui rääkida valdkonnast, mida me praegu arutame, siis on mul selline küsimus. Kas te seda trendi olete arutanud, et praegu ei lähe gümnaasiumi need venekeelsed noored, kelle eesti keel on mõnes mõttes, ütleme, nõrgem. Kui nende eesti keel on tugevam, siis nad lähevad gümnaasiumi. Noorte struktuur praktiliselt muutub. Ma ei räägi praegu näiteks väljarändest Ida-Viru maal.

Jaak Aaviksoo

Ma saan küsimusest aru. Tõepoolest on näha, et kutseõppeasutustes on venekeelsete põhikoolide lõpetajate osakaal suurem, kui võiks statistiliste andmete alusel arvata. Teatud eelistus on. Kas selle põhjuseks on riigikeele oskuse tase? Ütleme, et võib olla, mingit tõendipõ-

hist väidet mul selle kohta ei ole. Olen siiski seda meelt – ja arvan, et see ei ole tühja koha pealt tulnud mõte –, et põhitähelepanu ei tohiks viia kõrvale keskselt küsimuselt. Kui meil on keeleoskuse probleem, riigikeele oskuse probleem, siis tuleb see probleem lahendada põhikooli tasemel. Tegelikult peaks alustama juba lasteaiast. See, et omal ajal valiti teistsugune lähenemine – ma ei arva, et see oli kõige targem. Aga täna me oleme sellises olukorras, kus kõikide keeleküsimuste puhul, mis üles kerkivad, tuleks otsida juurikat, ja see juurikas ei ole mitte kõrgkoolis, kutsekoolis ega gümnaasiumis, vaid põhikoolis ja paljudel juhtudel ka lasteaias. Nii et veel kord: meil on see küsimus tõsiselt ette võetud ja ma arvan, et selle aasta kevadeks saan ma tagasiside riigikeele õppe taseme kohta. See tase on põhikoolides kahetsusväärset erinev. On koole, kus võib öelda, et peaaegu ei ole probleemi. On koole, kus see õpe pole lubamatult suures ulatuses olnud siiski tulemuslik. Mul on väga raske uskuda, et probleemi tuum on selles, et ühes kohas on andekad lapsed ja teises on kuidagi andetumad. See on koolikorralduslik küsimus! Ja mis iganes ka on põhjuseks, igal konkreetsel juhul võib olla erinev põhjus, peaks sellega tegelema. Ütleme, minna kutseõppeasutustes seitsme aasta jooksul üle eestikeelsele õppele sellises mahus, nagu on ette pandud, on võimalik, see ei ole üle jõu käiv pingutus. Ma arvan, et püüame nii ministeeriumi kui ka Riigikogu tasemel adresseerida tähelepanu riigikeele õppele põhikoolis ja lahendame probleemi selle kaudu.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te mainisite sellist sõnapaari nagu "kutsehariduse maine". Võin oma kogemusest öelda, et kutsehariduse maine on aastatega siiski tunduvalt paranenud. Küsimus puudutab aga väljalangemist kutseõppeasutustest, mis protsendiliselt on väidetavalt üsna suur. Noores eas ei pruugi valikud alati esimese korraga kohe sada protsenti täppi minna, mis on üsna loomulik asi. Kas see seadus aitab kuidagi kaasa, et neil inimestel oleks siiski võimalik leida

õige eriala ja saada oma haridus kutseõppeasutuses kätte?

Jaak Aaviksoo

Siin on probleemi täiesti õigesti tajutud ja ka kutseõppeasutuse seaduse ettevalmistamisel me püüdsime seda probleemi arvestada. Natuke laiemas plaanis on see seotud niisuguse teemaga nagu kutse- ja karjäärinõustamine, ja see ei ole kitsalt kutseõppeasutuste probleem. Ega see Eesti riigis hästi korraldatud ei ole. Ma loodan väga, et see kutseõppeasutuste seadus, vähemasti nii, nagu on kavandatud ja ka kirja pandud, aitab väljalangemise probleemi lahendamisele kaasa. Esiteks, õppekavad peaksid olema nüüd praktilisemad ja paremini tööturule orienteeritud. Elu näitab, et praktiliste oskuste õpetamisele suunatud õppekavade puhul on väljalangemine üldiselt väiksem. Kui õppekava on elust lahku kasvanud või irdunud, siis ei tajuta praktilist väljundit ja seetõttu kiputakse ka kergemini loobuma. Teine samm, mis on astutud ja millele ma tähelepanu juhtisin, on see, et ka sellisel juhul, kui ei jõuta teha kogu ülesannet ehk siis põhikoolijärgselt kolm või kolm ja pool aastat õppida ning näiteks kahe aasta pärast vanas mõttes n-ö välja langetakse, saadakse siiski mingisugune osakvalifikatsioon. See on veidi madalama taseme kvalifikatsioon, mitte enam neljas või viies tase, vaid näiteks kolmas tase, aga see on ikkagi mingi reaalne kutsekvalifikatsioon. Kõige viimasena on selles seaduses antud ka niisugune võimalus, mida me pilootprojektina tahaksime lähiaastatel katsetada, et gümnaasium ja kutseõppeasutus tegutsevad ühe asutusena. See võimaldaks paindlikumalt kesktaseme haridust planeerida nii sellisel juhul, kui ühel hetkel käib akadeemilisema gümnaasiumihariduse omandamine üle jõu ja soovitakse pigem kutseorientatsiooniga õpet, kui ka vastupidisel juhul. Nii saaks paindlikult ühe õppeasutuse sees liikuda. Nii et teatud instrumendid on, aga kõige olulisem on siiski tugevdada kutse- ja karjäärinõustamise süsteemi, seda tuleks kindlasti teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Te jõudsite oma vastuses proua Tiidusele sinna, kust mina alustan oma küsimust. Kui me eelmises Riigikogu koosseisus, sel ajal, kui te olite ühe teise väga olulise ministeeriumi juht, arutasime põhikooli- ja gümnaasiumiseadust, siis oli üks meie fraktsiooni ja ka minu ettepanek viia keskhariduse tasand ühe seaduse alla. Vastuseks öeldi, et kutsehariduse seadust alles tehakse. Täna on meil mõlemad laual. Kas teie valdkonna ministrina olete unistanud või unistate edasi, et Riigikogu paneks need kaks kokku, küll teatud erisustega, ja me jõuaksime tasemeseadusteni?

Jaak Aaviksoo

Ütleksin selle kohta niimoodi, et eks ma vahel unistan ka, aga selles küsimuses ma püüan ka praktilisi samme astuda. See puudutab laiemat teemat haridusseadustikust. Ma olen siit kõnetoolist öelnud ja ütlen tänagi, et tõenäoliselt on haridusseadus üks väheseid valdkonna raamseadusi, mis pärineb põhiseaduse-eelsest ajast. Kevadeks valmib haridusseadustiku uus kontseptsioon, mis põhimõtteliselt on tasemeseadus üles ehitatud, või vähemasti niisugune on praegune ettekujutus. Kas lõpuks tuleb siis üks seadus ehk, ütleme, haridusseaduse üldosa ja eriosad oleksid alusharidusseadus, põhiharidusseadus, keskharidusseadus ja kõrgharidusseadus, või mitte, seda näitab aeg, aga kevadeks on kontseptsioon kindlasti olemas. Läks natuke kauem, kui ma tahtsin, ma lootsin, et see saab jõuludeks valmis. Nüüd tuleb jaanipäevani oodata ja siis on võimalik need kokku panna. Kui te täna võtate PGS-i ja kutseõppeasutuse seaduse kõrvuti lauale ning püüate nendest Riigikogus ühte seadust teha, siis ma kardan, et see käib objektiivselt lihtsalt üle jõu. Siin on liiga palju liiga põhimõttelisi küsimusi, mis on erinevalt lahendatud. Aga kui haridusseaduse raam taha tuleb, siis ma arvan, et kolme aasta jooksul on võimalik see seadustik kokku panna. Esimene samm on seda kontseptsiooni arutada, selle te võiks kultuurikomisjonis kindlasti ette võtta. Praegusel hetkel oleks see liiga suur suutäis. Raamseadus või, ütleme, haridusseadustiku üldosa kõigepealt.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Kui üks eelkõneleja küsis kutsehariduse omandajate väljalangemise kohta, siis mina küsiksin selle kohta, et küllalt märkimisväärne osa noortest isegi ei astu sinna kutseõppeasutusse ega astu ka gümnaasiumisse. Heal juhul jäävad põhiharidusega, mõnikord jäävad ka ilma põhihariduseta või üldse Eesti hariduselust kõrvale. Kui me vaatame uurinuid, siis konkurentsivõimest tööturul saame selliste inimeste puhul aina vähem rääkida, arvestades, et töökohti, kus piisab põhiharidusest, jääb 21. sajandi Euroopas ikka vähemaks ja vähemaks. Siit minu küsimus. Kas te olete põhimõtteliselt nõus, et põhiharidus on 21. sajandi Euroopas ebapiisav haridustase, ning kas selles valguses ei peaks mõtlema üldise kooli- ja hariduskohustuse tõstmisele?

Jaak Aaviksoo

Alustame kõigepealt sellest, et üsna objektiivsetel põhjustel paljud lapsed ei omanda põhiharidust riikliku õppekava mahus, vaid üksnes lihtsustatud õppekava mahus, rääkimata toimetuleku- või hooldusõppekava mahust. On olemas objektiivsed põhjused, mistõttu osa lapsi jääb paratamatult sellele põhihariduse tasemele. Ma saan aru, küsimus on püstitatud niimoodi, et kas meil ei peaks olema kohustuslik keskharidus. Meil on ju siin sellel territooriumil olnud kohustuslik keskharidus. Kas see kohustuslik keskharidus ka sisuliselt tagas parema kvalifikatsiooni, selles ma kahtlen. Ma arvan, et objektiivselt ei ole meil põhjust arvata, et see formaalne nõue iseenesest tagaks kõrgema kvalifikatsiooni. Aga selge on see, et ettevalmistus tööeluks peaks olema pikem kui ainult üheksa, kümme, üksteist, kaksteist aastat. Kesktlääbi on kooliaastate arv kasvanud ja tõenäoliselt kasvab lähiaastatel veelgi, aga formaalset keskhariduse nõuet sisse viia – ma kardan, et ilma sisulise tööta jääks see samm formaalseks. Pigem pingutame sisuliselt, kui et teeme formaalse muudatuse, mida me praktikas hakkame pealiskaudselt ellu viima.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma küsin teise, võib-olla sama ulatusliku küsimuse. Vaada-

tes meie kutsehariduse üsna lühikest ajalugu, pean ütleva, et ega riik kõige parem peremees ei ole olnud. Ta on küll võib-olla neid koole renoveerinud, aga paindlikkus ja kiire reageerimine, et tööturuga hakkama saada, on tihti olnud just selline, et kool on saanud üsna edukaks vaatamata riigi pingutustele. Me oleme läinud küll paremaks, aga selline suur unistus, et koolil võiks olla mingi muu omandivorm, ei ole ka selle eelnõu töörühmast kadunud. Kas teie ministrina toetaksite, kui Riigikogu kaaluks ühe omanikuvariandina sihtasutust, mis on moodustatud erasektori, riigi ja kohaliku omavalitsuse koostöös?

Jaak Aaviksoo

See hinnang, et kutsekoolid on saanud heaks vaatamata riigi jõupingutustele, jäägu teie südametunnistusele. Eks see üks niisugune ilus kalambuur ole, aga ma arvan, et tegelikult on see väide siiski nii sisutu kui ka ebaõiglane.

Ettepanek, et hakkame tegema sihtasutusi. Mis me sisuliselt sellega saavutame? Kas me saame paremaid õppejõude, rohkem raha või muutub see õppeasutus paindlikumaks selles mõttes, et ta vastab paremini tööturu nõuetele? Ma nagu ei näe seda. Mina olen kutsunud teid korduvalt üles vaatama, et ega me ei ole kirjutanud seadusesse liiga palju bürokraatiat sisse. Nüüd tundub mulle, et osal inimestel on lahenud niisugune, et teeme riigi bürokraatiat veel juurde ja otsime siis kangelaslikult võimalusi tegelikus elus sellest bürokraatiast kõrvale hii- lida, luues sihtasutusi, kus vabadust ja paindlikkust peaks justkui rohkem olema. Ma ei välistaks seda, meil on näiteks Tartu Kutsehariduskeskus, mis halduslepingu alusel tegutseb munitsipaalõppeasutusena – miks mitte. Aga siis peaks meil olema üsna selge pilt, et me ei tee lihtsalt üht asendustegevust. Mis see lisaväärtus siis realselt ikkagi on? Veel kord: kui keegi tahab midagi välja mõelda, siis tasuks mõelda tõepoolest niisuguse mudeli peale, mida mina samas ametis 1995. aastal väga tõsiselt kaalusin: Eestis oleks Eesti kutsehariduse sihtasutus, olekski üks asutus, üks kutsekool, 30 000 õpilast üle terve Eesti. Kui Iirimaal on niisugune asi võimalik, siis peaks ka Eestis olema. Ma arvan, et ega see väga rumal mõte ei ole. Aga pragmaatilistel põhjustel ma praegu nii radikaalset sammu ette ei võtaks, läheme edasi evolutsiooniliselt. Praegu näiteks toimib

üsna hästi nn Liivimaa kutsehariduslik sotsieet või ma ei teagi, kuidas kolleegid Võrumaa Kutsehariduskeskusest ja Viljandist oma ühisust nimetavad. Nad koordineerivad oma õppeprogramme ja tegevust juba praegu n-ö mittetulunduslikul alusel. Võib-olla see on võimalik kiiremini, kui me siin praegu ette kujutame. Nii et mõte liigub õiges suunas, aga peab olema väga konkreetne arusaamine ja väga laiapõhjaline mõistmine, mis siis paremaks läheb.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Tulen tagasi kohustusliku keskkhariduse juurde. Kuidas teile selline lähenemine tundub, kui me seaks eesmärgiks, et noor inimene saab koolist lahkuda ainult siis, kui ta on saanud kas keskkhariduse või mingi kutse, ja ehitaks kutseharidussüsteemi niimoodi üles? See on oluline väärtusorientatsiooni kujundamisel nii perekonnas kui ka lapses endas.

Jaak Aaviksoo

Nojah, ma ei tahaks siin niisugust väga mustvalget positsiooni võtta. Ma tean ka mõnda noort inimest, kes enne keskkhariduse omandamist või kutsekooli või gümnaasiumi lõpuni käimist on tööle läinud ja hakkama saanud ning hiljem kõrghariduse omandanud. Seaduse jõuga niisugune võimalus ära võtta – ma ei tea. Ma ütlesin enne, et olen veidi skeptiline, ja ma jään ka nüüd natuke skeptiliseks. Kui me pakume paindlikumaid võimalusi ka kutsehariduse tasemel kooli tagasi tulla – meil on kõrghariduse tasemel üsna hästi käivitunud see programm, kus oma poolelijäänud haridusteed saab soodus- või paindlikel tingimustel jätkata –, kui me seda teed pidi edasi läheme, seda probleemi natuke rohkem prääniku kui piitsa-ga lahendame, võib-olla on see siis ikkagi efektiivsem. Ma arvan, et mida vähem me paneme seadusega kohustusi, avalikke koormisi ja mida rohkem me kasutame präänikut või sisulisi toimemehhanisme, seda targemini me talitame. Aga ma ütlen veel kord, et arutame, eks siin on nii poolt- kui ka vastuväiteid. Ma ei tahaks väga mustvalgeks oma seisukohta maalida.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole.

Jaak Aaviksoo

Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Lauri Luige!

Lauri Luik

Head kolleegid! Kultuurikomisjon arutas kutseõppeasutuse seaduse eelnõu 331 kahel istungil. Esimest korda 14. jaanuaril, kus eelnõu sisu käis tutvustamas minister Aaviksoo, ja teist korda 22. jaanuaril, kus olime kutsunud kohale huvirühmade esindajad Eesti Maaomavalitsuste Liidust, Eesti Linnade Liidust, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingust, Eesti Õpetajate Liidust, Eesti Õpilasesinduste Liidust, Eesti Kaubandus-Tööstuskojast ning Eesti Tööandjate Keskliidust.

Ma käin hästi lühidalt üle veel selle seaduse olulisemad eesmärgid. Kuna minister sisu just pikalt tutvustas, siis ma otseselt sisusse tungima enam ei hakka. Tähtsamad eesmärgid on kutseõppe kvaliteedi ja paindlikkuse tõstmine, kättesaadavuse suurendamine, õppijate väljalangemise vähendamine, koolide juhtimise korrastamine, õpetajaid puudutavate regulatsioonide lihtsustamine ja väljundipõhise suurendamine.

Esimesel kohtumisel, kui minister Aaviksoo andis komisjonis ülevaate, tõstasid komisjoni liikmetel mõningad küsimused, millest järgnevalt väike ülevaade. Komisjoni liikmed uurisid ministri käest, kas muudatused, mis selle seadusega tehakse, mõjutavad üldhariduse õpet kutseõppeasutustes. Minister vastas, et laias laastus on seaduse üks eesmärke üldharidust enam kutseõppega integreerida ja samas jätab seadus ka võimaluse pakkuda kutseõpet üldhariduskoolis. Teiseks uuriti, milline võiks olla kõrgeim kutse kvalifikatsiooni tase. Sellest rääkis minister täna oma ettekandes siin saalis pikalt. Eelnõus oleme kavandanud selleks viienda taseme, mis on põhimõtteliselt tehniku kutse. Lisaks markeerisime esimesel istungil ära ka teemad, mis puudutavad tugiteenuste sisu, eestikeelset õpet ja sellele üleminekut, millest ka täna pikalt juttu oli. Lühidalt käsit-

leti ka toitlustamist, praktika küsimust, riikliku koolitustellimust ja kutseõppeasutuste võrku.

22. jaanuariks olime kutsunud kohale, nagu ma mainisin, mitme huvirühma esindajad. Kokku oli neid 11 ja üle poole nendest töid murekohana või ühe selles seaduseelnõus lahendamist vajava probleemina välja ka täna siin palju käsitletud rakenduskõrghariduse õppe pakkumise kutsekoolides. See oli tõsine mure ja ma usun, et me saame seda teemat komisjonis veel pikalt ja põhjalikult arutada. Kaubandus-tööstuskoja esindaja rõhutas veel, et nende arvates võiks koolidel olla õigus osutada teatud raamides ka tasulisi teenuseid. Rõhutati praktika korralduse ajakohastamise olulisust, eelkõige koostööd õppeasutuse ja ettevõtjate vahel. Õpetajate liit tõi välja õpetajameti, õpetajakutse ja õpetaja põhikompetentsi küsimuse. Kutseõppe edendamise ühing markeeris samuti ära soovi anda kutsekoolidele võimalus majandustegevusega tegelda, samuti võimalus osaleda vastavate erialade liitudes või MTÜ-des. Mainiti regionaalpoliitilise aspekti olulisust ning põgusalt rahastamist ja praktika poolt. Eesti Maaomavalitsuste Liit rõhutas samuti Kutsekoja ja ettevõtete omavahealise koostöö tähtsust. Eesti Õpilasmavalitsuste Liit tõi välja õppepraktika olulisuse. Nad rõhutasid, et loomulikult oleks kutseharidusse lisaraha tarvis, ning markeerisid tugiteenuseid ja koostööd ettevõtetega. Lisaks kutsutud organisatsioonide tõstatatud teemadele arutasime põgusalt väljalanguse küsimust, õppekeelt, nagu juba mainitud, kutseõpet gümnaasiumiastmes ja üldhariduse omandamist kutsekoolides.

See on laias laastus kõik, mida me nendel kahel komisjoni istungil arutada jõudsime. Kindlasti tulevad täna siin saalis läbi käinud teemad lauale ka edasistes komisjoni aruteludes. Meil on veel aega teha täiendusi ja parandusettepanekuid, nii et ma usun, et arutelu saab olema komisjonis päris põhjalik.

Komisjon tegi ka järgmised konsensuslikud otsused. Esiteks otsustasime saata eelnõu täiskogule arutada tänaseks ja ettekandjaks määrati mind. Komisjon teeb täiskogule ettepaneku eelnõu 331 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks s.a 15. veebruar kell 16. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Mailis Repsi! Kaheksa minutit.

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Hea minister! Kallid kolleegid! Täna me arutame kutseõppeasutuse seaduse uut eelnõu. Nagu kombeks on, alustan kõigepealt kiidusõnadega ja siis teen opositsioonile kohaselt ka veidi märkusi. Kõigepealt on hea meel, et see väga mahukas eelnõu, mille tegemisse oli kaasatud väga palju osapooli, on jõudnud Riigikokku. Töörühm, kes üsna pikalt ja põhjalikult väga paljusid aspekte analüüsis, jättis ka oma esindaja härra Looduse vahendusel kultuurikomisjonis igati väärrika mulje. Koostöös ministriumiga oli tõepoolest tehtud suurepäraseid töid. Püüd ja soov viia kutseharidus uuele, euroopalikule tasandile, teha ta võrreldavaks paljude teiste riikide kutseharidussüsteemiga ja teda ühtlasemalt reguleerida saab kindlasti Riigikogus kõvasti tunnustust.

Nüüd aga mõned mõtted, mis selle juures on tekkinud. Üks ja peamine, mida osapooled komisjonis välja tõid ja mida minister täna siin küsimustele vastates üsna kenasti rõhutas, on tegelikult ju tulevane ellujäämine. Kutsehariduses on küsimus, kuidas tagada kindel ja suhteliselt hea rahastamine. Kutseharidusel on olnud aegu, kus tema rahastamine on jäänud olulisel määral maha üldhariduse rahastamisest, ja on olnud aegu, kus teda on vägagi arvestataval tasemel rahastatud. Kõige parematel aegadel oli kutseharidus peaaegu poolteisekordselt rahastatud.

Mida siis nende võrdlustega peale hakata? Nimelt on soovil kutseharidust veidi paremini rahastada kui tavalist keskharidust kaks poolt. Esimene ja väga oluline aspekt, mida tuleb arvestada, on see, et ta peab tagama noortele teadmised üldharidusainetes ning sinna juurde loomulikult kutseoskused ja praktikavõimalused. Nii heade meistrite palkamine kui ka koostöö erasektoriga ei saa tulla tasuta. Kui majanduse kõrghetkedel oli tööandjatel huvi töötajad võimalikult ruttu enda juurde saada, siis nüüd on olnud üsna raske piirkonniti leida praktikavõimalusi, kui selleks puudub raha.

Teine, täna ka juba käsitletud teema on paindlikkus. Mida ma pidasin silmas oma küsimusega, et riik ei ole olnud kõige parem peremees? Aastate jooksul on erasektoril tulnud väga tihti olla silmitsi faktiga, et nad on teinud või tegemas väga suurt investeringut ühte või teise piirkonda ja on võtnud ühendust kutsehariduskooliga, kuid just tulenevalt bürokraatiast riigistruktuurides ja muudel otsustasanditel on sageli juhtunud, et erasektor on selle koolituse kas ise tellinud või on kool, palun väga vabandust, koolituse põhimõtteliselt ebaseaduslikult läbi viinud enne, kui kõik load käes. Seda ma pidasingi silmas, kui ütlesin, et vaatamata riigi pingutustele. Kõige edukamad kutsekoolid, kes on olnud väga eesrindlikud sellel alal, on tegelikult teinud seda vaatamata sellele, et neil on koolitusload. Hiljem on nii mõnigi saanud selles valdkonnas eesrindlikuks, kuid küsime siis nende esimeste aastate kohta ehk selle esimese miljoni kohta.

Miks on koolid väga pikka aega rääkinud sihtasutuse mudelist? Just seetõttu, et gümnaasiumid on seni suuresti ikkagi veel kohaliku omavalitsuse käes ja kohaliku omavalitsuse ning riigikooli vahel on tihti selline võistlus, mis ei ole just edasiviiv. Võib-olla saab väga edukaks tänane ministri plaan viia kõik koolid riigitasandile, st keskharidus jääb riigiastmele, et see kuidagi ühendab. Nii või teisiti on küsimus paindlikkuses ja paremas koostöös. Kahjuks Rahandusministeeriumi uus plaan viia kõik ühendatud raamatupidamise alla ei ole andnud küll mingit märki sellest, et riik tahaks olla paindlikum peremees.

Siin ei saa jätta välja toomata ka keeleküsimust. Loomulikult võib öelda, et seitse aastat on pikk aeg, kuid selge on see, et kui me loeme kutseharidusseadust, siis on eesti keelele üleminek pigem loosung kui sisuliselt võetav ettepanek. Arvestamata on jäetud, et kutseharidusse on kaasatud väga erinevad sihtrühmad. Meil on seal tõepoolest keskhariduse baasil õppivaid noori, kes tulevad sinna teadlikult haridust omandama, ja mis me muud võimegi siis soovida kui seda, et nad oskaksid väga hästi riigikeelt. Kuid samas on seal ka erivajadustega õppurid, põhihariduseta noored, töötud väga lühikeste kutseharidusprogrammide peal ja väga paljud teised sihtrühmad, kelle puhul praegu öelda, et nende ainukene võimalus on

õppida 60% ulatuses riigikeeles, on pehmelts öeldes läbi mõtlemata.

Teiselt poolt, kui me vaatame kutsehariduse ülesehituse loogikat, siis väga suur osa kutseharidusest omandatakse praktikas. Minu küsimus on, et kas teatud piirkondades võib noor inimene minna praktikale ainult sellisel juhul, kui talle tagatakse ka seal eestikeelne töökeskkond. Kuidas me muidu suudame tagada, et ta omandab hariduse, kaasa arvatud tema praktika aeg, riigikeeles?

Need on kindlasti küsimused, kus me peame kutseharidust arukalt ja sisuliselt analüüsima. Riigikogule meeldetuletuseks, me peame ka vaatama, millised trendid on samal ajal Euroopas. Kutseharidusse on toodud sisse hoopis teine ja uus valdkond ehk uusimmigratsioon. Enamikus riikides ei räägita enam ainult riigikeelsest kutseharidusest, vaid juba ka inglise- või arabiakeelsest kutseharidusest, et viia need inimesed, kes tulevad täiskasvanuna riiki, võimalikult kiiresti tööturule. Lisaks riigikeele nõudele peame arukalt mõtlema, et kutseharidus tegeleb aina suuremal määral ka töötutega ja täiskasvanud õppuritega. Nii et ka siin, vähemalt selles riigikeele küsimuses tuleb aru saada kutsehariduse eesmärkidest ja loogikast, mitte lähtuda ainult poliitilisest eesmärgist.

Kokkuvõtlikult usun, et suuremas osas saab kutseõppeasutuse seadus Riigikogus üsna sisulise ja kindlasti toetava arutelu osaliseks, kuid väga paljude detailide üle tuleb siin veel pida-tuliseid debatte. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu 331 esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 331 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 15. veebruari kell 16. Sellega on esimene lugemine lõpetatud ja seitsmes päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 17.57.

Istungi kestus 4 tundi ja 57 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 31. jaanuar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena erivajadusega inimeste tööturule kaasamise arutelu

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu kolmanda tööädala neljapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonil on üle anda Riigikogu otsuse eelnõu. Meie fraktsioon teeb ettepaneku muuta korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni koosseisu. Praegu on meie fraktsioonist seal Erki Nool. Ta on aga asunud täitma teisi väga vastutusrikkaid ülesandeid. Me tahame tema koormust pisut leevendada ning suunata sellesse erikomisjoni meie fraktsiooni nimel Liisa-Ly Pakosta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud Riigikogu esinaine! Lugupeetud kolleegid! 16 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget annavad üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Arupärimine puudutab AS-i Estonian Air riigile kuuluvate aktsiate valitsemise heaperemehelikkust. Aastatel 2011–2012 eraldas Vabariigi Valitsus kokku 30 miljonit eurot ettevõtte uue strateegia elluviimiseks. Uuendati lennukiparki, laiendati sihtkohtade valikut ja tihendati lennugraafikuid.

Hoolimata kõigest on lennuettevõtte olnud alates 2006. aastast kahjumis, kusjuures see on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud. 2011. aasta kahjum oli 17,3 miljonit eurot. Möödunud aasta esimese üheksa kuuga ületas kahjum 20 miljoni euro piiri, eelmise aasta viimastel kuudel see kindlasti suurenes. Me oleme peaministrile esitanud seitse küsimust, millest ma mõne loen teile ette. Kas peaminister kui valitsusjuht näeb ka kogu valitsusel süüd lennufirma raskes majandusolukorras või langeb kogu vastutus tema arvates majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsiile? Kas viimastel aastatel tekkinud kahjumis oli oma osa ka firma juhtkonnal? Kui oli, siis milline see osa oli? Kas peaminister ei arva, et tegemist oli firmale pahatahtliku kahju tekitamisega, millega seoses peaksid nõukogu liikmed tulenevalt äriseadustikust kandma isiklikku vastutust? Milline on valitsuse plaan, et tagada Eestile oluliste lennuühenduste säilimine ja kas selles on oma roll ka Eesti lennukompaniil? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan üle Riigikogu otsuse eelnõu stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumise ja uue liikme nimetamise kohta. Selle otsuse eelnõu juures on ka seletuskiri, mis räägib sellest, mis asi stabiliseerimisreserv on ning mis on nõukogu pädevus ja tema ülesanded. Riigieelarve seaduse § 37³ kohaselt nimetab Riigikogu rahanduskomisjoni algatatava otsusega viieks aastaks stabiliseerimisreservi nõukogu neli liiget. Riigikogu nimetatavad liikmed ei või kuuluda valitsuse koosseisu. Seoses sellega, et Taavi Rõivas nimetati 10. detsembril sotsiaalministriks, oleme ette valmistanud otsuse eelnõu, et Taavi Rõivas stabiliseerimisreservi nõukogu liikme kohalt tagasi kutsuda ja tema

asemele nimetada stabiliseerimisreservi nõukogu liikmeks Aivar Sõerd. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 kohaselt arutatakse seda eelnõu ühel lugemisel ja muudatusettepanekuid selle kohta ei esitata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatuse nimel olen vastu võtnud kaks otsuse eelnõu ja ühe arupärimise. Kui otsuste eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlusse andmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd üks teade. Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ning siseminister Ken-Marti Vaherile.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 81 Riigikogu liiget, puudub 20.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena erivajadusega inimeste tööturule kaasamise arutelu

Esimees Ene Ergma

Meil on täna ainult üks päevakorrapunkt, olulise tähtsusega riikliku küsimusena erivajadusega inimeste tööturule kaasamise arutelu. Ma tutvustan teile, kuidas see arutelu toimub. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 153 kohaselt on Riigikogu juhatus sotsiaalkomisjoni ettepanekul määranud olulise tähtsusega riikliku küsimuse, erivajadusega inimeste tööturule kaasamise arutamiseks järgmise korra. Kõigepealt on Eesti Töötukassa juhatus liikme Pille Liimali ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad samuti kuni 20 minutit. Teine ettekanne on MTÜ Abikäsi juhatus liikmelt Indrek Ülperilt, mis kestab kuni 20 minutit. Järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad samuti kuni 20 minutit. Kolmas ettekanne on sotsiaalkomisjoni esimehelt Margus Tsahknalt. Ettekanne kestab kuni 20 minutit, ka küsimused ja vastused kestavad kuni 20 minutit. Head kolleegid, palun nüüd tähelepanu! Riigikogu liige võib igale ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse nagu tavaliselt läbirääki-

mised. Sõnavõttudega võivad esineda Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad, kuid sotsiaalkomisjoni palvel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad, nii nagu meil traditsiooniks on. Arutelu kestab neljapäevase istungi lõpuni, kuid sotsiaalkomisjon on teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Pärast arutelu lõppemist Riigikogu otsust vastu ei võta.

Head kolleegid, alustame olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu. Palun ettekandeks kõnepulti Eesti Töötukassa juhatus liikme Pille Liimali!

Pille Liimal

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Töötukassa nimel tänan võimaluse eest jagada siin teiega töötukassa kogemusi puudega inimeste tööleaitamisel!

Alustuseks lubage mul teile tutvustada kolme inimest. Siim on 28-aastane. Ta on ühes Eesti väikelinnas edukas ettevõtja. Töötukassa kaudu sai ta finantskoolitust ja ettevõtlusalast koolitust, kirjutas siis väga hea äriplaani ja sai meilt toetust, et alustada oma ettevõttega. Sügisel loodud ettevõttel läheb tänaseks juba nii hästi, et Siim saab tööd anda veel teiselegi inimesele. Siim on õnnetuse tagajärjel täielikult halvatud, tal liiguvad vaid sõrmed.

Nikolai on 47-aastane kuldsete kätega puutöomes. Ta on varem töötanud Eesti suuremates mööblitööstustes, praegu on ta ametis väikeses puidutööstuses. Tõsi, esimesel katsel ei õnnestunud tal sinna tööle saada, aga ta jäi tööandjale töövestlusel meelde ja niipea, kui vaba töökoht tekkis, tegi tööandja talle otsepakkumise tööle tulla. Nikolai ei räägi eesti keelt, ta ei kuule ega oska väga hästi ka viipekeelt. Tööandja ja kõigi teiste inimestega suhtleb ta vene keeles paberile kirjutades.

Roman oli meie klient ja sai meie abiga tööle ühte autotarvikutega tegelevasse ettevõttesse. Kui tuli kriis, siis tema töökoht koondati, aga niipea, kui ettevõtte töömaht jälle kasvas, oli Roman nende seas, kes kohe tööle tagasi kutsuti. Tööandja peab teda väga kohusetundlikuks ja töökaks inimeseks. Tema trump on seegi, et kuna ta vabal ajal tegeleb oma lõbuks mitmesuguste programmeerimiskeelte õppimisega ja tunneb hästi arvutit, siis aitab ta sel alal

ka kolleege. Romanil jäid ülikooliõpingud pooleli vaimse tervise häirete tõttu. See on ka põhjus, miks algul tal töö kõige paremini ei läinud ja nõutust sai tehtud vaid kümnendik. Tööandja oli aga valmis ootama. Õige pea Romani töötulemused paranesid ja tööandja on nüüd temaga väga rahul.

Need lood töötukassa klientidest kinnitavad, et puudega inimesed tahavad ning suudavad töötada ja nad on head töötajad. Neil on oskusi, kogemusi ja teadmisi, mida tööandjad väga vajavad ja hindavad. Ma usun, et selliseid lugusid saaksid rääkida ka siinviibijad. Ma muidugi tahaksin, et neid lugusid oleks veelgi rohkem. Tegelikkus on selline, et kuigi veidi üle kolmandiku töövõime kaotanud inimestest praegu Eestis töötab, siis neid, kes on tööturult täielikult kõrvale jäänud, kes ei tööta ega ka otsi tööd, on pooled ehk üle 40 000 inimese.

Ka see pilt siin näitab väga ilmekalt, milline lõhe on töötamise väljavaadetes puudega inimeste ja kõigi teiste tööealiste inimeste vahel. Kui tööealistest inimestest on hõivatud kaks kolmandikku, siis pikaajalise haigusega ja puudega inimestest vaid pelk kolmandik. Tähelepanuväärne on seegi, et see lõhe on olnud üsna ühesuurune, sõltumata sellest, kas majanduses on olnud parasjagu head või halvad ajad. Sellepärast ei saa kindel olla, et see pilt muutub iseenesest, ainuüksi sel põhjusel, kui peaks tekkima ja süvenema töøjõupuudus.

Seda lõhet tuleks aga vähendada mitmetel, nii sotsiaalsetel kui ka majanduslikel ratsionaalsetel põhjustel. Siinkohal toon välja vaid kaks. Inimesele võimaldab töö majanduslikku toimetulekut ja paremat elu, võrreldes sellega, kui tuleb elada toetustest. Aga töö tähendab ka palju enam kui lihtsalt raha, see tähendab inimestele võimalust olla kaasatud, ennast teostada, tunda ennast vajalikuna. Ühiskond ei saa aga olukorras, kus rahvastik väheneb ja tööealiste elanike arv kahaneb, endale lubada seda, et nii suur osa inimestest on tööturult eemal.

Millised on praegu töötukassa võimalused seda lõhet vähendada? Sellel pildil näete töötukassa üldist tööturuteenuste paketti, mida saavad vajadust mööda kasutada ka puudega inimesed. Julgen öelda, et teenuste valik on väga mitmekesine, alates tööturukoolitusest ja praktikast ning lõpetades psühholoogilise või sõltuvusnõustamisega ja päris individuaalsete la-

hendustega. Just individuaalsed lahendused on need, mille abil me oleme saanud toetada puudega inimeste osalemist koolitustel ja praktil, aga ka nende tööleasumist. See võimaldab meil näiteks korraldada viipekeele tõlgi teenust, vajaduse korral hüvitada puudega inimesele isikliku saatja ja abistaja palkamise kulud ning korraldada transporti, kui ühissõidukit ei ole puude tõttu võimalik kasutada. Lisaks on meil olemas eraldi teenused puudega ja pikaajalise haigusega inimestele, kui puue või haigus takistab neil tööle saada või töötada. Rõhutan, et need võimalused on meil olemas mitte ainult nendele inimestele, kes on ilma tööta, vaid ka neile, kes juba töötavad, aga kelle töö võib olla ohus nende puude süvenemise või tervise halvenemise tõttu.

Te võite küsida, kui palju puudega inimesed neid võimalusi kasutavad ja kas nad neist üldse kasu saavad. Kui me vaatame meie eelmise aasta töötulemusi, siis näeme, et mitmesuguseid tööturuteenuseid me pakkusime puudega inimestele peaaegu 5000 korral. Kõige enam vajasisid meie puudega kliendid tööturukoolitust ja karjäärinõustamist, aga ka teadmisi ja oskusi, kust ja kuidas üldse tööd otsida, ning motivatsioonikoolitust. Meie teenused, nagu ma ütlesin, on mitmekesised, need on välja kasvanud elust enesest. Põhjused, miks inimesed tööd ei leia, on väga erinevad ja individuaalsed, seda ka puudega inimeste puhul. Takistuseks võib olla puue, aga see, et tööle ei õnnestu saada, ei pruugi otseselt olla üldsegi seotud inimese puude või tervises seisundiga.

Mis me veel oleme teinud? Meie klienteennindused on peaaegu kõik ligipääsetavad liikumispuudega inimestele. Me teeme puudega inimeste organisatsiooniga koostööd, et info meie teenuste kohta oleks kättesaadav nii nägemis- või kuulmispuudega kui ka õpiraskustega inimestele. Me oleme kaks aastat järjepidevalt oma töötajaid koolitanud, et nad saaksid klienditeenindajatest nõustajateks, et nad oleksid inimesed, kes oskavad näha iga inimese oskusi ja võimeid, märgata takistusi, mis neil inimestel töölesaamisel on, ja pakkuda lahendusi, mis neid tööle või vähemalt sellele lähemale aitavad. Tänu tihedale koostööle tööandjatega on töötukassa vahendatavate tööpakkumiste osakaal kõikides tööpakkumistes viimastel aastatel pidevalt kasvanud. Samuti oleme jõudnud paremini puudega inimesteni tiheda

sisulise koostöö kaudu kohalike omavalitsustega, keda on meie koostööpartnerite seas üha enam.

Suurt ja võib-olla täielikult mitte ärakasutatud võimalust näen töötukassa koostöös selliste organisatsioonidega nagu Abikäsi, kelle esindaja täna siin sõna saab, ja teiste puudega inimeste organisatsioonidega. Nemad on puudega inimestele lähemal ja nende abiga saaksime puudega inimesi rohkem julgustada olema aktiivsed töö otsimisel ja meie pakutavate võimaluste ärakasutamisel.

Mis on siiski see, mida töötukassa praegu teha ei saa, või kus meie võimalustest väheks jääb? Põhjusi, miks puudega inimesi on tööturul just nii vähe, nagu neid on, on muidugi erinevaid, alates sellest, et puudega inimestel ei ole alati olnud kõigi teistega võrdsed võimalusi saada head haridust. Puudega inimeste hariduse omandamise võimalused on viimaste aastate jooksul küll tublisti avardunud, aga kui me räägime erialaste oskuste ja erihariduse omandamisest, siis paljude tugiteenuste puudumise tõttu on need võimalused siiski piiratud.

Meil on välja arendatud väga mitmesuguseid rehabilitatsiooniteenuseid ja -programme projektide raames. Kuid tõsiasi on, et kui me räägime tööealiste puudega inimeste rehabilitatsioonist, siis on selleks aastas ette nähtud kolm-neli miljonit eurot. Sellestki suurem osa kulub kahjuks rehabilitatsiooniplaanide koostamiseks, kus on kirjas kõik need teenused, millele inimene tegelikult juurde ei pääse. Sama lugu on isiklike abivahenditega, mille jagamine ei vasta vajadustele. Ometi sõltub sageli just isiklikust abivahendist ja selle kvaliteedist see, kas inimene saab üldse aktiivset elu elada ja tööl käima hakata.

Toon siin ühe, võib-olla natuke absurdse näite töötukassa praktikast. Ühel juhul on töötukassa pidanud minema niikaugele, et tuli osta ühele tublile buldooseri juhile uus jalaprotees. Seda sel lihtsal põhjusel, et see jalaprotees, mille ta hoolekande vahendite hulgast oli saanud, oli küll piisavalt hea selleks, et kodus toimetada ja poes käia, aga kui teha buldooseri juhi tööd, ronida masinasse, hüpata sealt alla, päevast päeva tegutseda, siis oleks see protees väga kiiresti läbi kulunud, kuid uut jalaproteesi poleks hoolekandest olnud lootma mitte varem kui kahe-kolme aasta pärast.

Sotsiaalteenused on väga olulised, selleks et puudega inimesed saaksid üldse hakata tööd otsima ja tööle minemisele mõtlema. Liikumispuudega inimene ei tule selle peale, et tööd otsida, kui ta ei pääse oma kodustki välja, sest pole kodu kohandamise teenust, ei ole sotsiaaltransporti ega näiteks isiklikku abistajat, kes teda toetaks. Kuulmispuudega inimesed ei saa hakata tööd otsima, suhelda kas või töötukassaga, kui neil ei ole võimalik kasutada viipekeele tõlgi abi.

Kui te võtate ette sotsiaalhoolekande seaduse, siis näete, et seal on väga pikk loetelu teenustest: isiklik abistaja, tugiisik, toetatud töötamine, viipekeele tõlk jne. Kahjuks on need teenused olemas ainult paberil või siis osutatakse neid projektipõhiselt ja näpuotsaga. Ka praegune töövõimetuse määramise ning pensionide ja toetuste süsteem ei soodusta aktiivsust. Me peame töötukassas sageli mõtlema, kuidas motiveerida tööd otsima inimest, kes tuleb meie juurde selle mõttega, et tal on vaja ravikindlustust. Ravikindlustust on tal vaja selleks, et minna arsti juurde ja arstiga koos täita töövõimetuse määramiseks vajalikud paberid. Kui töövõimetus ja ka pension on määratud, siis lahkub see inimene meie vaateväljast ja väga keeruline on motiveerida teda tööotsinguid jätkama.

Kõige rohkem siiski, arvan, takistab puudega inimeste töötamist vähene teadlikkus ja eksiarvamused. Levinud on ikkagi veel arvamus, justkui puudega inimesed ei suuda töötada või kui nad töötavad, siis kindlasti ei ole nende töö samaväärne või niisama tulemuslik kui teiste inimeste töö. Tööandjatel ja nende hoiakute muutmisel on kindlasti väga suur roll. Tööandjad, kellega ma olen kohtunud ja puudega inimeste teemal rääkinud, ei ole põhimõtteliselt puudega inimeste töölevõtmise vastu. Enamasti ei ole nad selle võimaluse peale lihtsalt mõelnud. Need, kes olid mõelnud, tegelikult ei oodanudki minu arusaamist mööda nii väga, et neile selle eest hirmsasti peale makstaks. Pigem oli neil küsimus, kust nad üldse puudega inimesed üles leiavad ning saavad praktilist abi ja nõu seoses nende värbamise ja töökorraldusega. Tööandjad, kellel on olnud positiivne kogemus puudega inimeste töölevõtmisel, ütlevad, et puudega inimesed on niisama tootlikud ja usaldusväärsed töötajad kui teised. Nad on väga motiveeritud töötama, sest töö annab

neile käegakatsutavalt suurema sõltumatuse ja parema sissetuleku. Nad on ka väga loovad, sest nad on harjunud oma elus mitmesuguseid probleeme leidlikult lahendama. Vastupidi levinud arvamusele on puudega inimesed palju harvem haiged ja nendega juhtub vähem tööõnnetusi. Tegelikult ei lähe puudega inimese töölevõtmine tööandjale midagi erilist maksa. Võib öelda, et ainult pooltel juhtudel on vaja töö juures midagi kohandada ja neist omakorda pooltel juhtudel ei maksa see kohandamine mitte sentigi, lihtsalt on vaja värsket pilku ja loovat ideed.

Tööandjate hoiakute muutmine on tähtis, aga sellest üksi ei piisa. Ma arvan, et peavad muutuma näiteks puudega inimestest töötajate endi suhtumine ja hoiakud, spetsialistide suhtumine, kõigi suhtumine ühiskonnas. Me peame seda teemat käsitledes endalt küsima, kus me ühiskonnas oma mõtlemisega oleme. Kas me usume ikka veel, et puudega inimesed saavad teha ainult kindlaid töid, et parim võimalus kõikidele nägemispuudega inimestele on töötada pimemassöörina, et me peame reserveerima puudega inimestele töökohti avalikus sektoris või teatud arvul erasektoris? Või oleme oma mõtetega sealmaal, et puudega inimesel peaks nagu igal teisel inimesel olema võimalus teha seda tööd, mille järele ta süda kutsub, mis talle meeldib, milleks tal on oskusi ja teadmisi?

Iga inimene on ainulaadne ja väärtuslik. Kui me märkame inimest ja tõstame esile tema omadusi, tema oskusi, tema väärtusi, mitte ei osuta puudele ja erinevustele, siis tegelikult olemegi juba, ma arvan, maha lõhkunud päris mitu head meetrit seda müüri, mis praegu puudega inimesi töötusis ja tööturult eemal hoiab. Ma tänan teid tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua Pille Liimal! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Lubage kõigepealt tänada huvitava ettekande eest! Te tõite välja, et üks suur probleem puudega inimeste tööturule kaasamisel on vähene teadlikkus, nii eksi- kui ka eelarvamused. Kas teie igapäevases töös on välja tulnud ka see, et üks suur probleem on ligipääse-

mine töökohtadele, eelkõige see, et tänavad ei ole alati ratastooliga läbitavad ja kõikidesse hoonetesse ratastoolis ei pääse? Ka ühissõidukid ei vasta alati nendele nõuetele. Kui suur on see probleem ja kas seda on välja toodud?

Pille Liimal

See on probleem, kuigi võib öelda, et kui me vaatame ümberringi, siis näeme, et paljude paikade ligipääsetavus näiteks liikumispuudega inimestele on muutunud paremaks. Aga kindlasti on just ühissõidukitega seotud palju põhjusi, miks puudega inimeste valikud tööturul on piiratud. Kui inimesel on töökoha kasutamisel takistusi, siis seal saab töötukassa aidata nii neid inimesi, kes juba töötavad, kui ka neid, kes on veel ilma tööta. Me saame sel juhul hüvitada kohandustega seotud kulud. Seda võimalust on kasutatud, aga seda võiks muidugi veel aktiivsemalt kasutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Austatud ettekandja, ka mina tänan teid ettekande eest! Mul on väga konkreetne küsimus. Mulle on Tallinna Ettevõtlusameti kaudu saanud informatsioon Põhja-Eesti Pimedate Ühingust. Ma tsiteerin: "Töötukassaga koostöö on olnud takistatud, sest töötukassa ei arvesta töökoha kohandamisena töö läbiviimiseks vajalikke töövahendeid, näiteks skannerit, arvutit koos kõne- või suurendusprogrammiga. Eriprogramme ollakse valmis toetama, kuid see masin, millega programmid töötavad, peaks tööandjal endal olema. Vastuväiteks on see, et need on tavalised vahendid, mis peavad tööandjal endal olema. Kuidas saab aga nii kalleid töövahendeid omada vabatahtlikkuse alusel või osalise tööajaga töötavate inimestega toimiv organisatsioon?" Palun, kuidas te seda kommenteerite?

Pille Liimal

Aitäh! Me oleme seda probleemi ühinguga läbi rääkimas. Meie spetsialistid on nendega kohtunud ja kohtuvad veel. Ilmselt on siin küsimus selles, et töötukassal on võimalik pakuda tööks selliseid abivahendeid, mille vajadus tuleneb puudest. Neid spetsiaalselt näge-

mispuudega inimestele mõeldud suurendust võimaldavaid vahendeid, mida te nimetasite, me kompenseerime, aga tõesti, me ei kompenseeri tavalise arvuti ostmist. Kuid ma usun, et me leiame siin koostöös ühinguga mõlemale sobiva ja õige lahenduse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas te olete mõelnud vähendada tööandjate eelarvamusi ja hirme puudega inimeste töölevõtmisel sel teel, et üks teenus, mida töötukassa võiks pakkuda, võiks olla näiteks video-CV tegemine? Paberil võib-olla ei saa nii hästi välja tuua inimese oskusi, samas on see võimalik video-CV abil. See säästaks tööandjate aega ja inimestel oleks lihtsam CV-sid saata.

Pille Liimal

Täna! See on väga hea ja konkreetne ettepanek. Oleme seda kaalunud. Kui me oma iseteenindusportaali arendame, siis on see üks võimalus, millele me mõtleme. Meil on olemas selline võimalus, et kas meie nõustaja või keegi vabatahtlik läheb puudega inimesega tööintervjuule kaasa ja aitab vahendada suhtlemist tööandjaga. Sellel on olnud väga positiivne mõju.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, täna teid väga ülevaatliku ettekande eest! See, et te praegu seisate meie ees siin Riigikogu istungite saalis, ei tähenda minu meelest ainult seda, et te annate aru, mida töötukassa teinud on, vaid te võite kasutada võimalust ja anda seadusandjale nõu, mida meie veel teha saaksime. Teie viimane slaid rääkis probleemidest, mis takistavad puudega inimestel tööle saada ja mis ei sõltu ainult töötukassast. Ma panin tähele eelviimast punkti, et töövõimetus pension ja sotsiaaltoetused ei soodusta aktiivsust. Ma olen ise kokku puutunud töötavate puudega inimestega. Nende mure on olnud ka see, et kui nad on enda võimete mõttes maksimaalse koormusega tööl, siis pensioni arvutamisel ko-

heldakse neid ikkagi teistmoodi. Kui nad kunagi saavad pensioniealiseks, siis ei ole nende pension selline, nagu see oleks siis, kui neil ei oleks puuet. Kas töötukassa on ka selle probleemiga kokku puutunud?

Pille Liimal

Pigem on töötukassa kokku puutunud sellega, et töövõimetus pensioni saamiseks – ka siis, kui inimesel on tegelikult töövõime osaliselt alles – ei pea inimene ise aktiivsust üles näitama. Me ei oota temalt, et ta otsiks endale võimetekohast tööd. Mulle tundub, et see süsteem kannab endas sõnumit, et kui sulle on töövõimetus protsent määratud, ükskõik kui väike või suur see ka on, siis sa oledki töövõimetu. Süsteem rõhutab seda, mida kõike sa enam teha ei saa, ega paku neid võimalusi, mida inimene siiski saaks teha ja kuidas ennast ka ise aidata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, suur aitäh siia tulemast ja meile head ülevaadet andmast! Ma tulen erivajadusega inimeste teema juurde. Loomulikult on need, keda teie siin välja tõite, tavapraktikas võib-olla meile kõige nähtavamad. Aga on ka keskmise ja raske puudega, sh vaimse puudega inimesi, kelle kaasatus tööellu on veel väiksem. Seetõttu ongi mul küsimus. Kui me vaatame haridussüsteemi, siis näeme, et me oleme need inimesed üles leidnud ja kooli toonud. Nad on hariduse juurde toodud, on isegi hooldusprogramme. Samal ajal on nii, et kui nad saavad 17-aastaseks, st on oma lisa-aasta lõpetanud, siis edasi tegeldakse nendega väga vähe, kui mõned noortekodud välja arvata. Toetatud töökohti on meil äärmiselt vähe. Kas siin on töötukassal koos Euroopa rahaga võimalik astuda järgmine samm?

Pille Liimal

Töötukassa peab oma esmaseks ülesandeks aidata puudega inimesi avatud tööturule. Aga ma olen teiega täiesti nõus, et on puudega inimesi, kes enne avatud tööturule jõudmist vajavad toetatud töö või lausa kaitstud töö võimalust. On ka neid puudega inimesi, kelle puhul

on tööturule kaasamise parim võimalus kas päeva- või tegevuskeskuses töötamine. Me oleme arvanud, et see roll võiks olla – ja miks mitte struktuurifondide toel – ikkagi hoolekandel ja kohalikel omavalitsustel, kes võiksid aidata kaasa sellele, et neid võimalusi juurde tekiks. Praegu on töötukassa sellises olukorras, et kohti, kuhu saab suunata niisuguseid kliente, kes ei ole kohe valmis, ka mitte tugiisiku abil, avatud tööturule minema, võib ühe käe sõrmel üles lugeda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu! Tänan ka hea ettekande eest! Küsimus sarnaneb eelmisega, aga on võib-olla ebaprofessionaalne. Vaatasin teie statistikat ja nägin imestusega, et teie statistika algas 15 aasta vanustest inimestest. Erivajaduseta 15-aastaste noorte puhul me keskendume hariduse andmisele, mitte tööhõivele. Kus nad teie tabelites olid, kas mittetöötajate segmendis? Kas ei peaks ka teie poole peal tööhõive kõrval pöörama rohkem tähelepanu haridusele, seda võib-olla ka statistiliste näitajate puhul, eriti mis puudutab nooremaid inimesi?

Pille Liimal

Need näitajad, mis kajastavad mitteaktiivsete inimeste arvu töövõime kaotanud inimeste seas, ei hõlma õppijaid, sest õppimist loetakse aktiivseks tegevuseks. Nende hulgas on inimesed, kes ei õpi, ei tööta ega otsi tööd. Kui neilt küsida, kas nad otsivad tööd ja kas nad on valmis sobiva töö leidumise korral tööle asuma, siis nad vastavad ei, nad ei ole sellele mõelnudki.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Aitäh! Tänan ka omalt poolt väga hea ja ülevaatliku ettekande eest! Minu küsimus on töötukassa vaatevinklist. Millised on töötukassa enda ressursid ja võimekus, et aidata erivajadusega inimestel tööd otsida? Kas teil on ka spetsialistid, kes tegelevad ainult erivajadusega töötajatega, või käib see üldises plaanis?

Pille Liimal

Puudega inimeste töötuskoostamise toetamisega tegelevad töötukassa juhtumikorraldajad. Meil on klientide nõustamine üles ehitatud kahel tasandil: töövahenduskonsultandid ja juhtumikorraldajad. Juhtumikorraldajad on need, kellel on vähem kliente, aga need kliendid või nende töötuskoostamine on keerulisemad. Nende klientide hulka kuuluvad ka puudega inimesed. Meil ei ole ametinimetuse poolest puudega inimeste nõustajaid või nende tööle aitamise spetsialiste, aga meil on juhtumikorraldajad, kellel on teadmised ja oskused, et ka puudega inimestega tegelda. Küll olen ma kogenud, et üldiselt napib Eestis teadmisi kas või tehniliste abivahendite ja nutikate lahenduste kohta. See on kindlasti arendamist vajav koht.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja, suur tänu väga hea ettekande eest! Minu küsimus on rehabilitatsiooniteenuste ja -plaanide kohta. Väga paljud inimesed on pöördunud Riigikogu liikmete poole. Puudega inimesed on nõrkinud, et rehabilitatsiooniteenustele määratud rahast läheb suur osa plaanide koostamiseks. Kas te olete koostöös arstidega ja ma ei tea, kellega veel, võib-olla koostöös Sotsiaalministeeriumiga teinud mingi analüüsi, kuidas oleks võimalik teha nii, et plaanide koostamisele ei läheks nii suured summad ja suuremad summad läheksid just teenustele, et inimesed saaksid rohkem teenuseid? Kas seda saaks kuidagi standardiseerida? Teatud puude puhul on ju ka teenused sarnased.

Pille Liimal

See päris töötukassa pädevusse ei kuulu. Me oleme küll teinud ettepanekuid, et rehabilitatsiooniteenuste rahastamise põhimõtted tuleks üle vaadata. Niipalju, kui me oleme aru saanud, on see vähene rehabilitatsiooniraha jagatud päris suure arvu rehabilitatsiooniasutuste vahel, mis tähendab, et raha liigub asutuste kaudu, mitte koos inimesega. Oluline muudatus oleks, kui see raha liiguks koos inimesega ja plaan ei oleks asi iseeneses, vaid pigem osa teenuste osutamise protsessis. Ka töötukassa koostab oma klientide tööle aitamiseks indivi-

duaalseid töötusimiskavasid, aga see ei ole meil eraldi teenus, vaid see ongi inimese tööle aitamise osa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan sisuka ettekande eest! Eesti tööturul napib töökäsi. Kas te oskate öelda, kui paljud puudega inimestest on sellised, kes võiksid potentsiaalselt Eesti tööturul kaasa lüüa? Kuidas võiks seda soodustada ja neid ettevõtjatele atraktiivseks teha, et nende inimeste poole pöördutaks?

Pille Liimal

Väga hea küsimus. Ega me tegelikult väga hästi ei tea, milline on kõigi nende tööturul eemal olevate inimeste olukord ja mis takistab neil tööle asuda. Jah, meile on teada, milline töövõimekaotuse protsent neile on määratud, me teame, millise seisundi või diagnoosiga inimesi on nende seas rohkem või vähem. Aga selle süsteemi kohta on tehtud päris palju kriitikat. Tegelikult me päris hästi ikkagi ei tea, kui palju on puudega inimeste seas neid, kes on näiteks kohe valmis tööle asuma, ja kui palju on neid, kes vajavad väga ulatuslikke rehabilitatsiooniteenuseid, enne kui nad on üldse valmis tööd otsima. Üks lihtne asi, mis muudaks tööandjatele puudega inimeste palkamise atraktiivsemaks, on see, kui me teeksite tööandjatele terviklikumalt ja süsteemsemalt kättesaadavaks kogu info juba olemasolevatest võimalustest puudega inimeste töölevõtmise toetamiseks. Alustada saab sellest. Ka teise asja on meie töötajad välja toonud. Paljud puudega inimesed sooviksid tööle minna, kuid vähemalt esialgu osakoormusega. Tööandjale on aga osakoormusega inimese palkamine liiga kallis. Kui siin oleks võimalik mingisuguseid erandeid või soodustusi teha, siis ilmselt vaataksid puudega inimesed julgemalt tööturul ringi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te mainisite probleemide hulgas seda, et kesk- ja erihariduse omandamine on erivajadusega inimestel siimaani probleemne. Isiklikult olen viimase 16 aasta jooksul neid protsesse jälginud Saare maakonnas, kus on tehtud palju investeringuid just selleks, et erivajadusega noored ja lapsed saaksid ametikooli ja gümnaasiumisse kergemini õppima. Need on väga positiivsed arengud. Eile me alustasime kutseõppeasutuse seaduse eelnõu menetlemist. Kas te näete ka töötukassal võimalust seadusloomesse konkreetset sekku, et seda probleemi lahendada?

Pille Liimal

Erialaoskuste omandamise kohta on need Saaremaa näited, mis te tõite, väga head, aga paljudes piirkondades need tugiteenused ikkagi puuduvad. Alustades sellest, et õppeasutused ei ole alati ligipääsetavad, ja lõpetades sellega, et puudega inimesed võivad puudest tulevalt vajada kas viipekeele tõlgi teenust, mis on praegu Eestis väga kehvasti kättesaadav, või muid tugiteenuseid. Ma jään kutseõppeasutuse seaduse eelnõu valguses vastuse võlgu, aga me vaatame seda edaspidi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja, suur tänu põhjaliku ülevaate eest! Kas teil on andmeid selle kohta, kui paljud ettevõtjad ja ettevõtted või asutused, kes olid valmis võtma tööle erivajadusega inimest, on saanud töökooha kohandamiseks töötukassast abi? Kui mitmel korral on teie poole pöördutud?

Pille Liimal

Nagu ma ka oma ettekandes ütlesin, tegelikult sellist füüsilise keskkonna kohandamise vajadust eriti ei ole. Arvatakse, et seda on hästi palju vaja. Kui öeldakse "puudega inimene", siis tuleb silme ette inimene, kes liigub ratas-toolis. Nii tekibki tunne, et kui ma sellise inimese tööle võtan, siis tuleb kogu maja ümber ehitada. Aga enamasti siiski nii ei ole. Kohandamise juhtumeid on, aga neid on paar-kolm aastat. Enamasti on seda võimalust kasutanud

need tööandjad, kelle juures puudega inimene juba töötab, ja nad on teinud seda selleks, et tal oleks võimalik seda tööd edasi teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Aitäh, hea ettekandja, huvitava ettekande eest! Me oleme täna rääkinud palju erasektorist. Ma küsin Eesti avaliku sektori kohta. Kui suur on teie arvates avaliku sektori võimekus luua töökohti puudega inimestele? Milline on siin avaliku sektori osakaal? Minul on aastakümneid olnud silme ees hea kogemus ühest Šotimaa hädaabikeskusest, kus pultide, kuvarite ja telefonide taga töötavatest inimestest ligi pooled olid nähtava füüsilise puudega. Nad tegid väga tublit tööd ja kõik olid rahul. Nad võtsid väga aktiivselt osa ühiskonna igapäevaelust, probleemide lahendamisest, nad tundsid ennast väga tähtsal kohal olevat ja kõik tingimused nende töötamiseks olid loodud. See oli avalik sektor. Milline on olukord Eestis?

Pille Liimal

Ma arvan, et avalikus sektoris on küll töökohti, kus puudega inimesed tahaksid töötada, ja nad oleksid head töötajad. Ma saan praegu konkreetset rääkida töötukassa nimel. Ka meil on tööl puudega ja osaliselt töövõime kaotanud inimesi, aga me ei ole neid tööle võtnud sellepärast, et neil on puue või osaline töövõime kaotus, vaid selle pärast, et neil on oskused, mida meil väga vaja läheb. Ma ei pea isiklikult õigeks rääkida, et avalik sektor peaks puudega inimestele spetsiaalselt töövõimalusi looma. Ma arvan, et kui puudega inimesel on oskusi, mida avalikus sektoris saab kasutada, ja kui ta tahab neid seal kasutada, siis võiks avalik sektor olla avatud nende töölevõtmisele ja seda võiks tunnustada. Aga kui ühes või teises sektoris luua spetsiaalselt puudega inimestele mõeldud töökohti ainult nende töökohtade loomise nimel, siis sellel on omad negatiivsed kõrvalmõjud.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, küsimustele vastamise aeg on läbi. Suur tänu, Pille Liimal, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Ma palun järgmi-

sena ettekandjaks kõnepulti MTÜ Abikäsi juhatuse liikme Indrek Ülperi!

Indrek Ülper

Tere hommikust, austatud Riigikogu ja külalised! Mina olen Indrek Ülper, MTÜ Abikäsi asutajaliige. MTÜ Abikäsi peamised tegevused on leida erivajadusega inimestele ja pikaajalistele töötutele töökohti ja neid tööturule vahendada. Kolm aastat tagasi sai MTÜ-st Abikäsi teenusepakkuja eelkõige ettevõtetele ja tööandja erivajadusega inimestele. Otsisime kliente, kellele teha allhankena mitmesuguseid töid: telefonikonsultantide töö, telefonimüük, andmesisestus, ka lihtsamad käsitööd, klepimised, pakkimised. Mitmesuguseid töid on meie juurest läbi käinud väga palju. Me võtsime vastu kõike, mis osutus jõukohaseks meil töötavatele inimestele. Abikäsi on oma tegevusaja jooksul korraldanud tööturule naasmist soodustavaid koolitusi enam kui 120 pikaajalisele töötule ning erivajadusega inimesele. Peaaegu alati oleme nende inimestele suutnud koolitusel pakkuda ka praktikavõimalust, tavaliselt enda ruumides. Töökohad on olnud jälle samad: telefonimüüja, andmesisestaja jms. Pärast koolitust püsivalt tööle saanud on praeguse seisuga 75% kõigist inimestest, kes on meilt koolitust ja praktikat saanud. Praegu pakub Abikäsi tööd ligikaudu 50 inimesele. See arv muutub iga päev, isegi päeva jooksul. Aga üldiselt on meil loodud töötamise võimalused 50 inimesele.

2010. aastal me alustasime nelja inimesega ja käive oli olematu. Nüüd teenime omatulu 25 000 eurot kuus. Seda me teenime ettevõtlusega, seal ei ole arvestatud mitmesuguseid projekte ega muud rahastust. Tegelema hakkasime selle teemaga sellepärast, et Eestis elab väga palju neid, ligi 90 000 inimest, kellele on määratud osaline või täielik töövõimetus. Meie andmetel nendest 33 000 töötavad, mis on tegelikult väga hea. Meie teada veel 9800 inimest otsivad tööd mitmesuguseid kanaleid pidi. Nende hulka kuuluvad need, kes on pöördunud meie või töötukassa poole ja ka mujale, puuetega inimeste kodade ja mitmete gruppide poole, kes nende inimestega tegelevad. Siin võib tuua väga mitmesuguseid arve. Näiteks, kui need 9800 inimest, kes aktiivselt tööd otsivad, leiaksid töö (mina usun, et seda on võimalik ellu viia), siis isegi see, kui nad töötaksid

miinimumpalgaga, tooks riigile kolm miljonit eurot lisatulu ainuüksi tulumaksu näol, kuna teada on, et töövõimetus inimesel on sotsiaalmaksuvabastus miinimumpalgalt. Kokku on 46 600 erivajadusega inimest, kes ei otsi aktiivselt tööd. See ei tähenda, et nad ei sooviks tööle minna, kui neil see võimalus tekiks. Kui neil oleks piisavalt motivatsiooni ja kui nad näeksid, et olukord ühiskonnas ja nende ümber muutub paremuse poole, siis kindlasti suur osa neist, kes on mingilgi määral töövõimelised – muidugi on nende hulgas inimesi, kes ei ole töövõimelised ja tõenäoliselt töövõimeliseks ka kunagi ei saa –, läheks tööle ja riik saaks lisatulu 13 miljonit eurot aastas. See on arvestatud selle põhjal, et miinimumpalk on 290 eurot, nagu see oli 2012. aastal, mis tähendab, et see summa võiks veelgi suurem olla.

Sellel aastal, 2013. aastal keskendub Abikäsi töökohtade loomise kõrval peamiselt erivajadusega inimeste vahendamisele väljapoole meie enda organisatsiooni. Me oleme seda ka varem teinud, aga kaootiliselt. Me ei ole teinud seda mingi meetodi järgi, nii nagu praegu, kui me iga päev kohtume vähemalt kahe ettevõtjaga. Tulemus on see, et vähemalt üks ettevõtja on nõus inimesi tööle võtma. On ettevõtteid, kes teevad seda täiesti missioonitundest. Just mõni päev tagasi oli meil kohtumine ühes Eesti suurettevõttes, täiesti Eesti firmas, kus oldi nõus võtma tööle kaks inimest. Meil on selles osas töötukassaga koostöö, et töötukassa annab tugiisiku. See ettevõtte võtab tööle väga raske puudega inimesed. Kui nii tehakse, siis on see hea eeskujuga ka teistele tööandjatele. Kõik muidugi ei saa seda teha ega seda endale lubada. Aga need inimesed võivad olla isegi paremad töötajad, sest tihtilugu saab erivajadusega inimene oma puude pöörata enda kasuks. Üldiselt inimestele ei meeldi rutiin, ei meeldi teha päev otsa ühte liigutust. Kes on aga käinud päevakeskuses, on näinud, et teatud vaimupuudega inimesed teevadki päev otsa täpselt ühte liigutust, nad teevad seda kaheksa tundi järjest. Selle saab vabalt pöörata nende kasuks, kui nad on võimelised tehases liinitööd või mis iganes tööd tehes päev läbi üht ja sama liigutust tegema. See on pigem eelis. Selliseid variante on väga palju, kus saaks puude pöörata eeliseks. Veel üks näide. Üks suur programmeerimisfirma otsis teadlikult tööle autiste. Nimelt näevad teatud liiki autistid programmeerimist ühe pil-

dina, tervikuna. Kui viga otsib tavainimene, siis käib ta kõik rida reaktiivselt läbi ja tal võtab see tunde, samas haarab autist seda kõike kümne sekundiga ja leiab kohe vea üles. Need olid lihtsalt paar näidet.

Me alustasime nende inimeste tööturule vahendamist koostöös Eesti Puuetega Inimeste Koja ja Heateo Sihtasutusega ning seda konkreetset projekti rahastab Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Projekt kestab ühe aasta. Kui me projektis nägime ette, et me leiame töö saajale inimesele, siis nüüdseks on projekt kestnud 31 päeva ja see eesmärk on meil juba täidetud. Meil on veel 11 kuud jäänud ja kui nii hästi edasi läheb, siis me kindlasti kümnekordistame selle arvu, mille me eesmärgiks seadsime. See on hea. Me ei olnud ka ise valmis selleks, et ettevõtjad on nii positiivselt meelestatud. On küll ka negatiivseid näiteid. Üks ettevõtte ütles meile ära, põhjendades seda nii, et nemad soovivad tööle võtta toredaid inimesi. Nad jätsid meie pakkumise vastu võtmata. Aga selliseid näiteid on olnud ainult üks selle aja jooksul. Ma ei usu, et see on üldine trend. See ei olnud Eesti ettevõtte. Meie oma inimesed on üsna tolerantid.

Meie meeskond Abikäes on kõigest kolmeliikmeline. Kolmeaastane kogemus näitab, et kui me ennast kuskil ei reklaami, siis pöördub abi saamiseks meie poole vähemalt kümme inimest nädalas. Kui meie tegevus satub kuidagi meedia huviorbiiti, siis see arv kümnekordistub või on pöördujaid isegi rohkem. Näiteks käib meil praegu meediakampaania ja meie poole pöördub iga päev vähemalt 50 inimest. Meil on juba 700 – kindlasti rohkemgi – tööotsijat. Need on inimesed, kes soovivad kindlasti tööd teha. Me muidugi saadame nad ka töötukassasse. Meie soov on, et inimesed oleksid töötukassas kirjas, kuna siis on palju lihtsam vajaduse korral saada abivahendeid ja kõiki neid teenuseid, mida töötukassa pakub. Neid on üsna palju ja nad on üsna tõhusad. On ka puudujääke, aga me arutame neid. Tõenäoliselt paraneb see asi veelgi. Samas, me oleme selles valdkonnas tegutsenud kolm aastat ja oleme kohtumistel avastanud, et tööandjad siiski kardavad ja neil on eelarvamusi. Nii et see töö tasub ennast ära. Kui me läheme ettevõttesse ja on näha, et korralik barjäär on ees sellel, et võiks palgata erivajadusega inimese, siis pärast tunniajalist kohtumist asi muutub.

Me toome alati hulgaliselt näiteid, olen toonud ka isiklikku näidet. Mul on kogemus aastate-tagusest ajast, kui ma pidin väga tõestama, et ma suudan tööga hakkama saada. Mõne aasta möödudes olin ma sama ettevõtte juhataja. Nii et tegelikult on see võimalik, kui proovida. Tuleb panna tööandja uskuma, et ei ole nii, et erivajadusega inimesed ei saa hakkama.

Siin enne mainiti video-CV-d. Ma arvan, et see on väga hea asi. Kui mõnele töökohale kandideerides inimene saab juba videos näidata, et ta tõesti suudab seda tööd teha, siis miks mitte, siis on ka tööandja huvi suurem.

Barjääridest ja eelarvamustest rääkides tuleb öelda, et tööandjad arvavad, et erivajadusega inimeste tööviljakus on väga madal. Tegelikult näitavad meie kogemused, et tööd teha soovivate erivajadusega inimeste motiveeritus on suur ja töömoraal väga kõrge. Kui nad leiavad endale võimetekohase töö, siis ei jää nende tööviljakus sugugi teiste omale alla. Meil on endal väga häid näiteid selle kohta. Meie kogemuste põhjal on pikaajalised töötud palju raskem kontingent kui need, kellel on erivajadus. Pikaajalise töötuse põhjused on väga erinevad. Eelarvamusest tulenevaid barjääre saab lõhkuda vaid järjepidevalt suheldes, tööandja ja töövõtja personaalseid vajadusi ning võimalusi hinnates ja arvestades. See on see, mida teeme meie ja teeb ka töötukassa. Sellega tuleb tegelda ja enamasti tasub see ära. Nagu ma ütlesin, kahest kohtumisest vähemalt üks annab tulemust. Mõnikord on nii, et me käime päeva jooksul kahes ettevõttes ja sama päeva õhtuks on esimene töötaja vahendatud. Meil on olnud juhuseid, kui me käisime hommikul tööandja juures, sama päeva õhtuks oli neil tööline ja järgmisel päeval alustati juba lepingu alusel tööd.

Me lähtume selle projekti käigus Abikäes kahest põhimõttest. Esiteks plaanime vahendada tööturule vaid neid erivajadusega inimesi, kes on tööotsimise sooviga meie poole pöördunud. Me ei hakka neid inimesi kuskilt ise otsima, me ei pöördu kodade ega erinevate asutuste poole. Me vahendame siiski inimesi, kes ise soovivad tööle minna. Alati korraldame esmased vestlused nendega meie ise. Kui on vaja kas motivatsioonikoolitust või väikest tööharjutust, siis ka seda võimalust me selle projekti raames kõigile inimestele pakume. Me hajutame ka tööotsijate hirme. Tihti on neil

väga palju hirme, nad kardavad, kuidas tööandja nendesse suhtuda võib, nad kardavad seda otseütlemist, mida tuleb ette, aga väga-väga harva. Kui need hirmud on hajutatud, siis hakkavad nad tööd otsima. Tihti on nii, et kui sotsiaalmajast üks-kaks inimest tööle saab, siis see motiveerib ka teisi. Seda tööd on vaja teha süstemaatiliselt, et lõpuks otsiks kindlasti kogu see sihtgrupp endale tööd.

Koos selle projektiga oleme töötanud välja tunnusmärgi tööandjatele, kes on tolerantsed ja palkavad erivajadusega inimesi. Selleks on erivajadusega inimese sõbraliku tööandja tunnusmärk, mis sümboliseerib tolerantsust, hoolivust ja toetust erivajadusega inimese tööle värbamisel, tööl hoidmisel ja tema elukvaliteedi parendamisel. See märk on meil samasugune nagu teistes riikides. Toon näite Suurbritanniast, kus igal jaekaubandusketil ja väga-väga paljudel asutustel, sh riigiasutustel, on ustel kleebised "Positive about disabled people". Ka digitaalselt näitavad nad seda oma arvetel või kus iganes. Meil on märk "Töötame koos". See näitab tööandja tolerantsust ja hoolivust. Samas kutsub see erivajadusega inimesi üles julgelt minema ja küsima selle tööandja käest tööd. Kui praegu erivajadusega inimene võib-olla ei julge seda teha, siis seda märki nähes peaks ta kindlasti julgema selle ettevõtte poole pöörduda. Loomulikult on see mõeldud ettevõtete tunnustamiseks. Selline tunnustamine muutub üha tähtsamaks. Kui varem see võib-olla nii ei olnud, siis nüüd on see nii mõnelegi oluline. Meie poole on selle tunnusmärgi saamiseks pöördunud mitukümmend ettevõtet. Tunnusmärki saavad taotleda ettevõtted, kes on avatud inimeste tööturule kaasamise osas, ja kindlasti ka need, kes siis, kui mõne töötajaga juhtub õnnetus, annavad endast kõik, et see inimene saaks edasi tööle jääda, hoolimata osalisest töövõimetuselt.

Meie tegevusest võidavad päris paljud ühiskonnagrupid. Eelkõige töötada soovivad puudega inimesed, kellel praegu tööd ei ole, puudega inimeste perekonnad ning nende lähikondlased, kuna väheneb nende koormus puudega inimeste eest hoolitsemisel ja nende ülalpidamisel, mis on üks tähtsamaid küsimusi, nagu on selgunud meie kokkupuudetest perekondadega. Puudega inimeste edulood suurendavad ka nende saatusekaaslaste enesekindlust ja motivatsiooni ning mittetöötavad töörealised

puudega inimesed soovivad samuti oma majanduslikku ja emotsionaalset heaolu töötamise abil parandada. Kasu saab loomulikult riik, kuna kaugemas perspektiivis tuleb maksumaksjaid juurde. Väheneb ka kohalike omavalitsuste kohustus puudega inimesi ülal pidada. Minu arust on peamine kasusaaja ühiskond tervikuna, kuna suureneb teadlikkus ja sallivus erivajadusega inimeste suhtes, mis omakorda aitab vähendada sallimatust ja kihistumist ühiskonnas. Meie suur missioon on see, et Eestist saaks riik, kas või esimene selline riik maailmas, kus igal erivajadusega inimesel on võimalus töötada, kui ta ise seda soovib.

Mul on ka mõned ettepanekud, mis enne siit juba tegelikult läbi käisid. Avalik sektor võiks olla eeskujuks ja palgata rohkem erivajadusega inimesi. Seaduses võiks olla ka mingisugune nüanss, et kui inimene märgib CV-s ära, et tal on puue, siis ei tohiks seda CV-d kõrvale visata, vaid pigem peaks olema kohustus see inimene töointervjuule kutsuda. Mõned ettevõtted Eestis juba praegu nii teevad, nad kindlasti kutsuvad kohale selle inimese, kelle CV-s on puue märgitud. Samuti võiks riigihangetel puudega inimeste organisatsioonidele rohkem tähelepanu pöörata. Ma ei saa muidugi öelda, et nad peaksid olema eelistatud olukorras. Abikäsi on näiteks korduvalt riigihangetes osalenud, aga kuigi me oleme kriteeriumid täitnud ja meie pakutud hind on olnud soodsam, ei ole me millegipärast kunagi neid hankeid võitnud. Me ei ole ka väga uurinud, miks me ei ole võitnud. Toon jälle näiteks Suurbritannia, kus on selline ettevõtte nagu Remploy. See on riigifirma, kes tegeleb erivajadusega inimeste töövahendamise ja inspireerimisega. Just tema inspireeris mind Abikätt looma. Varem oli nii, et kõik Suurbritannia politsei- ja sõjaväevormid õmblesid erivajadusega inimesed. Nüüd see enam nii ei ole, sest need inimesed on saanud avalikku sektorisse tööle. Aga see puudutab ka muid riigihankeid. Näiteks, kõik avaliku sektori hoonete aknad ja ukSED, mis vajavad vahetust, tellitakse alati eelkõige Remployst. Kui nemad ei saa tellimuse mahuga hakkama, alles siis läheb see tellimus kellelegi teisele. Kolmandaks toon välja, et paljud mittetulundusühingud on rohkem sotsiaalsed ettevõtted kui mittetulundusühingud. Ka meie ei tegutse nii väga klassikalise mittetulundusühingu vormis, kes taotleb raha fondidest ja töötab selle abil, vaid

me oleme ise ka tööandjad ja ettevõtjad ehk me oleme sotsiaalne ettevõtte. Praegu ei ole aga näiteks KredExis ega EAS-is ühtegi meetet, mis aitaks sotsiaalsesse ettevõtlusesse investeerida. See on kõik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra Ülper, ettekande eest! Teile on küsimusi. Alustab kolleeg Siim Kabrits.

Siim Kabrits

Aitäh! Aitäh hea ettekande eest! Kõigepealt soovin teile edu väga vajalikus ja riigile olulises tegevuses! Minu küsimus puudutab teie kõne viimast osa. Te tõite välja, et paljudel erivajadusega inimestel jääb majandustegevuse alustamine või laiendamine kehvade laenuvõimaluste taha. Kui riik KredExis või MES-is sellise erimeetme looks, kui palju siis võiks olla ettevõtlikke inimesi, kes võiksid töökohti luua või erivajadusega inimesi tööle võtta?

Indrek Ülper

Arvu ei oska ma öelda, aga kindlasti on neid piisavalt, selleks et see meetet saaks tõhusalt ära kasutatud. Meie poole on pöördunud mitmed ettevõtted. Meil on üks konkreetne koostööpartner, kes on proovinud saada just selle jaoks laenu. Minu teada on ta pöördunud selle probleemiga juba ka KredExi poole. Ta kasutab praegu 30 erivajadusega inimest. Tal on väga hea idee, mida saaks rakendada ükskõik millises Eesti piirkonnas, see ei pea olema Tallinnas, see võiks toimuda Võrus või Ida-Virumaal, kus iganes, ja saaks kasutada vähemalt 50 inimest. Aga tal ei ole praegu võimalik saada sellele mudelile rahastust. See on kindlasti koht, kus tasuks KredExiga täpsemalt läbi rääkida, ja seal tuleks võimalusi luua. Sotsiaalne ettevõtlus on mujal maailmas väga levinud. Mõnes riigis on päris suur protsent kogu ettevõtlusest sotsiaalse ettevõtluse käes. Mina näen küll väga suurt vajadust sellise meetme järele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt tuleb rõõmuga tunnistada, et te teete muljet avaldavalt head tööd. See

ettekannet oli nagu üks tore edulugu, mida on alati väga hea kuulata. Soovin teile jõudu ja edu! Minu küsimus on samuti teie ettekande viimaste lausete kohta. See puudutab sotsiaalset ettevõtlust. Suund ei peaks olema ainult sellele, et keegi peaks puudega inimese tööle võtma, vaid puudega inimene ise võiks või need inimesed üheskoos võiksid ju luua töökoha nii endale kui ka teistele. Äkki te räägite oma lähtekohast sotsiaalse ettevõtluse arendamisel ja viitate ka võimalikele puudustele või võimalustele, mis on meil olemas või kasutamata?

Indrek Ülper

Esiteks, Eestis ei ole tegelikult ju sotsiaalset ettevõtlust juriidilises mõttes olemas, enamasti on tegemist mittetulundusühingutega. Paljudes muudes riikides see ettevõtlus aga olemas on. Ma arvan, et seda on väga keeruline ellu viia, sest eriti kui mingeid maksusoodustusi teha, siis tõenäoliselt tahavad kõik varsti olla sotsiaalsed ettevõtted. Sotsiaalne ettevõtlus on Eestis suhteliselt uus nähtus. Suurematest ettevõtetest tean ma praegu kolme, kes kõik tegutsesid mittetulundusühingu vormis. Millised on puudused? Näiteks on seaduses see puudus, et meil ei ole sotsiaalset ettevõtlust juriidilises mõttes, aga ma ei oska anda väga häid soovitusi, kuidas seda teha. Tuleks vaadata teiste maade näiteid. Võimalused on olemas. Üks põhjus, miks need ettevõtted on mittetulundusühingud, on see, et kui tahetakse alustada sotsiaalset ettevõtlust osühinguna, siis ei saa pöörduda fondide poole (ESF, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Avatud Eesti Fond). Neid fonde, kes ei toeta osühingu vormis toimivat ettevõtlust, on võib-olla isegi rohkem. Erivajadusega inimestel on väga keeruline rajada osühingut, kui kuskilt ei saa mingisugust toetust. Selle jaoks võiksid olla mingisugused muud võimalused: EAS, KredEx või mis iganes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Aitäh! Suur tänu ettekande eest! Ma arvan, et MTÜ Abikäsi ja isiklikult teie tegevus on meie ühiskonnas väga tänuväärne ja vajalik. Veel arvan ma, et erivajadusega inimeste tööhõive on avatud mõtlemise ja eelarvamusteta

lähenemise teema. Näiteks, kui Iisraelis on militaarlennuväe teenistuses täiesti kurt teenistuja, siis meil on selleni veel pikk maa minna. Aga minu küsimus on selline. Kui te vaatate oma kolmeaastast töökogemust, siis mis teie arvates kõige paremini motiveerib heitunud erivajadusega inimest tööd otsima ja mis sisuliselt motiveerib tööandjat erivajadusega inimest tööle võtma?

Indrek Ülper

Heitunud inimesi motiveerib üldiselt kõige paremini see, kui nad näevad, et samas olukorras olev sõber on saanud tööd, ta saab sellega hakkama ja hakkab selle eest tasu saama. Meie oma näide on see, et me kunagi käisime läbi hooldekodusid, kus erivajadusega inimesed elavad, ja võtsime sealt kaks inimest tööle. Me leidsime kaks inimest, kes sobisid väga hästi meie meeskonda. Ei läinud palju aega, kui ülejäänud inimesed hakkasid meie poole pöörduma. Sel ajal me võtsime neid inimesi vaid meie enda meeskonda. Tööandjatega on täpselt samamoodi: kui nad võtavad ühe erivajadusega inimese tööle ja näevad, et asi toimib, siis see kindlasti motiveerib neid. Eestis on tööandjaid, kes on võtnud neid inimesi tööle. Nad räägivad täpselt sama: nad võtsid tööle ühe inimese ja on väga rahul. Meie poole on seoses selle kampaaniaga pöördunud väga palju ettevõtjaid, isegi üllatavalt palju. Me ei uskunud, et on nii palju ettevõtjaid, kellel on olemas soov ja tahe võtta vähemalt üks selline inimene tööle, et proovida ja näha, kas see toimib. Tallinnas on olemas ettevõtte, kus töötab 180 erivajadusega inimest. Nii et olukord ei ole kõige halvem, aga kui korralikult tööd teha ja võimalikult palju ettevõtteid läbi käia, siis ma arvan, et seda saab veelgi parandada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Teie tööst ei räägi mitte ainult tänane ettekande, vaid väga paljud erivajadusega inimesed, kes tänu teile on tööle saanud, on oma lugusid rääkinud. Selle töö eest teile suur-suur tänu! Te väljastate märki, mis tunnustab ettevõtjaid ja näitab, et need ettevõtted toetavad erivajadusega inimeste töölesaamist. Kui palju

te neid tunnusmärke olete väljastanud ja kas te teete seda koostöös puuetega inimeste koja ja omavalitsustega? Usun, et üle Eesti on väga paljudes omavalitsustes ettevõtjaid, kes sellist võimalust pakuvad. Kuidas seda märki taotleda ja kes seda taotleda saavad?

Indrek Ülper

Märki saab praegu taotleda leheküljel, mille aadress on tootamekoos.ee. Me ei ole veel väljastanud ühtegi tunnusmärki. Me plaanime selleks veebruaris pressiuuritust, kus osalevad need, kellega meil juba koostöö toimub, et see asi näeks atraktiivsem välja ka teistele, kes tulevikus võiksid selle peale mõelda. Märki taotlemine on väga lihtne: tuleb täita ankeet ja me võtame ühendust. Me teeme seda koostöös puuetega inimeste kojaga ja meie partner on ka Sotsiaalministeerium, kes meid selles ettevõtmises toetab. Märki taotlevad ka mitmed suur-ettevõtted, kaubandusketid, kus on näha, et kärulükkajatena töötavad erivajadusega inimesed. Kohalike omavalitsustega me praegu veel koostööd ei tee. Seda märki annab välja Abikäsi. Märki taotlevasse ettevõttesse läheb komisjon, kes seda ettevõtet hindab. Alati ei ole vaja aga kohale minna. Kui on vaja, siis me käime kohapeal vaatamas ja hindamas, kas ettevõtte tõesti seda märki väärrib. Ma arvan, et tavaliselt ei pöördu ettevõtte meie poole põhjuseta. Nad pöörduvad siis, kui nad teavad, et nad on seda märki väärt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan sisuka ettekande eest ja selle töö eest, mis te teinud olete! Mind paneb imestama, miks seda tööd ei tee Sotsiaalministeerium. Miks seda tegevust korraldatakse mitmetulundusühingu kaudu? Igal juhul au ja kiitus teile, aga ma arvan, et te võiksite kuuluda Sotsiaalministeeriumi ühte osakonda ja seda osakonda juhtida. Aga minu küsimus on selline. 9800 inimest on valmis tööturule sisenema. Kas te oskate oma kogemustele tuginedes öelda, kui paljud realselt võiksid tööturul läbi lüüa, milline on see protsent?

Indrek Ülper

Üldiselt inimene, kes ise tahab tööle minna, ka läbi lööb. Takistuseks ongi just see, et suurem osa neist ei suuda töötada täisajaga ehk kaheksa tundi. Kui ma vaatan neid 700 töötajat, kes on meie poole pöördunud, siis kindlasti enam kui pooltel neist on see tingimus. Kuus tundi töötada oleks okei. Ka sotsiaalmaksusoodustus oleks väga hea asi, mis tegelikult ei tekitaks ju otsest kulu. Kui tööandjal on vaja, et tööpäev kestab 12 tundi, ja kui jagada see kaheks kuuetunniseks osaks, siis see väga suurt lisakulu kaasa ei tooks. See on küll tööandjate kõige suurem murekoht. Mõnda saab veenda, et ta võtaks ühele töökohale kaks inimest, teised jälle sellega nõus ei ole, kuna vastutus jaguneb siis kahe inimese vahel ja on ka rohkem paberimajandust. Võiks olla mingi soodustav meede poole kohaga või osatööajaga inimeste palkamisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, ka mina soovin teile palju jõudu edaspidises töös! Te olete üsna palju inimesi tööle vahendanud. Nagu te ütlesite, mõni päev võtab teiega ühendust 50–70 inimest. Te suhtlete nende inimestega väga palju. Kui paljud erivajadusega inimestest, kes on teiega ühendust võtnud ja kellega te olete kokku puutunud, hakkavad tegema lihtsamat tööd? Kui palju on neid erivajadusega inimesi, kes on valmis tegema keerulisemat ja võib-olla natuke tasuvamat tööd?

Indrek Ülper

Umbes 10% nendest inimestest on magistri- või bakalaureusekraadiga ehk kõrgharidusega inimesed, kes on valmis tegema keerulisemat tööd. Kuid nagu ka eelmine esineja välja tõi, kõige suurem probleem erivajadusega inimeste seas on siiski haridus. Neil ei ole kutseharidust, paljudel ei ole ka keskharidust. Vist teie ise ütlesite enne, et peale kooli tugi kaob. Ma arvan, et noortega tuleb rohkem tegelda. Nende haridustase on väga madal. Sealte tulebki see, et nad saavad tööd miinimumpalga või väga väikese palgaga töökohtadel. Samas, kui kõrval on ka pension, siis tulevad need inimesed kuidagi toime. Nende inimeste protsent,

kes on nõus minema kohe n-ö heale töökohale, ei ole väga suur.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu! Suur tänu ka ettekande eest! Teie ise olete hea näide selle kohta, et kui on tahe, siis saab kõike korda saata, ei ole vaja alati ministriumisse kandideerida. Minu küsimus on võib-olla natuke omapärane, see käsitleb riigikaitset ja erivajadusega inimesi. Ma arutasin seda hea kolleegi Jüri Jaansoniga, kes pakkus, et järsku on siin rangete nõuetega tekitatud liiga kõrge tulemüür, sest isegi kui erivajadusega inimesel on soovi, ta siiski riigikaitstes osaleda ei saa. Kui me suudaksime seda ust natuke avada, kas või võimaldades vabatahtlikku asendusteenistust, kas see aitaks kaasa teie missiooni täitmisele? Kas see suurendaks nende inimeste enesekindlust ja võib-olla muudaks ka ettevõtjate silmis natuke nende mainet?

Indrek Ülper

Kindlasti! Ei ole mingit kahtlust, et selline asi oleks väga vajalik. Ma tean ajakirjanduse vahendusel, et on olnud üks juhtum, kui teenistuses jala kaotanud noormees läks tagasi teenistusse. Ma usun, et kui selline asi võimalikuks saaks, motiveeriks see kogu ühiskonda. Jüri Jaanson enne mainis Iisraeli näidet. Teie mõte on väga teretulnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Me räägime täna inimeste valust ja kannatustest ning ühiskonna valupunktidest. Kurb on see, et meid on siin saalis nii vähe. Natuke aega tagasi oli rõdul rohkem rahvast kui saalis. Samas on need inimesed, kes praegu saalis istuvad, need, kes asjast tõsiselt huvituvad, mida on näha ka küsimustest. Mis me siin ikka istume ja veename üksteist asjades, mis on meile kõigile ilmselged! Minu küsimus on see: kas te saate nime-tada konkreetset, millist seadusmuudatust te vajate ja mis abi te Riigikogult ootate? Vormis-tame selle ära, tirime läbi komisjonide ja tee-

me ükskord ära midagi sellist, mida me võik-sime siin üksmeeles teha. Siis saame ehk is-sandalt mõne patu andeks. Millist seadusmuu-datust te vajate?

Indrek Ülper

Muudatusi oleks vaja, aga siin on neid raske välja öelda, sest nagu ma enne ütlesin, need meetmed ei sõltu vist otseselt Riigikogus vas-tuvõetavatest seadustest. Samas ei tahaks me panna ettevõtjaid olukorda, kus neil näiteks oleks keelatud erivajadusega inimest lahti las-ta. See tekitaks veel rohkem hirme ja siis oleks raskem neid inimesi tööle saada. Siin on mõt-lemiskohti. Üks asi, mis ma arvan, et võiks olla ja lausa peaks olema, on mingil määral riigihangetel osalemise soodustamine. Näiteks, kui on sotsiaalne ettevõtte, mille tegevusvald-konnas (on see siis koolitus või mingi tootev tegevus) kuulutatakse välja riigihange ja kui selle ettevõtte pakkumine vähegi vastab hanke tingimustele, siis peaks ta olema natukene soodsamas olukorras. Praegu võidavad riigi-hankeid ainult kõige suuremad ja võimsamad ettevõtted, väiksemad jäävad välja. See on üks konkreetne ettepanek. Kuid ma hea meelega esitaksin ettepanekuid komisjonile edaspidi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, kõigepealt minu tunnustus teile nii ettekande kui ka teie tegevuse eest! Te märkisite õigesti, et puudega inimeste kaasamine suurendab ühiskonna sidu-sust ja vähendab tõrjutust ning sellisena on see igati vajalik ja tervitav. Te kontsentreerisite oma ettekandes põhiliselt puudega inimeste kaasamisele erasektoris, kuid selle valdkonna poliitika kujundamisel võiks avalik sektor olla suunanäitaja, suhtumise kujundaja ja kindlasti rollimudel. Kuidas te suhtute sellesse mõttes-se, et avalik sektor võiks edaspidi rohkem kas-utada nn positiivset diskrimineerimist? Kas siis, kui mingisugune ametikoht kuulub avaliku konkursi korras täitmisele, tuleks ligilähe-daselt võrdsete tingimuste puhul eelistada puu-dega inimest?

Indrek Ülper

Loomulikult võiks see niimoodi olla, kui on näha, et see inimene saab hakkama ja tal on õpivõime olemas. Ma ka enne mainisin, et avalik sektor võiks rohkem sellele tähelepanu pöörata. Ka mina olen konkureerinud avaliku sektori töökohtadele, aga mul ei ole see õnneks läinud. Ma ei tea, võib-olla ei olnud ma parim, tõenäoliselt ei olnud, sest ega ma ei kandideerinud valdkonnas, milles ma olen hariduse saanud. Kui aga sellist asja on seadusega võimalik reguleerida, siis võiks seda kindlasti teha. Ma arvan, et see võiks olla vähemalt hea tava. Mõned suurettvõtted Eestis teevad seda. Kui CV-s on kirjas, et inimesel on puue, siis kindlasti kutsutakse see inimene vestlusele. Isegi kui CV on väga halvasti koostatud ja on näha, et inimene sellele kohale ei sobi, sellegipoolest kutsutakse ta vestlusele. Nende väitel on see ära tasunud, nad on leidnud inimestele niimoodi tööd.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Te teete suurepäraselt ja väga vajalikku tööd, aga te pole ainukesed. Ma suhtlesin paari mittetulundusühinguga, kes samuti vahendavad puudega inimesi tööturule. Siin on plusse, aga on ka miinuseid. Näiteks vahendas Integratsiooni Ühiskondlik Algatuskeskus umbes poolteist aastat tagasi ühte kaubandusvõrku tööle 50 kuulmispuudega inimest, aga kahe-kolme kuu pärast jäi neist seal alles neli. Inimesed võetakse tööle töövõtulepinguga, mitte tavalise töölepinguga. Nendega lihtsalt ei osata suhelda. Ühesõnaga, tahet justkui on, aga oskust ja pädevust ei ole. Kuidas te hindate tööandjate valmidust nende inimestega tegelda? Kas neile ei oleks vaja mingisugust töötukassa pakutavat koolitust või midagi muud sellist? Hea tahe on, aga oskust ei ole.

Indrek Ülper

Täpselt nii see ongi. Ma ka enne tõi ühe näite, et üks Eesti suurfirma soovis tugiisikut. Tugiisikut ei olnud vaja mitte selle jaoks, et erivajadusega inimene õpiks ära tööks vajalikud liigutused, kuna oli vaja võtta ühest kastist üks ja teisest teine kõrs ning need omavahel

kokku panna, mille igauks kiiresti ära õpib. Nead soovisidki tugiisikut just selle jaoks, et kogu ülejäänud kollektiiv saaks selle inimesega hakkama, et nad ei hakkaks talle viltu vaatama. Nad soovisid tugiisikut, kes koolitaks ülejäänud seltskonna välja. Kõige parem on tööandjaga avatult rääkida. Kui tegemist on kaubandusketiga, millel on kümneid kauplusi, siis peab iga kaupluse juhatajaga sellest rääkima. Selgitustööd on seal vaja teha küll ja küll. Ma ei ole kindel, kas töötukassal on selliseid koolitusi. Igatahes on vabatahtlikuna valmis seda tööd tegema ühe Eesti suurfirma personalijuht, kes on varem töötukassas töötanud ja täpselt sellist selgitustööd tegema õppinud. Kui tekib vajadus, siis on meil olemas vabatahtlik, kes selgitustööd teeb. Aga kuna seda töötukassa meetmena ei ole, siis see kindlasti võiks olla. Tegelikult tuleb ka meie tegevuse puhul tugiisik küll töötukassa kaudu, aga otsest meedet seal ei ole. See inimene läheb justkui appi, aga tegelikult on tal teised tööülesanded. Me oleme sama asjaga kokku puutunud. Ma ei tea, kas see mittetulundusühing, mida te mainisite, on alles uus. Ma usun, et meie tegime alguses samu vigu. Praegu on meil kolmeaastane kogemus ja kõik on palju paremini läbi mõeldud. Me pakume ettevõtjale rohkem tuge. Kui me oleme erivajadusega inimese tööle vahendanud, siis sellega ei lõpe meie suhtlus ettevõtja ja selle inimesega. Ei saa väita, et kõik inimesed töökohale pidama jäävad. Kindlasti on ka neid, kes välja kukuvad, aga isikuomadused on sellel puhul tähtsamad kui oskused.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, küsimustele vastamiste aeg on läbi. Suur tänu härra Ülperile ettekande ja küsimustele vastamise eest! Ma kutsun ettekandjaks kõnepulti sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna. Palun!

Margus Tsahkna

Lugupeetud esimees! Head kolleegid ja head eelnevad esinejad! Mul on hea meel, et see teema siin täna olulise tähtsusega riikliku küsimusena arutlusel on. Minu käest on küsitud, miks toob sotsiaalkomisjon selle teema Riigikogu saali olulise tähtsusega riikliku küsimusena, kas tegu on ikka nii tähtsa küsimusega, et seda arutada sellises formaadis. Ma võin

öelda, et viimased kaks nädalat, kui me seda teemat ette valmistasime, on tõestanud, et tegu on väga tähtsa küsimusega mitte ainult erivajadusega inimestele, vaid kogu riigile.

Täna on siin kõlanud ka arve. Ma kordan üle, kui paljud inimesed on erivajadusega ehk kitsamalt võttes, kellele on määratud puue. Tihti ei teata, et tegelikult on iga kümnes Eestis elav inimene puudega ehk talle on puue määratud. Samas, nagu kolleeg Jüri Jaanson meie komisjoni avatud istungil nentis, on ka inimesi, kellele ei ole puuet määratud, kuna inimene ise ei ole sellest huvitatud, aga ta vajab abi ja ta on erivajadusega inimene. Võib seega öelda, et rohkem kui iga kümnes inimene on meie ühiskonnas selle teemaga otseselt hõlmatud.

Eelkõneleja tõi välja, et 2011. aastal oli 89 400 inimesele määratud osaline või täielik töövõimetus, 33 000 nendest töötavad ja 9800 inimest otsivad aktiivselt tööd. On väga suur hulk inimesi, kes aktiivselt tööd ei otsi. Sellel on väga erinevaid põhjusi, mille juurde ma veel jõuan. Aga kui me vaatame seda teemat olulise tähtsusega riikliku küsimusena, siis tuleb silmas pidada, et rahvastik väheneb, majandus on aktiivselt arenemas ning tööpuuduse asemel räägivad ettevõtjad sellest, et on väga suur tööjõupuudus, mis süveneb. Samal ajal on kümnendik ühiskonnast olukorras, kus väga suur osa nendest ei ole tööturul, mis tähendab, et nad ei saa panustada meie ühiskonna arengusse ja jäävad seetõttu sotsiaalselt tõrjutuks.

Meil toimus tänase arutelu ettevalmistamise raames 22. jaanuaril sotsiaalkomisjoni avalik istung, kuhu olid kutsutud väga paljud selle valdkonna organisatsioonid ja ka nende ettevõtete esindajad, kes selle teemaga tegelevad. Ma olin väga üllatunud, et lisaks komisjoni liikmetele ja ettekandjatele tuli kohale üle 30 inimese ja organisatsioonide esindaja, mis näitab, et selles sektoris on selle teema vastu huvi väga suur.

Eesti Puuetega Inimeste Koja esindaja Monika Haukanõmm tõi süsteemselt välja põhimõtted, miks erivajaduse või puudega inimestele on vaja tööhõivet. Neid eesmärke on mitmesuguseid. Kõigepealt, sotsiaalne eesmärk eelkõige sellele inimesele endale: eneseteostus, kaasatuse tunne. Need inimesed jäävad oma puude tõttu või seetõttu, et neil ei ole võimalust tööturul osaleda, väga tihti ühiskonna-

elust üldse kõrvale, mis tähendab, et nende eneseteostus ja rahulolu iseendaga jäävad väga puudulikku seisu. Teine eesmärk on majanduslik, seda just nimelt riiklikul tasemel. Nagu ma mainisin, süveneb meil tööjõupuudus, samal ajal on terve hulk erivajadusega inimesi, kes võiksid olla maksumaksjad. Ka eelkõneleja mainis, et kui juba needki 9800 inimest, kes aktiivselt tööd otsivad, saaksid isegi mitte kõrge palgaga, vaid tagasihoidlikugi palgaga tööd, siis saaks riik tulumaksu suurusjärgus kolm miljonit eurot, mis on märkimisväärne summa ja aitaks kaugemas perspektiivis sotsiaalseid kulutusi vähendada. Üks aspekt, millest on vähe räägitud, on õiguslik eesmärk: töötamine on üks inimõigus. Ka puudega inimestele tuleb tagada inimõigused. Me oleme küll ära teinud suure töö, me eelmisel aastal ratifitseerisime ja võtsime vastu rahvusvahelise puuetega inimeste õiguste konventsiooni, ja oleme seadnud endale eesmärgid, aga samal ajal näeme iga päev, et me tahes-tahtmata ikkagi eri tasemetel puudega inimesi diskrimineerime. See olukord peab kindlasti muutuma. Ka põhiseadus ütleb, et Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Ma arvan, et me ei ole riigikorraldusega suutnud tagada selle põhiseadusest tuleneva õiguse maksimaalset täitmist. Siin on kindlasti vaja palju tööd teha.

Üks kõige suurem teema, mida on vaja käsitleda ja kus on vaja muutusi, on ühiskonnas valitsev eelarvamuslik suhtumine. Eelarvamuste tekkimise põhjusi on mitmesuguseid. Võib-olla üks põhjus tuleneb ajaloost, kui erivajadusega, puudega inimesed ja ka lapsed, kellel mitmel põhjusel ei olnud perekonda, peideti avalikkuse silma alt ära vanadesse mõisakeskustesse loodud laste- ja hooldekodudesse. See suhtumine on küll päris jõuliselt muutunud, kuid siiski on sellised eelarvamusused olemas. Sellest suhtumisest tulenevalt ei julge erivajadusega inimesed väga tihti ka ise teha samme, milleks neil oleks füüsiliselt ja psüühiliselt võimalused olemas. Nad ongi tõrjutud ja nad ei leia endas jõudu, et väljakujunenud positsioonist välja murda.

Kui me räägime tööhõivest, siis kindlasti on oluline ka siin korduvalt mainitud ettevõtjate suhtumine. MTÜ Abikäsi eestvedaja Indrek Ülperi kogemus näitab, et kui käia päevas kahe-kolme ettevõtjaga rääkimas, siis on vähemalt pooled nendest pärast seda lühikest vest-

lust valmis pakkuma erivajadusega inimesele tööd. Seega, kui teha aktiivselt selgitustööd ja näidata võimalusi, siis töökohti ka leitakse.

Hea näide ongi MTÜ Abikäsi, kes on juba mitu aastat tegutsenud ja kelle esindaja on täna ka Riigikogu saalis. Väga oluline on mainida, et selle tänase olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu toimumise n-ö viimane tõuge oligi MTÜ Abikäsi algatatud kampaania, mis algas juba s.a 7. jaanuaril ja kestab kuni veebruarini alguseni. See on kampaania "Töötame koos". Ma loodan, et paljud teist on seda kampaaniat eri meediakanalites märganud. Meie komisjoni avalikul istungil saime selle kohta informatsiooni, mis minu arvates elevust tekitas. Nimelt, selle paari-kolme nädala jooksul on MTÜ-le Abikäsi tekkinud 200 töökohta, mida on võimalik kohe inimestele pakkuda. Samamoodi on juurde tulnud juba üle 400 inimese, kes aktiivselt tööd otsivad. Üks mittetulundusühing on suutnud päris lühikese aja jooksul tekitada olukorra, et on töötajad ja tööpakkujad, nüüd tuleb nad kokku viia.

Meie komisjonis oli juttu just nimelt riigi meetmetest, eelkõige sellest, mis puudutab töötukassa tegevust. Täna me kuulsime siin saalis mitmesugustest meetmetest, mida riik töötukassa kaudu pakub. Tuleb tõdeda, et me oleme siin päris kaugel jõudnud. Meil on välja töötatud väga palju meetmeid ja tugiteenuseid, kuid probleem on selles, et väga tihti ühelt poolt ettevõtjad ise ei oska ega taha töötukassa poole pöörduda, et saada riigi meetmetest abi, ja teiselt poolt ei oska erivajadusega inimesed ettevõtjaid leida. Siin ma näengi meie arutelu ühte praktilist tulemust, et kolmanda sektori organisatsioonid ja mitmesugused riiklikud organisatsioonid koostöös avalikkusega suudaksid otsad omavahel kokku viia ning teha seda koostööd igapäevaselt. Siis saaks neid inimesi, kes on juba pöördunud või tulevikus pöörduvad MTÜ Abikäsi poole, koostöös töötukassa, Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse ja teiste organisatsioonidega rohkem aidata. Kindlasti tuleks kaasata ka ettevõtjaid. Seetõttu võiks märk "Töötame koos", mida antakse nendele ettevõtjatele, kes on loonud sotsiaalseid töökohti, saada suurema tunnustuse ja riikliku toetuse, et see ei kujuneks mitte ainult ühe mittetulundusühingu antavaks märgiks, vaid sellele lisanduks mingisugune põhimõtteline kvaliteet. Nagu Indrek

Ülper ütles, Suurbritannia näide seda ka tõestab.

Mida teha? Siin on kõlanud mitmesuguseid ettepanekuid. Esiteks tuleks inimeste teadlikkust parandada ja neile julgust sisendada, seda tuleks sisendada nii ettevõtjatele kui ka erivajadusega inimestele, kes soovivad tööturul osaleda. Kuid me peame üle vaatama ka töövõimetus määramise filosoofia. Sotsiaalministeeriumis valmistatakse seda eelnõu ette ja ma loodan, et see jõuab varsti Riigikokku. Praegu on lähenemine selline, et inimesele määratakse töövõimetus. See peaks aga muutuma töövõimetus määramiseks. Tuleb leida praktilised lahendused seadusandja tasemel, et need inimesed oleksid neil säilinud võimete kohaselt tööturule kaasatud. Ma arvan, et selle üle, kui me sellist põhimõttelist muudatust hakkame tegema, tuleb päris suuri vaidlusi pidada. See nõuab kindlasti ka finantseerimise ülevaatamist.

Teised ettepanekud on järgmised. Just avalik sektor ise võiks olla eeskujuks töökohtade täitmisel ehk kui erivajadusega inimesed on teistega võrdselt kompetentsed, siis võiks neid töölevõtmisel eelistada. Samamoodi tuleks soodustada sotsiaalset ettevõtlust. Miks ei võiks Riigikogu üle vaadata sotsiaalse ettevõtluse juriidilist vormi, nii et sotsiaalsel ettevõtlusel oleks võimalik suunata oma tegevus kasumi teenimisele ja samal ajal saada rahastust mitmesugustest fondidest, milleks äriühingutel praegu võimalust ei ole? Loomulikult tekib siin küsimus riigiabiga seoses, kuid see on teema, mida me võiksime arutada. Samuti tuleb vaadata riigihangete seadust. Sinna võiks panna mingi soovitusliku pügala, et kui sotsiaalne ettevõtte teeb teistega võrdse ja täiesti võistlusvõimelise pakkumise, siis võiks selliseid ettevõtteid soosida, anda neile tööd ja riigilt ka sõnumi, et me oma hangete puhul, maksu- maksja raha eest tehtava töö tegemisel eelistame just nimelt erivajadusega inimestega tegelevaid sotsiaalseid ettevõtteid.

Üks teema, mis meie avatud komisjoni istungil eraldi üles kerkis, oli haridus. Suuresti on probleem juurdepääs kutse- ja eriharidusele. Alg- ja põhihariduse inimesed omandavad, kuid hiljem on erivajadusega inimestel raske oma haridust täiendada. See on keeruline ülesanne meie haridussüsteemile ja kindlasti ka omavalitsustele, kes peaksid pakkuma kõik-

võimalikke toetusi, et inimesed saaksid kasutada neid võimalusi, mis neil tegelikult olemas on. Arusaadavalt on omavalitsused ettevaatlikud, kuna see raha lihtsalt puudub. See takistus tuleks ületada.

Ma rõhutan eraldi seda, mille tõi välja MTÜ Abikäsi esindaja, et töötukassa meetmete hulgas võiks pakkuda võimalust kasutada tugisikuteenust. Tugiisik aitab inimesel kohaneda selle ettevõttega, kes on otsustanud luua töökoha erivajadusega inimesele. Me võiksime koos töötukassaga vaadata, kas seda teenust on võimalik ellu kutsuda.

Lõpuks räägin sellest, mis puudutab sotsiaalset ettevõtlust. Tõepoolest, selle ettevõtlusvormiga seoses me võiksime vaadata, kas meil on võimalik pakkuda KredExi ja EAS-i kaudu uusi meetmeid, mis aitaksid just nimelt sellistel ettevõtetel tegevust alustada. Kindlasti ei saa need meetmed olla n-ö pidevad, aga need võiksid olla mõeldud tegevuse alustamiseks vajaliku kapitalilaenu garanteerimiseks vms.

Ma loodan, et see riiklikult tähtis arutelu annab lähiaastatel riiklikult tähtsaid tulemusi. Selle aluseks on meie endi, kogu ühiskonna suhtumise muutmine ning julguse süstimine nendesse inimestesse, kes tegelevad ettevõtlusega, ja erivajadusega inimestesse, et nad julgeksid tulla ja küsida seda, mis neile tegelikult võrdselt teistega kuulub. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Margus Tsahkna! Palun küsimus, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud esineja! Minu küsimus oli pigem mõeldud eelkõnelejale, MTÜ Abikäsi esindajale, aga ma küsin nüüd teilt. Teema on väga aktuaalne, erivajadusega inimeste tööturule kaasamine, nende tööjõu vahendamine on väga tähtis. Aga meil on olemas ju psüühilise erivajadusega inimesed ja füüsilise puudega inimesed. Eelnevatel aastatel on räägitud, et lahenduste otsimine on olnud rohkem füüsilise puudega inimeste poole kaldus. Kas see teema oli üleval, et vähe tähelepanu on pööratud psüühilise erivajadusega inimeste tööturule vahendamisele?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Vaimupuudega inimeste organisatsiooni esindaja võttis komisjoni istungil eraldi sõna ja tõi selle probleemi välja. Ühtlasi nentis ta, et vaimupuudega inimeste suhtes ollakse võib-olla eriti eelarvamuslik. Kui on füüsiline puue, siis on see konkreetselt näha. Väga tihti ei taha vaimupuudega inimesed lasta endale ametlikult vaimupuuet määrata, vaid nad proovivad lasta määrata mingi teise puude, et vaimupuuet varjata. Siin tuleb teha teavitustööd. Kui inimesele on vaimupuue määratud, siis see ei tähenda, et ta ei ole võimeline sotsiaalselt käituma või töötama. Igal juhul tuleb eraldi vaadata, kui sügav see vaimupuue on. Aga see suhtumine, millest hea küsija rääkis, on olemas ja sellele tuleb tähelepanu pöörata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab transporti, eelkõige erivajadusega inimeste võimalusi tööle ja töölt koju pääseda. Kas sa oled kursis, kuidas on transpordi planeerimine üle Eesti korraldatud? Mõni aeg tagasi oli Tallinnas reisisaatjate projekt, mis lõppes ära pärast kohalike valimisi. Aga võib-olla näiteks mõnel bussiliinil oleks sellist reisisaatjat vaja? Tallinnas toimub ka ratastooliinimeste bussiga tööleja kojuvedu. Kuidas see mujal Eestis lahendatud on?

Margus Tsahkna

Aitäh! See on omavalitsustes lahendatud erinevalt, sedamööda, milline on huvi ja millised on rahalised võimalused. Ma tean, et Lääne-Virumaal on olnud mitmel vallal ühisprojekt, et seda teenust osutada. Aga alati tekiavad rahalised probleemid. Tõepoolest, see reisisaatjate küsimus on ka minu kõrvu jõudnud. Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus on selle vastu huvi üles näidanud, sest selleks, et erivajadusega inimesed saaksid nende juurde ühissõidukiga sõita, oleks vaja reisisaatjat. Kui ma ei eksi, siis Astangule sõidab liin nr 61. Reisisaatjaid ei ole vaja mitte n-ö sotsiaalse projektina, mis nüüdseks on vist Tallinnas lõpetatud, vaid pidevalt. Kindlasti tuleks selliseid ettepanekuid rohkem kuulda võtta. Mui-

dugi on juurdepääsetavus üks probleem, miks erivajadusega inimesed jätvad tegemata teatud otsused, näiteks tööturul osalemise kohta. Aga Tallinn on selles mõttes tubli, et Tallinnas osutatakse seda teenust, aidatakse liikumispuudega inimesi töökohtadele ja sinna, kuhu neil vaja minna on. Ma ei taha siin Tallinnale otsest midagi ette heita.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Margus Tsahkna, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Avan läbirääkimised. Ma palun kõnetooli kolleeg Jüri Jaanson Reformierakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Jüri Jaanson

Austatud juhataja! Head kolleegid! Reformierakonna fraktsioon peab vajalikuks ettevõtjate seas ja ühiskonnas tervikuna eelarvamusi ümber lükata ja kaotada sotsiaalne tõrjutus erivajadusega inimeste tööhõive küsimustes. Leiame, et laiemalt vaadates on positiivsed hoiakud erivajadusega inimeste tööhõive suhtes ja töösutlikkuse eelistamine passiivseks jätmisele oluline kasutamata reservkapital. Erivajadusega töötaja on kohandatud tingimustes sageli võimeline paremini ja kohusetundlikumalt töötama kui tavatöötaja. Seda teadmist on vaja ühiskonnas levitada.

Reformierakonna fraktsioon peab oluliseks märkida, et inimeste, sh erivajadusega inimeste tööturul toimetuleku tähtis aspekt on hariduse, sh kutsehariduse omandamise võimalus. Seetõttu on äärmiselt oluline, et meie haridusasutused ja kutseõppekeskused tänapäevaselt ja jooksvalt kohandataks erivajadusega inimeste vajadusi silmas pidades. Olulised on ka õppejõudude ja õpetajate teadmised erivajadusega õpilaste vajaduste kohta.

Toon ühe negatiivse näite haridusele juurdepääsu puudumise kohta. Ülikoolides ja teistes haridusasutustes suureneb plahvatuslikult videoloengute arv, kuid need loengud ei ole varustatud subtiitritega ega tõlkega viipekeelde. See muudab kuulmistakistusega inimestele hariduse omandamise raskeks, tihtipeale võimatuks. Kahju, mis riik ja ühiskond sellest saavad, on tegelikult suur. Seetõttu kasutan võimalust, pannes kultuurikomisjonile südamele, et nad eile esimese lugemise läbinud

kutseõppeasutuse seaduse eelnõu ja ka teiste haridusasutusi käsitlevate seaduste eelnõude menetlemisel kindlasti alati arvestaksid erivajadusega noorte võimaluste ja vajadustega. Ma tean, et nad teevad seda niigi, aga seda veel kord märkida pole liiast.

Juhin tähelepanu aasta tagasi siinsamas saalis ratifitseeritud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile. Selle konventsiooni artikliga 27 "Töö ja tööhõive" tunnistab Eesti riik erivajadusega inimeste õigust tööle teistega võrdsetel alustel, keelustab puude alusel diskrimineerimise kõigis tööhõivega seotud küsimustes ning tagab erivajadusega inimestele võimaluse teostada oma töö- ja ametiühinguõigusi teistega võrdsetel alustel. Möödunud nädalal, 22. jaanuaril toimunud sotsiaalkomisjoni avalikul istungil käsitleti terviklikult ja ülevaatlikult erivajadusega inimeste tööhõivega seotud küsimusi. See andis kindlust, et tööturumeetmeid ja neid toetavaid hoolekandeteenuseid on erivajadusega inimeste tööhõive suurendamiseks piisavalt. Sellest hoolimata on suurim probleem 41%-line lõhe tööealiste tavainimeste ja erivajadusega inimeste hõive vahel. Sellist olukorda peaks muude meetmete hulgas aitama parandada lähiajal Sotsiaalmistriteeriumist koostöös Rahandusministreeriumiga valitsusele esitatav uus ja põhjalik tööturumeetmete plaan. Selle järgi tuleks töövõimetusel hakata hindama töövõimet ja töövõimetuspensioni maksmisele tuleks eelistada võimet taastavaid investeeringuid, nagu abivahendite, koolituse ja muude erivajadusega töötaja toimetulekut võimaldavate instrumentide pakkumine. See on väga oluline erivajadusega inimeste kaasamiseks aktiivsesse tööellu. Teine oluline muudatus on erivajadusega inimeste tööhõive temaatika viimine Sotsiaalkindlustusametist töötukassasse. See pole mitte ainult tehniline muudatus. Asutuse eripärast tingitult vaadatakse töötukassas inimest hoopis teise pilguga.

Lõpetuseks kutsun Reformierakonna fraktsiooni nimel kõiki Riigikogu liikmeid üles tegema ühiskonnas aktiivset selgitustööd erivajadusega töötajatega seotud eelarvamuste kummutamiseks. Ma arvan, et just laiapõhjalise poliitilise ühistegevuse tulemusena väheneb sotsiaalne tõrjutus ja kasvab ka üldine heaolu. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jüri Jaanson! Palun kõnepulti kolleeg Siim Kabritsa Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Siim Kabrits

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! IRL-i fraktsioon tervitab seda, et see oluline küsimus on täna Riigikogus arutlusel. Meid on vähe ja iga inimene on oluline. Me elame piirkonnas, kus riikidevaheline konkurents inimeste pärast on üks suurimaid Euroopas. Meie naabriks on Rootsi, mis on pindalalt suurem kui Saksamaa, aga elanike arvult üheksa korda väiksem. Samuti on meie naabriks Soome, mis on pindalalt suurem kui Poola, aga elanike arvult kaheksa korda väiksem. Seetõttu on iga inimene oluline. Kes ei sooviks endale sarnase kultuuritaustaga ja haritud noori inimesi? Peame võitlema iga inimese eest.

Eestis on ligi 90 000 inimest, kellele on määratud osaline või täielik töövõimetus. Nende seas on diabeetikuid, vaimupuudega inimesi, südamehaigeid. Nendest 33 000 töötavad ja 9800 otsivad tööd. 46 600 on mitteaktiivsed, mis aga ei tähenda, et nad võimaluse avanedes tööle ei asuks. Ka mul endal on üks sugulane, kes jäi 16-aastaselt vettahüppe tagajärjel ratsatooli. Tänu tema heale tööandjale BNS-ile loeme iga päev Riigikogus tema tehtud meediamonitoringuid.

Kõige tähtsam on, et tööandjad, samuti tulevased potentsiaalsed kolleegid ei kardaks puudega inimesi. Mul on üks tuttav ettevõtja, kes plaanis lattu tööle võtta kuulmispuudega inimest. Eelnevalt küsis ta mitmelt kolleegilt, mis on nende arvamus. Kahjuks oli see arvamus negatiivne. Kuna laos on vähe ruumi, siis kardeti, et äkki jääb see inimene veel mõne töstukit alla või juhtub mingi muu tööõnnetus. Kõige rohkem kartis seda just personalijuht: "Mõelge, kui juhtub mingi tööõnnetus, kui palju ma pean dokumente täitma ja milline Tööinspektsiooni juurdlus sellele järgneb!" Need olid reaalsed kartused ja selle tõttu jäi see inimene tööle võtmata.

Suurbritannias on hea näide riigi rahastatav Remploy ühing, kes esimesed nädalad katab tööandja palgakulu, samuti töötaja elamis- ja töölesõidukulud. Ka Eesti riigis võiksime mõelda ja peaksime mõtlema, kuidas motiveerida ettevõtjaid palkama erivajadusega inimesi

või mis on need tööd ja teenused, mida erivajadusega inimesi palkavad ettevõtted pakuvad. Üks nendest teenustest on dokumentide digitaliseerimine. Osaliselt on selle teenuse järele nõudlust, aga võiks veelgi vähendada bürokraatiat ja motiveerida ettevõtjaid seda teenust tellima. IRL-i fraktsiooni nimel käin ma välja mõtte, et tuleks muuta raamatupidamise seadust just raamatupidamise algdokumentide säilitamise kohustuse osas. Praegu on ettevõtjatel kohustus säilitada raamatupidamise algdokumente vähemalt seitse aastat. Ettepanek on muuta seadust nii, et peale esimest aastat võiks ettevõtja algdokumendid digitaliseerida ja peale seda oleks kohustus hoida neid dokumente digitaliseeritud kujul vähemalt kuus aastat. Ettevõtjatel tekib siis valikuvõimalus, kas maksta digitaliseerimise või arhiivipinna eest. See on reaalne võimalus, kuidas tekitada digitaliseerimisteenuse järele suuremat nõudlust.

Ehkki Eestis on asjad paranenud, saaks ja võiks veel palju ära teha. Samuti oleme mõelnud selle peale, mida töötukassa võiks aktiivsemalt pakkuda. Ma käisin välja mõtte video-CV-de kasutamise kohta, mis aitab samuti ettevõtjate aega kokku hoida ja motiveerida neid erivajadusega inimesi tööle võtma. Nad näevad kohe ära, milline see potentsiaalne töötaja on, kes tahab seda tööd teha.

Lõpetuseks: mul on hea meel, et see teema täna üles kerkis. Iga inimene on oluline ja iga inimese nimel peame pingutama. Ka väikesed sammud on need, mis aitavad neid töökohti luua. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Siim Kabrits! Palun kõnepulti kolleeg Helmen Küti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Lugupeetud külalised! Kolleegid! Interneti vahendusel arutelu jälgijad! Kõigepealt suur tänu ettekande eest Pille Liimalile Eesti Töötukassast ja MTÜ Abikäsi juhatause liikmele Indrek Ülperile! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel tahan esitada mõned mõtted ja ettepanekud. See, et me räägime olulise tähtsusega riikliku küsimusena erivajadusega inimeste tööturule kaa-

samisest, on muidugi õige ja väga vajalik. Veel olulisem on see, et tänane arutelu ei jääks ainult olukorra konstateerimiseks, vaid sellele järgneksid ka sammud, et väljatoodud puudusi likvideerida. Palju tähtsam on aga see, et iga seaduseelnõu, mida me menetleme ja vastu võtame, järgiks seda, et kellegi õigusi ei kitsendataks pelgalt selle eesmärgi nimel, et olla ökonoomsem ja vähem raha kulutada.

Nüüd teema juurde. Me kõik oleme pärit lapsepõlvest. Lapsepõlves saadud emotsioonid, kogemused, oskused ja võimalused määravad tihti ära kogu meie edaspidise elu. Olen veendunud, et elus saab kõik alguse meditsiinisüsteemist ja hariduse omandamise võimalusest või selle puudumisest ning seda juba alusharidusest ehk lasteaiast alates. Kas me suudame leida igas lapses, ka erivajadusega lapses, ainulaadse ande ja oskuse ning seda välja arendada? Kas pelgalt rahalise kokkuhoiu nimel tehtud otsused tulevikus riigile kallimaks ei lähe? Kas palli loopimine riigi ja omavalitsuse vahel, aga ka ainuvastutuse panemine lapsevanemale tagab siiski riigi jätkusuutliku arengu?

Täna räägime siin erivajadusega inimeste tööturule kaasamisest ja meetmetest, mis võiksid toetada nii töötajaid kui ka ettevõtjaid. Need on kahtlemata vajalikud. Kuid juba haridussüsteem peaks tagama, et erivajadusega inimestele ei jääks mitte ainult lihtsamad tööd, vaid nad saaksid ka nn targa töö tegemise võimaluse. Nimi ei riku kandjat ega amet tegijat, kuid selleks, et neid targa töö tegemise võimalusi oleks kõigil, tuleb tagada, et ükski abi vajav laps ei jääks haridussüsteemis abita.

Toon mõne näite. Valitsuse määruse alusel oli kohalikel omavalitsustel seni lubatud tasanudfondist pedagoogidele määratud palgaraha kasutada ka palga maksmiseks tugisüsteemide spetsialistidele, näiteks logopeedidele ja psühholoogidele. Nüüd on see raha sihtotstarbeline ja läheb vaid pedagoogide palgarahaks. Omavalitsused on olukorras, kus seda väga vajaliku tugiteenust suudavad pakkuda vaid need, kellel on selleks rahaline võimekus ja kes võib-olla peavad seda ka prioriteediks. Teenus on aga väga vajalik, selleks et erivajadusega, olgu siis tervisliku või haridusliku erivajadusega laps üldse haridussüsteemis püsiks. Haridus- ja teadusminister ütles eile infotunnis küsimustele vastates, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemine ning täiendamine

on Riigikogu kätes. Kui seadusesse oleks kirjutatud, et riik tagab raha tugisüsteemide spetsialistidele, siis tema selle vastu ei oleks.

Kas täna, arutades seda väga olulist teemat, ei peaks me mõtlema sellele, et tööturule saab siseneda vaid väga haritud inimene? Eesti kui väikeriigi jaoks on iga inimene oluline. Kas me oleme nii rikkad, et võime lubada, et raha kokkuhoidmise nimel jäävad näiteks autistlike laste anded välja arendamata, me jätame nad tulevikus nurka töötü täiskasvanu ja abivajajana? Või oleks õige, kui tänu õigele hariduskorraldusele saaksid nendest tööturul konkurentsivõimelised inimesed ja maksumaksjad?

Ma usun, et te olete lugenud 29. jaanuari Postimehest ajakirjanik Tiina Kangro arvamuslugu "Meil on aega veel ...", mis toob mitmeid selliseid näiteid. Ma toon sealt siiski ühe väikese tsitaadi, et tekitada huvi neis, kes seda artiklit veel lugenud ei ole, ja neid, kes seda juba lugenud on, kutsuda kaasa mõtlema, kui me hakkame siin saalis arutama põhikooli- ja gümnaasiumiseadust: "Seost hariduses kokku hoitud ja sotsiaalsfääris juurde kulutatud ressursside vahel, saati nende mõju praegusele riigieelarvele ja ka tulevastele, poleks aga keegi avastanud – need on erinevad süsteemid, erinevad rahakotid ning isegi asendamatu Jürgen Ligi ja tema usinate abiliste tööarvutites Suur-Ameerika tänaval ei hakka punased tuluksed vilkuma niisuguste näiliselt vähetähtsate asjade puhul."

Kas me ei peaks süsteemi siiski vaatama tervikuna, mitte nii, et iga ministeerium askeldab vaid oma jupis, ilma tervikut nägemata? Kahtlemata on meie riik noor. Pärast taasiseisvumist on siiski tervikliku süsteemi loomisega alustatud, seda nii töötukassa teenuste kui ka muude teenuste näol. Suur tunnustus vabakonnale ja näiteks täna siin esindatud MTÜ-le Abikäsi, aga ka paljudele teistele, nii eraettevõtjatele kui ka avaliku sektori asutustele, kes on näinud seda suurt potentsiaali ja neid oskusi, mis erivajadusega inimestel on. Ka minu kodulinnas Viljandis on mitmed ettevõtjad loonud töökohti, kus võimaldatakse töötada osajaga, töötada nii, et arvestataks töötaja tervislikku seisundit või erivajadust. Näiteks toon OÜ Pesuekspert.

Lõpetuseks ütlen, et ma usun, et vigane käsi või jalg, veidi halvemini nägev silm või kuulev kõrv on kindlasti väiksemad puuded kui näi-

teks must südametunnistus. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel kutsun kõiki, kes seaduseelnõusid ette valmistavad ja otsuseid langetavad, üles tervikut nägema. Uskuge, näiliselt suurem kulu teatud valdkondades, olgu see siis sotsiaal- või haridusvaldkond, annab hiljem riigile palju rohkem tuluna tagasi, rääkimata sellest, et jätab inimestele väärkuse ja võimaluse inimväärseks eluks. Neid inimesi ei ole vaja haletseda, neid on vaja toetada ja anda neile teistega võrdsed võimalused. Ja veel, ärgem kartkem vaadata üle seadusi ja vajaduse korral teha neis ka muudatusi ning riigi vastutust suurendada, et tagada vähemalt miinimumosas teistega võrdsed võimalused kõigile erivajadusega inimestele, sõltumata nende elukohast ja nende omavalitsuste haldussuutlikkusest või -suutmatusest. Artikli pealkirjaga "Meil on aega veel ..." ma nõustun, aga ütlen, et seda aega ei ole mitte väga palju. Meil ei ole väga palju aega selle tõttu, et iga täna panustamata jäänud üks euro tekitab tulevikus tagajärgedega võitlemisel kümme eurot rohkem kulu. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Helmen Kütt! Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud kolleegid! Ma olen natuke raskes olukorras, kuna ma olen viimane, kes nuppu vajutas. Tegelikult nõustun ma 102% kõigega, mis siit kõnepuldist kõlas. Aga mul on siiski paar asja, mida öelda.

Mina olen selle põlvkonna inimene, kes veel mäletab oma lapsepõlvest teise maailmasõja invaliide. Minu kõrvalmajas elas üks ilma jalgadeta meesterahvas. Tal ei olnud ratastooli, vaid tal oli mingi ratastega laud. Ta oli kingsepp. Kui ma teda esimest korda nägin – ma ei mäleta, kas ma olin siis neli või viis aastat vana –, siis jäin ma teda vahtima. Vanaema ütles: "Ära vahi, see pole viisakas." Ma lõin silmad maha. See ongi see suhtumine, millega me kõik oleme enam-vähem tänaseni nakatunud: neid inimesi nähes me lööme silmad maha, sest ei tea, kuidas nendega suhelda. See ei ole nii ainult ühiskonnas, vaid see oli viimase ajani nii ka riigi poliitikas. Nii et on väga tore, et

see arutelu siin täna käib ja et sotsiaalkomisjon selle algatas.

Ma ütlen Margus Tsahknaale, et see on ka väga julge samm. Iga kord, kui me siin midagi olulise tähtsusega riikliku küsimusena arutame, eriti nii tundlikke asju, siis me anname inimestele lootust, et asi muutub paremaks. Aga homme ju midagi ei juhtu ega juhtu ilmselt ka lähikuudel, ütlen ma väga optimistlikult. Sellel arutelul me mitte ainult ei jaga oma mõtteid. Keegi, kes siin puldis käis, juba ütles, et teda pole vaja veenda, et see on vajalik. Me veename üksteist selles, kui hea asi on puudega inimeste kaasamine tööturule. Me teame seda, aga me ei ole tööandjad, me oleme seadusandjad. See tähendab, et me peame hiljemalt ülejäämisel nädalal selle teemaga edasi minema ja alustama mingisugust seadusandlikku tööd, et nende inimeste olukorda leevendada.

Kõik ettepanekud, mis siin kõlasid, on tere-tulnud. Mõne mõttega võiks vaielda, aga ma siiski usun, et Keskerakonna fraktsioon annab hea meelega oma panuse sellesse töösse. Aga üks asi jäi siin täiesti mainimata ja ma pean sellest rääkima. Nagu meie ühiskonnas üldiselt, nii on ka puudega inimeste seas venekeelseid inimesi. Nende mure on natuke suurem kui eestikeelsete inimeste oma. Ma võtsin täna hommikul ühendust Ida-Virumaa Vaegkuuljate Ühinguga. Neil on näiteks see probleem, et eelmise aasta seisuga oli Eestis üksainus venekeelne kõrgema kategooria viipetõlk. Kui me räägime sellest, et oleks vaja uudiseid tõlkida viipekeelde, mida vahel tehakse, vahel mitte, siis venekeelsest viipetõlkest ei räägi mitte keegi. Väide, et eesti- ja venekeelsete inimeste viipekeel on ühesugune, ei pea tegelikult vett. See ei ole nii. Need inimesed on isoleeritud. Nende sõnum on see, et kui sünnib kuulmispuudega laps, ja tema vanemad on n-ö suure algustähga, läbilöögivõimega vanemad, siis sellest lapsest saab midagi. Kui tal selliseid vanemaid ei ole, siis ei saa temast midagi.

Siinkohal tulen ma haridussüsteemi juurde. Helmen Kütt tõstatab väga õigesti küsimuse, et hariduse omandamise võimalused on väga erinevad. Meil ei ole 20 aastat või natuke vähem olnud ühtegi õppeasutust, kus saaksid emakeeles õppida venekeelsetest peredest pärit olevad lapsed, kes ei kuule. Nad saadetakse eesti kooli ja tagajärg on see, et nad sõna otse-

ses mõttes ei saa oma vanematega suhelda, sest nad lihtsalt ei saa üksteisest aru. See on väga valus. Näiteks on Tallinnas üksainuke kool, kus saavad õppida ükskõik millise puudega venekeelsed inimesed. See on Õismäe Kool.

Ma palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Yana Toom

Kõik on koos ühes õppeasutuses: väga raske puudega inimesed, kergema puudega inimesed jt. Astangu keskusesse pole neil asja ja ega neid seal väga ei oodatagi. Tagajärg on see, et inimene, kes selles koolis õpib ja saab seal enam-vähem korraliku sotsiaalse rehabilitatsiooni, jääb peale kooli koju. Kahe-kolme aasta pärast pedagoogid nutavad, et tase on jälle madal ja temast enam midagi ei saa. See on väga suur probleem. Ma loodan, et kui me tuleme reaalsete sammude juurde ja hakkame vaatama, kuidas neid inimesi aidata, siis me peame meeles, et meil on ka puudega inimesi, kelle emakeel ei ole eesti keel ja kes vajavad samamoodi riigi abi nagu kõik teised.

Lõpetuseks tahan ikkagi olla optimistlik ja uskuda, et kui me juba lootust inimestele andsime, siis me ka käitume vastutustundlikult ja üritame neid probleeme lahendada. Suur tänu veel kord MTÜ-le Abikäsi, kes teeb suurepärasest tööd ja teeb seda hästi ning oli isegi nii läbilöögivõimeline, et tõi selle arutelu siia suurde saali! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Ma tänan ettekandjaid ettekannete eest! Ma tänan ka kõiki kolleege, kes esitasid küsimusi, ja ettekandjaid, kes küsimustele vastasid! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.16.

Istungi kestus 2 tundi ja 16 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 11. veebruar 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine riigisaladuse lekkimise kohta (nr 256)
2. Arupärimine riiklike kontrollijate ja inspektorite kontrollide kulude kohta (nr 257)
3. Arupärimine puudega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavuse kohta (nr 262)
4. Arupärimine kodukulude vähendamise kohta (nr 260)
5. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku neljanda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Esimesena palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna viis seaduseelnõu. Esiteks, võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Teiseks, jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsiooni 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Kolmandaks, muuseumiseaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kultuuriminister Rein Lang. Neljandaks, väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Viiendaks, kriminaalmenetluse seadustiku § 199 täiendamise seaduse eelnõu. Nende kahe

seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on au anda 13 sotsiaaldemokraadi nimel üle arupärimine sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Arupärimine käsitleb riskiperesid ning laste- ja erivajadusega laste hooldust. Arupärimine on ajendatud Riigikontrolli aruandest. Meil on kuus küsimust, millele palume sotsiaalministril vastata. Ma lühidalt räägin, mida see aruanne käsitles. Eesti on tuntud riigina, kus sotsiaalvaldkonna kulutused on ühed väiksemad Euroopa Liidus. Osa ühiskonnateadlasi on meie ühiskonda nimetanud riskiühiskonnaks. Eestis elab üle 60 000 lapse vaesuses ja suure hulga laste vanemad on toimetulekutoetuse saajad. Ka nähtub Riigikontrolli aruandest, et laste hoolekanne ja lastekaitse vajavad riigi suuremat ning kiiremat sekkumist, et olukord paraneks. Laste hoolekande ja lastekaitse küsimused on enamjaolt omavalitsuste korraldada, samas ei ole ligikaudu 60%-s Eesti omavalitsustest lastekaitsetöötajat või pole neid töötajaid piisavalt. Omavalitsustel pole seetõttu ka ülevaadet riskirühmadesse kuuluvatest lastest. Eraldi murekoht on erivajadusega laste hooldamine, kus omavalitsuste võimekus on väga erinev. Sageli käsitletakse riskiperedena nn sotsiaalselt kohanematuid perekondi, kelle puhul on riskantne maksta lastele mõeldud toetusraha otse lastevanemate kätte. Kuid riskid varitsevad ka peresid, kel tuleb toime tulla ebasoodsatest tingimustest tulenevate raskustega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Lugupeetud proua esimees! Austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjoni 11. veebruari otsuse kohaselt esitab riigikaitsekomisjon Riigikogu menetlusse Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu. Eelnõu kohaselt panustab Eesti NATO alalise merejõudude gruppi kuni 15 kaitseväelast, täites vastavad ametikohad Saksamaa Liitvabariigile kuuluvatel sõjalaevadel, mis osalevad SNMG1 koosseisus, sh operatsioonidel Ocean Shield ja Active Endeavour kuni 2013. aasta 31. detsembrini. Eesti kaitseväelaste ülesannete hulka kuuluvad lisaks tavapärasele laevameeskonna tegevustele laeva turvalisuse tagamine vastavalt operatsioonide Ocean Shield ning Active Endeavour rahvusvahelisele mandaadile, tsiiviillaevade ning nende lasti kontroll, eesmärgiga tuvastada piraatlusega tegelevaid laevu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab riigikaitsekomisjoni komisjoni liige Ülo Tulik. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Tänan! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Mul on üle anda arupärimine siseminister Ken-Marti Vaherile, selle teema on Politsei- ja Piirivalveameti töötajate korrupsioonikuritegude statistika. Justiitsministriumini kriminaalpoliitika osakonnas ettevalmistatud aastaraamatute "Kuritegevus Eestis 2010" ja "Kuritegevus Eestis 2011" andmete kohaselt on Politsei- ja Piirivalveameti töötajate toimepandud korrupsioonikuritegude arv kasvamas nii absoluutarvudes kui ka protsentuaalselt. Näiteks panid politseitöötajad 2010. aastal toime 35 ja 2011. aastal 47 korrupsioonikuritegu, mis moodustab vastava aasta korrupsioonikuritegude koguarvust 13% ja 24%. Siit tulenevad mõned küsimused siseministrile. Ühe loen ette: millega minister seletab seda, et iga neljanda korrupsioonikuriteo toimepanija Eestis 2011. aastal oli tema juhitava Politsei- ja Piirivalveameti töötaja? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! 14 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel on mul üle anda arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. 9. veebruaril avalikustas Eesti Energia jaanuari üldteenuse hinna. Üldteenuse hind, mis kujuneb börsihinnast ja kulupõhisest marginaalist, oli jaanuaris 5,84 euro senti kilovatt-tunni eest. Samal ajal pakkus ettevõtte börsihinnal põhinevat elektripaketti "Muutuv" hinnaga 5,4 euro senti kilovatt-tunni eest. Börsihinda arvestades oli elektripaketi "Muutuv" marginaal koos käibemaksuga 0,29 senti ning üldteenuse marginaal 0,72 senti kilovatt-tunni kohta. Kui võrrelda Eesti Energia üldteenuse marginaali teiste ettevõtete marginaalidega, siis selgub, et Eesti Energia müüгимarginaal oli kõige odavama üldteenuse marginaalist 47% kallim. Eelmise aasta 27. septembril peetud Vabariigi Valitsuse pressikonverentsil avaldas minister Juhan Parts arvamust, et kodutarbija, kellel ei ole elektrikütet, ei pea elektrituru avanemise pärast muretsema ning võib rahulikult valida üldteenuse. Samuti ütles ta pressikonverentsil: "Ma olen majandusministrina natuke vastuolulises rollis, kuid ma olen ise tarbijana mõelnud, et see inimene, kes ei kasuta elektrikütet, käitub tõenäoliselt kõige mõistlikumalt ja esialgu lähebki selle üldteenuse peale." Meil ongi neli küsimust ministri selle nõuande ehk kõige mõistlikuma käitumise kohta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kuus eelnõu ja kolm arupärimist. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, siis edastan need otsekohe adressaadile.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 30. jaanuaril algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon; Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni s.a 31. jaanuaril esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu, mille juhtivkomis-

jon on põhiseaduskomisjon; Riigikogu rahanduskomisjoni s.a 31. jaanuaril esitatud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 31. jaanuaril ja 7. veebruaril esitatud järgmised eelnõud ja teatised Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse eelnõu ajutise erandi tegemise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhooonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukoha ning otsuse eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. veebruar kell 16. Teiseks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, milles käsitletakse juurdepääsu geneetilistele ressurssidele ning nende kasutamisest saadava tulu õiglast ja erapooletut jaotamist Euroopa Liidus. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. veebruar kell 16. Kolmandaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. veebruar kell 16. Neljandaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu tsiviillennunduses toimunud, lennuohutust mõjutavatest juhtumitest teatamise kohta ning määruse (EL) nr 996/2010 muutmise ja direktiivi 2003/42/EÜ, komisjoni määruse (EÜ) nr 1321/2007 kehtetuks tunnistamise kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 21. veebruar kell 16. Viiendaks, Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regionide Komiteele "Pilvandmetõtluse võimaluste kasutamine Euroopas". Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse

seisukohtade ning teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 21. veebruar kell 16. Kuunden-daks, Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele Euroopa Liidu osalemise kohta Euroopa Nõukogu korrupsioonivastases riikide ühenduses (GRECO). Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning teatise kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 21. veebruar kell 16.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Palun kõigepealt tähelepanu! Majanduskomisjon on teinud ettepaneku jätta kolmapäevasest päevakorrast välja päevakorrapunkt nr 4, elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu 318 teine lugemine. Koos selle täpsustusega panen nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastu oli 2, erapooletuks jäi 1. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine riigisaladuse lekkimise kohta (nr 256)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Algab arupärimistele vastamine. Esimehe punkt on Riigikogu liikmete Priit Toobali, Ester Tuiksoo, Tarmo Tamme, Kalev Kallo, Valeri Korbi, Mihhail Stalnuhhini, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Aivar Riisalu, Viktor Vasiljevi ja Aadu Musta möödunud aasta 12. detsembril esitatud arupärimine riigisaladuse lekkimise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Möödunud aasta 12. detsembril andsin koos mitme keskera-kondlasest kolleegiga üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. See käsitleb riigisaladuse lekkimist. Riigisaladuse eesmärk on tagada Eesti Vabariigi julgeolek, kaitstes riigisala-

dust avalikuks tuleku ja juurdepääsuõigusest isikule teatavaks saamise eest. Riigisaladusele juurdepääsu õigusega isik on kohustatud talle teatavaks saanud riigisaladust saladuses hoidma.

Möödunud aasta 7. detsembri ajalehes Äripäev ilmus artikkel pealkirjaga "Kapo hoiatas riigifirmat noolivate äriameeste eest". Artiklis esitatakse lugejatele lugu sellest, kuidas Kaitsepolitseiamet saatis ministritele ja presidendile salajase raporti, milles viidati võimalikele riskidele riigifirma EVR Cargo uue juhi otsinguil. Äripäevale teadaolevalt puudutab valitsusele saadetud Kaitsepolitseiameti raport raudteel kaubavedudega tegeleva EVR Cargo ümber tiirlevaid mõjukaid äriilidreid, kes üritasid riigifirma juhiks sokutada endale sobivat inimest. Kaitsepolitseiameti raportist käisid läbi EVR Cargo juhatuse esimeheks kandideeriva Ahto Altjõe ja veel nelja äriamehe nimed. Hoolimata Kaitsepolitseiameti hoiatusest valiti Ahto Altjõe siiski EVR Cargo juhiks.

See juhtum on meie hinnangul kahetsusväärne näide selle kohta, kuidas Vabariigi Valitsuse minister Juhan Parts ei arvesta kaitsepolitsei raportit ega riigi julgeolekuriske. Samuti on ilmselge julgeolekurisk salajase raporti jõudmine ajakirjandusse. Esitasime peaministrile viis küsimust. Ma ei hakka küsimusi ette lugema. Loodan, et peaminister loeb ette küsimuse ja seejärel vastab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun lugupeetud peaministri vastamiseks kõnepultil!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Kui palju esineb neid olukordi, kus Kaitsepolitseiameti hoiatusi ohust riigi julgeolekule ei võeta arvesse ja sellele ei reageerita?" Kaitsepolitsei ohuhinnangud ja ülevaated on julgeolekuasutuste ülesannete täitmisel varjatult kogutud teave ning see on tunnustatud salajase tasemega riigisaladuseks. Arutelu nende arvestamise või mitteamestamise kohta ei ole riigisaladuse kaitse tõttu võimalik avalikult pidada.

Teine küsimus: "Kes konkreetselt otsustab, millist Kaitsepolitseiameti raportit tuleb pidada oluliseks ning arvestada ja millist mitte?"

Need ülevaated ja ohuhinnangud on informatiivse iseloomuga ning neil ei ole otsustusprotsessi juures kindlaksmääratud rolli. Hea tava kohaselt peaks otsustaja võimalikest julgeolekuriskidest teadlik olema. Selle eest kaitsepolitsei hea seisabki.

Kolmas küsimus: "Kuidas hindate peaministrina asjaolu, et Kaitsepolitseiameti salajane raport lekkis ajakirjandusse ning kas Teile on teada, kuidas see juhtus?" Äripäeva artiklis avaldatud informatsiooni on Kaitsepolitseiamet minule teadaolevalt kontrollinud ja jõudnud järeldusele, et riigisaladuse avalikustamisega tegemist ei ole. Asjaolu, et Kaitsepolitseiamet julgeolekuteemalisi ülevaateid koostab, ei ole iseenesest riigisaladus. Artiklis kajastatud informatsiooni on ajakirjanikul olnud võimalik koguda ka muudest allikatest, sh asjaosalistelt endilt. Kaitsepolitseiameti ohuhinnangute sisu teemal ajakirjanduses spekuleerimist ei pea ma heaks tooniks.

Neljas küsimus: "Kuidas hindate peaministrina asjaolu, et majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ei võtnud kaitsepolitsei raportit EVR Cargo juhatuse esimehe valimisteks arvesse?" Äriseadustiku kohaselt valib ja otsustab ettevõtte juhatuse koosseisu ettevõtte nõukogu, mitte üldkoosolek.

Viies küsimus: "Milliseid lahendusi näete, et seesugused riigisaladust sisaldavad materjalid ei jõuaks avalikkuse ette? Kas lahenduseks võiks olla asjaajamiskorra muutmine või info saajate ringi kitsendamine?" Kordan veel kord, et selle juhtumi puhul ei ole Kaitsepolitseiameti hinnangul riigisaladus lekinud. Küll aga tuleb tõdeda, et riigisaladuse hoidmisele aitab kõige paremini kaasa Sir Humphrey tuntud ütlus: "See, kes tahab midagi saladuses hoida, peab hoidma saladuses, et tal on saladus, mida hoida." Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te esitasite viimasele küsimusele vastates väga ilusa sõnamängu. Te ütlesite, et teie teada seekord, selle loo puhul, mille kohta arupärimine on esitatud, riigisaladuse lekkimist ei olnud. Aga kas teie mälu järgi on meil viimasel ajal üleüldse riigi-

saladused ajakirjandusse lekkinud? On teil meeles mõni selline juhtum või oleme sellest patust täiesti puhtad?

Andrus Ansip

Mälusoppides mul mingi mälestus on, et kusagil on ikka olnud mingisugused lekkimised, mida on ka arutatud. Praegusel juhul on Kaitsepolitseiamet jõudnud järeldusele, et riigisaladust pole lekitatud, kuid anda üksühest vastust, missugused on informatsiooni allikad, kas need on usaldusväärsed või mitte, pole võimalik. Esiteks seetõttu, et nagu ma ütlesin, ma ei pea võimalikuks nendel teemadel avalikult arutleda. Teiseks, me ei tunne neid allikaid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Te ütlesite, et Kaitsepolitsei ameti andmetel ei ole sellel juhtumil tegemist riigisaladuse lekkimisega. Kas te oskate öelda, kas Kaitsepolitseiamet toimetab juurdlust ja mille alusel ta seda alustas, kas selle Äripäeva loo peale? Mille peale Kaitsepolitseiamet tegutses hakkas, et uurida, kas saladus on lekkinud või ei?

Andrus Ansip

Mulle teadaolevalt on Kaitsepolitseiamet analüüsinud ajakirjanduses avaldatut ja jõudnud ühemõttelisele järeldusele, et riigisaladuse lekkega sedapuhku tegemist pole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Te ütlesite, et ei ole tegemist riigisaladuse lekkimisega, aga tegelikult on viimastel aastatel ikkagi väga palju kaitsepolitsei materjale lekkinud. Kas te peate seda normaalseks?

Andrus Ansip

"Väga palju" on nii üldsõnaline väide, et seda kuidagi kommenteerida on mul üsna raske. Põhimõtteliselt ei peaks Kaitsepolitsei ametist mitte mingisuguseid andmeid lekkima. Kui

keegi suudab lekkimisi tõestada, siis saab ainult öelda, et lekkimine on äärmiselt kahetsusväärne. Lekkida ei tohi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine riiklike kontrollijate ja inspektorite kontrollide kulude kohta (nr 257)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmed Rainer Vakra, Deniss Boroditš, Lembit Kaljuvee, Inara Luigas ja Kalle Laanet esitasid möödunud aasta 13. detsembril arupärimise riiklike kontrollijate ja inspektorite kontrollide kulude kohta. Palun kolleeg Rainer Vakra kõnepulti!

Rainer Vakra

Austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Viis Riigikogu liiget – Kalle Laanet, Inara Luigas, Lembit Kaljuvee, Deniss Boroditš ja Rainer Vakra – on esitanud arupärimise riiklike kontrollijate ja inspektorite kontrollide kulude kohta. Lühidalt saab selle arupärimise kokku võtta mõttega, et kärke ja makse tuleb aina juurde. Sellisena kajastas seda teemat ka ajaleht Saarte Hääl, kus seda nimetati lausa riiklikuks anomaaliaks.

Juba mõnda aega on Eestis valitsenud olukord, kus inspektorid ja kontrollijad teevad oma tööajast (sel ajal saavad nad riigilt palka) ettevõtetes pistelisi kontrole. Selle eest esitatakse aga hiljem ettevõtjale arve, mille aluseks on kontrollija tunnitasu. Eespool viidatud artiklis sõnas MTÜ Eesti Maaturism nõukogu esimees Signe Sarah Arro, et tegu pole ainult ühe ettevõttega, vaid probleem on tunduvalt üldisem. Seda on kinnitanud mitme teenindus- ja toitlustusasutuse juhid, kelle sõnul on kontrollijate graafikuväliste tööde eest maksmine lausa igapäevane tegevus.

Seoses eeltooduga on meil austatud peaministrile järgmised küsimused. Kas valitsus peab õigeks olukorda, kus riiklike kontrollijate ja inspektorite pisteliste kontrollide kulud peab kinni maksma ettevõtja? Kas kirjeldatud tegu

viis ei loo täiendavat korrupsiooniohtu ning ebavõrdset kohtlemist ettevõtjate suhtes, keda kontrollitakse teistest sagedamini? Kas eelarvesse on sisse arvestatud selliste pisteliste kontrollide käigus laekuvad tasud? Kas põhjendamatu kontrolltegevuse käigus tekkinud kulud kavatakse ettevõtjatele tagasiulatuvalt kompenseerida? Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rainer Vakra! Palun härra peaministri kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Kas valitsus peab õigeks olukorda, kus riiklike kontrollijate ja inspektorite pisteliste kontrollide kulud maksab kinni ettevõtja?" Kõigi vajalike toiduohutuse kontrollide tegemiseks on toiduseaduse alusel tehtavate järelevalvetoimingute puhul juba alates 1999. aastast, mil seadus kehtestati, järgitud üldpõhimõtet, et kulud katab käitleja. Kuni aastani 2009 toimus see riigilõivude kujul. Seejärel võeti kasutusele järelevalvetasude süsteem eesmärgiga tagada käitlejatelt kogutud maksude sihtotstarbeline kasutamine toiduohutuse riiklikuks kontrollimiseks. Selline on olnud üldine põhimõte ka Euroopa Liidus tervikuna. Varem tuli iga-aastast riigilõivu maksta käitlemise eest hoolimata sellest, kas sel aastal ettevõttes järelevalvetoiminguid tehti või mitte. Praegu kehtiv järelevalve tunnitasisüsteem on õiglasem, sest see on kulupõhiselt seostatav ettevõttes tehtud toimingutega. Arupärijate viidatud ajalehe Saarte Hääl artiklis mainitud OÜ Pilguse Mõis maksis 2011. aastal toidujärelevalvetasu 15,46 eurot. 2012. aastal selles ettevõttes toiduohutuse kontrolli toiminguid ei tehtud, mistõttu ei saanud tekkida ka järelevalvetasu maksmise kohustust.

Teine küsimus: "Kas kirjeldatud teguviis ei loo täiendavat korrupsiooniohtu ning ebavõrdset kohtlemist ettevõtjate suhtes, keda kontrollitakse teistest sagedamini?" Veterinaar- ja Toiduameti järelevalvetegevus toimub õigusaktide alusel. Kontrollide sagedus ja ulatus lähtuvad järelevalveplaanidest ning on riskipõhised. Iga ettevõtte puhul arvestatakse selle suurust, tegevusvaldkonda, eelnevaid kontrol-

litulemusi, riskiastet ja muid asjasse puutuvaid faktoreid.

Kolmas küsimus: "Kas eelarvesse on arvestatud sisse selliste pisteliste kontrollide käigus laekuvad tasud?" Järelevalvetoimingute mahu, sh pisteliste kontrollide aluseks on järelevalveplaan, mille täitmine on ka eelarveliselt planeeritud. Järelevalvetasu makstakse Rahandusministeeriumi kontsernikonto koosseisus olevale Veterinaar- ja Toiduameti arveldusarvele. Mingeid lisakontrolle lisatulu eesmärgil ei tehta.

Neljäs küsimus: "Kas põhjendamatu kontrolltegevuse käigus tekkinud kulud kavatakse ettevõtjatele tagasiulatuvalt kompenseerida?" Nagu öeldud, töötab Veterinaar- ja Toiduamet õigusaktide ja järelevalveplaani alusel. Põllumajandusministeeriumi hinnangul ei ole amet tegelnud põhjendamatu kontrolltegevusega ja ka ettevõtjatel ei ole mingit alust kompensatsiooni nõuda. Veterinaar- ja Toiduameti otsuste peale on igal ettevõtjal võimalik esitada vaie näiteks toiduseaduse §-s 51 sätestatud korras või pöörduda hagiavaldusega kohtusse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Kuulasin teie vastuseid ja olen nõus sellega, mis te ütlesite, aga ma pean lisama, et samasugusest olukorrast, millest kirjutatakse Saarte Hääles, on mulle mitmel korral rääkinud Lõuna-Eesti ettevõtjad. Kontrollijate hulk, kes ettevõtetes käivad, on meil väga suureks läinud. Meenutan mälu järgi ühe ettevõtte naisjuhi sõnu: "Tulevad noored mehed, läikivad portfelligid käes, käivad tund aega mööda vabrikut ringi ja kasseevad raha." Võib-olla on meil ettevõtjate kontrollimine natuke liiga laiaulatuslikuks läinud?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma tahan uskuda, et kedagi ilmaasjata ei kontrollita. Kontroll on ikkagi eelkõige tarbijate huvides. Kõnealune artikkel on tulenenud ühest üllatavast väitest, nagu oleks kontrollimise eest makstud 3000 eurot. Nagu ma juba nimetasin, tegelikult maksti 15,46

eurot kahe aasta peale. 3000 eurot oleks ka minu meelest ilmselge ülepingutus, 15,46 eurot on mulle täiesti arusaadav.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on veel küsimusi? Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas on läbirääkimissoove? Ka läbirääkimissoove ei ole. Lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

3. Arupärimine puudega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavuse kohta (nr 262)

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume kolmanda arupärimise juurde. Riigikogu liikmed Valeri Korb, Mihhail Stalnuhhin, Priit Toobal, Lauri Laasi, Vladimir Velman ja Marika Tuus-Laul esitasid 16. jaanuaril 2013. aastal sotsiaalminister Taavi Rõivasele arupärimise puudega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavuse kohta.

Võtan juhataja üheminutilise vaheaja.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Vaheaeg on lõppenud. Ma palun kõnetooli arupärijate nimel kõnelema Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Kolleegid, ma palun vabandust! Kuidagi väga kiiresti on siin täna arupärimiste käsitlemine läinud. Ma ei jõudnud õigeaks ajaks kohale. Aga see selleks.

Lugupeetud härra Taavi Rõivas! Meil on teile mõned küsimused seoses puudega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavusega. Rehabilitatsiooniteenuse eesmärk on parandada inimese iseseisvat toimetulekut, soodustada tema töötamist või tööleasumist ja suurendada ühiskonnas osalemist. Eesmärk on aidata kaasa puudega lapse arengule ja hariduse omandamisele, toetada töörealise inimese valmisolekut tööle asuda või tema töö püsimumist ning parandada eaka inimese iseseisvat toimetulekut. Rehabilitatsiooniplaani raames on parima toimetuleku tagamiseks võimalik kasutada konkreetset erihoolekandeteenust. Selle teenuse ja mõne erihoolekandeteenuse taotlemiseks tuleb pöörduda avaldusega Sotsiaalkindlustusameti

poole. Kui riigieelarves ei ole erihoolekandeteenuse jaoks raha või inimesele sobiva teenuse osutaja juures ei ole vaba kohta, teatab Sotsiaalkindlustusamet inimesele kirjalikult, et ta on järjekorda võetud. Kui sobiv koht vabaneb, võtab Sotsiaalkindlustusameti juhtumikorraldaja inimesega ise ühendust. Tuleb aga märkida, et ooteaeg riiklikult finantseeritavate teenuste saamiseks on pikk, mõnikord väga pikk, samas ei saa jätta abivajajatele teenust osutamata, sest need inimesed vajavad oma tervislikust seisundist lähtuvalt kohe abi oma tervise taastamiseks ning iseseisva toimetuleku tagamiseks. Seetõttu on paljud kohalikud omavalitsused sunnitud riigi asemel erihoolekandeteenuse kulusid katma. See toimub ajal, mil kohalike omavalitsuste eelarvete olukord on niigi väga pingeline.

Loodame, et esitatud neljale küsimusele kuuleme teilt, härra minister, vastuseks midagi positiivset. Ma palun, et aja kokkuhoiu mõttes loeks minister ise küsimused ette.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärijad ja Riigikogu! Küsimus nr 1: "Kas Sotsiaalministeerium omab andmeid, kui palju inimesi on praegusel hetkel rehabilitatsiooni järjekorras?" Jah, omab küll. 2012. aastal osutati teenust 13 850 isikule, sh 6408 lapsele. Täisealistest sai teenust 7442 inimest, nende hulgas oli psüühiliste häiretega inimesi 2326, puudega eakaid 2680 ja töörealise 2436. Me võime need arvud teile ka kirjalikult saata, et teil oleks olemas detailne ülevaade, sest arve on siin päris palju. Kehtiv haldusleping on sõlmitud 106 asutusega. Meil on olemas ka enamiku asutuste järjekorra aruanne, aga 18 aruannet ei ole veel meie kätte jõudnud, nii et järjekorrainfo ei pruugi olla täiesti täpne või ei ole ammendav. Kui võtta aluseks need 88 asutust, kes on aruande esitanud, siis nende hinnangul oli s.a 5. jaanuari seisuga järjekorras 11 314 inimest, sh 2492 puudega või puude määramist taotlevat last, 7239 puudega või puude määramist taotlevat täisealist isikut, 1571 töörealise püsivalt töövõimetut psüühikahäirega isikut ja 12 alaealiste komisjoni otsusel järjekorda suuna-

tud last. Sotsiaalministeerium on muutmas rehabilitatsiooniteenuse korraldust. Eesmärk on, esiteks, tagada vajaduspõhine rehabilitatsiooniteenuse osutamine, teiseks, parandada teenuse kvaliteeti, kolmandaks, tagada teenuse osutamisel isiku probleemide lahendamisel terviklik lähenemine, neljandaks, täpsustada rehabilitatsiooniteenuse eesmärki ehk seostada see rohkem tööeluga ja sotsiaalse toimetulekuga, viiendaks, tagada ressursside efektiivsem ja tulemuslikum kasutamine, st vähendada rehabilitatsiooniteenuse koostamisel osalevate spetsialistide maksimaalset arvu viielt kolmele, samuti vähendada rehabilitatsiooniplaanide koostamist, seda juhul, kui isik suunatakse otse rehabilitatsiooniprogrammi. Need muudatused on vajalikud kehtiva rehabilitatsiooniteenuse regulatsiooni korrastamiseks, et tagada põhisosas täisealistele isikutele vajaduspõhine, kuluefektiivne, kvaliteetne ja tulemuslik rehabilitatsiooniteenuse osutamine.

Arupärijate küsimus nr 2: "Erivajadusega inimeste rehabilitatsiooni kulud 2013. aasta riigieelarves suurenesid eesmärgiga rehabilitatsioonijärjekordi vähendada. Kui paljudele erivajadusega inimestele muutub 2013. aastal rehabilitatsiooniteenus kättesaadavaks?" 2013. aasta eelarvesse taotles Sotsiaalministeerium laste rehabilitatsiooniteenuse järjekorra vähendamiseks baaseelarvele juurde 1,7 miljonit eurot, millega me loodame laste rehabilitatsiooniteenuse ära katta. Vähemasti 2000 lapsel teenuse kättesaadavus paraneb. See on väga oluline ja suur samm edasi laste rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavuse parandamiseks ja see toimub juba sel aastal. Täisealiste puhul suureneb kõigile sihtgruppidele teenuste osutamiseks vajalik summa hinnatõusu võrra, vähendatakse eelkõige psüühilise erivajadusega inimeste järjekorda. Eraldi tähelepanu alla võtsime psüühiliste häiretega inimeste sihtgruppi, kuna rehabilitatsiooniplaan on eeldus, et nad vajalikke erihoolekandeteenuseid saavad. 2013. aasta eelarves on 985 600 eurot arvestatud just nende ümberhindamisele. Prognoositavalt võiks see vähendada järjekorda 1540 isiku võrra ja tagada teenuse kiirema kättesaadavuse.

Küsimus nr 3: "Teatavasti lõppesid mõnes maakonnas riigi poolt eraldatud rahalised vahendid puudega inimeste tehniliste abivahendite soodustusega ostmiseks juba 2012. aasta

sügise alguses. 2012. aasta riigieelarve muutmise seadusega leiti siiski täiendavad vahendid tehniliste abivahendite puudujäägi katmiseks. Kuivõrd piisavaks peate 2013. aasta riigieelarvelisi vahendeid tehniliste abivahendite soetamiseks puudega inimestele?" Võrreldes mulluse baaseelarvega on 2013. aasta eelarves abivahendite summat suurendatud 7%. Tõsi on see, et möödunud aastal tekkis vajadus leida lisaelarvega lisaraha ja see ka leiti. Nii et ei saa välistada, et ka sel aastal peab olema paindlikeks ümberkorraldusteks valmis, samas on eelarves siiski ette nähtud 7% kasvu mullusega võrreldes. Lisaks on kättesaadavuse seisukohast oluline, et osale toodetele on kehtestatud maksimaalse hüvitamise piirhinnad, mis, nagu öeldud, parandab kättesaadavust. Meie lootus on väga selgelt see, et nii eelarve suurendamine kui ka piirhindade kehtestamine aitavad koosmõjus tagada abivahenditega tõrgeteta varustamise.

Küsimus nr 4: "2012. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt eraldati eelmisel aastal tehniliste abivahendite soetamiseks ligi 6,4 miljonit eurot. 2013. aasta riigieelarvega nähakse aga ette vaid 5,8 miljonit eurot. Kas selline eraldise vähendamine tähendab puudega inimeste jaoks ka sellel aastal tehniliste abivahendite kättesaadavuse halvenemist?" 2012. aasta baaseelarveaasta alguses oli, kui täpselt öelda, selleks 5,430 miljonit eurot. 2013. aastaks suurendati abivahenditele riigieelarvest eraldavat summat 5,839 miljoni euroni. Ehk nagu ma juba eelmisele küsimusele vastates ütlesin, vahendeid on sellega võrreldes üle 7% rohkem. Aga samas selgitasin ma ka seda, et mullu oli tööpoolest vaja täiendavat eraldist lisaelarvest, mis ka abivajajate kätte jõudis. See peaks olema üheselt selge. Lisaks aitavad eelarve vastavust puudega inimeste vajaduste rahuldamisele tagada 2012. aastal väljatöötatud ja kehtestatud maksimaalse hüvitamise piirhinnad, mis on ka kaugemas perspektiivis arvestamist vääriv võimalus, et eelarvelistele probleemidele lahendust leida. Maksimaalse hüvitamise piirhinnad aitavad parandada lihtsamate tehniliste abivahendite ja inkontinentsitoodete kättesaadavust ja optimeerida olemasoleva raha kasutamist ning pidurdavad abivahendite hindade tõusu. Oluline on teada, et kokkuhoitavat summat ei võeta abivahenditele eraldatavast rahast ära,

vaid see suunatakse järjekorras esimesena olevate abivajajate vajaduste rahuldamiseks ehk see parandab abivahendite kättesaadavust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Üsna tõenäoline on, et ka tänavu sügisel saavad need eraldatud vahendid otsa, sh vahendid tehniliste abivahendite soetamiseks. Kuna on olemas maksimaalse hüvitamise piirhinnad, siis äkki püüaks midagi teha näiteks käibemaksuga? See on ju raha, mis võetakse riigi taskust ja pannakse sinna pärast tagasi. Aga samas annaks see meile võimaluse aasta lõpuni sama summaga soetada kõik, mida vaja, ja inimestele üle anda. Kuidas te sellisesse ettepanekusse suhtute?

Taavi Rõivas

Aitäh! Selleks et riigieelarve eraldis (me räägime nüüd laiemalt, kui on see konkreetne teema, sest te viisite jutu käibemaksusoodustuste) jõuaks nende inimeste kätte, kes seda abi kõige rohkem vajavad, on kõige efektiivsem seda raha eraldada otse, rahana. Kõikvõimalike kulude puhul, mis eelarves küll tehakse, aga mis jõuavad inimesteni maksusoodustustena, on alati risk, et suurem või väiksem osa sellest riigi tehtud kulutusest läheb kaduma või läheb nendele, kes seda ei vaja. Kui me tuleme tagasi selle väga olulise teema juurde, siis ka siin ei ole kuidagi tagatud see, et maksusoodustust tehes me muudaksime tooted selle maksumäära tõttu automaatselt odavamaks. Seetõttu, isegi kui mingi osa, näiteks pool või kolmandik sellest maksusoodustusest kulutatakse mittesihotstarbeliselt, siis on see raha selle väga olulise valdkonna jaoks kadunud. Mina eelistaksin tulevikus pigem seda, et kui me soovime abivahendite kättesaadavust parandada, siis me pingutaksime Riigikogus ühiselt selle nimel, et leida lisavahendeid, mitte ei prooviks läheneda kuidagi kaude, mingite kaudsete soodustuste kaudu, mis mingis osas võib-olla jõuaksid abivajajate kätte, aga mingis osas võib-olla mitte. Kindel eelarveeraldus on palju selgem kui maksude kaudu lähenemine.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Rehabilitatsiooniteenusega on olnud probleeme sellest ajast peale, kui see teenus loodi, alates aastatest 2003–2004. Praegu tekkis mul kerge hirm, kui te jälle nimetasite vajaduspõhisust. Tavaliselt on nii, et kui midagi muutub vajaduspõhiseks, siis see tähendab, et teenust jääb vähemaks. Kui sinna otsa panna veel "kuluefektiivne", siis on nagu tervishoiuga, et see pole patsiendile optimaalne. Kas tõesti saavad praegu teenust need, kes seda ei vaja? Nüüd on kümme aastat möödas. Eelmine minister ei suutnud neid probleeme lahendada. Kuivõrd teie tahate süvitsi minna? Kas me saame ikka kindlad olla, et seda teenust tuleb tõesti juurde? Sama probleem on igal aastal ju tehniliste vahenditega. Teisel poolaastal antakse raha juurde, enne aga tuleb küsida ja manguda. See on iga-aastane probleem, mis on kestnud niikaua, kui mina mäletan. Mis siin muutumas on?

Taavi Rõivas

Aitäh! Mul on siiras usk sellesse, et s.a 1. juulil jõustuv sotsiaalministri määrus, mis kehtestab piirhinnad, parandab toodete kättesaadavust. Ma usun, et me astume sellega samu parema kättesaadavuse suunas. Teiseks, teie arusaam vajaduspõhisusest ei ühti ilmselt suures osas minu omaga. Mina näen vajaduspõhises ja individuaalses, kui soovite, võimalikult täpselt konkreetse isiku vajadusi arvestavas lähenemises võimalust pakkuda pigem paremat teenust ja teha seda nii, et iga eurot, mida riik eelarvega eraldab, kasutataks täpselt, et see läheks võimalikult õigesse kohta.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud minister! Me räägime siin puudega inimeste paremast rehabilitatsioonist ning põhiteema on inventari ja seadmete hankimiseks lisaraha leidmine. Kuulsime ka käibemaksu alandamise imevitsakesest. Aga alguses te rääkisite laste järjekordade vähendamisest. Milline seis on meie ülikoolides nende inimeste koolitamisel,

kes realselt tegelevad puudega inimeste aitamise? See on minu hinnangul üks suurim probleem.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma olen teie hinnanguga nõus. Mitte ainult selles valdkonnas, vaid laiemalt kõigi tervishoiuteenuste osutamisel on inimeste puudus meie väikeses riigis kohe kindlasti üks suuremaid probleeme. Aga see tähendab, et me ka selgelt teame, kust king pigistab. See on teema, millega ministeerium loomulikult tegeleb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Ma käsitlen teemat natuke laiemalt. Meid on varsti ees ootamas töövõimetuse määramise reform, mis erivajadusega inimeste tööhõivet loodetavasti tugevalt parandab. Sellega seoses tunnen ma huvi, kas see reform ja rehabilitatsiooni efektiivsus võiksid teie arvates olla otseses seoses. Rehabilitatsioonivajadus on siis täpselt teada, see tuleb seoses aktiivse eluga paremini välja ja seda teenust saab siis ka paremini pakkuda.

Taavi Rõivas

Aitäh! See on väga põhimõtteline ja oluline küsimus. Ma loodan, et Riigikogu toetab seda ettepanekut, kui me selle tegemise detailide juurde jõuame. Aga Sotsiaalministeeriumi siiras soov on tõepoolest jõuda erivajadusega inimeste aitamiselt sellesse faasi, kus me mitte enam ei vaata inimesele otsa sellise pilguga, mitu protsenti on ta töövõimetu, vaid me vaatame selle pilguga, mida peaks riik tegema, paljudel juhtudel vaatame ka seda, millistesse abivahenditesse peaks riik investeerima, et selle inimese töövõime oleks vähemasti teatud töökohal 100%. On selge, et päris kõiki erivajadusega inimesi ei aita ka abivahendid päris kõikidele töökohtadele, aga kindlasti peaksime senisest märgatavalt rohkem tähelepanu pöörama sellele, kuidas saab riigi investeering või tugi aidata inimesel end tööpostil täielikult rakendada. See on tohutu oluline paradigma muutus. See vajab tegelikult, ma usun, ka parlamendis laiemat konsensust. Mul oleks väga hea meel, kui me saaksime nendel teemadel ka

kõikide fraktsioonidega põhjalikumalt arutleda, mida siis ikkagi täpselt teha annaks. Aga tõepoolest, ministeeriumis on selline põhimõtteline paradigma muutuse ettevalmistus tööfaasis. Ma julgen hinnata, et tulevikus, kui me soovime kõiki inimesi, kes seda ise soovivad, tööle aidata, võib hüppeliselt suureneda see eelarveosa, mida me abivahendite jaoks vajame. Mina isiklikult näen ka värskest kokkulepitud Euroopa Liidu eelarveperioodi rahas selleks võimalust, kuna see on väga selgelt seotud eelarveperioodi eesmärkidega, mis on otseselt majanduslikud. Nende inimeste tööturule aitamine, kes ise tööd teha soovivad, aga on mingil põhjusel – olgu selleks näiteks selline objektive põhjus nagu erivajadus – tööturult eemale tõrjutud, on väga selgelt investeering, mis ei ole investeering ainult selle konkreetse isiku elukvaliteeti, mida see ka kindlasti ja väga oluliselt on, vaid see on investeering sellessegi, et meil oleks üks inimene töötajate seas rohkem või tema võimekus tööd teha oleks suurem. See investeering haakub kõige otsesemalt Euroopa Liidu eesmärkidega ja Eesti eesmärkidega Euroopa Liidus: töövõime parandamine ja elatusastme tõstmine. See kõik on väga ilusasti seotud. Euroopa Liidu eelarveperiood lepiti alles hiljuti kokku peaministrite tasemel ja Euroopa Parlament ütleb veel oma lõpliku sõna. Aga me Sotsiaalministeeriumis juba arutame seda, kuidas Euroopa vahendeid võimalikult targalt erivajadusega inimeste elukvaliteedi parandamiseks kasutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud minister! Ma täiesti usun, et enda kõikide sotsiaaltemadega kurssi viimine nõuab aega. Ma soovin teile jõudu ja jaksu, et te teeksite endale kõik valdkonnad selgeks. Siin on täna käsitlusel puudega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavus. Üks selline teenus on rehabilitatsiooniteenus. Riigikogus on sellel ja ka eelmisel aastal esinenud puudega inimeste eestkõnelejad. Nad on toonud välja ühe olulise teema: rehabilitatsiooniplaanide koostamine ja teenuste saamine. Nad räägivad, et suur osa teenusele mõeldud summast läheb rehabilitat-

siooniplaanide koostamiseks. Kas te võtaksite eesmärgiks seda olukorda parandada, nii et kogu sellest rahasummast läheks suurem hulk raha ikka teenustele ja puudega inimestele?

Taavi Rõivas

Aitäh selle küsimuse eest! Jah, ma olen neid parlamendidiskussioone jälginud. Ma tõin ka oma vastustes välja konkreetse koha, kuidas me rehabilitatsiooniplaanide koostamisel kokkuhoidu saavutada püüame. Iseenesest mõistetavalt on meil soov suunata iga protseduuri pealt kokkuhoitud euro teenuste osutamisse. Ma tõin konkreetse näite: ekspertide arvu piiramine. Sellest ma enne rääkisin.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Arupärimise arutelu on ammandatud.

4. Arupärimine kodukulude vähendamise kohta (nr 260)

Aseesimees Laine Randjärv

Me liigume järgmise päevakorrapunkti juurde. Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin esitas 2013. aasta 15. jaanuaril majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile arupärimise kodukulude vähendamise kohta. Ma palun kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Arupärimise teema sõnastas proua juhataja juba ära. Ma teen väikese sissejuhatuse, enne kui küsimuste juurde lähen. Eesti poliitika on väga lõbus ja vaimustav. Üllatusi on siin alati olnud. Ma tuletan meelde, et 2002. aastal lubas tollane Res Publica ühel oma volikogul kodakondsuse nullvarianti, aga juba aasta hiljem vehkisid nad käte ja jalgadega, et sellest oma lubadusest lahti saada. Tuletan meelde huvitavaid momente, kuidas eluolu käib. 2006. aastal võttis Isamaaliidu volikogu vastu pöördumise Eesti rahva poole, kus öeldi, et Res Publica on Eesti riigi vaenulik, iga kodanik peab nende vastu võitlema jne. Mingi aja pärast nad aga ühinesid. Võiks meelde tuletada 2009. aastat, mil minu suur sõber siseminister Vaher, kelle loomingut ma eriti tähelepanelikult uurin, kir-

jutas sellest, et Reformierakonna mõtlemisviis on leninistlik. Praegu on ta nende leninistidega koos ühes kambas ega tunne mitte mingit ebamugavust.

Meie elus juhtub kogu aeg midagi säärast, aga sellist ämbriisse astumist, nagu toimus kaks aastat tagasi, kui olid valimised, annab otsida. Sellist asja annab ikka välja mõelda! Inimene, kes teadis täpselt, et mõne aja pärast avatakse elektriturg, kes pidi teadma ka seda, kuidas hinnad pärast seda muutuvad, lasi enda pildi panna selle valimisplakati peale. Peab tunnistama, et meie minister näeb siin väga ilus välja, ta on selline džentelmen. Tema pildi kõrval on kirjas, mida nad lubavad: elektri hinna vähendamist. Mitte tarbimise kokkuhoidu, mitte mingit kokkuhoitud tehnoloogiat, vaid hinna vähendamist. Seda lubati inimestele kaks aastat tagasi.

Mina oleksin selle asja unustanud, aga viimasel ajal tuletavad inimesed seda üsna tihti meelde. Sellist asja ma oma kompuutris ka naljalt ei hoia, sest rämpsuga jaoks mul seal kohta ei ole. Aga üks Ida-Viru ajakirjanik, kes seda asja pidevalt jälgib, saatis mulle need venekesed plakatid. Muuseas, kolleegid IRL-ist, pöörake tähelepanu, millist vene keelt te kasutate! Rahvas naerab. Siin on vale sõnakasutus ja on ka grammatikaviga sees. Ma ei peaks seda teile selgitama, aga ka meie peame oluliseks hoolitseda parlamendierakonna renomee eest. See ajakirjanik saatis mulle need plakatid ja tahtis teada saada, kellelt võiks ta nüüd nõuda selle lepingu täitmist. Tema isiklikult seda lubadust ei uskunud ja lepingule alla ei kirjutanud, aga väga paljud sõlmisid IRL-iga lepingu. Oli selline asi: saadeti leping laiali ja pakuti, et kui inimesed valivad neid, siis nemad teevad vaat seda.

Nüüd on minu arvates kõige õigem aeg seda arutada. Me oleme esitanud arupärimise. Ma ütlen "meie", sest see arupärimine on teist korda menetlusse antud. Seekord ei hakanud ma allkirju koguma, siin on ainult minu allkiri, aga kui see arupärimine novembris või detsembris esimest korda siin saalis oli, siis olid seal poole fraktsiooni allkirjad all. Me küsime, mille kohta käib see 50% valimisreklaamis ja kuidas oli plaanis selles ulatuses kodukulusid vähendada. Konkreetselt küsiks kohe edasi, mis puutub siia elektri hind jne. Kokku on meil neli küsimust. Me palume neile vastata

majandusministril, kes nii ilusasti siin plakati peal poseerib. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Partsi

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud arupärija! Kahjuks pean ma muidugi teie maailma purustama, selle maailma, mille te olete enda ümber loonud, sisendades oma mõttekaaslastesse muret, kas Isamaa ja Res Publica Liit ikka oma valimislubadusi täidab või ei. Kõigepealt tuleb märkida, et me püüame siin saalis kaugeltki mitte esimest ja tõenäoliselt ka mitte viimast korda anda teile adekvaatset informatsiooni, aga kaugeltki mitte esimest ja tõenäoliselt ka mitte viimast korda ei jõua see kuidagiviisi kohale.

Kasutan veel kord võimalust ja kõigepealt räägin IRL-i 2011. aasta valimisprogrammist, eelkõige sellest, mis puudutab loosungit "Kodukulud alla!". Ma ei hakka ette lugema kogu kaheleheküljelist teksti. Millele IRL keskendus? Meil on mitmeid programmilisi eesmärke. Esiteks peab IRL vajalikuks ka edaspidi toetada kortermajade energiatõhusaks rekonstrueerimist ja toetada võimaluse korral ka individuaalelamute rekonstrueerimist. Põhieesmärk on siin alandada küttekulusid. Küttekulude keskmine võimalik kokkuhoid on 50%. See on tegelikult ka vastus teie esimesele küsimusele. Teine põhitegevus on jätkata 2007. aastal käivitatud lasterikastele peredele mõeldud kodutoetuse programmi. Me oleme viinud seda ellu neli aastat ja seda on teinud ka uus valitsus aastatel 2012 ja 2013. Tuhanded lastega pered on saanud olulisi investeeringuid oma kodu rekonstrueerimiseks või loomiseks. Selle kohta, milline täpne mõju on sellel kodukuludele, võib teha täpsemaid arvutusi. Kolmas IRL-i valimisprogrammi põhilubadus oli kommunaalmonopolide ohjeldamine. See puudutas ennekõike monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seaduse vastuvõtmist ning sellest tulenevaid rangeid piiranguid ja reegleid, kuidas Eesti Vabariigis kinnitatakse monopolsete teenuste (nt vesi, küte ja gaas) hinnakujundus ja kuidas seda kontrollitakse. Edaspidi räägin ma natuke täpsemalt konkreetsete näidete vabal, mismoodi see kaitseb koduomanike huve.

Neljandaks, kodualuse maa maksu kaotamine. Viies eesmärk puudutab energeetikat või elektrienergiat. Meie plaan oli vähendada taastuvenergia tasu. Me nägime ette kuni 50%-list taastuvenergia tasu alandamist. Nüüd on see eelnõu siin teatud kompromissina, mis puudutab taastuvenergia tasu alandamist väljavaatega aastani 2020. Ma ei ole märganud teil mitte vähimatki huvi taastuvenergia tasu alandamise vastu, aga Keskerakond, tuletan meelde, oli juhtiv erakond, kui tarbijatele väga koormav taastuvenergia tasu skeem siin saalis vastu võeti. Järgmine programmiline seisukoht, mille eesmärk on kodukulude alandamine, on kodulaenuintresside maksuvabastuse säilitamine. See on Eesti seadustes kehtestatud 1996. aastast. Praegu kõlab soove see maksuvabastus kaotada. Isamaa ja Res Publica Liit on seisnud selle eest, et nimetatud maksuvabastus säiliks. Oluline on ka võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse jõustumine. Tulenevalt kriisist tuli perekondadele tagada õiguslik tugi, juhul kui neil on raskusi võetud kodulaenu tagastamisega.

Nüüd vastan teie neljale küsimusele. Esimene küsimus: "Mille kohta käib see "50%" Teie valimisreklaamis?" Nagu eespool mainitud, kodukulude suurim komponent meie kliimas on eluaseme kütmise kulu. Kogu Eestis tarbitavast energiast kasutatakse kuni 45% hoonete kütmiseks. Kui me vaatame meie hoonete, peamiselt elamufondi soojakulusid, siis need on ruutmeetri kohta umbes kaks korda suuremad kui Soomes. Teatavasti asub Soome aga veel rohkem põhja pool kui meie. On tehtud laialdasi uuringuid Eesti elamufondi seisundi kohta, majade energiasäästlikkuse hetkeseisu kohta ja võimaluste kohta energiakulusid vähendada. Üldine arusaam on, et hoone rekonstrueerimisega on võimalik vähendada küttekulusid keskmiselt 50%. Stalnuhhin, kes need küsimused esitas, tõmbas siit saalist uttu. See on tema tase. Ma kordan: rekonstrueerimisega on võimalik küttekulusid kokku hoida 50%. Narvas on minu teada rekonstrueeritud üks kortermaja. Üks kortermaja! Ma olen uurinud, mida Narva Linnavalitsus selleks teeb. Ma räägin Narvast ainult sel põhjusel, et arupärija on Narvast, vähemalt väidetavasti esindab ta Narva inimeste muresid. Narva erineb väga paljudest omavalitsustest, kus me ei räägi isegi mitte nende rahalisest panusest, vaid toest, et

selgitada korteriühistutele ja inimestele, et oma maja rekonstrueerimine tasub ette võtta, arvestades eriti riiklikke toetusprogramme, mida me pakume. 2010. aasta septembrist alates on korteriomanikud ja riik kokku investeerinud korterelamute soojakindlamaks renoveerimisse 58 miljonit eurot. Keskmise energiasääst on üle 40%, aga see võib kõikuda, sõltuvalt sellest, milline oli rekonstrueerimisprojekt, kui terviklik see oli ja milline oli maja seisund rekonstrueerimise hetkel. Tulemused võivad olla erinevad, aga me räägime 40–50%-lisest küttekulude kokkuhoiust. Rääkimata sellest, et investeerides majadesse me suurendame nende turuväärtust. Kui me teeme tervikliku rekonstrueerimise, siis me parandame sisekliimat, mis mõjub positiivselt inimeste tervisele, ja loomulikult pikendame oluliselt kortermajade eluiga. Küttekulude sääst on märkimisväärne. Täna võib öelda, et see 58 miljonit eurot, mis on kasutatud kortermajade renoveerimiseks, puudutab 40 000 inimest ja 3% elamufondist. Me näeme siit, milline on tegelikult selle ülesande perspektiiv ja mastaap. Loomulikult, kui Isamaa ja Res Publica Liit valis oma üheks põhiloozungiks "Kodukulud alla!", siis oli meie soov see Eesti rahva jaoks üsna oluline programm käima tõmmata. Me oleme alles selle alguses. Ma tõesti ei soovitaks suhtuda sellesse naeruvääristades. Teie oma poliitilisest mõtlemisest lähtudes süüdistate, justkui olnuks tegemist valimislubadusega, mida meil ei olnudki kavas täita. Seda on väga vaja täita.

Teine küsimus: "Millistest monopolidest on Teil õnnestunud viimase 5 aasta jooksul jagu saada? Kuidas olete Te rahul Konkurentsiameti tööga monopolide ohjeldamisel?" Ma ei mõista, mida mõtleb küsija täpsemalt monopolidest jagusaamise all, kuid on oluline mainida, et ettevõtjate tegevuse igasugune reguleerimine saab põhineda üksnes seaduses sätestatud alustel. Monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadus kehtestab monopoolsete teenuste valdkonnas väga märkimisväärset osas elementaarsed euroopalikud reeglid. Ennekõike puudutab see veemajandust. Me lõime minu arust läbipaistvad reeglid, kuidas on küttemajanduses võimalik kontrollida hindade majanduslikku mõtestatust ja kuidas Konkurentsiamet kui sõltumatu regulaator saab suunata eksisteerivate monopolide tegevust, avades võimaluse korral turge majanduslikult märksa

ökonomsematele kütteviisidele. See puudutab sama asja ka gaasimajanduse puhul. Ma ei naeruvääristaks seda seadust. Ma arvan, et meil puudusid need põhimõtted, mis on elementaarsed igal pool Euroopas. Ma ei hakka rääkima meie praktikast enne selle seaduse jõustumist, kuidas näiteks Tallinnas või mõnes teises omavalitsuses kehtestati vee hinda. See selleks. Minu arvates kehtestab see seadus põhimõttelised printsiibid, kuidas reguleerida monopolide hindu. Loomulikult eeldab see, et Konkurentsiamet on tugev, kompetentne ja suudab langetada mõistlikke otsuseid, arvestades tarbijate huve ja ka seda, et need n-ö elutarvilikud teenused oleksid tagatud ka pikemaajaliselt ja jätkusuutlikult.

Nüüd mõned näited Konkurentsiameti töötulemuste kohta. Alates 1. novembrist 2010 kooskõlastab Konkurentsiamet suuremates piirkondades veeteenuse hinna. Esiteks on see ühtlustanud veeteenuse hinna regulatsiooni Eestis. Ebaõiglaselt kõrge veeteenuse hind on olnud aktuaalne eeskätt Tallinnas ja Tallinna lähiümbruse kohalikes omavalitsustes. Me teame, et vee hind Tallinnas pole tõusnud ja on pooleli põhimõtteline vaidlus ettevõtjaga, kas nimetatud regulatsioon on põhiseadusega kooskõlas või mitte. Ka ministriummi hinnangul on fakt see, et Konkurentsiamet ja see seadus lähtuvad Euroopas väljakujunenud monopoolsete teenuste kontrollimise põhimõtetest. Olukord ei ole enam selline, nagu see enne Tallinnas oli. Kas mäletate, kuidas Heimar Lenk istus vanni serva peal, oleks peaaegu vanni kukkunud ja lubas vee hinda kontrollida? Jäi mulje, et videolõik lõigati pooleks selle koha pealt, kui ta vanni kukkus. Mõned näited veel. Viimsi valla vee-ettevõtja on oma veeteenuse kaalutud keskmist hinda viinud 9% allapoole. Veeteenuse hinna puhul tuleb arvestada, et aastatel 2007–2013 sai Eesti veemajanduse arendamiseks toetusi 447 miljonit eurot, millele lisandus kohalike omavalitsuste ja vee-ettevõtete panus. Valdav osa veemajandusobjekte valmis 2011. aastal, mistõttu avaldasid veemajanduse suuremahulised investeeringud veeteenuse hinnale mõju just siis, kui Konkurentsiametist sai veeteenuse regulaator. Veeteenuse hinna muutmise on mitmes kohas olnud tingitud just sellest ning investeeringutega on kaasnenud ka teenuse parem kvaliteet.

Teine näide monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seaduse mõju kohta. 2010. aastal analüüsis Konkurentsiamet konkurentsiolekordades Tallinna kaugküttepiirkondade soojusvõrkude ühendamisega Tallinna Kütte poolt. Konkurentsiamet leidis, et tarbijatele on piirkondade ühendamine kasulik, ning Konkurentsiamet asus seda ka nõudma. Ettevõtte on nüüdseks ühendamise ära teinud. Monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadusega muudeti oluliselt soojuse ostmise korraldust. Näitena uue regulatsiooni tõhususe kohta võib tuua Tallinna Kütte korraldatud konkursi, mille tulemusena on pärast Iru prügipõletusjaama valmimist võimalik vähendada suure maksusega maagaasi baasil toodetava soojuse osatähtsust, asendades selle kodumaisest hakepuidust ja jäätmetest toodetava soojusega. Täpselt samasugust sooja ostmise konkursi korraldust on Konkurentsiametil võimalik rakendada ka muudes maakondades. Me näeme, et mitmetes Eesti maakonnalinnades ja suuremates asumites viiakse katlamajad gaasiküttelt üle märksa kulutõhusama ja tarbijale odavama biomassikütte peale. Neljandaks mainin maagaasi hinna kujunemise regulatsioone, teades, et küttekulud ja sooja hind sõltuvad sellest, sest paljuski kasutatakse sooja tootmiseks maagaasi. Maagaasiturgu liberaliseeriv seadus on vastu võetud. On võetud vastu põhimõtteline otsus gaasi põhivõrgu omandilise eristamise kohta. Tehakse tööd selleks, et Eesti turule tekiks alternatiivne gaasitarne allikas, mis võiks sisulise konkurentsi kaudu mõjuda ka hinnale.

Kolmas küsimus: "Kas Te olete analüüsinud ..."

Aseesimees Laine Randjärv

Hea minister, kahjuks on vastamise aeg läbi. Võib-olla saate järgmistele küsimustele vastamise käigus vastata ka ülejäänud küsimustele. Me asumegi nüüd küsimuste juurde. Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et ka teile on mällu sööbinud see tõepoolest kõrgel tasemel tehtud valimisreklaam Tallinna Vee kohta, mida te praegu meenusite. See oli tõesti kunstiliselt väga hästi tehtud ja üldse igapidi tasemel. Reklaam on teil

meeles, aga mulle tundub, et teie mälu hakkab muidu juba natukese nagu nõrgenema. Te vähemalt vassite. Kui te lõite aktiivselt kaasa valimisvõitluses, olles saadikukandidaat ja käies villaste sokkidega Lõuna-Eestis mööda maju ringi, siis te ei rääkinud majade renoveerimisest absoluutselt mitte midagi. See on hädavale, mis teil tuli käibeles umbes aasta pärast valimisi, kui teie kodukulude allamineku programm läbi oli kukkunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimuse aeg on läbi, minut sai täis.

Juhan Parts

Ma vastan Lengi jutu peale kolmandale küsimusele. Härra Stalnuhhini kolmas küsimus oli selline: "Kas Te olete analüüsinud, et miks Te olete oma valimislubaduste täitmisel ebaõnnestunud?" Ma ei hakka esitama praegu erakonna ja kogu valitsuskoalitsiooni lubaduste täitmise aruannet, aga kasutan Narva tulevase linnapea härra Ossinovski sõnu (ta on teie kolleeg opositsioonis), mis ta ütles möödunud aasta 15. novembril: "IRL on viimase kahe valitsuses viibitud aastaga täitnud kõik oma valimislubadused." Soovitan selles osas lähtuda teie kolleegi hinnangust, kes on teemat väga põhjalikult analüüsinud ja saab aru, millest ta räägib. Noor andekas inimene, erinevalt paljudest teistest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Tuletage ikka meelde, kuidas selle Tallinna Veega oli. Kes siis linnapea oli, kui Tallinna Vesi erastati, kas mitte Jüri Mõis? Kas te mäletate, kuidas kasumimarginaal kirjutati sinna sisse ja kuidas see aastate jooksul peab kogu aeg suurenema? Mul on see väga täpselt meeles. See toimus teie võimu ajal. Aga mis puudutab seda, et keegi paneb kogu aeg ühte ja sama plaati peale, siis tuleb öelda, et kui meie räägime kodukulude suurus, siis teie räägite ikka ja jälle vastu kortermajade renoveerimisest. Te teate väga hästi, et maal väikestes kortermajades jääksid inimesed igavesse võlaorjusesse, kui nad hakkaksid seal midagi soojustama. Ma tuletan teile meelde, kuidas Ken-Marti Vaher siin poldis ütles, et

kodukulude vähendamine tähendab toasooja ja vee hinna poole võrra alandamist. Mul on see stenogramm olemas ja ma võin selle ette lugeda. Ma küsin nüüd: kas elekter ei ole kodukulu?

Juhan Parts

Elekter on kodukulu. Ma rääkisin, mida IRL kavandas 2011. aastal. Oluline komponent, mida on võimalik elektrimajanduses realselt alandada, on taastuenergia tasu. Meie arvates on Keskerakonna juhtimisel 2007. aastal kehtestatud taastuenergia tasu skeem tarbijale liialt koormav. Mis seal salata, ma tahan teid kiita, seal oli kindlasti ka positiivseid aspekte. Taastuenergia portfelli on väga tormiliselt arenenud, aga taastuenergia tasu skeem, mis Keskerakonna juhtimisel siin saalis vastu võeti, oli liialt koormav. Me arvasime 2011. aastal, et taastuenergia tasu võiks alandada kuni 50%. Me teame, et praegu on selleteemaline eelnõu Riigikogus. See on kompromiss. Kui te siin mulle midagi ette heidate, siis ma püüan seletada, miks see kompromiss on tehtud. Üks põhjus kompromissi tegemiseks on see, et te ei ole mitte sõnagi öelnud selle kohta, kuidas parandada oma 2007. aastal Riigikogus tehtud viga. Te kaitsete edasi taastuenergia tootjate suuri kasumeid, täpselt samamoodi nagu Tallinnas, kus te kogu aeg võitlete Tallinna Vee ülisuure ärikasumi eest ja sülitate Tallinna veetarbijate peale. Eriti suurt pahameelt tekitas teis see, ma kujutan nii ette, et täiesti mõttetuks muutus niigi mõttetu sihtasutus, mis on Tallinna asutatud ja mida te revolutsiooniliselt nimetasite Tallinna Vee-ettevõtjate Järelevalve Sihtasutuseks, kus praegugi töötab hulgaliselt inimesi, kes saavad tõenäoliselt ka palka. Ma ei tea, mille eest. See tegevus on ju ammu lõpetatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister, tänan värvikate vastuste eest! Aga ilmselt ei ole te asjaga hästi kursis. Täna võeti see eelnõu, mis oleks vähendanud taastuenergia tasu, menetlusest välja. Ma ei tea, kunas see uuesti Riigikogu laudadele jõuab. Selle tasu vähenemise tõttu oleks elektri hind vähenenud

1,6%, elektriaktsiisi vähendades oleks hinda võinud vähendada 4,6%. Kahjuks te seda ei toetanud. Aga iseenesest on majade renoveerimine hea meede, ma toetan seda. Ma arvan, et seda võiks jätkata, ainult et selle mõju on väga pikaldane. Aga miks on vähe tegeldud sellega, millel oleks otsene ja väga suures rahalises vääringus mõju, näiteks soojatrasside korrastamise ja katlamajade üleviimisega hakkpuidule? Selle jaoks sooja hinna kaudu vahendeid ei teki. Miks riik siin nii vähe abi on osutanud?

Juhan Parts

Ma olen nõus, et seda abi võiks olla rohkem või võiks olla läbimõeldum, kuidas me linnade ja asumite erinevat suurust arvestades saaksime tekitada rohkem majanduslikku huvi eksisteerivate kaugküttepiirkondade oluliseks ümberkorraldamiseks. Aga kindlasti ei saa ma nõus olla sellega, et seda abi pole üldse pakutud. Ma ei pannud oma loetelusse neid programme, millega me toetame investeeringuid kaugküttetorudesse, rääkimata investeeringutest selleks, et soojatootmisvõimsusi ümber korraldada, kasutamaks märksa tõhusamaid meetodeid. Neid tuleb jätkata. Meil on kavas tulla välja seadustega, millega me tahame motiveerida investeerimist märksa energiatõhusamatesse ja ka tarbijatele soodsamatesse lahendustesse, arvestades Eesti omapära. Omapära ongi see keerulisus. Ma möönan, et õige oli ka see teie märkus (või oli see proua Tuusi märkus), et kui asumis on elanike arv vähenenud, siis on kortermaju keeruline rekonstrueerida ning investeerida sellesse ja ka kaugküttesüsteemidesse. Kui elanike arv väheneb, siis loomulikult on seal elavatele inimestele see investeerimiskoormus liiga suur, rääkimata olukorrast, kus inimestel võib-olla majanduslikke võimalusi ei ole. Mina kutsun üles ka nendel juhtudel reaalseid lahendusi pakkuma. Ega me sellest nii või teisiti ei pääse, kui me mõtleme oma elamufondile kaugemas perspektiivis. Praegu, nagu ma ka vastuses ütlesin, me tegeleme ikkagi üsna algusjärgus oleva ülesandega. Me näeme, et need toetusprogrammid on võtnud aega, aga huvi ja valmisolek investeerimiseks on oluliselt kasvanud. Inimesed tulevad sellega kaasa. Välja arvatud Narvas muidugi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Minul on rõõm elada just ühes sellises majas, mis viimase aasta sees ära renoveeriti. Saan oma kogemuse põhjal kinnitada, et talvekuude küttekulu on tõepoolest rohkem kui kaks korda alanenud. Aga ma mäletan hästi seda skepsist, mis majaelanikel oli. Kaheldi, kas need kulutused on ikkagi mõistlikud. Eriti vanemad inimesed võtavad asja võib-olla niimoodi, et kas nad jõuavad küttekulude kokkuhoiduga need investeeringud tasa saada. Kas on käepärast materjali, mida oleks võimalik inimestele lihtsalt teavituseks laiali jagada, kui palju niisugused investeeringud aega võtavad, kuni nad ära tasuvad?

Juhan Parts

Aitäh! Selle programmi põhiline rakendusüksus on KredEx. Seal on olemas ka konsultandid, keda on võimalik kutsuda korteriühistu koosolekule. Loomulikult on seal olemas ka kirjalikke materjale. Minu meelest on olulisem, et meil ei ole olemas lihtsalt teoreetilised arvutused ja mudelid, vaid KredEx püüab talletada üksikuid juhtumeid, et tuua ühelt poolt näiteid tehnilise projekti sisu kohta, aga ka võimalike mudelite kohta, kuidas korteriühistul, sõltuvalt korterite arvust, tasuks investeerimisplaani teha, et see ei oleks inimestele korraga liiga suur koormus. Need materjalid on KredExis olemas. KredExis on olemas ka inimesed, kes on valmis vahetult seda informatsiooni jagama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud minister! Teie kõnest tuli välja see, kus need põhilised kokkuhoiukohad on. Aga kas me ei peaks muutma seadusi kortermajade renoveerimise kohta jäigemaks, et me kasutaks samasuguseid meetodilisi põhitõdesid, nagu kasutatakse Rootsis ja Soomes? Kuulu järgi nemad sellist meetodikat, mis meil praegu kasutusel on, ei ole kasutanud juba mitu aastat. Teiseks, kas võiks KredExis rohkem vähendada bürok-

raatiat? Miks peab iga kortermaja tegema eraldi projekti, mis võtab pool aastat ja mille kinnitamine võtab aasta? Kui täna alustada, siis alles aasta pärast saab sisuliselt ehitama hakata. Kas ei saaks bürokraatiat vähendada?

Juhan Parts

Aitäh! Kui on võimalik, siis kindlasti. Aga mind on informeeritud, et hoolimata sellest, et meil on väga palju tüüpikortermaju, eeldab rekonstrueerimine seda, et olemasolev rekonstrueerimisprojekt tuleb iga majaga vähemalt sobitada. Majad on siiski erinevad. Teiseks, me teame, et rekonstrueerimisel on väga palju valikuid, mida korteriomanikud saavad teha. Tarbetut bürokraatiat tuleks kindlasti vältida. Me oleme püüdnud teha koostööd omavalitsustega, et ehituslubade hankimine ja kõik see oleks lihtsam. Aga midagi ei ole teha, tundub, et kui teha terviklik või isegi osaline rekonstrueerimine, siis tasub ettevalmistusajaks võtta vähemalt aasta. Siis on see plaan hästi läbi mõeldud. Ei ole päris nii, et lihtsalt vahetame majal aknad ja ukсед ära ning siis on kõik. Kui ikkagi tahta terviklikku lahendust, mis parandab ka sisekliimat ja ventilatsiooni, siis on see vaja kõik ette valmistada. Teine küsimus, kui ma õigesti aru sain, oli Skandinaavia nõuete kohta. Juhin tähelepanu, et ka meil on uutele majadele kehtestatud rangemad energiatõhususe nõuded. Kõigil uutel, ehitatavatel majadel peaksid energiatõhususe nõuded järjest rangemaks muutuma. Siin on teatud rajajoon aasta 2020, kui uute majade energiatõhususe määr Euroopa Liidu kokkulepetest tulenevalt väga oluliselt tõuseb. Aga see põhiline fookus, kui me vaatame jälle n-ö seda massi, on ikkagi see, kuidas me suudame eksisteeriva elamufondi, põhiliselt vana elamufondi rekonstrueerida ja motiveerida omanikke seda tegema. Me peame arvestama, et Eesti on enamiku Euroopa riikidega võrreldes selles mõttes mõneti unikaalses seisundis, sest meil on väga suur eraomanikele kuuluv elamufond. Omavalitsuste osakaal on siin üsna väike. Järelikult peab olema koostöö riigi, omavalitsuste ja eraomanike vahel. Käsü korras ei saa siin ka midagi teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Mina isiklikult suhtun teisse väga suure austusega. Ma ei arva, et teil oleks põhjust närveerida ja kasutada selliseid väljendeid nagu "tõmbas uttu". Aga see selleks. Tuleme mõlemad udust välja. Kui üks inimene petab meiega teist inimest, eesmärgiga saada endale tema raha, siis nimetatakse seda kelmuseks. Teie poseerite siin plakatil, kus te lubate vähendada elektri hinda. Te saite selle tulemusel hääli, saite valitsusse, saite ministri palga. Kas teile ei tundu, et need asjad on väga ja väga sarnased?

Juhan Parts

Karmid süüdistused. Ma soovitan siiski veel kord tutvuda meie valimisprogrammiga, luge-da, mida täpselt meie valimisprogramm ette nägi, ja mitte seda naeruvääristada. Kui te naeruvääristamist jätkate, siis on teid pagana raske tõsiselt võtta. Me räägime väga tõsisest ülesandest, mis minu arvates on Eesti rahvale oluline. Selle lahendamisele üleskutsumine on minu meelest märksa olulisem kui üritada ilku-da ühe või teise lühidalt kokkuvõetud valimis-lubaduse üle. See on naeruväärne, et te seda teete. Mul oleks teie asemel piinlik. Kui ma lähen Narva, siis saan aru, et Narva inimesed ei tea kõige vähemalgi määral neid riiklikke programme, mida riik on pakkunud. Kelle ülesanne on neid tutvustada? See oleks ju teie, kelle valijad teid väga toetavad, esmane ülesanne. Teie ülesanne ei ole käia ringi nagu mingi argpüks ja rääkida sellest, et IRL on lubanud seda, mida ta ei ole kunagi kavatsenud täita. Me oleme kavatsenud seda täita ja me teeme seda. Aga selleks peab ka kaasa aitama, et inimesed mõistaksid selle vajalikkust. Ei ole vaja neile kogu aeg pähe istutada seda, et Eesti riigis on kõik inimesed pahad ja keegi ei taha täita seda, mida ta on lubanud. Veel kord: võt-ke vaevaks, lugege IRL-i valimisprogramm läbi ja rääkige sellest. Ärge vehkige üksikute kontekstist väljarebitud sõnadega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Ma pean oma töö iseloomu tõttu elama

mingi osa ajast Tallinnas. Ma elan kesklinnas. Möödunud nädalal sain ma kui korteriühistu aktivist kesklinna vanemalt kutse tulla vaata-ma Monoteatri etendust, kus mängib Jan Uus-põld. See oli "Vanaisa". Ma küll ei saanud täp-selt aru, milline seos on korteriühistu aktivistil ja sellel etendusel. Võib-olla teate teie seda täpsemalt, aga võib-olla on see viis, kuidas mingitest asjadest tähelepanu eemale juhtida või vastupidi. Te nimetasite, et riik on koos ko-duomanikega investeerinud 58 miljonit eurot. Kas te oskate öelda, kui palju on neid pere-kondi, kelle kulud selle tulemusena on konk-reetselt vähenenud? Teiseks, kas järgmisel pe-rioodil, 2014–2020, on planeeritud KredExi meetmesse lisavahendeid? Kas te oskate öelda, kui suures mahus ministeerium on neid pla-neerinud?

Juhan Parts

Aitäh! Ma ei oska kommenteerida mingit näidendit ega kesklinna vanemat. Need projek-tid, mis on lõpetatud või realiseerimisfaasis, puudutavad praegu umbes 40 000 inimest. Justkui suur arv, aga arvestades, et see prog-ramm peaks ühel või teisel moel puudutama kõiki Eesti inimesi, sõltumata sellest, kus nad parajasti elavad ja kus nende kodu on, siis on tööd minu meelest veel hästi palju. Me oleme vaadanud umbes seitsme aasta perspektiivi. Me ise kujutame ette, et aastatel 2014–2020 peaks vähemalt kortermajadele mõeldud prog-rammiga samas mahus jätkama ehk investee-ringutoetuse määr, sõltuvalt investee-ringus saavutatavast energiatõhususest, oleks kuni 35% projekti maksumusest. Me räägime prae-gu riigi toetusprogrammi rahalisest mahust 150–200 miljonit eurot kuni aastani 2020. Muidugi sõltub see ka tempost. Millised võik-sid olla rahalise ressursi allikad? Neid võiks olla kaks. Üks tuleneb Euroopa Liidu emis-sioonikaubanduse süsteemist, need on võimalikud süsihappegaasi müügi tulud, kui riik müüb temale eraldatud kvooti. Siin on riskikoht kvoodi hinna ja nende vahendite keeruline prognoosimine. See hind on praegu lühiajali-selt väga madal. Teine võimalik rahaline alli-kas oleks see, et selle programmi rahastami-seks võiks kasutada Euroopa Liidu järgmise perioodi vahendeid. Energiatõhusus on kind-lasti üks üleeuroopaline prioriteet, selles mõt-tes see sobib. Me peaksime nende vahendite

kombinatsiooni kasutades ja sellest eesmärgist lähtudes suutma selle aasta jooksul need otsused langetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Hoolimata kogu oma lugupidamisest teie vastu ütlen ma, et enne valimisi te rääkisite selget keelt ja lubasite kodukulud alandada. Nüüd olete aga hakanud rääkima, et te hüvitate 30% penoplasti ja krohvi maksumusest, et saaks maju soojustada, ja see alandab kodukulud. Ühesõnaga, te ajate asja keeruliseks. Aga minu küsimus on järgmine. Miks te ikkagi kodukulud suurendate? Te tõstsite möödunud aasta lõpus võrgutasu 14%. Samal ajal oli teada, et elektri hind tõuseb nagnii, kui turg avaneb. Samas tuleb tunnistada, et võrgutasu (inimesed ei saa õieti arugi, mida see sisaldab) on meil kõrgem kui näiteks rikkal Saksamaal. Kujutage ette! Võrgutasu tõus on konkreetset teie heakskiidetud otsus. Miks te ikkagi suurendate kodukulud?

Juhan Parts

Aitäh! Ma võiksin teile muidugi vastata, et ma juba vastasin teie kolleegi Stalnuhhini umbes samale küsimusele. Mis aga puudutab konkreetset võrgutasu, siis jällegi, viige enast kurssi Eesti Vabariigi seadusega, mõelge see läbi, mõelge ka tarbijate pikaajalistele huvidele. Me kõik oleme ju tarbijad. Siis mõelge läbi, kuidas seda kõike võiks kõige mõistlikumalt rahastada. Ma arvan, et mis puudutab võrgutasu, siis oluline on olla veendunud, et ükskõik, kes meil võrku ülal peab – meil on üle 30 võrguettevõtte ja üks põhivõrguettevõtte –, siis igasuguseid võrgutasusid on sõltumatu regulaator kulupõhiselt hinnanud ja kontrollinud. See on esimene eeldus. Teie ettekujutus, kui te olete lugenud kahte sõna ja teinud sellest järelduse, et me oleme planeerinud midagi ebamajanduslikku või pikaajaliselt Eesti riigile ja tarbijatele kahjulikku, on lihtsalt piiratud. Mul ei ole informatsiooni, et Konkurentsiamet ei suudaks võrguettevõtete hindu kontrollida. Tõele vastab ka see, et võrguettevõtetele on olulised investeeringud. Me ehitame praegu Estlink 2. See on investeeringuraha. Investee-

ringud arvestatakse tarbijatariifi pikaajalise tasuvusega sellises ulatuses, mille puhul me neid investeeringuid ei toeta. See puudutab Estlink 2, aga puudutab ka jaevõrgu laialdasi investeeringuid Eestis. Vaatame jaevõrgu põhilisi probleeme. Ma ei usu, et ka 1990. aastatel olid sellised poliitilised põhjused, nagu teie oma vaimusilmas ette kujutate, et minister ütles, et võrku ei ole vaja investeerida, kuna tasu võib ühes või teises suunas liikuda, tuleb kannatada veel kolm aastat, kui on järgmised valimised. Vastupidi, me peame võrku investeerima. 1990. aastatel olid võrguinvesteeringud peaaegu nullis. Selle tõttu ongi nii, et kui tuul puhub ja on suurem torm, siis on palju elektrikatkestusi. See on ebanormaalne. Ma ei soovita võrrelda võrgutasusid meil ning Saksamaal ja Soomes. Võrgutasu on solidaarsuse avaldus. Võrgutasu on seda väiksem, mida rohkem kõikjal üle Eesti elektrit tarbitakse. Võrgutasu ei erine sõltuvalt sellest, kas tarbija asub Narvas, elektrijaamadele väga lähedal, või hoopis Kilingi-Nõmmel. See on solidaarselt korraldatud tasustamise süsteem ning võrdlused Saksamaa ja Soomega päris hästi ei sobi. Me peaksime vaatama tarbimismahtu, peaksime vaatama ka muid võrguparameetreid, et hinnata seda, kas meie võrk on ikka väga kallis. Need on erapooletud majanduslikud arvud, mida teil oleks äärmiselt kasulik vaadata. Siis te sellist juttu ei räägiks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Härra minister! Te olete nüüd juba peaaegu poolteist tundi saanud siit puldist ajada sihkest üleüldist mulla. Aga ma küsin ühe konkreetse valimislubaduse kohta. 2011. aasta veebruaris rippusid terves Eestis teie valimisreklaamid, kus oli tekst "Madaldame elektri hinda". Kuidas tegelikult läinud on? Te lubasite 2011. aasta veebruaris, et madaldate elektri hinda. Täna on sellest kaks aastat möödas, käes on 2013. aasta veebruar. Mis tegelikult elektri hinnaga juhtunud on, kas see on läinud väiksemaks või suuremaks?

Juhan Parts

Kui te nüüd täpselt vaatate, siis te näete, et me räägime taastuvenergia tasust. Taastuvenergia tasu peabki alanema. Ma räägin teile, mida meie erakond valimistel lubas. Kuulake, mis ma räägin! Ei tohi võtta kunagi kahte sõna ja hakata neid väänama, sellisel juhul te käitute pahatahtlikult. Me oleme kõigile oma valijatele seletanud, et just nimelt taastuvenergia tasu on koht, kus on võimalik hinda alandada. Milliseks kujuneb elektri hind kaugemas perspektiivis? See, et IRL ei hakka tegema mingisuguseid majanduslikke trikke, on loomulikult mõistlik. Me usume, et turu avamine on kaugemas perspektiivis Eesti tarbijatele kasulik. Igasugused mängud ja inimestele puru silma ajamine, et ühe või teise kaudse maksu abil soodustuse tegemine on probleemi tohtu lahendamise, on, vabandage väljendust, lihtsalt ebakompetentne. See ei lahenda mingit probleemi. Aga ma arvan, et kui me arendame välja toimiva turu, siis ka tarbija tegelikult võidab kõige rohkem. Nende inimeste, nende perekondade jaoks, kellel on raskusi, peab olema toimiv sotsiaaltoetuste süsteem. Selline on normaalne riik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Rääkisid siin pikalt, kui hädavajalik on jaotusvõrku investeerida, sest võrk on amortiseerunud ja et 1990. aastatel üldse ei investeeritud. Mitte ainult 1990. aastatel, vaid ka 2000. aastate algul ei investeeritud. Aga samal ajal võttis valitsus Eesti Energiast dividendina ikka välja sadu miljoneid, isegi miljardeid kroone, selle asemel, et see kasum investeerida ettevõtte põhivarasse, sh võrkudesse. Nüüd tahetakse kogu see investeering tagantjärele teha ja inimeste kulul. Möödunud aastal tõsteti võrgutasu ligi 10%, nüüd 13%, järgmisel aastal võib-olla veel 20%. Niimoodi see loosung "Umenšeniye tsen za elektritšestvo" teil ellu lähebki.

Juhan Parts

Minu arvates oli see arvamus, küsimust teil vist ei olnudki. Mis puudutab seda ettekujutust, siis ka võrguettevõtjate kohta, keda Eestis

on ju palju, võib niimoodi öelda, need investeeringute allikad ja investeerimine ei tähenda seda, et ettevõtte ei või olla kasumlik. Tõsi küll, kasumlikkus peab olema reguleeritud monopolsele ettevõttele kohaselt. Kasumlikkusel on väga tugev piirmäär peal, nii nagu see Euroopa Liidus või OECD-s keskmiselt on. Ettekujutus, et me saame võrguettevõtjatele öelda, et majandagu kahjumlikult või et me kuskilt võtame raha ja anname nendele võrguinvesteeringuteks, lihtsalt majanduslikult ei päde.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Te ütlesite, et kui IRL enne valimisi ütles, et ta võtab elektri hinna kontrolli alla, siis mõtles ta selle all taastuvenergia tasu. Kuidas teile toona tundus ja kuidas teile täna tundub, kas teie valijad said sellest ka niimoodi aru?

Juhan Parts

IRL-i valijad küll.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Asume läbirääkimiste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Punkt 1, Narvas on neli korteriühistute ühendust, seal käivad pidevalt külalised Tallinnast, KredExist, Eesti Korteriühistute Liidust jm. Kõike, mida on vaja teada majade renoveerimisest, Narvas teatakse. Ma ei ole see inimene, kes peab ministrile selgitama lihtsat asja, miks Narvas majade soostamine populaarne ei ole. Kui ta sellest aru ei saa, siis on see tema probleem.

Punkt 2 on veidi lõbusam. Võis aru saada, nagu toimuks minu ja Partsi vahel mingi duell. Kuidagi kummaline. Mina esitan küsimuse, mida mult küsis minu valija, tema aga hakkab mind milleski süüdistama. Tegelikult ei ole see esimene kord.

Ma tahan jutustada teile ühe loo Krakovi vorsti jupist. See lugu juhtus Narvas 2004. aastal. Parts oli siis peaminister ja tuli Narva üht hotelli avama. Tal ei olnud selle hotelliga mitte midagi ühist, lihtsalt peaminister kutsuti koha-

le, see oli reklaamiaktsioon jne. Sellel avamisel toimus kuradi kihvt stseen, kui Eesti lippu, mille minister hotellile oli kinkinud, hakati hotelli ees tagurpidi heiskama. Moment oli nii tähtis, et keegi ei julgenud öelda: "Jumal küll, tõmmake maha! Pöörake teistpidi!" Lipp heisatigi valge siiluga taeva poole. Pärast, kui kõik külalised olid hotelli läinud, keerati lipp ümber.

Aga hotellis hakati peaministrilt küsima – Parts oli siis peaminister –, mis piiril toimub. Äkki oli ära keelatud Ivangorodist liha- ja piimasaaduste toomine. Ma tuletan teile meelde, et enne seda oli lubatud tuua neid nii palju, kui inimene soovis. Parts ütles: "Mis te räägite, valitsus ei ole midagi säärast vastu võtnud!" Ta väitis, et kõik see on jama, võib tuua küll jne. Inimestel tekkis kohe küsimus, mis jama siis toimub. Piiril neile räägitakse, et kehtivad uued reeglid. Nii väideti ka siis, kui Parts Narvas oli, tema aga ütleb, et midagi sellist ei ole. Mida teha? Ajakirjanikud tulid minu juurde ja ma pakkusin neile, et teeme eksperimendi. Ma läksin üle piiri, käisin Ivangorodis ja ostsin seal 200 grammi Krakovi vorsti. Ma palusin, et see pandaks läbipaistvasse kilekotti, ja hakkasin uhkelt üle piiri marssima. Kui ma jõudsin meie tolli, märkasid, et kõik tolliametnikud on kuskile kadunud, mitte keegi mind ei oota, ainult ajakirjanikud seisavad seal. Mul ei olnud võimalust kontrollida, kas peaminister räägib tõtt või valetab. Läksin välja, tõmbasin suitsu ja tulin tagasi. Tolliametnikud olid arvanud, et ma olen juba ära läinud. Kui ma tulin, siis nad pöörasid mulle selja. Kõik kolm inimest, kes seal seisid, püüdsid mitte näha, mis mul kotis on. Mina jäin seisma ja hakkasin pärima: "Kes räägib tõtt, kas teie või peaminister? Kas on uued reeglid olemas või ei? Kes teist valetab?" Neil ei olnud pääsu, nad pidid tunnistama, et tõesti kehtivad uued reeglid. Muidugi teadis peaminister seda suurepäraselt. Aga aru saades, mida see tähendab narvalaste jaoks, otsustas ta, et seekord valetab. See jääb ju hästi meelde ja eks siis näe, mis edasi juhtub. Selleks et tõendada, et see keeld on tõesti olemas, oli mul vaja ikka inspektorist mööda saada. Ma nõudsin, et minu suhtes algatataks menetlus, sest ma tõin ju kaasa vorsti, mis oli keelatud. Mind viidi ühe inspektori juurde, kes koostas protokollid. See on mul ilusasti seinapeal raamis, sest ta pani suurest hirmust sinna

kirja, et ma tõin käe otsas üle piiri 0,2 tonni vorsti. Jah! Tavaliselt tuuakse tonnikaupa ja ta lihtsalt ei vahetanud tonne kilogrammide vastu. Kui ma kunagi vana olen ja mul on lapselapsed, siis ma näitan seda neile ja räägin, et vaadake, kui võimas vanaisa teil on, ta tõi käe otsas üle piiri 200 kilo vorsti. Pärast seda tulin välja ja näitasin ajakirjanikele seda protokollid. Vorsti andsin kassidele, piiril on neid piisavalt. Sellega saigi see vaidlus otsa.

Kõik said selgeks, et peaminister ta on ja peaministriks ta mingiks ajaks jääb, kuni keegi Vaher teda sellelt toolilt maha ei lükka, aga ta valetas. Valetas tollal ja mul pole mitte mingit põhjust kahelda, et ta valetab ka täna. Seda nippi, millega hääli saada, kui lubatakse, et mingi asja hind langeb, võib poliitikas iga päev kohata, ainult et seekord oli ta liiga julgunud. Keegi ei pidanud ju seda uskuma. Aga inimesed uskusid.

Nüüd võib seletada üksipuha mida, võib soovitada lugeda IRL-i valimisplatvormi. Keda see huvitab? Keda huvitab teie valimisplatvorm? Te olete koalitsioonis Reformierakonnaga, teie platvorm ei mängi enam mitte mingit rolli. Teil on uus platvorm ja sedamööda hinnad kasvavad.

Möödunud nädalal, just nädala lõpus, oli mul mitu kohtumist väga vihaste inimestega. Ma võin öelda, et nii vihaseid inimesi ei ole ma veel kunagi näinud. On tekkinud uus mood: nad kannavad kaasas kviitungeid, kus on kirjas korteriüür ja kommunaalteenuste tasu. Elektri hinnal on ring ümber ja seda näidatakse. Küsitakse ka seda, millal minister katseb oma lubadust täita. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma tõesti ei plaaninud selle päevakorrapunkti arutelul pulti tulla, aga pärast seda, kui ma tabasin saalis istudes ennast mõttelt, kas ma olen Riigikogu saalis ja kuulan minister Juhan Partsi või olen kodus teleri ees ning vaatan "Pehme ja karvaste" Juhan Partsi, kusjuures järjest rohkem mulle tundus, et tegemist on selle teise Juhan Partsi, siis see sundis mind siia pulti tulema ja arvamust avaldama.

Kõigepealt, IRL on väga tuntud huvitavate pealkirjadega seaduste poolest. Peaaegu mitte kunagi ei lähe pealkirjad kokku sellega, mis seaduses endas kirjas on. Parim näide oli see, kui Tallinna Linnavolikogu liikmete arvu suurendati 63-st 79-ni ja seda tehti soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise sildi all. Minu meelest kuulub samasse sarja ka monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadus, mis pidi kontrolli alla võtma kõik hinnad, sh vee hinna. Kui minister siit puldist küsimustele vastates suutis tuua kaks näidet, kus vee hind tõusnud ei ole, siis mina suutsin poole tunniga leida kümnekond näidet, kus vee hind on pärast selle seaduse rakendamist tõusnud. Sillamäe Veevärk – 17,5%, Tartu Veevärk – 30,37%, Haapsalu Veevärk – 19,5%, ettevõtte, mis pakub veeteenust Arukülas ja Raasikul – 93,71%, Kose Vesi – 26,62%, Kärdla Veevärk – 18,1%, Pandivere Vesi – 19,36%. Mul kulus üksnes pool tundi selleks, et need kümnekond näidet leida. Ma arvan, et kui mul oleks enne pulti tulekut olnud rohkem aega, siis oleksin ma neid veel hulgaliselt leidnud.

Lõpetuseks tahan siiralt tänada Isamaa ja Res Publica Liitu. Viimasel ajal on tihtipeale olnud mõtteavaldusi, et Eesti telekanalites ei näidata head huumorit. Viimastel päevadel on aga eratelekanalites jooksnud telereklaam, kus härra Reinsalu räägib, kuidas nad on oma lepingut täitnud ja lubadusi ellu viinud. Maal ringi liikudes märkan, et inimestel, kes seda reklaami näevad ja südamest naerda saavad, on see päeva parim osa. Ma tänan Isamaa ja Res Publica Liitu, kes on andnud Eesti inimestele vähemalt ühe asja, mille üle naerda! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ministril on kõnesoovi? Ei ole. Rohkem läbirääkimissoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Neljas päevakorrapunkt on ammendatud.

5. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Peale haamrilööki on võimalik registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Käes on veebruar, mis on tähendusrikas peaaegu kõikide leibkondade elus Eestimaal. Ma ei pea silmas Eesti Vabariigi 95. aastapäeva, vaid Isamaa ja Res Publica Liidu kingitust Eestimaa rahvale vabariigi aastapäevaks. Nägid ju kõik eestimaalased veebruari alguses oma postkastidesse või arvutitesse laekunud elektriarvetelt, mida tegelikkuses tähendab IRL-i loosung "Kodukulud alla!". Kui seni jäi selle loosungi sügav sisu nii mõnelegi arusaamatuks, siis nüüd peaks iga inimene sellest aru saama. Olen kindel, et umbes aasta pärast saab hulk eestimaalasi omal nahal tunda ka teise loosungi – "Tasuta kõrgharidus" – sügavat sisu. Kardan, et see on paljudele veel valusam kui loosungi "Kodukulud alla!" sügava sisu teadasaamine.

Nüüd lähemalt tänasest teemast. Et olla konkreetne, võtsin ette oma kodu detsembri ja jaanuari elektriarved. Selgus, et mõnekilovattise vahega oli elektrikulu olnud peaaegu ühesugune. Eks need talvekuud olid ju ka enam-vähem ühesugused, mitte väga külmad. Energiakulu oli ühesugune, aga rahakuluga olid lood hoopis teised. Energia eest tuli maksta 36% rohkem, võrgutasu 13% rohkem ja, ime küll, aga taastuvenergia tasu tuli maksta sama summa. Pärast seda, kui kõigile eraldi võetud tõusudele oli ka aktsiis ja lõpuks käibemaks otsa keevitatud, oli minu elektriarve 21% suurem, kusjuures elektrit kulutasin ma niisama palju kui eelmisel kuul.

Ei oska öelda, kas see on iroonia või midagi muud, et selle "kingituse" on meile teinud just IRL-i ehk "Kodukulud alla!" loosungi autorite parteid esindav minister. Kui elektri hinda põhjendavad nii minister Juhan Parts kui ka peaminister Euroopa Liiduga liitumise lepingus kokkulepitud elektrituru avanemise nõudega, siis täiesti arusaamatu on, miks igal aastal tuleb tõsta võrgutasu ligi 10% või üle 10%. Mõlema suust tuleb ka siin põhjendusi nagu Väändrast saelaudu, nagu on tavatsenud öelda rahvasuu. Küll on tarvis ehitada avariielektrijaama Kiisale, küll ehitada Estlink 2, seda põhivõrkude osas. Samas tempos püüab püsida ka Eesti Energia jaotusvõrk, uue nimega Elektrilevi. Tahan küsida, kas riikliku tähtsusega infrastruktuuriprojektide kulutusi peab ilmingimata tegema võrgutariifide abil, mida tar-

bija iga kuu tasub. Kas ei tasuks näiteks Eesti ja Soome vahelise Estlink 2 ühenduse rajamist finantseerida riigieelarve infrastruktuuri investeeringutest? Nüüd äkki selgub, et jaotusvõrk on amortiseerunud, ebakindel ja vajab suuri investeeringuid, et kindlustada varustuskindlust, nii et iga tuuleiliga vool ära ei läheks. See pidavat olema tarbija enda huvides. Viimase kümne aastaga on Eesti Energiast riigieelarvesse võetud dividendi ja maksudena 1,2 miljardit eurot. Kus on kogu see aeg olnud teadmine, et jaotusvõrk vajab uuendamist? Miks ei investeeritud kasumit võrkude taastamisse? Miks valitsus iga vaba sendi ettevõttest dividendina välja pumpas? Minister püüdis siin seletada, et seda tuleb teha tasu komponendina ja iga ettevõtte peab kasumit saama. Aga kasumit võib ju põhivarasse investeerida. Sellest hiilis ta kõrvale.

Käesoleval aastal kavandatakse üksnes elektriaktsiisina elektritarbijatelt riigieelarvesse koguda 33 miljonit eurot. Valitsuse poliitika on olnud leebelt väljendades oma rahva vaenulik, et mitte öelda oma rahvast vihkav. Ega omanikud oma ettevõttega, ma pean silmas Eesti Energiat, paremini ei käitu. Teades, et ettevõtte põhivara jaotusvõrk on amortiseerunud, kistakse dividendina raha välja. Mõistlik peremees enne investeeriks ja hoiaks tootmisvahendid korras, alles siis mõtleks dividendi peale. Siinjuures ei taha ma kuidagi öelda, et riik on halb peremees, halvad on ikka rahvaga mitteamvestavad ja küündimatud konkreetset inimesed. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Priit Toobal ütles, et tema ei plaaninud siia tulla. Mina planeerisin siia tulla. Kuna mul on aega ainult viis minutit, siis püüan teha hästi ruttu.

Esiteks, Koidula, Luhamaa ja Narva piiripunktis on tekkinud uus olukord. Seal võetakse ootealatasu, kuigi ebaseaduslikult. Kõige suurem probleem on see, et ootealatasu tõuseb. Tulen tagasi selle teema juurde, mida me siin mõni aeg tagasi arutasime: inimestelt võetakse seadusvastaselt makse selle kütusekoguse pealt, mida tuuakse standardses paagis Vene-

maalt Eestisse. Olukord on praegu selline, et kõik isikud, kes on ebaseaduslikult seda tasu maksnud, saavad minna Maksu- ja Tolliametisse, kirjutada vabas vormis avalduse ja selle alusel Maksu- ja Tolliamet tagastab ebaseaduslikult võetud tasu. Need inimesed, kellel ei ole tšekke alles, saavad minna samuti Maksu- ja Tolliametisse ning nõuda see ebaseaduslikult sissenõutud tasu tagasi.

Proovige nüüd ette kujutada. Te kõnnite mööda riigimaanteed näiteks Koidula piiripunktis, maantee on väga korralikult välja ehitatud, te kõnnite ja kõnnite, aga siis saab ühekorraga riigimaantee otsa ja viidad näitavad, et kõik reisijad on kohustatud sundkorras läbima ooteala. Ooteala on lepingu alusel teise haldaja alluvuses ja sundkorras peavad kõik reisijad tasuma ka ootealatasu. Mõni aeg tagasi tutvustasin ma õiguskantsleri ettepanekut siseministrile, et selline seadusrikkumine tuleb lõpetada. Ma loen täna veel kord ette katkendi õiguskantsleri 19. aprilli 2012. aasta kirjust. Õiguskantsler kirjutab oma ettepanekus rikkumise kõrvaldamiseks sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamisel järgmist: "Sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamisel Luhamaa ja Koidula piiripunktides rikutakse riigipiiri seaduse § 8³ lõiget 4, mille kohaselt ei võeta piiriületuse ooteala kasutamise eest tasu, kui sõiduk on suunatud piiriületuse ootealale, kuid ei kasuta tegelikult piiriületuse ooteala teenust ja suunatakse kohe piiriületuseks piiripunkti."

Käisin ise Venemaal ja jätsin auto kolmeks tunniks parkimisplatsile. Tuleb välja, et eraldi saab tasu maksta ka ainult parkimise eest. Sealsamas oli kuskil seinal teade, et duširuumi kasutamise eest maksab reisija kaks eurot jne. Küsisin, kas on olemas ka mingisugused regulatsioonid, mida saab printida ja mulle näidata. Mulle prinditi mingisugune siseministri korraldus aastast 2011. Mida ma tahan öelda? Proovisin selgitada ka teistele reisijatele, et nad avaldaksid protesti ootealatasu maksmise vastu, ei maksaks seda ning sõidaksid edasi. On esinenud juhtumeid, kus ootealatasu ei nõutud. Kuid eile helistati mulle ja öeldi, et ootealatasu on isegi tõusnud.

Ma soovitan kõikidel reisijatel, kes lähevad Eesti riigist Venemaa suunas ja läbivad ooteala, seda tasu mitte maksta. Kui maksate, siis hoidke alles kõik tšekid, sest ma luban, et me

tegeleme nende probleemidega edasi. Kui juba õiguskantsler ütles, et seadust rikutakse ja ootealatasu ei tohi võtta, siis ma usun, et ka seekord lõpeb asi selliselt, et kõik, kes on ebaseaduslikult ootealatasu maksnud, saavad selle eest kompensatsiooni. Kuidas seda hakatakse tegema, kas seda kompenseeritakse riigieelarvest või kuidagi teisiti, see jääb ilmselt siseministri ja õiguskantsleri või peaministri lahendada. Aga kõik reisijad, kes kasutavad Koidula, Luhamaa või Narva piiripunkti, ei pea ootealatasu maksuma. Kui neilt nõutakse ootealatasu, siis see toimub seadust rikkudes, seadusvastaselt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Head kolleegid! Jätkan sellesama teemaga, millega kolleeg Kalev Kallo lõpetas. Nimelt, valimisvalet "Kodukulud alla!" kasutades bluffisid IRL-i poliitikud ennast parlamenti ning valitsusse. Inimesed hääletasid heauskselt Juhan Partsi, Ken-Marti Vaheri ja Urmas Reinsalu poolt, lootes kaitset tõusvate hindade ning monopolide ahnuse eest. Täna, 2013. aasta veebruaris, kui inimesed saavad esimesed vabaturu elektriarved, saab kinnitust, et IRL-i lubadus kodukulud alla viia oli jöhker pettus ning inimestele puru silma ajamine.

Ma ei peatu oma kõnes elektri hinnal. Lepime siis sellega, et elektri hinna kujundab nüüdsest turg. Kuigi jah, pea ees avatud turule tormamine olukorras, kus oli teada, et konkurentsi ei teki ja turg ei toimi, oli Juhan Partsi idee ja tahe. Ülekohtu, küünilisuse ja ahnuse näide vaatab aga kõige ehedamal kujul arvetelt vastu võrgutasu näol. Arusaamatu ning ülesblufitud võrgutasu moodustab kaks kolmandikku sellest, mida me elektri eest maksame. See, kui suur on võrgutasu, sõltub täielikult Juhan Partsi ning tema parteikaaslastest, kes Eesti inimestele väiksemaid kodukulusid lubasid. Eriliselt jultunud oli võrgutasu 14%-line tõus selle aasta alguses, kui elektrituru avanemine tarbijatele niigi löögi andis. Miski ei saa paremini näidata IRL-i tegelikku suhtumist inimestesse. Selle asemel, et kasutada mitmeid võimalusi, kuidas pehmendada üleminekut vabale turule, krüviti hinda veelgi 14% üles. Kas Juhan Partsi ja Taavi Veskimägi arvates oli hin-

natõus väike, et neil jätkus jultumust ka oma käsi inimeste taskusse ajada?

Juhan Partsile meeldib inimestele enda meelest tarka nõu anda. Üks tema lemmiksoovitus on, et tarbige elektrit vähem. Kuidas ta seda ette kujutab? Arvestades, et elektri hind koos võrgutasuga oli pöörane juba enne viimast hinnatõusu, on inimesed oma kokkuhoiuvõimalused ammu ammendanud. Peavad nad siis külmas ja pimedas istuma nagu sõjaajal? Kui siiani meeldis IRL-ile mõtetes 1944. aastast elada, siis kas nüüd paisatakse Eesti inimesed ka eluviisilt 1944. aastasse? Veel natuke IRL-i valitsemist ja inimesed on sunnitud muldonnidesse kolima.

Kindlasti võiks Parts kokkuhoiu osas rääkida oma parteiülemuse Urmas Reinsaluga. Reinsalu on öelnud Õhtulehele, et tema jaanuari elektrikulu oli 3000 kilovatti ja põhiosa sellest kulus küttele. See tähendab, et Reinsalu saab umbes 350-eurose arve, seda veel suhteliselt soojal talvel. Kui ta tahaks aga kokku hoida, nagu Parts soovib, siis mis oleksid tema võimalused? Kas langetada toatemperatuur 16 kraadile? Kuna peres on väikesed lapsed, siis usun, et Reinsalu hea isana seda ei tee. Järelikult tuleb maksta. Ei ole ju mõeldav, et minister korterisse bursuika tarib ja korstna aknast tänavale torkab. Ministri palgaga on 300–400-euroseid arveid võimalik tasuda. Aga kui pere sissetulek ongi 700 eurot, millise valiku on Parts siis inimestele jätnud? Kas kodust loobuda? Ka see on keeruline, sest suur osa kodusid on soetatud pangalaenuga. Kes tahaks osta maja, mille kulud on suured? Taas võib Parts öelda, et ise olite lollid, kui energiakuluka maja ostsite. Aga kuidas pidid inimesed neli-viis aastat tagasi ette nägema, millise hinnaralli majandusminister võrgutasuga korraldab? Tollal, vastupidi, julgustati inimesi laenama ja oma kodu soetama. Ei aita ka see, kui inimesed kasutavad kiidetud ning keskkonnasäästlikke maa- ja maa-õhusoojuspumpasid. Ka need tarbivad elektrit ning garanteerivad meie hindade tõttu suure elektriarve.

Juhan Partsile meeldib rääkida ka majade soojustamisest. Kuna soojustuskampaaniad puudutavad kortermaju, mis on valdavalt kaugküttevõrgus, siis ei ole täpselt mõistetav, kuidas peaks penoplasti seintele kleepimine elektrikulu vähendama. Eramajaomanikest,

keda elektri hinna tõus kõige enam puudutab, Parts aga ei räägi.

Arvestades, millisesse väljapääsmatusse olukorda on Juhan Parts tuhanded Eesti pered võrgutasu tõstes pannud, tuleb Andrus Ansipil viimaks näidata, kes on valitsuses peaminister, ning Juhan Parts lihtsalt lahti lasta. Sellega lõpetatakse ka majandusgenotsiid Eesti rahva kaljal. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Sõnavõttud on lõppenud. Oleme lõpetanud tänase päevakorra punktide käsitlemise. Head kolleegid, head õhtut! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 17.11.

Istungi kestus 2 tundi ja 11 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 12. veebruar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (253 OE) esimene lugemine

2. Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (358 OE) esimene lugemine

3. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (348 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku neljanda töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Annan mitme Riigikogu liikme nimel üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Me soovime teada, mida on minister teinud ja mida kavatses teha selleks, et ei korduks olukord, kus taatlemata kiirusemõõdikute näitude alusel sai trahvi 180 inimest. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd läheme teadete juurde. Kolmapäeval, 13. veebruaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ja põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder.

Teiseks, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminis-

ter Taavi Rõivasele, siseminister Ken-Marti Vaherile ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head kolleegid, nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

Läheme tänase päevakorra juurde. Kõigepealt täpsustan, kolmanda päevakorrapunkti raames, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 348 teine lugemine, teeb ettekande maaelukomisjoni liige Kalev Kotkas.

1. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (253 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra juurde. Esiteks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 253 esimene lugemine. Ma tutvustan teile selle menetluse korda. Eelnõu esindaja ettekanne on kuni 20 minutit, sellele järgnevad küsimused. Seejärel tuleb eelnõu juhtivkomisjoni esindaja ettekanne kuni 20 minutit, millele järgnevad taas küsimused. Riigikogu liige võib mõlemale ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Sellele järgnevad läbi-rääkimised. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Väga austatud juhataja! Head kolleegid! Eelmise aasta 14. juunil enne suvevaheajale minekut andis Keskerakonna fraktsioon üle otsuse eelnõu selle kohta, et teha Vabariigi Valitsusele ettepanek välja töötada õiguslikud alused maavalitsuse ümberkorraldamiseks ja maavanema institutsiooni lõpetamiseks ning valdkondliku ja territoriaalse juhtimise tasakaalustamiseks, mille tulemusena tugevdataks

kohaliku omavalitsuse üksuste koostööstuktuure ja nende pädevust.

Eelmise aasta 14. juunist on saanud selle aasta veebruarikuu. Komisjonis läks selle eelno arutamise aega ainult kümme minutit. Tundub, et see ei ole eriti tähtis teema, mida võiks praegu meie riigis arutada. Vabariigi Valitsuse seaduse § 66 lõike 3 ja § 88 lõike 1 kohaselt on maavalitsus maavanemat teenindav ning maavanema juhtimisel töötav Sise-ministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus. Vabariigi Valitsuse seaduse § 83 lõike 1 ning § 84 punkti 1 kohaselt on maavanem regionaalministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse poolt ametisse nimetatav ametiisik, kes esindab maakonnas riigi huve ning hoolitseb maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest. 1996. aastast kehtima hakanud Vabariigi Valitsuse seaduses, täpsemalt § 88 lõikes 1 toodud maavalitsuse määratlus ja seaduse § 88 lõigetes 1–5 määratletud põhifunktsioonid on püsinud muutumatuna, nii et 1996. aastast alates on maavalitsused ja maavanemad tegutsenud sama seaduse alusel. 1996. aastast on muutumatuna püsinud ka maavanema põhifunktsioonide määratlus: esindada maakonnas riigi huve ning hoolitseda maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest.

Nüüdseks on, võib öelda, maavanema ja maavalitsuse põhifunktsioonid hääbumas. Viimase näitena võime tuua, et perearstindus anti üle Terviseametile ning maavalitsused ja maavanemad enam selle teemaga tegelema ei pea. Neid ülesandeid, mis on üle antud ja millega maakonnas enam ei tegelda, on veel palju. Kuigi maavanema ning teda teenindava maavalitsuse põhifunktsioon hoolitseda maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest püsib formaalselt praegugi, ei ole maavanematel ja maavalitsustel enam sama suurt kaalu kui teistel valitsusasutustel – ministeeriumidel, ametitel jne. Neil ei ole ka võimalust anda oma panus neile seadusega pandud põhifunktsioonide tegelikult täitmiseks. Muudatustega vertikaalsete valdkondlike haldusstruktuuride, ministeeriumide, ametite ning nende täidesaatva riigivõimu volitusi omavate kohalike asutuste pädevuses ja tegevuses on maavanem valitsusasutuse juhina ning maavalitsus horisontaalselt toimiva valitsusasutusena Vabariigi Valitsuse seadusega sätestatud pädevuse oma põhifunktsiooni reaalseks täitmiseks minetanud.

Maavanema ja maavalitsuse ülesannete praegune loetelu sisaldab hulgaliselt toiminguid ja tegevusi keskkonna, kultuuri, spordi, hariduse jm vallas, samuti regionaalarengu planeerimist maamajanduse, transpordi jm valdkondades, kuid neil puudub ressurss ja pädevus, seega ka võime ministeeriumide, ametite ja nende kohapealsete struktuuride tegevust koordineerida ja kooskõlastatult arendada. Kõik tegelikud hoovad, sh raharessurss ja otsustusõigus on koondatud ministeeriumide kätte ning parimal juhul tegeleb maavalitsus ministeeriumides otsustatud rahaeralduste vahendamise korraldamisega, omamata pädevust kogu maakonda hõlmavate protsesside juhtimiseks. Seega on maavanem ja maavalitsus horisontaalse ehk maakonna ulatusega tegijana taandatud vaid valdkondliku võimuvetikaali ressursi vahendaja ja toimingute teostaja funktsiooni. Näiteks oli maavalitsustele 2012. aastaks kavandatud laekumistena teistelt riigiasutustelt kokku 43,5 miljonit eurot. Praegu enam pole maavanema kui valitsusasutuse juhi ja maavalitsuse kui valitsusasutuse käsutuses reaalselt instrumenti ega ressursi, et hoolitseda maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest. Puudub ka pädevus territoriaalse ulatusega valdkonnapoliitika kavandamiseks ja ressurss maakondlike arendusprogrammide realiseerimiseks.

Riigi ja omavalitsuste ülesanded tuleks lahutada. Näiteks sport, kultuur ja paljud teised valdkonnad tuleks anda maakondlike omavalitsusliitude kureerida. Maavanema tegevuse ja funktsionaalse korralduse funktsioonid on hääbumas, tegelik otsustusõigus maavanemal puudub. Praeguseks on maavanema ametikoht saanud soe koht teatud erakonda kuulvale inimesele, kel ei ole vastutust ja kes saab rahulikult oma erakonna asjadega tegeleda. Eesti maksumaksja ei suuda ega pea sellist ametimeest ülal pidama. Maavanemate ametite kaudu toimub erakondade varjatud rahastamine.

Ma toon teile näite. Praegu kuulub seitse maavanemat IRL-i ja seitse maavanemat Reformierakonda. Ma küsin: kuidas on võimalik, et need maavanemad juhivad maakonnas tasakaalustatud arengut ja teostavad tasakaalustatud poliitikat? Toon teile ainult mõned näited, kus maavanem on otseselt sekkunud omavalitsuste tegevusse. Sellega ei ole mitte maa-

konda tasakaalustatult arendatud, vaid vastupidi, on takistatud maakonna arengut.

Toon näiteks Põlva juhtumi, kus omavalitsusliit leppis kokku, et ühe kooli ehitus asetati pingereas seitsmendale kohale. Maavanem ja maasekretär, kes oli juhtumisi kooli hoolekogu esimees, tõstsid aga objekti teisele kohale. Nüüd on seda kooli kolm aastat ehitatud, ehitamise maksumus on umbes 4 miljonit eurot, eelmisel aastal aga sündis vallas 19 last. Või Pärnu lugu, millest me võisime lugeda Postimehest. IRL-i kuuluv maavanem keelitas omavalitsusjuhte astuma IRL-i ja tuleb välja, et tulemuslikult. Aga kas oli õige seda maksu maksja raha eest teha, selles ma väga kahtlen. Või juhtum Harjumaalt: Harju maavanem proua Rajasalu hakkas maavanemana kaitsma oma isiklikke või suguvõsa huve, korraldades järelevalve ühes lasteaias, kus juhtumisi käis ka tema lapselaps. Huvitav, mille jaoks on Tallinnas haridusamet olemas?

Selliseid näiteid võiks tuua igast maakonnast. Samas on maavanemaid, kes on tegelikult aru saanud, et sellise süsteemi hoidmine ei ole mõttekas, ja nad ise on ka avaldanud arvamust, et vaja on midagi muuta. Ühe näitena võib siia tuua veel selle, kuidas maavanemad tegelevad riigigümnaasiumide temaatikaga. Ma küsin: mis seadusest tuleneb, et maakondades peaksid olema riigigümnaasiumid? Aga ometi tegelevad maavanemad sellega aktiivselt. See on ühe erakonna poliitika, kas maavanemad peavad ühe erakonna poliitikat ellu viima?

Meie ettepanek on süsteem reorganiseerida. Esimene etapp võiks olla selline, et administratiivsed ülesanded tuleks anda büroo juhatajale – inimesele, kes juhib seda maavalitsust, millest tegelikult ongi üks väike büroo järele jäänud. Kes seda juhib, on otsustamise koht. Funktsionaalseid ülesandeid ehk riigi järelevalvet teostab ministeerium. Kas see on ministeeriumi osakond või kuidas see korraldatakse, jääb regionaalministri otsustada.

Teises etapis tuleks kaardistada funktsioonid, mille saaks anda üle omavalitsusliitudele. Siseministeeriumil aga tuleb leida optimaalne lahendus, kuidas teostada riigi järelevalvet maavalitsuse ja üldse maakonnas toimuva tegevuse üle. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Hea ettekandja! Kui me seda küsimust tõesti lühidalt põhiseaduskomisjonis arutasime, siis seal oli kohal ka regionaalministri esindaja. Ta kinnitas, et nad praegu koostavad ülevaadet sellest, kui palju on maavanematel ülesandeid. Selle ülevaate koostamisega on nad alles poole peal, aga juba on kokku loetud 600 ülesannet, millega maavanemad peavad tegelema. Sina oled päris pikaajaline omavalitsusjuht ja maavanematega koostööd teinud. Kas sa oskad öelda, mis on need 600 ülesannet, millega maavanemad peavad tegelema?

Tarmo Tamm

Ma ei tea, millega maavanemad peavad tegelema. Ega need funktsioonid, mida maakonnas täidetakse, ei ole maavanema ülesanded, need on nende ametnike ülesanded, kes maavalitsusse veel tööle on jäänud. Selge on, et seda ressursi ei ole. Too arv 600 on muidugi kummaline. Ma ei tea, võib kõikidest seadustest välja noppida kõik asjasse puutuvad punktid, mis kuuluvad täitmisele, ja need kokku liita, vahest nii võib mingi suure arvu saada. Aga kui see valdkond on ressursiga katmata, siis pole mõtet igasuguseid arve välja tuua. Ei ole juhtunud midagi, kui poliitikud pole suutnud poole aasta jooksul kokku leppida, kummale erakonnale mõni maavanema koht jääb. Maavalitsus on ilma maavanemata olnud, aga mingit häda pole sellest sündinud. Nii et maavanemast ei sõltu küll suurt midagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Sa rääkisid ja tõid näiteid, et maavanemal raha pole, ka võimu pole, seega nagu mõttetu mees kohapeal. Meil tegelikult on presidendiga ka niimoodi, et ta ju rahalist ressursi ei kamanda, v.a selle büroo ülalpidamiseks, mis tema käe all töötab. Kas teil oli selle teema arutelul jutuks seegi, et võib-olla peaks presidendi ametikoha ka ära kaotama?

Tarmo Tamm

Aitäh, Lembit! Seda teemat me selle eelnõu raames ei arutanud. Mul on olnud õnn 18 aastat omavalitsust juhtida ja ma olen näinud, kuidas maavalitsuste ja maavanemate ametikohta areng on toimunud. Algusaastatel olid maavanemad hästi lugupeetud inimesed, nad kutsuti igal teisipäeval isegi Vabariigi Valitsuse istungitele. Ma arvan, et peaaegu iga Eesti elanik teadis, millises maakonnas milline maavanem ametis on. Kui nüüd küsida, siis minu arvates isegi härra peaminister jääks häтта, kui tal palutaks üles lugeda kõik IRL-i maavanemad. See näitab veel kord, kui marginaliseerunud on see amet, ja pole see maavanemate süü. Maavanemaid ma ei taha küll selles süüdistada, nad on lihtsalt ilma rahata ja võimuta jäetud. Aga ametikohad on vaja täita ja praegu on väga hea võimalus täita neid parteilistel alustel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud ettekandja! Te räägite, et omavalitsuslikud funktsioonid peaks üle andma omavalitsusliitudele. Milline on praegu nende liitude võimekus mingisuguseid ülesandeid täitma hakata?

Tarmo Tamm

Ma arvan, et see võime on natukene kasvanud, sest selle aasta riigieelarvest isegi eraldati maakondlikele omavalitsusliitudele lisasummasid. Ma ei oska küll öelda, millega see põhjendatud on, aga mul on selle üle hea meel. Ja seda võimekust saab ju suurendada. Kui riik annab osa oma funktsioone lepinguga üle ja sellega kaasneb ka raha, siis ma ei näe probleemi.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Vaadates seda, kuidas määratakse kohale maavanemaid, saad aru, et mõni kant on pidevalt ühe erakonna kontrolli all, aga teises toimub mingi vahetus. Ida-Virumaal oli kunagi Reformierakond, nüüd on IRL. Vaevalt te seda komisjonis arutasite, kui

te sellest teemast üldse kümme minutit rääkisite, aga kas igal konkreetsel juhtumil sinu teada peetakse läbirääkimisi või on kahe valitsuserakonna vahel sõlmitud mingi pakt, midagi Molotovi-Ribbentropi pakti taolist, kus Eesti on pooleks jaotatud ja vastavalt sellele määratakse siis teatud erakonna liikmest maavanem kohale?

Tarmo Tamm

Komisjonis me seda ei arutanud, polnud aega. Aga ma arvan küll, et lisaks koalitsioonilepingule on olemas veel mingi teine leping, mis määrab, kuidas neid ametikohti jagatakse, mitu maavanemat kuulub IRL-i, mitu kuulub Reformierakonda. Imselt see kokkulepe laieneb ka äriühingute nõukogudele. Aga komisjonis me seda ei arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea ettekandja! Muidugi kahjuks teie erakonnas ei ole tõesti mitte ühtegi maavanemat. Võib-olla see teema ongi teile selle poolest huvitav, et teil ei ole kellegi käest küsida, mida maavanem tegelikult maakonnas teeb ja kuidas teeb. Teistpidi, ma olen sinuga nõus, et iga aastaga on maavanema funktsioonid vähenenud, aga paljugi sõltub kindlasti ka inimesest, kes selle tooli peal istub. Võib-olla selleks, et seda probleemi lahendada, oleks õigem, kui maavanemad valitaks piirkonnas otse, mitte ei määraks neid riik? Aga siis nad ei oleks muidugi enam seal riigi esindajad.

Tarmo Tamm

Aitäh hea küsimuse eest! Ma olen teiega nõus. Kunagi on olnud nii, et maavanemad valiti otse maakonnas. Siis oli nende suhe rahvaga, kogu piirkonna eluga palju tihedam. Mis suhe rahvaga on näiteks sellel Võru abilinnapeal, kes määrati Lääne maavanemaks? Ma ei tea. Aga ma olen teiega nõus, et maavanem võiks olla sellest maakonnast, ta võiks olla piirkonnaga seotud ja teada kohaliku elu probleeme. Ma väga loodan, et see erakonnastamine kaob riigiametite puhul ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Hea ettekandja! Teie ettekande fookus on peamiselt suunatud praegu ametis olevatele maavanematele. Aga kui otsida Google'i abil näiteks keskerakondlastest maavanemaid, siis tuleb neid möödanikust ikka üksjagu välja. Näiteks kurikuulus Harju maavanem Värner Lootsmann, kelle ajal olid väga suured skandaalid. Kas te leiate, et need keskerakondlastest maavanemad oleksid pidanud erakonnast välja astuma või oma parteilisuse peatama selleks ajaks, kui nad maavanema ametis olid?

Tarmo Tamm

Ma ei peaks ka seda heaks, kui näiteks Keskerakond oleks võimul ja mehitaks maavanemate kohad oma partei liikmetega. Ma arvan, et see ei ole normaalne. See ei taga tasakaalustatud arengut ja seda ma heaks ei kiida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Minu küsimus tuleneb Aivar Koka küsimusest. Silmas pidades praeguseid populaarsusreitinguid, mis sa arvad, kui maavanemaid valitaks otse, millise erakonna esindajaid sinu meelest valitaks kõige rohkem maavanemaks? Keda sinu meelest kõige rohkem eelistatakse? Teiseks: kas maavanemad ikka tohiksid kohapeal tegeleda põhiliselt iseenda ja oma erakonna promomisega või, veel hullem, nagu Harju maavanema Ülle Rajasalu puhul on välja tulnud, kasutada seda ametikohta isiklike probleemide lahendamiseks ja kättemaksuks?

Tarmo Tamm

Minu meelest on see väga kurb, kui riigis peab tegema otsuseid populaarsusreitingu järgi. Ma arvan, et see ongi Eesti riigi viinud sellesse seisusse, kus jälgitakse, kuidas mingi asi oleks kasulik erakonnale, ja selle järgi toimatakse. See ei ole ratsionaalne ega vii headele tulemustele. Aga jah, maavanema funktsioon on hääbunud. Kui ma loen maakonnalehti, siis ma näen maavanemat pildidel põhiliselt kellelegi lilli kinkimas – ma küll ei tea, kelle nimel need lilled üle antakse, kas riigi nimel, ministri nimel või iseenda nimel. Võrumaa lehes aga nägin pilti, kus maavanem ja linnapea imetle-

sid ühte kaant, mille nad olid suutnud kanalisatsioonikaevule peale organiseerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Lugupeetud ettekandja! Olen minagi seda ametit ligi kümme aastat pidanud ja võin kindlalt öelda, et võrreldes aastaga 1993 praegustel maavanematel ülesandeid sisuliselt ei ole. Need 600 ülesannet, mille kohta Priit Toobal küsis, on head paberil, aga tegelikkus on teine. Mida te aga arvate maakonna eelarve vajadusest? See küsimus on üheselt seotud maavanema institutsiooniga. Kas maakonna eelarve võiks kajastada omavalitsusteüleseid funktsioone, ma mõtlen jäätmekäitlust, ühistransporti, võib-olla gümnaasiumiharidust jne? Mis te arvate sellest?

Tarmo Tamm

Ma tean, Jaan, sind kui väga tublit ja pikaajalist maavanemat. Sinu kogemused on siin saalis kindlasti kõige suuremad. Palun vabandust, kui ma kedagi teist solvan, aga mulle tundub nii. Aga mina arvan, et ühtpidi, kui me kaotame maavanema funktsiooni ära, peaks tugevdama sellist üksust, mis teostaks maakonnas reaalselt võimu ja kasutaks ka selleks eraldatud raha. Üks suuremaid probleeme on, et kogu rahajaotus toimub Tallinnas ministri ja pealinna olevate poliitikute kaudu. Maakonna tasandil ei ole raha, millega poliitikaid ellu viia, mida investeerida, millega maakonda arendada. Kunagi see raha oli olemas. Siis me istusime koos maavanemaga ümber laua ja tegime otsuseid ning nendest otsustest peeti kinni. Minu arvates tuleks küll regionaalset tasandit tugevdada, ja olulisel määral. Kuidas seda tugevdada, ongi mõtlemise koht. Ja me teemegi Vabariigi Valitsusele ettepaneku selle üle mõelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Tarmo Tamm! Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu oma

28. jaanuari istungil. Sellest arutelust võttis osa ka Kaia Sarnet, Siseministeeriumi rahvastiku ja regionaalala asekanter. Nagu eelkõnelejagi ütles, eelnõu komisjoni istungil tõepoolest elevust ei tekitanud ja kirgi üles ei kergitanud, asja võeti rahulikult ja käsitleti lühidalt.

Ma ei hakka eelnõu lugupeetud esitajate nimel sõna võtnu juttu siin kordama. Põhimõtteliselt sama rääkis ta ka komisjonis. Küll edastan Siseministeeriumi asekanteri põhilise sõnumi. Ta ütles, et Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta. Kui kohalikud omavalitsused oleksid tugevamad ja koostöövõimelisemad, saaks rääkida neile maavalitsuste ülesannete andmisest. Praegu enamikule omavalitsustele neid paraku anda ei saaks. Maavalitsused on ainult üks osa halduskorraldusest ja kuna halduskorralduse süsteem vaadatakse tervikuna üle, siis ei ole mingit põhjust ühte struktuuri kogu üldisest süsteemist välja tõmmata. Siseministeerium kaardistab praegu maavalitsuste ülesandeid, nii nagu siin küsimustele vastamise käigus juba selgus. Nad on kokku lugenud, et ca 600 ülesannet on maavalitsustel täita. Neist 200 on Siseministeeriumi analüüsi põhjal sellised, mis on oma olemuselt riiklikud ja mida omavalitsustele või omavalitsusliitudele üle anda ei saaks. Küll tuleks kõne alla nende üleandmine teistele riigistruktuuridele. Umbes sama palju on niisuguseid ülesandeid, mis võiks omavalitsuste või omavalitsusliitude võimekuse korral üle anda omavalitsustele.

Kindlasti ei ole nende ülesannete üleandmisel vähetähtis ka finantseerimise küsimus. Asekanter ütles, et see tuleks ka selgeks saada, kas praegu nende ülesannete täitmiseks kulutava rahaga on omavalitsused üldse nõus seda tööd tegema hakkama. See tuleb aruteludes selgeks saada. Kokkuvõtlikult ütles asekanter, et kuna kogu haldussüsteemi ülevaatamine regionaalministril käsil on, siis kindlasti tuleb leida lahendus ka sellele territoriaalse ja regionaalse juhtimise aspektile.

Põhilises osas sellega arutelu käik piirdus. Oli täpsustavaid küsimusi, aga mitte väga olulisi. Kokkuvõttes otsustasime, et täna võiks eelnõu siin saalis arutada ja et komisjon teeb ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Selle otsuse poolt oli 6, vastu 2 ja erapooletuid 1, otsustamise ajal ei olnud kohal 2 liiget. Mind määrati seda komisjoni arvamust edasi andma. Konsensuslega, muuseas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Kui mõne inimese või ametikoha puhul räägitakse 600 tööülesandest, siis ma olen veendunud, et see tähendab seda, et tegelikult ei ole seal üldse mingit tööd teha. 600 ülesannet ei ole mitte keegi võimeline täitma. Kui oled pikka aega volikogu esimees, põrkad nii või teisiti kogu aeg kokku maavalitsusega. Oleks aega, ma võiks nimetada viis kõige tähtsamat ülesannet, mida nad tõesti peaksid tegema: transport, järelevalve jne. Kust see 600 tuleb? Selle asemel et rääkida 600 ülesandest, võiks ehk kriitiliselt need 600 üle vaadata? Ma arvan, et tegelikult neid ei saa olla rohkem, kui on KOKS-is kohaliku omavalitsuse ülesandeid.

Peep Aru

Siin oli mitu arvamust. Ma ei tea, kuidas neid kõiki puldist käsitleda. Püüan mälu järgi üht-teist öelda. Esiteks, alustades lõpust: kindlasti ei kattu riiklikud ülesanded omavalitsuslike ülesannetega. Osaliselt võib-olla küll, aga funktsioonid on Eesti riigis ikkagi jaotunud. Teiseks, ega maavanem üksinda ei täida neid 600 ülesannet. Tal on ikkagi kontor ka olemas, nagu me tähele oleme pannud, ja päris mitmeid spetsialiste. Nende abil see töö käib.

Mis puutub konkreetset nendes 600 ülesandesse, siis kui regionaalminister oma analüüsiga lõpule jõuab, esitatakse see kindlasti ka põhiseaduskomisjonile. Ega see ei ole saladus mitte kellegi ees. Eile ma sain esialgse nimekirja ja sellele oli lisatud analüüs, kellele teoreetiliselt oleks võimalik neid ülesandeid jaotada juhul, kui läheb maakondliku juhtimistasandi muutmiseks. Aga selleks on vaja loomulikult poliitilisi kokkuleppeid ja arutelusid, see ei saa ülepeakaela toimuda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Hea ettekandja! Möödunud aasta juunis käis teie erakonnakaaslane, tollane justiitsminister Kristen Michal välja omapoolse riigireformi kava. Üks ettepanek oli ka maavanemate

institutsiooni kaotamine. Ja see ei ole mitte ainult minister Michali kava olnud, vaid ka endise justiitsministri Rein Langi kava. Michal võttis Rein Langi kavast selle osa lihtsalt enda riigireformi kavasse üle. Mis põhjustel Reformierakond hääletas selle eelnõu vastu? Kas ongi nii, et kui lahkub minister, siis kaob ka mõte kaotada maavanemate ametikoht? Te ütlesite, et ministeerium töötab välja põhjalikumad kava, kuidas seda reformida. Sel juhul oleks ju olnud mõistlik see meie eelnõu menetlusse jätta ja hiljem need eelnõud võib-olla liita või vähemalt ideed, mis me oleme välja käinud, koos läbi arutada.

Peep Aru

Ise te oma küsimustega ju andsite mõista, et kõik on nii toores. Pillute ideid, aga kus on kogu tervikpildi nägemine?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Hea kolleeg Peep! Ma arvan, et sa ise saad ka aru, et asi on tupikus. Me oleme seda haldus- ja riigireformi koos teostanud alates 1995. aastast, kui sa regionaalminister olid, aga me pole kuhugi jõudnud. Sa pead tegelikult tunnistama, et kõik seisab teie kui võimalik oleva erakonna taga. Millal te pakute välja mingi lahenduse, et sellega edasi saaks minna?

Peep Aru

Mina üksinda küll lahendust välja ei paku. Lahendused tulevad lõppkokkuvõttes ikka siit saalist, aga kuskilt muidugi tuleb sisend siia saali. Nagu öeldud, Justiitsministeeriumis tegeletakse ka uue ministri ajal riigireformi probleemistikuga ja luugupeetud regionaalminister tegeleb ka eri haldustasandite küsimustega, sh maavanemate ülesannetega, et milline tegelik seis on. Mingil hetkel tuleb Eesti riigis jõuda konsensusele, milliseid muudatusi on meie riigi juhtimisel eri tasanditel vaja teha, ja sinna poole me liigume. Aga see ei käi niimoodi, et sõrmenips, ja kõik on korras ja tehtud. Mis puutub sellesse, mis on 20 aasta jooksul juhtunud, siis, Tarmo, ma olen küll suhteliselt lühinägelik kirjatükkide lugemisel, aga kaugele ma näen. Vaata sinagi, mis 20 aastaga Eesti-

maal on juhtunud – mina küll ei näe põhjust nutta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Ennist oli juttu, et maavanema ülesandeid ei saa omavalitsustele üle anda sellepärast, et maaomavalitsused on väga nõrgad. Kas komisjonis sellest ka juttu oli, kuidas neid omavalitsusi siis tugevdada saaks?

Peep Aru

Ei olnud juttu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kas selle Riigikogu koosseisu ajal haldusreform tuleb või ei tule?

Peep Aru

Ma ei tea, mida sa haldusreformi all silmas pead. Siin on ju igal poliitikul ja üldse igal inimesel oma arvamus, mida ta haldusreformi all mõtleb. Püütakse sinnapoole, et leida mitmesugustes haldusküsimustes ja muudatusi vajavates valdkondades konsensus, aga kas selleni jõutakse, on raske öelda. Ma olen ka pikaaegse staažiga poliitik ja olen Eestimaa elu näinud. Ütleksin, et sageli on olemasolevast kinni pidada tunduvalt lihtsam kui muudatusi teha. Mina olen küll muudatuste poolt. Praegu ma aga ei anna sulle ei jaatavat ega eitavat vastust. Pigem ma kahtlen – kaks aastat on jäänud seda Riigikogu koosseisu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Hea ettekandja! Te ei ole mitte ainult pikaajaline poliitik, vaid minu meelest ka väga hea halduse spetsialist, seda enam, et olete olnud ka regionaalminister. Teie erakond on haldusreformi püüdnud eri valitsuste ajal natukene erinevalt käsitleda, aga ma olen aru saanud, et praeguse ministriga te rahul ei ole. Samas te olite rahul minu järeltulija Reimaaga, kes väidetavalt ka teile sobiva kava esitas. Te ütlesite

äsja, et kui komisjonis maavanemate institutsiooni arutati, siis leiti, et nende ülesandeid ei saa omavalitsusliitudele üle anda. Mis see põhjendus oli? Kas asi on tahtmise taga või poliitilise kokkuleppe taga?

Peep Aru

Ma ei tea, millist ministrit lugupeetud küsija silmas peab. Kellega ma rahul ei ole? Ma arvan, et Reformierakonna fraktsioon ja teisedki meie erakonna poliitikud on rahul kõikide Eesti Vabariigi ministritega. Kõik teevad head tööd. Aga nagu ma vastuseks Kajar Lemberile ütlesin, me ei arutanud seda, kuidas suurendada omavalitsuste ja omavalitsusliitude võimekust, et nad saaksid enda peale lisäülesandeid võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Hea kolleeg! Kas komisjonis oli arutusel ka alternatiivne variant ehk maavalitsuste arvu vähendamine?

Peep Aru

Ei olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea ettekandja! Kui me vaatame viimaseid aastaid, siis riik on teinud kõik selleks, et maa-kohtadest töökohad kuidagi linna üle tuua. Ka praegu tundub nii olevat. Keskmises maavalitsuses töötab 30–40 töötajat. Mis te arvate, kas see eelnõu tingib selle, et maapiirkondades kaob veel 500 töökohta ära ja needki inimesed tulevad siia Tallinnasse?

Peep Aru

Riik ei ole kõike teinud, et töökohad Tallinnasse üle toodaks. Maakondades on päris palju töökohti. See oleks sarkastiline vastus. Aga, Aivar, tee üks arvestus: võta 1990. aastate algus ja löö arvud kokku! Kui palju töötas tol ajal maavalitsustes, ATK-des ja igasugustes muudes riiklikes üksustes inimesi? Ning löö ka praegused arvud kokku! Ma ise ei ole seda teinud, aga ma tean, et väga palju on maakonda-

des tekkinud teisi asutusi. Kokkuvõttes inimeste arv selles sektoris ilmselt oluliselt vähenenud ei ole. Aga selle inventuuri võiks huvi pärast teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud ettekandja! Kas selle seaduseelnõu arutamise käigus küsitleti ka kohalikke omavalitsusi või küsiti kohalike omavalitsuste ühendustelt, milline on nende valmisolek lisäülesandeid vastu võtta? Kas nad on avaldanud oma arvamust ja kas on olemas mingi ülesannete pakett, mille omavalitsusliidud oleksid juba praegu valmis enda peale võtma?

Peep Aru

Nagu ma ütlesin, lisaks eelnõu ettekandjale oli üksainuke inimene, keda me kuulasime: see oli Siseministeeriumi asestantsler. Siseministeeriumis ju regionaalministri juhtimisel see töö käib. Hea kaasamise tava aga tähendab seda, et kõikide nende küsimuste arutamisel, kuidas võiks regionaalset juhtimist korraldada, kindlasti ütlevad oma sõna ka omavalitsused. Ma olen täiesti kindel, et see koostöö on olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Küsin otseselt komisjoni töömaa kohta. Nagu ma aru sain nii teie kui eelnõu ettekandja sõnavõtust, oli arutelu komisjonis leige. Mis te arvate, miks see nii oli? Kas see oli komisjoni liikmete seisukohtadest või nende mitte võtmisest näha, et see teema ei paku huvi? Mis selle põhjustas, et ei olnud elavat arutelu komisjonis?

Peep Aru

Ma ei oska öelda. Ju teema ei sütitä.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud ettekandja! Praegusel juhul on otsustamisel maavalitsuse kui institutsiooni

saatus. Kas komisjonil oli laua peal ka mingi arvamusaavaldus nendelt inimestelt, kelle saatus on kaalul?

Peep Aru

Ei olnud. Ma arvan, et lugupeetud maavanemad on oma igapäevase tööga nii hõivatud, et nad ei mõtle sellele. Nad on kohusetundlikud inimesed ja teevad oma tööd hästi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Ma eeldan, et komisjon ühte seaduseelnõu arutades küsib arvamust ka asjaomaselt ministeeriumilt. Mis oli Justiitsministeeriumi seisukoht? Enne nenditi ühes küsimuses, et eelmine justiitsminister tuli ise analoogse ettepanekuga välja. Mida Justiitsministeerium sellest eelnõust arvab?

Peep Aru

Meil on ministeeriumi arvamus teada. Istungil osales Siseministeeriumi asekanstler ja kuna teema puudutab otseselt Siseministeeriumi, siis me selle arvamusega piirdusime.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kadri Simson, igale ettekandjale saab igaüks esitada ühe küsimuse.

Peep Aru

Kahju!

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Peep Aru! Avan läbirääkimised. Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ega sellest eelnõust ja tänasest arutelust väga hästi ei saanudki aru, millega tegemist oli. Eelnõu räägib otsesõnu maavanema institutsiooni lõpetamisest. Oma arutus keskendusime küsimustele, kas maavanem võiks olla valitav ehk omavalitsuslik. Samuti keskendusime teemale, kas maavanem peaks olema mittepoltiseeritud ametnik. Me ei keskendunud väga arutelule, mismoodi peaks olema

riiklik territoriaalne haldus korraldatud niimoodi, et meil territoriaalne haldusüksus kui selline kaob. See on nagu natukene sügavam teema.

Küsimus on eelkõige riiklikus kohahalduses: kas meil üldse on riigis selliseid institutsioone, mis toimivad valdkonnaülevalt? Kui me mõtleme Vabariigi Valitsuse koosseisule, siis kui palju on meil ministreid, kes tegutsevad valdkonnaülevalt? Regionaalminister, justiitsminister, peaminister, rahandusminister. Kui ei oleks maavanemat kohapeal, siis tõenäoliselt peale nende nelja ministri ei oleks riigihalduses vist ühtegi institutsiooni, kellele oleks valdkonnaülene funktsioon. Selles mõttes on ka riigiametnikuna maavanemal kindlasti oma oluline roll.

Probleeme aga on riikliku kohahaldusega päris kindlasti hulgaliselt. On politiseerimine, on võimu tsentraliseerimine. Probleemid süvenevad. Ainult et kui me hakkame seda pundart lahti harutama sellest otsast, et alustame maavanema ametikoha likvideerimisest, siis minu jaoks tekib küsimus, kas likvideeritakse maavanema ametikohta või likvideeritakse maakonda kui sellist. Mina ei tahaks minna maakondade likvideerimise teed, aga eelnõust ja seletuskirjast kavatsetav plaan väga hästi välja ei tulnud. Ettekandjast saime nagu aru, et likvideerida ei taheta mitte maakonda ja mitte ka maavalitsust, vaid maavanema ametinimetust tahetakse vahetada büroo juhataja ametinimetuse vastu. Või sain ma valesti aru?

Tegelikult on ikkagi hulgaliselt otseseid riiklikke funktsioone, mida maavanem kohapeal täidab. Ma ei tea, kas neid on 200 või 600 – ei ole vahet. Toon näiteks kas või maatoimingud, mida on suurel hulgal ja mis on puhtalt riiklikud maatoimingud, mille puhul maavalitsus teostab riigi omandiõigust. Või näiteks riigi õiguste kaitsmine kohtus. Mis oleks meie eesmärk? Näiteks Lääne Maavalitsus kaitses riigi õigusi kohtus umbes 20 juhtumil aastas. Aga me oleme pisikene maavalitsus, Lääne Maavalitsus. Harju Maavalitsuses on neid juhtumeid 10 korda rohkem. Kui me võtame need 500, 600, 700 riigi esindamist – kas meil oleks otstarbekam koondada need ühte riigi juriidilisse esindusorganisse, näiteks Tallinnas, või osta see teenus sisse advokaadibüroodelt? Kas tõesti soovitakse jätku tsentraliseerimisele, totaalset tsentraliseerimist?

Need toimingud, mida praegu ministeeriumid teevad maavalitsuste kaudu – ettepanek on, et need jagataks laiali. Praegu on igas maakonnas ca 30 riiklikku kohahaldusüksust ja regionaalses keskuses ca 50 riiklikku kohahaldusüksust. Meil on kohutavalt killustunud riiklik kohahaldus. Nüüd tehakse ettepanek, et likvideerime riigiasutusena maavalitsuse ja killustame neid funktsioone veelgi. Ma kaldun arvama, et see ei ole mõistlik.

Palun lisaaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Neeme Suur

Nii palju riigi funktsioonidest. Fakt on see, et maavalitsused on oma olemuselt lõhestunud ja maavanema institutsioon samuti. Ühelt poolt me räägime riigi funktsioonidest, teiselt poolt omavalitsuslikest ülesannetest. Selge on, et need kaks positsiooni ühes kehandis koos ei ole väga lihtne kooslus. Kas me siis tegelikult räägime omavalitsusliku juhtimise tugevdamisest maakonna tasandil? Pigem niimoodi. Aga kui me räägime omavalitsusliku juhtimise tugevdamisest ja pakume välja, et anname maavalitsuste omavalitsuslikud funktsioonid üle omavalitsusliitudele, kas me siis ei peaks alustama mitte maavanema ametikoha likvideerimisest, vaid omavalitsusliitude tugevdamisest?

Ma olen siin puldis juba ükskord toonud Saaremaa näite, kus neli omavalitsust, sh maakonnalinn Kuressaare, ei ole omavalitsusliidu liikmed. 60% elanikkonnast ei ela omavalitsusliidu territooriumil. Milline on see institutsioon, kellele tahetakse anda osa maavalitsuse omavalitsuslike funktsioone? Jah, see oleks õige suund, aga me peaksime kõigepealt selle koha ette valmistama, kuhu me tahame need ülesanded üle anda. Tundub, et natuke vales otsast on kogu küsimusele lähenetud.

Maakond kui territoriaalne haldusüksus – kindlasti selle tähtsus tulevikus ei vähene. Ma arvan, et pööratakse tagasi ka regionaliseerimise teelt. Oblastite moodustamine on Eestis kord juba toimunud, see periood kehtis küll suhteliselt lühikest aega. Tõenäoliselt hakatakse ka seda suunda tagasi tõmbama, kui nähakse, et ei riik ega omavalitsus ei saa inimesest liiga kaugele minna.

Arutelu sel teemal on kindlasti väga oluline ja kahju, et komisjon seda nii napilt käsitles. Samas ma kardan ka, et selle eelnõu valguses äkki ei saanudki seda rohkem arutada – eelnõu on väga lakooniline ja räägib maavanema institutsiooni lõpetamisest. Aga oluline on arutelu selle üle, kuidas tagada tugev maakond, kuidas tagada tugev maakondlik, omavalitsuslik juhtimine. Väga tõenäoline on seejuures ka see, et tuleks liikuda hoopis kahetasandilise omavalitsuse suunas. Sisuliselt on see sama ettepanek, mille on teinud härra Kokk. Me oleme väga selle poolt, et maavalitsus oleks kohapeal otse valitud. Absoluutselt! See annaks maavanemale väga tugeva mandaadi kohapeal toimetamiseks. Sisuliselt oleks tegu kahetasandilise omavalitsusega. Mul on hea meel, et me selles osas ühtemoodi mõtleme.

Aga mis puutub eelnõusse, mis meil parasjagu laua peal on, ja küsimusse sellest, et kui me tahame maakonda tugevdada, siis kas alustame maavanema ametikoha likvideerimisest, siis tuleb öelda, et see ei ole kõige parem mõte. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hea kolleeg Neeme Suur, sinu puhul on tunda, et sa oled hiljaaegu töötanud maavanemana. Aga tänane Riigikogu otsuse eelnõu ei puuduta seda, millest sa praegu rääkisid. Ma loen sulle veel kord Riigikogu otsuse eelnõu ette: "Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 154 lõike 1 alusel otsustab Riigikogu teha Vabariigi Valitsusele ettepaneku töötada välja õiguslikud alused maavalitsuse ümberkorraldamiseks ja maavanema institutsiooni lõpetamiseks valdkondliku ja territoriaalse juhtimise tasakaalustamiseks, mille tulemusena tugevdataks kohaliku omavalitsuse üksuste koostöstruktuure ja nende pädevust." Maavalitsuste kaotamise kohta pole ma tänasel päeval siit puldist küll ühtegi sõna lausunud ja pole ka meie eelnõus seda kirjas.

Ma võin eelnenud jutule lisada veel seda, et see on ju selge, et maakonna arengukava ja planeeringute õiguslik staatus on nõrk. Maakonna kui territoriaalse üksuse arengukaval puudub strateegiliste arengukavade määratlu-

sest lähtuv võrreldava kaaluga õiguslik staatus. Meie ettepanek on, et territoriaalse mõõtmega vähene arvestamine või hoopis arvestamata jätmine vertikaalsete valdkonnapoliitikate kavandamisel ja realiseerimisel vajab muutmist. Eeltoodule tuginedes on asjakohane töötada välja õiguslikud alused maavanema ja maa-valitsuse institutsiooni lõpetamiseks ning valdkondliku ja territoriaalse juhtimise tasakaalustamiseks, tugevdades kohaliku omavalitsuse üksuste koostööststruktuure ja nende pädevust.

Need ongi ettepanekud, millega me oleme pöördunud Vabariigi Valitsuse poole. Küllap see hääletatakse täna siin saalis maha, aga ma loodan, et see andis valitsusele vähemalt mingi mõtte, et sellega võiks edasi tegelda, sest süsteem ei toimi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Muudatusettepanekuid ei olnud ja asume otsuse eelnõu lõpphääletuse juurde. Enne seda on tarvis läbi viia kohaloleku kontroll ja me valmistume selleks.

Head kolleegid, kuna eelnõu nõuab Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohal on 77, puudub 24 Riigikogu liiget. Asume hääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 253. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 17 rahvasaadikut, vastu oli 57, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Otsuse eelnõu 253 on tagasi lükatud. (Tabel 17.)

2. Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (358 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. See on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 358 esimene lugemine. Ma

palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hasartmängumaksu seaduse § 7 lõike 4 järgi moodustab hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu Riigikogu. Nõukogusse kuulub kuus Riigikogu liiget, üks Haridus- ja Teadusministeeriumi, üks Sotsiaalministeeriumi ja üks Kultuuriministeeriumi esindaja.

Kultuuriminister tegi s.a 10. jaanuaril ettepaneku vahetada välja Kultuuriministeeriumi esindaja nõukogus. Seetõttu esitas rahanduskomisjon 21. jaanuaril Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu. Otsusega arvatakse selle nõukogu koosseisust välja Siim Sukles (tema volitused Kultuuriministeeriumi kantslerina lõppesid 31. detsembril 2012. aastal) ja nimetatakse uueks Kultuuriministeeriumi esindajaks hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogus praegune kantsler Paavo Nõgene.

Muudatusettepanekute tähtajaks ettepanekuid ei esitatud. Rahanduskomisjon otsustas oma 28. jaanuari istungil teha ettepaneku saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 12. veebruariks ning panna eelnõu lõpphääletusele. Need otsused langetati konsensusel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Väga suur tänu, Inara Luigas! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna eelnõu muutmiseks ettepanekuid ei laekunud, siis asume lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksust toetuste määramise nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 358. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 66 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, 1 inimene oli erapooletu. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 18.)

3. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (348 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 348 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli maaelukomisjoni liikme Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu oma 29. jaanuari korralisel istungil. Eelnõu algatajat esindas Põllumajandusministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik.

Riigikogu liikmed, fraktsioonid ja teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Koostöös Põllumajandusministeeriumiga ning arvestades ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsisosakonna arvamust, on maaelukomisjon ette valmistanud kaks muudatusettepanekut. Mõlemad on tehnilised. Esimese muudatusettepanekuga täpsustatakse seaduse muutmise tulemusena jõustuva tervikteksti ühtlustamise ja parema arusaadavuse huvides sõna "üleminekutoetus" kasutamist. Teise muudatusettepanekuga sätestatakse seaduse jõustumise ajaks 28. veebruar 2013. See on vajalik selleks, et alates 1. märtsist alustab PRIA loomatoetuste taotluste vastuvõttu ja selle eelnõuga luuakse selleks õiguslik alus. Tavalises korras jõustamise korral on oht paar päeva hiljaks jääda.

Maaelukomisjon tegi järgmised otsused: saata eelnõu 348 täiskogu istungi päevakorda tänaseks, 12. veebruariks 2013, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 14. veebruariks ja siis see seadusena vastu võtta. Kõik otsused tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalev Kotkas! Kas on läbirääkimiste soovi? Kõnesoove ei ole.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Esimene muudatusettepanek on maaelukomisjoni esitatud, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Ka teine muudatusettepanek on maaelukomisjonilt ning juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

Tänane päevakord on ammendunud. Suur tänu kõikidele ja head päeva jätku!

Istungi lõpp kell 11.03.

Istungi kestus 1 tund ja 3 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 13. veebruar 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Elektri hind
2. Nõuandeteenistus
3. Hasartmängumaks
4. Ebaseaduslikud tasud riigipiiril
5. Elektri hind

Istungi rakendamine

1. Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (341 SE) teine lugemine

2. Meresõiduohutuse seaduse ja sadama-seaduse muutmise seaduse eelnõu (300 SE) teine lugemine

3. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (259 SE) teine lugemine

4. Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimene lugemine

5. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (354 SE) esimene lugemine

6. Kemikaaliseaduse muutmise seaduse eelnõu (350 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja ministrid! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 35 Riigikogu liiget, puudub 66. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ja põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder.

1. Elektri hind

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimuste esitamist. Esimene küsimus on kolleeg Heljo Pikhofilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Te olete ajakirjandusele öelnud, et teie majapidamise selle aasta jaanuari elektriarve oli võrreldes eelmise aasta jaanuariga 14% võrra väiksem. Mul tekib küsimus, kas te olete ainuke inimene Eestis, kes on saavutanud IRL-i valimislubaduse täitmise. Tahaksin, et te ka Eesti rahvale räägiksite oma kokkuhoiusaladusest ja -nippidest.

Andrus Ansip

Täna, et tunnete huvi mu isikliku majapidamise vastu, aga ma ei arva, et infotund oleks isiklike kogemuste jagamiseks kõige kohasem formaat. Aga kui te juba kord seda küsisite, siis oleks minust kindlasti aus vastata. Jah, me soovustasime suvel oma elamist, kasutasime selleks tänapäevaseid materjale. Ma ei saa kahjuks öelda selle toote nimetust, mida me kasutasime, sest nende materjalide maaletoomisega tegeleb minu väimees. See oleks väga korruptsioonimaiguline, kui ma siin seda suurepärasest materjali, mille 1 cm soojustakistust võrdub 20 cm penoplasti soojustakistusega, reklaamima hakkaksin. Aga kõik võivad selle toote internetist üles otsida, see algab t-tähga ja nimetus ei ole väga pikk. (Naer.) See ei ole tegelikult üldse nali. Iga majapidamine peab pidama korralikku arvet energiakulutuste, sh maja kütmise kulutuste üle. Loomulikult ei saa päris mehaaniliselt võrrelda selle aasta jaanuari eelmise aasta jaanuariga, sest ka välistemperatuurides on erinevusi. Aga kui tellida endale külmade pakaseliste päevadega termopildistamine, saab väga selge pildi sellest, kus kohas on majas sooja lekkes. Nende lekete kõrvaldamine ei ole üldse kulukas ja

hiljem kajastub see ka makstavates arvetes. Mina rehkendasin, et meie puhul tasub lisasoojustamine ära umbes viie aastaga. Igal juhul oli mõistlik seda meie peres teha. Aga miks arve väiksem on kui eelmisel aastal? Pigem sellepärast, et sel aastal on soojem talv.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Kui nüüd vaadata seda, mis elektri hinnaga on toimunud, siis kas te nõustute minuga, et IRL-i lubadus "Kodukulud alla!" on olnud täiesti vastutus-tundetu?

Andrus Ansip

Aitäh! Kellel on kodukulud alla läinud, kellel mitte. Ma kirjeldasin äsja ühte majapidamist, kus kulud on tõepoolest alla läinud. Kulude allaminemisel on kindel põhjus – koduomanik on ise aktiivne olnud. Neid kodusid, kus sel talvel tuleb maksta väiksemaid soojarveid, on Eestis päris mitmeid. Eelkõige on need arved sel aastal väiksemad tänu sellele, et KredExi kaudu on mitmed korterelamud toetust saanud, ja inimesed on ise panustanud oma vahendeid, selleks et majade soojapidavust suurendada. Seetõttu on ka kodukulud alla läinud. Kodukulude vähenemine ei ole lauseline iseenesest juhtuv asi. Aga paljud, kes on sihikindlalt kodukulude vähenemist taotlenud, on ka eesmärgi saavutanud. Ma kordan üle selle, mida ma olen siit kõnepuldist ka varem nimetanud. Soomes kulub ühe kuupmeetri elamis- ja kontoripinna kütmiseks kaks korda vähem soojusenergiat kui Eestis. Ometi asub Soome üldise arusaamise järgi pisut põhja pool kui Eesti ja eeldatavasti peaks seal olema külmem kui Eestis. Meie omaaegsed ehitised ei ole energia kasutamise seisukohalt efektiivsed. Paljude ehitiste ehitamise ajal ei maksnud energia peaaegu mitte midagi ja seetõttu ei ole meie majad soojapidavad. Me peame selle probleemiga väga tõsiselt edasi tegelema. Pelk osutamine, et näe, kodukulud ei ole alla läinud, ei ole kindlasti konstruktiivne tegevus ega ka lahendus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Teil on väimehega vedanud, aga mitte kõigil pole nii hästi läinud. Ma küsin, mida peaksid siis tegema need inimesed, kes elavad korterelamutes, kus kõik majaelanikud ei ole nõus soojustamisega, sest neil lihtsalt puuduvad sissetulekud, et seda soojustamist praegu teha. Mul on siit tulenevalt teine küsimus veel: kas majandusminister Juhan Parts, kes on oma ametit pikalt pidanud, sai ikka aru, et elektri hind hakkab tõusma? Tema jutust siin saalis on jäänud mitmetine mulje.

Andrus Ansip

Aitäh! Väikesed sissetulekud ei ole õigustuseks, et lubada endale suuri väljaminekuid. Ma tean, et praegu on võimalik elamute soojustamisel saada ka selliseid pakkumisi, kus ehitusettevõtja, kes on valmis korterelamut soojustama, teeb ise kogu investeringu ja tagasimakse toimub seniste soojaarvete piirides. See tähendab, et ehitusettevõtja saab oma investeringu tagasi aastate jooksul ja seda tingimusel, et korteriomanikud maksavad soojarveid edasi samasuguses ulatuses, nagu nad on neid praegu maksnud. Raha tagasisaamine osutub ehitusettevõtjale võimalikuks tänu sellele, et energiat säästetakse, seda hoitakse kokku. Põhimõtteliselt on meil see energiasäästu ruum võrreldes Soomega keskmiselt kahekordne. Kindlasti tasub soojustamisele panustada. Küsimus ei ole mitte minu väimehes, kes soovitas mulle väga head materjali. No ärge mõistatage! See on Triso Super 100. Olgu tal ka natuke kasu sellest infotunnist. Tegelikult on ju praegu võimalik saada piisavalt asjatundlikku konsultatsiooni, kuidas on võimalik elamuid, sh korterelamuid soojustada. Kui ühistul on probleeme – ma mõõnan, et paljudes ühistutes on probleemid mõnede uskumatutega –, siis tuleb rohkem tegelda nende veenmisega. Tuleb leida igale korteriomanikule sobiv lahendus, sest argumente sooja mittepitava maja soojustamata jätmiseks tegelikult ju ei ole.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Kuna neid on registreeritud küllaltki palju, aga meil on ka viis küsimust, mida käsitleda, siis annan võimaluse esitada kolm kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Majandusministeerium ja Rahandusministeerium prognoosisid elektri hinna tõusuks 2013. aasta 1. jaanuarist 15%. Nagu eelmise küsimuse puhul räägitud sai, lubas teie koalitsioonipartner IRL elektri hinna lausa alla viia. Me teame, et 1. jaanuarist tõusis tarbijahind tegelikult keskmiselt 30%. Samal ajal on Juhan Parts väljendanud tõsist rahulolu, näiteks eelmise nädala Vabariigi Valitsuse pressikonverentsil. Ja siit on mul teile küsimus: kas teie jagate Juhan Partsi rahulolu ja rõõmu, et viimaste aastatega on elektri hind kodutarbijale peaaegu kaks korda tõusnud? Lisan, et te olete siin pikalt rääkinud ka Soomest ja toonud selle kohta näiteid, aga lähtuvalt maksudest ja võrgutasust on Soomes elektri hind tarbijale tegelikult juba soodsam kui Eestis. Seal on elektri hind odavam kui meil.

Andrus Ansip

Aitäh! No ei ole nii, et Soomes on elektri hind tarbijale odavam kui Eestis. Mul on üks tulpdiaagramm ka kaasas, aga teil ei ole sellest palju kasu, sest see ei paista eriti kaugele. Eestis on elektrienergia hind tarbijale ka pärast elektrienergiaturu täielikku avanemist selgelt soodsam kui Soomes. Mina olen pidanud kogu aeg usutavaks neid väiteid, mille kohaselt tõuseb elektrienergia hind Eestis elektrituru avanemisel umbes 20%. Praeguseks ei ole meile teada, kui suureks see tõus tegelikult osutub, sest ühe kuu põhjal ei ole võimalik mingeid järeldusi teha. Näiteks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi andmetel suurenes keskmine elektriarve jaanuarikuus turu avanemise tagajärjel 16,1%, mitte 30%, nagu te väitsite. Niisuguseid väiteid, mis teie suust kõlasid, ei ole ma kusagilt leidnud. See, kui suureks kujuneb elektrienergia hind veebruarismärtsis, on veel kuidagimoodi prognoositav, aga missugune täpselt see suvekuudel on, ei oska me hetkel veel öelda. Aga eeldused on

küll sellised, et suvel elektrienergia hind börsil kindlasti langeb. See oli kõigile teada, et elektrienergia hind käesoleval aastal tõuseb. Ega selle vastu ei saa, saab ainult kontrollida oma tarbimist ja sedakaudu ka oma kulutusi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Ma arvan, et selle väimehe jutu võiks nüüd vast lõpetada, sellest oli päris pikalt juttu. Sellega võib Delfisse saada küll, ma saan aru. Aga inimesi on ikkagi tabanud elektrišokk, neil on kodukulud kahe aastaga üle 15% tõusnud. Elektri puhul said kõige rohkem kannatada kõige vaesemad inimesed, kes ei osanud paketti valida, ja üksikud inimesed, kes jäid üldteenuse peale. Kui me vaatame, kuidas riik käitus selles olukorras, kui elekter läks vabaturule, siis ta lubas sisuliselt enda kontrollitaval Eleringil ühtlasi tõsta võrgutasusid 13%. Ja neid tõstetakse sel aastal veel. Seda on muidugi palju. Samal ajal oleksime saanud küll aktsiisi muuta, küll käibemaksuerandeid teha – kõike oleks võinud teha. Ma küsin, miks läks valitsus ikkagi kaasa sellega, et Elering nii palju neid võrgutasusid tõstis. Kui te ütlete, et võrkudesse on vaja investeerida, siis on imelik see, et meeletult on ju dividende välja võetud, mõne aastaga üle miljardi euro.

Andrus Ansip

Võib-olla mu mälu on kehv, aga vaevalt te suudate mu mälu värskendada miljardiga, mis on välja võetud Eleringist. Ilmselt mitte. Elering on see asutus, kes meil võrkude töökorra eest peab seisma. Küllap on teile ka teada see, et varustuskindlusega on Eestis olnud väga suuri probleeme. Paljudes Eestimaa punktides on vahelduvvool tähendanud seda, et vahel seda on ja vahel ei ole – sellist energiaga varustatust ei saa 21. sajandil mõistlikuks pidada. Seega on investeringud ülekandevõrkudesse ja ka reservtootmisvõimsuste loomisesse olnud hädavajalikud. Tänapäeval me ei kujuta ette elektrienergia varustatust, mille puhul puuduvad peaaegu saajaprotsendine tarnekindlus ja teadmine, et majapidamises on igal ajal elekter olemas. Selle tõttu on investeringud ülekandevõrkudesse ja nende kvaliteeti paratamatud. Elektrienergia hinna tõus on majapidamisi

puudutanud erinevalt. Kõige rohkem on kindlasti kannatanud need 5,5% elektrienergia tarbijatest, kes oma maja või korterit elektriga kütavad. Samas on ka minusuguseid, kes võivad öelda, et nende elektrienergia arve oli käesoleva aasta jaanuaris pisem, kui ta oli möödunud aasta jaanuaris. Inimesi on igasuguseid. Ma usun, et see ühekordne hinnatõus saab tasutud pärastise tarnekindluse tõusuga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea peaminister! Viimasel ajal on üheks suuremaks mureks meie ühiskonnas usaldamatus poliitiliste organisatsioonide vastu, ka poliitikute vastu, sest lubatakse üht, aga tehakse teist. Näiteks, kui me võtame sellesama kurikuulsa IRL-i kodukulude alandamise valimislubaduse, siis seal oli muu hulgas selgelt välja öeldud, et alandatakse elektri hinda – mitte lõpparvet, vaid elektri hinda. Samas, kõik mõistlikud inimesed teavad ju praegu ja teadsid ka aasta-poolteist varem, et elektri hind ei alane mitte kuidagi. Siit on mul üldfilosoofiline küsimus: mis hinnangu te annate sellistele poliitilistele loosungitele? Kas teie arvates võiks hoopis ausus ning selgitamine suurendada usaldusväarsust poliitikute ja erakondade suhtes, seda nii tähtsa valdkonna puhul nagu elektrikulu?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei ole olnud IRL-i valija ja seetõttu ei ole ma ka väga tähelepanelikult jälginud nende valimisloosungeid. Aga loosungit elektri hinna alandamise kohta mina nende kampaaniast ei mäleta. Ma mäletan ühe teise erakonna loosungeid, kus lubati vee hinda kontrolli all hoida, aga see kontroll on tähendanud vee hinna kiiret kasvu. See puudutab teie endist erakonda. Elektri hinna alandamise lubamine ei ole kindlasti vastutustundlik, sest tänapäeval energiakandjate maksumus suureneb ja tootmishinnad tõusevad. Isegi kui väga tahta ja püüda, ei suuda ikkagi välja mõelda seda skeemi, kuidas oleks võimalik elektrienergia hinda tulevikus alandada. Energiahinnad on ilmselt määratud tulevikus tõusma. Tõsi, mingid alandamise võimalused on siiski

olemas. Näiteks taastuvenergia tasude 10%-ne vähendamine, mille otsustas austatud Riigikogu, tegi elektrienergia hinna tõusu tarbijate jaoks pisut väiksemaks.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna meil on veel registreeritud küsimusi, siis ma lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Nõuandeteenistus

Esimees Ene Ergma

Läheme edasi. Järgmisena esitab kolleeg Ester Tuiksoo küsimuse põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud põllumajandusminister! Teie juhtimisel otsustati anda nõuandeteenistuse koordineerimine 2010. aasta 1. jaanuarist Maaelu Edendamise Sihtasutusele. Millised ootused olid teil kui ministril sellise ümberpaigutuse suhtes? Ja millised ülesanded andsite Maaelu Edendamise Sihtasutusele nõuandeteenistuse koordineerijana?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud küsija! Kõigepealt ma pean täpsustama. See, et nõuandeteenistuse koordineerimine läks Maaelu Edendamise Sihtasutuse kätte, oli ühine otsus ja kompromiss, mitte Põllumajandusministeeriumi suunis või otsus. Põllumajandusministeeriumi ettepanek oli moodustada Eestis nõustamise koordineerimiseks põllumajandussektoris iseseisev, eraldi juriidiline isik, mille asutajad oleksid põllumajandustootjate organisatsioonid, nii põllumeeste keskliit kui talupidajate keskliit, konsulendid ja Eesti Maaülikool. Kuna põllumajandustootjate organisatsioonid ei saavutanud omavahel kokkulepet ühise organisatsiooni moodustamise kohta, lepiti kompromissina osapooltega kokku, et nõuandeteenistuse koordineerimine antakse Maaelu Edendamise Sihtasutusele. See oli kompromisskokkulepe, Põllumajandusministeeriumi tahe ja ettepanek oli hoopis teistsugune. Aga millised olid meie ootused? Loomulikult see süsteem toimis, toimib ka praegu, aga süsteemi on alati võimalik paremaks teha. Me soovisime nimelt

kaasata Maaelu Edendamise Sihtasutuse teadmisi, mis puudutavad eelkõige finantsraamatupidamist ja konsultatsioone, st haarata nõuandesüsteemi rohkem neid teadmisi ja MES-i potentsiaali. See oli see lisaväärtus või kasu, mis MES-i kaasamisest oleks võinud kasvada, ja põhjus, miks me selle koordineerimise otustasime kompromissina MES-ile anda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Finantsalane nõustamine on nõuandeteenistuses kogu aeg olemas olnud. Praegu me oleme selles situatsioonis, et põllumajandussektor ei ole rahul nõuandeteenistusega ja nõuandeteenistuse inimesed ei ole rahul sellega, mida riik neile pakub või mis tingimused neil on. Minu küsimus teile on järgmine. Te olete kindlasti teinud vahekokkuvõtteid. Mis on selle kahe aastaga paremaks muutunud? Või millised probleemid te välja tooksite ja kuidas neid lahendada?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Üldjoontes võib öelda, et nõuandesüsteem toimib sellisena, nagu see on pikki aastaid toiminud – olulisi muudatusi ja ümberkorraldusi ei ole põllumajandustootja seisukohalt sisuliselt tehtud. Me oleme teinud ka erinevaid küsitlusi ja uurimusi. Tootjate rahulolu nõuande saamisega on aastaid olnud enam-vähem ühesugune, see ei ole märkimisväärselt muutunud. Nii et raske on seda hinnata kõigi nende muudatuste tegemise aja jooksul. Kui me vaatleme pikemat perioodi, siis kunagi koordineeris Maaelu Edendamise Sihtasutus nõuandesüsteemi, vahepeal oli Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ja praegu on jälle Maaelu Edendamise Sihtasutus. Nüüd on tulnud taotlus konsulentidelt, et nad moodustavad oma organisatsiooni ja võtavad koordineerimise enda kätte. Me peame seda ettepanekut kaaluma. Aga ma julgen öelda, et ükski muudatus ei ole oluliselt halvendanud ega parandanud nõuandesüsteemi toimimist. Põhiline probleem on jätkuvalt konsulentide arv: mõnes valdkonnas ei ole võimalik nõuannet saada, üksikutes valdkondades meil ei olegi atesteeri-

tud konsulente. Need on need probleemid. Loomulikult on suur probleem rahapuudus süsteemis ja ka see, et suur- ja väiketootjad vajavad erinevaid nõuandeid. Suurtootjad on võimelised seda teenust isegi välismaalt sisse ostma, väikesed talupidajad ei ole tihtipeale võimelised isegi oma küsimust või soovi sõnastama. Nii et tase on väga erinev. Selline mitmekesisus ja erisused on väga suur probleem ka nõuandesüsteemis nõuande korraldamisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Tundub, et te tõesti teate suurepäraselt, millised on nõuandeteenistuse ja ka koordineerimise probleemid. Te suhtlete peaaegu iga päev põllumajandusorganisatsioonidega. Miks te ei tee ettepanekut, et põllumajandusorganisatsioonid, kelle liikmed seda nõuandeteenust ju sisuliselt vajavad, selles suunas midagi teeks? Vähemalt on teil võimalus seda koostööd riigipoolselt soodustada. Te räägite palju ühistegevusest. Võib-olla see on koht, kus oleks võimalik rohkem ühistegevust soodustada.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Seda me tõesti iga päev teeme ja ei saa öelda, et tootjaorganisatsioonide või põlumeeste esindusorganisatsioonide vahel üldse koostööd ei oleks. Teatud küsimustes on küll. Mäletame ju alles hiljuti arutatud finantsperspektiivi, mille puhul olid Eesti tootjaorganisatsioonid nii mitmeski küsimuses ühte meelt ja võitlesid ühise asja eest. Aga nõuandeteenistuse korraldamisel me seni sellist üksmeelt ei ole saavutanud, et olulised katusorganisatsioonid oleks valmis ühiselt moodustama sellise katusorganisatsiooni, kes oleks nõuandeteenistuse koordineerijaks. Kui selline organisatsioon kunagi sünnib, siis me tõsiselt kaalume sellele ka nõuandeteenistuse koordineerimise üleandmist. Praegu me oleme osapooled kokku võtnud. Eelmisel nädalal kohtusin ma konsulentidega. Aga kindlasti ei saa öelda, et 15 maakondliku nõuandeteenistuse kaudu oleks automaatselt esindatud katusorganisatsioonid –

põllumeeste keskliit ja talupidajate keskliit. Põllumeeste keskliitu ja talupidajate keskliitu saavad esindada ikkagi nende endi esindusorganisatsioonid, mitte maakondade nõuandekeskused. Nii et seni sellist katusorganisatsiooni tekkinud ei ole, aga me igati vahendame ja aitame sellele kaasa. Ja nagu öeldud, kui selline üldorganisatsioon peaks tekkima, siis oleme valmis tõsiselt läbi rääkima selle üle, et nõuandeteenistuse koordineerimine neile üle anda.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Tarmo Tammest.

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Eelmisel nädalal tulite Brüsselist rõõmusõnumiga, et Eesti põllumehed said suure võidu osaliseks. Võib-olla te natuke iseloomustate seda, milles see võit seisneb ja millest see tuleneb. Ma olen näiteks lugenud, et järgmise kolme aasta jooksul toetuste määr Eesti põllumeestele ei kasva. Või olen ma millestki valesiti aru saanud? Äkki oskate öelda, millistes Euroopa Liidu riikides on veel väiksem pindalatoetus hektari kohta kui Eestis?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Raske on küll seda küsimust seostada nõuandeteenistusega, aga minu arvates oli võit Eestile küll märkimisväärne. Järgmisel perioodil saame Euroopa Liidu eelarvest otsetoetusteks kaks korda rohkem raha kui praegusel perioodil – 500 miljoni euro asemel natuke üle miljardi euro. Seda ei tohiks samastada toetuse suurusega hektari kohta, mille põllumees kätte saab. Need on kaks eri asja. Aga Eesti riik saab järgmisel perioodil otsetoetuste maksmiseks kaks korda rohkem raha ning minu arvates on see väga suur ja oluline võit. Kui seda võiduks mitte nimetada, siis ma ütleks küll, et see oleks väga ironiline ja pahatahtlik. Teiseks, kokkuvõttes suureneb põllumeeste jaoks tervikuna ka maaelu arengukava rahastamine jooksvates hindades. Kui sellel perioodil oli see koos riigipoolse minimaalse kaasfinantseerimisega 935 miljonit eurot, siis järgmisel perioodil, eeldusel, et Eesti riik täidab täpselt samuti minimaalse kaasfinantseerimise kohustuse, saab see olema 961 miljonit

eurot. Nagu öeldud, ka selles vallas on kasv olemas. Ja see oht, et 2014. aastal otsetoetused vähenevad, on praeguseks kindlasti likvideeritud. Me saame MAK-ile juurde antud raha arvel katta ka meid ohustanud otsetoetuste vähenemise 2014. aastal. Seega julgen öelda, et otsetoetuste vähenemist põllumeestele ei tule. Soovitan ka teil seda informatsiooni levitada, et väide, justkui otsetoetused järgnevatel aastatel Eestis väheneksid, ei vasta tõele, sest Euroopa Ülemkogus saavutati selline kokkulepe. Loomulikult, kui europarlament peaks menetluse käigus midagi muutma ja meie positsioonid halvenevad, siis võib olukord muuttuda. Aga ma väga kahtlen selles ja ma ei usu, et europarlament meie suhtes ebasoodsamaid otsuseid langetab.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, palun jääme teema piiridesse! Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus kolleeg Priit Toobalilt!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea minister! Kuna te oskasite väga hästi eelmise küsimuse nõuandeteenistusega seostada, siis oskate kindlasti ka minu küsimuse sellega seostada. Ma küsin: kas ja kui jah, siis millal viiakse RMK Viljandisse ja Eesti Loto Rakverre? Rahvas ootab.

Helir-Valdor Seeder

Mis see küsimus oli? Millal viiakse RMK Viljandisse? Ma ei oska vastata sellele küsimusele, millal see sinna viiakse. Aga ma loodan, et küllap see aeg tuleb, millal mitmed iseseisvad ja autonoomsed riigiasutused Tallinnast väljapoole viiakse. See on minu arvates igati mõistlik regionaalpoliitiline samm. Väga paljud Euroopa riigid hajutavad avaliku sektori töökohti. Nende töökohtade ülalpidamine väljaspool Tallinna ei ole sugugi kallim kui Tallinnas. Paljud teenused, rendi- ja kinnisvarahinnad on väljaspool Tallinna oluliselt odavamad, püsikulud madalamad. Ühekordsed kolimiskulud sellega seoses on väike kulu, võrreldes pikaajalise kokkuhoiuga. Loomulikult tuleb kaaluda, millist asutust on võimalik ja mõistlik Tallinnast välja viia – see peab olema iseseisev, autonoomne asutus –, millise suurusega asutus millisesse keskusesse sobib, mis

on asutuse spetsiifika ja ühe või teise piirkonna ajalooline taust. Viljandisse oleks näiteks täiesti sobilik paigutada mõni kultuuriasutus. Seal on selleks olemas potentsiaal ja inimesed, kes juba töötavad nendes kultuuriasutustes, mis Viljandis on, aga kellel ei ole näiteks täit töökoormust. Nii et mõistlik on küll otsida selliseid lahendusi. Ma usun, et teie Viljandi- maalt valitud rahvasaadikuna kindlasti toetate seda ideed ja ettepanekut.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Hasartmängumaks

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise küsimuse juurde, mis on kolleeg Priit Toobalilt kultuuriminister Rein Langile. Palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea kultuuriminister! Mulle kui Viljandi- ja Järvamaalt valitud saadikule meeldiks see, kui Estonia teater oleks Viljandis. Aga see selleks. Mul on küsimus hoopis hasartmängumaksu kohta. Rahandusministeerium on esitanud kooskõlastusringile eelnõu, millega kaotatakse projektide vahel vahendeid jagav Hasartmängumaksu Nõukogu ja suunatakse hasartmängumaksust saadav tulu lihtsalt riigieelarvesse. Seda on juba jõutud ajakirjanduses nimetada riigieelarve aukude lappimiseks. Arvestades seda, et möödunud aastal sai kultuurkapital hasartmängumaksust endale 9,5 miljonit eurot, siis kas te kultuuriministrina ei karda, et Rahandusministeeriumi plaan võib kultuurivaldkonnast oluliselt raha välja viia.

Rein Lang

Aitäh! Ma olen tõepoolest seda kooskõlastusringile saadetud eelnõu lugenud. See hirm, mida te praegu oma küsimuses väljendasite, ei ole küll millegagi põhjendatud, sest kultuurkapitali osa hasartmängumaksust see eelnõu ei puuduta. Küll aga näeb see tõesti ette Hasartmängumaksu Nõukogu likvideerimise ja nende vahendite, mida seni jagas Hasartmängumaksu Nõukogu, suunamise riigieelarvesse. Kultuuri-

ministeerium seda eelnõu esitatud kujul ei toeta ja meie seda ei kooskõlasta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, esimene täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea minister! Ma saan aru, et lisaks sellele, et ühe erakonna sees on selle eelnõu küsimuses erimeelsused, on ka isamaaliitlasest fraktsiooni esimees Kaia Iva öelnud, et see Rahandusministeeriumi plaan ei ole hea. Ta on seda teravalt kritiseerinud ja pidanud seda lausa halvaks mõtteks. Kas see tähendab, et Rahandusministeeriumist tulnud eelnõu on nii erakonna kui ka koalitsiooni sees kooskõlastamata?

Rein Lang

Aitäh! Selle küsimuse te võite küll rahandusministrile adresseerida. Aga sellisel kujul ei ole sellest eelnõust meie erakonnas tõepoolest juttu olnud. Asja sisu on see, et Hasartmängumaksu Nõukogu jagab praegu mitmes eri etapis toetusi ka olümpiaettevalmistuseks, millega tegeleb meil Eesti Olümpiakomitee. Selle asemel, et olümpiakomitee esitab igal aastal Hasartmängumaksu Nõukogule umbes kümnekond toetusettepanekut, võiks need summad otse olümpiakomiteele suunata. Sellise ettepaneku Kultuuriministeerium eelmisel aastal Rahandusministeeriumile ka tegi lisaks mitmele muule ettepanekule, kuidas kultuuri ja sporti saaks finantseerida. Ministeeriumide vahel ringleva eelnõu seletuskirjast võib lugeda, et Rahandusministeerium eraldab need summad iga-aastase eelarvemenetluse käigus olümpiakomiteele olümpiaettevalmistuseks, aga see ei omaks seaduslikku garantiid. See on põhjus, mis pärast meie seda eelnõu ei kooskõlasta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea minister! Kas te saate kultuurirahvale, mitmesugustele MTÜ-dele, seltsidele ja ka sotsiaalvaldkonnas tegutsevatele inimestele kinnitada ja lubada, et

praegusel kujul Hasartmängumaksu Nõukogu ära ei kaotata?

Rein Lang

Aitäh! Ma arvan, et see, kas Hasartmängumaksu Nõukogu kui toetusi jaotav kogu ära kaob või mitte, on edasise arutelu objekt. Aga kindlasti ei saa selle tõttu kannatada projektide rahastamine. Kui see raha tuleb ja see nähakse riigieelarves ette, siis see peab olema garanteeritud – eriti see summa, mis puudutab sportlikku ettevalmistust olümpiaks. Kui me oleme selles kokku leppinud, et see on rahvusliku olümpiakomitee tegevus, siis ma ei näe mingit põhjust, miks peab olümpiakomitee selleks määrima lugematul hulgal paberit, kirjutama taotlusi ja siis saama nendele n-ö automaatselt positiivseid vastuseid. Seda nimetatakse tarbetuks bürokraatiaks. Ma arvan, et seda tegevust saaks kindlasti efektiivistada ja parandada. Ju see on olnud ka Rahandusministeeriumi eesmärk seda eelnõu kooskõlastusringile saates ja eks selle kooskõlastusringi tulemus on Rahandusministeeriumi jaoks analüüsi objekt, kuidas edasi liikuda.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Ebaseaduslikud tasud riigipiiril

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Inara Luigaselt peaminister Andrus Ansipile.

Inara Luigas

Aitäh! Austatud peaminister! Meil on piiriületuses raske olukord. Toon näite. Sõidukijuht registreerib enne piirile saabumist interneti teel oma piiriületuse järjekorra. Kui ta jõuab näiteks Koidula piiripunkti, kus riigimaantee on vaba, sõidukeid piiriületuspunktis ei ole ja register näitab, et järjekorras on null autot, siis ta ei saa oma autoga minna otse piiriületusele, vaid ta saadetakse sundkorras ooteala läbima. Ooteala on tasuline parkla. Sõidukijuht siseneb ootealale, kus ta ooteala teenuseid ei kasuta, kuid teda ei lubata sealt enne välja, kui ta on tasunud ootealatasu. Koidula piiripunktis on see viis eurot. Õiguskantsler analüüsis olukorda ja kirjutas eelmise aasta 19. aprilli kirjas

siseministrile järgmist: sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamisel Luhamaa ja Koidula piiripunktides rikutakse riigipiiri seadust, mille kohaselt ei tohi võtta piiriületuse ooteala kasutamise eest tasu, kui ooteala teenust tegelikult ei kasutata. Minu küsimus on, miks pole õiguskantsleri ettepanekut täidetud ja ootealadel võetakse jätkuvalt ebaseaduslikku tasu.

Esimees Ene Ergma

Küsimuse esitamiseks on ette nähtud üks minut.

Andrus Ansip

Aitäh! Mina mäletan seda aega, kui piiri järjekord oli 50 kilomeetrit pikk ja Eesti ei olnud ainus riik, kus piirijärjekord oli ebaseaduslikult ülipikk. Soomes oli see vahepeal isegi 130 kilomeetrit pikk. Seega oli parkimise ja ootealade loomine ning selleks ka Euroopa Liidu vahendite kasutamine meie jaoks paratamatu investeering. Me ei saanud lubada seda, et liiklus maanteedel oli piirijärjekorra tõttu häiritud. Me ei saanud lubada seda, et järjekorras seisjad reostasid loodust. Me ei saanud lubada ka seda, et järjekordade tõttu halvenevad oluliselt liiklustingimused ehk liiklus muutus ohtlikumaks. Seetõttu oli ootealade tekitamine ja elektrooniliste piirijärjekordade sisseviimine oludest tingitud paratamatus. Loomulikult oleks parem, kui mingit järjekorda ei oleks, kui saaks vabalt piiri ületada – nii kui saabud, nii ka üle piiri sõidad. See, miks tuleb kõik autod ootealale suunata, on teile ilmselt sama selge kui mulle. Kui mõned autod ei peaks minema ootealale, tekiks ilmselt maanteele jälle järjekord. Autojuhid hakkaksid ootama seda hetke, kui ooteala on tühi ja nad võiksid otse üle piiri sõita. Sellega me teeksime pika sammu tagasi, mitte edasi. Järjekorrad maanteedel ei ole meie eesmärk.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, esimene täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud peaminister! Olukord on selline, et elektroonilise piirijärjekorra süsteemiga piirijärjekordi tegelikkuses ei ole ja seda juba tükk aega. Ootealale võivadki minna need

autojuhid, kes sinna tegelikult jäävad ja neid teenuseid kasutavad. Praegu on aga probleem veel selles, et elektroonilise piiriületusjärjekorra pidaja ning piiripunktide ootealade haldajad on eri juriidilised isikud. Kui sõidukijuht broneerib elektrooniliselt ootejärjekorra koha, siis tasub ta interneti teel ühele firmale ühe euro ja kümme eurosent. Kui ta on sunnitud läbima ooteala, maksab ta teisele firmale viis eurot ja selle summa sees on üks komponent samuti tasu piiriületusjärjekorra koha võtmise eest. Seega maksab piiriületaja ühel piiriületusel kaks korda ühte ja sama tasu. Miks on Eesti riigis selline regulatsioon, et piiriületusel peab kaks korda maksuma ühte ja sama tasu, ainult et eri haldusfirmadele?

Andrus Ansip

Aitäh! Küllap see ikka nii on, et ühe ja sama teenuse eest kaks korda tasuda ei ole mõistlik. Ma tean seda, et mitmed piiriületajad on oma pretensioonidega pöördunud õiguskantsleri poole, kes on omakorda pöördunud Siseministeeriumi poole. Õiguskantsler on leidnud, et meie piiril rikutakse seadust, võttes tasu nendelt, kes tegelikult ooteala teenust ei kasuta. Samas ma tean ka seda, et Siseministeerium ei ole oma vastuses õiguskantsleri lähenemisega nõustunud. Küsimus on eelkõige selles, mida ooteala teenuseks arvata, missugused teenused peaksid olema tasustatud ja missugused mitte. Siseministeerium on õiguskantsleriga ühel meelel selles osas, et kui teenuseid ei osutata, siis ei tule ka maksta mingisuguseid arveid, mis on esitatud ootealal osutatud teenuste eest. Ehk piiri ületamine peaks olema kõigile ületajatele tasuta, kui ooteala teenust ei osutata. Vaidlus seisneb selles, mis on teenus ja mis ei ole teenus. Ma arvan, et sel ajal, kui ministeerium vaidleb õiguskantsleriga, meil ei ole õiguskantsleri kindlat seisukohta ja me ei tea tema vastureaktsiooni Siseministeeriumi väidetele, ei ole peaministril kohane kohtumõistjaks hakata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud peaminister! Te ütlete, et ei tohi võtta topelttasusid ega tasu nende teenuste

eest, mida ei kasutata. Ometi praegu seda tasu võetakse ja on isegi nende teenuste hinda tõstetud. Aga toon nüüd sellise näite. Te lähete kuskile poodi ja soovite osta Värskat mineraalvett. Ühe mineraalveepudeli maksumus on üks euro ja kümme eurosent. Poes on tavaks ka see, et võetakse ostukäru, aga teie seda ei võta, sest te ostate ainult ühe Värskat vee. Kassas maksate Värskat vee eest ühe euro ja kümme eurosent ning lisaks viis eurot ostukäru kasutamise eest, sest eeskirjad näevad nii ette. Kas te arvate, et on mõistlik nii neid tasusid reguleerida? Kuidas teie sellise ülesande lahendaksite, kui ühte pudelit Värskat mineraalvett ostes maksaksite viis eurot käru kasutamise eest, mida te tegelikult ei kasuta?

Andrus Ansip

Teie väide on suhteliselt meelevaldne. Kas teil on Värskat veega umbes samasugune suhe, nagu mul on Triso Super 100-ga, et te Värskat veest nii innustunult räägite? Ma kordan varem öeldut. Keegi ei pea maksuma teenuste eest, mida pole osutatud. Minu arusaamise järgi käib praegu vaidlus selle üle, mis on teenus ja mis ei ole teenus. Ma olen päris kindel, et selles küsimuses saabub selgus lähiajal.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Rainer Vakrast.

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Kunagi olid meil tõepoolest järjekorrad, piiril seisjad reostasid loodust jne. Praegu on meil kõigil tõepoolest põhjust rõõmustada, et Eesti on e-riik ja e-teenus on jõudnud ka piiri ületamise valdkonda. Seetõttu saab internetis kohti broneerida ja jäävad ära võimalikud järjekorrad. Nagu sellest arutelust on välja tulnud, on piiriületajad praegu siiski sunnitud maksuma ootealatasu, vaatamata sellele, et keegi ei peaks topelt maksuma. Teatud riikides, võib-olla Itaalias, võiks seda nimetada lausa riigi maffiaks. Kuidas peaksime meie seda ikkagi nimetama? Ja kas te peate mõistlikuks sellist lahendust, et me peame Eestis maksuma teenuse eest, mida me ei vaja ja mida me ei kasuta? Ma lihtsalt ei saa sellest aru.

Andrus Ansip

Kindlasti ei pea mitte keegi maksma teenukse eest, mida meil ei osutata, mida me ei vaja ja mida me ka ei tarbi. Nagu öeldud, ei pea maksma. Aga see piiriületuse korraldus on, nagu ma juba eelnevalt rääkisin, meile peale sunnitud. Meie jaoks ei olnud ju alternatiiv 50 km pikkune piirijärjekord. Reguleerimise vajadus ja ootealade tekitamine oli meie jaoks pealesunnitud lahendus. Hoopis parem oleks piiriületuspunktide läbilaskevõimet suurendada niiviisi, et poleks vajadust tekitada mingeid järjekorrapidamisi. Aga paraku ei sõltu see ainult ühest osapooldest, on ka teine osapool ja ainult nende kahe koostöös saab piiride läbilaskevõimet suurendada. Seega jääb mõneks ajaks reguleerimise vajadus kindlasti ka Eesti poolel alles. Ja minu meelest on saavutatud lõpptulemus piiri ületajate jaoks päris hea. See on päris hea lahendus ka nende liiklejate jaoks, kes ei kavatsenud piiri ületada, kuid kes kasutavad samu maanteid, mida varem kasutati piirijärjekordade moodustamiseks. Kui kusagil on mingi seaduse riive või otsesõnu rikutakse seaduse nõudeid, tuleb see rikkumine kohe ära lõpetada. Mingeid topelttasusid keegi korjata ei tohi.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus kolleeg Tarmo Tammelt!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Kas te arvate, et lugupeetud õiguskantsler peaks kohtu poole pöörduma, et selgust majja saada? Ja kas juhul, kui kohus ütleb, et see tegevus on olnud ebaseaduslik, tuleks inimestele tagastada see raha, mis on seni ebaseaduslikult välja nõutud?

Andrus Ansip

Te ikka tahate, et ma hakkaks kahe isiku vahelist vaidlust kuidagimoodi kommenteerima, teadmata ühe või teise poole kõiki argumente. Ma siiski ei teeks seda. Me ei tea, kas näiteks õiguskantslerit veenavad Siseministri esitatud argumentid või ei veena. Teie lähtute oma küsimust esitades eeldusest, et kui üks isik, näiteks õiguskantsler, kunagi midagi väitis, siis temale vastuargumentid korda ei lähe, esitatagu neid vastuargumente või ärgu esitatagu. Mina julgen enda puhul küll öelda,

et kui mulle esitatakse veenvad argumentid, siis ma olen valmis oma seisukohti nende argumentide kohaselt muutma. Ja ma usun, et nii on kõigi väitluspartnerite puhul. Ei maksa omistada mõnele väitluspartnerile kivistunud seisukohti, mis jäävad argumenteeritud väidetele täiesti tummaks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Elektri hind

Esimees Ene Ergma

Viimane küsimus on kolleeg Lauri Laasilt põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister Seeder! Teie olete oma ametikohast tulenevalt maaelu ja põllumajanduse edendaja. Statistikaameti andmetest selgub, et esimesed avatud elektrituru arved olid eelmise kuuga võrreldes 23,6% suuremad. Siit ka minu küsimus: kuna te olete selle erakonna liige, kes peamiselt võrgutasude kasvu taga on seisnud, siis kuidas teie arvates mõjutab kallinev elekter elu maal?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Elektri hinna kujundamine ei kuulu ei suuremal ega vähemal määral põllumajandusministri pädevusse. Aga põllumajandussektorit puudutab elektri hind küll ja seega on ka elektri hinna tõus seda mõjutanud. Loomulikult kasvatab iga hinnatõus ka toodangu omahinda ja mõjutab elanikke maal. See tähendab, et igaüks peab rakendama abinõusid vastavalt võimalustele. Ma tahan siiski ühte asja meelde tuletada, mida siinamaani meedias ja väitlustes ei ole seoses elektri hinna tõusuga esile tõstetud. Nimelt, üks oluline elektri hinna tõusu põhjus on ju see, et me avasime elektrituru. Elektrituru avanemine lepitati kokku liitumisläbirääkimistel, kui majandusministriks oli keskerakondlane Liina Tõnisson, ning elektriturseadusesse tekkis punkt elektrituru täieliku avanemise kohta 2007. aastal koos taastuvenergia tasudega, kui majandusministriks oli Edgar Savisaar. Nendest otsustest alates me teadsime, et elektri hind hakkab tõusma. Prae-

gu on tehtud kõik selleks, et elektri hinna tõusu vähemalt leevendada, sest vältida ei ole seda võimalik. Need põhjused peituvad juba ajaloos.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, esimene täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh! Härra minister! Ma ei arva, et teie poolt oleks kõige õigem öelda nii, et kuna teie olete põllumajandusminister ja elektri hind puudutab teist valdkonda, siis teie ei tea sellest mitte midagi. Ma keskendun siiski võrgutaskudele, mis tõusid ka eelmise aasta lõpus 14%. See on selle valitsuse otsus, kuhu ka teie kuulute. Ka teie olete IRL-i liige. Ma tahan öelda, et ka teie olete vastutav selle hinnatõusu eest. Teie erakond lubas kodukulud alla viia, aga need on hoopis tõusnud. Kas olete valitsusliikme ja IRL-i volikogu esimehena püüdnud midagi ette võtta, Juhan Partsi korrale kutsuda? Kui kaua võib elektri hind tõusta ja mida reaalselt ikkagi teha, et seda elektri hinna tõusu inimeste jaoks leevendada?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kõigepealt, ma ei ole väitnud, et ma ei tea elektri hinna tõusust midagi – need on teie sõnad minu suhu panduna. Tean küll. Aga mis puudutab võrgutaskude kehtestamist, siis valitsus ei kehtesta neid juba ammu. Kas võrgutaskud on n-ö õiglasemad või mitte, seda kontrollib Konkurentsiamet. Riigikogu liikmena te vast teate seda kõike või kui ei tea, siis peaksite selle endale kindlasti selgeks tegema. Ma usun, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium on igale Riigikogu liikmele avatud asja selgitama, kui sellest ei olda tõepoolest teadlikud. Mis puudutab "Kodukulud alla!" põhimõtet, siis ma saan aru, et nii sotsiaaldemokraadid kui Keskerakond on veidi kadedad Isamaa ja Res Publica Liidu peale, et me olime erakond, kes juba valimiste eel teadis, et lähiaastatel saavad kodukulud olema inimeste üheks peamiseks mureks. Me kirjutasime selle oma programmiliseks eesmärgiks – vähendada kodukulusid. Mina käsitan kodukulude vähendamist ka seda, kui me suudame pidurdada hinnatõusu. Seda on tehtud taastuvenergia tasude vähendamise ja energiasäästu võimaldava

korterelamute soojustamise toetuse kaudu, samuti teatud piirides maamaksu vähendamise kaudu elamumaa puhul nii linnas kui ka maal. Need kõik teenivad tegelikult kodukulude vähendamise eesmärki. Ma arvan, et ilma nende meetmete rakendamiseta oleks kodukulud kindlasti kiiremini kasvanud. Nii et julgen öelda, et see ettenägelikkus, et kodukulud saavad olema inimestele tõsine probleem, osutus Isamaa ja Res Publica Liidul väga õigeks ning see lubadus ka väga õigeks punktiks meie programmis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, teine täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, härra minister! Võin kinnitada, et ma ei tunne põrmugi kadedust selle olukorra suhtes, milles IRL praegu on. Pigem tunnen teile kaasa. Nüüd me siis kuulsime, et Eesti riiki ei juhi mitte Vabariigi Valitsus, vaid hoopis Konkurentsiamet. Aga tulen taas selle valdkonna juurde, mida juhite teie. See on täiesti kindel, et elektri hinna ehk tootmissisendi kallinedes kallineb ka Eesti põllumeeste toodang ehk Eesti toit. Mida on teil põllumajandusministerina plaanis ette võtta, et niigi kallis Eesti toodang suudaks konkureerida importkaubaga?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Eesti põllumajanduse konkurentsivõime on väga oluline ja mul on hea meel tõdeda, et viimastel aastatel on nii konkurentsivõime kui ka ekspordi osakaal Eesti põllumajandustootmises kasvanud, samuti tootmise efektiivsus nii põllumajandustootjate puhul kui ka toidutööstuses. Need kõik on olnud positiivsed märgid ja ma loodan, et see nii ka jätkub. Mida saame meie teha, mida saab valitsus teha? Planeerida maaelu arengukavas mitmesuguseid mõjusaid meetmeid. Praegusel perioodil me oleme koos alameetmetega rakanud kokku ligikaudu 80 meetet, mis on olnud suunatud põllumajandussektorisse, toidutööstusse ja muu maaettevõtluse arengusse. Järgmise perioodi, aastate 2014–2020 maaelu arengukava on väljatöötamisel. Juhtgrupp – laua taga eri sotsiaalpartnerid, ligi 40 inimest – arutab praegu nende kõige õigemate ja mõistlikumate meetmete rakendamist, mis abistak-

sid Eesti põllumajandust ja maaelu selle arengukava raames parimal moel. Nii et praeguseks ei ole need meetmed veel välja töötatud, aga ma usun, et selle aasta jooksul saab maaelu arengukava kindlasti valmis ja valitsusse edastatud ning valitsus saadab selle Brüsselisse. Seega tahame põllumajandusele ja maaelule kaasa aidata maaelu arengukava meetmete kaudu.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus Marika Tuus-Laulilt!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Ma julgen küll väita, et loosungiga "Kodukulud alla!" astusite ikka põhjalikult ämbrisse. Majade soojustamisest ei räägitud midagi ja te teate väga hästi, et selleks, et saavutada maksimaalset energiasäästu küldes olevates kolhoosiaegsetes väikemajades, peavad inimesed ennast igavesse võlaorjusse andma. Ma tahan öelda ka seda, et Ken-Marti Vaher ütles ju siin saalis selle lause, et vähendame poole võrra toasooja kulusid ja poole võrra veekulusid. Nii et need olid need valimisloosungid, mida pole täidetud. Ja loomulikult see kampaania, mis teil käib – aruanne valimistest või mis teil seal lubadustes oligi –, on ikkagi täiesti läbikukkunud ja lausa piinlik. Aga ma küsin, mida te vastaksite täna presidendile. President tuli ju linnade ja valdade päeval välja avakõnega ja ütles, et Eesti valitsus ei ole elektri hinna puhul Eesti Energia nõukogus kindlakäeliselt tegutsenud.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mina küll ei ole selliseid lubadusi andnud, et elektri või vee hind võiks poole võrra väheneda, ja ei oska selliseid lubadusi kuidagi kommenteerida. Ja ka meie erakond ei ole oma programmis selliseid lubadusi andnud, et vee ja elektri hind peaks poole võrra vähenema. Mis puutub Eesti Energia juhtimisse, siis Eesti Energia juhtimine ja majandamine ei kuulu tõepoolest Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse. Nii et ma usun, et sellised küsimused oleks mõistlik esitada ikkagi majandus- ja kommunikatsiooniministrile, kelle valitsemisalasse see kuulub ning kes on kõige pädevam neile küsimustele vastama ja teab

detaile. Kui infotundi tuleb Juhan Parts, siis te kindlasti saate sellele küsimusele ka vastuse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Me räägime täna ikkagi elektrist. Kui me arutasime täna peaminister Andrus Ansipiga elektri hinna tõusu teemat ja palusime tema hinnangut IRL-i valimislubadusele, et viime elektri hinnad alla, siis peaminister seda ei mäletanud, kuna tema pole IRL-i valija. See oli mõistlik vastus. Teie aga hakkasite siin pikalt ja loovalt rääkima ajaloost, kuidas kõik otsused on tehtud varem, olgu nende taga siis Tõnisson või Savisaar, ja et need otsused on tehtud minevikus, et hinnatõus on paratamatu. Samas on mul siin paber, kus on reaalselt kirjas valimisreklaam, kus IRL lubab konkreetset vähendada elektri hinda. Mul on selline küsimus. Kui see kõik oli ette teada, iseenesestmõistetav, kuna Savisaar ja Tõnisson olid sellised jaburad otsused vastu võtnud, siis kuidas te ikkagi saite kaks aastat lubada, et IRL viib elektri hinnad alla?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma püüan selgitada. Kui ma viitasin eelnevatele otsustele, mis on aastaid tagasi tehtud, siis ega minu arvates ei olnud elektrituru avamine iseenesest vale otsus. Ma arvan, et see oli õige ja paratamatu samm, aga sellest otsustamise hetkest oli teada, et elektri hind tõuseb, kui see avanemise hetk kätte jõuab. Nii et see ei olnud uudis ja see otsus ei tekkinud aastavahetusel kõigile suure üllatusena. Poliitikud, kes on aastaid istunud Riigikogus, kes on olnud võimul sel ajal, kui neid otsuseid lange-tati, teadsid seda väga hästi. Sellest tuli ka selline lubadus. Ma kordan veel kord, et mina käsitan elektri hinna alandamisena ka seda, kui märkimisväärselt pidurdatakse hinnatõusu ja tehakse kõik selle nimel, et hinnatõus oleks väiksem. Seda ma juba ütlesin, mis on tehtud ja püütakse teha, et vähendada kodukuluseid, sh elektri hinda. Nii et julgen väita, et ilma nende vastuvõetud otsusteta oleks kodukulude kasv, sh elektri hinna tõus, olnud kindlasti suurem, kui see praegu oli.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Meie infotunni aeg hakkab lõppema. Ma tänan kõiki kolleege saalis küsimuste esitamise eest! Täna peaministrit ja ministreid vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu neljanda töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda arupärimine keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele. Probleem puudutab kalapüügi korraldust Peipsi järvel. Selle küsimuse on püstitanud ja meile edastanud Peipsi Harrastuskalastajate Klubi. Laiemalt võttes on mure selles, et nii kutseliste kalurite kui harrastuspüüdjate kalasaagid lähevad järjest väiksemaks, samal ajal püütakse väiksemat mõõtu kala, mida vanasti püüda ei tohtinud. Samuti ei ole Peipsil kehtestatud ahvenatele alammõõtu. Üks probleem on see, et kala püütakse suurte traalidega ja harrastuskalurid ei pea seda õigeks. Küsimus on ka rannakalurites, kellel olid varem palju suuremad püügivõimalused. Praegu on nende võimalusi järjest ahendatud ja nad kardavad, et need kaotatakse üldse ära. Leitakse, et Peipsist on saanud suurte kalatöösturite pärusmaa ja et neile peaks tegema kohustuseks lasta järve juurde kalamaimusid. Seda tehti Vene ajal väga võimsalt, selleks olid terved haudejaamad olemas. Probleem on selles, et viimased 20 aastat on ainult kala püütud, aga mitte midagi juurde ei tule. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile süstivate narkomaanide olukorra kohta. Neid on Eestis 20 000, keskmine statistiline näitaja on 15 iga 1000 elaniku kohta. Analoog-

sed näitajad jäävad Euroopa Liidus 1 ja 5 vahele ehk meil on sellest riigist, kes meie järel on, kolm korda rohkem süstivaid narkomaane. Asendusravi saab neist ainult 5%, 95% kõnnib niisama ringi. Sellest on tingitud ka suur narkosurmade arv üledoosi tõttu – 2009. aastal 146 surmajuhtumit miljoni elaniku kohta. See on tunduvalt rohkem kui näiteks Norras, mis on järgmine riik meie järel (seal on 80 milligagi). Kõik see paneb meid siseministrilt küsimusi küsima. Tavaliselt peetakse narkomaania kõrge taseme põhjuseks seda, et riik on sotsiaalsfäärides nõrgalt arenenud või politsei ei oska seda tööd teha. Me tahaksime välja selgitada, kes on selles olukorras süüdi, ja leida mõned võimalikud lahendused, kui härra minister muidugi suudab neid pakkuda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel on mul au esitada arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimise sisu on eksimused riigihankel. Sihtasutus Tallinna Teletorn sõlmis rekonstrueerimisprojekti elluviimiseks 2010. aasta mais avatud hankemenetluse riigihanke tulemusena lepingu KMG Ehitusega, kuid ettevõtte katkestas ehitustööd juba paar kuud peale lepingu sõlmimist. Uue ehitaja leidmiseks ei tehtudki hange, vaid lepiti ühe ehitajaga kokku, et see ehitab selle objekti lõpuni. (Ka praegu on võimalik nii talitada.) Eesmärk oli saada see objekt 2011. aasta sügiseks valmis, kuna aasta 2011 oli Tallinnas kultuuriaasta. Paraku avati renoveeritud teletorn ikkagi alles 2012. aastal ja selle tulemusena tuleb Eesti maksumaksjal 827 246 eurot kinni maksta. See on asja hind. Mulle tundub, et nii praegu Eestis asi käibki, et makstakse tuimalt need arved kinni ja keegi millegi eest ei vastuta. Meil on härra ministrile neli küsimust. Me loodame, et härra minister toob selgust, kas maksumaksja rahaga võib nii lihtsalt ringi käia. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kolm arupärimist. Kui arupärimised

vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, edastan need otsekohe adressaatidele.

Head kolleegid! Nüüd teated. Riigikogu juhatus võttis menetlusse järgmised eelnõud ja määras neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. veebruaril algatatud muuseumiseaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon. Teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. veebruaril algatatud võlaõiguseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon. Kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. veebruaril algatatud jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsiooni 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon. Neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. veebruaril algatatud vääртеomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon. Viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. veebruaril algatatud kriminaalmenetluse seadustiku § 199 täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon. Kuuendaks, Riigikogu riigikaitsekomisjoni s.a 11. veebruaril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon.

Riigikogu juhatus muutis Eesti Keskerakonna fraktsiooni 2012. aasta 19. detsembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 342 juhtivkomisjoni ja määras eelnõu uueks juhtivkomisjoni põhiseaduskomisjoni.

Edastasin Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile.

Nüüd, head kolleegid, kohaloleku kontroll.

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

1. Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (341 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 341 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Remo Holsmeri!

Remo Holsmer

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Selle eelnõu esimene lugemine toimus 23. jaanuaril ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 25. jaanuariks eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Eelnõu teist lugemist puudutavad otsused langetasime rahanduskomisjonis 28. jaanuaril. Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka küsimusi. Alustame kolleeg Mart Nutist.

Mart Nutt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjonil on andmeid selle kohta, mitut inimest see teema võiks puudutada?

Remo Holsmer

Komisjonis seda ei arutatud, aga ma olen suhelnud Türkmenistani Eesti parlamendigrupi esimehega, kelle sõnul on kahe riigi vaheline investeringute maht hinnanguliselt kaheksa miljonit eurot. Kuidas seda inimeste arvu seisukohalt hinnata? Sellele küsimusele ma jään vastuse võlgu. Aga rahalist mahtu ma oskan öelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Täna! Lugupeetud ettekandja! Kas komisjonis oli juttu ka sellest, milliseid perspektiive me näeme nende kahe sõbraliku riigi vahelises majandussuhtluses?

Remo Holsmer

Perspektiiv on kindlasti hea, seda kirjeldas komisjonis ka ministeeriumi esindaja. Kui juba praegu võtta aluseks investeringute maht kaheksa miljoni ulatuses, siis tuleb kindlasti mõelda suurelt, st suhteid tihendada ja ka investeringute mahtu suurendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma palun vabandust oma teadmatususe pärast, aga kes on selle Türkmenistani sõprusgrupi liider?

Remo Holsmer

Esimees on härra Kalev Lillo.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Kas te nimetaksite mõned konkreetset meetmed, milles Eesti ja Türkmenistan on omavahel kokku leppinud, et vältida topeltnmaksustamist ja maksudest hoidumist?

Remo Holsmer

Hea komisjonikaaslane! Nagu sa väga hästi tead, on topeltnmaksustamise lepingud kõikide riikide, kaasa arvatud Türkmenistani puhul tra-faretsed. Midagi erakorralist siin ei ole ja põhjust midagi erilist välja tuua ka ei ole.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Remo Holsmer! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna muudatusettepanekuid tulnud ei ole, siis on meil võimalus see eelnõu lõpphääletusel seadusena vastu võtta.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 341. Palun hääletada!

Poolt hääletas 62 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

2. Meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (300 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmisena Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu 300 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti majanduskomisjoni liikme kolleeg Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõust 300 enne teist lugemist. Esimest korda oli see seaduseelnõu siin saalis 30. novembril eelmisel aastal. Tähtajaks ei laekunud fraktsioonidelt, komisjonidelt ega ka Riigikogu liikmetelt ühtegi parandusettepanekut. Küll aga saatis eelnõu algataja ehk Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium juhtivkomisjonile kaalumiseks viis ettepanekut. Neid arutati komisjoni töörühmades 9. ja 22. jaanuaril ja kokku sõnastati neli parandusettepanekut, millest kaks olid tehnilist ja kaks sisulist laadi. Majanduskomisjon arutas neid parandusettepanekuid oma 28. jaanuari istungil ja otsustas kõiki konsensuslikult toetada. Lisaks otsustati saata see eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 13. veebruaril, teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ning juhul kui teine lugemine lõpetatakse, viia kolmas lugemine läbi s.a 20. veebruaril ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Kõik need otsused tehti konsensuslikult. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Lillo! Küsimusi ettekandjale ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei

avata. Seaduseelnõu kohta on esitatud neli muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon ning teise, kolmanda ja ka neljanda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. Neid on arvestatud täielikult. Seaduseelnõu 300 teine lugemine on lõpetatud.

3. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (259 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmisena Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu 259 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme kolleeg Reet Roos!

Reet Roos

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas 28. jaanuaril 2013 Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu 259. Algataja esindajana osales istungil Sotsiaalministeeriumi õigusala juht Helen Tralla.

Komisjon otsustas teha eelnõu kohta ühe muudatusettepaneku, millega täpsustatakse eelnõu punktis 2 sätestatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse § 4 lõike 5¹ sõnastikku, mille järgi kohaldatakse viiendas nimekirjas loetletud ainete käitlemisele üksnes narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse § 3 lõikes 1¹ sätestatud piirangut. Maakeeli tähendab see seda, et nende ainete käitlemine on keelatud üksnes siis, kui selle eesmärk on isikule narkojoobe tekitamine. Kui selline aine kasutamise eesmärk on tuvastatud, on tegemist keelatud tegevusega, millele laieneb regulatsioon ebaseadusliku käitlemise eest vastavalt narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seadusele ja karistusseadustikule. See on analoogne teiste, praegu nimekirjas olevate narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemisega. Kui viiendas nimekirjas loetletud aineid ei käidelda narkojoobe tekitamise eesmärgil, on nende ainete käitlemine

piiranguteta. Tööstuslikult kasutatakse reeglina GBL-i.

Komisjon tegi otsused konsensuslega ja need olid järgmised: esiteks, teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, ja teiseks, teha teile ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Reet Roos! Küsimusi teile ei ole. Veel kord tänud! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta on tehtud üks muudatusettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon ja mis on arvestatud täielikult. Seaduseelnõu 259 teine lugemine on lõpetatud.

4. Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmisena Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 321 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Valitsus esitab konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle peamine eesmärk on täiendada Konkurentsiameti pädevusi kahe uue järelevalvelise meetmega.

Esiteks näeb seaduseelnõu ette anda Konkurentsiametile õigus kiita heaks ettevõtjate vabatahtlikult võetavaid kohustusi ning teiseks võimaluse kehtestada ettevõtjatele järgimiseks ajutisi meetmeid, et n-ö parandada konkurentsi või kõrvaldada konkurentsiolekorda rikkuvad teod. Need pädevused tulenevad ka Euroopa Liidu õigusest. Praegune olukord on selline, et kehtiv õigus annab Konkurentsiametile üksnes võimaluse nõuda rikkumise lõpetamist ja kehtestada trahve, karistusmaksid või muid sanktsioone. Ajutisi meetmeid, mis on palju paindlikumad ja konkurentsi tagamiseks võimalda praktilisemad, Eesti seadused ei võimalda.

Lisaks näeb seaduseelnõu ette muudatusi koondumiste kontrollimises. Olulisem muudatus on siin ettevõtete koondumiste osalistele pandav kohustus jõustada koondumine hiljemalt kuue kuu jooksul koondumise heakskiitmisest. Seni oli see tähtaeg pikem. Miks see tähtaeg peaks olema lühem? Koondumise loa andmise järel ja tegeliku koondumise läbiviimise väga pika viivitamisega võib koondumise luba sisuliselt kaotada oma adekvaatsuse. Lisaks antakse nii Konkurentsiametile kui ka koondumise osalistele probleemsete koondumiste puhul lisaega koondumisega seotud kohustuste võtmiseks ja analüüsimiseks.

Muud eelnõuga kavandavad muudatused hõlmavad peaaesjalikult mitmesuguste õigusaktide täiendamist ja täpsustamist konkurentsialase järelevalve praktikas tekkinud probleemide lahendamiseks. Konkurentsiseaduses täpsustatakse ja muudetakse menetlust ja vastutust puudutavaid sätteid, reguleeritakse täiendavalt rahvusvahelist koostööd konkurentsialase järelevalve raames ning täpsustatakse eri- või ainuõiguse kontseptsiooni seoseid majandushaldus- ja riigihankeõigusega. Viimati nimetatud eesmärgi teostamiseks on kavas kehtetuks tunnistada ka mõningad 1990. aastate lõpust pärinevad normid, mis ei ole tänaseni praktikas kasutust leidnud. Selgitasin ennist konkurentsiseaduse muutmise põhisisu. Sellega seoses kavandatakse muudatusi ka elektroonilise side seaduses, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduses ning karistusseadustikus.

Seadus on kavandatud jõustuma üldises korras, välja arvatud eelnõu § 1 punkt 8, mille jõustumise tähtajaks on ka eri- ja ainuõiguse andmise korra kehtetuks muutumine. Viidatud säte jõustuks 1. jaanuarist 2014. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Andres Jalak!

Andres Jalak

Aitäh! Austatud minister! Me anname Konkurentsiametile täiendavaid järelevalvevõimalusi. Kas senisest praktikast on tuua mõni näide, kus me oleme takerdunud selle taha, et meil ei ole neid võimalusi olnud?

Juhan Parts

Võiks öelda, et jah. Nagu ma ütlesin, on Konkurentsiameti reageerimisviisid praeguses konkurentsiregulatsioonis võrdlemisi ühelaadsed. Rikkumine fikseeritakse ja sanktsioneeritakse mingil moel trahvi või muu karistusega. Kui me aga vaatame konkurentsiregulatsiooni edendamist ja tagamist, siis tegelik elu, nagu ka kogu majandus- ja äritegevus, on märksa keerulisem. Kui luua võimalused ajutisteks meetmeteks või teatud lubadusteks, kokkulepeteks, muudab see ühelt poolt asja turul tegutsevate ettevõtete jaoks paindlikumaks, teiselt poolt, ma arvan, soodustab see kindlasti ettevõtjate valmisolekut koostööks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Lugupeetud minister! Eesti on üks riikidest, kus kartellide eest on ette nähtud kriminaalkaristused. Kuidas te hindate, kas see on aidanud kaasa konkurentsiolekorra parandamisele või on see pigem menetluses takistuseks?

Juhan Parts

Aitäh! Konkreetset seda temaatikat see eelnõu ei puuduta, aga ma julgen välja öelda oma subjektiivse arvamuse, mille osas tuleks tööd teha. See konkurentsiregulatsiooni rikkumiste kriminaalõiguslik kvalifitseering ei pruugi tegelikult olla parim lahendus. Me teame, et on olemas mitmesuguseid õiguslikke lahendusi. Konkurentsiregulatsiooni rikkumine on ikkagi iseseisev õiguse riive ja sellest väljaarendatud käsitlus. Teisisõnu, iga konkurentsiregulatsiooni rikkumine ei tähenda automaatselt kurjategija templi külgepanemist. See võiks tegelikult olla kaalumise koht, mis omakorda ei tähenda seda, et väärteo- või karistusõigusest ei võiks üle võtta mitmeid menetluslikke norme. Aga minu arust on see teema, millega me võiksime tegeleda. See ei ole kindlasti lihtne ja ma arvan, et muudatused tuleks hästi läbi mõelda enne, kui neid tegema hakata.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Palun nüüd kõnepulti majanduskomisjoni esimehe kolleeg Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Lugupeetud eesistuja! Austatud kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu 28. jaanuaril. Lisaks majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile olid komisjoni kutsutud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna tarbija- ja konkurentsipoliitika talituse ekspert Mario Sõrn ning Konkurentsiameti konkurentsitenistuse järelevalveosakonna juhataja Juhan Põldroos.

Peale eelnõu tutvustamist toimus arutelu. Küsimused komisjonis puudutasid eelkõige turuvalitsemise kartellide eest ettenähtud karistusi ja nende piisavust või mittepiisavust. Muu hulgas arutasime seda, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest on ette nähtud kahetasandiline karistamine. Esimesel korral on see karistatav väärteo korras. Kui sama tegu pannakse uuesti toime, siis on tegemist kriminaalkorras karistatava teoga, kuid tegelikkuses on seda menetlust suhteliselt keeruline läbi viia. Kui võtta konkurentsi rikkumised üldiselt, siis oli arutuse all ka karistuste piisavus preventatiivse meetmena nende rikkumiste ärahoidmiseks. Samuti olid arutelu all menetluslikud küsimused ehk väärtegude aegumine, sh konkurentsialaste väärtegude aegumise aeg – kas see on piisav, et jõuda lahendini, mis aitaks neid rikkumisi ära hoida.

Kokkuvõttes tegime kolm konsensuslikku otsust: saata eelnõu täiskogu päevakorda 13. veebruaril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 13. märts 2013 kell 17.15. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kaja Kallas! Palun esitada küsimusi ettekandjale! Küsimusi ei ole. Veel kord aitäh! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Määrán eelnõu 321 kohta muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. märtsi kell 17.15. Eelnõu esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid! Võtan juhataja vaheaja, viis minutit!

V a h e a e g

5. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (354 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Juhataja vaheaeg on läbi. Läheme edasi järgmise punktiga, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 354 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu väljatöötamise aluseks on Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm kuni aastani 2015, mille kohaselt me loome Tallinna vangla juurde ühtse kinnipidamiskeskuse avalikku korda või riigi julgeolekut ohustavate varjupaigataotlejate ja väljasaadetavate kinnipidamiseks. Sellel eelnõul on kaks eesmärki. Esiteks muudame Politsei- ja Piirivalveameti väljasaatmiskeskuse kinnipidamiskeskuseks, kus lisaks väljasaadetavatele võimandatakse halduskohtu loal kinni pidada ka varjupaigataotlejaid, kui see on vajalik esmaste menetlustoimingute tegemiseks või avaliku korra või riigi julgeoleku kaitsmise huvides. Teiseks kehtestame Sotsiaalministeeriumi ettepanekul ja õiguskantsleri märkustest tulenevalt rahvusvahelise kaitse saaja kohaliku omavalitsuse üksusse elama asumisel tekkivate kulude riigieelarvest katmise korra ja määrad.

Varjupaigataotlejate kinnipidamiskeskuse, nn esmase vastuvõtukeskuse loomise kohustus on olnud Sotsiaalministeeriumil 1997. aastast. Tänaeni seda keskust loodud ei ole. Samas on vajadus varjupaigataotlejate kinnipidamiseks olemas, see püsib ka tulevikus, et tagada siseturvalisus ja vältida varjupaigaõiguse väärkasutamist. Varjupaigataotlejate kinnipidamiskeskuse puudumine on tinginud varjupaigataotlejate omavolilise lahkumise Eestist. Näiteks lahkus 2012. aastal omavoliliselt 25 varju-

paigataotlejat, mis moodustas 32% kõigist taotlejatest. Samas me oleme riigina kohustatud korraldama nende varjupaigataotlejate tagasisaatmise oma päritoluriiki, kes on mõne teise Schengeni liikmesriigi poolt kinni peetud, kuid kelle rahvusvahelise kaitse taotlust Eesti pole rahuldanud.

Mis puudutab varjupaigataotlejate kinnipidamise aluseid, siis need on sätestatud kehtivas õiguses. Täiendavalt näeme selle eelnõuga ette, et varjupaigataotlejat võib kinni pidada tema kodakondsuse kontrollimiseks või väljaselgitamiseks, taotlejariiki saabumise ja riigis viibimise õiguslike aluste kontrollimiseks või tema üleandmiseks vastutavale liikmesriigile Dublini määruse alusel. Nimetatud alused lähtuvad teiste liikmesriikide praktikast, samuti vastuvõtutingimuste direktiivi eelnõust, mille liikmesriigid ja Euroopa Parlament on heaks kiitnud. Nii nagu väljasaadetavate kinnipidamist, hindab ka varjupaigataotleja kinnipidamise proportsionaalsust halduskohus. Jätkuvalt on võimalik varjupaigataotleja suhtes kohaldada ka muid järelevalvemeetmeid, näiteks võtta isiku dokument hoiule või paigutada ta järelevalveta vastuvõtukeskusesse, mis nimetatakse eelnõuga ümber varjupaigataotlejate majutuskeskuseks.

Laiemalt varjupaigataotlejate kinnipidamise rakendamiseta on Eesti varjupaigataotlejate vastuvõtusüsteem puudulik, see ei toimi. Võimalus varjupaigataotlejaid kinni pidada aitab tagada tõhusa rahvusvahelise kaitsemenetluse ja järelevalve nende isikute suhtes, kes kasutavad ära Eesti ja ühtlasi Euroopa Liidu varjupaigasüsteemi või kes on ohuks avalikule korrale või riigi julgeolekule. Vajadus selliste riigi julgeolekut või avalikku korda ohustavate varjupaigataotlejate kinnipidamiseks on ilmne ning esmase vastuvõtukeskuse loomist ei ole võimalik enam edasi lükata. Seetõttu on Siseministerium valmis esmase vastuvõtukeskuse funktsioonid üle võtma ja looma sarnaselt Soome ja Rootsi ühtse kinnipidamiskeskuse, kus on võimalik lisaks väljasaadetavatele järelevalve all ning halduskohtu loal kinni pidada ka varjupaigataotlejaid. See eelnõu, lugupeetud Riigikogu liikmed, on kavandatud jõustuma s.a 1. oktoobrist. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma loen eelnõu seletuskirjast, et ühtne kinnipidamiskeskus loodaks Tallinna vangla juurde. Kas te selgitaksite, kuidas see hakkaks seal Tallinna vangla juures toimima, ning tutvustaksite natuke ka teiste Euroopa riikide praktikaid? Millistes riikides on kinnipidamiskeskus kuidagi vangaametiga seotud ja millistes riikides asub see mingite teiste asutuste all?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Kuni Tallinna vangla valmimiseni saab kinnipidamiskeskus olema Harkus. Kui Tallinna vangla valmib, saab kinnipidamiskeskus olema Tallinna vangla juures. See on teistest kinnipeetutest eraldatud keskus. Nagu ma mainisin, kehtib sarnane printsiip, st ühtne kinnipidamiskeskus, kus on nii väljasaadetavad kui ka varjupaigataotlejad, Rootsisis ja Soomes. On ka teisi praktikaid. Meie oleme selle probleemi lahendanud võimalikult efektiivsel moel. Nagu ma oma kõnes ka mainisin, me laiendame selle eelnõuga vastavalt teiste liikmesriikide praktikale varjupaigataotlejate kinnipidamise aluseid ja lisame siia paar alust juurde, just nimelt selleks, et praegust olukorda muuta. Sisuliselt paigutatakse ju need inimesed, kes varjupaika taotlevad, Illuka majutuskeskusesse, kus järelevalvet ei ole, ja märkimisväärne hulk nendest lahku Euroopa avaratele maadele. Võtame näiteks viimase juhtumi eelmise aasta maikuust, kui meil oli tegemist päris mitme Kongo Demokraatliku Vabariigi kodanikuga. Nad lahkusid meilt peaaegu kohe, nädala aja jooksul ja andsid Prantsusmaal olles sotsiaalmeedia kaudu teada, kui meeldiv on neil olla Euroopa Liidu avarates ja mugavates tingimustes. Selliste juhtumite vältimiseks me selle kinnipidamiskeskuse loome ja selle ühtse praktika kehtestame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Täna! Härra minister! Te ütlesite, et varjupaigataotlejate tekitatav oht kohalikule korrale ja riiklikule julgeolekule on ilmne ja sellepärast tuleb teha üht, teist ja kolmandat. Kas te võite tuua mõne näite, kus Eesti avalik kord ja riiklik julgeolek on ohtu sattunud, et me selliseid samme peaks astuma?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Mul on siin suur hulk juhtumeid eri aastatest. Varjupaigataotluse on esitanud ühe konkreetse riigi kodanik, kellel oli kaasas tulirelv ja kes oli vaimselt ebastabiilne. Varjupaigataotluse on esitanud isik, kes on taotluse esitanud vale nime all. Varjupaigataotluse on esitanud ühe teise kontinendi kodanik, kellele esitati süüdistus passi võltsimise eest ja ka tunnistajana ütluste andmisest keeldumise eest prostitutsiooni vahendamise kriminaalasjas. Mõned aastad tagasi esitas varjupaigataotluse kodanik, kes ründas noaga vastuvõtukeskuse – uue eelnõu järgi majutuskeskuse – turvameest jne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kas sa natuke selgitaksid asja? Ma ei leidnud seletuskirjast kõiki vastuseid. Mida mõeldakse selle all, et taotleja võib ajutiselt majutada Politseija Piirivalveameti ametiruumidesse? Mida see säte endast kujutab? Mis vahet tehakse neil, kes on majutuskeskuses ja kes on ametiruumides? Ja mis ametiruumidest üldse jutt on?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Selliseid juhtumeid tuleb ette, kus on tõenäoliselt vaja majutada inimesi ka PPA rahvusvahelise kaitse talituse majutusruumidesse, kui varjupaigataotlus on täidetud. Teine võimalus on majutada neid Illuka Varjupaigataotlejate Vastuvõtukeskuses, uue eelnõu järgi majutuskeskuses. Majutamine rahvusvahelise kaitse talituse majutusruumides toimub Tallinnas, aadressil Vilmsi 59.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Ma täna, proua eesistuja! Austatud minister! Teatavasti on meil vanglad Justiitsministeeriumi alluvuses. Uus loodav keskus peaks aga kuuluma Siseministeeriumi alla. Kuidas see kõik hakkab Tallinna vangla puhul toimima? Kes kellele allub ja kas sellega seoses ei teki mingisugust ebamäärast olukorda?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma julgen arvata, et ebamäärast olukorda ei teki, kuna tegemist on ikkagi kahe eraldi asutusega: ühel puhul Tallinna vanglaga, teisel puhul kinnipidamiskeskusega. Loomulikult teevad (ja peavadki tegema) Siseministeerium ja Justiitsministeerium omavahel väga paljudes valdkondades ülimalt hästi läbi mõeldud koostööd. Võib-olla kõige ilmekam näide on kuritegude kriminaalasjade menetlemine. Teatavasti on alates 2004. aastast kriminaalmenetluse juht prokuratuur, mis kuulub Justiitsministeeriumi valitsemisalasse, samas kuuluvad uurijad Siseministeeriumi valitsemisalasse, aga tegemist on ühe kriminaalasjaga, kus nad saavad kokku. Ma arvan, et meie väljakutseks riigina saabki üha enam olema säärase ühiskonnaprobleemide lahendamine, kus selline horisontaalne koostöö, mis ei lähe ainuüksi käsuliini, hierarhiat pidi allapoole, vaid läbib tegelikult eri ametkondi, on veelgi olulisem. Ja paratamatult on nii, et meil on eri ametiasutused, kelle tegevused peavad olema omavahel koordineeritud. Mulle tundub, et see on kaasaegse juhtimise üks olulisi komponente.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Selle eelnõu seletuskirjas on toodud statistika varjupaigataotlejate kohta aastatel 2010 ja 2011. Selle aja jooksul on nende arv kahekordistunud. Kas on olemas hinnangud (prognoosid on võib-olla palju öelda) selle kohta, missuguseks kujuneb trend edaspidi? Kui suur võib tulevikus olla varjupaigataotlejate huvi Eesti vastu?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Eesti on konkurentsivõime väiksema varjupaigataotluste arvuga riik Euroopa Liidus. Me jääme kordades alla isegi meile järgnevale ehk eelviimasel kohal olevale riigile, milleks peaks olema Läti, ja viimastel aastatel ei ole olnud märkimisväärset taotluste arvu suurenemist. Kui te vaatate statistikat Eesti kohta protsentuaalselt ja näete seda kümnetesse ulatuvat protsenti, siis see tähendab sisuliselt seda, et 60 varjupaigataotlusest on saanud 70. Eelviimasel kohal olev riik saab neid sadu aastas. Ma ei hakka üldse rääkima meie ümberkaudetest riikidest. Rootsi on arvuliselt silmapaistev, kui võtame ka taotluste arvu suhtena rahvastiku koguarvu. Soomes on see arv palju väiksem, aga oluliselt suurem kui Eestis. Ma julgen öelda, et prognoosi kohaselt ei ole need arvud märkimisväärselt suured ega hakka järgnevatel aastatel ulatuma isegi mitte sadadesse, aga ega kunagi ei või teada. Kindlasti on selge ka see, et aasta-aastalt Eesti atraktiivsus tõuseb. Meie atraktiivsus ei tõuse kindlasti kliimaatilises mõttes, sest kliima on siin endiselt sant. Selle tõttu ei taha isikud siia väga tulla, ei lõuna poolt pärit võimalikud varjupaigataotlejad, vast ka ida poolt mitte nii väga, aga eks me näe. Selge on see, et mida rohkem Eesti kui väikese eduka riigi maine tõuseb võrrelduna teiste Ida- ja Kesk-Euroopa riikidega, seda enam võib arvata, et ka taotluste esitamise n-ö intensiivsus tõuseb.

Sellel aastal on palju räägitud n-ö Vietnami juhtumist. Mul on siin väike kronoloogia selle kohta, mis siis tegelikult juhtus. Veebruari alguses peeti siin tõesti kinni 27 Vietnami päritolu isikut, kellel puudus seaduslik alus Eestis viibimiseks. Nendest seitsmel olid Vietnami Sotsialistliku Vabariigi kodaniku passid, teistel dokumendid puudusid. Nad tuvastati üldiselt ütluste alusel. Statistika näitab meile ka seda, et vaid kolmandikku isikutest, kes taotluse esitavad, on võimalik defineerida konkreetse reisidokumendi alusel ühe või teise riigi kodanikuks. Kaks kolmandikku tuvastatakse sisuliselt nende ütluste ja teiste tunnuste alusel. Aga nende piiririkkujate puhul on viimane areng selline. Kakskümmend kodanikku paigutati halduskohtu loal 6. veebruaril väljasaatmiskeskusse ja alustati ka nende väljasaatmise menetlust. Kaheksa isikut läksid tagasi Venemaa-

le ja neile on 5. veebruari seisuga kehtestatud ka sissesõidukeeld viieks aastaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma ei saa küll kuidagi teiega nõustuda, et kliima on see põhjus, miks meile nii vähe varjupaigataotlusi tuleb. Sellisel puhul oleks väga keeruline selgitada, miks Soomes, Rootsis ja Norras on neid ikkagi sadades kordades rohkem. Aga minu küsimus puudutab neid signaale, mida riik varjupaigataotlejate kohta ühiskonnale välja saadab. Teatavasti on meil see valdkond üldiselt liiga vähese riikliku tähelepanu all olnud. Siiani oleme varjupaigataotlejad majutanud kuskile Ida-Virumaa metsa, kus on puudunud kõige elementaarsemad teenused, nii keeleõppe kui muude integratsioonimeetmete osas. Missuguse signaali see ühiskonnale saadab, kui me nad nüüd vangla alla paneme? Kas see ei jäta muljet, et nad kõik on kohe kurjategijad, mida nad loomulikult ei ole?

Ken-Marti Vaher

Kõigepealt, mis puudutab teie küsimuse esimest poolt, mis oli pigem kommentaar, siis kindlasti on õige võrrelda ennast põhjamaadega. Aga ma arvan, et praegu, kui me räägime varjupaigataotlustest ja sellest, millises seisus on Eesti riik tervikuna, oleks kohane võrrelda ennast pigem teiste Ida- ja Kesk-Euroopa riikidega, võttes arvesse ka meie kliimaatilist olukorda. Need nüansid ei ole vähetähtsad. Kolmas nüans puudutab kindlasti meie politseid ja piirivalvet. Mina hindaksin nende asjakohast ja adekvaatset tööd, eriti tööd nende isikutega, kes saavad Eesti piirile, kes on illegaalid, kes ei esita varjupaigataotlust, aga ka nendega, kes selle esitavad. Nende puhul on võimalik varjupaigataotlus kohe piiril tagasi lükata, milleks on väga konkreetseid alused, ja seda ka tehakse. Ma arvan, et see on kindlasti õige lähenemine, kui on olemas alus, mille põhjal varjupaigataotlus tagasi lükata. Näiteks siis, kui isik on pärit riigist, milles ei ole säärast sõjalist või muud olukorda, mis sunniks teda varjupaika taotlema, pagulase definitsiooni alla mahtuma, või kui ta tuleb kolmandast

riigist, mis on defineeritud kui rahumeelne riik. Neid aluseid on veel. Nagu öeldud, ma julgen kolmanda komponendina välja tuua meie õiguskaitseorganite, piirivalve ja politsei üsnagi efektiivse töö. Vähemalt me oleme suutelised kiiresti reageerima. Näiteks seesama Kongo Demokraatliku Vabariigi kodanike juhtum, kus tõesti nädala jooksul, väga kiiresti suudeti tuvastada n-ö valem, mille alusel saabuti riiki võltsitud Belgia elamislubade alusel. Kui nad olid riiki sisse saanud, paigutati nad Illuka vastuvõtukeskusesse (uus nimetus "majutuskeskus"), kust nad lahkusid kibekiiresti Prantsusmaa suunas. Sellele valemile saadi mõne päeva jooksul jälile ja siis pandi see kanal tegelikult kinni. Nimelt oli siia ka teisi Kongo Demokraatliku Vabariigi isikuid tulemas, kes arvasid, et siit on avanenud kanal Euroopasse. Aga see jäi ära, sest Eesti piirivalve suutis reageerida.

Mis puudutab teie küsimuse teist poolt, siis ma arvan, et me ei anna selle muudatusega säärast negatiivset hinnangut, nagu need isikud oleksid kurjategijad. Nad ei ole kurjategijad. Nad on persoonid, kes on saabunud Eestisse ja on ebaseaduslikud siinviibijad või varjupaigataotlejad. Nagu ma ütlesin, on varjupaigataotlust võimalik esitada juba piiril. Kui piirivalve, politsei selle vastu võtab, järgneb sellele seadustele vastav mõistlik protseduur. Eesti on Euroopa Liidu silmis väga hinnatud riik, sest meil on võimalik isikut peale 48 tunni täitumist kinni hoida ainult halduskohtu loal. Seda on Euroopa Liidu hindajad, raportöörid esile tõstnud, mis tähendab, et kohtu järelevalve kõikide nende menetluste üle on põhjalik. Kelle muu järelevalve see siis saabki olla kui mitte halduskohtu? Selles mõttes toimib meie süsteem minu hinnangul päris kenasti. Mis ei ole siiani toimunud, on sellesama järelevalve kehtestamine. Selle eelnõuga me selle kehtestame. Ma arvan, et see, et Tallinna vangla juures asub ka kinnipidamiskeskus, mis kuulub teise ministeeriumi valitsemisalasse (selle kohta siin ka küsiti), on meie väikeriigile kohane lahendus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Kui te vastasite kolleeg Urve Tiiduse küsimusele, siis te ütlesite, et prognoos on justkui väga tagasihoidlik, et taotluste arv ei pruugi küündida isegi mitte sadadesse. Samas me teame, et praegu tehakse riiklikku kava "Lõimuv Eesti 2020", mille koostamine läheb maksma peaaegu 50 miljonit eurot. Selle järgi on väidetavalt üks suurimaid väljakutseid see, et meid ootab ees suur uusimmigrantide laine. Siin on teatud vastuolu. Mis on valitsuse seisukoht, kas meil on oodata seda lainet või ei ole? Ja kui seda on oodata, siis miks peaks varjupaigataotlusi vähe tulema?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Aitäh, et andsite võimaluse selgitada! Ma pidasin silmas pigem lähiaastaid. Nagu ma ütlesin, mida kiiremini muutub atraktiivsemaks meie elukeskkond, mida rohkem me läheneme mitmete näitajate poolest meie headele eeskujudele Põhja-Euroopas, seda kiiremini läheb välja signaal, et Eesti on tõesti üks atraktiivne väikeriik, mis küll asub kliimaatilises mõttes üsna kaugel põhjas. Sellegipoolest ütlevad näitajad, mis eelkõige puudutavad Rootsit, oluliselt vähem Soomet, et nendes riikides on varjupaigataotluste arv suurem. Need riigid on nautinud täit vabadust kogu 20. sajandi jooksul. Meie ei ole seda teha saanud, meil on vahepeal olnud 50 rasket okupatsiooniaastat. Me oleme ennast 20 aastaga sisuliselt nullist üles ehitanud. Ja mida edukamalt see ehitamine läheb, seda atraktiivsemaks me ka sisserändajatele muutume. See on pikaajaline prognoos, mis puudutab 10–20 aastat, kindlasti selline, et varjupaigataotlejate arv Eestis suureneb. Siin ei ole mingit kahtepidi mõistmist. Praegune seis on selline, et see on alla saja, mis on tõesti väga väike arv.

Võib öelda seda, et meie kohus on teha kõik selleks, et me oleksime valmis n-ö erinevateks laineteks, mis võivad tõesti saabuda. Need võivad tulla kas või lähtuvalt väliskeskonna mõjuritest, mis ei ole meie kontrolli all. Võtame näiteks tõsised konfliktid maailmas. Eelmise aasta alguses ja üle-eelmise aasta lõpus rääkisime Araabia kevadest. Nüüd räägime inimkaatastroofist, mis toimub Süürias. Seal on väga raske olukord. Kui sellised juhtumid, ebasta-

biilsed olukorrad – ma tahan väga loota, et seda ei juhtu – tulevad Euroopale ja Eestile veelgi lähemale, võib kindlasti ka meid sääranaine laine tabada ja meie kohus on selleks valmis olla. Selle eelnõuga me suurendame seda valmisolekut märgatavalt. Kindlasti on järgmine samm, mis puudutab selle eelnõu rakendamist, see, kui saab valmis Tallinna vangla ja kinnipidamiskeskus selle juures.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rait Maruste, teine küsimus!

Rait Maruste

Täna, proua juhataja! Härra minister! Teie hääles ja sõnades oli tunda uhkustunnet, kui te rääkisite, et Eesti on kaugelt viimane esitavate pagulustaotluste arvu ja nende rahuldamise poolest. Mis te arvate, kas te oleksite samavõrd uhke, kui samasugust hoiakut oleks rakendanud Rootsi riik 1944. aastal Eesti paadipõgenike suhtes, kellel võis paadis olla nuga, ja inimesed, kellel ei olnud dokumente, oleks kohe piirilt tagasi saadetud?

Ken-Marti Vaher

Härra Maruste! Te ju teate küll neid juhtumeid, mis leidsid aset ka Eesti pagulastega sellesamas riigis, mida te kirjeldate. Ma arvan, et ega riigid ei ole selle üle, mis teise maailmasõja ajal toimus, just kõige õnnelikumad. Ma ei julge küll öelda, et minu hääletoonis kõlas uhkus. Ma rääkisin konkreetsest statistikast ja faktoloogist, mis puudutavad varjupaigataotlejate saabumist Eestisse ja varjupaigataotluste esitamist. Eesti Vabariigis endas on märkimisväärne lõimumisprotsess käimas. See on päris korralik ja võimas väljakutse niikuinii. Ma arvan, et kui Eestis toimuks midagi säärast nagu näiteks Rootsis, kus varjupaigataotlejate suhtarv on võrreldes ühe suurriigi, Saksamaaga üsna sama, siis oleks selliste koormiste seadmine meie väikesele riigile väga suur väljakutse ja tõsine ülesanne. Praegu ei ole sellist lainetust Eesti suhtes tekkinud, aga peab mõnna, et 1980. aastatel käis selline laine siit üle küll. See toimus sisuliselt koloniseerimise kaudu, mis pandi Eesti suhtes toime Nõukogude okupatsiooni tingimustes. Kindlasti ei taha me ealeski, et see Eesti riigile ja eesti rahvusele uuesti osaks saaks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Ma kutsun ettekandjaks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Mart Nuti.

Mart Nutt

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas kõnealust seaduseelnõu 354 esmaspäeval, s.a 28. jaanuari korralisel istungil. Lisaks komisjoni liikmetele olid arutelu juurde kutsutud siseminister Ken-Marti Vaher, Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunikud Ele Russak ja Ly Pärn, Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna kaasmispoliitika juht Triin Raag, Sihtasutuse Eesti Inimõiguste Keskus juhataja Kari Käsper ja pagulaste õiguskliiniku vanemõigusekspert Anne Veerpalu. Eelnõu kohta avaldasid lisaks valitsuse esindaja selgitustele arvamust ka teised külalised.

Kari Käsper inimõiguste keskusest tõi välja, et nende arvates on osa nendest muudatustest, aga ka kehtiva seaduse mitmed sätted teataval määral vastuolus õigusnormidega, sh põhiseadusega ning Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega. Ta rõhutas, et loogika tundub olevat see, et varjupaigataotlejat peetakse justkui illegaaliks, kelle saabumist Eestisse ei soovita. Anne Veerpalu tõi konkreetse näite, kui 2010. aastal saadeti väljasaatmiskeskusesse varjupaigataotleja, kelleks oli 16-aastane afgaani poiss. Külalised tõid tegelikult väga palju üksiknäiteid, aga kõiki ei ole ilmselt otsustavaks siin arutelul edasi anda, sest need ei kirjelda niivõrd üldist olukorda, kuivõrd konkreetsete inimestega seotud situatsioone. Samas väärivad need täiesti selgelt analüüsi. Nende näidete peale vastas Ele Russak, et Siseministeerium ei nõustu väidetega, et eelnõu oleks kuidagi vastuolus põhiseaduse, Euroopa Liidu õiguse või Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Ta rõhutas, et Euroopa Inimõiguste Kohus on korduvalt öelnud, et riigil peab olema õigus kontrollida välismaalase riiki sisenemist ja riigis viibimist ning õigus isikut kinni pidada, selleks et takistada tema loata sissesõitu või tagada tema väljasaatmine.

Ühtlasi peab tõdema, et inimõiguste keskuse tehtud märkused ei puudutanud mitte ainult

kõnealust seaduseelnõu, vaid ka varasemat õigusakti, välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadust tervikuna. Nad rõhutasid, et ka õiguskantsler on *circa* kaks aastat tagasi antud arvamuses juhtinud tähelepanu võimalikele vastuoludele põhiseadusega. Õiguskantsler ei ole oma sõnastuses väga kategooriline, aga ta rõhutab, et § 33 lõige 1 (ma ei hakka seda praegu tsiteerima) võib olla vastuolus põhiseaduse §-dega 20 ja 11. Seetõttu teeb ta ettepaneku neid sätteid muuta. Arusaadavalt ei saa kõnealuse seaduseelnõu raamides käsitleda kogu seadust tervikuna, vaid peab lähenema sellele reguleerimisalale, mida eelnõu käsitleb. Seega, kui nimetatud seaduses on puudujääke, siis kõiki neid kõnealuse eelnõu raamides kindlasti lahendada ei saa. Aga Vabariigi Valitsuse seisukoht on ka õiguskantsleri viite peale olnud selline, et nemad seda vastuolu ei näe ja seetõttu ei saa nendes küsimustes kõnealuse seaduseelnõu menetlemisel takistusi olla.

Komisjoni istungil mainis komisjoni esimees Rait Maruste, et õiguskantslerilt oleks võib-olla otstarbekas küsida täiendavat arvamust selle seaduseelnõu kohta. Samuti paluti, et külalised inimõiguste keskusest vormistaksid oma võimalikud ettepanekud muudatusettepanekutena, et neid võiks vaadata seaduseelnõu kontekstis. Samuti tegi komisjon ettepaneku, et Siseministeeriumi töötajad ja inimõiguste keskust esindavad inimesed arutaksid omavahel neid võimalikke sätteid, et jõuda üksmeelele enne, kui seaduseelnõu jõuab teisele lugemisele.

Komisjon oli oma menetluslikes otsustes üksmeelne. Komisjon võttis vastu otsuse saata kõnealune seaduseelnõu Riigikogu täiskogu ette esimese lugemise arutelule 13. veebruaril ehk täna, esimene lugemine lõpetada ning esitada muudatusettepanekute tähtajaks 28. veebruar 2013. Ettekandjaks otsustati määrata põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Nagu ma mainisin, olid kõik need otsused konsensuslikud.

Lisan veel nii palju, et komisjonile on esitatud ka UNHCR-i, ÜRO Pagulaste Ülemkomisjari Ameti ettepanekud seaduseelnõu täiendamiseks. Need ettepanekud ei tulnud UNHCR-i initsiatiivil, vaid neid palus Siseministeerium. Paraku ei ole komisjon saanud neid ettepanekuid veel läbi töötada, kuna need saabusid meile alles eile. Enne teist lugemist on ilmselt

otstarbekas UNHCR-i esindajatega kohtuda ja nende ettepanekuid arutada. Samuti on komisjoni valduses õiguskantsleri ja Siseministeeriumi kirjavahetus ning inimõiguste keskuse kiri põhiseaduskomisjonile. Sellega ma piirduksin. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Nutt! Küsimusi teile ei ole. Veel kord aitäh! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 354 kohta muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 28. veebruari 2013 kell 17.15. Eelnõu 354 esimene lugemine on lõpetatud.

6. Kemikaaliseaduse muutmise seaduse eelnõu (350 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kemikaaliseaduse muutmise seaduse eelnõu 350 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus on algatanud kemikaaliseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on täpsustada Eesti õiguskorda ja viia kehtiv kemikaaliseadus kooskõlla Euroopa Liidu asjakohaste määrustega. Peamiselt puudutab see REACH-määrust ja CLP-määrust. Loomulikult soovime tagada nende määruste rakendamise. Euroopa Liidu kemikaalivaldkonna õigusaktide rakendamine aitab suurendada kemikaaliohutust ehk vähenevad kemikaalidest tulenevad riskid inimeste tervisele, keskkonnale ja varale. Eelnõuga ei looda uut õiguslikku olustikku ega panda ettevõtjale täiendavaid kohustusi.

Kemikaaliseaduses kasutatavad terminid viiakse vastavusse Euroopa Liidu määruste sõnastusega. Kemikaalide märgistuses on ette nähtud ka üks erand. Nimelt juhul, kui kemikaali soovitakse kasutada teaduslikus uurimis- või arendustegevuses, võib tulevikus saaja nõusolekul selles tegevuses kemikaali kasutajale tarnida ka sellist kemikaali, mille märgis-

tus ei ole eesti keeles, aga on mõnes muus saajale arusaadavas keeles. See muudatus on otseselt tingitud sellest, et nende kemikaalide, mis ei ole n-ö laiatarbekaup, vaid mõeldud teaduses kasutamiseks, tootjate või tarnijate huvi võib olla väga väike selleks, et tõlkida vastavaid materjale eesti keelde. Ja kui saaja ise on selleks nõusoleku andnud, võib talle puhtpraktilistel kaalutlustel tarnida ka kemikaale, mille märgistus on mingis teises arusaadavas keeles.

Seaduse rakendamise lisandub Terviseametile täiendavaid tööülesandeid. Riikliku järelevalve kohustuse paremaks täitmiseks pannakse Terviseametile järelevalve koordineerimise kohustus kemikaalide ja nende turustamise üle ning nende tootjatele, importijatele, allkasutajatele ja levitajatele esitatavate nõuete kontrollimiseks. Euroopa Liidu määruste ja nõuete rakendamise tõttu on järelevalve selles valdkonnas muutunud tunduvalt keerukamaks ja töömahukamaks ning vajab Euroopa Liidu poolset ja ka riiklikku koordineerimist ja juhendamist. Valitsuse ettepanekul võiks seadus jõustuda üldises korras. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun nüüd küsimus kolleeg Viktor Vassiljevilt!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Minu poole on pöördunud kohalikud ettevõtjad, kes tegelevad putukatõrjega. Nad on natuke paanikas, sest kardavad, et seoses nende regulatsioonidega tekib neil raskusi siamaani kasutatud vahendite pruukimisega. Kas see on ikka õige, mis te ütlesite, et see muudatus ei pane kohalikule tootjale mingeid kohustusi? Väidetavalt satuvad kohalikud tootjad nende regulatsioonide tõttu raskustesse. Kõike seda, mis puudutab mitmesuguseid keemilisi aineid ja nende tootmist, reguleerib ju Brüssel vastavalt Euroopa suurkorporatsioonide huvidele ja vaevalt et nemad Eesti tootja soovidega arvestavad.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma juhin siinkohal tähelepanu, et tegemist on Euroopa Liidus kehtivate määruste ülevõtmisega, mistõttu on Eesti mänguruum teatud detailides piiratud. Aga ma arvan, et

selleks, et saada selgust teie tõstatatud konkreetse ettevõtte muredest, on meil praktilisem lahendada see teema kirjalikus vormis. Andke see informatsioon meile edasi, siis me saame asjatundjate abiga täpselt kontrollida, kas need mured vastavad tõele ja kui jah, kas seal on mingeid mõeldavaid lahendusi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kui me mõni aasta tagasi uhkelt, sirge seljaga ja püstipäi Euroopa Liidu orjusesse marssisime, hoiatati meid juba ette, et seal võib tulla regulatsioonid, mis meile teps mitte ei sobi. Eks me saatsime siis muidugi europarlamenti ja kuhu iganes oma inimesed, kes peaksid meie huvisid kaitsma. See ei ole muidugi otseselt teie kui sotsiaalministri kompetents, aga valitsuse liikmena võiksite siiski teada, kas valitsuse tasemel on arutatud võimalust sikutada varrukast meie inimesi Brüsselis. Tehtagu meile mingisuguseid järeleandmisi või võimaldatagu erisusi, arvestades seda, et me oleme väikesed, aga üritame ka tublid olla.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei mina ega valitsus tervikuna ei nõustu teie käsitusega sellest, nagu oleks Eesti marssinud Euroopa Liidu orjusesse. Vastupidi, Eesti inimesed on Euroopa Liidu liikmesusest saanud väga palju positiivset ja seda väga erinevates dimensioonides. Praegusel juhul me räägime kemikaaliohutusest ehk sellest, et me kaitseme inimeste tervist, keskkonda ja vara. Seetõttu ei pruugi nendes küsimustes nõuete leevendamine sugugi mitte alati olla Eesti inimeste huvides. Erisuste taotlemine Eesti inimeste tervise arvel ei ole ilmselt see suund, kuhu me peaks pürgima. Ütlen veel kord, et kuna teil oli väga konkreetne probleemitõstatatus ühe toote või tootegrupi tootja poolt, siis on minu arvates mõistlikum see lahendada järgmiselt. Me ei aruta seda mitte siin suures saalis, vaid palume ekspertidel vaadata, kas see probleem on ületamatult lahendamatu või on teatud lahendused siiski võimalikud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Palun nüüd ettekandjaks kõnepulti keskkonnakomisjoni liikme kolleeg Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu keskkonnakomisjon kogunes seda seaduseelnõu arutama 29. jaanuaril. Kohale oli kutsutud ka Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna keskkonnatervise ja kemikaaliohutuse üksuse peaspetsialist Leelo Männik. Komisjon esitas talle mitmeid küsimusi, aga enne seda andis ta seaduseelnõust väikese ülevaate. Leelo Männik ütles muu hulgas seda, et see ala, mida seadusmuudatus reguleerib, on suures plaanis sellisena Eesti Vabariigi seadustega ka siiani kehtinud. Nimelt on tegemist Euroopa Liidu määruste kohaldamisega Eesti seadustele. Need määrused on otseselt kohalduvad, need on ka varem olemas olnud. Neid määrusi on muudetud ja selle käigus selgus, et oleks vaja teha täpsustusi: võtta välja dubleerivad sätted, viia vastavusse terminid ning täpsustada pädeva asutuse ehk Terviseameti ülesandeid, eelkõige anda talle järelevalve ja koordineerimise funktsioon. Kokkuvõttes ütles Leelo Männik veel seda, et mida paremini täidab Eesti selle ala Euroopa Liidu nõudeid, seda vähem on meil loomulikult tervise- ja keskkonnariske. Komisjoni liikmed olid selle väitega igati nõus. See on täiesti selge, et on kemikaale, mis on meie tervisele ja keskkonnale väga ohtlikud, mistõttu peaks nende kasutamine ja käitlemine olema kindlasti kontrollitud ja igatpidi reguleeritud, et

need ained ei satuks põhjendamatult keskkonda. Samuti ütles Leelo Männik arutelu käigus seda, et need muudatused, mis selle seaduseelnõuga kaasnevad, ei puuduta ühtegi ettevõtet rohkem, kui neid on puudutanud varem kehtinud määrused.

Pärast seda arutelu jõudis komisjon konsensuslikult kokkuleppele ja langetas järgmised otsused: teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu 350 esimene lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda täna, 13. veebruaril, teha Riigikogu täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada ja teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata eelnõu 350 kohta muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. veebruar kell 16. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Tundub, et küsimusi teile ei ole. Veel kord aitäh! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 350 kohta muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. veebruari 2013 kell 16. Seaduseelnõu 350 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid, me oleme läbi käinud kogu päevakorra ja istung on lõppenud. Suur tänu teile!

Istungi lõpp kell 15.21.

Istungi kestus 2 tundi ja 21 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 14. veebruar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (348 SE) kolmas lugemine

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Ilusat sõbrapäeva kõigile! (Aplaus.) See tähendab, et täna oleme kõik sõbralikud. Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu neljanda töönädala neljapäevast istungit. Head kolleegid, kes soovib üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Mina annan üle arupärimise sotsiaalminister Taavi Rõivasele ja seda seoses Lõuna-Eesti, õigemini kogu Eesti haiglareformiga. Eriti raskelt puudutab reform aga Kagu-Eesti haiglaid, Põlva, Võru ja Valga haiglat, mis tahetakse muuta maakondlikest haiglatest kohalikeks haiglateks. See tähendab sünnitus- ja kirurgiaosakondade sulgemist, valvearstide vähendamist, kiirabi ümberkorraldamist jne. Meil on siin terve rida küsimusi ja võib-olla saame ministrilt vastuse, mis nendest haiglatest saab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid, ilusat sõbrapäeva teile kõigile! Mul on suur au ja hea meel üle anda 21 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel eelnõu "Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seadus Vabariigi Presidendi valimise korra muutmiseks" ehk selges eesti keeles öelduna on see ettepanek anda presidendi valimise õigus üle Riigi-

kogu käest rahva kätte. Usun, et staažikamad Riigikogu liikmed teavad meenutada mitut puhku, mil presidendi otsevalimine on siin majas jutuks ja aruteluteemaks olnud. Oluliselt kerkis see teema esile pärast president Meri ja ka president Rütli initsiatiivi, et rahvas saaks Eestis presidenti otse valida. Selle süsteemi kehtestamise poolt on aja jooksul olnud mitmed erakonnad ja poliitikud, kuid mingi aja möödudes on siiski ümber mõeldud.

Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni liikmete arvates on nüüd vaja see samm astuda ja teema uuesti avada. Presidendi otsevalimine oli muuseas üks neist teemadest, mis korduvalt rahvakogus kõlas ning seal poolehoiu saavutas. Loomulikult võite mulle vastu väita, et presidendil ei olegi sisulist võimu ning ta on vaid esinduskuju – eks see sõltub ka sellest isikust, kes parasjagu president on –, kuid tegelikult on sellel ametikohal rahva jaoks suur sümboolne tähendus. Nii oleks igati õiglane, et rahvas saaks riigipea valida. Annan 21 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu üle. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd teated. Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ja keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele.

Austatud Riigikogu liikmed, täna pärast täiskogu istungit toimub istungisaalis Eesti – Korea Vabariigi parlamendirühma moodustamine. Rühma kokkukutsujaks on Urve Tiidus.

Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

1. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (348 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 348 kolmas lugemine. Alustame läbirääkimisi. Kutsun kõigepealt kõnepulti kolleeg Aivar Koka Isamaa ja Res Publica Liidu esindajana.

Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Põllumajandusel on traditsiooniliselt olnud maaelus väga oluline ja kandev roll. Me võime üsna veendunult öelda, et Eesti põllumehed on Euroopa Liidu kontekstis ühed paremad majandajad, sest vaatamata väliskonkurentide suurematele otsetoetustele on meie tootjad ikka suutnud edukalt konkurentsist püsida. Häbenemata võib öelda, et Eesti põllumajandus on Euroopas üks edumeelsemaid. Oluline on mõista, et põllumajandustoetused on eeskätt tarbijate, mitte tootjate huvides. Tootjad toodaksid oma kaupu ka ilma toetusteta, kuid siis oleksid kõik toiduainete hinnad kaupluselelil trükitud hoopis suuremate numbritega. Tänu toetustele on Euroopas võimalik toota kodumaiseid toiduaineid võimalikult laiale tarbijaskonnale taskukohase hinnaga.

Viimased aastad on Eesti põllumajanduspoliitika keskendunud sellele, et meile määrataks suuremad toetused. See võimaldaks eestlastel saavutada Lääne-Euroopa kolleegide-konkurentidega võrdsemad võimalused turul ja tagada toidukorvi võimalikult väike maksumus. See võitlus, mida peeti, pidades silmas aastat 2014, mil algab Euroopa Liidu uus finantsperspektiiv ning rakenduvad uued toetusmäärad, on olnud edukas. Loodan, et ka Riigikogu avaldus Eesti põllumajanduse ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika reformi kohta, mis siin saalis eelmise aasta 21. novembril vastu võeti, oli toeks, et selles võitluses edu saavutada.

Ent enne tuleb üle elada ka tänavune aasta. Euroopa Liiduga liitumise lepingu kohaselt võis aastatel 2004–2012 anda Eesti põllumajandustootjatele Eesti riigieelarve vahenditest

täiendavat otsetoetust. Eri tootmissektoritele – põllukultuuride kasvatamine, piimatootmine, veise- ja lambakasvatus – makstavad täiendavad otsetoetused moodustasid olulise osa põllumajandussektorile suunatud rahavoost ning nende toetuste lõppemine vähendaks 2013. aastal toetuste kogusummat ligi 30%. Sõltuvalt tootmise struktuurist võib konkreetse ettevõtja tulu langus olla veelgi suurem.

Eesti tubli võitluse tulemusena lubas Euroopa Komisjon eelmisel suvel, et Eesti võib ka käesoleval aastal oma eelarvest maksta põllumajandustootjatele otsetoetusi kompenseerimaks vahet, mis tuleneb Euroopa Liidu väiksematest toetustest meile. Tuletan siinkohal meelde, et algse kokkuleppe kohaselt oleks käesolevast aastast olnud siseriiklike otsetoetuste maksmine keelatud, kuid tänu põllumees- te ja põllumajandusministri heale selgitustööle Euroopa suunal lükati see keeld aasta võrra edasi. Siseriiklik põllumajanduse toetamine on hoidnud siinset põllumajandust konkurentsivõimelisena alates 2004. aastast, mil Eesti Euroopa Liiduga ühines. Võime öelda, et see on meie suhtes ebaõiglane, ent see on siiski olnud lahend, kuidas tagada meie tootjatele vähegi võrdsemad tingimused Lääne-Euroopa konkurentidega, kes saavad Eesti põllumees- tega võrreldes keskmiselt üle kahe korra suuremaid toetusi.

Kuna lisatoetuse ehk *top-up*'i maksmine pole olnud Eestile kohustus, vaid õigus, siis on igal sügisel peetud selle eelarverea üle poliitilist diskussiooni. On neid, kes näeksid parema meelega, et siseriiklikku otsetoetust ei makstaks, kuid seni on nad jäänud vähemusse. Riigikogu maaelukomisjoni aseesimehena tean, kui vajalik on siseriikliku toetuse maksmist jätkata. Hea on teada, et seda meelt on ka meie fraktsioon Riigikogus ja põllumajandusminister valitsuses. Me oleme seda toetust maksnud igal Euroopa Liidus oldud aastal, ka nendel aastatel, mil riigieelarvet tuli tugevalt kärpida. Eesti põllumajandustootmise hea käekäik on olnud riigi prioriteet ja oleks arusaamatu, kui see tänavu enam nii ei oleks. Meie põllumehed suudaksid hakkama saada ka igasuguste toetusteta, aga kui riik nad omapoolse toeta jätab, sattuksid nad konkurentidega võrreldes veelgi halvemasse seisu. Vaevast saab see meie soov olla. Mis juhtub, kui jätaksime sellel aastal siseriikliku toetuse maksmata? Raske on en-

nustada, mis juhtuks ühe või teise konkreetse farmi või taluga, sest ettevõtete majanduslik seis on erinev. Palun kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit!

Aivar Kokk

Laias plaanis sattuksid raskustesse eeskätt väiksemad tootmisüksused, kes on turumuutustest kergemini haavatavad. Samas kannataksid kahju ka suuremad tootjad, kellel seetõttu ei jätkuks jõudu, et turult lahkuvaid väiketootjaid kokku osta. Tagajärg on väliskapitali üha suurenev sissevool tootmisharusse, mida oleme harjunud eestlaste pärisosaks pidama. Arvan, et need ligi 25 miljonit eurot, mis mõistagi on suur summa, on samas väike raha, kui kaalul on paljude Eesti talupidamiste elu ja surm.

Lõpetuseks tahan veel kord rõhutada, et täna vastu võetava Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eesmärk on tagada põllumajandustootjatele 2013. aastal üleminekutoetused. See annab võimaluse maksta ka 2013. aastal põllumajandustootjatele täiendavaid otsetoetusi riigieelarvest. Vastavalt Euroopa Liiduga liitumise lepingule võis riik täiendavaid otsetoetusi maksta aastatel 2004–2012, kuid eelmise aasta suvel loodi võimalus maksta üleminekutoetust ka käesoleval aastal. Üleminekutoetused tagavad sujuva ülemineku uuele otsetoetuste süsteemile järgmisel rahastamisperioodil 2014–2020. Siin tuleb rõhutada, et üleminekutoetust makstakse samadele sektoritele ja samade nõuete alusel, nagu 2012. aastal maksti täiendavat otsetoetust. Selle eelnõu seadusena vastuvõtmisega hoiame ära põllumajandustootjate majandusliku olukorra halvenemise ja konkurentsivõime vähenemise aastal 2013. Üleminekutoetus võimaldab võrdsustada meie põllumeeste ja teiste riikide põllumajandustootjate tingimusi. Ligi 25 miljoni euro eraldamine riigieelarvest üleminekutoetuste maksmiseks näitab põllumajanduse olulisust Eesti riigi jaoks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Kokk! Palun kõnetooli Meelis Mälbergi Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Täna lõpphääletusele mineva seaduseelnõu kuu aega tagasi alustatud menetlemise eesmärk on tagada meie põllumajandustootjate sujuv üleminek Euroopa Liidu järgmisele rahastamisperioodile 2014–2020. Euroopa Komisjoni antud luba 2013. aastal siseriiklikku üleminekutoetust maksta on justkui meie oma rahaga kosja tulek, sest enamik Euroopa Liidu riike saab toetust maksta ühiseelarvest. Aga loomulikult kasutame seda võimalust, sest see leevendab natukenegi ebavõrdseid konkurent-sitingimusi, milles meie tootjad tegutsevad.

Kuu aega tagasi, kui see eelnõu meie laudadele jõudis, ei teadnud me, milliseks äsja lõppenud ülemkogu läbirääkimiste tulemused Eestile kujunevad, millised saavad olema põllumeeste otsetoetused tulevikus. Me ei teadnud isegi seda, kas üleüldse suudetakse kokkulepele jõuda ja Euroopa Liit saab 2014. aastast uue pikaajalise rahastamise. Täiesti reaalne oli oht, et isegi kui saavutatakse kokkulepe, tuleb 2014. ja 2015. aastal põllumeestel püksirihma pingutada, sest meile seni ette pandud kava kohaselt oleksid otsetoetused vähenenud ca 15 miljonit eurot ja seda ilma õigusega ise *top-up*'i juurde maksta.

Täna teame, et peaminister naasis ülemkogult rahvusliku ümbrikuga, mis täitis kõik Eesti eesmärgid, ja suurim võitja on meie põllumajandustootja. Uuel rahastamisperioodil väheneb põllumajanduse otsetoetuste erinevust tulenenud ebavõrdne kohtlemine. Balti põllumeeste konkurent-sitingimused paranevad. Kuigi lõplikult ei õnnestunud meil ebavõrdsusest lahti saada, võivad põllumehed rõõmustada. Euroopa Liidu eelarvest Eestile makstav põllumajandustoetuse otsetoetus kasvab uuel eelarveperioodil 2014–2020 kaks korda. Seni oli see umbes 500 miljonit eurot, uus summa on 1 miljard eurot. 2013. aasta 143 eurolt hektari kohta kasvab otsetoetus 196 eurole. Kirsiks tordil on viimases läbirääkimiste voorus saavutatud kokkulepe, et 2014. ja 2015. aastal ähvardanud toetusmäära kukkumist ei tule, ja languse katmiseks vajaliku 15 miljoni euro asemel saime 50 miljonit eurot maaelu arenguks, mille abil on seda auku võimalik tasan-dada.

Meie läbirääkijad eesotsas peaministri-ga tegid oma töö Brüsselis hindede "väga hea". Sel-

lele heale tulemusele eelnes aga pikk eeltöö, mis tõestas, et kui vaja, suudame koonduda ja koos ühise eesmärgi nimel pingutada. Põllumehed ja nende esindusorganisatsioonid sõnastasid väga selgelt oma nõudmised ja edastasid maamehe visadusega oma sõnumit järjekindlalt nii Eestis kui Euroopas. Sajad usinad ametnikud Eestis ja Brüsselis selgitasid ja täpsustasid pidevalt meie positsioone. Meie president ja ministrid rõhutasid kõikvõimalikel kohtumistel võrdse kohtlemise vajadust. Ka meie andsime siit saalist oma panuse, tehes koos Läti ja Leedu parlamendiga põllumajandussektori toetuseks avalduse.

Hea tulemus ei sündinud üleöö ja ainult heast läbirääkimisuskusest kindlasti ei piisa. Eestil on praegu Euroopa Liidus konstruktiivse riigi maine. Me oleme oma avaliku sektori kulutused kontrolli all hoidnud ja suutnud Euroopa Liidu raha otstarbekalt ja tõhusalt kasutada. Seetõttu ei suhtuta meie muredesse ega soovidesse üleolevalt. Eesti kuvandiks on pragmaatiline ja koostööle suunatud riik. Sellelt pinnalt on kerge leida liitlasi ja partnereid. Uue mõõtmega sai Balti koostöö. Meie huvid langesid eelarveläbirääkimistel peaaegu täielikult kokku, üksinda poleks me keegi oma eesmärke saavutanud. Palun üks minut aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit!

Meelis Mälberg

Jääb loota, et uue eelarve kiidab peatselt heaks ka Euroopa Parlament ning meie põllumehed saavad tulevikuks kindluse ja senisest võrdsemad toetused ühisel turul tegutsemiseks. Eesti põllumajandus on väga konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik ning saaks kindlasti hakkama ka ilma igasuguste toetusteta, seda aga siiski juhul, kui toetusi ei maksta kellelegi ega kusagil. Nii kaua, kui toetused moonutavad vaba turgu, seisab Reformierakond kindlalt selle eest, et Eesti põllumehel oleksid Euroopa kolleegidega võrdsed konkurentsitingimused. Sellepärast toetasimegi riigieelarve menetlemisel üleminekutoetuste maksmist ja toetame ka praegu seda eelnõu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Meelis Mälberg! Palun kõnepulti kolleeg Ester Tuiksoo Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Ester Tuiksoo

Austatud proua juhataja! Austatud kolleegid! Soovin teile head sõbrapäeva ja püüan siin sõbralikult rääkida ka põllumajanduse tulevikust. Euroopast tulnud uudiste üle oleme siin juba rõõmustanud ja eelkõnelejad on sellest pikalt rääkinud. Jah, tõepoolest, kui me selle seaduseelnõu menetlemist alustasime, siis me kõike veel ei teadnud. Täna on meil juba päris häid uudiseid ja kindlasti on kõik osapooled siin oma panuse andnud. Natuke riivab kõrva võib-olla see, et teised Balti ministrid teevad Eestile etteheiteid, et Eesti ei ole olnud piisavalt koostööaldis või ei näidanud Brüsselis läbirääkimistel piisavat initsiatiivi. Kuidas see tegelikult oli, seda me ei tea, aga vähemalt tulemus on enam-vähem rahuldav või ehk natuke paremgi.

Palju on räägitud otsetoetustest. Me soovisime saada 90% Euroopa Liidu keskmisest hektaritoetusest, lubatud on nüüd peaaegu 75%, aga seda siiski alles perioodi viimaseks ehk 2020. aastaks. Ärgem sedagi unustagem, et nii kaua läheb hektari otsetoetus tõusvas joones, aga on siiski vähem kui see kuni 75%.

Lisaks otsetoetustele tuleks keskenduda sellele, kuidas koostada uut maaelu arengukava. Oleme kuulnud ministri suu läbi 761 miljoni eurosest summast. Maaelu arengukavaga peame kindlustama, et põllumajandussektor saaks piisavalt investeringuid ja suudaks Euroopa Liidu ühisel turul olla konkurentsivõimeline. Aastast 2015 kaob piimakvoot, mis muudab piimandusturu vabamaks ja konkurentsi avatumaks ning ka meie piimatootjad peavad konkureerima hästi kapitaliseeritud maade põllumajandustootjatega.

Maaelu arengukava ehk MAK-i investeringutoetuste piirangute kehtestamisel tuleb kindlasti arvestada põllumajandusettevõtete olemasolevat potentsiaali, sest sellesse sektorisse on väga palju investeeritud. Väiksemate põllumajandusettevõtete arendamise toetuse puhul peaks meetme tingimustest olema selgelt aru saada, et tegemist on ettevõtetus-, mitte sotsiaaltoetusega. Investeringute toetamise poliitika eesmärgiks peab olema põllumajandus-

tevõtluse arendamine ning töökohtade kindlustamine, mistõttu investeeringute toetamisel tuleb lähtuda ettevõtete pikaajalisest konkurentsivõimest, investeerimissuutlikkusest ja objektiivsetest majandusnäitajatest.

Uue MAK-i koostamisel tuleb lähtuda seatud strateegilistest eesmärkidest, et eelistatud oleksid need investeeringud, mille mõju Eesti põllumajandusele ja ka kogu majandusele, eksportivõimele on suurem. Tehnikasse investeerimise asemel peaks eelistama investeeringuid põllumajandushoonetesse ja nendega seotud tehnoloogiatesse. Ei ole õige Põllumajandusministeeriumi senine ettepanek jaotada tootjad suurusgruppidesse müügitulu alusel, samuti ettepanek seada piirangud toetuse maksimaalsele suurusele. Eri ettevõtete müügitulu omavaheline võrdlemine ei ole õiglane suhtumine tootmistulemustesse, sest eri sektorites toodava toodangu väärtus on erinev. Toetusmäärad peaksid jääma praeguse perioodi tasemele. Palun kolm minutit aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Ester Tuiksoo

Kuna liikmesriigid peavad maaelu arengukavades kindlaks määrama ettevõtte, mis on toetuskõlblik ega ületa teatavat suurust, siis tuleb toetuse maksimaalse suuruse määramisel lähtuda Euroopa Liidu väike- ja keskmise suu-

rusega ettevõtte määratlusest, vähemalt oleks see ka põllumajanduse puhul oluline. Ettepanek valitsuskoalitsioonile on suhtuda uue maaelu arengukava ettevalmistamisse vastutustundlikult. Prioriteediks peab jääma põllumajandustootja, kes kindlustab Eesti rahva omaomaise toiduga. Eesti Keskerakonna fraktsioon toetab Eesti põllumeest ja seda eelnõu. Täna teid!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ester Tuiksoo! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Me võime minna eelnõu lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 348. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 20.)

Lugupeetud kolleegid, sõbrapäeva puhul on meie istungi aeg läbi.

Istungi lõpp kell 10.26.

Istungi kestus 26 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees